

EVANGÉLIKUS GYÜLEKEZETI MUNKAPROGRAMOK

Békesség néktek!

Békesség néktek!

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Gyülekezeti és Missziói Osztálya
Budapest, 2021

www.gyulmisz.hu

Felelős kiadó: Németh Zoltán

Olvasószerkesztő: Miklósné Székács Judit

Nyomdai előkészítés: Ecsedi Klára

Főszerkesztő: Németh Zoltán

Szerkesztette: Galambos Ádám

A kötetet Ecsedi Klára tervezte

A borító Deim Pál Feljegyzések egy kolostorból VII. (1968) alkotásának felhasználásával készült. Az alkotás a szentendrei Ferenczy Múzeumi Centrum tulajdona.

(Fotó: MúzeumDigitár / <https://hu.museum-digital.org>)

© Gyülekezeti és Missziói Osztály, 2021

Szöveg © Szerzők, 2021

A kiadványhoz tartozó képek és háttéranyagok innen tölthetők le:
<https://bit.ly/3idZKNg>

ISBN 978-615-01-2278-6

Békességhordozók

NÉMETH ZOLTÁN

A boldogmondások megértéshez nem elég pusztán azt az irányt látni, amely felé ezek a felsorolások mutatnak. Látni kell azt az ellenpólust is, amely az egyes állítások kapcsán az ellenkező, a másik irányba mutat. Amivel szemben, amivel ellentétben Jézus megfogalmazza a maga megállapításait a boldogsággal kapcsolatban. Itt nem útmutatásról van szó. Nem tanácsokat kapunk, hogy hogyan, miképpen lehet boldog az ember. Nem egy módszerről van szó, a boldogmondások nem egy nyolclépéses boldogságprogram. Egyszerű ténymegállapítás történik. Jézus mintegy kijelenti, hogy valójában kik a boldogok. Nem azok, akik annak látszanak. Nem azok, akiknek – látszólag – minden okuk meglenne a boldogságra. Hanem pont ellenkezőleg. Jézus azokat nyilvánítja boldognak – minden bizonnyal a hallgatói lehettek ilyenek –, akik magukat nem tartották annak, és Jézus szavait hallva biztosan felvonták a szemöldöküket, talán még tiltakoztak is csendben magukban vagy akár hangosan. De csodálkozni biztosan csodálkoztak rajta. Igen, mert Jézus boldogságértelmezése más alapon nyugszik. Nem a hatalom, az anyagiak, a körülmények, az egészség stb. annak az alapja, hanem Isten közelsége, Isten szolidaritása, közösségvállalása az emberrel, odafordulása az emberhez. Nem elérni, megszerezni valamit, hanem elfogadni. Észrevenni, meglátni, felismerni. Megengedni magunknak. Az üdvösséghez hasonlóan. Ahogy üdvözíteni nem tudjuk magunkat, úgy boldogítani sem. Minél kevesebb ruha takarja a mezítelenségünket, minél kevesebb fájdalomcsillapító tompítja az emberlétünkben adódó kínjainkat, minél kevesebb pótszerrel élünk a mulandóságunk feledtetésére, annál nagyobb az esélye, hogy megnyíljunk Isten boldogító felénk fordulása előtt.

Döbbenetes, de az igazi, valódi boldogság valójában félelmetes. Ha egyetlen képbe akarnám belesűríteni a Jézus szerinti boldogság lényegét, akkor az a tékozló fiú hazatérése. Eszköztelenül, sírva, szelíden, elfogadón, beletörődötten, szomjazón és éhezón, saját történetétől, önmaga és mások bűnétől üldözötten megérkezni az ölelésbe.

Hogy kik a békességszerzők? Egész egyszerűen azok, akikben békeség van. Az Isten által megölelték békessége. Békesség-hordozók. Akik a szívükben hordozott békességgel forgolódnak a többiek között. A béke szigetei, a békesség forrásai egy harcias, az élet különböző területein felállított arénáktól hangos világban. Nem prédikálnak a békességről, nem beleavatkoznak mások konfliktusaiba, illetve életébe, hanem a pusztá jelenlétükkel ráirányítják a figyelmet egy viadalok, védőfelszerelések, pótszerek és fájdalomcsillapítók nélküli létezés lehetőségére.

Szívek és helyiségek. Lelkészek, gyülekezeti munkatársak, hitoktatók szívei. Lelkészi hivatalok, templomok, gyülekezeti és osztályterem helyiségei. Talán ma leginkább arra van szükség, hogy ezek a szívek és a szívek hatására a körülöttük lévő helyiségek az ő békességének terei legyenek. A tékozló fiúk és leányok hazatérésének, az utcáról beszedülő vámszedők imádságának, a saját történetük által üldözöttek menedékének helyei. A boldogmondásokhoz hasonlóan antitézisei a versengés, a harc, a küzdelem arénáinak. Kápolnáit a boldogító isteni jelenlétnek.

Béke

Betekintés a béke bibliai, teológiatörténeti, hatalomelméleti és szociáletikai értelmezésébe

OROSZ GÁBOR VIKTOR

*„A béke fontosabb minden igazságnál;
és a béke nem az igazságért van,
hanem az igazság van a békéért.”
(Luther Márton)*

„Igazság és béke csókolgatják egymást”

A bibliai hagyomány szerint a béke (héberül salom) üdvös állapot,¹ az elegendő megléte, nem egyszerűen a háború hiányát jelenti, hanem ennél sokkal többet: az egyén és a közösség átfogó boldogságát, egészségét és jólétét, sikeres életet a sikeres kapcsolatokban, amely más emberekkel, saját magunkkal és Istennel (lásd különösen a 72. zsoltárt) valósul meg. A *salom* fogalom a Biblia ősi keleti környezetéből származik, és leírja az üdvösség és a jólét állapotát. Az Ószövetségben a békével az áldásformulákban is találkozhatunk (2Móz 4,18), amelyeket elsősorban elváláskor mondanak: az embernek békében kell távoznia („*Menj el békességgel!*” – 2Sám 15,9) vagy békességgel kell visszatérnie („*...és békességben térek vissza apám házába, akkor az Úr lesz az én Istenem*” – 1Móz 28,21). Különleges kegyelem, ha az ember hosszú és kiteljesedett élet után békében halhat meg (1Móz 15,15). De a béke az ép társadalmi rendszer állapotát is jelzi, vagyis kizsákmányolástól és elnyomástól

1 Rózsa 2001, 70. o.

mentes. A béke, az igazságosság és az állami erőszak (Ézs 60,7–18) szorosan összefügg egymással. A 85. zsoltár 11. verse szerint a béke és az igazság egymással „csókolózik”, kapcsolatuk olyan szoros, mint a szerelmeseké: *„Szeretet és hűség találkoznak, igazság és béke csókolgatják egymást.”*

A béke mint az Istennel való sikeres kapcsolat alapvető fontosságú minden más kapcsolat szempontjából is. A békés élet csak ott lehetséges, ahol Istent tisztelik, és törvényeit és életszabályait megőrzik² (3Móz 26,3–6; Zsolt 85,9–14; Zsolt 119,165; Zsolt 147,10–14; Ézs 32,15–18; Ézs 48,18; Ézs 54,13; Ézs 57,21).

Az Újszövetségben a béke mindenekelőtt helyreállítása a bűn által megzavart istenkapcsolatnak és az ebből következő mindent átfogó üdvösségnek (Lk 1,79; Lk 2,14; ApCsel 10,36). Jézus Krisztus *„eljött, békességet hirdetett nektek, a távoliaknak, és békességet a közelieknek”* (Ef 2,17; vö. Ézs 57,19), mert a kereszten való halála révén helyreállt az emberek és Isten közötti zavaros kapcsolat.

*Az Ó- és Újszövetség emberei a „béke kívánásával”
üdvözlik egymást, és búcsúznak egymástól.*

Ezzel a köszöntéssel a Jézus által küldöttek közvetítik azt a békét, amelyet Isten teremt azzal, hogy Jézus által megalapítja királyságát (Lk 10,5–6; vö. Mt 10,12–13). Amikor a halálból feltámadt Jézus békét kíván tanítványainak (Lk 24,36; Jn 20,19; Jn 20,21; Jn 20,26), vagy amikor Pál ezt teszi levelei elején a gyülekezetekhez szólva (pl. Róm 1,7; 1Kor 1,3), arról a békéről szól, amelyet Isten adott a világnak Jézus élete, halála és feltámadása által.³

2 Lásd Bácskai 2016, 54–55. o.

3 <https://www.die-bibel.de/lightbox/basisbibel/sachwort/sachwort/anzeigen/details/friede-1/>.

A béke Isten egyik legnagyobb adománya

Luther Márton a békét egyrészt személyes megelégedésként (vagy belső békességeként) értette. Ez csak a Jézus Krisztusba vetett hitben tud megvalósulni, mert megszabadítja az embereket attól a vallási nyomástól, hogy saját cselekedeteik által határozzák meg magukat Isten színe előtt. Másrészt Luther szerint a külső béke biztosítása a világi uralomra tartozik, vagyis a politikumok közé sorolható. Itt a béke első-sorban a háború hiányát jelenti. Ez úgy érhető el, hogy az állam erőmonopóliummal rendelkezik, alkotmányosan épül fel, és ezzel polgárainak védelmet és biztonságot kínál. Luther álláspontja szerint a háború *ultima ratio*: a fegyveres erőt csak védekezésként lehet használni (nincs agressziós háború), csak világi intézkedésként (nincs vallási háború), és csak az ellenséggel való előzetes tárgyalások kudarca után. A keresztények támogatják az államot, ha vele szemben tülerőt érzelnek, mert a megtámadtoknak nyújtott sürgősségi segítség a felebaráti szeretet része.

Luther különösen is hangsúlyozza a békében töltött idő megbecsülését és törekenységét: „A béke Isten egyik legnagyobb adománya, de mi szerfölktt vissza-élünk vele. Mindenki úgy él és azt csinál, ahogy és amit akar, szembeszegülve Istennel és a felsőbbbséggel. Jaj, milyen sorsra jutnak majd egyszer a nemesek és a parasztok, hogyan kell majd valamikor megfizetniük ezért! Úgy járnak majd, mint a magyarok és az ausztriaiak!”⁴

4 LVM 8: 316. o.

A béke ismerete elsősorban Krisztus ismerete

Karl Barth számára (Bázel, 1886. május 10. – Bázel, 1968. december 10.)⁵ a béke ismerete elsősorban Krisztus ismerete. Krisztusban a világ megbékéltetett Istennel (2Kor 5,19) mint minden más valóságnál magasabb rendű valósággal. A „valóság” a háború felett is diadalmaskodik. Jézus Krisztus feltámadása és megdicsőülése miatt a megbékélés az emberi életet is átfogja, vagyis Krisztus „a mi békességünk” (Ef 2,14). Isten megszemélyesített békéjéről eltérnek a vélemények, ezért Barth békeetikája kiemelkedően kritikus minden ideológiával szemben, ugyanakkor Isten igéje a Krisztusban élő emberre ruhazza az emberi élet védelmét.⁶ Ez azt mutatja, hogy Barth számára a krisztológia nem elvont elv, de Krisztus abban bizonyítja magát, hogy ő az Úr, aki jelenleg is a Szentélek által aktív. Ő nem történelmileg „elintézett tény”, sokkal inkább a feltámadt és megdicsőült *Christus praesens*, a jelenünkben velünk élő és uralkodó Krisztus. Uralma kivétel nélkül kiterjed az élet minden területére, és ezért van a Krisztusba vetett hitnek „a valóságot feltáró jelentősége”.

Krisztus valódi emberként „minden ember embertársa”, mint igaz Isten megtestesíti Isten békéjét, és béketeremtésre hívja az embereket: „Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak neveztetnek.” (Mt 5,9)

Barth nem jámbor utópiaként, hanem újonnan létrehozott valóságként értelmezi a békét, amely ellensúlyozza a barát–ellenség kettősséget.⁷ Ebben játszik szerepet az egyház evangéliumhirdetése. Etikai iránymutatásával egyértelműen tanúskodik az államnak és a társadalomnak a békéről, végső soron a világnak Istennel való megbékéléséről, amely Krisztusban történt. Barth krisztológiai alapon megalapozott békeetikája az egyházi etika keretein belül jelenik meg, de nem zárja magát „az

5 Svájci protestáns teológus, a 20. századi protestáns teológia egyik legnagyobb alakja, a dialektikus teológia képviselője.

6 HOFHEINZ 2014, 24–28. o.

7 Vö. uo. 73–74. o

egyházi egoizmus gettójába”, hanem a világ felé fordul. A béke etikája a békére nevelés mellett szól: a békét szolgálja, „megnevezi a megbékélés valóságát, és arról tanúskodik, hogy a békét akkor értik meg, ha egyáltalán megértik, hogy Isten békéltetőként cselekedhet közöttünk”.⁸

Az egyház, amely a Miatyánkot imádkozza, Istenhez csak a békéért kiálthat

A béketeremtés érdekében az igazság stratégiai értelemben vett használatára tanulságos példa Dietrich Bonhoeffer 1940-ben írt, de csak halála után megjelent *Etikájában* kifejtett gondolata. Bonhoeffer azt értelmezi, hogy háború idején, illetve a polgári életben mikor tekinthető önkényesnek az emberi élet kioltása: *„A természetes élet megőrzésének első joga a testi élet védelme az önkényes gyilkosságtól. Önkényes gyilkolásról ott beszélhetünk, ahol ártatlan életet szándékosan oltanak ki. Ártatlan ebben a tekintetben minden élet, amely nem vállalkozik szándékos támadásra egy másik élet ellen, és nem vezet halálra méltó bűncselekményhez. Tehát nem gyilkosság az ellenség megölése a háborúban. Mert, ha az nem is személyesen bűnös, de tudatosan vesz részt népének támadásában, amely az én népem ellen irányul és ezért a kollektív bűnösség következményeit is el kell hordoznia. Természetesen nem tetszőleges annak a bűnözőnek a megölése, aki más életére tört. Nem önkényes a civilek megölése sem a háborúban akkor, ha nem szándékosan történik, hanem csak szerencsétlen következménye egy katonai szempontból szükséges intézkedésnek. Szándékos lenne azonban védtelen fogvatartottak vagy sebesültek megölése... Szándékos a büntelen ember megölése szenvedélyből vagy bármiféle előny megszerzése végett. Szándékos minden tudatos kioltása a büntelen életnek.”*⁹

A fiatal Bonhoeffer még el tudta fogadni a háborút a népek együtt-, illetve egymással szemben éléséből következő szükségszerű hibaként.¹⁰ Disszertációjában úgy fogalmaz, hogy Isten akaratából egy nép számára a háború parancs lehet arra, hogy küldetését betölthesse a népek törté-

8 Lásd SCHÖNBERGER 2014, 68–70. o.

9 DBW 6:183. o.

10 DRAMM 2016, 141. o.

nelmében, „ezért a háború többé nem gyilkosság”.¹¹ A háború alól a keresztények sem bújhatnak ki, hanem az emberi élet kétértelműségben teljes mértékben osztozniuk kell benne. Ez a kétértelműség jelenik majd meg *Etikájában* is, amely szituációhoz kötött, hiszen a konkrét helyzet ad alakot annak a világnak, amelyben a keresztények élnek.¹² Ugyanakkor ezt a fajta „világiasságot” időbelisége korlátozza, jelen idejű, és nem a „majdra” irányul.

Barcelonában 1929. február 8-án tartott gyülekezeti előadásában, amelynek címe *Grundfragen einer christlichen Ethik* volt,¹³ szembehelyezkedik a háború hagyományos keresztény igazolásával, elsősorban azzal a gondolattal, hogy a keresztények igazolhatják a gyilkolás jogosságát a háborúban. Ugyanakkor „az erősek jogáról” is szól a gazdasági verseny és az életért folytatott küzdelem kapcsán.

Bonhoeffer a háborút „bűnnek, rossznak” nevezi, szerinte az „ijesztő, félelmetes, gyilkosság”, és mint ilyen, erőszakot követ el a lelkiismereten is.

De így is fogalmaz: „Amim van, azt ennek a népnek köszönhetem, aki vagyok, az e nép által vagyok.”¹⁴ Sőt elutasítja az abszolút pacifizmust, amikor a védekező háborúról (Verteidigungskrieg) ír: „Fel fogom emelni a fegyvert annak rémisztő ismeretében, hogy valami borzalmasat kell tennem, de másként nem tehetek; a fivéremet, az anyámat, a népemet meg fogom védeni, miközben tudom, hogy ez csak vérontással megy, de a népem iránti szeretet a gyilkosságot, a háborút meg fogja szentelni; keresztényként a háború minden szörnyűségétől szenvedni fogok, mert a felelősség teljes súlyával terheli a lelkem...”¹⁵

Eberhard Bethge azonban megállapítja, hogy Bonhoeffer ekkor még nem a „saját nyelven szólt” a háborúval kapcsolatban, hanem olyan hittételeket ismételt, amelyek általánosan elterjedtek voltak a kora-

11 DBW 1: 74. o.

12 Vö. PALMISANO 2016, 66. o.

13 GS 3: 48–58. o.

14 BETHGE 1970, 153. o.

15 GS 3: 56. o.

beli protestáns egyházakban.¹⁶ Azonban nem szabad elfelejteni, hogy a fenti gondolatok előadásában illusztrációként jelennek meg, és rögtön ezek után a következő dilemmával szembesíti a hallgatóságot: „Az etika a föld és a vér ügye, de azé is, aki e kettőt alkotta; ebből a kettősségből származik a nehézség.”¹⁷

Bonhoeffer az 1920-as évek végén még hagyományosan neolutheránus álláspontot képvisel a háborúval kapcsolatban;¹⁸ ezt barcelonai előadása is igazolja. Ám 1930-as New York-i tartózkodása a Union Theological Seminaryn és találkozásai Reinhold Niebuhrrel és Jean Lasserre-el olyan fordulatot hoznak, amely meghatározza 1930 utáni álláspontját.

Bonhoeffer a 1931-es bonni látogatása és szeptemberi cambridge-i utazása közötti időt a *Versuch einen Lutherischen Katechismus* című munkájának megírására szentelte. A katekizmusnak két variánsa készült el, az egyik még 1931-ben – erős lutheri hangsúlyokkal –, ez negyven kérdést tartalmazott, és egy másik 1936-ban, amely mintegy százhetven kérdést fogalmaz meg. A kettő közötti eltérés világosan mutatja szerzőjük háborúról alkotott véleményének változását.¹⁹ Figyelemre méltó Hans-Walter Krumwiede megállapítása,²⁰ miszerint Bonhoeffer sohasem volt alapvetően, tehát „doktriner” módon pacifista. Ugyanakkor vélekedését az 1931-es katekizmus alábbi soraival egészíti ki, amely arra a kérdésre felelet, hogy „Nem kell-e azonban a háborúban elpusztítani az életet?”²¹

„Éppen ezért az egyház nem tud a háború szentségéről. Itt embertelen eszközökkel folyik a küzdelem a létért. Az egyház, amely a Miatyánkot imádkozza, Istenhez csak a békéért kiálthat.”²²

16 BETHGE 1970, 154. o.

17 GS 3: 56. o.

18 WUSTMANS 2016, 129–139. o.

19 BETHGE 1970, 228–231. o.

20 KRUMWIEDE 1998, 77. o.

21 GS 3: 252. o.

22 Uo.

Már itt megjelenik Bonhoeffer radikális elköteleződése a béke mellett, ugyanakkor később, 1936-ban a konfirmandusok számára készített tantervben²³ felteszi azt a kérdést is, hogy miként cselekedhet a keresztény ember a háborúban, ha arra a béke érdekében mégiscsak sor kerül.

„Miként cselekszik a keresztény ember a háborúban? Erre nincs egyértelmű parancsolata Istennek. Az egyház sohasem áldhatja meg a háborúkat és a fegyvereket. A keresztény ember sohasem vehet részt igazságtalan háborúban. Ha a keresztény ember kardot fog, akkor naponként Istenhez kell kiáltania a bűnök bocsánatáért és a békéért.”²⁴

1936. október 20-án fogalmazta meg Bonhoeffer a fenti sorokat a Hitvalló Egyház lelkészjelöltjeinek a második finkenwaldei kurzuson. Szemben a Német Keresztények „modernnek” vélt felfogásával, konzervatív álláspontot foglal el. Feltűnő, hogy a második konfirmációs kátéban ezeken a helyeken már nem Lutherre hivatkozik, ahogyan azt 1931-ben tette, hanem állításai alátámasztására bibliai helyekre utal. „Jézus Krisztus tanítása és szenvedése áll a középpontban.”²⁵ Az 1936-os katekizmusának további érdekessége, hogy arra a kérdésre, melyek a legfontosabb hitvallásai egyházunknak, a következő a válasz: „A *Kis és Nagy káté*, az *Ágostai hitvallás*, a *Schmalkaldeni cikkek* és a barmeni zsinat nyilatkozata.”²⁶

Bonhoeffer az 1934. augusztus 28-ai, Fanø-ben rendezett konferencián a háború kérdésével kapcsolatban már az alábbiak szerint érvel:

„»Békesség a földön« (Lk 2,14), ez nem probléma, hanem a Krisztus megjelenésével adott parancsolat. A parancsolathoz kétféle viszonyulás létezik: a feltétel nélküli, vak engedelmesség vagy a kígyó álszent kérdése: csakugyan azt mondta Isten? Ez a kérdés halálos ellensége az engedelmességnek, ezért halálos ellensége minden valódi békének. Istennek nem kellett volna jobban ismernie az emberi természetet és tudnia, hogy a világban háborúknak kell lenniük afféle természeti törvényszerűségként? Istennek nem kellett volna arra gondolnia, hogy bár a békéről beszélünk, de szó szerint nem tudjuk azt a gyakorlatba átültetni? Ha Isten mégsem ezt mondta volna, nekünk akkor is a béké-

23 Uo. 335–368. o.

24 Uo. 342. o.

25 Uo. 56. o.

26 Uo. 338. o.

ért kellene dolgoznunk, de biztosítéknak tankokat és mérges gázt kellene készenlétbe helyeznünk? És látszólag a legkomolyabb kérdés: Istennek nem azt kellett volna mondania, hogy nem védheted meg a népedet? Nem azt kellett volna mondania: kiadhatod a felebarátodat az ellenségnek? Nem, Isten ezek egyikét sem mondta, de azt mondta, hogy béke legyen az emberek között, hogy neki kell engedelmeskednünk minden további kérdés előtt, ezt gondolta. Aki megkérdőjelezi Isten parancsát, mielőtt engedelmeskedne, már megtagadta őt.”²⁷

A konferencián továbbá olyan nemzetközi összefogást követel Bonhoeffer,²⁸ amely kiveszi az emberek kezéből a fegyvert: „Nem írnyithatjuk fegyvereinket egymásra, mert tudjuk, hogy így Krisztusra fognánk őket.”²⁹

Időszerűtlen pacifizmus volt ez, amelyet saját korában is figyelmen kívül hagytak. Még az egyház sem támogatta ezt a pacifizmust. Ugyanakkor jelentős mértékben meghatározta későbbi generációk gondolkodását. Így például a második világháború utáni német protestáns teológiai gondolkodókét, akik hazájuk újrafelfegyverzéséről vitatkoztak; de a katonai szolgálat megtagadása vagy a nyolcvanas évek békemozgalmaiban való egyházi részvétel is alig lenne érthető e gondolatok nélkül. Ugyanakkor Bonhoeffer nem tagadta meg az erőszak összes formáját, hiszen szembenállása a nemzetiszocialista uralmi rendszerrel indirekt módon kapcsolódott össze a rendszer megdöntésének szükségességével. Ekkor azonban alapvetően az erőszakmentesség mellett kitartva kellett az erőszak eszközét célirányosan bevonni. Ezért nevezhetjük álláspontját relatív pacifizmusnak.³⁰ Sabine Dramm hangsúlyozza: „Amennyire magától értetődő volt, hogy a háború – még ha gyilkos is – a világ valósága, és a keresztényeknek – »természetesen« – »szolgálniuk« kell a háborúban, hogy keresztényi és állampolgári kötelezettségeiket teljesítsék, Bonhoeffer annyira meg volt győződve a harmincas évek kezdetétől fogva arról, hogy a háború nem Isten akarata szerint való, és hogy a kereszténységnek ellene kell állnia”;³¹

27 DBW 13: 298. o.

28 CLEMENTS 1999, 169–170. o.

29 DBW 13: 300. o.

30 DRAMM 2016, 138–139. o.

31 Uo.139. o.

és hogy ő – ami saját személyét illeti – keresztényként mást nem képviselhet, csak a pacifizmust.

Isten dicsőségének és békéjének jelene

Jürgen Moltmann *Isten van a dolgok végén* című tanulmányában³² teopolitikai álomként jelenik meg az ezeréves békebirodalom, amelyben Krisztus és övéi uralkodnak. A szent birodalom külső és még inkább belső válságai mély csalódásokhoz és apokaliptikus aggodalmakhoz vezettek.³³

A világpolitikai álmot az „új világról”, az „újkorról” és a mindenkit egyaránt megillető emberi jogokról a 20. század két világháborúja megcáfolta. Auschwitz és Hirosima – e két szó jelzi az ember „önmegváltásának” és „öntökéletesítésének” erkölcsi és politikai katasztrófáját. Nem az emberi méltóságukban sérített és a hatalom kényének kiszolgáltató emberek okozták a világ jelen állapotát, sem a kizsákmányolt természet.³⁴

A bibliai hagyományok szerint a világtörténelem nem a bűnbeeséssel kezdődik, s ezért nem is világpusztulással végződik – állapítja meg Moltmann. Az időbeli teremtés teljességével és „jóságával” kezdődik, és végződik az örök teremtésben megjelenő üdvösséggel.³⁵ Nem a bírói ítélet Isten utolsó szava, hanem a teremtő szó: „Íme, újjáteremtek mindent.” (Jel 21,5) Ez az „új ég és új föld”, amelynek létrejöttével az első égnek és első földnek el kell múlnia (Jel 21,1). „Mindaz, amit elképzélünk világitélet és világpusztulás címén, ideiglenes az új teremtés végérvényességével szemben. Milyenek gondoljuk el ezt az »új teremtést«? Nem egy másik teremtésről van szó, amely helyére lép ennek az általunk

32 MOLTSMANN 1998.

33 Lásd uo.

34 Vö. uo.

35 SCHAEFFLER 2003, 70. o.

ismert világnak, hanem arról, hogy ez a számunkra ismert teremtés radikálisan mássá lesz. A Jelenések könyvében nem ezt olvassuk: »Nézd, én újat teremtek« (héberül: bara), hanem: »Nézd, én mindent újjá teszek« (héberül: asa).³⁶

Hangsúlyosan nem új teremtésről, hanem újjáteremtésről van szó. Az változik át, ami már egyébként is jelen van (Jel 21,5).

Moltmann értelmezésében az eszkatologikus események immanens transzformációs folyamata révén a világban már most jelen lévő dolgok formálódnak át. Mindennek további következménye a világ időbeliségének megszűnése, az újjáteremtett világban nem lesz halál, sem bűn, de ezek lehetősége sem.³⁷ Moltmann hangsúlyosan szakít azzal az elképzeléssel, hogy létezne egy külön világ vagy szféra, ahonnan az ember jön, és ahova halála után visszatér. Ezért a Teremtő és teremtményei közötti kapcsolat a szembenállás viszonyából az egység állapotává alakul, „és ezért elpusztíthatatlan”.³⁸ Az egység hiányát, amelyet Tillich az elidegenedés fogalmával ír le, szünteti meg az újjáteremtés. Isten jelenlétének megelőlegezettsége, amelyet a bölcsesség és a Lélek reprezentál, átalakító erővel bír.

Moltmann immanens eszkatológiáját az újjáteremtett világ anticipációjának (elővételezésének) szükségességével reális lehetőségként exponálja: „A teremtettség megóvása az említett újjáteremtésre irányul. [...] A természeti teológiát a keresztény teológia szükséges feladatának tartom. Ami a dicsőség eszkatologikus teológiájának az anticipációja a természetben és a természetre.”³⁹ A teremtettség abba az állapotába fog kerülni, amelyben kezdetkor volt: „...a megváltás nem más, mint a jó, eredeti teremtettség visszaállítása: *restitutio in integrum*.”⁴⁰ Tehát a teremtettség ideális képe nem a jövőben, hanem a múltban létezik,

36 Uo.

37 MOLTSMANN 1998.

38 Uo.

39 Uo.

40 Uo.

jöllehet a jövőben érkezik el.⁴¹ Ezt fejezi ki az „eszkatológia protologikus értelmezése”. A történelem a bűneset folytonosságát jelenti, amelyben a világ nem jobb, hanem rosszabb lesz, ám ezzel együtt adott a hazatérés útja: „Ami a bűn és kegyelem történetéből előjön, az a jó teremtés, amilyen kezdetben volt, és mindig az.”⁴²

A Teremtő, aki megteremtette a művet, teremtésében jut lakáshoz és nyugalomhoz. Isten dicsőségének jelene (shekina) bevonul a világ jelenébe, és újjáteremti a világot Isten kozmikus templomává.⁴³ Isten dicsősége lakozik majd ott mindenben, és megdicsőíti összes teremtményét. Isten dicsősége látható megmutatkozásának eme eszméjéből következik az a gondolat, hogy az időbeli és mulandó teremtés átalakul örök és elmúlhatatlan teremtéssé. „Maga a teremtés nem semmisül meg, csak annak bűnös, időbeli és halandó alakja. Megdicsőül vagy – ahogyan az ortodox teológia mondja – »megistenül« maga a teremtett lét, mert a véges lét részesül a beköltözőkődő Isten végtelen létében.”⁴⁴ Az idők végének átalakulási folyamata adja az átmenetet a jelen ellentmondásaiból a „megfelelésekbe”, az időbeliségből az örökkévalóságba, a halandóságból „az eljövendő világ életének” halhatatlanságába.⁴⁵ Isten ítélete a világ felett nem büntető igazságszolgáltatás, hanem igazságot teremtő és igazzá tevő igazságosság az emberi történelem áldozatai és tettesei számára.

„Isten nem azért jön, hogy elítéljen, hanem hogy fel-emeljen és helyre tegyen.”⁴⁶ Ebben az értelemben mondhatjuk: minden végben kezdet rejtezik.

41 BÉKÉSI 2010, 97. o.

42 MOLTSMANN 2002, 47. o.

43 PUSKÁS 2006, 22. o.

44 MOLTSMANN 1998.

45 Vö. uo.

46 Uo.

Hatalomgyakorlás a béke szolgálatában

Röviden szükséges a hatalomgyakorlás természetét (legyen az egyházi,⁴⁷ politikai vagy akár katonai) önmagában is meghatároznunk. Steven LUKES *Power: A Radical View* című munkájában (1974) szemléletesen fejti ki a hatalomgyakorlás eredőit és módozatait. A szimmetrikus hatalomgyakorlás alapja, hogy A-nak és B-nek a célja közös. Ekkor a hatalom együttműködésen és konszenzuson alapul. Aszimmetrikus hatalomgyakorlás esetén a másik fél beleegyezése vagy beleegyezőnek tűnő magatartása kényszer eredménye. Ez utóbbi esetben a hatalom hierarchián és uralkodáson nyugszik, illetve általuk valósítja meg a célját. A hatalom forrásaként pedig azok az értékek szolgálnak, amelyekben vagy az egyház, vagy az állam (mint a társadalom elosztó médiuma), vagy mindkettő részesít/részesíthet bizonyos közösségeket. Az *aszimmetria* görög eredetű szó, jelentése: nem közös mértékű. Két oldal vagy mérték együttléte, amelyek nem azonos formájúak és méretűek.

Állam és egyház kapcsolatában – az építészet egyik terminusával élve – „kiegyensúlyozott aszimmetria” elérésére lehet/kell törekedni.

Értékek nélkül az állam sem töltheti be funkcióját, ezért a semlegesség vagy akár a „támogató semlegesség” fogalmai sem alkalmasak arra, hogy az állam egyházakhoz való viszonyát kifejezzék. Mindennek tudatosítása különösen is fontos, ha az egyházak a béketeremtéssel és fenntartással kapcsolatos nézeteit releváns módon kívánják megszólaltatni a politikai diskurzusban.

A fenti elméletet példázhatja továbbá Visky S. Bélának a hatalom és az igazság összefonódásával kapcsolatos lényeges megállapítása, miközben Augustinus nyomán a „bűnös beszédet” vizsgálja: „a jogos háborúban való részvétel a keresztyén ember számára is megengedhetőnek tartja (elutasítva természetesen minden egyéni indíttatású gyilkosságot), mégpedig azzal az indokkal, hogy ez esetben ő tulajdonképpen Isten cselekvésének eszköze. Úgy tűnik, hogy szemléletében,

47 PÁNGYÁNSZKY 2020, 331–333. o.

míg az igazságos hatalom joggal veszi igénybe alattvalói kezét akár a gyilkosságra is, ugyanezen alattvalók nyelvétől még ez a hatalom sem követelhet hazugságot.”⁴⁸

Hans Belting nyomán mutatja be Rácsok Gabriella a hatalomgyakorlás modern jellegét, amely kétségtelenül érvényes a béketeremtésről szóló tudósításokra is: „A hatalom birtokosainak hatalma átszállt arra a médiára, amelynek segítségével hatalmat akarnak gyakorolni«, a média állítja elő az otthonokba eljutó képeket. Mindeközben a közönséget megfosztják hatalmától azzal, ahogyan a tájékoztatónak mondott képek valódi célja a hatalomgyakorlás, illetve ahogyan »feltűnésük, majd újbóli eltűnésük tempója révén befészkelik magukat a tudatalattinkba«.”⁴⁹

A fentiekből kitűnik, hogy az úgynevezett kollektív normák, csoportminták meggyengültek, egyéni döntések előtérbe kerültek. A lutheri értelemben „szabad úrrá” tevő lelki szabadság azt jelenti, hogy mások álláspontját – akik szintén „szabad urak” – legjobb tudásunkkal és lelkiismeretünkkel tudomásul vesszük, ahogy Karl Barth mondta egyszer: „nyaklól nélkül olvassuk őket”, majd ezután szabadon alkotunk ítéletet. Alattvalói hozzáállással ez nem megy. Visszatérve Lukes hatalomkoncepciójához: el kell döntenünk ugyanis, hogy a szellemi vitában a tekintélynek vagy az önállóan felismert igazságnak akarjuk-e alárendelni magunkat – bibliai szóval élve: inkább az embernek, mint Istennek akarunk-e engedelmessé válni. A szabadságból fakadó gondolkodásbeli tisztaság feltétele az Isten ígéjén történő eligazodás és eligazítás. Hermann von Loewenich a kockázatos szabadságról szólva kifejti: „A keresztyén ember szabadságáról szóló értekezés merész kürtjelként harsan fel. Azt jelzi, hogy Isten nem kicsinyes előírások tömegén keresztül uralkodik az ember fölött, hanem gyermekei szabadságát akarja. Luther számára az Isten előtti hitbéli szabadság a fontos. A keresztyén ember szabadsága kifejezésnek sajátos dinamikája van. Akárcsak a vízbe ejtett kő, mind nagyobb és nagyobb hullámköröket fejleszt. Luther írása minden polemizálástól mentesen, anélkül, hogy egyetlen közvetlen szót szólna a politikáról, szabadságmozgalmat vált ki. Világossá teszi: az, amivel a minden ízében beteg egyház a hitet megterheli, ellentétes a szabadsággal.

48 VISKY 2017, 62. o.

49 BELTING 2009, 33. o.; idézi RÁCSOK 2017, 117. o.

Márpedig szabadság és keresztyén élet elválaszthatatlanul összetartozik.”⁵⁰ ⁵¹

A konfliktusban részt vevő félek legtöbbször „békét” akarnak, de mindkét fél valami mást ért alatta – ellenkező esetben nem lenne konfliktus. Néha a „béke”, amelyet „az egyik fél annak vél, az a másik oldal számára »igazságtalanságot« jelent”.

19

Igazság és igazságtalanság

Az igazságosság többféle erkölcsi értelmezése mellett figyelemre méltó az igazságosság⁵² fairnessként (méltányosság) történő értelmezése, amely elsősorban angolszász nyelvterületen terjedt el. Ezzel szoros kapcsolatban áll annak az igénynek a megvalósítása, amely arra törekszik, hogy „fair” eljárással az igazságosság realizálható legyen. Ezt az elgondolást szemlélteti az a történet, amelyben két ember kincsré lel, de nem tudják egymás között elosztani. Hosszan vitatkoznak, mígnem egy bölcs emberrel találkoznak, aki a következőket tanácsolja nekik: egyiküknek fel kell osztania a kincset két részre saját belátása szerint, a másikkal pedig az így felosztott két rész közül ki kell választania egyet. Már csak annyi a teendőjük, hogy sorsolással eldöntsék, hogy kinek jusson a felosztás kellemetlen feladata, és kinek a választás kelle-

50 LOEWENICH 1999, 115–126. o.

51 BIGGAR 2007, 61. o.

52 Max Weber leghíresebb műve *A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme*, amely először két részben jelent meg 1904–1905-ben, majd átdolgozva 1920-ban. Ez jelentette vallásszociológiai munkásságának kezdetét. A modern kultúra munkaerkölcsét Weber a kálvinizmus és a kvéker mozgalom eredőjeként magyarázza, de úgy, hogy annak kevés köze van teológiai meggyőződésekhöz. Ugyanakkor kérdés marad, vajon valóban okozója-e a protestantizmus a „modern kapitalista szellemnek”, vagy csupán hatással volt kialakulására. Ezt a felvetést Weber azzal válaszolja meg, hogy a kapitalizmusnak a tradicionalizmus érzületére volt szüksége ellenzőivel szemben, amit a differenciált bérezés példáján keresztül szemléltet. Ha a munkavállaló minden elvárás ellenére nem többet, hanem kevesebbet kíván dolgozni, akkor a keresettöbbet kevésbé vonzó számára a kevesebb munkánál, ami arra mutat, hogy az ember „természeténél fogva” nem több pénzre vágyik, hanem olyan életre, amelyhez korábban hozzászokott.

mesebb feladata. Így az igazságosság/igazságtalanság problémája mindenképpen megoldódott, hiszen egyiküknek sem lehet oka arra, hogy a felosztás igazságtalansága miatt pereljen. Lényeges, hogy mindkét oldalnak reális képe legyen a kincs értékéről, valamint hogy betartsák a bölcs ember által adott tanácsokat, tehát „fair” módon járnak el. Kérdés: hol található ma ilyen bölcs ember, és hallgatna-e rá valaki?

Pogátsa Zoltán mutat rá Robert Nozick Rawls-kritikája kapcsán, hogy a rawlsi igazságosságelmélet szerint az emberek javadalmozása nem függhet az élet lottójától. Nem igazságos, ha valaki csupán azért keres többet, mert véletlenül szebbnek vagy erősebbnek született. *„Nozick szerint azonban az adottságaink mi magunk vagyunk, azok pontosan a lényegünket adják. Azaz szerinte el kell fogadjuk, hogy az élet igazságtalan, és aki kedvezőbb adottságokat örököl, az megérdemli a magasabb életszínvonalat... Ezen a ponton mindenki döntse tehát el: érez-e empátiát azok iránt, akik szerencsétlen sorsba születtek? Akik gyengébbek, kevesebbet keresnek, mert nők, betegek, fogyatékkal élők, nem volt lehetőségük tanulni stb. Mindenki döntse el, hogy Nozickkal olyan társadalmat akar-e, ahol a véletlenül múlik valakinek az életszínvonala, vagy Rawlsszal olyat, amelyben az erőfeszítésein.”*⁵³

David Martin a *Does Christianity Cause War?* című művében (1997) megjegyzi, hogy maga az egyetemesség is határokat húz. Senki nem tud olyan érveket felhozni, amelyek mindenkit meggyőznének az univerzalizmus helyességéről. Tulajdonképpen ez a vélekedés annak belátásához vezet, hogy alig elképzelhető egy olyan eszmerendszer megalkotása, amelyet kivétel nélkül mindenki el tud fogadni. Martin szerint ebből az következik, hogy a legfőbb kérdés nem az egyetemesség igénye, hanem az, hogy milyen módszerekkel képzeljük el a saját látásmódunk hirdetését, azaz az igazság kimondását és érvényesítését.

Az utóbbi évtizedekben a keresztény etikákban egyre jelentősebb szerephez jut az egyiptomi eredetű *ma'at* fogalma (világrend), amelynek őszövétségi megfelelője a *cedáká*, ami a konnektív igazságosság terén jut szerephez. Az igazságnak ez a fogalma a közösséghez való hűséget, a közösséget támogató cselekvést jelenti, és a „könyörület”, valamint „szeretet” fogalmaihoz közelít. Az igazságosság feltételezi az igazat,

az egyén kötelező érvényű igényét, egy bizonyos csoportét vagy az egész társadalomét. A társadalmi élet jó része értelmét veszítené, ha a javakat mindenkinek igénye és szükséglete szerint osztanánk el; elég a munkára, a sportra, az iskolára vagy a büntetőjogra gondolnunk. Másrészt azonban az élet számos területén nem csupán a jogtalanság, hanem az értelmetlenség és az embertelenség uralkodna el, ha igény helyett teljesítmény szerint hoznánk döntéseket (egészségügyi ellátás, csecsemők, valamint idősek). Wilfried Härle szerint ebből következik, hogy minél kevesebbet képes egy ember a saját erejéből az életben tenni és alkotni, annál inkább rá van utalva az igazságosságra, ami az igényeken tájékozódik, és nem a teljesítményen (kiszolgáltatottak).⁵⁴

Az utóbbi évek felismerését fogalmazza meg Armin Nassehi *Az igazság utolsó órája* című kötetében (2015): „...a mai információs társadalomban az egyének és a közösségek, intézmények a valóság olyan komplexitásával találkoznak, amelynek feldolgozása meghaladja az emberi agy kapacitását, s ugyanúgy az intézmények tanulmányképességeit.”⁵⁵

Ez a folyamat a komplexitás egyszerűsítéséhez vezet, mert csak így válunk képessé döntéseket hozni. Az igazságot is leegyszerűsítjük, mert senki sincs abban a helyzetben, hogy életvilágunk összetettségét egy mindent átfogó alapról szemlélje, ezért egyszerűsítéseink relatív értelemben nevezhetők igazságnak. A fogalom „hagyományos filozófiai és teológiai értelmében nem beszélhetünk igazságról – állapítja meg Máté-Tóth András –, csak stratégiai értelemben”.⁵⁶

Béke és igazságosság a gazdaságban és a teremtett világért

Az Ausztriai Egyházak Ökumenikus Tanácsának szociális nyilatkozata⁵⁷ szemléletesen foglalja össze a béke szociális értelemben vett érvényesülésének egész világra kiterjedő szükségességét. Bibliai értelemben szoros összefüggés van az igazságosság és a béke között – ezt már az ószövetségi próféták is hangsúlyozták. Az egyház ezt már megfogalmazta 1989-ben Bázelen a „Béke és igazság” formulában. 1997-ben Grazban, a második európai ökumenikus találkozó alkalmával pedig

54 HÄRLE 2007, 160–164. o.

55 Idézi MÁTÉ-TÓTH 2017, 103. o.

56 Uo.

57 *Meghívás egy közös útra* (2005).

határozatot hoztak (*Charta Oecumenica*⁵⁸), amelyben elkötelezték magukat arra, hogy sikraszállnak az emberséges és szociális Európáért.

A keresztények „béke és igazságosság” iránti törekvése nem kevesebbre irányul, mint arra, hogy az etnikai és vallási közösségek, a népek és az országok közötti kapcsolatok minden ember méltóságának elismerésére, az emberi jogok tiszteletére, a tartós politikai, szociális és gazdasági fejlődésre épüljenek.

„A biztonság igénye és a béke iránti vágy szembetalálja magát a biztonság és a szabadság, a jólét és a kockázat, az önérdek és a szolidaritás közötti feszültséggel. Gyakran azok a technológiák válnak új fenyegetések forrásává, amelyeknek a biztonságot kellene garantálniuk. A terrorizmus veszélyének elhárítására tett intézkedések kikezdhetik az alap- és szabadságjogokat.”⁶⁰

Amit a keresztény egyházak a béke és az igazságosság érvényesülése téren tesznek, abban a kérdésben foglалható össze, hogy milyen eredménnyel tudnak fel lépni a társadalom hátrányos helyzetű csoportjaira nézve.

„A világ sok részén ők jelentik az idegenek, bevándorlók, etnikai kisebbségek – sok esetben pedig a nők, gyerekek és idős emberek – csoportját.”⁶¹

A földrészek és államok közötti egyenlőtlenség az elmúlt évtizedekben növekedett.⁶² A világ lakosságának a fele még mindig az alapszükség-

58 *Charta Oecumenica. Ökumenikus charta. Irányelvek az európai Egyházak bővülő együttműködéséhez.* <https://archiv.katolikus.hu/okumene/chartao.html>. (Megtekintés: 2021. január 4.)

59 FISCHL 2019, 259–272. o.

60 *Meghívás egy közös útra*, 102. o.

61 Uo. 106. o.

62 FISCHL 2019, 259–272. o.

letek kielégítéséért küzd. A népesség kétharmadának megalázóan kevés jut a napi szükségleteinek kielégítésére. A szegények száma ott emelkedett számottevően, ahol a helyi háborúk tönkretették a mezőgazdaságot és az infrastruktúrát. A közép- és kelet-európai országokban is jelentősen emelkedett a szegények száma, miközben egyesek aránytalanul meggazdagodtak.

A globalizáció gazdasági értelemben azt jelenti, hogy az áruk és szolgáltatások előtt megnyílnak a határok, a köztulajdont privatizálják, és beindul a versenygazdaság. A szociális és környezetvédelmi szempontokra nem jut elég figyelem. A Világkereskedelmi Szervezet (WTO), a Nemzetközi Valutaalap (IMF) és a Világbank fontos szerepet játszik a globalizációban. Jóllehet a szegénység elleni harc jelentős helyet foglal ezen szervezetek célkitűzései között,⁶³ konkrét intézkedéseikkel nem ritkán az ellenkező irányba hatnak.⁶⁴

Az egyházak fontos közvetítői a föld szegényebb országaiban és régióiban élő embereket támogató projekteknek.

A keresztény egyházak számára az emberek és a környezet kizsákmányolása önző érdekek és célok miatt összeegyeztethetetlen az oikoumené víziójával – hangsúlyozza a szociális nyilatkozat. Ez ellentétben áll az evangélium felszabadító üzenetével, „amely kezdetektől kiáll a szegények és szükségét szenvedők ügye mellett”.

A természet szépségének az élménye tudatosítja bennünk a teremtésért való felelősségünket. A teremtett világ békéjének megőrzése az ember felelőssége. Ennek a felelősségnek a gazdaság és a társadalom szemléletformálásában is kifejezésre kell jutnia.

63 Vö. uo. 264–265. o.

64 *Meghívás egy közös útra*, 113. o.

Összefoglalás (helyett)

Eddig elsősorban ellentétes fogalompárok által – háború és béke, igazság és igazságtalanság, szegénység és gazdagság, barát és ellenség, hatalom és elnyomás, e világ és újjáteremtett világ – kifejtett gondolatokat tekintettünk át a békéről, a megbékélés lehetőségéről és szolgálatairól.

A béke ugyanakkor a keresztények számára Jézus Krisztus kozmikus és e világi békét teremtő munkája által értelmezhető, és az e világi békétlenségen is túlmutató reményt jelent, amely elővételezi a jövőben kiteljesülő békét. A keresztény ember erre a békére tekintettel formálja önmagához, Istenhez, embertársaihoz és a teremtett világhoz fűződő kapcsolatát.

Erről a békéről valójában csak a költészet nyelvén lehet mindannyiunkat egyaránt megérintő módon szólni, amit legszebben talán Reményik Sándor tesz meg *Béke* című versében.

REMÉNYIK SÁNDOR: BÉKE

*Valami furcsa összehangolódás,
Valami ritka rend –
Széthúzó erők erős egyensúlya,
Mély belső bizonyosság idebent –
Bizonyosság arról, hogy élni jó,
Szenvedni elkerülhetetlen,
Szeretni tisztán: megistenülés,
Meghalni szép –
S a Kifejezést meglelni mindezekhez,
Megtalálni a felséges Igét:
Az Igét mindezekhez:
A Béke ez.*

*Orkán ordíthat aztán odakünt,
Robbanhat ezer bomba: kárbament,
De kárt nem okozott.*

*Bent:
Csend.*

Rövidítések

DBW = Dietrich Bonhoeffer Werke

GS 3 = Dietrich Bonhoeffer: *Gesammelte Schriften*. 3. köt. Szerk. Eberhard Bethge. Chr. Kaiser, München, 1960.

LVM = Luther válogatott művei

Bibliográfia

BÁCSKAI Károly: A nép és a nemzet fogalma az Újszövetségben In: Szabó Lajos (szerk.): *Teológia és nemzetek*. Luther Kiadó, Budapest, 2016. 50–56. o.

BÉKÉSI Sándor: *Ergon. A keresztény esztétika teológiája*. Mundus Novus Könyvek, Budapest, 2010.

BELTING, Hans: *A hiteles kép. Képviták mint hitviták*. Atlantisz, Budapest, 2009.

BETHGE, Eberhard: *Dietrich Bonhoeffer. Eine Biographie*. Chr. Kaiser Verlag, München, 1970.

BIGGAR, Nigel: Between development and doubt. The recent career of just war doctrine in British churches. In: Charles Reed – David Ryall (szerk.): *The Price of Peace. Just War in the Twenty-First Century*. Cambridge University Press, Cambridge, 2007. 55–67. o.

BONHOEFFER, Dietrich: Aufsatz „Die Kirche vor der Judenfrage” [1933]. In: uő: *Berlin 1932–1933*. Szerk. Carsten Nicolaisen – Ernst-Albert Scharffenorth. Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, 1997. (DBW 12.) 349–359. o.

BONHOEFFER, Dietrich: *Börtönlevelek. Fogságban írt levelek és feljegyzések*. Harmat Kiadó, Budapest, 1999.

BONHOEFFER, Dietrich: *Ethik*. Szerk. Ilse Tödt – Heinz Eduard Tödt – Ernst Feil – Clifford Green. Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, 1992. (DBW 6.)

- BONHOEFFER, Dietrich: *Etika. Útkészítés és bevonulás*. Ford. Visky Béla. Exit Kiadó, Kolozsvár, 2015.
- BONHOEFFER, Dietrich: Glaubst du, so hast du. Versuch eines Lutherischen Katechismus [1931]. In: GS 3: 248–257. o.
- BONHOEFFER, Dietrich: Grundfragen einer christlichen Ethik [1929]. In: GS 3: 48–58. o.
- BONHOEFFER, Dietrich: Konfirmanden-Unterrichtsplan. Zweiter Katechismus-Versuch [1936]. In: GS 3: 335–367. o.
- BONHOEFFER, Dietrich: Rechenschaft an der Wende zum Jahr 1943: „Nach zehn Jahren“ [1943]. In: uő: *Widerstand und Ergebung*. Szerk. Christian Gremmels – Eberhard Bethge – Renate Bethge. Gütersloher Verlagshaus, 2011. (DBW 8.)
- BONHOEFFER, Dietrich: Rede auf der Fanø-Konferenz: „Kirche und Völkerwelt“ [1934]. In: uő: *London 1933–1935*. Szerk. Hans Goedeking – Martin Heimbucher – Hans-W. Schleicher. Chr. Kaiser – Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, 1994. (DBW 13.)
- BONHOEFFER, Dietrich: *Sanctorum Communio. Eine dogmatische Untersuchung zur Soziologie der Kirche*. Szerk. Joachim von Soosten. Chr. Kaiser – Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, 2005. (DBW 1.)
- BONHOEFFER, Dietrich: *Schöpfung und Fall*. Chr. Kaiser Verlag, München, 1955.
- Charta Oecumenica – Ökumenikus Charta. Irányelvek az európai egyházak bővülő együttműködéséhez*. <https://archiv.katolikus.hu/okumene/chartao.html>. (Megtekintés: 2021. január 4.)
- CLEMENTS, Keith: Ecumenical witness for peace. In: John W. de Gruchy (szerk.): *The Cambridge Companion to Dietrich Bonhoeffer*. Cambridge University Press, Cambridge, 1999. 154–172. o.
- DRAMM, Sabine: *Dietrich Bonhoeffer. An introduction to his thought*. Hendrickson Publishers, Massachusetts, 2016.
- FISCHL Vilmos: The Role of the Ecumenical Council of the Churches in Aiding persecuted Christians. In: Lóránd Ujházi – József Kaló – Ferenc Petruska (szerk.): *Budapest Report On Christian Persecution 2019*. Háttér Kiadó, Budapest, 2019. 259–272. o.
- HÄRLE, Wilfried: *Dogmatik*. Walter de Gruyter, Berlin – New York, 1997.
- HOFHEINZ, Marco: „Er ist unser Friede“. *Karl Barths christologische Grundlegung der Friedensethik im Gespräch mit John Howard Yoder*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2014.

- KRUMWIEDE, Hans-Walter: Dietrich Bonhoeffer. In: Wolf-Dieter Hauschild (szerk.): *Profile des Luthertum. Biographien zum 20. Jahrhunderts*. Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, 1998. 65–90. o.
- LOEWENICH, Hermann von: Zur Freiheit befreit. Evangelische Kirche und evangelische Erziehung. In: C. T. Scheilke (szerk.): *Religion, Ethik, Schule*. Waxmann Verlag, Berlin, 1990. 115–126. o.
- LUKES, Steven: *Power: A Radical View*. Macmillan Press, London, 1974.
- LUTHER Márton: *Asztali beszélgetések*. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2014. (Luther válogatott művei 8.)
- MARTIN, David: *Does Christianity cause War?* Oxford University Press, New York, 1997.
- MÁTÉ-TÓTH András: Fides et mores. *Lelkipásztor*, 92. évf. 2017/3. sz. 103–105. o.
- Meghívás egy közös útra. Az Ausztriai Egyházak Ökumenikus Tanácsának szociális nyilatkozata*. Ford. Liska Endre. Luther Kiadóm Budapest, 2005. (Eszmecsere 2.)
- MOLTMANN, Jürgen: Isten van a dolgok végén (recenzió). *Concilium*, 1998. szeptember. <http://bocs.hu/k81104co.htm>. (Megtekintés: 2021. január 4.)
- MOLTMANN, Jürgen: *Minden végben kezdet rejtezik. Kis reménytan*. Bencés Kiadó, Pannonhalma, 2005.
- MOLTMANN, Jürgen: *Wissenschaft und Weisheit. Zum Gespräch zwischen Naturwissenschaft und Theologie*. Chr. Kaiser – Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, 2002.
- NASSEHI, Armin: *Die letzte Stunde der Wahrheit. Warum rechts und links keine Alternativen mehr sind und Gesellschaft ganz anders beschrieben werden muss*. Murmann, Hamburg, 2015.
- PALMISANO, Trey: *Peace and Violence in the Ethics of Dietrich Bonhoeffer: An Analysis of Method*. Wipf and Stock, Eugene, 2016.
- PÁNGYÁNSZKY Ágnes: A lelkési hatalom isteni eredete és emberi megnyilvánulásai. *Lelkipásztor*, 95. évf. 2020/8–9. sz. 331–333. o.
- POGÁTSÁ Zoltán: Robert Nozick kontra John Rawls. *Új Egyenlőség*, 2017. február 1. <https://ujegyenloseg.hu/robert-nozick-kontra-john-rawls/>. (A letöltés dátuma: 2021. január 4.)
- PUSKÁS Attila: *A teremtés teológiája*. Szent István Társulat, Budapest, 2006.

- RÁCSOK Gabriella: A képi megjelenítés etikája. In: Fazakas Sándor (szerk.): *A protestáns etika kézikönyve*. Luther Kiadó, Budapest, 2017. 91–124. o.
- RÓZSA Huba: *Üdvösségközvetítők az Ószövetségben*. Szent István Társulat, Budapest, 2001.
- SCHAEFFLER, Richard: *A vallásfilozófia kézikönyve*. Osiris, Budapest, 2003.
- SCHÖNBERGER, Dennis: „*Si vis pacem, para pacem*”. *Versöhnungs- und rechtsethische Impulse der Friedensethik Karl Barths im Blick auf die Legitimität humanitärer Interventionen*. Előadás. Elhangzott: The Ethics of War and Peace. 51st Annual Conference of the Societas Ethica. Maribor, Slovenia, August 21–24, 2014. <https://ep.liu.se/ecp/117/006/ecp14117006.pdf>. (Letöltés: 2021. január 4.)
- VISKY S. Béla: A beszéd etikája. In: Fazakas Sándor (szerk.): *A protestáns etika kézikönyve*. Luther Kiadó, Budapest, 2017. 51–90. o.

Bibliografía

A boldogmondások mint a békességkeresés útja

VLADIKA ZSÓFIA

1. Bevezetés a boldogmondások világába

A boldogmondások a Hegyi beszéd részeként jelennek meg. Két helyen ezeket az evangéliumban:

„Amikor Jézus meglátta a sokaságot, felment a hegyre, és miután leült, odamentek hozzá tanítványai. Ő pedig megszólalt, és így tanította őket: Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa. Boldogok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak. Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet. Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságra, mert ők megelégtíttetnek. Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek. Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják Istent. Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Istenfiaiak neveztetnek. Boldogok, akiket az igazságért üldöznek, mert övék a mennyek országa. Boldogok vagytok, ha énmiattam gyaláznak és üldöznek titeket, és mindenféle rosszat hazudnak rólatok. Örüljetek és ujjongjatok, mert jutalmatok bőséges a mennyekben, hiszen így üldözték a prófétákat is, akik előttetek éltek.” (Mt 5,1–12);

„Ő pedig tanítványaira nézett, és így szólt: Boldogok vagytok, ti szegények, mert tiétek az Isten országa. Boldogok vagytok, akik most éheztek, mert majd megelégtíttetek. Boldogok vagytok, akik most sírtok, mert nevetni fogtok. Boldogok vagytok, amikor gyűlölnék titeket az emberek, és amikor kiközösítenek, gyaláznak benneteket, és kitörlik neveteket mint gonosz nevet, az Emberfiáért. Örüljetek azon a napon, és ujjong-

jatok! Íme, nagy a ti jutalmatok a mennyben, mert ugyanezt tették atyáik a prófétákkal.” (Lk 6,20–23)

A boldogmondásokban Jézus nyolc állítást fogalmaz meg azzal kapcsolatban, hogy kik a boldogok.

Mindenekelőtt talán érdemes tisztázni a kérdést: Mit jelent boldognak lenni? Lehet-e egyáltalán? Mi lehet a boldogság forrása? Pénz, megelégedettség, család? Mi adhat hosszú távon örömet az embernek? Mi a különbség öröm és boldogság között? Sok minden előkerülhet, ami fontos az embernek.

Jézus egy olyan állapotról beszél, amikor Isten jelenlétét egészen közelről tudjuk érzékelni, és így vele járva érthetjük meg, mi az igazi boldogság.

Akinek ez a hatalmasság és szentség az élete részévé válik, az képes az élet minden helyzetében boldog lenni, mert a vele való közösség lesz az, ami boldoggá és áldottá teszi az embert.

Akik megtapasztalják a boldogmondások első felének valóságát, miszerint szegények, szomorúak, szelídek, szomjaznak Isten jelenlétére, irgalmasak, tiszta szívűek, békét teremtenek, és üldözöttek, azok megérezhetik a mondatok másik felének igazságát is, mégpedig, hogy vigasztalást nyernek, övük a menny és a föld öröksége, irgalmas lesz hozzájuk Isten, sőt meg is láthatják őt, Isten fiainak nevezik majd őket.

Mindez nem más, mint ígéret. Ígéret a Megváltótól.

ÉNEKJAVASLATOK

- Jézus, boldogságom (EÉ 357)
- Áldjad, én lelkem (EÉ 57)

ILLUSZTRÁCIÓ

Gyökössy Endre: *A boldogmondások margójára* (Máté ev. 5. rész 1–12. versekhez)

Boldogok, akik tudják, miért élnek, mert akkor azt is megtudják majd, hogyan éljenek.

Boldogok, akik összhangban vannak önmagukkal, mert nem kell szüntelen azt tenniük, amit mindenki tesz.

Boldogok, akik csodálkoznak ott is, ahol mások közömbösek, mert örömes lesz az életük.

Boldogok, akik tudják, hogy másoknak is lehet igaza, mert békesség lesz körülöttük.

Boldogok, akik nevetni tudnak önmagukon, mert nem lesz vége szórakozásuknak.

Boldogok, akik meg tudják különböztetni a hegyet a vakondtúrástól, mert sok zavartól kímélik meg magukat.

Boldogok, akik észreveszik egy diófában a bölcsőt, az asztalt és a korporsót, és mindháromban a diófát, mert nemcsak néznek, hanem látnak is.

Boldogok, akik lenni is tudnak, nemcsak tenni, mert megcsendül a csöndjük, és titkok tudóivá válnak. Leborulók és nem kiborulók többé.

Boldogok, akik mentség keresése nélkül tudnak pihenni és aludni, mert mosolyogva ébrednek fel, és örömmel indulnak útjukra.

Boldogok, akik tudnak elhallgatni és meghallgatni, mert sok barátot kapnak ajándékba, és nem lesznek magányosak.

Boldogok, akik figyelnek mások hívására anélkül, hogy nélkülözhetetlennek hinnék magukat, mert ők az öröm magvetői.

Boldogok, akik komolyan tudják venni a kis dolgokat és békésen a nagy eseményeket, mert messzire jutnak az életben.

Boldogok, akik megbecsülik a mosolyt és elfelejtik a fintort, mert útjuk napfényes lesz.

Boldogok, akik jóindulattal értelmezik mások botlásait, akkor is, ha naivnak tartják őket, mert ez a szeretet ára.

Boldogok, akik el tudnak hallgatni, ha szavukba vágnak, ha megbántják őket, és szelíden szólnak, mert Jézus nyomában járnak.

Boldogok, akik mindebből meg is tudnak valósítani valamit, mert életesebb lesz az életük.

BIBLIAI PÁRHUZAMOK

„Örüljetek az Úrnak, ti, igazak! Az igaz emberekhez illik a dicséret. Adjatok hálát az Úrnak citeraszóval, tízhúrú lanttal zengjétek neki! Énekeljétek neki új éneket, szépen zengjenek hangszereitek! Mert az Úr igéje igaz, mindent hűségesen cselekszik. Szereti az igaz ítéletet, az Úr szeretetével tele van a föld. Az Úr igéje alkotta az eget, egész seregét szájának lehelete. Gáttal torlaszolta el a tenger vizét, mederbe zárta hullámaint.

Féljen az Úrtól az egész föld, rettegjen tőle a világ minden lakója, mert amit ő mondott, megtett, és amit parancsolt, előállott. Semmivé teszi az Úr a nemzetek tervét, meghiúsítja a népek szándékait. De az Úr terve örökké megmarad, szívének szándéka nemzedékről nemzedékre. Boldog az a nemzet, amelynek Istene az Úr, az a nép, amelyet örökségül választott. Letekint a mennyből az Úr, és lát minden embert. Lakóhelyéből rátekint a föld minden lakójára. Ő formálta mindnyájuk szívét, ismeri minden tettüket. Nem a nagy sereg segíti győzelemre a királyt, nem a nagy erő menti meg a hőst. Csalódik, aki lovaktól vár segítséget, mert nagy erejük nem ment meg. De az Úr szeme ügyel az istenfélőkre, akik szeretetében bíznak. Megmenti őket a haláltól, éhínség idején is megtartja életüket. Lelkünk az Urat várja, ő a mi segítségünk és pajzsunk. Benne van szívünk öröme, mert szent nevében bízunk. Maradjon velünk, Uram, szereteted, mert mi is benned reménykedünk!” (Zsolt 33)

„A ti szemetek pedig boldog, mert lát, és fületek boldog, mert hall.” (Mt 13,16)

„Amikor ezt mondta, a sokaságból egy asszony hangosan így szólt hozzá: Boldog az anyaméh, amely téged hordozott, és boldog az emlő, amely téged táplált!” (Lk 11,27)

„Boldog, aki felolvassa, és boldogok, akik hallgatják ezeket a prófétai igéket, és megtartják azt, ami meg van írva bennük: mert az idő közel van.” (Jel 1,3)

KÉRDÉSEK

- Mit várok ezektől az alkalmaktól?
- Mit jelent ma boldognak lenni?
- Mit jelent áldottnak lenni?

IMÁDSÁG

Drága Urunk, mennyei Atyánk! Örömmel és várakozással szólítunk meg téged. Kérünk, adj nekünk gondolatokat, egymást építő beszélgetéseket. Add, hogy az együtt eltöltött percek áldásosak legyenek; megértsük üzenetedet és szívünkbe zárva megtartsuk beszédedet. Ámen.

2. Szegény vagyok vagy gazdag?

„BOLDGOK A LELKI SZEGÉNYEK, MERT ÖVÉK A MENNYEK ORSZÁGA”
A lelki szegények azok, akik nem az anyagi gazdagságban keresik a boldogságot, hanem az Istenre való teljes ráhagyatkozásban. Olyan emberekről beszél Jézus, akik az Istenbe vetett hitre támaszkodnak, mert tisztában vannak azzal, hogy ő hatalmasabb és jobb náluk. Akik úgy érik el a boldogságot, hogy felismerik: csak a Mindenható tudja őket meggazdagítani. A lelki szegénység kifejezés egyfajta ürességet takar, amelyet csak az Isten tud betölteni. Ráutaltságot, a vele való kapcsolat fontosságának felismerését.

Ezt a boldogságot pedig nem lehet elveszíteni, ennek a következménye lesz a mennyország öröksége.

Jézus korában a szegények reménye a gazdagok segítségére volt. Ilyen értelemben Isten szegényei a belé vetett hitre, az ő irgalmára támaszkodhatnak. Máté evangélista elsősorban nem a pénz vagy a gazdagság hiányát hangsúlyozza, hanem a szegény ember magatartását, akinek kell kapaszkodó, kell valaki, aki gondoskodik róla.

A szegény ember ezért, mivel nem volt vagyona, nem léphetett fel büszkén, magabiztosan, hanem helyzetéből kifolyólag bizonyos alázat jellemezte magatartását. Tehát boldog az, aki így viselkedik Istennel szemben.¹

ÉNEKJAVASLATOK

- Krisztus, hív egy szegény szív (EÉ 375)
- Dicsérjük Istent! (EÉ 52)
- Ki dolgát mind az Úrra hagyja (EÉ 331)

ILLUSZTRÁCIÓ

Egy mélyen hívő ember házát egyszer elönti az árvíz. Felmenekül a tetőre, majd imádkozni kezd Istenhez, hogy mentse meg őt. Egyszer csak jön egy csónak, kiabálnak neki, hogy szálljon be, de ő nem száll be, mert azt mondja: „Én hiszek Istenben, ezért engem meg fog menteni. Menjenek tovább!” Elmennek, emberünk pedig belefullad a vízbe. Felmegy a mennyországba, és reklamál Istennél: „Uram, én mindig

¹ JAKUBINYI 1991, 53. o.

bízom benned, most meg hiába imádkoztam, hiszen nem mentettél meg az árvíztől.” Isten pedig a következőt válaszolta: „Én próbáltalak megmenteni, hiszen küldtem számodra egy csónakot.”

BIBLIAI PÁRHUZAMOK

„Könyörülj, Istenem, könyörülj rajtam, mert nálad keres oltalmat a lelkem! Szárnyaid árnyékában keresek oltalmat, míg elvonul a veszedelem. A felséges Istenhez kiáltok, Istenhez, aki mellém áll. Segítséget küld nekem a mennyből, csúffá teszi üldözőimet. Isten elküldi szeretetét és hűségét. Magasztallak, Uram, a népek közt, zsoltárt zengek rólad a nemzetek közt, mert szereteted az égig ér, hűséged a magas fellegekig. Magasztaljanak téged a mennyben, Istenem, dicsőítsenek az egész földön!” (Zsolt 57)

„Bízzál az Úrban teljes szívből, és ne a magad eszére támaszkodj!” (Péld 3,5)

„A laodiceai gyülekezet angyalának írd meg: ezt mondja az Ámen, a hű és igaz tanú, Isten teremtésének kezdete: Tudok cselekedeteidről, hogy nem vagy sem hideg, sem forró. Bárcsak hideg volnál, vagy forró! Így mivel langyos vagy, és sem forró, sem pedig hideg: kiköplek a számból. Mivel ezt mondd: Gazdag vagyok, meggazdagodtam, és nincs szükségem semmire; de nem tudod, hogy te vagy a nyomorult, a szánalmas és a szegény, a vak és a mezítelen: tanácsolom neked, végy tőlem tűzben izzított aranyat, hogy meggazdagodj, és fehér ruhát, hogy felöltözz, és ne lássék szegyenletes mezítelenséged; és végy gyógyító irt, hogy bekend a szemed, és láss. Akit én szeretek, megfeddem és megfenyítem: igyekezz tehát, és térj meg! Íme, az ajtó előtt állok, és zörgetek: ha valaki meghallja a hangomat, és kinyitja az ajtót, bemegyek ahhoz, és vele vacsorálok, ő pedig énvelem. Aki győz, annak megadom, hogy velem együtt üljön az én trónomon; mint ahogy én is győztem, és Atyámmal együtt ülök az ő trónján. Akinek van füle, hallja meg, amit a Lélek mond a gyülekezeteknek!” (Jel 3,14–22)

KÉRDÉSEK

- Rá tudom bízni magam Istenre?
- Tudok úgy élni, hogy minden dolgomat és minden gondomat az ő kezébe teszem le?
- Merek lelki szegény lenni?

IMÁDSÁG

Mennyei Atyánk! Olyan jó lenne mindig mindenben rád hagyatkozni. Nem gondolni búra, bajra, csak egészen egyszerűen letenni eléd, és soha többet nem gondolni rá. Uram, segíts nekem, hogy ez sikerüljön! Segíts az élethelyzetekre úgy gondolni, mint lehetőségekre, amikor hozzád fordulhatok. Légy velem, Uram! Ámen.

3. A sírás mint az Istenhez való közeledés lehetősége

„BOLDOGOK, AKIK SÍRNAK, MERT ŐK MEGVIGASZTALTATNAK”

Miért sír az ember? Fájdalmában: teste-lelke miatt. Mert bántják, mert nincs, aki meghallgatná, megértené helyzetét.

Magányában: mert nincs, aki hozzászóljon, akihez ő maga szóljon.

Bajban: mert nem látja a kiutat, nem tud megoldást saját élethelyzetére.

Gyászban: mert olyat veszített el, akivel éveig, hosszú évtizedekig társai voltak egymásnak, mert el kellett búcsúznia gyermekétől, szülőjétől.

Elkövetett bűnök miatt: mert úgy érzi, nincs, nem lehet bocsánat arra, amit tett.

Sokféle sírás van, sokszor láthatatlan, mert a könnyek csak befelé csordulnak, és eltakarja őket a mosoly maszkja.

Jézus itt nem tesz különbséget sírás és sírás között. Nem szűkíti le a kört. Egyszerűen a szomorkodókról beszél. Arról, hogy mindegy, mi miatt fakadunk sírva, van vigasztalás. Ez pedig nem más, mint maga Jézus. A vigasztalás akkor tud eljutni hozzánk, ha a fájdalmunkat, a bánatunkat fel tudjuk tárni Jézus előtt. Őelé vinni és elfogadni azt, amit kapunk cserébe. Ha kell, Jézus lába előtt leborulva sírni.

ÉNEKJAVASLATOK

- Öröm van nálad (EÉ 364)
- Amim csak van, mindenem (EÉ 445)

ILLUSZTRÁCIÓ

„Isten rajtad: végtelen könny; Isten benned: végtelen mosoly.” (Weöres Sándor)

Ady Endre: *Kacagás és sírás*
Kacagni nehéz, sírni könnyebb:
Mikor én nagyokat kacagok,
Dermedten menekülnek
Szívembe vissza a könnyek.

Víz-könnyekkel gyászolnak mások,
Az én könnyeim már szárazok,
Bolond és furcsa könnyek:
Vad, nyugtalan kacagások.

Úgy cseng, mint egy babonás emlék,
Riadozón, ez a kacagás,
Míntha valami ősi,
Nagy átoknak felelgetnék.

BIBLIAI PÁRHUZAMOK

„Zengjetek az Úrnak, ti, hívei, magasztaljátok szent nevét! Mert csak egy pillanatig tart haragja, de egész életen át a kegyelme. Este szállást vesz a sírás, reggelre itt az ujjongás. Míg jó dolgom volt, azt gondoltam: Nem tántorodom meg soha. Uram, kegyelmedből hatalmas hegyre állítottál. De mikor elrejtetted orcádat, nagyon megrettentem. Ekkor hozzád kiáltottam, Uram, és így esedeztem az Úrhoz: Mit használ neked a vérem, ha leszállok a sírgödörbe? Hálát ad-e neked, aki porrá lett, hirdeti-e hűségedet? Hallgass meg, Uram, kegyelmesen, légy segítségemre, Uram! Te pedig gyászomat örömmre fordítottad, leoldoztad gyászruhámat, és örömbé öltöztettél. Ezért szüntelen zeng neked a szívem, örökké magasztallak, Uram, Istenem!” (Zsolt 30,5–13)

„Áldott az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, az irgalom Atyja és minden vigasztalás Istene, aki megvigasztal minket minden nyomorúságunkban, hogy mi is megvigasztalhassunk másokat minden nyomorúságban azzal a vigasztalással, amellyel Isten vigasztal minket. Mert amilyen bőséggel részünk van Krisztus szenvedéseiben, olyan bőséges Krisztus által a mi vigasztalásunk is.” (2Kor 1,3–5)

KÉRDÉSEK

- Tényleg szükséges a fájdalom, a szenvedés, a sírás?
- Hogyan jelenthet vigasztalást Isten szava?
- Mi kell ahhoz (tőlem), hogy Isten megvigasztaljon engem?

IMÁDSÁG

Drága Uram! Annyi a sírás körülöttünk! Sok a fájdalom, a nyomorúság, a szenvedés... Többször érzem, hogy nem bírom tovább. Én is sírok... másokkal, másokért. Kérek, te adj erőt, bátorítást, vigasztalást! Ölelj át szereteteddel! Ámen.

4. Ha nem vagyok vad, akkor szelíd vagyok?

„BOLDOGOK A SZELÍDEK, MERT ŐK ÖRÖKLIK A FÖLDET”

Életünkől egészen idegen a „szelíd” kifejezés. Nem sokra tartjuk azokat, akiket így jellemzünk. Visszahúzódónak, élehetetlennek gondoljuk őket. Manapság inkább az ellenségeskedés, a gyűlölködés, a veszekedés helye a világunk. Könnyen ítélkezünk egymás felett a szokásos dolgok – a nemzeti hovatartozás, a politikai meggyőződés vagy akár a megszokottól eltérő öltözködés – miatt. Versengünk, mert azt érezzük, állandóan nekünk kell elsőnek lennünk, mindig felül akarunk kerekedni másokon – mindezt pedig úgy tesszük, hogy meg vagyunk győződve róla: jogunk van hozzá. Félünk, ha nem így teszünk, akkor eltaposnak, átgázolnak rajtunk. Vesztesnek fognak tartani minket, azt pedig nehéz lenne elviselni.

Ennek ellenére Jézus valami egészen más viselkedési módot javasol. Bár nem tűnik egyszerűnek megvalósítani, azt mondja: legyél szelíd. Vagyis mindenekelőtt megbocsátó. A szelíd ember meg tud bocsátani másoknak, mert tisztában van vele, hogy ő maga is Jézus bocsánatából él. Nem gyűlöl, mert nem keresi a viszályt. Megérezte az isteni szeretetet, az agapét, amelyet a felebaráti szeretetben tovább kell adnia embertársának. Emellett a szelídség tartalmazza az áldozatkészséget. Azaz a szelíd ember kész áldozni figyelméből, erejéből, idejéből, türelméből a másikkal úgy, hogy ezekért nem vár viszonzást. A szelídség tapintatosság is: észrevenni a szükségét, a jót, és nem meglátni a rosszat a másokban. Így talán mondhatjuk, hogy a szelídség receptje: egy rész megbocsátás, egy rész áldozatkészség és egy rész tapintat, amit a sze-

retet kötőanyagával jól körülvéve összegyúrunk. Nem könnyű recept, de újra és újra megpróbálhatunk eleget tenni a benne foglaltaknak.

„A »szelid« (praüsz) szó az Újszövetségben, egy kivételtől eltekintve (1Pt 3,4), csak Máté evangéliumában található, s a vizsgált boldogmondáson kívül mindig Jézusra vonatkozik.”²

ÉNEKJAVASLATOK

- Ártatlanság szent Báránya (EÉ 378)
- Vezess, Jézusunk (EÉ 443)

ILLUSZTRÁCIÓ

Reményik Sándor: Akarom

Akarom: fontos ne legyek magamnak.

A végtelen falban legyek egy téгла,

Lépcső, min felhalad valaki más,

Ekevas, mely mélyen a földbe ás,

Ám a kalász nem az ő érdeme.

Legyek a szél, mely hordja a magot,

De szirmát ki nem bontja a virágnak,

S az emberek, mikor a mezőn járnak,

A virágban hadd gyönyörködjenek.

Legyek a kendő, mely könnyet töröl,

Legyek a csend, mely mindig enyhet ad.

A kéz legyek, mely váltig simogat,

Legyek, s ne tudjam soha, hogy vagyok.

Legyek a fáradt pillákon az álom.

Legyek a délibáb, mely megjelen

És nem kérdi, hogy nézik-e vagy sem,

Legyek a délibáb a rónaságon

Legyek a vén föld fekete szívéből

Egy mély sóhajtás fel a magas égis,

Legyek a drót, min üzenet megy végig

És cseréljenek ki, ha elszakadtam.

² BORSI 2001, 5. o.

*Sok lélek alatt legyek a tutaj,
Egyszerű, durván összerótt ladik,
Mit tengerbe visznek mély folyók.
Legyek a hegedű, mely végtelenbe sír,
Míg le nem teszi a művész a vonót.*

„Te pillanatnyilag nem vagy számomra más, mint egy ugyanolyan kisfiú, mint a többi száz- meg százezer. És szükségem sincs rád. Ahogyan neked sincs énrám. Számodra én is csak ugyanolyan róka vagyok, mint a többi száz- meg százezer. De ha megszelídítesz, szükségünk lesz egymásra. Egyetlen leszel számomra a világon. És én is egyetlen leszek a te számodra...

Jobb lett volna, ha ugyanabban az időben jössz... Ha például délután négykor érkezel majd, én már háromkor elkezdek örülni. Minél előrébb halad az idő, annál boldogabb leszek. Négykor már tele leszek izgalommal és aggodalommal; fölfedezem, milyen drága kincs a boldogság. De ha csak úgy, akármikor jössz, sosem fogom tudni, hány órára öltöztessem díszbe a szívemet...

Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél.”
(Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg – részletek)

BIBLIAI PÁRHUZAMOK

„Ne indulj haragra a gonoszok miatt, ne irigykedj a cselszövőkre! Mert hamar elhervadnak, mint a fű, elfonnyadnak, mint a zöld növények. Bízzál az Úrban, és tégy jót, akkor az országban lakhatsz, és biztonságban élhatsz. Gyönyörködj az Úrban, és megadja szíved kéréseit! Hagyd az Úrra utadat, bízzál benne, mert ő munkálkodik: világossá teszi igazságodat, jogodra fényt derít. Légy csendben, és várj az Úrra! Ne indulj fel, ha az alattomos embernek szerencsés az útja! Tégy le a haragról, hagyd a heveskedést, ne légy indulatos, mert az csak rosszra visz! Mert a gonoszok kipsztlunak, de akik az Úrban reménykednek, azok öröklik a földet. [...] Akiket megáld az Úr, öröklik a földet, akiket megátkoz, elpusztulnak. Az Úr irányítja annak az embernek a lépteit, akinek az útja tetszik neki. Ha elesik is, nem marad fekvve, mert az Úr kézen fogja. Gyermeke voltam, meg is öregedtem, de nem láttam, hogy elhagyatottá lett az igaz, sem azt, hogy gyermeke koldussá vált. Mindenkor könyörül, és kölcsönad, gyermeke áldott lesz. Kerüld a rosszat, tégy jót, és itt lakhatsz mindvégig.” (Zsolt 37,1–9.22–27)

A boldogmondások mint a békességkeresés útja

„Mint Istennek szent és kedves választottai, öltétek magatokra az irgalmasságot, a jóságot, a szelídséget és a türelmet.” (Kol 3,12)

„Hallottátok, hogy megmondatott: Szemet szemért és fogat fogért. Én viszont azt mondom néktek: Ne álljatok ellene a gonosznak, hanem ha arcul ütnek jobb felől, tartsd oda a bal arcodat is.” (Mt 5,38–39)

„Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű, és megtaláljátok lelketek nyugalmát.” (Mt 11,29)

KÉRDÉSEK

- Életem melyik területén nem hagyom, hogy Isten irányítson? Mit kellene még átadnom neki?
- Mi tart vissza attól, hogy szelíd legyek?
- Van-e olyan gondolatom, cselekedetem, szenvedélyem, amelyen tudnék változtatni, és ez hozzásegítene a szelídséghez?
- Honnan ismerhető fel a szelíd ember?

IMÁDSÁG

Mennyei Atyánk!

Lehetek-e szelíd? Mit jelent ez egyáltalán? Alázatot? Visszafogottságot? Türelmet? Lelki tisztaságot? Hogy lehet ezt elérnem? Képes lehetek erre? Nem visszaszólni? Mindig csak a másik hasznát keresni? Nem erőszakosnak lenni? Add, hogy Jézus szelídsége példa legyen a számomra! Legyek hozzá hasonló, a szelídség erejével győzzem le a rosszat. Ámen.

5. Éhség és szomjúság – a hiány érzése

„BOLDOGOK, AKIK ÉHEZNEK ÉS SZOMJAZNAK AZ IGAZSÁGRA, MERT ŐK MEGELÉGÍTTETNEK”

Éhezni és szomjazni arra, hogy Isten igaz embernek lásson minket, olyan lehet, mint amikor az ember a száraz sivatagban bolyong mindenféle innivaló nélkül. Ilyenkor egyetlen gondolat jár az ember fejében: víz. Minél előbb vízhez, folyadékhoz jutni, bármilyen kevés is legyen az. Amilyen szüksége van a vízre a testünknek ahhoz, hogy jól működjenek a szerveink, ugyanúgy szüksége van a lelkünknek Istenre, hogy rendben legyünk. Ott kellene lennie az életünk középpontjában, és ha bármikor segítségre van szükségünk, őt kellene hívni először. Bármikor

jó történik, hozzá kellene futni mindenekelőtt. Ha nem így teszünk, akkor olyanok leszünk, mint a víz nélkül bolyongó ember a sivatagban. Kiszárad a lelkünk.

Jézus azt mondja, hogy aki így vágyódik Isten után, az meg fogja kapni a lehetőséget arra, hogy kapcsolatban legyen a Mindenhatóval. Ott éljen vele, az ő jelenlétében. Nem csupán alkalmanként, nemcsak akkor, amikor a harang szava istentiszteletre szólít, hanem szüntelenül. Életünk minden pillanatában keresni kellene az Istent. A hétköznapiakban is. Meglátni a mindennapokban, keresni a másik emberben, tőle tanácsot kérni minden cselekedetünkben, minden döntésünkhöz. A mindennapi istenkeresés és az ő jelenlétének megélése pedig nemcsak pillanatnyi öröm, hanem maga a boldogság lesz, hiszen kihat életünk minden területére: családjunkra, munkatársainkkal való kapcsolatainkra, beszédünkre, mindenre.

ÉNEKJAVASLATOK

- Jézus, édes emlékezet (EÉ 360)
- Nagy hálát adjunk (EÉ 48)
- Téged keres imádságom (EÉ 376)

ILLUSZTRÁCIÓ

Szent Ágoston ezt írta: „Te, Uram, a magad számára teremtettél minket, és szívünk nyugtalan mindaddig, amíg meg nem nyugszik benned.” Isten szomjúságot ad nekünk, amelyet nem csillapíthat semmi más, csakis ő maga.

BIBLIAI PÁRHUZAMOK

„Ahogyan a szarvas kívánczik a folyóvízhez, úgy kívánczik a lelkem hozzád, Istenem! Isten után szomjazik lelkem, az élő Isten után: Mikor mehetek el, hogy megjelenjek Isten előtt? Könnyem lett a kenyerem éjjel és nappal, mert egész nap ezt mondogatják nekem: Hol van a te Istened? Kiöntöm lelkemet, és arra emlékezem, hogy milyen tömeggel vonultam, és hogyan vezettem Isten házához hangos ujjongással és hálaénekekkel az ünneplő sokaságot. Miért csüggedsz el, lelkem, miért háborogsz bennem? Bízál Istenben, mert még hálát adok neki az ő szabadításáért! [...] Nap-pal szeretetét rendeli mellém, éjjel éneket ad számba az Úr, imádságot életem Istenéhez. Ezt mondom Istenemnek, köszálamnak: Miért feledkez-

tél el rólam? Miért kell gyászban járnom, miért gyötör az ellenség? Mintha csontjaimat tördelnék, amikor gyaláznak ellenfeleim, mert egész nap ezt mondogatják nekem: Hol van a te Istened? Miért csüggedsz el, lelkem, miért háborogsz bennem? Bízzál Istenben, mert még hálát adok neki, szabadító Istenemnek!” (Zsolt 42,2–6.9–12)

„Ti szomjazók mind, jöjjetek vízért, még ha nincs is pénzetek! Jöjjetek, vegyetek és egyetek! Jöjjetek, vegyetek bort és tejet, nem pénzért és nem fizetségért! Miért adnátok pénzt azért, ami nem kenyér, fáradozásotok jutalmát olyanért, amivel nem lehet jóllakni? Hallgassatok rám, és finomat ehettek, élvezni fogjátok a kövér falatokat! Figyeljetek rám, jöjjetek hozzám! Hallgassatok rám, és élni fogtok! Örök szövetséget kötök veletek, mert a Dávid iránti hűségem rendithetetlen. Tanúvá tettem őt a népek között, fejedelemmé és parancsolóvá a nemzetek fölött. Te pedig olyan népet hívsz, melyet nem ismersz, és olyan népek futnak hozzád, amelyek nem ismertek: Istenednek, az Úrnak dicsőségére, Izráel Szentjének dicsőségére, hogy fölékesítsen téged.” (Ézs 55,1–5)

„Jézus azt mondta nekik: Én vagyok az élet kenyere: aki énhozzám jön, nem éhezik meg, és aki énbennem hisz, nem szomjazik meg soha.” (Jn 6,35)

KÉRDÉSEK

- Elhiszem-e, hogy más is éhes Isten jelenlétére és vágyik az igaz életre?
- El tudom-e hitetni mással, hogy szabad, és lehet és kell Istent keresni?
- Vágyom a Jézussal való találkozásra?
- Mire éhezem és szomjazom valójában?

IMÁDSÁG

Drága mennyei Atyám! Vágyom a veled való kapcsolatra és találkozásra, a veled való életre. Szomjazom jelenlédre. Kérlek, mutasd meg magadat minél többször az életemben, hadd lássa mindenki, hogy kihez tartozom, ki az életem Ura. Légy egészen közel hozzám, hogy elégedett lehessenek. Ámen.

6. „Irgalmas Istenünk jóságát mindörökké éneklek”

„BOLDOGOK AZ IRGALMASOK, MERT ŐK IRGALMASSÁGOT NYERNEK”
Érdekes ez a boldogmondás abból a szempontból, hogy az egyetlen a nyolc közül, amelyik nem ígér többet, mint azt, hogy amit cselekszik az ember, azt kapja vissza. Egyrészt ez azt is jelenti, hogy az isteni irgalom olyan ajándék, amelyet nem kell fokozni. Ez az egyik legnagyobb dolog, amit kaphatunk a Teremtőtől. Másrészt pedig azt, hogy akik irgalmasságot gyakorolnak embertársaik iránt, azok már most betöltötték azt a feladatukat, amely által elnyerhetik a boldog, áldott életet.

Az irgalom nem más, mint a feltétel nélküli szeretet megvalósulása. Igaz ez az emberek egymás közötti, valamint az ember és Isten közötti kapcsolatra is. A cselekvő szeretet egy szeletkéje az életünkben, melynek segítségével meglátjuk a másik szükségét és nyomorát. Ez pedig tettekre készít bennünket, olyan képességet „ad a kezünkbe”, aminek segítségével Isten munkatársai lehetünk a segítségnyújtásban. Isten egyik legfontosabb tulajdonsága, amire a saját képére formált embert is hívja.

ÉNEKJAVASLATOK

- Szívből szeretlek (EÉ 362)
- Mily boldog, aki Jézusban (EÉ 384)
- Misericordias Domini (Irgalmas Istenünk jóságát mindörökké éneklek) taizéi ének³

Misericordias Domini

Mi-se-ri-cor-di-as Do-mi-ni in æ-ter-num can-ta-bo.

3 <https://youtu.be/pva71b0fTMM>.

ILLUSZTRÁCIÓ

Arany László: Az irgalom

(Wörishofeni emlékül gróf Zichy Márthának)

46

*Mint purgatorium, kietlen, bús, setét,
Hol megtört vezeklő várja ítéletét,
Hol a lét epedés, az idő végtelen,
A lelken, mint köd ül aggasztó sejtelem, -
Hol Damoklesz-kard függ mindenik fej fölött,
S mint puszta szirten egy csoport hajó-törött,
Összebuj úr, szegény; nincs koldus, nincs király,
Bölcs és bolond csak azt tudja: hol mije fáj;
S Lázár, a nyomorék, Lancelot, a büszke hős,
Simon, a bélpoklos, és Sámson, az erős,
És Salamon, a bölcs, Markalf, a félbolond,
A gyáva Absolon, a vakmerő Roland,
Gottfried, a jó, kegyes, Filep, a zord s komoly,
Itt már egyforma mind, sorsuk közös nyomor;
Igy mulik perc, nap, év, száz év, örömtelen,
De bármilyen hosszú, gyötrelmes a jelen,
Nincs veszve a jövő s félig kihálva bár,
Felcsillan még nekik egy-egy reménysugár;
Egy szalmaszál, melyhez kössék az életet...*

*Ilyen hely volt, hová egykor sorsom vetett. -
Sivár, rideg tanyán szánalmas társaság,
Kit egyenlővé tett egyenlő árvaság,
Egy inség, egy nyomor, ki-kinek önbaja,
Egyenlő reménynek hajszálnyi fonala.
De e bús nép közül két tünemény kivált:
Az egyik ifjú lány: kerub, ki földre szállt,
Hozván az egekből derút, mosolyt, reményt,
Ragyogó csillagból egy-egy darabka fényt.
Ifjú, vidám kacajt, szikrázó szellemet,
Az ég kékjéből csent színnel festett szemet,
Pezsgő vér ingerét, tavasz friss bimbaját,*

*Hogy aki rátekint, felejtí önbaját,
S megenyhül.*

*A másik pokol csúf fajzata,
Ocsmány ördögfiók, rút mint az éjszaka,
Sovány koszos kis eb, didergő, torz, sülye,
Mint halál-bagolyé mered szét tág füle,
Összecsapzott szőrét sárccsimbókok lepik,
Ránézni fürtelem; rugják, ütik, verik,
Elúzik mindenütt, nyugtot seholye lel,
Mindenki arra vár, bár éhen veszne el!
S im ő a Tiszta, ő, leküzdve undorát,
Magához öleli, mint régi, hű barát,
Eteni, ápolja, becézi gondosan...*

*...Ott, hol kiről-kiről hiven beírva van,
Jó, rossz, miről egykor be kell számolnia,
Egy szót írnak be most: misericordia.*

BIBLIAI PÁRHUZAMOK

„Uram, kegyelmes tetteidről éneklek örökké, nemzedékről nemzedékre hirdetem hűségedet. Mert ezt mondom: Örökké tart kegyelmed, hűséged szilárd, akár az ég. Szövetséget kötöttem választottammal, megesküdtem szolgálóknak, Dávidnak: Örökké fenntartom utódaidat, nemzedékről nemzedékre építem trónodat! Az egek magasztalják csodáidat, Uram, hűségedet a szentek gyülekezetében. Mert ki van a fellegekben, aki egy sorba állítható az Úrral? Ki hasonló az Úrhoz az istenfiak között? Igen rettenetes az Isten a szentek gyűlésében, és félelmetes mindazok között, akik körülötte vannak. Uram, Seregek Istene! Ki olyan erős, mint te, Uram? Hűséged körülvesz téged! Te uralkodsz a dühöngő tengeren; ha hullámai tornyosulnak, te lecsendesíted őket. Te zúztad szét Rahabot, halálra sebezve; erős karoddal szétszórtad ellenségeidet. Tied a menny, tied a föld is, te hoztad létre a földkerekséget és azt, ami betölti. Te teremtettél északot és délt, a Tábór és a Hermón a te nevedet zengi. Hatalmas a te karod, kezed erős, jobbod felséges. Igazság és jog trónodnak támasza, szeretet és hűség jár előtted. Boldog nép az, amely tud neked ujjongani, amely orcád világhírességében járhat, Uram! Nevednek örvendeznek minden-

nap, és igazságod fölmagasztalja őket, mert te vagy díszük és erejük. Kegyelmed által emelkedik hatalmunk, mert az Úrtól van a pajzsunk, Izráel Szentjétől a királyunk.” (Zsolt 89,1–19)

„Ekkor felállt egy törvénytudó, hogy megkísértse őt, és ezt kérdezte: Mester, mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet? Ő pedig ezt mondta neki: Mi van megírva a törvényben? Hogyan olvasod? Ő pedig így válaszolt: »Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, és felebarátodat, mint magadat.« Jézus ezt mondta neki: Helyesen feleltél: tedd ezt, és élni fogsz. Ő viszont igazolni akarta magát, ezért megkérdezte Jézustól: De ki a felebarátom? Válaszul Jézus ezt mondta neki: Egy ember ment le Jeruzsálemből Jerikóba, és rablók kezébe esett, akik kifosztották, meg is verték, azután félholtan otthagynva elmentek. Történetesen egy pap ment azon az úton lefelé, de amikor meglátta, elkerülte. Hasonlóképpen egy lévita is odaért arra a helyre, de amikor meglátta, ő is elkerülte. Egy arra utazó samaritánus pedig, amikor odaért hozzá és meglátta, megszánta, odament, olajat és bort öntött sebeire, és bekötötte azokat. Azután feltette őt a saját állatára, elvitte egy fogadóba, és gondját viselte. Másnap elővett két dénárt, odaadta a fogadósnak, és azt mondta neki: Viselj rá gondot, és ha valamit még ráköltesz, amikor visszatérek, megadom neked. Mit gondolsz, e három közül ki volt a felebarátja a rablók kezébe esett embernek? Ő így felelt: Az, aki irgalmas volt hozzá. Jézus erre ezt mondta neki: Menj el, te is hasonlóképpen cselekedj!” (Lk 10,25–37)

„Mert az ítélet irgalmatlan ahhoz, aki nem cselekedett irgalmasságot, az irgalmasság viszont diadalmaskodik az ítéleten.” (Jak 2,13)

KÉRDÉSEK

- Mit jelent a hétköznapiakban irgalmasnak lenni?
- Kivel tudok irgalmas lenni? Egyáltalán mit tehetek én?
- Hogyan irgalmas az Isten? Kivel irgalmas az Úr?

IMÁDSÁG

Mennyei Atyám! Köszönöm neked végtelen irgalmadat és szeretetedet, amelyet eddig megmutattál az életemben. Hálás a szívem, mert tudom, hogy kegyelmed végtelen – és ezt én is megtapasztalhatom. Ujjong a lelkem, megváltó Uram, mert irgalmadról énekelhetek! Köszönöm, hogy megújítod életemet napról napra. Ámen.

7. Tiszta szív, tiszta fej

„BOLDGOK A TISZTA SZÍVŰEK, MERT ŐK MEGLÁTJÁK AZ ISTENT”

A Biblia arról tanúskodik, hogy a szív az ember benső életének központja. Innen származnak az erkölcsi magatartás kivételései. Jézus tanítása szerint a tiszta szív az, ami igazodik Isten akaratához, ezért nem az a fontos, hogy mi az, ami bemegy az ember száján – azaz mi az, amit megeszik –, hanem az, amit mond, amit tesz. Ezek pedig egyenes következményei annak, hogy mi lakik az ember szívében.

„Mert a szívből származnak a gonosz gondolatok, gyilkosságok, házasságtörések, paráznaságok, lopások, hamis tanúskodások és istenkáromlások. Ezek teszik tisztátalanná az embert.” (Mt 15,19–20a)

Így az embernek szüntelenül törekednie kell arra, hogy szíve tiszta legyen és maradjon. Ezáltal fogja megkapni a tisztánlátásnak és Isten meglátásának a jutalmát is. Azt az ajándékot, amelyet a Teremtő az embernek eredendően, már a teremtés pillanatában adott, de az ember inkább az engedetlenséget választotta. Így szíve már nem lehetett tiszta és büntelen, hanem szüntelenül meg kell harcolnia a rosszal.

ÉNEKJAVASLATOK

- Szép, fényes Hajnalcsillagom (EÉ 361)
- A menny Urának tisztelet (EÉ 43)

ILLUSZTRÁCIÓ

Reményik Sándor: *Isten*

*Uram, olyan egyforma minden szolgád
És oly egyforma minden templomod,
S olyan mindegy, hogy a toronycsúcsokra
Keresztet tűznek-e vagy csillagot.
Uram, én békén hagylak az imámmal,
De Te se kívánj a szívemtől semmit,
Vagyok kopott kőtábla, jaj sok zápor
Mosta le rólam a Te törvényeid.
Uram, teremtők vagyunk mind a ketten,
Amily igaz, hogy a lelkem Te adtad,
Olyan igaz, hogy én formállak Téged
És nincs Uram, én rajtam más hatalmad.*

*Mégis Uram, míg ringsz egy fűszál selymén,
Amíg sötétlesz mélyén egy örvénynek,
Amíg csillagbetűkbe írva látlak:
Uram, lesz még találkozásom Véled.*

„De mit is jelent az, hogy »tisztá«? [...] A tiszta szív Isten jelenlétében él, megőrzi a szívében mindazt, ami méltó a vele való kapcsolatra. Egyedül csak így birtokolja a benső egységes életet, amely nem gyötrelmes, hanem egyszerű. A megtisztított szív egy folyamatnak az eredménye, amely magában foglalja a megszabadítást és a lemondást. A tiszta szív nem születik ilyennek, egy benső egyszerűsödést élt meg, miközben megtanulta megtagadni a rosszat önmagában, amit a Biblia a »körülmetelés« képével fejez ki. Ez a benső megtisztulás magában foglalja a szív azon részének a felismerését, amely a rossz befolyása alatt áll, hogy aztán a Szentlélekre hagyatkozzon, aki mesteri módon vezet és oktatja őt. És íme, a szívnek ezen az útján jutunk el Isten látására.” (Ferenc pápa)⁴

BIBLIAI PÁRHUZAMOK

„Könyörülj rajtam kegyelmeddel, Istenem, töröld el hűtlenségemet nagy irgalmaddal! Teljesen mosd le rólam bűnömet, és vétkemtől tisztíts meg engem! Mert tudom, hogy hűtlen voltam, és vétkem mindig előttem van. Egyedül ellened vétkeztem, azt tettem, amit rossznak látsz. Ezért igazad van, ha szólsz, és jogos az ítéleted. Lásd, én bűnben születtem, anyám vétekben fogant engem. Te pedig a szívben levő igazságot kedveled, és a bölcsesség titkaira tanítasz engem. Tisztíts meg izsóppal, és tiszta leszek, moss meg engem, és fehérebb leszek, mint a hó. Engedd, hogy vidámságot és örömet halljak, és megújuljanak tagjaim, amelyeket összetörtél. Rejtsd el orcádat vétekem elől, töröld el minden bűnömet! Tiszta szívet teremts bennem, Istenem, és az erős lelket újítsd meg bennem!” (Zsolt 51,3–12)

„Jób ekkor megszólalt, és így felelt az Úrnak: Tudom, hogy mindent megethatsz, és nincs olyan szándékom, amelyet meg ne valósíthatnál. Ki akarja eltakarni örök rendemet tudatlanul? – kérded. Valóban olyasmiről

⁴ <https://www.vaticannews.va/hu/papa/news/2020-04/papa-katekezis-boldogsag-sziv-tiszta-isten-latas.html>.

szóltam, amit nem érthetek: csodálatosabbak, semhogy felfoghatnám. Hallgass meg, hadd beszéljek! – kértem. Én kérdezlek, te meg oktass engem! – felelted erre. Eddig még csak hírből hallottam rólad, de most saját szememmel láttalak. Ezért visszavonok mindent, bűnbánatot tartok porban és hamuban.” (Jób 42,1–6)

„Törekedjetez mindenki iránt a békességre és a szent életre, amely nélkül senki sem látja meg az Urat.” (Zsid 12,14)

KÉRDÉSEK

- Találkozhatok-e Istennel?
- Hogyan tudom észrevenni a vele való találkozást?
- Miért van szükségem erre a találkozásra?
- Csak a nehéz, számunkra nyomorúságos helyzetekben vagyok képesek keresni Istent, vagy az örömben, a vidámság óráiban is?

IMÁDSÁG

Mennyei Atyám! Szeretnék annyira tiszta szívvel élni, hogy az utam végén téged lássalak. Sőt, Istenem, szeretnék úgy élni, hogy már itt a földön téged lássalak. Hogy észrevegyem minden áldásodat, minden apró csodádat a mindennapokban. Szeretnék úgy élni, hogy téged követve másoknak is megmutassam hatalmasságodat. Ámen.

8. Kik lehetnek Isten fiai?

„BOLDGOK, AKIK BÉKÉT TEREMTENEK, MERT ŐK ISTEN FIAINAK NEVEZTETNEK”

A legnagyobb kérdése ennek a boldogmondásnak a megvalósítás mi-kéntje. Hogyan is tudnánk mi magunk körül békét teremteni? Hiszen sokszor azt látjuk, hogy mindenki háborúban áll mindenkiel. Jézus itt azt mondja, hogy békeszerzőnek kell lennünk. Vagyis nem elég, ha mi nem csatázunk, tevékenyen részt kell vennünk a béke megteremtésének folyamatában. Nem maradhatunk ki belőle. Nem húzódkhatunk vissza a „frontvonal” mögé. Békét kell teremteni, mégpedig a mindennapok háborúiban. Vállalnunk kell ezt a feladatot, és akkor méltán viselhetjük majd az Isten fiai nevet. Máshogyan ez nem megy.

Ráadásul mindezt úgy kellene véghez vinni, hogy közben mi magunk nem válunk harcoló felekké. Talán ez a legnehezebb része. Egy-egy

A boldogmondások mint a békességkeresés útja

konfliktus részévé válni úgy, hogy nem állunk be egyik oldalra sem. Mert ez nem a mi háborúnk.

A békülés gyógyulást is hoz. Nemcsak a kibékülteknek, hanem a békességet előmozdítóknak is. Aki egyszer is átélhette ennek a folyamatát, annak már volt igazi boldogság az életében. Isten szerinti boldogság. Azt az embert valóban lehet Isten fiának nevezni.

Az ígéret – „Isten fiainak fognak nevezni” – háttérben az a gondolat áll, hogy Isten a béke Istene, aki az embereket a béke útján kívánja vezérelni, tehát aki a békéért fáradozik, Isten szándékát teszi magáévá, ezért jogosan számíthat arra, hogy az istengyermekség teljessége jut neki osztályrészül.⁵

ÉNEKJAVASLATOK

- Béke legyen a nap alatt (EÉ 465)
- Győzelmet vettél (EÉ 388)
- Keresztyének vagyunk (EÉ 440)

ILLUSZTRÁCIÓ

Sven Hedden sarkkutató azt mondta: „Én csak zarándok voltam a jeges pusztaságokon, a földnek olyan egyedülálló vidékein, ahol béke honol, mert nincsenek ott emberek. A mi egész földünk – folytatja – hatalmas csatatérre vált, és a békét kiszorították a földről.”

„Aki a háborút szolgálja, milliókat keres, aki a békét szolgálja, az koplal.” (Wass Albert)

„Mástól várnai azt, hogy lelki békességet nyújtson nekünk, legalább olyan képtelenség, mint arra kérni házi orvosunkat, hogy ne csak rámutasson, de fizikailag is élje át a fájdalmat, amit testünk egy bizonyos pontján érzünk. Ugyanígy, lelki békénket sem találhatja meg és tárhatja fel bennünk senki más, mert ez a szív szentélyébe van elrejtve, s ide rajtunk kívül senkinek sincs bejárása. Csak akkor juthatunk hozzá, ha szakítunk végre a rossz beidegződéssel, hogy békességért kiáltva tehetetlenül hánykolódunk életünk háborgó felszínén ahelyett, hogy engednénk a mélység hívásának és önmagunkban lassan elmerülve farkasszemet néznénk saját félelmeinkkel. Öngyilkos vállalkozásnak tűnik, de nincs más út. Ha a felszínen maradsz, önmagad felett lebegő

⁵ BORSI 2001, 8. o.

és folyton idegen erők által korbácsolt hajótörött leszel. Ha azonban alámerülsz a mélybe – ahová Isten hív –, eltűnsz ugyan a világ színpadáról, de a felszín alatti valósággal szembesülve mégis bölcs színpadmesterré válsz, aki nem elszenvedi, hanem értő módon átlátja és szemlélődve élvezi is az élet drámáját. A döntés joga a miénk: vagy vállaljuk, hogy a megismerés és a megértés ajándékával élve ártalmatlanná tesszük a bensőnkben háborgó sötét erőket – így békességre juthatunk önmagunkkal –, vagy pedig életünk végéig hánykolódunk kis lélekvesztőnkben sorsunk viharos tengerén, és nem lesz, aki csendesebb vizekre vezessen minket. A csendesebb vizek nem kívül, hanem belül vannak. Meg kell értenünk, hogy a békesség sohasem a külső körülményeinkben fog először megmutatkozni, hanem a bensőnkben. Csakis a lelkünk mélyén megtalált békesség az, ami belőlünk kisugározva képes megváltoztatni a külső körülményeket is.” (Simon András: *A nyolc boldogságról*)

BIBLIAI PÁRHUZAMOK

„Isten! Add törvényeidet a királynak, és igazságodat a király fiának, hogy igazságosan ítélje népedet, és törvényesen az elesetteket. Teremjenek a hegyek békét a népnek, és a halmok igazságot! Szolgáltasson igazságot a nép elesettjeinek, segítse meg a szegényeket, de tiporja el az elnyomókat! Éljen addig, míg nap és hold lesz, nemzedékről nemzedékre! Mint amikor eső hull a rétre, és zápor áztatja a földet: úgy virágozzék napjaiban az igazság, és legyen nagy békesség, amíg meg nem szűnik a hold. Uralkodjék tengertől tengerig, és a Folyamtól a föld széléig. Hajtsanak térdet előtte a pusztalakók, nyalják a port ellenségei! [...] Boruljon le előtte minden király, őt szolgálja minden nemzet! Mert megmenti a segítséget kérő szegényt és az elesettet, akinek nincsen támasza. Megmenti a nincstelent és a szegényt, a szegény embereket megsegíti. Elnyomástól és erőszaktól megváltja őket, mert drága számára a vérük. Maradjon meg neve örökké, terjedjen híre, amíg a nap ragyog! Nevével mondjanak egymásra áldást; mondja őt boldognak minden nép! Áldott az Úristen, Izráel Istene! Egyedül ő tud csodákat tenni! Áldott legyen dicső neve örökre, töltsse be dicsősége az egész földet! Amen, ámen.” (Zsolt 72,1–9.11–19)

„Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek, de nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, ne is csüggedjen!” (Jn 14,27)

„Akiket pedig Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai. Mert nem a szolgaság lelkét kaptátok, hogy ismét féljete, hanem a fiúság Lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: »Abbá, Atyám!« Maga a Lélek tesz bizonyosságot a mi lelkünkkel együtt arról, hogy Isten gyermekei vagyunk. Ha pedig gyermekek, akkor örökösök is: örökösei Istennek és örököstársai Krisztusnak, ha vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk [...]. Mert a teremtett világ sóvárogva várja Isten fiainak megjelenését.” (Róm 8,14–17.19)

„A Lélek gyümölcse pedig: szeretet, öröm, békesség, türelem, szívéesség, jóság, hűség...” (Gal 5,22)

KÉRDÉSEK

- Tudok-e békét teremteni, vagy állandóan háborúban kell állnom másokkal?
- Lehet-e békesség az emberek között, népek között, nemzetek között?
- Miért akarunk mindig harcolni a csatatéren; vitában lenni a házastársunkkal; veszekedni a szomszédunkkal?

IMÁDSÁG

Drága Uram! Olyan nehéz a békességet megteremteni és fenntartani. Olyan hamar „lobbanunk” egymás felé. Mintha elemi részünk lenne a háborúskodás. Kérünk, adj nekünk vágyat arra, hogy békében éljünk egymással, egymás mellett! Add, hogy méltán nevezhessenek minket a te gyermekeidnek!

9. Boldog, aki az igazság útján jár

„BOLDOGOK, AKIKET AZ IGAZSÁGÉRT ÜLDÖZNEK, MERT ÖVÉK A MENNYEK ORSZÁGA”

Az utolsó boldogmondás ismét olyan jézusi mondatot tár elénk, amit nehezen érzünk magunkénak. Hiszen akiket üldöznek, akiket a hitükért gyaláznak, azokat szájalommal, sajnálattal nézzük. De semmiképpen sem gondolnánk, hogy ők akkor, abban a pillanatban boldogok lennének.

Talán érdemes egy másik jézusi mondatot is a fenti mellé olvasni: „*Én vagyok az út, az igazság és az élet*” (Jn 14,6).

Jézus azt mondja, hogy ő maga az út, amelyen járnunk kell, és amelyen elérhetjük az Atyát. Azaz vele kell vándorolnunk a saját utunkon, az ő kezét fogva, benne bízva, és akkor biztosak lehetünk benne, hogy az Istennel való közösségünk is beteljesedik. Ő maga az igazság. Őt kelle-ne keresnünk szüntelenül, benne élni, minden gondolatunkat hozzá igazítani. Így lehet az életünk boldog és áldott. Ő maga az élet. Az, aki az életét adta mindannyiunkért, életet szerzett nekünk a mennyben: örök életet.

Ez a boldogmondás azt tárja elénk, hogy aki a Jézus által kijelölt úton keresi az igazságot, annak örök élete van, és ebben van az ő boldogsága még akkor is, ha üldözik, csúfolják, nevetségesnek tartják. Aki mindezt vállalja, annak Jézus helyet készített az Atyánál.

ÉNEKJAVASLATOK

- Áldlak, Jézus, hű barátom (EÉ 390)
- Minden e földön (EÉ 372)

ILLUSZTRÁCIÓ

„Lent a pokolban egy hatalmas asztal áll, bőséges lakomával, borral, gyertyákkal megterítve, de a léggör hideg. Az asztal körül ülő emberek sápadtak és soványak. Jajveszékelés és sírás hangja tölti be a termet. Karjuk helyén hosszú nyelű evőeszközök lógnak, és ez megakadályozza őket, hogy a finom ételeket a szájukhoz emeljék. Hiába próbálkoznak, teljesen reménytelen. Az előttük lévő bőséges lakoma ellenére is éheznek.

Mindeközben a mennyországban ugyanez a jelenet látható: vVan egy terem, melynek közepén egy hatalmas asztal áll, bőséges lakomával, borral, gyertyákkal megterítve. Az asztal körül emberek ülnek, a karjuk helyén hosszú nyelű evőeszközök vannak. Az asztal körül azonban vidám, nevető emberek ülnek. Énekelnek és esznek. Mindenki élvezi az ételt, a társaságot. Mert ahelyett, hogy megpróbálnának enni, inkább egymást etetik.” (Dán mese)

BIBLIAI PÁRHUZAMOK

„Világosságom és segítségem az Úr, kitől félnék? Életemnek ereje az Úr, kitől rettegnék? Ha rám támadnak is a gonoszok, szorongató ellenségeim, hogy marcangoljanak engem, majd megbotlanak, és elesnek. Ha egy egész tábor jön is ellenem, nem fél a szívem. Ha háború tör is rám, én akkor is bizakodom. Egy dolgot kérek az Úrtól, azért esedezem: hogy az Úr házában lakhassam egész életemben; láthassam, milyen jóságos az Úr, és gyönyörködhessem templomában. Megóv engem sátrában a veszedelem napján. Elrejt sátra mélyén, magas kősziklára helyez engem. Így hát fölemelt fölél állok ellenségeim között, ezért örvendezve mutatok be áldozatot az Úr sátrában, és éneket zengek az Úrnak. Halld meg, Uram, hívó hangomat! Könyörülj rajtam, hallgass meg! Ha ezt mondod: Járuljatok színem elé, szívem így válaszol: Színed elé járulok, Uram! Ne rejtsd el előlem orcádat, ne utasítsd el haragosan szolgálodat! Te vagy az én segítségem, ne vess el, ne hagyj el, szabadító Istenem! Ha apám, anyám elhagyna is, az Úr magához fogad engem. Uram, taníts meg utadra, vezess a helyes ösvényen, mert ellenségeim vannak! Ne dobj oda ellenségeim indulatának, mert hamis tanúk támadtak rám, bosszút lihegnek. De én hiszem, hogy még meglátom az Úr jóságát az élők földjén. Reménykedj az Úrban, légy erős és bátor szívű, reménykedj az Úrban!” (Zsolt 27)

„Térjete meg, mert elközelgett a mennyek országa.” (Mt 3,2)

„Hasonló a mennyek országa ahhoz az emberhez, aki jó magot vetett a szántóföldjébe. De amíg az emberek aludtak, eljött az ellensége, konkolyt vetett a búza közé, és elment. Amikor a vetés szárba szökken, és kezdett kalászt hozni, látható lett a konkoly is. A szolgák ekkor odamentek a gazdához, és ezt mondták neki: Uram, te jó magot vetettél a földedbe. Honnan került hát bele a konkoly? Ő pedig így felelt: Valamilyik ellenségem tette ezt! A szolgák erre megkérdezték: Akarod-e, hogy elmenjünk, és összeszedjük a konkolyt? Ő azonban így válaszolt: Nem, mert amíg a konkolyt szednétek, kiszaggatnátok vele együtt a búzát is. Hadd nőjön együtt mind a kettő az aratásig, és majd az aratás idején szólok az aratóknak: Szedjétek össze először a konkolyt, kössétek kékébe, és éssétek el, a búzát pedig gyűjtsétek be csűrömbé!” (Mt 13,24–30)

„Engedjétek hozzám jönni a kisgyerekeket, és ne akadályozzátok őket, mert ilyeneké a mennyek országa.” (Mt 19,14)

KÉRDÉSEK

- Hogyan találhatok rá az igazságra?
- Meddig kell keresnem? Vagy szüntelenül kutatnom kell utána?
- Miből tudom, hogy megleltem az igazságot?

IMÁDSÁG

Mennyei Atyánk! Látod, minket nem üldöznek, mi bátran kiállhatnánk a hitünkért. Nekünk semmi bajunk nem lenne abból, ha nyíltan vállalnánk: gyermekeid vagyunk. Mégis olyan sokszor gyáván viselkedünk. Félünk a visszautasítástól, attól, hogy nevetségessé válunk mások előtt. Kérlek, adj nekünk bölcsességet és akaratot, hogy mindig, minden körülmények között téged hirdessünk, Megváltó Jézusunkról tegyünk bizonyosságot. Ámen.

10. Mit tanultunk a boldogságról, áldásról, békességről? (Befejező alkalom)

Jézus korában a boldogmondások éppúgy újdonságot, szembenállást, a megszokottól eltérő szempontrendszert állítottak az emberek elé, ahogy ma, modern világunkban is. Nem tudjuk ezeket megspórolni. Ha az ember igazán a Jézus által elmondott boldogságra vágyik, akkor időnként szembe kell mennie az árral. Azzal, amit mindenki más képvisel, amit a világ elénk ad. Olyanok a boldogmondások, mint nyolc útjelző tábla, amelyek segítenek nekünk a helyes úton maradni. Elképzelhető, hogy néha figyelmen kívül hagyjuk őket, másik útra tévedünk, másfelé folytatjuk az utunkat, de az újratervezés lehetősége ott lesz a számunkra, hogy visszatérjünk Megváltónkhoz, elnyerjük a földet és a mennyek országát, a vigasztalást, az isteni irgalmasság ajándékát, a megelégedést Istenben, vagy épp azt, hogy láthatjuk őt, és gyermekeinek neveznek bennünket.

A sorozat végén tarthatunk egy összegző alkalmat, ahol megtanulhatjuk az alábbi éneket, illetve mindenki elmondhatja, mit tanult az elmúlt kilenc bibliaóra során. Mi volt számára az új? Mi volt már ismerős? Mi az, amit már elkezdett az életében, vagy mi az, amit esetleg el sem tud képzelni, hogy annak a része legyen?

ÉNEKJAVASLATOK

- Életem, Jézus (EÉ 387)
- Szép Hajnalcsillag, setét... (EÉ 397)
- Isten, ó, szent Isten (EÉ 436)
- Boldogok a lelki szegények – ortodox dallam

58

1. Bol - do - gok a lel - ki sze - gé - nyek:

2. Bol - do - gok, a - kik szo - mo - rú - ak:
 3. Bol - do - gok a sze - lí - den é - lők:
 4. Bol - do - gok az i - gaz - ság - vá - gyók:
 5. Bol - do - gok, a - kik ir - gal - maz - nak:
 6. Bol - do - gok a tisz - ta szí - vű - ek:
 7. Bol - do - gok a bé - két te - rem - tők:
 8. Bol - do - gok, a - kik ül - dö - zöt - tek:
 9. Bol - do - gok, a - ki - ket gya - láz - nak:

a meny - nyek or - szá - ga az ott - ho - nuk.

- meg - ví - gasz - tal - ják ő - ket egy - ko - ron.
 ö - rök - sé - gük s ju - tal - muk lesz a föld.
 a szom - jú - sá - guk egy - kor csil - la - pul.
 má - sok is ir - gal - maz - nak majd ne - kik.
 meg - lát - hat - ják az Is - tent egy na - pon.
 Is - ten ő - ket fi - á - nak hív - ja mind.
 a meny - nyek or - szá - ga az ott - ho - nuk.
 ő - ket Is - ten ö - rö - me töl - ti el.

IMÁDSÁG

Mennyei Atyánk! Köszönjük neked az együtt töltött időt és a gondolatokat, amelyeket igéid indítottak bennünk. Köszönjük neked, hogy érezhettük a jelenlétedet. Kérünk, kísérj továbbra is minket bölcsességeddel, szavaiddal, hogy ne legyünk elveszettek ebben a világban, hanem teljesíteni tudjuk az általad ránk bízott feladatainkat. Ámen.

Felhasznált irodalom

BORSI Imre Lóránt: *A nyolc boldogmondás*. Pécsi Püspöki Főiskola, Pécs, 2001.

JAKUBINYI György: *Máté evangéliuma*. Szent István Társulat, Budapest, 1991.

A békességre törekvés lépései

CZÖNDÖR ISTVÁN

Emberi életünk minden egyes mozzanatában arra a belső és külső egyensúlyra törekszünk, amelyet békességeknek is nevezünk. Különösen igaz lehet ez életünk nagy fordulópontjaikor. A bibliaórai sorozatban az emberi élet pszichológiai állomásait vettem alapul, hogy az általunk már jól ismert életszakaszokban megkeressük azokat a célokat, belső és külső motiváló erőket, amelyek a békesség megteremtése felé irányítanak bennünket. Ezáltal lehetőségünk lesz a saját életünkre is ránézni a bibliaórákon, s egyszerre csodálkozhatunk rá arra, hogy milyen sok közös vonást, élményt is hordozunk magunkban. Továbbá mélyülhet a tapasztalatunk a ránk bízottakról.

1. A béke szigete (A születés előtt)

Emberi életünket végigkíséri az anyaméh mindent felülmúló békesége, nyugalma; oda vágyakozunk vissza, ott volt a mi édenkertünk. Az élet már a szülés előtt kilenc hónappal kezdetét veszi, sőt már akkor, amikor a gyermek megjelenik a szülő gondolataiban. *„Mielőtt megformáltalak az anyaméhben, már ismertelek, és mielőtt a világra jöttél, megszenteltelek.”* (Jer 1,5) A várandósság sajátos folyamat és állapot. A gyermekét váró nő irányultsága is megváltozik: a külvilág felől a benne végbemenő változások felé fordul. Érdekes végiggondolni a magyar nyelv pejoratív megfogalmazásait: terhes, állapotos, bekapta a legyet, úgy maradt, felcsinálták, viselős stb. Milyen hozzáállást fejtenek ki ezek a szavak? Az anya képzetei, fantáziái kivételnek a gyermekre (hogy fog kinézni, kire fog hasonlítani, mi lesz belőle, ha felnőtt? stb.),

de érzékeli a gyermek szükségleteit is. Reprezentációnak hívjuk azt, amikor tulajdonságokkal ruházzuk fel a magzatot: például a hasban sokat mocorgó baba bizonyára focista lesz. Ez segít a szülőknek életükbe integrálni az ismeretlen jövevényt; ennek része a névválasztás is. De a túlzott fantáziák miatt sokszor nem látjuk meg a gyermek valódi tulajdonságait: például ha a szülő fiút várt, és lánya születik. A magzat és az anya legtökéletesebb egysége (duálunió) ez, szimbiotikus egység, amelybe egész életünkben visszavágyunk, de a magzat kiszolgáltatott az anya testi-lelki állapotának.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ:

„Mária pedig ezt mondta: Magasztalja lelkem az Urat, és ujjong az én lelkem megtartó Istenemben, mert rátekintett szolgálóleányának megalázott voltára: és íme, mostantól fogva boldognak mond engem minden nemzedék, mert nagy dolgokat tett velem a Hatalmas, és szent az ő neve, irgalma megmarad nemzedékről nemzedékre az őt félőkön. Hatalmas dolgot cselekedett karjával, szétszórta a szívük szándékában felfuvalkottakat. Hatalmasokat döntött le trónjukról, és megalázottakat emelt fel; éhezőket látott el javakkal, és bővelkedőket küldött el üres kézzel. Felkarolta szolgáját, Izráelt, hogy megemlékezék irgalmáról, amint kijelentette atyáinknak, Ábrahámnak és az ő utódjának mindörökké.”
(Lk 1,46–56)

KÉRDÉSEK A TÉMÁHOZ

- Mit jelent a keresztnvem? A szüleim nevét kaptam? Ha igen, akkor miben befolyásolt ez engem?
- Fiút vártak, és lányként születtem?
- Milyen érzéseket váltott ki bennem, amikor a gyermekemben önmagamot kerestem és fel is fedeztem?
- Milyen transzgenerációs családi történetek kísérnek az életemben?

KÖZÖS FELADAT

Idézzük fel, milyen történeteket meséltek szüleink a születésünkről! Milyen családi történeteket hordozunk magunkkal? Milyen hatással voltak ránk ezek az elbeszélések?

ILLUSZTRÁCIÓ

Élet az anyaméhben, National Geographic (2006)¹

Cseke Eszter – Takács András (On the Spot): *Born in Auschwitz* (2020)²

Fodor Ákos: *Egy bűnügyi történet*

*Születésem előtt mintegy 9 hónappal
összegyűlt apám-anyám
(pusztán a Testület működtetése végett)
hogyan engem oda-idézve:
életfogytiglanra + halálra
ítéljenek; holott
semmit se tudtak rólam.
– Az ítélet jogtalan, de erős. Végrehajtása
folyamatban. Fellebbezésnek helye nincs.*

ÉNEKEK

EÉ 465; 457

¹ https://indavideo.hu/video/Elet_az_anyamehben.

² Előzetes: <https://youtu.be/jg-PK5hTwrE>.

IMÁDSÁG

Mi mindnyájan egy kenyér és egy test vagyunk, mert ugyanabból a kenyérből részesedünk, és ugyanabból a pohárból iszunk. Amint sok-sok gabonaszemből őrlik a lisztet, de egy kenyeret sütnek belőle, és amint sok-sok szőlőszemből bort sajtolnak itallá, ugyanígy kell mindnyájunknak, akik hit által Krisztus testének tagjai vagyunk, a testvéri szeretet által egy testté, egy itallá, egy kenyérré válnunk. Erre segítsen minket a mindenható, irgalmas Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja Szentlelke által. (J. Chr. Blumhardt nyomán; EÉ 703. o.)

2. A remény és a bizalom (0-2 év)

Az újszülöttek alapvető békességélménye és -igénye az anya gondoskodásától függ. Akkor érzi magát jól a csecsemő, akkor él át egyfajta békeséget, ha az anyának sikerül megbízható módon kielégítenie ezeket az igényeket. Nem tökéletes anyának kell lenni, hanem „elég jó anyának” (Winnicott). A gyermek egész életére kiható bizalom megteremtődésének alapja az, hogy sikerül-e megszereznie az állandó, folyamatos és biztos ellátottság tapasztalatát. A gyermek minden frusztráció ellenére átéli, hogy a világ jó, és igényeimet kielégítik, mert szerethető vagyok. Ezt az ősbizalmat visszük tovább kapcsolatainkban és a hitünkben is.

A remény azt jelenti ekkor, hogy bízni tudok abban, hogy a nehézségek dacára az igényeim ki lesznek elégítve. A megbízható kapcsolat megteremtődése erősen függ a környezettől. Annál könnyebben sikerül ez, minél magasabbra értékeli egy adott kultúra az anya hivatását, szerepét.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

„Se szegénységet, se gazdagságot ne adj nekem! Adj annyi eledelt, amennyi szükséges, hogy jóllakva meg ne tagadjalak, és ne mondjam: Kicsoda az Úr?” (Péld 30,8b–9a)

„Ha nem lett volna velünk az Úr – vallja meg ezt Izráel! –, ha nem lett volna velünk az Úr, amikor ránk támadtak az emberek, akkor elevenen nyeltek volna el bennünket, úgy fellángolt haragjuk ellenünk. Akkor elsodortak volna a vizek, átcsapott volna rajtunk az áradat. Átcsaptak volna rajtunk a tajtékozó vizek. Áldott az Úr, aki nem adott oda minket martalékul fogaiknak! Lelkünk megmenekült, mint a madár a madarász tőréből. A tőr összetört, és mi megmenekültünk. A mi segítségünk az Úr nevében van, aki az eget és a földet alkotta.” (Zsolt 123)

KÖZÖS FELADAT

Hozzuk el a bibliaórára a rólunk legkorábban készült fényképet! Beszéljünk a képekről! Milyen érzéseket hívnak elő? Mi és kik láthatók a képen?

KÉRDÉSEK A TÉMÁHOZ

Gyermek a családban: gondoljuk végig, hogy a gyermekekről alkotott kép mennyit változott az életünk folyamán. Mit jelenthet az, hogy a család megteremti a biológiai és pszichológiai születés feltételeit?

ÉNEKEK

EÉ 549; 167; 369

IMÁDSÁG

Mindenható jóságos Atyánk, aki mindenkor körülöttünk és velünk vagy, teremtesz, táplálsz, fenntartasz és oltalmazol: ismertesd meg igazán a te nevedet igaz tanítás és hit által, hogy így dicsértessék és magasztaltassák a te neved. Ámen. (Luther Márton; EÉ 715. o.)

3. Kötődés (6 hét - 6 hónap)

A kötődés két ember közötti speciális kapcsolat. Olyan ragaszkodó magatartás, amely egy konkrét személy felé irányul, kölcsönös egymásra hangolódás, megerősítés során alakul ki. A csecsemő az anyával személyre szóló érzelmi kapcsolatot alakít ki, kötődik hozzá, önmagát az anyával egy közös burokból lévőnek, egységben éli meg (pl. a képzőművészetben Mária és Jézus alakja). A csecsemő életben maradása érdekében fejlődik ki ez az ösztönös túlélési mechanizmus. Az érzelmi-
leg fontos másik személy jó és rossz aspektusát külön észleli (hasítás), például a mesékben a jó tündér és a gonosz boszorkány az anyakép hasításának szimbólumai. Ha az anyai gondoskodás kielégítő, akkor a csecsemő mindenhatónak éli meg magát: gondoltam és lett, ez az omnipotencia élménye. Ahol elég erős a kötődés, ott lehet biztonságosan lemondani róla.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

„Ó, Isten, te vagy Istenem, hozzád vágyakozom! Utánad szomjazik lelkem, utánad sóvárog testem, mint kiszikkadt, kopár, víztelen föld. Így nézek rád a szentélyben, hogy lássam hatalmat és dicsőségedet. Mert szeretted az életnél is jobb, ajkam téged dicsőít. Ezért téged áldalak, amíg

élek, nevedet imádvá emelem föl kezem. Mintha zsiros falatokkal laktam volna jól, úgy ujjong az ajkam, és dicsér a szám. Fekvőhelyemen is rád gondolok, minden őrváltáskor rólad elmélkedem. Mert te voltál a segítségem, szárnyad árnyékában ujjongok. Ragaszkodik hozzád lelkem, jobboldal támogatasz engem.” (Zsolt 63,1–9)

„Azok erre még hangosabban kezdtek el sírni, majd Orpá megcsókolta az anyósát. Ruth azonban továbbra is ragaszkodott hozzá. Naomi azt mondta: Látod, a sógornőd visszatért népéhez és isteneihez. Térj vissza te is a sógornőddel együtt! De Ruth azt felelte: Ne unszolj engem, hogy elhagyjalak, és visszatérjek tőled! Mert ahová te mégy, oda megyek, ahol te megszállsz, ott szállok meg én is. Néped az én népem, és Istened az én Istenem. Ahol te meghalsz, ott haljak meg én is, és ott temessenek el! Úgy bánjon velem az Úr most és ezután is, hogy csak a halál választ el engem tőled! Amikor látta Naomi, hogy mindenáron vele akar menni, nem győzködte őt tovább. Együtt, ketten mentek tehát tovább, amíg Betlehembe nem értek. Amikor Betlehembe értek, az egész város felbolydult miattuk, és az asszonyok azt kérdezték: Csakugyan Naomi ez? Ő azonban azt mondta nekik: Ne hívjatok engem Naominak, hívjatok inkább Márának, mert nagyon megkeserítette sorsomat a Mindenható. Egész családommal mentem el, és kifosztottan hozott vissza az Úr. Miért hívnátok engem Naominak, hiszen megalázott engem az Úr, és bajba döntött a Mindenható. Így tért vissza Naomi, és vele együtt jött menyje, a móábi Ruth is Móáb mezejéről. Éppen az árpaaratás kezdetén érkeztek meg Betlehembe.” (Ruth 1,14–22)

KÖZÖS FELADAT

Készítsük el a szociális atomunkat. A szociális atom a szociális univerzum legkisebb egysége, tartalmazza magát az egyént s az őt körülvevő, számára legjelentősebb kapcsolatok rendszerét (Moreno).

Végy egy sima, fehér, A4-es papírlapot és valami íróeszközt.

A pontos instrukció a következő: a lap közepére tegyél egy apró pontot vagy ird fel a nevedet. Ez lesz a most te. Az a pont vagy név téged jelöl, a lap pedig a szimbolikus környezetteddel egyenlő.

A kérdés: ki is lesz ebben benne? Tegyél föl a lapra minden számodra fontos személyt. Jelöld őket egy-egy másik ponttal, névvel.

Megjegyzés: előtte tisztázd önmagaddal a fontosság mibenlétét. Sokan itt csak azokat a személyeket vésnék föl a lapra, akiket szeretnek

vagy kedvelnek, azonban ez torzított kép lenne. Számos embertől halottam már e kérdéseket: „De anyósomat is muszáj felvenni? És a főnökömet? Ne már!” Legyünk kicsit realisták, igen, valóban lesznek olyan rokonok vagy kollégák, akiket nem kívánsz még gondolatban sem felidézni, nemhogy hetente találkozni velük, de csak így kaphatsz teljes képet aktuális szociális hálóról. Ami még fontos, hogy a pontok egymástól való távolsága is számít, nem csak a hozzánk való viszonya.

Látni fogjuk, meglepően sok ideig el lehet szöszmötölni egy ilyen, elsősre egyszerűnek tűnő ábrával. A fáradság azonban meghozza a gyümölcsét, hiszen a végén nemcsak az derül ki, hányan vannak a számkra fontos személyek, hanem az is, milyen rendszert alkotnak ők nap mint nap az életünkben.

KÉRDÉSEK A TÉMÁHOZ

- Fogalmazzuk meg, hogy a személyes hitünk alakulását mennyiben befolyásolta az édesanyánkkal való kora gyermekkori kapcsolat.
- Milyen meséket, történeteket ismerünk, ahol előkerül a gonosz mostoha és a jó tündér képe?

ILLUSZTRÁCIÓ

Szabóné dr. László Lilla: Gyermekteológiai szemlélet a katechézisben³

ÉNEKEK

EÉ 371; 154

IMÁDSÁG

Hálát adok neked, mindenható Istenem, hogy kijelentetted akaratod titkát. Akarod, hogy minden ember üdvözljön. Akarod, hogy üdvözljek én is. Akarod, hogy üdvösségemre legyen minden.

Hálát adok neked, mindenható Istenem, hogy megmutatod akaratod erejét. Végrehajtod akaratodat a világban. Megtörsz minden ellenállást akaratod előtt. Győzol bűnön, halálon és ördögön. Győzol az én akaratomon is.

³ *Magyar Református Nevelés*, 2020/2. sz. 11-24. o. <http://refpedi.hu/mrn2020/02#page=11>.

Kérlek téged, mindenható Istenem: hadd legyen az én akaratom egy a tiédde, hogy mindenben a te tetszésedet keressem, és szívesen cselekedjem a te akaratom szerint. Hadd kövessem akaratomat akkor is, amikor engedelmeskednem kell azoknak, akiket fölém rendeltél, és amikor vezetnem kell azokat, akiket reám bízta.

Őrizz meg a türelmetlenségtől és a lázadástól. Őrizz meg a csüggedéstől és a közönyösségtől. Tarts meg engem bizakodó engedelmes-ségben. Legyen meg rajtam a te akaratom, mindenható Istenem! Ámen. (ÉÉ 719. o.)

4. Elkülönülés (6–10 hónap)

Ebben az időszakban már felbomlik az anya és a gyermek közötti szoros kapcsolat egysége, s a gyermek érdeklődése a külvilág elé fordul. Már hosszabb ideig van ébren. Fejlődik a test határainak érzékelése, a látás, és elkezdődik a leválás. Sok esetben a leválást az anyák nehezítik, mert nehéz elengedniük a csecsemőt, kapaszkodnak belé. A túlvédés tudattalan elutasítást is jelenthet. Elkezdődik az átmeneti tárgyak vagy átmeneti jelenségek használata: például egy takarócsücsök, egy pelenka – egy valóságos tárgy, amely a gyermek számára kiemelt jelentőségű, különösen az elválás előtti időszakban a szorongás ellen. Ez a tárgy nem cserélhető ki egy ugyanolyanra, nem mosható ki. Fejlődik az autonómia: el tudok mászni anyától, felfedezem a világot, megválto-

zik a képem a világról. Az érdeklődés lesz a gyermek alapérzelme. Felfedezi, hogy a dolgok akkor is léteznek, ha nem láthatók, például a kukucsjáték által, amely szorongás csökkentő.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

„Amikor együtt volt velük, megparancsolta nekik: Ne távozzatok el Jeruzsálemből, hanem várjátok meg az Atya ígését, amelyről hallottátok tőlem, hogy János vízzel keresztelt, ti pedig nemsokára Szentlélekkel kereszteltettek meg. Amikor együtt voltak, megkérdezték tőle: Uram, nem ebben az időben állítod helyre Izráel országát? Így válaszolt nekik: Nem a ti dolgotok, hogy olyan időkről és alkalmakról tudjatok, amelyeket az Atya a maga hatalmába helyezett. Ellenben erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt a föld végső határáig. Miután ezt mondta, szemük láttára felemeltetett, és felhő takarta el őt a szemük elől. Amint távozása közben feszülten néztek az ég felé, íme, két férfi állt meg mellettük fehér ruhában, akik ezt mondták: Galileai férfiak, miért álltok itt az ég felé nézve? Ez a Jézus, aki felvitetett tőletek a mennybe, úgy jön el, ahogyan láttátok őt felmenni a mennybe. Ezután visszatértek Jeruzsálembe az Olajfák hegyéről, amely Jeruzsálem közelében van egy szombatnapijáró földre. Amikor hazatértek, felmentek a felső szobába, ahol a szállásuk volt, mégpedig Péter és János, Jakab és András, Fülöp és Tamás, Bertalan és Máté, Jakab, Alfeus fia, Simon, a Zélóta és Júdás, Jakab fia. Ezek valamennyien egy szívvel és egy lélekkel kitarotán vettek részt az imádkozásban, az asszonyokkal, Jézus anyjával, Máriával és testvéreivel együtt.” (ApCsel 1,4–14)

KÖZÖS FELADAT

Legtöbbször ebben az életkorban keresztelik meg a gyermekeket. Keresük meg az anyakönyvben vagy otthon a keresztelési emléklapon a keresztelési ígénket.

KÉRDÉSEK

- Milyen „átmeneti tárgyunk” vagy alvósunk volt gyermekkorunkban?
- Milyen élethelyzetekben volt nehéz számunkra az elengedés?
- Mit tanulhatunk a csecsemőktől?

ILLUSZTRÁCIÓ

Engedd el! (Rabbit Hole) amerikai filmdráma, 86 perc, 2010⁴

Rém hangosan és irtó közel (Extremely Loud & Incredibly Close) amerikai filmdráma, 129 perc, 2011⁵

ÉNEKEK

EÉ 268; 280

IMÁDSÁG

Mennyei Atyám! Imádom határtalan jószágod csodáját. Napodat felhozod a hamisakra is. Esőt adsz a gonoszoknak is. Megadod a mindennapi kenyeret azoknak is, akik nem kérik tőled. Magasztallak téged, mennyei Atyám, hogy külön gondod van a téged szeretőkre. Magasztallak, hogy gondot viselsz rólam is. Hadd tekintsek munkám közben határtalan jószágodra, hogy jót tegyek rosszakaróimmal, hogy könyörüljek a hiányt szenvedőkön, hogy semmit se tekintsek magaménak, hogy a béke embere legyek a mindennapi kenyérért harcoló világban. Ámen. (EÉ 722. o.)

5. A járás (10–18 hónap)

A gyermek elkezd járni, a távollevést és a felfedezést gyakorolja. A fegyenesedett járással kerül be az emberek közé, ez az igazi önállóság első lépése. Számos szimbolikus kifejezés tapad hozzá: „megáll a saját lábán”, „két lábbal áll a földön” stb. A gyermek már tud mászni, totyogni, felállni, de az anya közelében marad. Szinte megmámorosodik a képességétől. Lelkes, lendületes, de közben vissza-visszatér anyjához egy kis érzelmi feltöltődésért. Az önértékelése növekszik, örömet leli saját ügyességében, nő az önbizalma. Saját képességeivel van eltelve, túlértékeli magát és lehetőségeit.

4 <https://videa.hu/player?v=jQqtCxALECLXt4wp>.

5 <https://videa.hu/player?v=NRQHAqa4D9W1dEil>.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

„Testvéreim, ha valamelyikőtök eltévelyedik az igazságtól, és megtéríti valaki, tudja meg, hogy aki megtérített egy bűnöst a tévelygés útjáról, megmenti annak a lelkét a haláltól, és sok bünt elfedez.” (Jak 5,19–20)

KÖZÖS FELADAT

Vak vezet világtalant

Miután mindenki választott magának párt, az egyiküknek bekötik a szemét, és ezután a párjára bízta magát. A vezető a bekötött szemű társát kézen fogva vezeti, lehetőleg minél nehezebb terepen. Beszéljük meg, ki mit érzett! Egy „vakot” egymás után két ember is vezethet. Mondja el, érzett-e különbséget!

Változat: bekötött szemű társunknak a haladási irányát egy hang adja meg, akinek tulajdonosa tőle körülbelül két méter távolságban halad. A „vaknak” követnie kell az irányt és fel kell ismerni a hang tulajdonosát is.

KÉRDÉSEK

- Zavarnak e bennünket az istentiszteleten jövő-menő gyermekek?
- Milyen feltételek adottak vagy nem a templomunkban, hogy a kisgyermekes családok is megtalálják a helyüket közöttünk?

ILLUSZTRÁCIÓ

Az *első ember* (*First Man*) amerikai életrajzi dráma, történelmi film, 138 perc, 2018⁶

ÉNEKEK

EÉ 560; 300

IMÁDSÁG

Urunk, Jézus Krisztus, járj közbe népedért. Te váltottál meg bennünket. Tarts meg minket az igaz keresztyén hitben! Meghitt szavaddal, a Szentírásban adott isteni igéddelel hívd ismét egybe nevednek egymástól messzire távolodott megvallóit. (Albrecht Dürer; EÉ 735. o.)

6. Nem! – A dackorszak (18–24 hónap)

Ezt a korszakot úgy is szoktuk nevezni, hogy a „korai kamaszkor”. A lelki születés időszaka ez (Spitz), ekkor jelenik meg a beszéd és a szimbolikus játék. Az önállóság korszaka, de az anya „segédénként” ott van, aki felismeri a gyermek szükségleteit, és helyette gondoskodik róluk. A dackorszak (21. hónap) fontos szava a „nem”. A gyermek már tud nemet mondani, és ekkor kezdi használni az „én” személyes névmást. Ekkor alakul ki a nemi identitás, a saját tükörképe nagyon érdekes lesz a gyermek számára, az átmeneti tárgyak és átmeneti rítusok fontossága megnő. A 18. hónapban megérti, hogy a világ nem úgy működik, ahogyan ő szeretné, ráébred, hogy nem mindenható; ez az érzelmi megrázkódtatás a gyermek első igazi krízise.

6 <https://videa.hu/player?v=EdR7f9yOZ1ung61E>.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

Jézusnak – működése elején – meg kellett tudnia fogalmazni, hogy mi az, amire nemet mond. Ez a megkísértéséről szóló történet.

„Akkor elvitte Jézust a Lélek a pusztába, hogy megkísértse az ördög. Miután negyven nap és negyven éjjel böjtölt, végül megéhezett. Ekkor odament hozzá a kísértő, és ezt mondta: Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek változzanak kenyérré! Ő így válaszolt: Meg van írva: »Nemcsak kenyérrrel él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik.« Ezután magával vitte őt az ördög a szent városba, a templom párkányára állította, és így szólt hozzá: Ha Isten Fia vagy, vesd le magadat, mert meg van írva: »Angyalainak parancsot ad, és kézen fogva vezetnek téged, hogy meg ne üsd lábadat a kőben.« Jézus ezt mondta neki: Viszont meg van írva: »Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet!« Majd magával vitte az ördög egy igen magas hegyre, megmutatta neki a világ minden országát és azok dicsőségét, és ezt mondta neki: Mindezt neked adom, ha leborulva imádsz engem. Ekkor így szólt hozzá Jézus: Távozz tőlem, Sátán, mert meg van írva: »Az Urat, a te Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!« Ekkor elhagyta őt az ördög, és íme, angyalok mentek oda, és szolgáltak neki.” (Mt 4,1–11)

KÖZÖS FELADAT

Hogyan mutatnám meg, hogyan tudná a gyermekem számomra is elfogadható és érthető módon kifejezni, ha valami nem tetszik? (Pl. mondhat nemet, de nem kiabálva.)

Hogyan jeleznék vissza olyan alkalmakkor, amikor dühöngés helyett meg tudta fogalmazni a nehézségét?

Hogyan tükrözsem vissza az érzelmeit, hogy jobban tudja értelmezni azokat? (Pl.: Biztos nagyon bosszantó lehet, hogy nem éred el a kapcsolót, pedig szeretnéd felkapcsolni a lámpát. Tudod, van, amit anya sem ér el, olyankor apától kérek segítséget.)

Kínáljunk fel egymás számára is elfogadható alternatívákat a megvalósíthatatlan dolog helyett. (Pl. egy gyermeknek: A lámpakapcsolót még nem éred el, de a kilincset már igen. Épp tele a kezem, kinyitnád nekem az ajtót?)

KÉRDÉSEK

- Mikor és mire mondtam a legutóbb nemet?
- Könnyű vagy nehéz nemet mondanom?

ILLUSZTRÁCIÓ

Ranschburg és a mágikus trükk: Ha a gyermek hisztizik, játsszuk el teátrálisan, mintha eltűnt volna. Kérdezzük: hova tűnt ez a gyermek, nahát, az előbb még itt volt! Ez kizökkenti őt, megdöbben rajta. Amint abbahagyta, „találjuk meg” hasonlóan látványosan, örülünk neki, hogy nahát, újra megjelent! Ez a játékos megoldás gyorsabb és emberségesebb, mint a sokak által próbált levegőnek nézés, aminek további hibája, hogy általában nem működik. Összességében tehát ne bátorítsuk a hisztit, de értsük meg: nem rossz szándék áll a háttérben, hanem hogy a gyermek még nem tud mit kezdeni akaratával, bontakozó személyiségével. A szülő feladata nem a büntetés, hanem más utak megtanítása.

ÉNEKEK

EÉ 419; 423

IMÁDSÁG

Hálát adok neked, Istenem, hogy szenvedésben próbálsz meg szeretetemet, és kísértésben próbálsz meg hitemet. Megvallom, hogy nem állottam meg a próbát. Nem ismertem fel a szenvedésben fenyegető kezedet. Zúgolódtam, pedig javamat akartad. Menekültem a kereszttől, pedig te mérted rám. Nem ismertem fel a kísértés veszedelmét. Rohantam a kísértésbe, pedig óvtál tőle. Inkább hallgattam emberek szavára, mint igédre. Inkább szerettem a világ javait, mint téged. Engedtem bűnös kívánságaimnak.

Könyörülj rajtam, Istenem, és bocsásd meg vétkeimet. Erősítsd hitemet, újítsd meg engedelmességemet. Ne vesszen rajtam kárba Megváltóm drága vére.

Könyörgök hozzád, Istenem, minden szenvedőért, azokért, akik betegségben szenvednek; azokért, akik megkeményedtek a szenvedésben; azokért, akik az igazságért szenvednek; azokért, akik a te nevedért szenvednek. Könyörülj rajtuk, és erősítsd hitüket.

Könyörgök hozzád, Istenem, minden vívódó lélekért, azokért, akiknek bűne megsokasodott; azokért, akiknek hite megfogyatkozott. Könyörülj rajtuk, és adj nekik győzelmet. Ámen. (EÉ 726. o.)

7. Az akarat (24–36 hónap)

A gyermeknek meg kell élnie azt, hogy az anya akkor is létezik, amikor távol van, s ugyanaz az anya marad, akár bosszús, akár jutalmaz. A szidás szégyenérzetet vált ki. A szégyenérzet mélyebbre hat, mert megfoghatatlan; ugyanakkor mértékletes formában létfontosságú, mert a határok megtapasztalásában segít. Ebben a korban fejlődik ki az akarat. A fejlődés azon múlik, hogy a gyermek megtanulja-e akarni azt, ami lehetséges, és lemondani arról, ami elérhetetlen. A játék segítségével dolgozza fel és egyensúlyozza ki ellentmondásos tapasztalatait. A játék által modellhelyzeteket teremt és különféle megoldási kísérleteket próbál ki, például egy baleset után kórházosat játszik.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

„Akkor elment velük Jézus egy helyre, amelyet Gecsemánénak hívtak, és így szólt tanítványaihoz: Üljetek le itt, amíg elmegyek, és amott imádkozom. Maga mellé vette Pétert és Zebedeus két fiát, azután szomorkodni és

gyötrődni kezdett. Akkor így szólt hozzájuk: Szomorú az én lelkem mindhalálíig: maradjatok itt, és virrasszatok velem! Egy kissé továbbment, arcra borult, és így imádkozott: Atyám, ha lehetséges, távozzék el tőlem ez a pohár; mindazáltal ne úgy legyen, ahogyan én akarom, hanem amint te. Amikor visszament a tanítványokhoz, alva találta őket, és így szólt Péterhez: Nem tudtatok egy órát sem virrasztani velem? Virrasszatok, és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek: a lélek ugyan kész, de a test erőtlen. Másodszor is elment, és így imádkozott: Atyám, ha nem távozhat el tőlem ez a pohár, hanem ki kell innom, legyen meg a te akaratod. Amikor visszament, ismét alva találta őket, mert elnehezült a szemük. Otthagytta őket, újra elment, és harmadszor is imádkozott ugyanazokkal a szavakkal. Azután visszatért a tanítványokhoz, és így szólt hozzájuk: Aludjatok tovább és pihenjete! Íme, eljött az óra, és az Emberfia bűnösök kezébe adatik. Ébredjete, menjünk! Íme, közel van az, aki engem elárul.” (Mt 26,36–46)

KÖZÖS FELADAT

Keresd meg és hozd magaddal a legrégebbi játékodat. Beszéljétek meg, hogy ki mit hozott, vagy miért nem talált semmit.

KÉRDÉSEK

- Mikor játszottam utoljára a gyermekemmel vagy az unokámmal, és mi volt az a játék?
- Mi volt gyermekkoromban a kedvenc játékomb?
- Volt-e kapcsolatomb szerencsejátékkal? Ha igen, akkor milyenek a tapasztalataim?

ILLUSZTRÁCIÓ

A népi játékokban soha nincsenek kiforrott csapatok, mindig forgás van, és mindig más szerepet töltenek be a gyerekek. A *Tekeredik a kígyó* című játék során az első gyerek a kígyó feje, a „főnök». Ő vezeti a sort, a többiek mögötte összekapaszkodva arra mennek, amerre ő mondja. Neki kell figyelnie arra, hogy olyan tempóban menjen, hogy a kicsik is követni tudják, de érdekes is legyen, hogy a nagyobb gyerekek se unják a játékot. Olyan tempóban kell haladnia, hogy ne szakadjon szét a sor, mégis izgalmas legyen, hogy mindenki szeresse ezt a menetet – a játék során, amit mindenki ezerszer játszott kiskorában, magát a vezetői szerepet gyakoroltuk. *Hogyan motiválom a többieket, hogyan viszem*

át az akaratomat, hogyan figyelek a többiekre? – Ezek mind a felnőttkorra felkészítő készségek.

A legérdekesebb fordulat pedig ebben az esetben az, hogy a kör végén a kígyó fejéből farkinca lesz: a vezető átkerül a legutolsó helyre. Minden népi játék erre alapoz: nincs olyan, hogy valaki mindig csak vezető legyen. Mindenkinek meg kell tanulnia és be kell gyakorolnia az összes helyzetet, ami előfordulhat vele élete során: a befelé fordulóbb, szorongó, csendesebb gyerek is előbb-utóbb odakerül a kígyó elejére, és nincs olyan, hogy ő ezt nem szereti. Neki is meg kell próbálnia főnökként működni, ki kell hoznia magából ezeket a készségeket.

ÉNEKEK

EÉ 124; 112

IMÁDSÁG

Látogasd meg, Urunk, ezt a hajlékot, és tartsd távol tőle az ellenség minden cselvetését. Lakozzanak benne angyalaid, és őrizzenek minket békében. Áldásod legyen rajtunk mindenkor. Jézus Krisztus Urunk, a te Fiad által, aki veled és a Szentlélekkel egységben Istenként él és uralkodik örökkön-örökké. Ámen. (A 14. századból; EÉ 730. o.)

8. A „miért?”-korszak – Az óvodáskor (3–6 év)

Minden szülő jól ismeri a „Miért...?” kezdetű kérdéseket. Így gyűjt információt a gyermek a világról. Ez az igazság keresésének korszaka. Fontos, hogy tudjuk azt is válaszolni, hogy ezt nem tudom, de utánanézek. A „Hogyan készül?” kérdés háttere annak tudásának a vágya, hogy hogyan jönnek létre a dolgok, mert ha tudom, akkor kiszámítható a világ. A gyermek rájön, hogy a dolgok nem csak úgy vannak, hanem valaki létrehozta őket. A halál témája is előkerül négy-öt éves korban, akkor is foglalkoznak vele, ha nem halt meg senki. Minden szorongás alapja az anyától való elszakadás. Előfordulhat testvérkonfliktus, illetve a szülők közötti konfliktus a gyermek nevelése területén. Erős szorongásra utaló jelek a körömrágás, ujjszopás, hasfájás, rendszeres éjszakai felbredések.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

„Még beszélt Jézus, amikor emberek érkeztek a zsinagógai előljáró házá-
tól, és ezt mondták: Leányod meghalt. Miért fárasztod még a Mestert?
Jézus is meghallotta, amit mondtak, és így szólt a zsinagógai előljáróhoz:
Ne félj, csak higgy! És senkinek sem engedte meg, hogy vele menjen, csak
Péternek, Jakabnak és Jánosnak, Jakab testvérének. Amikor megérkeztek
a zsinagógai előljáró házához, látva a zűrzavart, a hangosan sírókat és
jajgatókat, bement, és így szólt hozzájuk: Miért csináltok ilyen zűrzavart,
és miért sírtok? A gyermek nem halt meg, csak alszik. Erre kinevették; de
ő mindenkit kiküldve maga mellé vette a gyermek apját, anyját és a vele
lévőket, és bement oda, ahol a gyermek feküdt. Majd megfogva a gyermek
kezét, ezt mondta neki: Talitha kúmi!, ami azt jelenti: Leányka, neked mon-
dom, kelj fel! A leányka pedig azonnal felkelt és járt, mert tizenkét éves
volt már. Azok pedig azt sem tudták, hova legyenek a nagy ámulattól.
Jézus azonban szigorúan meghagyta nekik, hogy ezt senki meg ne tudja;
azután szólt, hogy adjanak enni a leánykának.” (Mk 5,35–43)

KÖZÖS FELADAT

A te gyermeked milyen zseniális és emlékezetes „miért”-kérdéseket
tett fel neked? Gyűjtsük össze ezeket, és beszéljük meg a válaszokat is.

KÉRDÉSEK

A szívünk szakad meg, ha a halálról kell beszélgetnünk a gyerekekkel. Nagy a kísértés, hogy inkább kerüljük a témát, amíg csak lehet, aztán „majd csak lesz valami”. Majd megpróbálunk kíméletesek lenni, tompítani a szavak súlyát, a halál végérvényességét, a következmények drámáját.

Pedig a gyerekek sokféle halál között nőnek fel. Csipkerózsika anyukája, Jancsi és Juliska története, a változó természet, az elpusztuló állatok, az elhervadó virágok mind-mind olyan elmúlásélmények, amelyekkel a gyerekek találkozhatnak, amelyeket észrevesznek, amire rákérdöznek. És sokszor a felnőtteknél is nagyobb természetességgel veszik tudomásul ezeket. Gyakori tapasztalat az is, hogy a szülők azért félnek elmondani a gyerekeknek, ha meghalt a nagypapa, vagy elütötte az autó a kiscicát, mert nem tudják, hogyan reagál majd, és azt sem, hogy ezt ők miként kezeljék. Vagyis ezekben a helyzetekben legalább annyira aggódnak magukért, mint a gyerekekért.

- Hogy állunk mi a halál kérdésével?
- Mennyire könnyen vagy nehezen beszélünk erről a témáról?

ILLUSZTRÁCIÓ

Amikor egy gyermekekkel beszélgetünk a gyászról, akkor segítség lehet, ha követjük az alábbi öt pontot.

1. Először is mondd el neki, hogy mit jelent a halál.
2. Fontos, hogy egyenesen fogalmazz, és érthető légy, de ne bocsátkozz részletekbe.
3. Ne játszd ki az „egy jobb helyre került” kártyát.
4. Bátorítsd a gyerekedet abban, hogy beszéljen a halálról, az azzal kapcsolatos érzéseiről, és segítsd őt abban, hogy megértse a saját érzéseit.
5. Segítsd a gyereket, hogy kifejezhesse az érzéseit.

ÉNEKEK

EÉ 221; 542

IMÁDSÁG

Uram, Istenem! A mélységből emelem fel szememet hozzád. Érzem, hogy nem a szenvedés mélységből, hanem a bűn mélységből toltult

fel ajkamra ez a kérdés: miért? Bocsáss meg nekem érte. Elnémítom a perbe szállás indulatának szavát. Nem mérem többé szenvedéseimet a magam vélt erényeihez, sem mások bűneihez. Nem akarom többé a te csodálatos igazságodat megbírálni a magam pislákoló értelme igazságkeresésével. Szent Lelkoddal világosíts meg, mert tudom, hogy minél jobban fogom látni bűneimet, annál kevésbé foglak téged is meg magamat is gyötörni azzal, hogy miért van mindez, s annál jobban fogom érezni, hogy minden utad kegyelem és hűség a Krisztus által. (Turóczy Zoltán; EÉ 760–761. o.)

9. A „siker” íze – Az iskoláskor (6–12 év)

A gyermek egyre jobban felismeri, hogy a ráfordított energia és a siker között kapcsolat áll fenn. Törekszik arra, hogy hasznossá tegye magát, alkotóvá váljék, olyasmit csináljon, amire valóban szükség van. Az elismerés által korrigálja a kisebbrendűségi tapasztalatait; ha az elismerés elmarad, az iskolás gyermek értéktelennek érzi önmagát. A kompetencia élménye: nem mindenben vagyok jó, de meg tudom oldani... Az iskola segít a közösségi lét és munka megismerésében is. Ebben az életkorban tapasztalja meg alkotókészségének, kreativitásának értékét. Összetartozás-élményt ad a közösség, és a kortársak szerepe megnő.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

A Biblia természetesen a sikerről is beszél. Ha a szám szerinti bibliai előfordulásokat nézzük (legalábbis a magyar fordítás alapján), a leg-sikeresebb személyt az Ószövetségben találjuk. Dáviddal kapcsolatban említi négyszer is a Szentírás, hogy sikeres volt (1Sám 18,5.14.15.30). Könnyen egyet is érthetünk ezzel a megállapítással: kit is gondolhatnánk sikeresebbnek, mint a pásztorfiúból lett dinasztiaalapító királyt? Dávid hozott békességet Izraelnek, és tette ezt a kisállamot a kor meghatározó hatalmává. Dávid az Isten szíve szerint való férfi, a viszonyítási pont Izrael későbbi uralkodói számára is. Dávid volt Isten hű prófétája, akinek írásai ma is szívünkhöz szólnak. Katonai, gazdasági, lelki értelemben Dávid élete teljesen sikeres.

„És ha Dávid harcba indult, sikerrel járt mindenütt, bárhová küldte Saul. Ezért a harcosok élére állította őt Saul. Tetszett ez az egész népnek, még Saul udvari embereinek is.” (1Sám 18,5)

„Dávid minden útján sikerrel járt, mert vele volt az Úr. Amikor látta Saul, hogy milyen nagy sikereket ér el, rettegni kezdett tőle.” (1Sám 18,14–15)

„A filiszteusok vezérei kivonultak harcolni. Valahányszor kivonultak, Dávid mindig nagyobb sikert ért el, mint Saul többi udvari embere, ezért igen nagy hírnévre tett szert.” (1Sám 18,30)

KÖZÖS FELADAT

Alkossunk közösen, éljük át a közös munka inspiráló erejét például úgy, hogy közösen házat, templomot építünk legóból vagy agyagból, gyurmából készítünk tárgyakat.

Szoborjáték: a társaság egyik része a szobor „anyaga”, a másik része a „szobrász”. A feladatot adhatjuk kiscsoportoknak és egyéneknek is. A szoboralkotást instrukció nélkül is rábízhadjuk a szobrászra vagy szobrászokra, attól függően, hogy egyéni vagy kiscsoportos feladatot adtunk ki. Az alkotásokat elemezni kell. Ez a szobor alanyaitól fegyelmet, fizikai koncentrációt igényel. A többiek mondják meg, hogy mit ábrázol a szobor. A jó alkotást másolni is lehet.

KÉRDÉSEK

- Hol élek át sikereket az életben?
- Hol vannak az erőforrásaim?
- Miben tudok flow-élményt átélni?

- Az alkotásban benne van maga az alkotó is. Milyen érzés volt elkészíteni egy-egy alkotást?
- Milyen érzéseket hozott elő belőlünk?

ILLUSZTRÁCIÓ

Sir Ken Robinson: Az iskola megöli a kreativitást (TED-előadás)⁷

ÉNEKEK

EÉ 578; 234

IMÁDSÁG

Urunk és Mesterünk, késztesd most bennünket az idő jó felhasználására. Tégy figyelmesé, fegyelmezetté és türelmessé, hogy a tanulásban előrehaladjunk. Add, hogy úgy ismerhessünk meg téged, ahogy te ismeresz bennünket. Világosítsd értelmünket. Fogd kezedbe kezünket. Vond magadhoz szívünket. (EÉ 738. o.)

10. A lázadás – Serdülőkor (12–18 év)

A szülőktől való relatív függetlenedés: a leválás, lázadás, átalakítás életkora ez. Jellemző kérdések a szülőktől való közelség-távolság megtartása, az extrém megjelenés, a szülőkével ellentétes ideálok,

⁷ https://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_do_schools_kill_creativity?language=hu.

példaképek követése. Gyászfolyamat indul el: a gyermekkor vége, amelyet testi-lelki változások kísérnek. Gyakori az érzelmek áthelyezése egy külső személyre, aki a szülőkkel ellentétes tulajdonsággal rendelkezik, például egy tanár. Omnipotens fantáziák, irreális álmok mögötti szorongás, hogy nem jutok semmire.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

„Szülei évenként elmentek Jeruzsálemba a páska ünnepére. Amikor tizenkét éves lett, szintén felmentek Jeruzsálemba az ünnepi szokás szerint. Miután pedig elteltek az ünnepnapok, és hazafelé indultak, a gyermek Jézus ott maradt Jeruzsálemben. Szülei azonban ezt nem vették észre. Mivel azt hitték, hogy az útítársak között van, elmentek egy napi járóföldre, és csak akkor kezdték keresni a rokonok és az ismerősök között. De mivel nem találták, visszatértek Jeruzsálemba, és ott keresték tovább. Három nap múlva találták meg a templomban, amint a tanítómesterek körében ült, hallgatta és kérdezte őket, és mindenki, aki hallotta, csodálkozott értelmén és feleletein. Amikor szülei meglátták, megdöbbenek, anyja pedig így szólt hozzá: Gyermekem, miért tetted ezt velünk? Íme, apád és én kétségbeesetten kerestünk téged. Ő pedig így válaszolt: Miért kerestetek engem? Nem tudátok, hogy az én Atyám házában kell lennem? Ők azonban a nekik adott választ nem értették. Jézus ezután elindult velük, elment Názáretbe, és engedelmeskedett nekik. Anyja mindezeket a szavakat megőrizte szívében, Jézus pedig gyarapodott bölcsességben, testben, Isten és emberek előtt való kedvességben.” (Lk 2,41–52)

KÖZÖS FELADAT

Keressünk és hozzuk el magunkkal egy kamaszkori fényképet vagy videófelvételt. Nézzük meg, és beszélgessünk róla, hogy mennyit változtunk, milyenek voltunk, stb.

KÉRDÉSEK

- Milyen emlékeket őrzök a saját határain feszegetéséről?
- Elindultam-e otthontól?
- Hogyan kerestem a saját utamat?
- Milyen lázadások voltak az életemben?

ILLUSZTRÁCIÓ

Egy különös srác feljegyzései (The Perks of Being a Wallflower) amerikai dráma, 2012⁸

ÉNEKEK

EÉ 542; 393

IMÁDSÁG

Atyám! Hálát adok neked szüleimért.

Láttasd meg velem, hogy mennyi jót adtál nekem általuk.

Add, hogy ezért mindig hálás legyek.

Te azt akarod, hogy önálló emberré fejlődjek.

Hadd éljem saját életemet otthon is.

Segíts, hogy jobban megértsem szüleimet.

Ne csak tőlük várjak megértést.

Adj mindnyájunknak több bizalmat egymás iránt.

Ébressz felelősséget bennünk egymásért és másokért is.

Hidalj át minden szakadékot.

Áldd meg otthonunkat békességgel. (EÉ 743. o.)

11. A nagy döntések – Fiatalfelnőttkor (19–25 év)

A nagy döntések meghozatalának és az egész életre kiható szerepek megválasztásának időszaka. Az érett személyiség kialakított magának egy egységesített életfilozófiát. Közösségekre van szüksége, olyanokra, amelyeknek van saját értékrendje, de nyitott más értékrenden való megmérettetésre is. A döntések már felelősséggel járnak. A különböző élet-szerepek egymással harcba keveredhetnek.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

„Örvendezz, ifjú, míg fiatal vagy, légy jókedvű ifjúságod idején, és élj szíved vágya szerint, ahogy jónak látod! De tudd meg, hogy mindezekért Isten megítél téged!” (Préd 11,9)

8 <https://videa.hu/player?v=RPKaBxRKDDJ980wG>.

KÖZÖS FELADAT

Ha van, hozzuk el magunkkal az esküvői fényképünket. Beszéljessünk arról a bizonyos nagy napról, az esküvőnk napjáról. Idézzük fel a templomi eskü szövegét. Ki emlékszik az igehirdetési alapigéjére?

KÉRDÉSEK

- Milyen külső és belső értékek mentén hoztam meg az életen nagy döntéseit?
- Milyen szerepeket töltök be (szülő, házastárs stb.), és ezek a szerepek milyen hatással vannak rám?

ILLUSZTRÁCIÓ

A fiatal felnőtt generáció születését a *Jóbarátok* (1994–2004) című sorozat mutatja be.

ÉNEKEK

EÉ 396; 561

IMÁDSÁG

Segíts, Istenünk, hogy akaratod szerint szolgáljunk téged.

Vedd gondjaidba a fiatal szíveket, és ébressz bennük új életet. Add, hogy megízleljék azt az örömet, amelyet te ajándékozol. Éreztesd meg velük a te szeretetedet. Tedd nagygyá és tisztává a te szolgálatod utáni vágyakozásukat. Tedd állhatatossá szívüket, és akaratukat szilárdítsd meg. Őrizd meg őket a sötétség hatalmaitól. Őrizd meg őket zavaros és tisztátalan kedvtelésektől. Ajándékozd meg őket bátorsággal és hűséggel. Segíts, hogy közel állhassunk szívükhöz. Ragyogtasd fel előttük az idősebb nemzedék szolgálatán keresztül is a te igazságod fényét. Adj ehhez szeretetet belénk, adj nekünk bölcsességet és türelmet.

Segíts, Istenünk, hogy akaratod szerint szolgáljunk téged. (Karl B. Ritter; EÉ 739. o.)

12. Szakítópróba – A felnőttkor középső szakasza (25–40 év)

A családi élet nagy szakítópróbáinak időszaka ez. A korábban megfogalmazott célok higgadt, reális újraértékelése, nagyobb távú célok kitzése szükségessé válik. Előfordul, hogy az anyagi gyarapodásunk szerényebb, szakmai előrehaladásunk lassabb, mint ahogyan azt elképzeltük, a házasságunk sem olyan idilli, mint vártuk, és a személyes „fogyatékoságaink” sem tudunk felülemelkedni. Az összegyűjtött élettapasztalat, a megszerzett önismeret és emberismeret, a társadalmi és családi fele-

lősségtudat megszilárdulása mind hat a személyiségre, arra, hogy az ember hogyan képes eddigi céljait felülvizsgálni, módosítani, vagy szüntelenül újraértékelni élete programját, megújulva haladni előre az élet útján.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

„Emlékezz az ősidőkre, gondold csak át az előző nemzedékek éveit! Kérdezd meg atyádat, ő majd elbeszéli, a közötted élő véneket, ők majd igazolják...” (5Móz 32,7)

KÖZÖS FELADAT

Emlékezzünk vissza, és írjuk fel egy papírra, hogy milyen életről álmodtunk fiatal házasként, és mindebből mi az, ami megvalósult, s mi az, ami szerintünk hiányzik és még megvalósítható. Az így kapott lista segíthet, hogy tudatosan ránézzünk a saját életünkre.

KÉRDÉSEK

- A válaszok legnagyobb része ebben az életszakaszban történik. Milyen hatással van ránk a családjainkban történt válás?

ILLUSZTRÁCIÓ

Robert Waldinger: *Mitől lesz jó az életünk?* (TED-előadás)⁹

Mitől lehetünk boldogak és egészségesek egy életen keresztül? Ha azt gondolják, hogy a hírnév és a pénz, nos, ebben nincsenek egyedül – de Robert Waldinger pszichológus szerint tévednek.

ÉNEKEK

ÉÉ 289; 423

IMÁDSÁG

Köszönöm, Uram, családomat. Nálam jobban tudod, milyen nagy ajándékot adtál. Atyánk vagy, és azért adtad Jézust, hogy testvérünk legyen. Taníts bennünket, hogy igazi szülők és igazi gyermekek legyünk.

⁹ https://www.ted.com/talks/robert_waldinger_what_makes_a_good_life_lessons_from_the_longest_study_on_happiness?language=hu#t-14579.

Tekints irgalmasan nyugtalan korunk családi életének sok gondjára, bajára. Segíts mindnyájunkat, hogy öregek és fiatalok megértsék egymást. Gyomlálj ki szívünkéből a keserűség gyökerét. Vonj közel magadhoz minket, hogy egymástól el ne szakadjunk.

Áldd meg otthonunkat, hogy mindnyájan részesüljünk abban, amire testünknek, lelkünknek szüksége van. Segíts, nehogy börtönné váljék otthonunk. Add, hogy ajtaja mindig nyitva álljon azok előtt, akiket hozzánk küldesz, és mi is eljussunk azokhoz, akikhez minket küldesz. (EÉ 740-741. o.)

13. Összegzés - Érett kor (40-65 év)

A szembenézés az eddig megtett úttal ellentmondásos lehet: sikerek, elmulasztott alkalmak, a gyereknevelés csalódásai. A vitalitás csökkenhet ebben az életkorban, egyre jellemzőbb a szellemi, fizikai kifáradás. Az elért eredmények stabilizálása, az értékrend megőrzése ennek az életkornak a feladata: a maradandót megragadni, a mulandót elenged-

ni, az élet értelmét újrafogalmazni. Az életközép-nemzedék a társadalom legmeghatározóbb rétege.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

„Az öregek koronája: az unokák, és a fiak ékessége: az atyák.” (Péld 17,6)

KÖZÖS FELADAT

Idézzük fel az életünk legemlékezetesebb pillanatait. Keressük meg, hogy vannak-e közös élményeink, vagy olyanok, amelyek hasonlóak.

KÉRDÉSEK

- Mi olyat tudtam alkotni, ami megmarad utánam?
- Mit neveznék meg az életem főműveként?
- Milyen a kapcsolataim minősége?

ILLUSZTRÁCIÓ

Semsei Imre: *Az öregedés művészete* (Mindenki Akadémiája)¹⁰

ÉNEKEK

EÉ 560; 396

IMÁDSÁG

Krisztus! Benned minden az enyém!
Sebeket ejtett rajtam a kíméletlen élet?
Hozzád fordulok, hogy meggyógyíts.
Hamis vágyak lázálmában
csillapító hús forrás vagy.
Ha nyomaszt önnön gonoszságom,
te vagy a megigazulásom útja.
Tehetetlenségemben te vagy az erőm.
A halál küszöbén te vagy az élet.
Majd csak felébred a vágy bennem a menny felé.
Te magad vagy az út oda.
Vaksötétben, rémüldözve megpillantalak, mint irányfényt.

10 <https://youtu.be/zmup4-hwTo0>.

S ha egyszer rád éheztem,
te vagy az örök élet kenyere,
enyém leszel mindörökre!
(Ambrosius; EÉ 762–763. o.)

14. Az elengedés – Időskor (65 felett)

Elkezdődik az érett felnőtt ember készülése az öregedésre. Olyan tevékenységek ígérhetnek sikert, amelyeknél higgadtságra, széles látókörre, nagy élettapasztalatra van szükség, például közélet, politika, tanácsadói munka, szakértői feladatok, presbiteri tisztség stb. Egyre több próbára tevő kihívás nehezedik az emberre, alkalmazkodni kell a hanyatló fizikai erőhöz, romló egészséghez, nyugdíjazáshoz, szerényebb jövedelemhez, házastárs, barátok halálához.

FELDOLGOZANDÓ IGESZAKASZ

„Bizony, bizony, mondom neked: amikor fiatalabb voltál, felövezted magadat, és oda mentél, ahova akartál; de amikor megöregszel, kinyújtod a kezedet, más övez fel téged, és oda visz, ahova nem akarod.” (Jn 21,18)

KÖZÖS FELADAT

Képzeljük el magunkat a nem túl távoli jövőben. Figyeljük meg, mit csinálunk, milyen a külsőnk, kik vesznek körül bennünket. Próbáljuk elmesélni egymásnak érzéseinket, gondolatainkat.

KÉRDÉSEK

- Van emberem?
- Kire számíthatok idős koromban?
- Hogyan gondolok a saját halálomra?
- Mit gondolok az örök életről?

ILLUSZTRÁCIÓ

Rajna Péter: *Öregedés, demencia* (Mindenki Akadémiája)¹¹

A kezdő (*The Intern*) amerikai komédia, 121 perc, 2015¹²

A bakancslista (*The Bucket List*) amerikai kalandfilm, 97 perc, 2007¹³

ÉNEKEK

EÉ 514; 388

IMÁDSÁG

Testvérünk és üdvözítőnk, Jézus! Te ismered a holtak birodalmát. Kísérd barátunkat, amikor mi már nem kísérhetjük tovább. Irgalmas Atya, fogadd be őt, Szent Lélek, Vigasztalónk, Légy közel hozzánk! (Britt G. Hallqvist; EÉ 771–772. o.)

11 <https://youtu.be/NfOFkfKVF8o>.

12 <https://videa.hu/player?v=6tYtI92zc2g4WQ6V>.

13 <https://videa.hu/player?v=ajkNQJwMEZhUmeAQ>.

Békesség néktek!

FARKAS ERVIN

Mielőtt rátérek a bibliaórai tematikára, egyfajta prologusként összefoglalom azokat a gyújtópontokat, amelyek a gondolataimat megindították. E sorok is hozzájárulhatnak talán a felkészülés sikeréhez, vagy ha másért nem, a gondolatébresztés miatt fontosak lehetnek.

Egyrészt ott vannak a liturgiai keretek között is felsejülő mondatok: *„Kegyelem nektek és békesség Istentől, a mi Atyánktól és az Úr Jézus Krisztustól.”* (Róm 1,7b) *„Isten békessége, mely minden értelmet meghalad, meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat Krisztus Jézusban.”* (Fil 4,7)

Aztán azok az alkalmak, amikor Jézus szájából hangoznak el ezek a szavak. A teljesség igénye nélkül: *„Miközben ezekről beszélgették, maga Jézus állt meg közöttük, és így köszöntötte őket: Békesség nektek!”* (Lk 24,36) *„Aznap, amikor beesteledett, a hét első napján, ott, ahol összegyűltek a tanítványok, bár a zsidóktól való félelem miatt az ajtók zárva voltak, eljött Jézus, megállt középen, és így szólt hozzájuk: Békesség nektek! [...] Jézus erre ismét ezt mondta nekik: Békesség nektek! Ahogyan engem elküldött az Atya, én is elküldelek titeket.”* (Jn 20,19.21)

Ezen a ponton kezdett el bennem forrni a gondolat, hogy a Krisztusban kapott „békességet” az Ószövetség felől közelítsem meg előbb. Már csak azért is, mert a „Békesség néktek” (eiréné hümin) köszöntés héber gyökerekkel bír: *Sáalom áléchem* – a zsidóság máig is fontos köszönése!

Mi a *sáalom*? Ennek a békességnek – úgy vélem – az elsőként meg tapasztalható eredője valahol ott van, amikor a teremtés végén az Úr megpihent: a *sábát sáalom*. Ott, a teremtés után, de még a kísértések győzelme előtt, a teremtettségi rend az Isten szerinti békében áll. Ez a béke kiterjed mindenre, magába zár életet és örökkévalóságot, és

ha elfogadjuk az Ádám és Éva-történet tradicionális magyarázatát – miszerint a bűnesetben az Istennel való kapcsolat sérül –, akkor implicite azt is állítjuk, hogy Isten békességének az érvénye múlik el a bűnbe esett ember felett. Ez a békesség akkor kezd el helyreállni, amikor a kerubok villogó lángpallosának védelme mögül az életfája Krisztus a keresztségében kisétál, és elhozza a megváltást.

Éppen ezért az Isten békessége minden értelmet meghalad, de vannak a világban is tetten érhető pillanatai. Vékony, hártyaszerű érintkezések, amikor a békesség átszüremkedik az emberi életbe, a bűnök, az Isten ellen emelt védművek falain. Amikor megsejtünk, megtapasztalunk valamit az Úrból. Amikor a megváltottságunk jele jó értelemben vett (tőke)súlyként esik a lelkünk mélyére.

„Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek, de nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja. Ne nyugtalanodjék a ti szívetek, ne is csüggedjen!” (Jn 14,27)

Mire való ez az egész?

Alább nem kész bibliaórákat adok át nektek. Ezek vázak, vázlatok, gondolatok és irányok. Átszabhatóak, ha indokoltnak véltétek, és felhasználhatóak, ha kedvetek tartja. Ezt mindenkinek a szolgálata alapján kell mérlegelnie. Azt sem kérhetem, hogy mindenben értsetek egyet.

Lesznek pontok, amikor a teológiában merülök el, és lesznek szakaszok, amikor a nyelvi minőségeken merengek. Máshol személyes élményeket, gondolatokat osztok meg veletek. Remélem, hogy ha mást nem, akkor kiindulási pontokat találtok ebben az anyagban. Használjátok Isten áldásával, Isten dicsősége szerint, az ember Istentől fakadó békességért!

1. „Szenteld meg az ünnepnapot”

Avagy a sábat mint a békesség garanciája

AJÁNLOTT TEXTUSOK

„A hetedik napra elkészült Isten a maga alkotó munkájával, és megpihent a hetedik napon egész alkotó munkája után. Azután megáldotta Isten

a hetedik napot, és megszentelte azt, mert azon pihent meg Isten egész teremtő és alkotó munkája után.” (1Móz 2,2–3)

„Mondd meg Izráel fiainak: Tartsátok meg szombatjaimat, mert jel ez köztem és köztetek nemzedékről nemzedékre, hogy megtudjátok: én, az Úr vagyok, aki megszenteltek titeket.” (2Móz 31,13)

„Emlékezz meg a nyugalom napjáról, és szenteld meg azt! Hat napon át dolgozz, és végezd mindenféle munkádat! De a hetedik nap a te Istenednek, az Úrnak nyugalomnapja. Semmiféle munkát ne végezz azon se te, se fiad, se leányod, se szolgálóleányod, se állatod, se a kapuidon belül tartózkodó jövevény. Mert hat nap alatt alkotta meg az Úr az eget, a földet, a tengert és mindent, ami azokban van, a hetedik napon pedig megpihent. Azért megáldotta az Úr a nyugalom napját, és megszentelte azt.” (2Móz 20,8–11)

TEOLÓGIAI ÉS GONDOLATI HÁTTÉR A BIBLIAÓRÁHOZ

A sábat mint *tertium quid* (valami harmadik) jelenik meg Isten és a világ között, állítja Gerhard von Rad.¹ Vagyis a teremtéstörténet egyik leg hangsúlyosabb része, hogy Isten „bevégti” alkotói munkáját, ezzel a teremtő és megőrző munkája is elkülönül. De a teremtés záróakkordja, koszorúja, koronája, a boltívet záró sarokkő a pihenés, a megnyugvás. Külön szakaszt nyit, mégis szerves része a műnek, mert itt valami harmadik is elkezdődik. 1Móz 2,1 még nem a szombat bevezetése – ha vallástörténetileg vizsgálódunk, az majd a mózesi törvényekben szövegeződik meg ennyire karakteresen² –, ugyanakkor a megnyugvás nemcsak Istennek szól, hanem bizony a világra is vonatkozik.

A megnyugvás, amely Isten által áldott, az Istentől kapott adomány, érzék a világ számára. A megnyugvásban ugyanis nem mozdulatlaná válik az Alkotó,³ nem pihenővé, míg magától forog a gépezet, hanem pont a nyugalommal fordul a teremtett világ felé: a hetedik napon való megnyugvás kegyelmi esemény.⁴

Ha a bibliaórákon és hittanórákon gyakran előkerülő képre gondolunk, miszerint a teremtésben megalkotott harmóniát rontja meg a bűn: szakadék keletkezik Isten és ember között; majd ezt a szakadékot

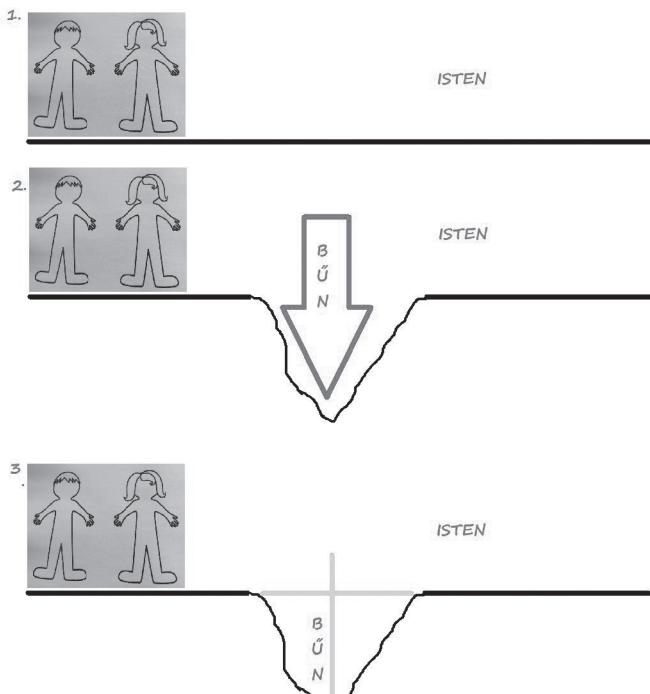
1 RAD 2007, 125. o.

2 Vö. uo.

3 Vö. *Jubileumi kommentár*, 191. o.

4 RAD 2007, 126. o.

Krisztus kereszttjével tölti fel Isten, akkor a megnyugvás és megváltás ugyanannak a kegyelemnek az „arcvonásai”.

Békesség néktek! A bűnesetig nincs agresszió, nincs diszharmónia. A keresztt megváltása után, bár még létező a teremtettség diszharmóniája, de „elközelített a mennyeknek országa”. A megváltás elvégzettetett, úton az elkerülhetetlen beteljesedés.

Az ünnep, a megnyugvás megáldott alkalma ritmust ad a világnak, a benne élőknek, vagyis metszéspont Isten békessége és a világ között. Ez a gondolat nemcsak a zsidóság sábatja okán lehet fontos, hanem a kereszténység ünnepfelfogása miatt is: minden vasárnap húsvét, azaz feltámadás, vagyis az Isten bűnök feletti győzelmének és a világban élő, de a megváltás alá tartozó embernek a találkozási pontja.

Érdemes lehet a beszélgetést némi liturgikai felütéssel az istentiszteletek, az egyházi ünnepek felé terelni.

- Mi történik az istentiszteletben?
- Mit ad nekünk az ünnep?
- Mi van akkor, ha az ünnep nem pusztán a mi tradíciónk, hanem az Isten békességének egy „szelete”? stb.

Ezen a ponton idézni lehet a liturgikus keretek között elhangzó textusainkat is (lásd fentebb). A magam részéről biztos, hogy elvinném a bibliaóra beszélgetését az „isteni színjáték” irányába, összekötve a teremtésben kapott megnyugvás áldását a Krisztusban helyreállított béke, a megbékélés áldásával. Ha a hittel megélt ünnepet vesszük alapul, amennyiben a hittel megélt istentiszteletből indulunk ki, akkor az alkalmaink a maguk nemében egyfajta *mysterium tremendum*ként, az Istennel való találkozás okán a békesség garanciáivá válnak. A megnyugvásban az Isten békessége sejlik fel, amely *„minden értelmet meghalad, meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat az Úr Jézus Krisztusban”* (Fil 4,7). Az ünnep a találkozás, amely a hiten keresztül csepegteti vagy táplálja a belénk vetett magokat. Egyúttal tőkesúlyként vagy sokkal inkább vonzóerőként az Istenhez gravitál minket.

Az ünnepről, a sábról, a megnyugvásról elmélkedve lehetőség van saját, illetve gyülekezeti istentiszteleti életünk átgondolására, a tradícióink értelmes, krisztusi megbolygatására, vagy ha szükséges, elmélyítésére és gondozására.

Ezen a ponton már az is jól látszik, hogy Isten békessége nem egyszerűen definiálható fogalom. Különböző módon megközelíthető, és számtalan titkot is rejt magában. Amikor a megnyugvást és Krisztus keresztségét keretként hozzuk a békességről való gondolkodásunkban, akkor a feladat nem abban áll, hogy Isten békességéről mindent egy alkalom alatt mondjunk el. A fenti sorokban feszítőpontokat kívánok adni nektek, amelyek közé saját tapasztalatokat, gondolatokat rögzítve ti magatok tudtok olyan keretet adni a sorozatnak, amelyet a szolgálatokkal kísért közösségekben, közösségekben relevánsnak tartotok.

2. A békesség morzsái az Ószövetségben

Avagy a héber sálomot magyarul nem mindig békességnek fordítjuk...

AJÁNLOTT TEXTUSOK

„Ő pedig szívélyesen köszöntötte őket, és megkérdezte: Jól van-e időś apátok, akiről beszéltetek nekem? Él-e még? Ők így feleltek: Apánk, a te szolgád, jól van, él még. Majd meghajoltak és leborultak.” (1Móz 43,27–28)

„Akkor megkérdezte tőlük: Ismeritek-e Lábánt, Náhór fiát? Azt felelték: Ismerjük. Majd ezt kérdezte: Jól van-e? Azok így feleltek: Jól. Nézd, a leánya, Ráhel éppen itt jön a juhokkal.” (1Móz 29,5–6)

TEOLÓGIAI ÉS GONDOLATI HÁTTÉR A BIBLIAÓRÁHOZ

Az alább lejegyzett gondolatok nem biztos, hogy minden gyülekezetben külön bibliaórát érdemelnek vagy érnek. A fordítások közötti eltérések azonban néha fontosak lehetnek, s ha abból indulunk ki, hogy Isten a szavával, igéjével teremt, majd Krisztusban az Ige lesz testté, akkor a nyelvi szintnek igenis lehet mondanivalója.

Az általam fentebb megjelölt igeversek olyan szakaszok, amelyekben a héber *sálom* kifejezés szerepel, de magyarra mégsem a békességgel fordítjuk. Hogy ennek pontosan mi az oka, nem tudom, de alább kifejténék pár teóriát.

Az első és legkézenfekvőbb válasz, hogy a szövegkörnyezet magyar nyelvre átültetve nem bírja el a békesség kifejezést. Mind a két esetben a „Jól van-e?” kérdés hangzik el, amely alapvetően az egészség, a fizikális állapot kapcsán, talán némi aggódó felhanggal fogalmazódik meg. Így egyszerűen kerül átültetésre a magyar nyelvben megszokott formulák szerint.

A második teória, bár a nyelvi szintből indul ki, de azt teológiai kontextusban igyekszik szemlélni. „Mi van, ha” jellegű felvetések, szigorúan gondolatébresztések következnek, elsősorban a józsefi történet kapcsán, továbbgondolásra!

Ahhoz, hogy elinduljunk ezen az ösvényen, picit nyelvészkednünk kell: mit jelent a *sálom* (שָׁלוֹם) mint szó? Elsősorban nyugalmat, békességet, másodsorban azonban kifejezheti a beszélő hogylétét, általános megelégedettségét a világgal. Például a modern héberben a *sólomi tov*, „jól vagyok” egy egyszerű kávézóí beszélgetésnek is része lehet.

A hazai messiáshívő zsidóság honlapján ez a definíció szerepel: „A salom jelent nyugalmat, biztonságot, jólétet, egészséget, elégedettséget, teljes harmóniát, sikert, de vigasztalást is. A salom tehát kiterjed az élet minden területére, és alapvető jelentésében is hordoz egy olyan értelmet, amit a Filippiekhez írt levél említ: *Isten békessége, ami minden értelmet felülmúl* (Fil 4,7).”⁵ Ez igazán izgalmas megállapítás! Mert ha a *sálom* az élet minden területére kiterjed, és elfogadjuk azt a felvetést, miszerint a Teremtés megáldásában, a nyugalomban Isten kegyelme munkálkodik, akkor itt olyan békességgel kerülünk szembe, amely nem egyszerűen világi fogalmak szerinti „nyugalmi állapot”. Mikor József még inkognitóban megfogalmazza testvérei felé a kérdést apja után érdeklődve: „Jól van-e időse apátok?” (Sálomban van-e időse apátok?), akkor nem egyszerűen Jákób egészségi állapotára kíváncsi. A kérdés egész személyét célozza, fizikai és lelki aspektusban is. Ezek alapján elképzelhető az isteni békesség egyfajta fokozatos kiterjedése? Ez a hitharcaink miatt sem elhanyagolható kérdés. Az Isten békessége emberi erőből nem elérhető. A nyugalom, amellyel a világ felé fordul, a Krisztusban lesz újra teljes: „*Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek, de nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja. Ne nyugtalanokdjék a ti szívetek, ne is csüggedjen!*” (Jn 14,27) De vannak olyan metszéspontok, amikor az ember egy szeletét, egy részletét irgalomból elérheti. Vagy talán helyesebb megfogalmazásban: megkaphatja.

A József-történetnek – véleményem szerint – négy tételmondata van. Az egyik akkor hangzik el, amikor Potifár éppen megvásárolja Józsefet: „*De az Úr Józseffel volt...*” (1Móz 39,2a) A második tételmondat József szájából hangzik el, miután felfedte magát testvére előtt: „*Ti rosszat terveztetek ellenem, de Isten terve jóra fordította azt...*” (1Móz 50,20) A harmadik és negyedik tételmondat pedig nem is a József-történetet, sokkal inkább Jákób élettörténetét koronázza meg. Az egyiket maga Isten mondja Izraelnek álmában. „*Ekkor azt mondta: Én vagyok az Isten, atyádnak Istene! Ne félj lemenni Egyiptomba, mert nagy néppé teszlek ott! Én megyek veled Egyiptomba, és én is foglak visszahozni, és József keze fogja majd le a szemedet.*” (1Móz 46,3–4) Ez Isten garanciavállalása Jákób felé. Az utolsó tételmondat pedig a fiával

⁵ <http://www.izrael-immanuel.net/>.

újra találkozó Jákób száját hagyja el: „*Most már meghalhatok, mert újra látlak, és tudom, hogy élsz.*” (1Móz 46,30)

Békességben van-e apátok? – jár a kérdés újra és újra a fejemben, mikor ezeket a sorokat gépelem. Valóban békességben volt? Jákób az egyik legizgalmasabb karaktere az Ószövetségnek. Egyrészt ő a csaló, az Isten tenyerén álló bűnös ember archetípusa vagy toposza. Ha úgy tetszik, akkor Jákób te vagy és én vagyok! Miért? Mert csal, mert hazudik, mert becsapja a saját apját, a testvérét, őt is becsapják, a szeretett feleségtől született gyerekekkel is kivételez. Ezek miatt a tettei miatt ma mélységesen megvetnénk, mégis bekerül mindez a Bibliába. Ahogy az is, hogy hazatérése előtt inaszakadtáig tusakodik az áldásért, s lesz csalóból Isten bajnoka. Jákób a megtérő ember archetípusa.

Aki a történet emlegetett szakaszán – amikor József saját, valódi személyazonosságát rejtve kérdez felőle – még úgy tudja, hogy a fia halott. Hány gyülekezeti tagunk van, akik mellett a gyászukban állunk meg? Hány gyülekezeti tagunk van, akiket a megemlékezésben kísérrünk? Hány olyan élethelyzet van, amikor mi, igehirdető, állandóan beszélő lelkészek elnémulunk? Az én szolgálatomban sok ilyen helyzet volt, van, és bizonyára lesz is.

Aztán ott van a másik oldal. A fiú, akit elárultak, akit eladtak, akit számtalan ponton tört meg az Isten, hogy végül kibontsa rajta, általa a tervét, amely túlnéz a kutak mélyén, a börtönökön, túlnéz a fájdalomon az élet irányába. És ez a fiú kérdi: Békességben van-e? Nem az egészsége érdekli csak. Az egészség amúgy is hullámzó, idővel elmúló állapot. Fontos, de az emberi élet nem ragadhat meg pusztán a fizikális egészség síkján, úgy ugyanis csak csonka, pusztán biológiai funkcióiban működő egység marad. Az egészség ennél több! A hívó élet egészsége pedig nem lesz egész Isten békessége nélkül.

Békességben van-e? – A kérdés átható! Megnyugtató a testvérek válasza: Békességben van. Szerintem itt ők nem tagadnak. Nem Jákób fájdalmát tagadják, az ugyanis világos, főleg a 44. fejezet tükrében, amikor Júda térden állva könyörög Józsefnek Benjáminért. Itt egyértelműen kiderül, hogy Jákób bizony hordozza a bánatot a fia elvesztése miatt, sőt Benjamin elvesztését talán már el sem viselné. És mégis békességben van? Igen. Megbékél a fájdalommal, az őt ért veszteségekkel. Akár a hívó, amikor a gyászát megtanulja Krisztusra nézve hordozni. Nem a hiány szűnik meg, nem az emlékek múlnak el, és nem a fájdalom válik

súlytalanná, hanem Isten békessége fejt ki hatását. József és Jákób történetének ez a pontja gyönyörűen mutatja be, hogy az Isten békessége nem az élethelyzeteinktől elzárt, pusztán szakrális eseményekben tetten érhető misztérium, hanem a hűsbavágóan hétköznapi helyzetek mögött is megálló isteni kegyelem.

Jákób szavai, miszerint már meghalhat, mert újra látja Józsefet, lát szólag a megöregedett férfi emberi megnyugvása, annak beteljesedése. De ha a hit dinamikája felől nézzük, akkor inkább az Isten kegyelme mutatkozik meg ebben is. A gyászt hordozó Jákób életben találja a fiát, visszakapja a halottnak hitt gyermeket. Egy kicsi, apró, „törpe feltámadás” ez. Közel sem teljes vagy egész. De a súlyokat oldja az öreg ember vállán, és azt a békességet, amelyet hitharcai és tragédiái ellenére hordozott, még teljesebbé teszi.

Reményik Sándor írja meg ezt az érzést bölcsen és jól *Békesség Istentől* című versében.

TOVÁBBI GONDOLATOK AZ ALKALOMHOZ

Reményi Sándor: *Békesség Istentől*⁶
Nincs nyugalom, nincs nyugalom, – a szív,
Amíg ver, mindörökre nyugtalan.
De mindörökké nyughatatlanul,
Istentől mégis Békessége van.
Nyugalma nincs, de Békessége van.
Békesség Istentől.

Nincs nyugalom, nincs nyugalom, – vihar,
Örök hullámozás a víz felszíne.
De lent a mélyben háborítlanul
Pihen a tenger s az ember szíve,
Hadd hullámozzék a víz felszíne.
Békesség Istentől.

6 A verset érdemes meghallgatni Lux Ádám előadásában is: <https://youtu.be/7SYUExe43NE>.

*Nincs nyugalom, nincs nyugalom, – s ez a
Nyugtalanság, mint a járvány, ragad.
Te sugarazd szét békességedet
És szóval, kézfogással másnak add.
Az Isten Békessége is ragad.
Békesség Istentől.*

*Reggel mondd, délben mondd és este mondd
A Feltámadott első, szép szavát.
És ragyogóbbá lesz a reggeled
És csillaghímesebb az éjszakád.
És békességebb az éjszakád.
Békesség Istentől.*

*Békesség Istentől: mi így köszönjük,
Hogy köszöntésünkben lélek legyen -
Vihartépett fák – ágainkon mégis
Vadgalamb bűg és Békesség terem.
Békesség: köszöntésünk ez legyen.
Békesség Istentől.*

A bibliaórát el lehet vinni „nyelvészkedő” irányba, de érdekesebbnek tartanám Jákób vagy József karakterén keresztül szemlélni az eseményeket, megkeresni a történet emberi vonásait és saját magunk élethelyzeteinek a reflexióit. Nekünk is adathat az Isten békességéből. Ahogy Józsefnek ott volt a kút és a rabszolgasors ellenére, ahogy Jákóbnak megadatott a gyermeke elvesztése ellenére, úgy a mi életünkben is folyamatosan bomlik ki az Isten békessége.

3. A békesség morzszái az Ószövetségben

Avagy nem attól lesz békesség, hogy mondogatjuk...

AJÁNLOTT TEXTUSOK

„Népem romlását azzal gyógyítanák, hogy könnyelműen mondogatják: Békesség, békesség! – pedig nincs békesség!” (Jer 6,14)

„Mivel félrevezették népemet, amikor azt mondták, hogy békesség, pedig nincs békesség; és ha a nép falat épít, ők bevakolják habarccsal, ezért mondd meg a habarccsal vakolóknak, hogy ledől az. Ha majd ömlik a záporosó, parancsomra jégeső esik, és kitor a szélvihar, akkor ledől a fal. Tőletek pedig ezt kérdezik: Hova lett a vakolat, amellyel bevakoltátok?” (Ez 13,10–12)

TEOLÓGIAI ÉS GONDOLATI HÁTTÉR A BIBLIAÓRÁHOZ

„...mondogatják: békesség, békesség! – pedig nincs békesség!” Legyen ez a kiindulási alap! A magyarázatos Biblia az alábbi jegyzi meg az igevershez: „A héber szónak (sálóm) szerteágazó jelentése van: az egészséget és a boldogulás fogalmát is magában hordozza. Ezen a helyen arról van szó, hogy a hamis próféták (vö.14,13–15) azt a benyomást akarják kelteni: minden a legnagyobb rendben van, senkinek sem kell nyugtalanodnia (vö. Ez 13,10; Mik 3,5).”⁷

Érdemes Jeremiás tágabb kontextusát (Jer 6,9–21) megnézni a bibliaórához, illetve hivatkozott ezékieli ige mellett sem kell elmenni. A „minden rendben van” illúziója örök csapda az emberiség számára. Igaz ez társadalmi szinteken és az egyéni élet perspektíváiban is.

Mire ez a bibliaórai sorozat a kedves szolgatársak kezébe kerül, ad-digra reménységem szerint már átvészeltük a koronavírus-járvány rémálmait. Mikor ezeket a sorokat gépelem, akkor viszont még a szigorítások idejét éljük, és tele van az internet bugyutábnál bugyutább ellenérvekkel. Miért is? Oltás- és vírustagadók feszülnek annak az élet-helyzetnek, amely amúgy is átszabja az emberek életét, megfeszíti az idegeiket, a türelmüket kikészíti. És jön a „megfejtés”: elegendők a vitamínok a vírus ellen. Felismerni a hétköznapi „hamis prófétáit”, akik békességet kiáltanak, de nem isteni vagy krisztusi értelemben, pusztán

⁷ Biblia magyarázó jegyzetekkel, 867. o.

haszonlesésből, pár percnyi, napi hírnévéért. Eszünkbe juthatnak Mikeás sorai: „Ezt mondja az Úr azokról a prófétákról, akik félrevezetik népemet, akik békességet hirdetnek, ha van harapnivalójuk, de hadat indítanak az ellen, aki nem ad nekik enni.” (Mik 3,5)

Aztán tetten érhető ez a politikában is, a válsághelyzetek eltussolni akarásában. És ott van a hamis békesség, ha úgy tetszik, saját magam hamis prófétálásában, amikor magamról „vetítem” a „minden rendben van” gondolatát.

Álljon itt a kérdés lelki oldalának illusztrációjára egy valóság ihlette történet.

Igaz történetek ihlette, képzelt családunk áll egy szerető férjből és apából; az ő szeretett és viszonzszerető hitveséből, az édesanyából, aki nemcsak remek háziasszony, de a karrierjében is hasító üzletasszony; és itt vannak még a gyerekek. Egy óvoda, egy iskolás.

A szomszédok nem hallják a veszekedések hangját.

Apa reggel korán kel, munkába indulás előtt előkészíti a konyhát, feltölti kávéval és vízzel a kávéfőzőt, a mikro elé kikészíti a tejet, kis tálcára a margarint, a lekvárt és a frissen szeletelt kenyeret, zömlét. Elviszi sétáltatni a kutyát, állandó jókedvvel köszön a többi kutyasétáltatónak, a ligetben futóknak.

Anyuka picit később ébred. Egy gombnyomás választja el a kávétól, derűsen szürcsöli. A kesernyés ital lassan kimossa az álmodt a szeméből. Ébreszti a gyerekeket, készíti a reggelit, tízórait, felöltözik, sminkel, aztán újonnan lízingelt, szépen felszerelt családi autójával elrepíti a gyereket az óvodába, iskolába. A munkahelyére nemhogy időben, de még korábban is beér.

A munkahelyén apuka és anyuka is jól teljesít. Ha kérdezik a munkatársak vagy a főnök, hogy mi a helyzet, akkor csodás képeket tudnak mutatni az együtt töltött időről, élményekről. Picit státuszszimbólum is az irodai falon lógó elismerések alá kiállított fotó a „tökéletes családról”. Azt sugallja: „Látjátok, én itt is meg otthon is jó vagyok!”

Délután külön logisztika, hogy a kisebbik gyerek logopédiai fejlesztésre járjon, és hogy kezdjenek valamit az ADHD-s zavarokkal is. A beszédhiba még aranyos, az utóbbi zavart viszont a prominens apa és anya nem tudja megérteni. Elfogadni sem tudják. Mikor a volt osztálytársak – akiknek a gyerekei hasonló cipőben járnak – arról posztolnak a neten, hogy az ADHD nem betegség, és szeretettel kell odafordulni a gyermek

felé, akkor csak továbbgörgötnék. Eltakarni és csendben megoldani akarják a bajt.

Közben nem veszik észre a telefonba süllyedő nagyobb gyerek problémáit. Szép osztályzatok sorakoznak az e-naplóban, gyermekük idén már három tanulmányi versenyen szerepelt előkelő helyezéssel. A sportban nem a legügyesebb, de lelkes, és csapatban megállja a helyét. Elsősztályú ügyvéd, orvos, diplomás mérnök „alapanyag”. A Messengeren csipogó, abuzáló üzenetek nem fájnak, ha apa és anya nem tud róluk. Az éjszakai szorongást, a kiskamaszként kiújuló ágyba vizelet el lehet tussolni, már évek óta ő takarítja a szobáját. A szennyes ágynemű kimosása még dicsérettel is végződik.

A gyerekek előtt elvben nincs vita. A hátuk mögött annál több.

A feszültség lassan a másik vádolásává mérgeződik. „A te hibád, hogy ilyen lett!” „Te sosem vagy ott, amikor kellenél.” Szépen sorakoznak a passzív vagy agresszív szapulások, a válaszként adott hallgatások. Egy idő után már nem alszanak egy szobában. A fejlesztőórák mellett a párterápiára is időt kell szakítani.

Apa reggel korán kell, munkába indulás előtt előkészíti a konyhát. Feltölti kávéval és vízzel a kávéfőzőt, a mikró elé kikészíti a tejet, kis tálcára a margarint, a lekvárt és a frissen szeletelt kenyeret, zsömlét. Elviszi sétáltatni a kutyát... „Békesség, békesség – pedig nincsen békesség!”

Jeremiás a hazugság (*seker* – שקר) vádjával elsősorban a prófétákat és a papokat illeti. Ők azok, akik Isten nevében szólnak, de nem Isten szerint hirdetik igéjét. Azonban, „aki hazudik, azt is magával rántja, aki a hazug szót elhiszi.”⁸ Ez komoly társadalmi felelősség a mai napig. Ez a felelősség nemcsak a papokat, lelkészeket, de tágabb értelemben minden embert kötelez! Miért? Mert az életünket alapvetően tanult viselkedési minták alapján építjük fel. Ha a politikus hazudik, és ez kitudódik, akkor tüntetэшullámok és társadalmi feszültségek születnek. Ha a pap, a lelkész hazudik, akkor a rábizottak lelkét, bizalmát lopja meg. Ha az anyák és apák hazudnak (szándékosan), akkor a gyerekeik jövőjét, az emberségüket és istenképűségüket lopják meg. Ha magunknak hazudunk, akkor magunkat csaljuk meg.

8 ABLONCZY 2004, 116. o.

A kereszténység nem a „hurraoptimizmus” vallása. A feladat nem e világi békét teremteni vagy a rend látszatát kelteni. A feladat valódi békességre törekedni!

Hogyan lehet ezt?

Jer 6,16 erre is ad választ: „Így szól az Úr: Álljatok ki az utakra, és nézzetek szét, kérdezősködjetek az ősi ösvények után, melyik a jó út, és azon járjatok, akkor nyugalmat találtok lelketeknek!” Nem a világi szituációkban megtalált békesség a cél, az csupán ezékieli vakolat: amely lepereg (vö. Ez 13,10–12). Ahogy Jeremiás népe, úgy mi sem kerülhetjük el „Isten nagy követelését: a megtérést”.⁹

A 16. vers mélyebb megértéséhez pár dolgot meg kell állapítanunk. Az *ólám* (עֹלָם) nem egyszerűen ősit jelent, hanem örökké valót.¹⁰ A jó út pedig egyértelműen nem a közlekedési felület minőségét jelzi. A nyugalom megtalálása itt a végső cél, a *sálom*,¹¹ az igazi, Isten szerinti békesség.

Bár nem találtam rá irodalmi igazolást, de a görög *metanoia* imperatívuszát használja Jézus és Keresztelő János is *metanoeite* alakban. És bár dr. Varga Zsigmond *Újszövetségi görög–magyar szótára* nem tér ki rá, de a *metanoeite* jelenthet jó útra térést is. Ha innen nézzük, akkor János és Jézus is prófétai hagyományokhoz csatlakozik, szorosan Jeremiáshoz, aki a hamis békességek útjai helyett az Isten békességére vezető utat szorgalmazza. Itt újabb közös pont feszül Jeremiás és Jézus között: „Bárcsak felismerted volna ezen a napon te is a békességre vezető utat!” (Lk 19,42)

Az élet számtalan békének tűnő dolgot kínál, a „minden rendben van” intézkedéseit és állapotait, de ez nem valódi békesség. Nem *sálom*, nem *eiréné!* A békességhez vezető út az Úr útja. Okkal idézhetjük ide még a Zsoltárok könyvét jó tanácsként: „Utaidat, Uram, ismertesd meg velem, ösvényeidre taníts meg engem.” (Zsolt 25,4)

A keresztény embernek ezekre az utakra kell törekednie. A világban élve akadnak kísértések, akadnak konfliktusok, hibázunk és elesünk.

9 PÁLFFY 1965, 87. o.

10 ABLONCZY 2004, 119. o. Az Izraelita Magyar Irodalmi Társaság így fordítja magyarra az említett verset: „Így szól az Örökkévaló: Álljatok az utakra és lássátok, és kérdezősködjetek az őskor ösvényeiről, melyik a jónak útja és járjatok rajta s találjatok nyugalmat lelketeknek.” <https://zsido.com/fejzetek/7783105/>.

11 Vö. ABLONCZY 2004, 119. o.

A cél nem ezek elkendőzése, hanem mindezek ellenére a helyes irány tartása. Az irányé, amely Isten felé vezet.

Utolsó gondolatként a világ békéjének törekénységéről álljon itt egy „beteljesedett jóslat” Foch marsalltól: „Ez nem béke, ez fegyverszünet húsz évre.” (Mondta 1919 júniusában. Két hónapot tévedett, a második világháború 1939 szeptemberével vette kezdetét.)

AJÁNLOTT ÉNEK

EÉ 465

4. A békesség morzsái az Ószövetségben

Avagy ígélet a békesség fejedelméről

AJÁNLOTT TEXTUS

„A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát, a homály földjén lakókra világosság ragyog. Te megszorítod a népet, nagy örömet szerzel neki. Úgy örülnek színed előtt, ahogyan aratáskor szoktak örülni; ahogyan vigadni szoktak, akiknek zsákmányt osztanak. Mert terhes igáját, a hátát verő botot, sanyargatójának vesszejét összetöröd, mint Midján napján. Mert minden dübörögve menetelő csizma és véráztatta köpönyeg elég, és tűz martaléka lesz. Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk. Az uralom az ő vállán lesz, és így fogják nevezni: Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme! Uralma növekedésének és a békének nem lesz vége Dávid trónján és országában, mert megerősíti és megszilárdítja törvénnyel és igazsággal mostantól fogva mindörökké. A Seregek Urának féltő szeretete viszi véghez ezt!” (Ézs 9,1–6)

TEOLÓGIAI ÉS GONDOLATI HÁTTÉR A BIBLIAÓRÁHOZ

Rangok és címek. Vagy fordítva. Évezredek óta meghatározzák a társadalmi viszonyainkat: szervezeteink fejlécei a nyomtatványokon; az aláírások alatt a státusz, amelyet betöltünk, ellátunk, amely pozicionál: polgármester, jegyző, parókus lelkész, elnök, képviselő stb. Érdemes egy pillantást vetni Isten címeire: „Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme!”

Ézsaiás a fogság klasszikus prófétája. Feladata a remény hordozása, hirdetése, átadása, ápolása. A 9. fejezet felütése a legnagyobb reményből indul el: a Teremtés első eseménye a világosság, a Megváltó érkezésének első jele a mennyei világosság megjelenése. Nem egyszerűen a fényviszonyok változása, és nem is pusztán a népköltészeti sötétség-fényesség toposzok ütköztetése zajlik itt. A „*nép, amely sötétségben jár*” érdekes fordítás, a 23. zsoltár esetében a חַלְמָוֶת (calmávet) szót a „halál árnyékának völgyeként” aposztrofálva adjuk vissza.¹² Így hivatkozik a fordításra Karasszon István is a *Jubileumi kommentárban*.¹³ Vagyis nem egyszerűen a sötétség és a fényesség, a jó és a rossz archaikus dinamizmusa jelenik itt meg, hanem Isten teremtő ereje. Az ő békességének világossága, amely adott esetben eltakartatik az ember szeme elől, adott esetben a bűnök következtében nem ebben a világosságban létezik az ember – élete a halál árnyékának völgyében teng –, de attól még Isten teremtő ereje és békessége nem szűnik meg létezni. Sőt! Isten visszakéri magának bűnös gyermekeit, vagyis érkezni fog a „halál árnyékába” az élet világossága. Ebből a reménységteljes feszültségből indul el Ézsaiás, amikor a Békekesség Fejedelmeként aposztrofálja az Isten küldte gyermeket.

Az Isten adta világosságban, békességben nagy lesz az öröm. Akár aratás után. Hétköznapi kép, de annak az embernek, aki az életét komoly erőfeszítések árán, az időjárásnak (vagy Isten kegyelmének) kiszolgáltatva tartja fent, nagy öröm, amikor van mit betakarítani.

Gyermekkorom élénk emléke egy mondat, amely nagyanyám száját hagyta el: „Annyi mindenetek van, már meg sem tudjátok becsülni!” „Mi mindenünk, Mama?” – fogalmazódott meg bennem a gondolat már akkor is, de a szavakat bölcsen lenyelve hallgattam. Magamban puffogtam csak. Nem voltunk tehetősek, édesapám és édesanyám rengeteget dolgozott, nem éltünk rosszul, de a vágyakat sokszor törte ketté a „Nincs rá pénzünk, fiam”. Akkor mi mindenünk van, amit meg sem becsülünk? Én többnyire örökölt ruhákban vagy olcsó kínai termékekben jártam iskolába, nem futotta drága telefonra vagy az én gyerekkorom nagy slágerére, a Game Boyra. És akkor odadörren a nagyanyám egy ilyen mondatot!

12 Vö. Ézs 9,1 és Zsolt 23,4 héber szövegével.

13 *Jubileumi kommentár*, 1252. o.

Hálás vagyok az Istennek, hogy nem mondtam rá semmit. Visszatekintve tudom, igaza volt. Benne élénken élt a gyerekefjével átélt háború, a Rákosi-éra nyomora, a kuporgatás ösztöne, hogy csak azt vegyük meg, amit meg kell. Most már a történetei is élénken élnek bennem. A kert végébe ásott menedékekről, amelyekből a kislány-mama nézi, hogyan dobják ki a repülőgépekből a lyukas olajos hordókat. Hogyan hömpölyög az oroszok érkezése miatt leeresztett szeszgyári alkohol az utcai árkokban, miközben marhát, gulyát, csirkét és mindent, amit lehet, visz magával a visszavonuló német és magyar hadsereg. A „kulimunkák” a téesz-földeken, a krumpliszedés és a kukoricamorzsolás pusztá kézzel. Ehhez képest én és a húgom tényleg „rockefellerek” voltunk.

Ézsaiás öröme az aratás felett pedig még ennél is csontba maróbb. A felszabadultságnak olyan foka, non plus ultrája ez, amely a szavak szintjén nem is biztos, hogy megfogalmazható. És a próféta a nép életére reflektálva még ezt is tudja fokozni: *„Mert terhes igáját, a hátát verő botot, sanyargatójának vesszejét összetöröd, mint Midján napján. Mert minden dübörögve menetelő csizma és véráztatta köpönyeg elég, és tűz martaléka lesz.”*

Nem egyszerűen az életben maradás feltételei, de a valódi szabadság záradékai jelennek meg a szövegben. Igák és botok (vagy hámok¹⁴) nélkül, sanyargatók vesszei nélkül, rabszolgatartók ostorozása nélkül. Az e világi szabadságfogalmak ideái jelennek meg itt, de túl is mutatnak magukon. Hiszen a szövegben érezhető felszabadulás csúcса a gyermek, a Messiás eljövételének ígérete, amely már ígéret voltában, beteljesítlennül is katartikus fényt kap. Megjegyzendő, hogy a Messiásra vonatkozó részek prófétai perfectumban állnak.¹⁵ A perfectum befejezett igeidő, amely itt játékosan és a felszabadulás érzését tovább fokozva meséli el, hogy bár ezek még nem is teljesedtek be az ember által felfogható térben és időben, az Isten döntése nyomán már akkor is teljesnek minősülnek. Ez nem egyszerűen a „meg fog történni” kategóriája, hanem az Isten által garantált létezés.

14 Karasszon Dezsó jegyzi meg, hogy a „bot” hámnak is fordítható a héber szövegben. *Jubileumi kommentár*, 1252. o.

15 Uo.

Jürgen Moltmann *reménységteológiája* juthat eszünkbe erről. Ő már keresztény teológusként gondolkodik a hitünk eszkatológikus kimenetéről, de az eszkaton felé való nyitottság Ézsaiás soraiból is átérződik, így a párhuzamok levonhatóak. Moltmann úgy véli, hogy a keresztény hit és reménység nem arra hivatott, hogy a világot illuzórikusan átírja, a világ világ, a bűn bűn, a halál halál marad. De a hit Krisztushoz köt, a krisztusi remény pedig a hit számára megnyitja „Krisztus átfogó jövőjét”.¹⁶ Vagyis Isten ígéreteiben már ott van befejezve a számunkra még csak jövő, anticipálható, megelőlegezhető a beteljesedése. És ez az Istenbe, illetve eljövendő országába vetett reménység Moltmann szerint kihatással van az ember viselkedésére, szociális és politikai, úgy általában véve a világgal kapcsolatos kérdéseire, az emberre úgy általában, mégpedig itt és most.¹⁷ Az Ézsaiás által lejegyzett „prófétai perfectum” is így előlegezi meg a gyermeket, a megváltás örömét. Így előlegezi meg a Szár Sábát, a Békesség Fejedelme eljöttét.

Ez a fajta hittel alapozott megelőlegezés fontos lehet a mi hitünk szempontjából is. Mi már nem fogságban vagyunk, de megvannak a magunk válságai. Már nem Krisztus előtt élünk, hanem Krisztus után, de bizonyos dolgok még előlünk is el vannak rejtve. De vannak garanciák!

Míg az ézsaiási kor számára a korábbi csodák, az Egyiptomból való szabadulás népi és vallási emlékezete lehetett a garancia, nekünk már az is biztosíték, hogy Ézsaiás sorai Krisztusra mutatnak: *„Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk. Az uralom az ő vállán lesz, és így fogják nevezni: Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme!”*

TOVÁBBI GONDOLATOK AZ ALKALOMHOZ

A bibliaóra során érdemes lehet körbejárni azt a kérdést, hogy mennyire tudunk a hitünkre alapozni és a hitünk reménységének engedni.

Sok élethelyzet akad, amikor a hit és reménység mintha nem járna kéz a kézben. Amikor Isten létezéséhez nem fér kétség, mégsem tudunk reménykedni. Ezeknek az élethelyzeteknek az átbeszélése akár lelki-gondozói aspektust is ölthet.

16 Vö. MOLTSMANN 1966.

17 Jürgen Moltmann: *A Theology of Hope* (Love: The Foundation of Hope, Part 1). <https://youtu.be/0GBb8--Ic3I>; 1:17-től.

Az ézsaiási sorok igazi öröme abban rejlik, hogy rettentő nehéz korszakban születtek, de már az Isten szerinti békességre tekintenek előre. Ez adja meg azt az erőt, amellyel meg tudták ragadni koruk hallgatóit, és amely ránk is hatást gyakorol. Már előrevetíti Krisztust, de nem feledkezik meg a „krisztustalan” helyzetről.

AJÁNLOTT ÉNEK

EÉ 105

5. A békesség az Újszövetségben

Avagy két szövetség határán az elhagyottakért is

AJÁNLOTT TEXTUS

„Pásztorok tanyáztak azon a vidéken a szabad ég alatt, és örködtek éjszaka a nyájuk mellett. És az Úr angyala megjelent nekik, körülragyogta őket az Úr dicsősége, és nagy félelem vett erőt rajtuk. Az angyal pedig ezt mondta nekik: Ne féljeteK, mert íme, nagy örömet hirdetek nektek, amely az egész nép öröme lesz: üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában. A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban. És hirtelen mennyei seregek sokasága jelent meg az angyallal, akik dicsérték az Istent, és ezt mondták: Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarata.” (Lk 2,8–14)

TEOLÓGIAI ÉS GONDOLATI HÁTTÉR A BIBLIAÓRÁHOZ

„A Messiás eljövetelével a békesség még inkább kiterjedt, az ember még jobban részese lehet Isten békességének.”¹⁸ Ez a kiterjedés már a születés csodájánál jelentkezik. Érdekes József és Mária személye, akik kikerülhetetlen testközelségben kapják meg az evangéliumot. Az ács és a leányanya. Talán még érdekesebb a pásztorok személye. Jézus korában, dacára annak, hogy a zsidóság ósatyái mind pásztorok voltak, a pásztorokdás megvetett foglalkozás volt.¹⁹

¹⁸ <http://www.izrael-immanuel.net/?p=2848>.

¹⁹ PRÓHLE 1991, 62. o.

Lukács evangéliumában alapvető irányvonal, hogy Jézus a bűnösök-höz jött, sőt azokhoz is, akik kitagadottak, elnyomottak,²⁰ adott esetben még a kegyes zsidóság köreiből is. Az evangéliumot éppen ezért olyanok hallják meg elsőként, akik kitagadottak, akiket bűnösnek bélyegeztek.²¹ Ha odafigyelünk a szóhasználatra, tovább cizellálódik ezeknek a pásztoroknak a társadalmi helyzete. A *poimenesz* ugyanis nem a nyájak tulajdonosaira használandó, hanem bérelt juhászokra, zsellérekre, nincstelen béresekre.²² Nincs náluk alacsonyabb társadalmi réteg, életük elválaszthatatlan a rájuk bízott állatokétól, akiket a rideg állattartás módszereivel tartanak és terelnek. Ezek az emberek koszosak, bűdösek és lenézettek. Ezért nagyon érdekes, hogy az Úr angyala őket hívja a jászolhoz.

Az angyal érkezésével Isten dicsősége is megérkezik: *„...körülragyogta őket az Úr dicsősége, és nagy félelem vett erőt rajtuk.”* A pásztorokból félelmet vált ki az Isten dicsősége, akárcsak annak idején, amikor

20 Ez a tudatos szerkesztés már csak azért is érdekes a művel kapcsolatban, mert Kr. u. 70 után keletkezhetett, egyes feltételezések szerint Kr. u. 80–110 között. A korszak sok izgalmat rejt magában. Egyrészt élénk emlékek élhetnek a gyülekezetek tagjaiban a keresztényüldözésekről, Nero véres tombolásáról, ami nemcsak keresztényüldözésben nyilvánult meg, hanem számos más intézkedésben, amely olyannyira feszítette meg a birodalmat, hogy a császár ellen végül lázadás tört ki, sőt a szenátus is elítélte anyagyilkosság ürügyén. Az utána kibontakozó polgárháború az egész birodalmat megrendítette, végül Vespasianus ragadta magához a hatalmat, aki meghirdette „Augustus békéjét”, vagyis Augustus császár uralkodásának boldog békeidejét kívánta politikai programjával visszaidézni. Vespasianus trónra kerülésének és a béke meghirdetésének nemcsak a riválisokkal való leszámolás volt az alapja, hanem az is, hogy fia, Titus Kr. u. 70-ben Jeruzsálem és a templom lerombolásával lezárta az évek óta húzóódó zsidó konfliktust. Puritán uralkodónak bizonyult, az üres államkincstárt hamar talpra állította, még építkezésekre is futotta. Közben a kereszténység generációváltáson esik át. Az első szemtanúk közül már egyre kevesebben vannak életben, többen vértanúhalált haltak az üldözések során. Jánosról tudjuk, hogy sokáig munkálkodott Jeruzsálemben, ő maga viszont soha sem kívánt az egész kereszténység irányítója lenni. Az új generációnak nemcsak az üldözések sebeivel, a vértanúk veszteségeivel kell valamit kezdenie, nemcsak a külső, világi nyomásra kell választ kitalálnia, de saját maga számára is definiálnia kell célját a világban. Jézus visszatérésének reményességét nem lehetett feladni, de a világban észlelt realitásokkal kellett ütköztetni. Ebben a feszültségben formálódik a Lukács szerinti evangélium, a szegények, a „szegény” keresztények evangéliuma (vö. PRÖHLE 1991, 5–8. o.).

21 PRÖHLE 1991, 62. o.

22 SPINETOLI 2001, 98. o.

Mózes arcán tükröződött Isten dicsősége (2Móz 34,29–32). Ez a félelem egyrészt a megjelenő angyalt hitelesíti, akit Isten dicsősége övez, másrészt ennek a félelemnek egyszerű a mechanikája: a bűnbe esett ember nem bírja elviselni a beszennyezetlen, igaz Istent. Csakhogy itt fordul át minden: „*gyermek adatik nekünk*” – utalhatunk vissza Ézsaiásra. És a gyermek arcában, Jézus arcában olyan formában kapjuk meg Isten dicsőségét, amelyre már rá tudunk nézni.

A pásztorok megvetett személye biztosítja Lukács számára az üdv-történet folyamatosságát:²³ Isten egész népének életében jelen van, de csak a legkisebbek, az alázatosak látják őt.

Üdv-történeti pillanat ez több szempontból is. Az ószövetségi próféciák prófétái perfectuma a reménykedőnek még jövő, itt viszont az emberi időben is jelenidejűleg zajló eseményt hirdetnek meg az angyalok, ami ráadásul „nagy öröm”, Isten dicsőséges döntései nyomán a világ történelmének folyását megváltoztató történés. Az ígéretek átadják a helyüket a valóságnak.²⁴

Isten valósága az ember valóságává lesz. Betlehem jászlába fekszik a Messiás, az Úr, érkeznek hozzá a pásztorok, miközben a látszólagos világi hatalom irányító pozícióban érzi magát. Augustus császár kiadja a népszámlálási parancsot, József és Mária „miatta” érkezik a településre. És az igazi Úr nem a császári palota lakója, ő a kivetett pásztorokat várja a jászolhoz, amelyből az állatok enni szoktak. Isten Krisztusban sorsközösséget vállal az emberrel, Isten világa és az ember valósága között a szakadék hirtelen áthidaltatik.

Az angyali kar megéneklei Isten dicsőségét, ez „Isten országának beiktató himnusza a földön”.²⁵ Félreértés ne essék, az angyalok és énekük nem növeli, hanem ünnepli az Isten dicsőségét.²⁶ Ők nem a fokozás, hanem a kijelentés eszközei.

Istené a dicsőség, az embereké a békesség, a *sáalom*, az *eiréné*, a végső idők minden áldása. A messiási béke jelzi az Istennel való szembenállás, a bűnös lét leáldozását. A bűnös lét megszüntetése az emberi viszonyokat is felülírja, de az ember és Isten kapcsolatában történik a helyreállítás, amely aztán az Isten képére teremtett emberek egymás közti

23 Uo. 97. o.

24 Uo. 98. o.

25 Uo. 100. o.

26 Uo.

viszonyára is kihat.²⁷ Megszűnik az elnyomás, az üldözés, a marginalizálódás. Ez a béke az „egyenlőség és az igazságosság programja mindenki számára”.²⁸

Éppen ezért nem szabad félreérteni az itt szereplő jóakaratot. Ez a lukácsi himnusz Isten jóakarátát rögzíti, és itt vissza kell térni a pásztorokhoz. Mert az ő békességük, az ő boldogságuk csak akkor lehetséges, ha senki sem akarja a saját boldogságát, gazdagságát más elnyomására, társadalmi egyenlőtlenségekre alapozni. Ez pedig emberileg nézve – azóta is – lehetetlennek tűnik. Vagyis a béke végképp nem az emberi jóakaratból, hanem az ember számára jót akaró Isten akaratából fog helyreállni. Itt nem egyszerűen egy szakrális utópia jelenik meg. Isten igéje „élő és ható”, ha az emberi valóság nem is számol le az egyenlőtlenséggel, Isten mégis feloldja azt a maga akarata szerint. Az angyalok arról a jóakaratról énekelnek, amely Krisztusban megmutatta szeretete, áldozatvállalása mélységét. Amikor Isten mennyei valósága találkozik a történelem bűnök alatt roskadó valóságával, akkor a teremtés és megváltás Istenének megbocsátó akarata érvényesül.

A bibliaóra egyrészt szólhat arról, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek Isten akarata ellen valók, a keresztény embernek hite szerint kötelessége minden lehetőséget megragadni ezek felszámolására. Másrészt a pásztorok példája saját esetleges marginalizáltságunkra is gyógyírként, evangéliumként jelenhet meg.

Érdemes átgondolni, hogy a rászoruló rétegek között általánosságban nagyobb az Isten elfogadása, mint a tehetősek között. Miért? A nincstelenségben válik átérezhetővé a mindenség Ura? Amikor már kifogytam az eszközökből, nem véd a vagyon vagy a kapcsolati tőke, akkor csak Isten marad? És aki már alpból egy ilyen társadalmi csoport gyermeke, ő könnyebben lép az Úr felé?

A karácsony nem pusztán a szeretet, inkább az Isten szeretetének ünnepe. Hogyan tudom ezt a szeretetet megélni, átélni, továbbélni?

AJÁNLOTT ÉNEKEK

EÉ 164; 168; 563

27 Vö. SPINETOLI 2001, 100. o.

28 Uo.

6. A békesség az Újszövetségben

Avagy a megrázkódtatáson át...

AJÁNLOTT TEXTUS

„Aki tehát vallást tesz rólam az emberek előtt, arról majd én is vallást teszek mennyei Atyám előtt, aki pedig megtagad engem az emberek előtt, azt majd én is megtagadom mennyei Atyám előtt. Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy békességet hozzak a földre. Nem azért jöttem, hogy békességet hozzak, hanem hogy kardot. Azért jöttem, hogy szembeállítsam az embert apjával, a leányt anyjával, a menyét anyósával, és így az embernek ellensége lesz a háza népe. Aki jobban szereti apját vagy anyját, mint engem, az nem méltó hozzám; aki jobban szereti fiát vagy leányát, mint engem, az nem méltó hozzám; és aki nem veszi fel keresztjét, és nem követ engem, az nem méltó hozzám. Aki megtalálja életét, az elveszti azt, aki pedig elveszti életét érterem, az megtalálja azt.” (Mt 10,32–39)

TEOLÓGIAI ÉS GONDOLATI HÁTTÉR A BIBLIAÓRÁHOZ

Ha Isten békességéről beszélünk, akkor ne vigyük el a beszélgetést a radikálisan toleráns, rózsaszínnel átszínezett konfliktuskerülés irányába. S bár egy bibliaórai tematika kapcsán nyilván szükséges szelektálni az igehelyek között, nem biztos, hogy ki kell kerülni a „kellemtlenebb” vagy nehezebb textusokat. Máté evangéliumánál csak Lukács fogalmaz karcosabban (Lk 14,26–27).

A fejezet tágabb kontextusát áttekintve látjuk, hogy a tizenkettő kiküldése után kezd Jézus bele a mondanivalójába. És ott is úgy küldi ki a tanítványokat az evangéliummal, „*mint juhokat a farkasok közé*” (vö. Mt 10,16).

Bár Jézus a békesség fejedelme, itt kikerülhetetlenül teszi tisztává a tényt: a hozzá való feltétlen hűség a békességre vezető út. Ez sokszor oldja fel a meglévő lekötöttségeket, konfliktust szül adott esetben családban, társadalomban, emberek között.²⁹

Bizonyára sokan látták *A fegyvertelen katona (Hacksaw Ridge)*³⁰ című filmet, amely Desmond Doss történetét meséli el. Doss hősiessége

29 Vö. RAVASZ 1991, 1: 130. o.

30 http://www.sentfilm.hu/play/a_fegyvertelen_katona_teljes_film.

a fronton már-már katartikus magasságba repíti az embert, főleg a hívő embert, aki Dossban emberi példaképre lelhet, akivel együttérezhet. De bizonyos szempontból sokkal megrázóbb a filmnek az a szakasza, amely a kiképzést mutatja be. Doss szilárdan hisz, „embertelen” kitartással kapaszkodik a hitébe, és azon keresztül próbál meg életben maradni, miközben a közeg, amelynek tagja, pont emiatt akarja kivetni. Nem elmebeteg, nem leszerelhető, ezért el akarják érni, hogy magától lépjen ki. A létező legaljasabb húzásokat vetik be ellene, aljamunkákra kényszerítik, nyomás alá helyezik az egész századot, amelynek tagja. Ellene fordulnak a társai, megverik, megvetik, beperelik. Ebben nincs békesség. Ő mégis kitart az elvei mellett. A film második felében megmutatott hőstettek a visszatérő ima soraival – „Uram, hadd mentsek meg még egyet!” – pontosan emiatt „ütnek akkorát”. A végén megkapja az emberek elismerését, kitüntetések, társai szeretetét, de mélységesen megrázó, hogy mennyit szenved addig azért, mert kitart a hite mellett, hűséggel van Isten felé.

Doss hitfelfogása persze sok hívő keresztény által is megkérdőjeleződött és megkérdőjeleződik a mai napig. És nyilván minden emberi példa sántít, de a története pont arról a hűségről szól, amelyet Jézus megkövetel. Érdekes, életbevágóan fontos paradoxon ez, amelyet nem kell feloldani.

A kereszténység Krisztus követéséről szól, s e követés a bűnök, adott esetben a saját bűneim vagy a körülöttem zajló bűnök ellen folyik. Ebben a harcban határozott álláspontot vár el az Úr.³¹ Jézus világossá teszi, hogy a Megváltó iránti „szeretet nem misztikus érzélgés, hanem öntudatos odaadás és elszánt engedelmesség”.³² Vagyis a keresztény ember nem dőlhet hátra a „kegyelemből, hit által” tanítását félreértve. A hit nem emberi teljesítmény, de a hívő élet mégsem maradhat tétlen. A keresztthordozás „feladat”. És a kereszt – félreértés ne essék – nem kínzóeszköz, nem pusztán a szenvedésről, a sanyargatásról szól. A keresztet megalázó, megszegyenítő, elrettentő gyilkosságokra találták ki. De az ige a viszonyokat is letisztázza: Jézus nélkül a sorrend élet, majd halál, Jézussal halál, majd örök élet.³³

31 ABLONCZY 2004, 52. o.

32 RAVASZ 1991, 1: 130. o.

33 Uo.

Ha a teremtés után – ez itt a saját gondolatmenetem kezdőlépése – a bűnök miatt vagy általuk a *sálomból*, a békességből szakítottuk ki magunkat, akkor a megváltás a békességet állítja helyre a bűnbocsánattal. (Ami nem a bűnök kiradírozása, letagadása vagy elhallgatása.) Ha az ember Isten képmására teremtetik, „művelni és őrizni” a paradicsomot, akkor a „Paradicsomnak élő fája” által Krisztus arcára váltatik meg! Ehhez meg kell halni, meg kell feszülni Krisztussal, ahogy Gal 2,20-ban Pál gyönyörűen megfogalmazza: *„Krisztussal együtt keresztre vagyok feszítve: többé tehát nem én élek, hanem Krisztus él bennem; azt az életet pedig, amelyet most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem, és önmagát adta értem.”* Amikor alkalomról alkalomra az Isten békességéről gondolkodunk, akkor nem suhanhatunk el emellett.

A másik fontos viszonyrendszeri kérdés pont a kijelölt szakasz felütése: *„Aki tehát vallást tesz rólam az emberek előtt, arról majd én is vallást teszek mennyei Atyám előtt, aki pedig megtagad engem az emberek előtt, azt majd én is megtagadom mennyei Atyám előtt.”*

Ravasz László így összegzi ezt: *„A Jézushoz való személyes viszony dönt az ember élete és halála felett.”*³⁴ A világi viszonyok olykor feloldódnak a Krisztushoz való viszony okán, de utóbbi határoz meg mindent. Krisztus-békesség akkor is van, akkor is létezik, akkor is hatást gyakorol az emberre, ha ahhoz ragaszkodva épp a világ békéje hasad darabokra körülöttünk.

AJÁNLOTT ÉNEKEK
EÉ 586; 103

7. A békesség az Újszövetségben

Kiterjed a békesség

AJÁNLOTT TEXTUSOK

„Menjetekek el! Íme, elküldelek titeket, mint bárányokat a farkasok közé. Ne vigyetekek magatokkal erszényt, se tarisznyát, se sarut! Útközben ne köszöntsetek senkit! Ha azonban egy házba beléptek, először ezt

³⁴ Uo. 129. o.

mondjátok: *Békesség ennek a háznak! Ha ott a békesség fia lakozik, megnyugszik rajta a békességetek, ha pedig nem, rátok száll vissza.*" (Lk 10,3–6)

„Ha pedig egy városba vagy faluba mentek be, tudjátok meg, hogy ki méltó ott erre, és maradjatok annál, míg csak tovább nem mentek. Amikor beléptek a házba, köszöntsétek a ház népét, és ha a ház népe méltó, szálljon rá békességetek, ha pedig nem méltó, békességetek térjen vissza rátok! Ha pedig valaki nem fogad be titeket, és nem hallgatja meg beszédeketek: menjetek ki abból a házból vagy városból, még a port is verjétek le lábatokról! Bizony mondom nektek: könnyebb lesz Sodoma és Gomora földjének az ítélet napján, mint annak a városnak.” (Mt 10,11–15)

TEOLÓGIAI ÉS GONDOLATI HÁTTÉR A BIBLIAÓRÁHOZ

A jézusi tanítványi kiküldés mintha csak az Ószövetség „műveld és őrizd” felszólításának rímpárja lenne. A békesség fejedelme az ő békességével küld el minket. Nem a mi békénkkel, nem is a világ békefogalmával, hanem a megváltásban helyreállt béke üzenetével, evangéliumával küldi el a tanítványait a világba. (Az előzőekben tárgyalt feszültségek éppen ezért nem letagadhatók. Az azokból fakadó paradoxont nem kell feloldani, elmismásolni, hamis vagy téves békévé „simogatni”).

A békével való köszöntésre adott reakciók döntöek. *„Még a port is verjétek le a lábatokról!”* – ez a felszólítás karakteresen rögzíti, hogy az evangéliumot el nem fogadókkal semmilyen viszonyt nem lehet fenntartani, közösséget nem lehet vállalni.³⁵ Ez nem jelent azonban folyamatos konfliktusgenerálást. Egyszerű a történet: menj, és szöld az ígét, aki pedig nem akarja meghallgatni, annak az életébe Isten nem fog erőnek erejével betolakodni. De a lojalitásunkat az Úr felé nem szabad feladnunk azért, hogy világi viszonyok között érvényesüljünk. Örök, visszatérő egyházi hiba a történelemben, mikor a kornak megfelelő szeretnének népszerűek, trendik lenni. Kell a megszólító erő, kötelesek vagyunk tanítvánnyá tenni minden népet, de a minden nép velünk kezdődik. Az üres templompadok sikertelenségére – meggyőződésem szerint – tévedés lebutított teológiai munkával válaszolni, klisévé és „marketingelhető szeretetté” butítani Isten szeretetét. Nem a teli templompadok

35 Vö. ABLONCZY 2004, 49. o.

üdvözítenek, akkor sem, ha minden lelkész egészséges keresztényi ambícióval szeretne minél többeknek prédikálni.

A felfedezett online tér kattintásai sem az üdvösségünket munkálják. Ezek csupán eszközök és csatornák. Ha egy templomba beférnek százan, akkor ott potenciálisan száz embert lehet megszólítani. Ha kikerülnek a közösségi médiába a megosztott tartalmaink, ott lehetőség van akár ezreket is elérni. De a feladat nem a templomok teletömése és nem a kattintásvadász tartalmak gyártása. Evangéliumot, a békesség evangéliumát kell hirdetni! Ha valakit nem érdekel, ha elutasítja, ha megveti, ha bezár előtte, akkor nem biztos, hogy nekünk kell változtatni a mondandónkon. Amikor a fáraó megkeményített szívvel fogadja Mózeset újra és újra, Mózes sem változtat a mondandóján: „Engedd el a népem!”

Már-már sértő Sodoma és Gomora felhozatala, de milyen jogos! Mert akire sokat bíztak, attól többet fognak számonkérni. Sodoma és Gomora fölött tiszta az ítélet, de nem is bízott rájuk a békesség evangéliuma.³⁶ Formán, eszközön, lehetőségen lehet és kell is merengeni, a tartalom, a lényeg viszont állandó.

Békességet viszünk, de nem Isten békességét kell megfeleltetni a világnak, hanem a világot kell felébreszteni a békességnek való megfelelésre. Amikor Jézus kiküld a békesség köszöntésével, akkor az a békesség magában foglal minden messiási áldást és jólétet.³⁷ Ez egyfajta felhívás, amely visszhangra is talál azokban, akik hajlandóak az Isten szerinti békesség szerint élni. Ők a „békesség fiai”.

Itt a tanult magatartásformákról is szó van. A gyerekek a szüleiktől öröklik a képességeiket, így a békesség fiai is (lelki) születésük által birtokolják a békességre való képességeket.³⁸ Ez azonban nem fatalizmus, nem determinálás, és végkép nem eshetünk a predestináció³⁹ tévedésébe. Nem arról van szó, hogy a békesség fiai előre ki lennének válogatva

36 Vö. ABLONCZY 2004.

37 SPINETOLI 2001, 362. o.

38 Vö. uo.

39 Id. Cserhádi Sándor ugyan a jánosi teológiai körről elmélkedve, de a következő megállapítást teszi: „...Isten kezét nem kötheti meg még a predestináció sem. Megtörténhet az a csoda, hogy akik nem képesek elfogadni az Igét, mégis hisznek benne, és minden baljós előjel ellenére Isten gyermekeivé lesznek.” CSERHÁTI 2012, 217. o.

vagy előre meg lennének teremtvé. Aki befogadja a békességet, az a békesség fia lesz. Aki pedig nem fogadja el, az nem lesz. Ott a békesség visszaszáll, vagyis a békesség hirdetésének kötelezettsége megmarad.⁴⁰ A békesség hirdetése nem ajándékozás vagy rutinszerű átadás-átvétel. A békesség hirdetése a Krisztus megváltásáról szóló tanúságtétel. Ha befogadják a szolgálatom nyomán ezt a békességet, akkor a befogadó a békesség fia lesz, s immár rá is vonatkozik a hirdetés szolgálata. Ha nem fogadják be, akkor feladatomban tovább keresni a befogadó közeget. Joggal juthat eszünkbe 2Tim 4,2: „...*hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő, feddj, ints, biztass teljes türelemmel és tanítással.*”

A békesség hirdetésénél a békesség hirdetője Isten élő szava. Vagyis nem mi hirdetjük Istent, hanem általunk hirdeti Isten önmagát. Fontos ennek a folyamatnak az emberi céloktól való mentessége, vagyis hogy ne pénzért, aranyért, sikerért, populáris eredményért történjen a békesség hirdetése, hanem magáért a békességért szóljuk az evangéliumot. A békességet csak az tudja hirdetni, aki maga is átérzi és megéli azt, vagyis igével, tettel, szóval, azaz teljes lényével, hitelesen vállalja az evangéliumot.⁴¹ És itt arról is szó van, hogy teljes lényével, hitelesen vállalja az evangéliumban való elbukásait is. A bűneit, vétkeket, hibáit. Hitének gyengeségeit. „*De ő ezt mondta nekem: Elég neked az én kegyelemem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz. Legszívesebben tehát az erőtlenségeimmel dicsekszem, hogy Krisztus ereje lakozzék bennem.*” (2Kor 12,9)

A kereszténység békessége nem egyfajta zen lelki béke, nem pusztán antropológiai, pszichés egyensúly. Annak az eléréséhez nem kell feltétlenül hinni. A kereszténység békéje Krisztus békéje. Nem elválasztható a kegyelemtől. Amikor a kereszténység hirdeti a békét, akkor nem a maga erejéből, hanem a neki adott kegyelemből kell azt tennie. Éppen ezért nem is a mi erőnk vagy sikerünk mérvadó. És az is lehet missziós cselekedet, ha felvállaljuk saját kudarcainkat. Ilyen kudarcaink azok, amikor jobban bízunk a saját kegyelmünkben, saját békességünkben az Isten adta kegyelemnél. Ez nem más, mint jogos, helyes önkritika, amelyben szembenézünk a bűneinkkel, és ezek után mégis

40 Uo.

41 Vö. RAVASZ 1991, 1: 126. o.

az isteni irgalom felé fordulunk. Ezt azért is tartom fontosnak, mert a jelenlegi társadalmi diskurzusokban számtalanszor felerősödik a felelősség áthárítása, a felelősök kutatása, de ritkán kap hangot a felelősség vállalása. Isten békességével kapcsolatban nekünk nem az a felelősségünk, hogy megváltjuk rá a világot! Az Isten üdvtervének a része. Az a felelősségünk, hogy számot adjunk arról, hányszor hagytuk érvényesülni magunkban, magunkon őt, és hányszor mentünk ellene. Hányszor szállt vissza ránk úgy, hogy utána tétlenek maradtunk, vagyis nem tettünk eleget annak a kötelességnek, miszerint ismét és ismét meg kell próbálnunk hirdetni. Hányszor mulasztottunk el megpihenni benne, és hányszor sikerült élni általa!

AJÁNLOTT ÉNEK
EÉ 69

8. A békesség az Újszövetségben

Jézus békessége nem a pízsi⁴²

AJÁNLOTT TEXTUS

„Jézus így válaszolt: Ha valaki szeret engem, az megtartja az én ígémet; azt pedig az én Atyám is szeretni fogja, és elmegyünk hozzá, és nála maradunk. Aki nem szeret engem, nem tartja meg az én ígéimet. Az az ige pedig, amelyet hallotok, nem az enyém, hanem az Atyáé, aki elküldött engem. Elmondom ezeket nektek, amíg veletek vagyok. A Pártfogó pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, ő megtanít majd titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek. Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek, de nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, ne is csüggedjen! Hallottátok, hogy én megmondtam nektek: elmegyek, és visszajövök hozzátok. Ha szeretnétek engem, örülnétek, hogy elmegyek az Atyához, mert az Atya nagyobb nálam. Most mondom ezt nektek, mielőtt megtörténik, hogy ha majd megtörténik, higgyetek.” (Jn 14,23–29)

42 Fonetikus átírata az angol PC kifejezésnek, mely a „politikailag korrekt” rövidítése.

TEOLÓGIAI ÉS GONDOLATI HÁTTÉR A BIBLIAÓRÁHOZ

János evangéliumának központi fogalma a *logosz*. A *logosz*, amellyel az Úr teremt, s amely Jézusban emberré lesz, hogy megváltson.

A bibliaórához általam kijelölt szakasz János evangéliumán belül az úgynevezett búcsúbeszédnek részét képezi.⁴³ Érdekes, hogy a búcsúbeszédnek van egy olyan vonala és iránya, hogy nem Jézus küldetése a hangsúlyos bennük, hanem a keresztyén ember Jézusban megvalósuló élete.⁴⁴ A hangsúly nem a jövőn, hanem a jelenen és az egységen van. Jézus, az Atya, és a Szentlélek egysége, Jézus és a tanítványok egysége, a tanítványok egymással való egysége. Ez az egység pedig a szeretetre (agapé) alapszik, mert Isten maga szeretet.⁴⁵

Innen már érthető, hogy Jézus a szeretetben foglalja közösségbe magával tanítványait. A szeretet és a szeretet igéinek megtartása pedig összetartozó folyamatok. Nem lehet Istent szeretni az igéi megtartása nélkül, és nem lehet az igéket megtartani Isten szeretete nélkül. A hívő élet alapja az Isten Szentlelkének bennünk végzett megszentelő és megtartó munkája. Ez az, ami létrehozza az egységet ember és Isten között, ha úgy tetszik, *communiót* alkot.

A jánosi közösség számára a Szentlélek megerősítése kiemelkedően fontos, általa marad realitás a Krisztussal való közösség, a krisztusi szó és tanítás. A Vigasztaló eljövetele a jánosi teológiában legalább olyan fontos, mint a Fiú eljövetele, a Fiú visszatérte részben ugyanis összekapcsolódik a Vigasztaló érkezésével, aki átveszi Jézus helyét közbenjáróként és kinyilatkoztatóként is.⁴⁶ „Ahogy a tanítványok most látják Jézust, ugyanúgy fogják hamarosan ismerni egységét az Atyával, és ezt az egységet velük is meg fogja osztani. Azokat a tanítványokat, akik szeretnek, mindketten, az Atya és a Fiú is, aki (a Vigasztaló által?) megmutatkozik számukra, szeretni fogja. Mindaz, amit a jövőtől remélhettek volna, hamarosan jelen lesz.”⁴⁷

Jézus az Atyával és a Szentlélekkel való szeretetegységéből hagyja örökül a békességét. Benedikt Schwank ezt röviden és velősen így fogalmazza meg: „Békesség nektek!» (*salóm*) – miként a bibliai időkben,

43 SCHWANK 2001.

44 FLANAGAN 1992.

45 Uo.

46 Vö. FLANAGAN 1992.

47 Uo.

még ma is ezzel a szóval köszöntik egymást Izrael államában a találkozó és a búcsúzó emberek. A békesség manapság az e világi boldogulást és a földi élet javainak zavartalan birtoklását jelenti. Krisztus nem a szokványos, hanem sokkal jelentőségtelegebb értelemben használja ezt a köszöntést. Békét adományoz és hagy hátra az apostoloknak, sőt saját békességét ajándékozta nekik. A béke Keleten nem a csendes megalkuvás, hanem mindig a győzelem eredménye. Az embernek valóban csak akkor van része békességben, ha minden hatalmat megszerzett. Jézus nemcsak békét kíván, hanem ránk hagyja az ő békéjét. Ez a békesség annak a gyümölcse, hogy szabadon igent mondott az Atya akaratára, amely immár egyedül meghatározó számára. Ezáltal uralkodik benne a béke. Említettük, hogy János evangéliuma szerint Jézus már megvívta belső küzdelmét (Jn 12,27–33). Győztesként került ki e harcból, és ezért »szétozthatja« elnyert győzedelmi díját. Ily módon azokban, akik hittel részesülnek Krisztusból, helyreáll az Isten és az ember közti helyes kapcsolat. Az ilyen emberek szívében békesség uralkodik, mert elismerik annak hatalmát, aki egyedül »mindenható«. Ahol elevenen él ez a békesség (*eiréné – pax*), ott a külső viharok ellenére is szent béke honol a lélek mélyén.⁴⁸

Fontosnak tartom megállapítani, hogy Jézus békéje „elüt” a világi békefogalmaktól. Jézus békéje az Atya akaratából fakad, abban áll, hogy a hívő életét az Isten bűnöktől szabadító szeretete határozza meg. Az istenkapcsolat szilárdítja meg. Milyen érdekes, hogy az emberi béke sok esetben nem tud béke maradni! Akkor sem, ha hivatalosan az.

TOVÁBBI GONDOLATOK AZ ALKALOMHOZ

Gondolhatunk itt a világszerte felerősödött etnikai és vallási feszültségekre. De a történetet megközelíthetjük onnan is, hogy gazdasági értelemben is kettészakadtunk „gazdag Nyugatra” és „szegény Keletre”. Az egész alapja valahol a gyarmatosítás rendszerénél vésetett betonba. A gyarmatosítás folyamatai voltak azok a gazdasági tényezők, amelyek hosszú időre meghatározták a világ tőkeerős hatalmait. De ennek ára van. Olcsó, lehetőleg ingyenes munkaerőért, nyersanyagokért indultak el, de mi lett a következménye?

48 SCHWANK 2001, 454. o.

Jelenleg demokráciák tucatjai vannak bajban, mert nem tudnak mit kezdeni a gyarmati rendszer után hozzájuk került bevándorlókkal, azok utódaival. Adott esetben saját magukkal is bajban vannak, és így még nehezebb a befogadottakat helyesen elfogadni. Még ha meg is van a jó szándék, a kultúrák óhatatlanul egymásnak feszülnek, s bár a tolerancia kellemes ideológia,⁴⁹ valójában nem megoldja a feszültséget, hanem csak elkendőzi. Az egyenjogúságú harcok mélyén mindig sértettség és elnyomás van. De a legtöbb esetben túlkapásokba, az addigi elnyomó elnyomásába, bosszúba csap át. Az alá- és fölrendeltségi viszonyokat az emberi módszerek nagyon ritkán tudják kiegyenlíteni, abban viszont nagyon jók vagyunk, hogy hogyan fordítsuk meg őket. Ez nem fog békét szülni. Eltakarjuk a feszültségeket, de az eltakarás, az elfojtás nem megoldás. A feszültség valahol jelentkezni fog, ha nem oldódik fel. Fordulhat közösségek irányába, vagy felemésztheti az egyes embert. Ölhet lassan, vagy ölhet olyan gyorsan, mint a felfújtt papírzacskó, amelyet két tenyerünk közt kidurrantunk.

Azért tartom fontosnak ezeket a gondolatokat, mert Krisztus teljesen más minőség. Teljesen más életnívó. Nála a feszültségek nem eltakarva vannak, hanem feloldva. És ez a lényeg. Manapság erős ideológiai nyomás van a vállunkon, hogy legyünk „politikailag korrektek”. Én mindig bajban vagyok ezzel a kérdéssel, mert Jézust sosem láttam politikailag

49 Fontos tisztázni, hogy mit értünk itt a tolerancia ideológiája alatt. Hogy minden-
kiben kellő mélységben világítsam meg a szóhasználatot, hadd indítsam az érvelést
messziről. A tolerancia a latinban elsősorban tűrést, türelmet jelent. A tolerancia
a másik elfogadását jelenti faji, vallási és univerzális értelemben. A tolerancia
mint a másik egyén, csoport irányában mutatott türelem, tűrés nem egyenlő a kri-
tikamentességgel. A toleranciának eredendően konfliktustűrőnek és nem kon-
fliktuskerülőnek kell lennie, minden keretek között szavatolnia kell a felek egymás
közti, egymás irányában mutatott egyenlőségét (akár jogi, akár természetbeni
értelemben), és el kell utasítania a konfliktusok, súrlódások erőszakos megoldását.
Ezzel szemben ma – tévesen – a tolerancia mint a kritika nélküli elfogadás fogalma
merül fel. Ezt értem „kellemes” és „elkendőző” ideológia alatt, amikor a tolerancia
ideológiájáról beszélek. Az ilyen elleplezések látszatmegoldásai a korunkat meg-
feszítő etnikai, vallási, ideológiai feszültségeknek. Ez roppant mélyen érhető tetten,
amikor toleranciátörekvések találják szembe magukat a róluk megfogalmazott
kritikákkal, s azt nem konfliktustűrően viselik, nem vonják le belőle a konzekvenciá-
kat, hanem a kritikát megfogalmazót „intoleránsnak”, „kirekesztőnek” bélyegzik.
Ezzel maguknak megkövetelik az elfogadást, de nem viszonzják a másik oldal(ak)
irányába. Mivel ez a magatartás egyirányú respektet feltételez, illetve követel,
ezért meglátásom szerint kritika nélkül nem lehet elfogadni.

korrektnek. Akkor sem, amikor a Hegyi beszédben a boldogmondásokkal remegteti meg az ember lelkét, és akkor sem, amikor korbáccsal kergeti ki a templomból az árusokat és pénzváltókat. És mégis szeretetteljes, és mégis megbocsájtó, és mégis kiengesztelő! Megítél, elmondja, mi a bűn, de meghal a bűnösért.

Mi jóvátételben gondolkodunk, ellensúlyokban, és nem vesszük figyelembe, hogy a lényeg a megbocsátásban áll. A megbocsátással pedig nem a múltat írjuk át, hanem az újból kiépülő bizalomnak adunk táptalajt.

A krisztusi béke a bűnbánat és a megbocsátás békessége. A kiérlelt hála békessége, amely nem emberi feladatként jelentkezik, hanem kegyelmi ajándékként születik meg.⁵⁰ Milyen bűnöm van, amit le kell tennem? És ha letettem, akkor ne akarjam vissza azt, hanem a bűnbocsánatot vigyem helyette. Ez kössön a másik emberhez! Mert ebből lesz egyenlőség, nem abból, ha az elnyomásokon háborogva az elnyomókat nyomom el. Az ugyanaz a bűn marad, csak a másik oldalról nézve.

AJÁNLOTT ÉNEKEK

EÉ 291; 356

9. A békesség az Újszövetségben

Békefenntartás Krisztus mintáján, avagy „valódi” KFOR⁵¹

AJÁNLOTT TEXTUS

„Végezetül pedig: erősödjetek meg az Úrban és az ő hathatós erejében! Öltétek fel Isten fegyverzetét, hogy megállhassatok az ördög cselvetéseivel szemben! Mert nem a vér és a test ellen kell küzdenünk, hanem a fejelemlenségek ellen, a hatalmasságok ellen, a sötétség világának kor-

50 Grecsó Krisztiánnak van egy érdekes gondolata az emberi hálával kapcsolatban: „A hála érzése nagyon fárasztó dolog, és nem szeretsz annak a közelében lenni, akinek folyton hálásnak kell lenned. És ezért inkább felrúgod az egész viszonyt, és azt mondod, hogy köszönöm, akkor inkább nem. És persze megmagyarázod magadnak, hogy mi bajod van azzal az emberrel valójában, de hát ez nem igaz.” Elhangzik D. Tóth Kriszta *Elviszlek magammal* című műsorában. Megtekinthető: <https://youtu.be/fISFFeJPuXA>. Idézett szöveg 3:56-tól.

51 A Koszovóban állomásozó békefenntartók hivatalos megnevezése Kosovo Force, vagyis KFOR. Több állam mellett Magyarország is közreműködik a NATO békefenntartó missziójában.

mányzói ellen, a gonoszságnak az ég magasságaiban lévő szellemei ellen. Vegyétek fel tehát Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon, s megállhassatok, mert mindent megtettetek. Úgy álljatok tehát, hogy derekatokat övezzétek fel igazságossággal, s öltsetek magatokra a megigazulás vértjét! Lábatok saruja legyen a béke evangéliumának hirdetésére való készség. Mindezekhez vegyétek a hit pajzsát, amellyel kiolthatjátok a gonosz minden tüzes nyilát. Vegyétek fel az üdvösség sisakját is, és a Lélek kardját, vagyis az Isten igéjét. Mindenkor esedeztetek a Lélekben, minden imádságban és könyörgésben, s öbenne virrasszatok teljes állhatatossággal könyörögve az összes szentért, és értem is, hogy Isten adjon nekem szavakat, amikor megnyitom ajkamat, hogy bátran hirdessem az evangélium titkát, aminek hírnöke vagyok a bilincsekben is; hadd beszéljek bátran, amint kötelességem.” (Ef 6,10–20)

TEOLÓGIAI ÉS GONDOLATI HÁTTÉR A BIBLIAÓRÁHOZ

Végül pedig erősödjünk meg az Úrban és hatalmas erejében! Mert az a békesség, amelyről az eddigi nyolc, néhol egymást átfedő részben elméltünk, az az Efezusi levélben szépen összegződik. Az *ecclesia militans* vagy a *militia Christi* frontvonalai nem földrajzi vonatkozásúak, de nem is egyszerűen önmagunk elleni vagy az ellenséges érzetű emberek elleni harcot jelölik ki.⁵² Szellemi erők és gonosz lelkek elleni küzdelemről van szó.⁵³

Az *endüszaszte* aorisztosz alakját úgy adjuk vissza a magyar fordításban, hogy „öltsetek magatokra”. A magyar nyelv játéka is igyekszik árnyalni, hogy itt nem feltétlenül emberi hangsúlyokról van szó, inkább az emberen, emberben végbemenő folyamatról. Krisztus az egyetlen erőforrás a keresztény küzdelemhez, akinek az ereje előtt kell megnyílnunk.⁵⁴

Az első harci eszköz, amelyet felövezhetünk magunkra: az igazság szeretete és a megigazulás páncélja. Ez a vért valójában annak a jele, hogy Krisztusért az Isten igaznak nyilvánít minket. Ez nem a saját igazságom, nem egyszerűen az ember igazságérzete. Ez Isten nekem tulajdonított igazsága, amely a megváltásomban lesz az enyém.⁵⁵

52 Vö. BALIKÓ 1985, 148. o.

53 Uo.

54 Uo. 149. o.

55 Vö. RAVASZ 1991, 2: 207. o.

A békesség evangéliumának hirdetésére kell készen állni, a saru itt a felkészültség jele. A katona sem tud meztelen lábbal harcba szaladni. Itt Ézsaiás könyve idéződik meg (52,7): „*Milyen kedves annak az érkezése, aki örömhírrrel jön a hegyeken át! Békességet hirdet, örömhírt hoz, szabadulást hirdet. Azt mondja Sionnak: Istened uralkodik!*”

A békesség evangéliumának sarujában Isten uralkodásának evangéliumát hirdetjük, vagyis a béke akkor is helytálló, ha körülöttünk adott esetben háború dúl. Ezt az evangéliumot akkor tudjuk helyesen hirdetni, ha már rajtunk van a megigazulás vértje, ha nem egyszerűen a saját kompetenciánk, hanem Krisztusból merített közösségünk következményeként gondolunk erre a feladatra.

És ehhez kapunk további fegyvereket. A hit pajzsát, az üdvösség sisakját és a Lélek kardját. Ezek mind ugyanazon forrásból fakadnak. Ravasz László tesz egy érdekes megjegyzést a Lélek kardjával kapcsolatban: „A többi csak véd, de ez támad. Mind azért van, hogy az a kard villogjon és vágjon, hasson el a szívnek és léleknek az ízeknek és velőknek megosztásáig.”⁵⁶

Isten békességére csak Isten igéje vezethet. Az viszont néha megütközést szül. Megütközést magunkkal, a világgal, adott esetben a közösségeinkkel. De az ige, ha vádol is, ha törvényként ítél, akkor sem az embert ítéli el, hanem magát a bűnt, amelyet viszont úgy kell kimetszeni magunkból.

Keserves lehet az embernek, de szép, az egyetlen igaz megigazuláshoz vezet.

TOVÁBBI GONDOLATOK AZ ALKALOMHOZ

Nem biztos, hogy a békesség evangéliuma egyből nyugalmat hoz. Lehet, hogy megütközést szül, ahogy a kereszt is „botrány és bolondság”. Csak a hívőknek Isten ereje! Olyan ez, mint amikor a kohókban előkészítik a fémötvözeteket. A felhevített, már folyékonyvá vált fémek úgy tisztulnak meg, hogy az ember számára elviselhetetlen melegben kiül a felszínükre az, ami bekoszolta őket. Ahhoz, hogy bármilyen fém-tárgy, amely majd betölti funkcióját, elkészüljön, azt előtte pokoli meleggel fel kell hevíteni, meg kell olvasztani.

⁵⁶ Uo. 208. o.

A másik szemléltetés, amit Luther Márton is megénekel egyházunk himnuszában: „Erőnk magában mit sem ér, / Mi csakhamar elesnénk, / De küzd értünk a hős vezér, / Kit Isten rendelt mellénk. / Kérdezed: ki az? / Jézus Krisztus az, / Isten szent Fia, / Az ég és föld Ura, / Ő a mi diadalmunk.”

Nem a mi kegyelmünk, nem a mi irgalmunk, nem a mi békességünk. Ez ajándék Istentől! Ajándék, hogy a bűnök felé végül nem haragjával, hanem bűnbocsánatával fordul. Ajándék, hogy elérhető a kegyelme és nagy az irgalma. Ajándék, hogy a világ és a benne élő bűnös ember felé az ő békességével fordul.

AJÁNLOTT ÉNEKEK
EÉ 254; 387

Összegző meditáció

Kedves Olvasó, kedves Szolgotársam!

Az elmúlt kilenc alkalom tematikáiban bőven van átfedés. Ennek oka van. Az egyik kedves gyülekezeti tagom szokta mondogatni bibliaórákon: „A Biblia olyan, mint a Balaton hínárja! Elkezd húzni az ember Balatonkenesénél, és előbb-utóbb a keszthelyi hínár is a kezébe kerül.”

A tematikánk a „Békesség néktek”. Köszönés ez, és egyben evangélium! Etikettformula, ha elkoptatva használjuk, de garancia az Isten kezében.

Az ószövetségi *sálomból* indultam el, s végül az emberi tehetetlenségig jutottam: ezt a békét csak Krisztusért kaphatjuk meg! Ez a béke nem az emberi feszültségek nyugvópontja. Annál sokkal több. Az új teremtés beteljesedése, az örök élet perspektívája, a bűnbocsánat felhőtlen öröme, Isten kegyelmének kikerülhetetlen ereje és alkotóeleme.

Vannak a Bibliában még bőven igék, amelyeket érinteni lehetett volna. Érdemes lehet talán a liturgiai elemeken is gondolkodni, a keresztes aktusára külön is kitérni. Hiszen ott az Isten békessége nyílik meg, amikor az oltárhoz lépünk a megkeresztelendő gyermekkel vagy akár felnőttel. Nekem most ennyire futotta. Áldott készülést, áldott szolgálatot!

Békesség néktek!

Békesség néktek!

Felhasznált irodalom

- ABLONCZY Dániel: *Máté evangéliuma*. Open Art Kiadó, Budapest, 2004.
- BALIKÓ Zoltán: *Az efezusi levél*. Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, Budapest, 1985. Web: https://medit.lutheran.hu/files/baliko_zoltan_efezusi_1985.pdf
- CSERHÁTI Sándor: *Az Újszövetség teológiája*. Luther Kiadó, Budapest, 2012. Web: https://medit.lutheran.hu/files/cserhati_sandor_az_ujszovetseg_teologiaja.pdf
- FLANAGAN, Neal M. OSM: *Evangélium Szent János szerint és a jánosi levelek*. Bencés Kiadó, Pannonhalma – Korda Kiadó, Kecskemét, 1992. (Szegedi Bibliakommentár, Újszövetség 4.) Web: <http://mek.niif.hu/00100/00188/html/4janos.htm>.
- MOLTMANN, Jürgen: *Theologie der Hoffnung*. Chr. Kaiser Verlag, München, 1966.
- PÁLFFY Miklós: *Jeremiás próféta könyvének magyarázata*. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest, 1965. Web: https://medit.lutheran.hu/files/palfy_miklos_jeremias_1_1965.pdf
- PRÓHLE Károly: *Lukács evangéliuma*. 2. kiad. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest, 1991. Web: https://medit.lutheran.hu/files/prohle_karoly_lukacs_1991.pdf
- RAD, Gerhard von: *Az Ószövetség teológiája*. 1. köt. Osiris Kiadó, Budapest, 2007.
- RAVASZ László: *Az Újszövetség magyarázata*. 1–2. köt. Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, Budapest, 1991.
- SCHWANCK, Benedikt: *János*. Agapé, Szeged, 2001. Web: <http://mek.oszk.hu/21900/21974/>
- SPINETOLI, Ortensio da: *Lukács. A szegények evangéliuma*. Agapé, Szeged, 2001.
- A Szentírás magyarázata. Jubileumi kommentár*. 1–2. köt. Református Zsinati Irodai Sajtóosztálya, Budapest, 1972. Web: <http://biolka.ro/upload/Jubileumi%20Kommentar.pdf>. (A dolgozatban a webes kiadás oldalszámaival hivatkoztunk a műre.)

Egy asztalnál

Cigánymisszió, békességkeresés, önfelfedezés

BAKAY PÉTER

1. Hogy kerül a csizma az asztalra?

Kérdés, van-e cigánykérdés. Amennyiben nincs, nem érdemes, amennyiben van, kötelező foglalkozni vele – ha kérdés marad, legalább esély adódik válasz születésére.

A cigánykérdés jelenlétének ezer kiváltó oka és a megoldáskeresésnek is legalább annyi módja van. Az okok kereshetőek a cigányság európai és így a hazánkban megjárt (vándorolt) történetében, az általános paraszti (ha még van ilyen), polgári (ha még van ilyen) életviteltől radikálisan eltérő életmódban, a kisebbségi lét és a saját ország (anyaország) hiánya okozta pszichés hatásokban, az átlagtól markánsan eltérő demográfiai mutatókban, iskolázottságukban, lakhatási körülményeikben, egészségi állapotukban, munkaerő-piaci jelenlétükben, illetve hiányukban. Mindezekre a kormányok, szakterületek különböző korokban különböző hangsúllyal különböző megoldási kísérletekkel próbálkoztak; mind ez idáig azt látjuk, hogy ezek csupán – olykor átmeneti és minimális eredményeket hozó – kísérletek maradtak. És az okok között ne feledkezzünk meg arról a látens összetevőről sem, hogy a cigányok akár negatív, akár pozitív előjellel, de az esetek többségében cigányként vannak a kirakatban.

A magyarországi egyházaknak is megvoltak, megvannak a próbálkozásai – a régmúltban elszórt, egyéni kezdeményezésekről lehetett beszélni, átfogó lépések az ezredforduló környékére tehető, de a be-

robbanó, nagymértékű, átfogó nyitásnak, segítségnyújtásnak az ideje csak most érkezett el.

A római katolikus egyházban (beleszámolva a görögkatolikust) szerzetes- és apácaközösségek álltak be a cigánypasztorációba, az egyik püspök külön hangsúlyos területe a cigánypasztoráció, kidolgoztak cigánymise-liturgiát, alapítványok, közösségek specializálódtak erre a szolgálati területre. A református egyházban jelentős számú stáb feladata a cigánymisszió szervezése. Az ún. szabadegyházakban az egyik központi szolgálati ág: a pünkösdi egyházban több száz fizetett munkatársat foglalkoztatnak a cigánykérdés különböző ágazataiban, a baptista egyház sok, zömében cigánygyereket oktató, nevelő intézményt tart fenn. Ezek a jó példák inspirálhatják az egyházunk, iskoláink vezetőit és munkatársait, gyülekezeti vezetőit és tagjait...

Itt az ideje túllépni az „elitegyház” ábrándján, „a cigányok sosem voltak evangélikusok”, „más vödörben nem halászunk” érveken. Elkerülhetetlen, hogy a reformáció egyháza érdemben és átfogóan foglalkozzon a cigánykérdéssel – a cigányok jelenléte Magyarországon a reformációt megelőző évszázadra nyúlik, születésünktől együtt élünk velük... Ez idő alatt egy meghatározó tudományos munkán kívül (Augustini ab Hortis Sámuel: *A magyarországi cigányok mai állapotáról, különös szokásairól és életmódjáról, valamint egyéb tulajdonságairól és körülményeiről*, 1775–1776) egyházunk lényegében nem volt a cigánykérdésre érdemi hatással.

A jelenben van cigánymissziói referensünk, az Evangélikus Hittudományi Egyetemen cigánymissziói oktatás, két roma szakkollégiumunk és három gyülekezetünk, ahol deklaráltan folyik cigánymissziós munka. Nagy jelentőségű történés, ha egy gyülekezet lelkészében, felügyelőjében, presbitériumában vagy néhány gyülekezeti tagjában felmerül a nyitás gondolata a cigányok felé.

A kiinduló kérdésünkre a teljes választ akkor kapjuk meg, ha a csizmás szólást kiterjesztjük a Jézus-jelenségre: vajon miért került Jézus az asztalra, azaz hogy és miért került az emberi történelembe? Azért, mert egytől egyig rászorulunk, azért, mert a végső megoldás benne van. Őt senki más nem közvetítheti, adhatja tovább, csak azok, akik ismerik, akik benne találták meg kérdéseikre a megoldást.

Amelyik gyülekezet érzi a lépéskényszert, az elindul.

KÉRDÉSEK

- A gyakorlatban, aprópénzre váltva miben mutatkozik meg a cigányság mássága, különbözősége?
- A gyakorlatban miben mutatkozott, mutatkozik meg a társadalmi segítségnyújtás?
- Mit tehet a gyülekezet a cigányok helyzetének javításáért?

ÉNEK

EÉ 438

ILLUSZTRÁCIÓ

Horváth Gyula: *Húsz éve Istent várom*

Szentandrassy Istvánnak

*Húsz éve Istent várom,
hogy tegyen végre
igazságot,
mert zöldbe borult
erdőnép vagyunk,
él bennünk
síró farkasárvaság,
él szívükben
oroszlánbátorság*

*tövis-késes sündisznó-
önvédelem,
van bennünk
jóságos út
mely hazavezeti
az eltévedt idegent,
van bennünk
ravasz tövistekintetű
ösvény,
mely halálba vezeti
a gyilkost.*

Bizonyágtételek a Protestáns Cigánymissziós Fórum egyházaitól:

- Evangélikus: Cigánylányok a pokolból: <https://youtu.be/EhrsEmQCELE>
- Református: <https://youtu.be/O296pby2nTQ>
- Baptista (Korond): <https://www.rmbgysz.ro/hir/kalanyos-zozo-bizonyasagtetele-video>
- Metodista: <https://youtu.be/9FYGeSYEZ3Y>
- Pünkösdi: <https://youtu.be/hVA-RjCq1Sk>

Gyügyi Ödön: Jézus magára veszi a világ bűnét

2. Kalap – kabát

BIBLIAÓRA LK 4,16–30 ÉS MT 25,31–46 ALAPJÁN

Jézus teljességgel egyedi programbeszéddel indul világmegváltó/világformáló küldetésére. Magára vonatkoztatja Ézsaiás szavait (Ézs 61,1–2). A názáreti zsinagógai történelmi pillanattól számítva a jövőre érvényes, rá szabott feladatmeghatározás ez. Van benne ígéretmotívum is – így a számonkérhetőség följánlása is. Az emberiség történelmében Jézus az egyetlen, aki minden ígéretét megtartotta – a mai szégyenletes, hazugságra épülő, emberek bizalmát, pénzét, munkaerejét megnyerni akaró, hiszékenységre, vágyaira építő, ám meg nem valósított ígéret-dömpingben üdítő gyönyörűség.

Jellemző az esemény pszichológiája: amíg hallgatói az életminőség, életfeltételek felvirágzását, a boldog békeidők új korszakának elérézését magukra vonatkoztathatták, addig egyetértettek Jézussal, ám amint az idegenek, a fajtán kívüliek felé nyitás megvalósulásának bekövetkeztét, lehetőségét említi meg, pillanatokon belül teljes elutasításban van része. Tán az alkalmasság kérdése is elkezdett a hallgatókban ágaskodni: pont a közülük való, tehát átlagba tartozó József fia tudna adni átfogó és tömegeket érintő megoldást? A jézusi fellépés és a jézusi problémamegközelítés, problémamegoldás teljes és radikális likvidálási kísérletbe torkollott. Ahogy akkor elutasítás fogadta Jézust, a jézusi hozzáállás azóta is gyakran süket fülekre talál, értetlenkedést, agressziót vált ki.

Nem nehéz észrevenni a programbeszéd aktualitását, érvényességét a cigányok helyzetére nézve. Szinte minden pontja ráillik a cigányság mai állapotára: szegénység, fogság (börtön, de babonaság, átkozódás stb. is), vakság szellemi (pl. iskolázottság) és lelki (pl. istenkép) értelemben, megkínzottság/megtörtség (pl. kirekesztettség, megaláztatás).

Két megjegyzés: 1. Természetesen mindez nemcsak a cigányokra jellemző, viszont az arányok mértéke mégis a hangsúlyt elbillenti a cigányok felé. 2. A cigányokat nem szabad egy kalap alá venni: közülük nem mindenki szegény (sőt!), nem mindenki börtönviselt, és a sor folytatandó, ám a cigányságon belüli arányok is magukért beszélnek.

Konklúzió: Jézus programbeszéde minden embernek, minden népnek szól, ám napjainkban különösen érvényes a cigányságra, ez viszont Jézus követőit cselekvésre kéne hogy ösztökélje. Ő nemcsak magára

vonatkoztatta a prófeciát, hanem végre is hajtotta, meg is valósította annak pontjait.

Keretet formálva ebbe a gondolatkörbe csatlakozik Jézus utolsó ítéletéről szóló vagy boldog felszabadultságot, vagy félelmet kiváltó példázata, annak is ezek a szavai: „*Mert éheztem, és ennem adtatok, szomjaztam, és innom adtatok, jövevény voltam, és befogadtatok, mezítelen voltam, és felruháztatok, beteg voltam, és meglátogattatok, börtönben voltam, és eljöttetek hozzám.*” Ezek a kategóriák is kirívó jellemzői a mai magyarországi cigányságnak. Ráadásul Jézus itt magával azonosítja a rászorulókat, ezzel kimondhatatlanul nagy értékévé téve őket. Megszólít-e, megszorogat-e minket a jézusi hozzáállás, indulunk-e feléjük, feléje? Vagy vesszük a kalapunkat, a kabátunkat, és másokra hagyjuk a cigányok rászoruló tömegeit, így hátat fordítva neki is?

ÉNEK
EÉ 475

ILLUSZTRÁCIÓ

Rostás-Farkas György: Örökségem

*Egyre nehezebb vállamon
A kereszt terhe
Tántorgó térddel
Cipelem ez az örökségem
Megkapaszkodnék egy jó
szóban mint sánta
a mankójában
tüskés ágak
csapódnak arcomba
vérzik a megsértett öntudat
ne bántsatok emberek
Isten mintázta arcomat
Nekem ezzel kell élnem
S a gyermekeim
Sem menekülhetnek
Idegen országokba
Nekünk itt kell élnünk*

*Mert ükapáink
Itt eresztettek gyökeret
Itt nevelték fel hitüket*

Pankrációvá fajult ruhaosztás Csenyétén: <https://youtu.be/Lgd-dOW7TwmY>

Milák Brigitta: *Himnusz az éhséghez*

3. Napjaink samaritánusai

A Jézus korabeli zsidók és samaritánusok között a gyűlölködés kölcsönös volt, lenézték egymást. A párhuzamot nem nehéz megtalálni a mai magyarok és cigányok közötti viszony összevetésekor.

Jézus idejében a samaritánus elnevezés megbélyegző kifejezéssé vált (Jn 8,48). A zsidók alig érintkeztek a samaritánusokkal (Jn 4,9), és a samaritánusok is elutasítóak voltak (Lk 9,52kk).

A samaritánusok keverék vallásgyakorlatot folytattak, megtartva bizonyos zsidó vallási elemeket, ugyanakkor hitgyakorlatukban erőteljesen jelen volt a bálványimádás (ami erőteljesen jellemző az átlagos cigány vallásosságra).

De hogyan állt a samaritánusokhoz Jézus, aki minden szavával, cselekedetével tanítani, példát adni akart?

A samáriai asszony kiközösített, összeférhetetlen, felvágott nyelvű, praktikus, saját hasznát kereső ember volt – mégis kellett benne lenni valami vonzónak (ha Jézussal való találkozásakor öt férj után egy hatodik férfival épp csak együtt él, a törvényre még a külsőség szintjén is fittyet hányva). Igaz, lehetséges egy másik olvasat is: megalázottságában nagyon kihasználható. Akárhonnan közelítünk, általános cigány-asszonyi sors az övé.

Jézus viszont komolyan veszi: tesz neki egy sejtelmes ígéretet Jákób kútja mellett az élő vízről (aminek megvalósulását egy-két órán belül meg is tapasztalhatta), és a legnagyobb titokba avatja be, amikor feltárulkozik előtte, és felfedi kilétét. Mindezzel visszaadja az asszony önbizalmát, önbecsülését, és hasznos eszközévé nemesíti, hiszen a Jézusról szóló bizonyágtétele szép gyümölcsöket terem. Előzményként viszont többszörös határt lép át – amiben partner az asszony. Jézus mint kezdeményező részéről nincs fenntartás, távolságtartás, óvatosság – a falak csak így omolhatnak le. Tipikus cigánymissziós eset. Ebben a spontán találkozásos történetben Jézus (a) követendő példa.

Két másik történetben viszont a samaritánusokat állítja például a zsidóknak. A leprások a teljes kirekesztettségre, elutasítottságra ítéltettek, „jogosan”, hisz embert és társadalmat pusztító, kerülendő ragályos betegek. Esélyük sem volt visszatérni a társadalomba, az emberhez méltó életbe. Könyöradomány jelentette számukra a vegetáló életmódjuk fönntartását – amihez a távolságtartás előírásai társultak

– és így értelmetlenül eltöltött napjaik számának kitolását. A Jézushoz segítségkéréssel forduló tíz leprás visszakapja egészségét, mellé méltóságát, normál emberi létének esélyét. Csupán egyikük, azaz tizedük nem feledkezik meg a forrásról, az indulásról, illetve arról, aki elindította őket a visszataláláshoz a teljes élethez vezető útra, aki nemcsak kért, engedelmeskedett és kapott (ez mind szép és jó, de kevés), hanem hála-jának formát adott, kimutatására időt szánt. És ez az illető samaritánus volt... (Lk 17,11–19)

Az irgalmas samaritánus története (Lk 10,25–37) félelmetesen párhuzamos képet állít elénk a mai viszonyainkról: a választott néphez tartozók, a vallási berkekben otthonosan, bennfentesként forgolódók (pap és lévita) nem kockáztatnak: jól ismerik a törvényi előírásokat, az istentisztelet kezdetére pontos megérkezés előírását, illő voltát – ügyesen megtalálják a kibúvót a kellemetlenség elkerülésére, bejelző lelkiismeretük megnyugtató módját. A mai samaritánusok szabadabbak az egyházi előírások tekintetében, sok esetben egészen más az időfelhasználásuk. A példázat csúcseleme az áldozathozatal. A bajban, a hátrányban lévőhöz fordulás, a rajta segítség minden esetben áldozathozattal jár – amit gyakran szeretnénk megúszni. Ha elfogadjuk a példázat allegorikus magyarázatának alkalmazhatóságát, miszerint ez az irgalmas samaritánus maga Jézus, akkor fölvetődik a kérdés: emelheti-e Jézus magasabbra a samaritánusokat ennél a jézusi felebaráti pozíciónál?

A samaritánusi elemmel sokkal „ütősebb” a két történet – miként valóban nagyobbat szól egy cigány megtérése, Jézushoz ragaszkodása, áldozathozatala, segítőkész hozzáállása, mint egy konvencionális háttérből jövő bennfentesé. A bennfentest olykor vagy gyakran, de figyelmeztetni kell feladatának gyakorlására...

A sértődöttség és az indulat, a bosszú, sőt likvidálás (jobb esetben „csak” negligálás) képét rajzolja meg a Jézust és tanítványait elutasító samáriai falu és az azt büntetni akaró tanítványok tanulságos és sok tekintetben aktuális története, amelynek konklúzióját okulásul a jézusi dorgálás hozza elénk: *„Nem tudjátok, milyen lélek van bennetek, mert az Emberfia nem azért jött, hogy az emberek életét elveszítse, hanem hogy megmentse.”* (Lk 9,51–56) Tán a cigányokat, településeiket, telepeiket kikerüljük (kikerülnénk), miként akkor Samária egy ilyen terület volt, de Jézus bevisz közéjük. Az elképzelhető esetleges kudarcot pedig folytatásnak kell követnie: *„Aztán elmentek egy másik faluba.”*

(Lk 9,56b) „Amikor meghallották a Jeruzsálemben levő apostolok, hogy Samária befogadta az Isten igéjét, elküldték hozzájuk Pétert és Jánost. Ők lementek, és imádkoztak értük, hogy részesüljenek a Szentlélek ajándékában, mert még egyikükre sem szállt rá, csak meg voltak keresztelve az Úr Jézus nevére. Akkor rájuk tették a kezüket, és részesültek a Szentlélek ajándékában.” (ApCsel 8,14–17)

KÉRDÉSEK

- Milyen lehet cigányként olvasni ezeket a történeteket?
- Csak cigány legyen/lehet felebarát? (Érdekes, a példázatban egyedül a kirabolt ember nemzeti hovatartozását nem tudjuk.)

ÉNEK

EÉ 455

138

ILLUSZTRÁCIÓ

Szepesi József: Fohász helyett

*Sosem kérhetsz jobbat
sosem kérhetsz szebbet
mint azt amit szoktak
kérni elesettek
nálad szomorúbbak
nálad betegbbek
nálad megcsaltabbak
nálad megvertebbek*

*Nevükben kik úrnak
embert nem neveznek
kérj sok nyomorultnak
sorsot becsesebbet*

Cigánysorról indult, ma már három étterme van: <https://youtu.be/WtUyqMF9a4Y>

Kunhegyesi Ferenc: *Bódvalenke balladája*

(Bódvalenke cigányok lakta „freskófalú” Borsod-Abaúj-Zemplén megyében.)

4. Adok – kapok

EGYMÁS MEGISMERÉSE

Különböző, egyedi emberek vagyunk, eltérő hagyományokba, szokásokba nőünk bele attól függően, hogy mely korban élünk (társadalmi berendezkedés, uralkodó ideológia, technikai fejlettség stb.), milyen népcsoport, milyen berendezkedésű család tagjai vagyunk. Elütünk egymástól, mások vagyunk, ennek minden izgalmaival, szépségével, feladatával és olykor terheivel együtt – a másságból következően azonban alapvetően gazdagító, összképet színesítő szerepkörben.

Nincs egységes cigány nép, népcsoport, nemzetiség, nincs egységes cigány kultúra, sőt mindezeknek ezer ága-boga van. Amennyire szerteágazó és gazdag tartalmú jelenség a cigányság, annyira leegyszerűsített, primitív és kevéske sztereotípiá élt (és hat) vele kapcsolatban.

A közeledéshez érdemes és szükséges is a cigányság másságának és mássága okainak megismerése – ezek nélkül értelmetlen, olykor

felháborító az általánostól eltérő, szokatlan, a társadalmi konvencióktól különböző életvitelük, reakcióik. A megismerésnek különböző módjai, fokozatai vannak: napi hírekből, könyvekből, játék- és dokumentumfilmekből, ismerősök elbeszéléseiből vagy személyes (felszínes vagy alapos) találkozásokból adódhatnak, ám csak az intenzív és tudatos megismerési folyamat és az odaszánás hozhat eredményeket.

Igei kiindulópont: „*Fogadjátok be egymást*” (Róm 15,7a), egy másik és számunkra aktuálisabb fordítás szerint: „*Fogadjátok el egymást.*” Esetünkben ez – többek között – azt jelenti, hogy kulturális másságával, meghatározottságaival együtt fogadjam el a másikat. Természetesen ez feszültségforrást jelenthet, de igénk jól mutatja a fontossági sorrendet is, és nekünk erre érdemes figyelnünk. Nem a kultúra, a hagyományok átformálása az elsődleges cél, még akkor sem, ha a jelen társadalmi normák szerint bizonyos elemek egyértelműen rombolóaknak számítanak, hanem a Krisztus-bemutatás, aki nem a kulturális kérdésekre és a zsidó hagyományokra tette a hangsúlyt, hanem az egy, örök és igaz Isten akaratának megismertetésére és elfogadtatására. Ha ez a változás (metanoia) megtörténik, akkor a hagyományból automatikusan kiesnek az istentelen vonások, és megmaradnak az építő elemek. Krisztus nélkül a hagyomány a legmeghatározóbb megtartóerő és mozgatórugó, de Krisztussal ez is a megfelelő helyre kerül.

A siker érdekében komolyan kell vennünk a Pál apostoli megközelítést: „*A zsidóknak olyanná lettem, mint aki zsidó, hogy megnyerjem a zsidókat; a törvény uralma alatt levőknek, mint a törvény uralma alatt levő – pedig én magam nem vagyok a törvény uralma alatt –, hogy megnyerjem a törvény uralma alatt levőket. A törvény nélkülieknek törvény nélkülivé lettem – pedig nem vagyok Isten törvénye nélkül, hanem Krisztus törvénye szerint élek –, hogy megnyerjem a törvény nélkülieket. Az erőtlenekek erőtlenné lettem, hogy megnyerjem az erőtlenekeket: mindenkinek mindenné lettem, hogy mindenképpen megmentsek némeleket.*” (1Kor 9,20–22) „*Krisztusban tehát nincs zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad, nincs férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok a Krisztus Jézusban.*” (Gal 3,28)

Nyilván egy magyarként felnőtt ember soha nem válhat cigánnyá, de szoros közösségben, egyet akarásban, megértésben ékesen demonstrálhatja az isteni sorrendet: ha Krisztussal szoros közösségünk van, és beléptünk az Isten országába, akkor elsősorban annak vagyunk

(nemzetiség nélküli) polgárai, és ha csak ez után következik a cigány és magyar identitás, a nemzeti hovatartozás kérdése, akkor az nem megosztó és ellenségességet szító, hanem egymást gazdagító helyzet lesz.

Természetesen ez a „rendszer” akkor működik hatékonyan, 1. ha mind a két részről megvan ugyanaz a megközelítés, ugyanazokat a lépéseket teszik meg; 2. ha a cigányok és magyarok gazdagságnak élik meg a maguk kultúráját, de elfogadják, hogy a másik közösségnek ugyanolyan érték a sajátja, és ugyanannyira természetes közeget jelent a maga hagyománya; 3. ha adnak a (múló) hagyományuk gazdagságából egymásnak, és készek elfogadni, megkapni a másik följánlását. Ám e helyett az értékes, előre vivő „adok-kapok” helyett sokszor inkább az előítélet, lenézés, fenntartás, a szóbeli vagy akár tetteges csetepaté, adok-kapok a jellemző.

Mindezt nagyjából tudjuk kultúrantropológiai vagy missziológiai tanulmányainkból – az igazi kérdés tehát sokkal inkább ez: rálépünk-e a gyakorlat, a megvalósítás útjára, ami sok esetben nem is a másik kultúrájának széles körű ismeretét, hanem a vízen járáshoz szükséges hitet igényli?

EGYÉB MEGBESZÉLENDŐ KÉRDÉSEK

- Mit adhatnak a magyarok a cigányoknak, mit adhatnak a cigányok a többségi magyaroknak?
- Teremtsünk a megismerésre, közösségteremtésre alkalmat, de ki indítson, induljon? Kinek van plusza, és mi az; kinek van küldetése, és mi az?
- Milyen érzés elutasítottnak, kirekesztettnek, kiközösítettnek lenni? Milyen érzés megértettnek, elfogadottnak lenni?

ÉNEK
EÉ 474

ILLUSZTRÁCIÓ

Bari Károly: *Azt hiszitek*

*Azt hiszitek, hogy csak én
ácsorgok fényért és szeretetért
a város kapuja előtt,*

*csak én korbácsolom a ziháló szél
hátát átkaimmel és üvöltöm az égig
kivetettségem sirlalmait:
tizenhat évem nem elég
arra, hogy befogadjatok,
nem elég arra, hogy fejemről letépjétek
a megaláztatás pókhálóit?*

*Sokan várjuk a kapukon kívül,
hogy bizalmatok rézkrajcárjaival
megajándékozzatok!*

Dilinkó Gábor: *Félünk II.*

Az 1990-es marosvásárhelyi pogrom cigány hőse: <https://fb.watch/4OG45ECXZK/>

Egy hitoktató vallomása: <https://ciganymisszio.reformatus.hu/videok2/v/1526/>

5. Asztal – közösség

Az asztalnak külön világa van.

Nemcsak anyaga, formája és mérete változatos, hanem – mindezeket magában foglalva – üzenete is. Sok mindenről árulkodik az is, hogy mi van rajta. Por borítja? – Nem használják, a tulajdonos nem becsüli. A tárgyak ömlesztve, összevisszaságban terítik be? – Lehet igénytelen-ségnek a jele, de annak is, hogy gazdája számára nem a külsőségen, hanem a funkción van a hangsúly. Rajta néhány válogatott tárgy betegesen nagy rendben elhelyezve, megkomponálva? – Inkább prezentálásra, mint állandó használatra utaló jel. Mindezek keveréke utalhat az asztal egészséges, hatékony és eredményes használatára is.

Az asztal funkcióját tekintve is változatos képet mutat. A munkasztal mellett tán inkább állnak, mint ülnek, de szigorúan egyedül, miként az íróasztalnál is (ma már számítógépasztalnál is) csak egyedül szokás ülni. Ezekről eltérően több embert feltételez a hivatalos, szigorú hangulatot sugárzó tárgyalóasztal, kedves időtöltést biztosít a játékasztal (kártya, rulett, sakk, biliárd).

Az asztaltársaság mögött összeszokott, jó hangulatú emberek csoportját látjuk, ahol valami épül, valamilyen előremozdulás történik, és ha épp egy témát le kell söpörni az asztalról, egyetértve vagy vita kíséretében, de megteszik. Az asztaltársaság közös ügyet, célt feltételez – így „teremt” az asztal közösséget. És milyen csodálatos, ha ez a közösség egy ünnepi asztal körül valósulhat meg!

Jézus életében, szolgálatában különleges szerep jut az asztalnak.

1. Használta példázatban, képes beszédben. A gazdag és Lázár történetében az asztal a társadalmi különbséget jeleníti meg: a szegény rászoruló kiszolgáltatottsága, a kevés segítség kedély- és életmentő fontossága, illetve az ennek elmaradásából származó súlyos következmény kapcsolódik hozzá (Lk 16,19–31). Az utolsó ítéletről szólva (Lk 13,22–28) Jézus arra hívja föl a figyelmet, hogy a négy égtáj felől, azaz az egész földkerekségről, így bármely népből érkezők telepednek majd az Isten

országában álló asztalhoz. Amennyiben az Isten országa bennünk/ köztünk van, ez kedves előzetesként itt is megvalósulhat – igaz, töredékesen és mulékonyan. A példázat kifuttatása nagyon találó és figyelmeztető: „*És íme, vannak utolsóok, akik elsők lesznek, és vannak elsőok, akik utolsóok lesznek.*” (Lk 13,29)

2. Jézust gyakran találjuk asztal mellett, hol ellenséges közegben farizeusok és törvénytudók között (Lk 11,37–52), hol elfogadó, felszabadító közösségben: például Lévi elhívásakor nagyszámú „priuszos”, megbélyegzett ember között (Mk 2,13–17): „*És történt, hogy mikor Lévi házában az asztalnál ült, sok vámszedő és bűnös is odatelepedett Jézus és a tanítványai mellé, mivel sokan voltak, és követték őt.*” (Mk 2,13) A konklúzió itt is találó a cigánykérdéssel kapcsolatban: „*Nem az egészségeseknek van szüksége orvosra, hanem a betegnek; nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem hogy a bűnösöket.*” (Mk 2,17) Jézus nem azokkal a bűnösökkel akar bármit is kezdeni, akiket bűnösnek tartanak (az ítélezőkről nem is beszélve), hanem akik magukat annak tartják. A kategorizálás semmibe vezető tévút, a saját bűnösség fel- és beismerése pedig a teljességbe.

Tán a legnagyobb horderejű jézusi „asztaltörténet” a szűk bizalmi körével elköltött utolsó vacsorája (Jn 13,1–17). Az asztalközösséget megszakítva szokatlan időzítéssel és elfogadhatatlannak tűnő szereposztással beavatja őket az alázat, az egymás felé megnyilvánuló szolgálat létrehozta közösség, majd az asztalhoz visszaülve a vele való közösség titkába. Jézus kijelölte a járandó utat a követői számára, elsősorban azzal, hogy mindenben előttük járt, és mindent tökéletesen tett.

Az egyház, a gyülekezetek önazonossága akkor van a helyén, ha azonosulnak a jézusi példával, útmutatással. Akkor nagy eséllyel nem csökken, hanem nő a gyülekezetek, így az egyház lélekszáma.

Magunkat nyilván ott tudjuk az ünnepi asztal mellett. Az asztalfőn az egyházfő, Jézus ül, de társaink-e ott a cigányok? Egyes keresztényként, gyülekezetként megéljük-e a közösséget, az asztalközösséget, az úrvacsora-közösséget a cigányokkal? A sok asztal közül van, amelyiket közösen üljük körbe velük? Ha nem, látjuk-e őket ott lelki szemeinkkel, megteszünk-e mindent, hogy közösségünk legyen velük már itt a földön az Isten országa megnyilvánulásaként, és hogy a szeretetközösségünk odaát kiteljesedhessen?

(A cigányok szívesen fogadják, kínálják helytel, étellel-itallal a betérőt. Köztük elterjedt szokás, legtöbb helyen élő hagyomány az asztalközösség gyakorlása a betoppánó vendéggel is. Keressük föl őket!)

KÉRDÉSEK

- Mi az oka az asztalközösség/úrvacsora-közösség hiányának (magyar–magyar, magyar–cigány relációkban)?
- Mit tehetünk ezen közösségek megélése érdekében?

ÉNEK

EÉ 477

ILLUSZTRÁCIÓ

Sepsiszentgyörgy – A falon túl (dokumentumfilm): <https://youtu.be/GmA-IazIrw8>

Szentandrásy István: *Az utolsó vacsora*

6. Békesség néktek – Békesség nekünk

A békesség a legnagyobb kincsek egyike. Sokan mindent megadnának érte, sokan mindent megtesznek ellene.

Ha kívánjuk a békességet, teszünk érte, ha zavar a békétlenség, teszünk ellene.

Forrong, fortyog a világ. Oly mértékű a feszültség, az érdekek egymásnak feszülése, oly nyilvánvaló a globális szellemi, lelki és anyagi háborús helyzet, hogy nincs az a hamis próféta, aki békességet merne hirdetni (Jer 8,11). Szinte abszurd, hogy épp Jeruzsálem, a nevében is békességet hordozó szent város évszázadok óta az egyik legnagyobb feszültséggóc. A békesség fejedelmének (Ézs 9,6) hihetetlenül felfokozott, háborgó, viharos közhangulatban épp ott kellett meghalnia a békességért – paradox módon katonák biztosította „békében”, miközben benne béke honolt. Ott és akkor szerzett békességet, ott és akkor békéltetett meg minket az Atyával (2Kor 5,18), egyben ott és akkor mutatott/nyitott utat az ember és ember közti békességnek is. Az erre az útra nyíló kapura ez van írva: „*Béküljete meg Istennel.*” (2Kor 5,20)

Békesség néktek! – a feltámadott Úr megjelenésekor ez az első szava az összezavarodott tanítványainak. Békességet kívánva köszöntötte őket, mert nyilván háború dúlt bennük, a gyászos jelenben viharosan kavargott bennük a Jézussal megélt, mindent felborító, felkavaró múltjuk és kiszámíthatatlan jövőjük. Az akkor elhangzó köszöntéstől fogva a békéhez szorosan és elválaszthatatlanul hozzátartozik a feltámadásban, a gyökeres újrakezdésben való hit. A jézusi béke megkapásának útja-módja nem azonos a világéval, és a jézusi béke sem a világ felszíni, hamis, tünékeny, olykor erőszakkal (micsoda ellentmondás!) fenntartott békéje, hanem az „annak ellenére béke”, a „csak azért is béke”, a körülményektől független, ajándékba kapott belső béke, amely ráadásul maradandó is (Jn 14,27). A béke elérése és állandósulása feltámadás szintű csoda. Jézus hatalmas erőt hordozó, biztató, bátorító köszöntő szava békét teremtő szó.

A cigány–magyar békétlenség mögött megterhelt múlt áll. Jogos és vélt sérelmek (például cigány holokauszt), a másik fél vádolása, hibakeresés mindig a másikban, a saját felelősség elhárítása gátolja a békesség kialakulását. Az ellenségeskedés szítása mögött sok esetben európai uniós felkapott, a lényegi kérdésektől elterelő témák felszínre hozása,

erőltetése van (mint például a cigány-roma megnevezés túldimenzionálása), vagy jogvédő szervezetek húzódnak meg (mint például a szegregált iskolák ügyében).

Mindezzel szemben áll a keresztény megközelítés. A békesség eléréséhez megbékélésre van szükség, a megbékéléshez megbocsátásra, a megbocsátáshoz bocsánatkérésre. A közösségi bocsánatkérés szükségessége, hatékonysága letagadhatatlan, de az elkövetett bűn ismételt felhánytorgatása, újabb és újabb bocsánatkérés kikényszerítése inkább visszaüt, mint előrevisz.

Társadalmi szintű áttörésre, változásra a galád és manipulatív próbálkozások ellenszelében, de a legjobb szándékmegnyilvánulások ellenére sincs esély, ám a keresztény közösségek üdítő szigetekként menedéket adhatnak a megbékélésre, békességre vágyóknak. A békesség megtartásához pedig külön odafigyelésre, erőfeszítésre van szükség. Ki más végezze el a békéltetés szolgálatát, ha nem a keresztények? Az egyház, a gyülekezetek identitásuk megtalálását, helyreállítását, identitás-tudatuk megerősítését köszönhetik a cigányoknak – ha élni akarnak a felkínált lehetőséggel. Szükség van a mi egyéni hétköznapi bűneink miatti mindennapi bocsánatkérésünkre is (Mt 6,11–12) – eredményre ez csak akkor vezethet, ha ezt a hozzáállást mindkét fél kultiválja.

A békesség elérésében és fönntartásában nagy szerepe van egymás szeretésének, tisztelésének, és harmadik összetevőként külön hangsúlyt kell kapnia a páli felszólításnak: „*Egymást különbnek tartásatok magatoknál.*” (Fil 2,3) Mindenkiiben megtalálhatjuk, hogy miben különbönálunk. Szép és hasznos felszólítás ez, gyakorlása nem könnyű, ám csak a fölnezés a másakra, a másik elismerése lehet a béke záloga, az pedig az építésé.

A belső békesség lehet egyéni, körülményektől független, a megbékélés viszont (ha nem a beletörődés értelmében használjuk) csak közösségi, tehát több résztvevőt igényel. A cigány–magyar békesség is csak közösségi lehet gyülekezeten belül, az Isten országán belül. Édes gyümölcsét akkor lehet élvezni, ha elérését közös vágy, elhatározás, Jézus lábához telepedés előzte meg. Önmagunk megtagadása emberfeletti erőfeszítést igényel – és így megint Jézus halálához és feltámadásához érkezünk meg.

Egyéni és gyülekezeti életünkben aligha találunk nemesebb küldetést, mint eszközzé válni a jézusi gondolat megvalósításában: „*Boldogok, akik békét teremtenek.*” (Mt 5,20)

KÉRDÉSEK

- Melyek az egymásnak okozott sérelmek?
- Mikor, milyen szinten történt bocsánatkérés? Megtörtént-e a megbocsátás?

ÉNEK

EÉ 465

ILLUSZTRÁCIÓ

Káli-Horváth Kálmán: *Stigma*

„Cigány, cigány, cigány...” – sorjázta egy kisfiú Sátoraljaujhelyen a 117-es szakmunkásképzőbe menet egy járdára nyíló magasföldszinti ablakból. Akkor éppen nem az volt a legnagyobb tragédia az életében. Állami gondozottságom filléres gondjai sokkal inkább kikezdték önértékelésem és önbecsülésem. Ez a kisfiú azonban csak a cigányt látta bennem. Talán ez volt az első olyan igazi szívig ható szembesülés azzal, hogy vannak olyan emberek, akiknek az izgalmat okoz, hogy ki hova születik.

Ledermedten álltam az ablak előtt, hallgatva a kisfiú izgága és kéjes ismételtetését. Olyan volt, mintha valami megszállottság lenne. Persze ezt akkor nem tudtam magamnak így megfogalmazni, de egyszer csak olyan szomorúság tört rám, amelyet sohasem tapasztaltam azelőtt. Nem magamat sajnáltam, hanem őt, azt a kisfiút. Viszonylag közel volt az arca hozzám, hogyha egy nagyobbbat ugrok, leránthattam volna egy hirtelen mozdulattal az ablakból. Ez azonban meg sem fordult a fejemben. Csak mély szánalmat éreztem.

Összekulcsoltam a kezem, és imádkozni kezdtem érte. S ekkor egyszerre csak lélekben elragadtatva, téren és időn átcsavarodva, láttam a fejlődéstörténetét ennek a pillanatnak. Ezt a kisgyereket otthon elhanyagolták, nem figyelt rá sem az anyja, sem az apja. Testvére nem volt, mert abortuszok sokaságával megölték hűgait, öccseit. De látta a cigányokat az ablakból és iskolába menet, hogy vidáman, hangosan, szabadon vonulnak, mint a királylányok és királyfiak. Egyenes tartással, nyílt tekintettel lépdeltek, hangosan versenyt kacagva és igen, néha káromkodva is, de mindig családként, mindig közösségben, mindig együtt. Tetszett neki ez a nagy együvé tartozás, ez a féktelen testvéri-

ség. Szeretett volna közéjük tartozni. Egy napon meg is kérte az apját, hogy legyenek cigányok.

Kapott is érte akkora pofont, hogy egy hétig csengett a füle. „Azért nincs kistestvéred, mert a cigányok kilopják éjszakánként anyád hasából!” – döfte még oda neki, hogy biztosan kiverje immár a szívéből is ezt a szégyenletes vágyat. Azóta a kisfiú minden cigányban a testvérét kereste. Csúfolkodott, hátha valamelyik visszaváltozik fehérré, kék szemű és szőke lesz, mint ő. Azt gondolta, hogy a cigányok csak egytől egyig elvarázsolt, elátkozott, meg nem született kistestvérek, akiket, ha csúfolnak, már nem akarnak többé cigányok lenni, és visszaváltoznak testvérekké.

Míg a szüntelen záporozó cigányozás alatt a kisfiú szemszögéből átéltem a múlt jeleneteit, éreztem fájdalmát, veszteségét, keserűségét, magányosságát, majd megszakadt a szívem érte. Ahogy a csodában reménykedve, hogy majd kivetkőzőm cigányságomból, egyre gyorsítva a tempót cikizett, úgy záporoztak egyre hevesebben könnyeim. Kinyitottam a szemem, de ekkor már nem a járdán álltam, hanem a kisfiúval fejmagasságban lebegtem. Könnyben úszó szemem tükrébe olyan közéről nézett bele, hogy pupillánk összeért, majd beindult a lélekcseré. Most már neki volt látomása arról, milyen feneketlen mélységből jövök a nyomornak és az árvaságnak.

Vigasztalhatatlan szomorú tekintettel és szelíd karokkal ölelt át. „Vérzik a szárnyad.” – súgta, csókolva verejtékező homlokom. S én súlytalan visszaereszkedtem a járdára, és folytattam utam az iskolába, hogy porcelánfestő legyek. A szárnyam azóta is vérzik, de megismert stigmámat büszkén vállalom, mert valami azt súgja, hogy valójában egy cigány asszony hasában új esélyt kapott abortált magzat vagyok. Angyalt csináltak belőlem a gazdagok, s a nyomorgóknak köszönöm, hogy bárhogy is, de vagyok. Hangjuk, arcuk, szárnyuk vagyok. Semmi-ségből mindent adok.

A cigány–magyar együttélés problémái Gyöngyöspatán: <https://youtu.be/zSqagjqi-xQ>

Fabiny Tamás a cigány-magyar megbékélés és kiengesztelődéről (2015): <https://youtu.be/gaxMel97QP8>

Cigányterror Pilisen: <https://youtu.be/tbFXnELtUos>

Cigány holokauszt (cikkek)

- https://www.academia.edu/27952324/Mi_is_ez_a_k%C3%B6nyv
- http://www.romnet.hu/hirek/2016/09/11/keseru_indulatos_vita_tort_ki_a_magyar_roma_holokausztrrol

Nyári Sárkány Péter: *Békítő áldás*

Ajánlott irodalom

- BAKAY Péter – PATKÁS Rita (szerk.): *Kézikönyv a cigányok közti szolgálat-hoz*. Cimok, Békés, 2016. (Cigánymissziós Módszertani Füzetek 2.)
- GEREBEN Ferenc – LUKÁCS Ágnes (szerk.): *Fogom a kezét és együtt emelkedünk. Tanulmányok és interjúk a roma integrációról*. JTMR Faludi Ferenc Akadémia, Budapest, 2013.
- GYETVAI Gellért – RAJKI Zoltán: *Cigánymissziós mozgalmak hatása Magyarországon*. Cimok, Békés, 2014.
- LANDAUER Attila: *A Kárpát-medencei cigányság és a keresztyén egyházak kapcsolatának forrásai (1567–1953)*. L'Harmattan, Budapest, 2016.

NAGY Pál: *Cigány csoportok és az együttélési modellek változásai a Kárpát-medencében a 15–20. században*. Történelemtanárok Egylete, Budapest, 2008.

Orsós Anna (szerk.): *A romológia alapjai*. Pécs, 2015. Web: <https://mek.oszk.hu/14700/14735/14735.pdf>.

Örömhír cigányoknak is. Ökumenikus Tanulmányi Központ, Budapest, 2010. (Ökumenikus Tanulmányi Füzetek 22.)

SZABÓNÉ KÁRMÁN Judit: *A magyarországi cigányság*. 1. köt. *Cigányok és romák*. Semmelweis Kiadó, Budapest, 2016.

(A fenti könyvekből a leginkább javasolt részek digitalizálva megtalálhatók az Evangélikus Hittudományi Egyetem könyvtárának digitális állományában.)

TOVÁBBI IRODALOM

Credo 2020/4. lapszám: Cigányok Magyarországon

Tükör (a magyarországi protestáns egyházak cigánymisszióinak negyedévente megjelenő lapja): <http://cimok.hu/tukor>

A dolgozatban szereplő képek cigány művészek alkotásai. A *Cigány festészet Magyarország 1969–2009* című album képeinek elérhetősége (bővített anyag): <https://bit.ly/ciganyfesteszet>

A dolgozatban szereplő versek cigány költők művei.

Békességkereséseink – Ember és környezete

RÉZ-NAGY ZOLTÁN

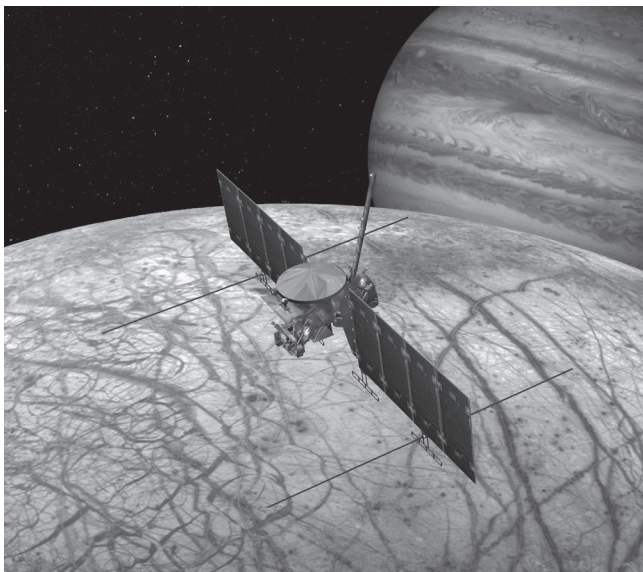
Bevezető

Amióta csak létezik az emberiség, azóta alakítja át maga körül a természetet. Ez kis lépésekkel kezdődött. Először csak a marokköveket alakította át, és barlangokban lakott, ma pedig már több mint negyvenezer műholdból álló hálózatot tervez az égbe küldeni. De miközben folyik ez az átalakító tevékenység, ezalatt a természet, amelynek az ember mindig is része volt, és az is marad, ellenáll ennek az átalakító tevékenységnek, vagy időnként benyújtja a számlát. Az ember egyik legfontosabb alapélménye, hogy a természetnek kiszolgáltatva lenni rossz. Ha nincs fedél a feje felett, és az időjárás szélsőségei okoznak szenvedést neki, ha egy betegségre, amely fájdalmakat és szenvedést okoz, nincs orvosság, ha félnie kell veszélyes állatoktól, amelyeket nem tud magától távol tartani, ez mind a természetnek való kiszolgáltatottság, és szükség-szerű volt, hogy ez ellen az ember – intelligencia birtokában – védekezzen. Ez a defenzív magatartás bizonyos értelemben igazolható, a probléma az, amikor a természettel szembeni védekezés támadóvá, offenzívvá válik.

Néha könnyű, néha pedig nehéz meghúzni a határt, hogy a természetnek való kiszolgáltatottságunkat csökkentendő mikor és hol válik magatartásunk igazolhatatlanná, a természet rendje elleni vétséggé és egyenesen pusztítóvá. Isten reánk bízta a földet, annak természeti adottságait meghatározta, és ezzel korlátokat is állított elénk, teremtményei elé. A békesség keresése ebben a kérdésben azt jelenti, hogy felismerjük, mikor és hol léptük át a határt, és a természettel vívott folya-

matos harc helyett megpróbálunk békés viszont kialakítani. Ennek persze korlátozottak a lehetőségei, de a földi élet, az emberi faj túlélésének szempontjából döntő, hogy képesek vagyunk-e, leszünk-e békességet teremteni magunk és a természet között, és ebben az értelemben is szelídnek, azaz alázattal mértékre törekvőnek lenni. Ahogy Jézus ezt a Hegyi beszédben megfogalmazta: „*Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet.*” (Mt 5,5)

1. Az ember és a tenger

Már a teremtéstörténetben főszerepet kap a tenger. Úgy mutatja be a föld létrejöttét a Biblia első könyve, hogy Isten szavára összegyűltek az ég alatt lévő vizek egy helyre, és láthatóvá vált a szárazföld, majd Isten elnevezte a szárazat földnek, a vizeket pedig tengernek, és látta Isten, hogy ez jó (1Móz 1,9–10). A bibliai szemlélet tehát Isten teremtett világának szépségét és jóságát látja abban, hogy van szárazföld és van tenger.

A tenger egyik sajátossága, hogy sós. A világóceán egészét tekintve a tengervíz sótartalma kiegyenlített, átlagértéke mindhárom nagy óceáni medencében lényegében azonos. A geológiai bizonyítékok arra utalnak, hogy a tengervíz sótartalma több száz millió éve változatlan. Önként adódik a kérdés, hogy vajon mitől sós a tenger. A földtörténet hosszú korszakai alatt a kőzetek, a savas víz és a légköri folyamatok együtthatásának eredményeként a kezdetben édesvízű óceánok fokozatosan sós víztömeggé váltak.

A csillagászatnak hála tudunk olyan világról, amely egyetlen hatalmas tenger, szárazföld nélkül. A Jupiter bolygó egyik holdja, Európa óriási víztömeget hordoz. 10 kilométer vastag jég fedi ezt a holdat, de alatta 90 kilométer mélyen folyékony sós tenger van, sokkal nagyobb, tekintélyt parancsolóbb, mint a Földön. Tehát a tenger nem csupán a Föld sajátos képződménye, de az általunk eddig feltárt univerzumban a Földön van csak szárazföld is és tenger is. Ennek a kettősségnek köszönhető a világunknak ez a sajátos szépsége.

Az Ószövetség világán kívüli, azzal semmilyen kapcsolatban nem lévő kultúrákban is fennmaradt annak a tudása, hogy volt olyan idő, amikor nem volt szárazföld, és a szárazföld létrejött az isteni teremtés aktusa. Példának hadd idézzem az Észak-Dakota állam területén egykor élt nép, a mandanok teremtésmítosát.

„Első Teremtő így szólt: Teremtenünk kellene szárazföldet! Megkérte a vízityúkot, hogy merüljön le, és hozzon fel a tengerfenéken lévő sárból mintát. A madár hamarosan hozott is neki egy darabka sarat. Összesen négyszer bukott le, hogy összegyűljön egy maréknyi. Első Teremtő egy golyót formált belőle, majd szárazföldet alkotott belőle. Bizonyos helyeket megemelt, így lettek dombvidékek és hegyvidékek, források, erdők és szurdokok, melyekben rohanó patakok folynak.” A mítosz szövegében is hangsúlyos, hogy az őállapothoz képest, amely a mindent elborító tenger volt, határozott teremtői szándék hozta létre a szárazföldeket.

Jeremiás próféta könyvében Isten nevében így szól a próféta: „*Nem félték engem – így szól az Úr –, nem remegtek tőlem? Hiszen én szabtam határt homokból a tengernek, örökké tartó gátként, melyet nem hághat át. Ostromolja ugyan, de nem bír vele, hullámai zúgnak, de nem hághatják át.*” (Jer 5,22–23) Tehát a szárazföldnek a pusztasága léte, hogy a szárazföld is van, és változatlan határokkal létezik, és nem borít el mindent a ten-

ger, az isteni gondviselés látható jele. Mindez istenfélelemre kellene hogy készítessen bennünket.

Szárazföld és tenger: ennek a kettősségnek köszönhető a szárazföldi élet, amely a tengernek és az onnan a szelekkel érkező párafelhők esőként való kicsapódásának köszönhető. Így lehetséges, hogy van édesvíz, amely nélkül a szárazföldi élet nem állhatna fenn.

Ézsaiás próféta könyvében Istennek tulajdonítja azt a próféta, hogy eső hull az elvetett magra: *„Ő pedig esőt ad a magra, amellyel beveted a földed, és kenyeret ad a föld terméséből, amely bőséges és tápláló lesz.”* (Ézs 30,23) Jézusnál a Hegyi beszédben is azt találjuk, hogy a napsütés mellett az eső az isteni gondviselés jele: *„...mert ő felhossa napját gonoszokra és jókra, és esőt ad igazaknak és hamisaknak.”* (Mt 5,45)

De a Szentírás elbeszéli az özönvíz történetét is, amely a maga fenyegető mivoltában mindig emlékezteti a Biblián tájékozódó hívőt arra, hogy elképzelhető olyan romlott állapota az emberi fajnak, amely miatt Isten büntetésként eláraszthatja a tenger vizével az általa uralt világot (1Móz 7). Ennek a bibliai történetnek különös aktualitást ad az aggasztó prognózis, hogy a tengerszint a következő évtizedekben jelentős mértékben emelkedni fog. Gyorsuló változásoknak vagyunk tanúi: a rekordmagas üvegházgáz-koncentráció további melegedést okoz. A változást jelzi a tengerszint emelkedése, a fokozódó jégvesztés és a szélsőséges időjárási események előfordulása. A mérések szerint 2015–2019 között volt az eddigi legmelegebb öt éves időszak. A globális átlaghőmérséklet 1,1 °C-kal magasabb, mint az iparosodás előtt, és 0,2 °C-kal magasabb az előző öt év (2011–2015) átlagánál.

A hőmérséklet emelkedése csak egy jelenség, de van még egy sor olyan mutató, amelyek a változás folyamatáról vallanak: a felszíni hőmérséklet, az óceáni hőtartalom, a légköri szén-dioxid koncentráció, az óceánok savassága, a tengerszint-emelkedés, a gleccserek állapota és a sarki jégsapkák jégkiterjedése. Az ENSZ a 2021-től 2030-ig tartó évtizedet az *Oceanológia a fenntartható fejlődés szolgálatában* címmel ennek a témának szenteli. Ennek égisze alatt várhatóan számos mérési program és tudományos kutatás megvalósul majd, amely tovább mélyíti az éghajlati rendszer folyamatainak megértését, valamint hozzájárul az éghajlati modellek pontosításához, és segíti az alkalmazkodást. De a borúlátóbb prognózisok szerint ha összeszámoljuk, hogy hány embert érint közvetlenül többek között az emelkedő tengerszint, akkor

az eredmény az, hogy az érintettek száma meghaladja az 1,4 milliárd főt.

Tehát az embert fenyegeti a tenger, de az ember is fenyegeti a tengert: messze vagyunk attól, hogy az ember és a tenger viszonyát a békesség-keresés szavával tudnánk jellemezni. Ennek az ember által okozott fenyegetésnek a tenger élővilága az elszenvedője, ugyanis az ember túlhalássza a tengereket és óceánokat. A túlhalászás már az 1800-as években jelentkezett, amikor az emberek a bálnaszír miatt megtizedelték a bálnapopulációt. Az elmúlt ötven évben a nagytestű halak állománya mintegy 90%-kal csökkent. Ennek a tengeri élővilággal folytatott kegyetlen „irtóháborúnak” igen szuggesztív irodalmi vetülete Hermann Melville *Moby Dick* című regénye, amelyben a tengert megszemélyesítő Moby Dick, a fehér ábrás cet harcol Ahab kapitánnyal és legénységével. A drámai küzdelemben a bálna lesz a győztes, és a regény lényege, hogy neki adunk igazat, és elítéljük Ahabot, ahogy a bibliai Aháb bukását is igazságosnak tartjuk.

ILLUSZTRÁCIÓK

„Ez a történet félmilliárd évvel, elképzelhetetlenül hosszú idővel ezelőtt játszódik, amikor is ez a bolygó még csak nem is hasonlított mostani alakjára... A tengerek is hátborzongatóan nyugodtan és csendes szunnyadtak, mivel a gerincesek is csak több tízmillió évvel később jelentek meg. De persze egy antropológus volt kéznél. Miféle világ lenne ez antropológus nélkül? ... Egy napon, amint ott az óceán partján búslakodott magában, meglátott valamit... Egy vizenyős paca volt... Odagázolt a vízben, udvariasan üdvözölte a lényt, az viszonzta az üdvözlést, és hamarosan jó barátok lettek. Az antropológus elmagyarázta, hogy ő életmódokat és szokásokat tanulmányoz, és ilyenfajta tájékoztatást kért új barátjától, amit az készségesen a rendelkezésére bocsátott.

– Most pedig – szolt végül az antropológus – szeretnék szalagra rögzíteni a saját szavaiddal néhányat azok közül a történetek közül, amiket ti egymás közt meséltek.

– Történetek? – Csodálkozott a másik.

– Tudod, mint mondjuk a teremtésmítoszotok, ha van nektek ilyen egyáltalán.

– Mi az a teremtésmítosz? – kérdezte a lény.

– Ó, hát tudod – felelt az antropológus –, az a képzeletszötte mese, amit a gyerekeiteknek meséltek a világ eredetéről.

Nos, ekkor a lény felháborodottan kihúzta magát – már amennyire egy vizenyős paca erre képes –, és azt válaszolta, hogy az ő népe ilyen képzeletszötte mesével nem rendelkezik.

– Akkor hát nincs magyarázatok a teremtésre?

– Hogyne lenne magyarázatunk a teremtésre! – csattant fel a másik.
– De az határozottan nem mítosz.

– Ó, hát persze hogy nem – mondta az antropológus, végre visszaemlékezve arra, amit tanult. – Borzasztóan hálás leszek, ha megosztod velem.

– Nagyon jó – nyugodott meg a lény. – De szeretném, ha megértenéd, hogy miként ti, mi is szigorúan racionális nép vagyunk, akik nem fogadunk el semmit, ami nem megfigyelésen, logikán és tudományos módszereken alapszik.

– Persze, persze – helyeselt az antropológus.

Így hát a lény belekezdett a történetébe.

– A világegyetem – mondta – hosszú-hosszú idővel ezelőtt született, talán tíz-tizenöt milliárd évvel ezelőtt. A mi naprendszerünk – ez a csillag, ez a bolygó meg az összes többi – mintegy két-három milliárd évvel ezelőtt jöhetett létre. Hosszú ideig egyáltalán semmi sem élt itt. De akkor, olyan egymilliárd év elteltével megjelent az élet.

– Elnézést – szólt közbe az antropológus. – Azt mondd, hogy megjelent az élet. Hol történt ez a mítoszotok – mármint tudományos magyarázatotok szerint?

A lényt, úgy tűnt, zavarba ejti a kérdés, és levendulaszínűvé változott.

– Úgy érted, hogy pontosan mely helyen?

– Nem, úgy értem, hogy a földön történt-e, vagy a tengerben.

– Föld? – Kérdezte a másik. – Mi az a föld?

– Ó, hát tudod – mondta a férfi a part felé intve –, a talaj meg a sziklák felülete, ami arra messze kezdődik.

A lény az elképedéstől a levendula mélyebb árnyalatára változott:

– El nem tudom képzelni, miről karattyolsz. A talaj meg a sziklák arra felé egyszerűen annak a hatalmas edénynek a peremei, mely a tengert tartja.” (Részlet Daniel Quinn *Ismael* című regényéből)

„Azt a vízözönös históriát én sosem értettem, mondta állítólag Schönhut úr, a szomszédos izraelita templom samesze, miközben eső dobolt az ablakokon, és a Városi Parkban – a Battisti út végén, a Kávéházból kilépőnek mindjárt balra – ólomszín ég alatt, csuromvizesen nyögték a szelet a faóriások. Ha olyan nagyon bűnös volt a világ, miért nem lett mindjárt vége, miért kellett előbb elpusztítani, aztán megint kezdeni az egészet előlről? Mert jobb, az aztán később se lett; sőt, egyik öldöklés és kegyetlenkedés követte a másikat, de nemhogy vízözön nem támadt többé, Isten még meg is ígerte, hogy többé nem irtja ki az életet a földről.

A későbbi gyilkosokat miért sajnálta meg ennyire, a korábbiakat pedig, akik mind vízbe vesztek, mint a patkányok, miért nem? Neki aztán tudnia kellett, hogy minden eleven lényvel, lett légyen az állat vagy ember, maga a gonosz szállt fel a bárkára; sajnálatának tárgyai magukkal hurcolták mindannak a gyűlöletnek és fájdalomnak a csíráit, mely megannyi járványként zúdult aztán rá a világra az idők végezetéig. És kortyolgatta tovább a sörét szép nyugodtan Schönhut úr, mert Izrael Istenére ő azt mond, amit akar, kígyót-békát is kiabálhat rá, a családban marad, noha másoktól ugyanaz tapintatlanság, némely időkben pedig egyenesen gazemberség volna.” (Részlet Claudio Magris *San Marco kávéház* című írásából)

KÉPEK

- Anne Eaton Parker festménye: <https://fineartamerica.com/featured/night-sky-with-sea-anne-eaton-parker.html>
- Az Európa, a Jupiter holdja: <https://www.jpl.nasa.gov/missions/europa-clipper>

2. Az ember és a folyók

A Biblia első fejezetében, az ember teremtésének leírása után van egy különös exkurzus a folyókról.

„Édenből pedig fakadt egy folyó, hogy a kertet öntözze; onnan aztán szétágazott, és négy ágra szakadt. Egyiknek Písón a neve. Ez megkerüli Havíla egész földjét, ahol arany van. Ennek a földnek az aranya jó. Van ott illatos gyanta és ónixkő. A második folyónak Gihón a neve. Ez megkerüli Etiópia egész földjét. A harmadik folyónak Tigris a neve. Ez Assúr keleti részén folyik. A negyedik folyó pedig az Eufrátesz.” (1Móz 2,10–14)

Tehát négy folyót említ a szöveg, amely az akkor ismert, ember lakta világot idézte meg. Az egyik az Eufrátesz vagy Perát, a másik a Tigris, avagy Hiddekel. Ez a két folyó öleli körbe Mezopotámiát. A Gihón a Biblia szerint Kús országát veszi körül, amely általában Etiópia neve, ezért a középkorban úgy gondolták, hogy itt a Nílusról van szó. A negyedik a Pison, amely név mögött a középkorban az Indus látták, amelyről a Biblia azt írja, hogy körülveszi Havila országát, amely azonos lehet a sumér mitológia Eldorádójával, Haralival. A folyók tehát az ókori világ legnagyobb civilizációinak adtak életet, a Nílus az egyiptomi városállamoknak, a Tigris és Eufrátesz az úgynevezett folyamközinek, vagyis Mezopotámiának, az Indus pedig az úgynevezett Indus-völgyinek, amelyet Harappa-civilizációként ismerünk.

Nagy kérdés, hogy miért szerepel ez a betét az ember teremtésének leírása után és az Éden kertjébe való helyezése előtt. Ha kivennénk onnan, az elbeszélés nem szenvedne csorbát – gondolhatnánk elsőre. De a folyókról szóló exkurzusnak az lehet a szerepe, hogy a nagy civilizációk létének perspektívájába állítsa a férfi és a nő, vagyis a mindenkori ember történetét. Ugyanis ezeknek az első civilizációknak a felemelke-

déséhez okvetlenül szükség volt ezekre a folyókra, amelyek nélkül nem jöhettek volna létre.

Az Édenből kijövő folyóról a bibliai szöveg azt mondja, hogy öntözésre szolgál. Az öntözéses földművelés első nyomait nyolcezer évvel ezelőtről Mezopotámiában és Egyiptomban is megtalálták. Kétezer évvel később már Dél-Oroszországban, az Andokban, a perui Zana-völgyben, Kr. e. 3000 táján pedig az Indus völgyében is megkezdődött a földművelés eme formája. Az első mezopotámiai földművesek, akik búzát, árpat és más haszonnövényeket termeltek a Tigris és az Eufrátesz vidékén, az esőzésekre, a folyók időszakos áradására és a föld vízmegtartó képességére hagyatkoztak, vödörrel hordták a folyóból a vizet. Ha viszont szárazság volt, a vetemény elpusztult. Erre találtak megoldást a folyó vizének ásott csatornákon át a földekre vezetésével. Az elvezetett vizet tározókba, mesterséges tavakba vezették, és szárazság idején onnan adagolták.

Ezzel a módszerrel a folyó menti termékeny területek több kilométerrel szélesedtek, ami sokkal több terményt jelentett, így hozzájárult a népességszám növekedéséhez. Az ásatásokból és a megfejett agyagtáblákból tudjuk, hogy a sumér civilizáció harmincöt városból és településből állt, ezek közül tizennyolc az akkori viszonyokat figyelembe véve rendkívüli méretűnek számított. Így kezdődött a folyók átalakítása, eleinte meglehetősen gyengéd formában, majd a modern kortól – Magyarországon a reformkortól kezdődően – drámai és drasztikus átalakulás vette kezdetét.

A Tisza folyó tekintetében például a legdrasztikusabb változást a Széchenyi–Vásárhelyi-program megvalósítása eredményezte. A kubikosokkal 6340 kilométer hosszúságú árvízvédelmi védvonalat építettek, ennek eredményeként 3 millió 520 ezer hektárnyi terület kerülhetett mezőgazdasági művelés alá. Igen ám, de a felszabadított területen ennek hatására megjelent a belvíz, ezért 40 ezer kilométer belvízelvezető csatornát kellett építeni, hogy a többletvíz minél hamarabb elfolyjon a területről. A „szabályozás” okai között a föld eltartóképessége növelésének szándéka állt. Ugyanis a lélekszám hatalmasat ugrott. 1850-ben 11,6 millió lakosa volt az akkori magyarországi területnek, amely a folyamatos növekedés következtében 1910-re már 18,3 millióra nőtt.

A szabályozás után a folyók nagyrészt szűk hullámtérbe lettek szorítva. A szűk hullámtérnek köszönhetően különösen nagy problémát okoznak az árvizek. Az év eleji víztöbblet levezetése kizárólag a hullámtérre korlátozódik, s a cél a víz minél hamarabbi levezetése. Azonban nyár közepén rendszeresen jelentkezik az aszály problémája. A víz elvezetése után az elvezetett víz nem marad a területen, a termőföld száraz marad. Ellentmondásos, hogy évente több tízmilliárdot kell költeni annak a vízmennyiségnek az elvezetésére, amely aztán hiányzik az áradástól megmentett tájból.

Időszakosan úgy tűnt, hogy a folyók megnyírbálása és a „szabályozás” egykori szűk látókörű aktivizmusa megoldást hozott, de valójában azt eredményezte és eredményezi mindmáig, hogy csapadékhiányos időszakok és nagy árvizek váltogatják egymást. Mesterséges medrekbe, gátak közé szorítottuk a folyókat, de a folyók és a vízrendszer ellen elkövetett erőszaknak súlyos következményei vannak.

Mindehhez még hozzájönnek a duzzasztógáták okozta problémák. A duzzasztógáták tönkreteszik a folyók élővilágát, feldarabolják a vízfolyásokat, a természetes élőhelyek így már nem tudnak egymáshoz kapcsolódni. Akadályozzák a hordalékáramlást és a vándorló halak útját, valamint víztározók sorozatává alakítják a vízfolyásokat. Ennek hatására drasztikus mértékben csökkennek az adott területen honos halfajok populációi, az idegenhonos halak viszont elszaporodhatnak. A világ 246 nagy folyójának csak alig egyharmadán nincsenek duzzasztók – több mint 60%-uk szabad folyását gátak vagy vízerőművek akadályozzák.

Európai uniós jogszabály kötelezi a tagállamokat folyóik helyreállítására, hogy azok legkésőbb 2027-ig jó ökológiai állapotba kerüljenek. Európa-szerte már több mint 3500 gátat távolítottak el. 2018-ban Spanyolországban történt a kontinens eddigi legnagyobb gátelbontása, Észtországban pedig történelmi jelentőségű projekt keretében végeznek folyó-helyreállítást: nyolc-tíz gátat fognak eltüntetni, így 3300 kilométernyi folyószakasz kapcsolódik majd újra egymáshoz.

Az idősebbek még emlékezhetnek a bős–nagymarosi vízlépcső esetére, amely a nyolcvanas évek végén megosztotta a társadalmat, és hozzájárult a rendszerváltásba torkolló változások felgyorsulásához. A vízlépcső tervezett formájában sosem valósult meg, mivel a magyar kormány a környezetvédők és civilek tiltakozásának hatására 1989-ben

leállította a magyar oldalon az építkezéseket, 1992 májusában pedig felbontotta a szerződést a csehszlovák féllel. A csehszlovák oldalon ezt követően 1992 októberében a bósi erőmű csatornájába, szlovák területre terelték a Duna vizének 83%-át, ami azóta is jogtalanul így van. Az ügyben a két ország a hágai Nemzetközi Bírósághoz fordult, amely végül 1997-ben mindkét felet elmarasztalta, és kötelezte őket a helyzet államközi szerződésekkel való rendezésére, ez azonban azóta sem történt meg. Ezzel a Nemzetközi Bíróság által a fennállása óta vizsgált százötvenegy eset közül a bős–nagygyarosi a leghosszabb ideje rendezetlenül maradt ügy.

ILLUSZTRÁCIÓK

Kemény István: *Nílus*

Ha te is voltál már Nílus, egy
hullafáradt folyó Egyiptomban,
ébredtél már egy hatezer
kilométer hosszú csúszdán
takaró nélkül párologva
egy majdnem eltelt délelőtt
két sístergő part között,
mit csináltál, hol jártál az éjjel,
kivel, mekkora esőkben, miféle
pöttyös, csíkos, pikkelyes
állatok ittak és csorgatták
beléd a vérüket, hogy
kerültél haza, és
hányadszor csinálod ezt –
akkor tudod, hogy bizony
Nílus vagy Egyiptomban, és te
vagy a Nílus Egyiptomban, tehát
nem lesz már több mellékfolyód,
esőről ne is álmodz,
szárít a nap és sajnálkozik,

szárít a szél és sajnálkozik,
szárít a datolya és sajnálkozik,
csak a sivatag lepődik meg
rajtad, mint minden reggel,
Nílus, Nílus, hát te még élsz?
de aztán ő is napirendre tér
fölötted, és felforrósodik,
szóval ha látod, hogy semmi kétség,
Nílus vagy már megint,
víz, ahol nincs helye víznek,
így alakult folyó, ez van folyó,
jó ez így folyó, úgyse lesz jobb folyó,
akkor most képzelj el azt, hogy
utoljára vagy Nílus Egyiptomban,
csak most az egyszer gondold át, Nílus,
hogymilyen vagy,

mi minden,
pusztába kivonult remetefolyó,
erős, szívós, aszkétikus folyó,
megbízható, türelmes folyó,
jó szülő,

derék és dolgozó nőket, férfiakat
neveltél fel és táplálsz most is, akik
szeretnek, tisztelnek, becsülnek,

nyugodj meg, Nílus,
megtetted a dolgodat,
és örülj egy kicsit,
mert most már

Nílus is maradsz:

	a sós	vízig	kitartó
	el	nem	párolgó
mindig		újra	váratlan
meglepetés		egyszeri	véletlen
		csoda	

Az Asszuáni-gát története

A Nílus ötezer éven át emberek millióinak biztosított megélhetést a világtörténelem legnagyobb fenntartható ökológiai öntözőrendszereként. Ehhez hozzájárult remek fekvése és adottságai. A nyaranként bekövetkező áradás során termékeny iszappal látta el a partokat, az árteret és a deltatorkolatot, lehetővé tette olyan téli gabonák termesztését, mint a búza és az árpa. A kiépített öntözőrendszerek megakadályozták a talaj szikesedését (azaz sóssá válását). Mindez egészen a 18. század végéig így is volt, amikor is Mohamed Ali, egy albán kalandor lett Egyiptom pasája. Ő volt az első olyan uralkodó, aki a saját hatalmának megerősítése miatt beleavatkozott ebbe az évezredek óta jól működő rendszerbe. Az elképzelése az volt, hogy a Nílus alsó szakaszán épített gátak segítségével áttér a gyapottermesztésre, mert az sokkal jövedelmezőbb üzletként kecsegtetett, mint az évezredek óta termesztett búza. A gyapot viszont nyári termés, amelynek a heves nyári esőzések óriási károkat okozhatnak. Az esőzések eredményeként lezúdul nagy vizet szerette volna a gáttal visszatartani. 1882-ben a britek elfoglalták Egyiptomot, majd 1898-ban a Nílus felsőbb szakaszának területén található Szudánt is, mert aggódtak Egyiptom vízellátása miatt. Lord Cromer, aki korábban Egyiptom főkonzulja volt, saját családi bankjából finanszírozva kezdte meg egy erősebb gát, az Asszuáni-gát építését, Mohamed Alihoz hasonló célokat követve. 1952-ben az egyiptomi Nasszer ezredes vezetésével a helyi forradalmárok visszavették a hatalmat a britektől. Nasszer – elődeihez hasonlóan – az asszuáni Nagy-gát megépítésében szimbólumot látott, amely segíti hatalmának biztosítását, és Egyiptom számára elhozza az örökké tartó jólétet.

Víztudományi szempontból egy gát építésére azonban Asszuán vidéke egyáltalán nem volt alkalmas, ahogy erre már korábban brit vízépítő mérnökök is rámutattak. Ők Ugandában vagy Etiópiában látták volna jobbnak egy gát megépítését. Asszuán ugyanis a Föld egyik legintenzívebben párolgó vidéke, s így egy ide telepített víztározó csak növeli ezt a párolgó felületet, és rontja a víztartó képességet. Továbbá Asszuán alatt a Nílus lejtése a Földközi-tengerig az 1200 km-es szakaszon mindössze 87 méter, s ez nem elég ahhoz, hogy a folyó megfelelően ki tudja fejteni jótékony, szállító hatását, ha a gát a vízhozamot megakasztja.

De Nasszer mindenképpen azt szerette volna, ha a gát Egyiptom területén épül meg, nem akarta ezt a szabályozási lehetőséget átengedni más országoknak. Viszont nem volt elég pénze arra, hogy a gát felépítését finanszírozza, így elfoglalta a Szezei-csatornát, hogy annak bevételeit használhassa a gát megépítéséhez. Ez vezetett a szezei válsághoz és egy újabb háborúhoz, melyben több ország, még Franciaország, Nagy-Britannia és Izrael is részt vett. [...] végül Nasszer győzedelmeskedett, a gát építését 1960-ban megkezdték, és egy évvel Nasszer halála után, 1971-ben fejezték be. A nagy gát a Nasszer-tóban hatalmas mennyiségű vizet és iszapot tartott vissza innentől kezdve minden évben. Ennek eredményeként virágzott a gyapot-, a rizs- és a kukorica-termesztés (ezek mind nyári termények), a Nílus a gát alatt teljesen megszéledült.

No de persze az előnyök mellett szép fokozatosan jelentkezni kezdtek a hátrányok is. A folyó által szállított termékeny iszaptakaró hiányában egyre több műtrágyát kellett használni a mezőgazdaságban, a gát által termelt villamos energiát a műtrágyák gyártására is kellett fordítani. A vízáramlás és az iszap hiányában a szikesedés is megindult, a talaj mindenhol egyre sósabb lett, valamint a deltatorokolat is zsugorodni kezdett. A folyóvíz ugyanis nem volt már elég erős a tenger betöréseivel szemben, előbb-utóbb a tenger győzött: a vidék, mely korábban sok ezer embernek adott otthont és megélhetést, egyre kezdett csökkenni a folyamatos tengeri betörések miatt. Mindezek a folyamatok a Földközi-tenger élővilágára is hatással voltak. Az elegendő nílusi vízutánpótlás elmaradása miatt a tenger vize sósabb lett, melyben új fajok jelentek meg, a régiek pedig más vizekre vándoroltak. Valójában tehát a politikai és hatalmi törekvések miatt sikerült egy ötezer éve jól működő mezőgazdasági és társadalmi kultúrát teljesen leépíteni. Ma már Egyiptom is nagyon komoly vízproblémákkal küzd: 2008-ban több száz ezer ember maradt víz nélkül a fővárosban, Kairóban. 2025-re kritikus vízhiányt prognosztizálnak.

(Részlet J. R. McNeil *Valami új a nap alatt* [Ursus Libris, 2011] című könyvéből)

Fontos adatok a földi édesvízkészlet természetéről: a Föld teljes vízkészlete a teljes tömegének csupán 0,02%-a. A becsült vízkészlet több mint 97%-át a sós óceánok és tengerek teszik ki. Az édesvíz mennyisége

csupán 3%-a a Föld vízkészletének, amelynek jelentős része (kb. 80%-a) a sarki jégtakaróban található, így a valóban rendelkezésre álló édesvízkészlet a Föld teljes vízkészletének csupán 0,5%-a.

KÉPEK

- Római kori szobor – a Nílus allegóriája: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ea/Allegory_of_the_river_Nile-Metropolitan_Museum_of_Art.jpg
- Az Okavango folyó Afrikában (vagy valami hasonlóan kanyargós, szabályozatlan folyó felülről/): <https://flic.kr/p/CKPu7X>

3. Az ember és az erdő

Az erdő a maga rejtelmességével talán a legvonzóbb természeti képződmény az ember számára. Arra késztet minket, hogy beléhatoljunk, hogy elinduljunk benne, és felfedezzük rejtett titkait: megpillantsuk rohanó vadjait, gázolhassunk az aranyárga avarban, átölelhessük óriási fáit, rácsodálkozunk különös vadvirágaira, szedhessük illatos gombáit, találjunk benne egy ismeretlen barlangot vagy egy ezüstösen csillogó tavat, vagy kilyukadjunk egy különös sziklaoromnál, amely egy-

szer régen őseink áldozati oltára volt. Talán minden erdőben kiránduló ezek közül az élmények közül vágyik valamelyikre.

A Bibliában kevés szó esik erdőkről. Amikor Mózes elküldi a felderítőket, hogy kikémleljék Kánaán földjét, akkor azt mondja nekik: „*Menjetez itt a Délvidéken át, föl a hegyvidékre. Nézzétek meg, hogy milyen az a föld, és a rajta lakó nép erős-e vagy gyenge, kevés-e vagy sok! Milyen az a föld, amelyen lakik: jó-e vagy rossz? Milyenek a városok, amelyekben lakik: táborfélék vagy megerősített helyek? Milyen a föld: kövér-e vagy sovány, van-e rajta fa vagy nincs?*” (4Móz 13,17b–20a) A felsorolt szempontok közül az is fontos volt, hogy vajon van-e Kánaán földjén erdő.

Mózes I. könyvében arról is olvasunk, hogy miután az Úr Ábrahámnak ígéri egész Kánaánt, Ábrahám Mamré tölgyesében telepedett le, és ott épített oltárt az Úrnak (1Móz 13,18). Mamré tölgyese olyan erdő lehetett, amelyben elsősorban örökzöld levelű babértölgyek nőhettek.

Gedeon elhívási történetében (Bír 6) az angyal egy tölgyfa alatt jelenik meg Gedeonnak, aki áldozatát ott, a tölgyfák lombjának árnyékában ajánlja fel Isten küldöttének. Ezek a részletek arról vallanak, hogy a vallásgyakorlatnak egy nagyon régi, az erdő szentségét valló, archaikus szintjét is megőrizte a Biblia.

James Frazer cambridge-i klasszika-filológus egyik olaszországi utazása során elvetődött az Albanói-hegységbe. Itt egy kráterszerű mélyedésben fekszik egy tó. A helyiek meséltek neki egy régi, ősidőkre visszanyúló legendáról. Arról, hogy ott bolyongott egykor az erdőben, a tó körül egy félelmetes alak, csupasz karddal a kezében, és azt várta, hogy ellenséges támadás érje. Ez a félelmetes alak az erdő királya és papja is volt egyúttal. Pap volt és gyilkos is, mert elődjét megölte, és annak a másiknak, akitől félt, és aki miatt felfegyverezve járt, előbb-utóbb őt kellett megölnie ahhoz, hogy a helyére, az örökébe léphessen, és ő lehessen az erdő pap-királya. Frazer lenyűgözve hallgatta a helyiek elbeszélését a különös, erdőben kószáló árnyalakról, akit lelki szemei előtt meglevenedni látott: látta, amint a pap-király nyugtalanul hánykolódik a fekhelyén, mert egyetlen uralkodónak sem lehetnek rémesebb álmai, mint neki – gondolta Frazer –, télen-nyáron, jó és rossz időben magányosan kellett örködnie, és ha olykor nyugtalan szendergést engedélyezett magának, ezzel életét tette kockára. Ez az ősi legenda annyira lebilincselte Frazert, a cambridge-i szobatudóst, hogy úgy érezte, a vallás alapjainak ősmintázatára talált rá.

Az erdő királyának legendája visszavezet minket egy olyan archaikus korba, amikor a szárazföld java részét – ahol volt elég csapadék – még erdő borította. Az Albanói-hegységet ma már csak töredék részben fedi erdő, Frazer jó száz évvel ezelőtt még összefüggő erdőséget láthatott. Mára az erdő csak foltokban maradt meg, és a krátertő partját is félig beépítették.

Az erdő és az ember kapcsolata meglehetősen ambivalens: az ember irtja az erdőt, ugyanakkor akarja is azokat a javakat és élményeket, amelyeket csak az erdő adhat meg. De az erdő pusztítása gyakorlatilag egyidős a civilizációval, illetve a mezőgazdasági termelés megindulásával. Az ókortól napjainkig változó intenzitással zajlott, illetve zajlik ma is. Elsősorban azzal a céllal történik, hogy területet nyerjenek a növénytermesztés számára; ehhez hozzájárult a hajóépítés megnövekedett faigénye, részben ennek estek áldozatul az eredeti mediterrán erdők. A faszén kohászati felhasználása újabb lökést adott az erdőirtásnak. A települések méretének növekedése, a vasúti hálózat kiépítése, az építkezések faigénye – ez mind hozzájárult ahhoz, hogy a mérsékelt övben drasztikusan csökkent a természetes erdők kiterjedése.

Régen Magyarország kétharmadát erdők borították, ma az erdő-sűrűség 20-21%-os, ebből a természetközeli erdő csupán 6-7%. Teljesen természetes állapotú őserdő nincsen, és problémát okoz a telepített erdők nagy aránya. De elmondható, hogy az erdőterületek folyamatosan növekednek hazánkban. Ahhoz, hogy igazi őserdőt lássunk, el kellene menni Szlovákia, Lengyelország és Fehéroroszország határvidékére, ahol a Białowieża-erdő található, amelynek területe összesen mintegy 150 000 hektár.

ILLUSZTRÁCIÓK

Bíró Sára: *Menedék*

*ha kakukkfiókaként egy rigó fészkében nössz fel,
indulj északnak a vizek mentén.
de vigyázz, mert arra a tavak felszíne törekeny és hideg,
mint egy idegen szülő szeretete.
látni fogod, ahogy a nők fenyővé változnak.
gyermeküket egy odúban hordják ki.*

testükbe mély repedéseket
karcol fogával az idő,
ahogy kiharapja belőlük a magzatot.
csodálkozol majd, milyen némán
jönnek ott világra, milyen könnyen
mondanak le: testről, kötődésről.
ösztoneid tompulnak, csak a túlélés
lúktet benned.
azt gondolod, ez mind érted van,
most szabadon választhatsz a magányok közül,
de óvakodj, a túlevelek ölelése szúrós,
és te felejteni indultál.
látni fogod, nem vagy egyedül,
az egész hegyoldal meghajol
az elhagyatottság előtt.
a köd bepólyál,
csatlakozol a völgyben kószáló nyájhoz,
végre tartozol valahová.
de meg kell tanulnod némán túrni,
mint a fenyvesek gyermekei, mert
keserű sírásod vonzza a vadakat.
lenyalják arcodról a sót, bőrödről a deret,
véreddel színezik vörösre az avart.
egyetlen túlélési esélyed,
ha befészkeled magad az ágak közé,
és te is alkut kötsz az idővel.
ha testedet férgeknek és fakopáncsoknak adod,
cserébe együtt öregszel a rengeteggel,
míg sikolyaid túlharsogja a fejszecsattogás.

Erdőirtás Brazíliában

Brazíliában 829 négyzetkilométer amazonasi esőerdőt irtottak ki tavaly májusban, többet, mint május hónapban bármikor a rendszerszintű megfigyelések 2015-ös kezdete óta. 2032 négyzetkilométer kivágott, felégetett esőerdővel rekordot döntött az erdőirtás 2020 első öt hónapjában – közölte pénteken friss méréseinek eredményét ismertetve a brazil úrkutatási hivatal, az INPE.

Az adatok aggasztóak, különös tekintettel arra, hogy a vizsgált időszakban még be sem köszöntött a száraz évszak, amely hagyományosan sok erdőtüzet hoz magával. Az Amazóniai Ökológiai Kutatóintézet (IPAM) attól tart, hogy augusztusig további 9000 négyzetkilométernyi esőerdő válhat a lángok martalékává.

Mariana Napolitano, a WWF Brazília környezetvédelmi szervezet tudományos igazgatója a friss adatokat úgy kommentálta: „A totális katasztrófa forgatókönyvével nézünk szembe Amazóniában.”

Májusban annak ellenére sem sikerült elejét venni az erdőirtás növekedésének, hogy a természetvédelem iránt közömbösséget mutató brazil elnök, Jair Bolsonaro a környezetvédők nyomására katonákat küldött az amazonasi erdők védelmére.

Az INPE adatai cáfolják Hamilton Mourao alelnököt, az Amazónia védelmével megbízott kormánybiztost, nyugalmazott tábornokot, aki néhány napja azt állította, hogy az elmúlt évek legalacsonyabb szintjére sikerült leszorítani az erdőpusztulást májusban, és ezt a hadsereg nagy sikereként állította be.

A korábban véltnél nagyobb területen irtották ki az esőerdőt Brazíliában 2018 augusztusa és 2019 júliusa között az INPE felülvizsgált adatai szerint. A jelzett időszakban 10 129 négyzetkilométer esőerdő tűnt el, ami tizenegy éves csúcsot jelent. A kiirtott erdők nagysága megegyezik Libanon területével, és 34,4 százalékos növekedés az egy évvel korábbi időszakhoz képest – közölte az úrkutatási hivatal.

A jelentős pusztítás Jair Bolsonaro elnök első hivatali évéhez köthető. Bírálói gyakran vetik Bolsonaro szemére, hogy bátorítja az erdőirtást, az illegális fakitermelést, valamint a földek megnyitását mezőgazdasági használatra, beleértve a védett területeket is. A térség gazdasági kiaknázása érdekében pedig nem törődik a környezetvédelemmel. Az elnök a héten újabb harminc nappal meghosszabbította a hadsereg bevetéséről szóló rendelet hatályát.

A MapBiomás műholdas térképszolgáltató múlt hónapban közzétett adatai arról tanúskodnak, hogy az erdők 99 százalékát illegálisan irtották ki 2019-ben Brazíliában.

KÉPEK

- Az Albano vulkanikus krátertava ma: <http://lideamagazine.com/il-sonno-dei-colli-albani-quando-avverra-la-prossima>

eruzione-the-colli-albani-sleep-how-long-will-it-take-before-an-eruption/

- Ösvény az erdőben – Oliver Andreas Jones festménye: <https://500px.com/photo/127785527/Halnakar-by-Oliver-Andreas-Jones/>

4. Az ember és a hegyek

171

„Szemeimet a hegyekre emelem, onnan jön az én segítségem.” (Zsolt 121,1) A 121. zsoltár kezdőmondata komoly teológiai kérdést vet fel, ugyanis kétféleképpen is lehet fordítani. Úgy is, hogy „honnan jön segítségem” kérdő mondat formájában, vagy kijelentő mondatként. Az revideált új fordításban és a katolikus fordításban is kérdő mondatként, míg Károlinál kijelentő mondatként van fordítva. Az eredeti héber szöveg mindkét lehetőséget lehetővé teszi. A Septuaginta és a Vulgata

is kijelentő mondatnak fordítja: „ahonnan segítségem származik”. Ha kérdő mondatként van fordítva, akkor olyan értelmet nyer a zoltár első mondata, mintha csak úgy tétován nézelődne valaki segítség után keresgélve, és véletlenszerűen a hegyekre nézne. De ha kijelentő mondatként fordítjuk, akkor a hegyek határozottan fontos objektumai az istenkeresésnek.

Van-e a hegyeknek köze ahhoz, hogy kapok-e Istentől segítséget?

A hegyek központi szerepet kapnak számos vallásban, és sok legendában szerepelnek. Sokak számára a hegy csúcsa, az oda való felkapaszkodás egyfajta szimbolikus közelséget teremt az istenség és a hívő között, mivel legközelebb van a mennyhez, az istenség elképzelt lakhelyéhez. Számos vallás hagyományainak középpontjában szent hegyek állnak, amelyeket azért tekintettek szentnek, mert hitük szerint az az istenek lakhelye, mint például a görög mitológiában az Olümposz, vagy például a Kailash-hegyről úgy vélik, hogy az Siva és Párvati hindu istenségek lakhelye. Más esetben attól válnak szentté a hegyek, hogy híres eseményekhez kapcsolódnak, mint a Sínai-hegy a zsidóság számára vagy a Tábor-hegy a kereszténység számára, ahol a hagyomány szerint Jézus színeváltozása megtörtént. Bizonyos esetekben a szent hegy tisztán mitikus, mint a zoroasztriánus perzsa vallásban szereplő Hara Berezaiti. A vulkánokat, például az olaszországi Etnát a rómaiak szentnek tekintették, és úgy vélték, hogy az Etna vulkán a római tűz- és kovácsisten, Vulcanus otthona volt.

Visszatérve a Zsoltárok könyvéhez, a hegyek nagyszerűségét Isten tulajdonságainak leírására használja több zoltárszerző is. Az Isten igazságát például így írja le: „*Igazságod olyan, mint a hatalmas hegyek...*” (Zsolt 36,7a) Vagy amikor az Úr hatalmát akarja a teremtésben bemutatni, akkor rámutat a hegyekre, a teremtés legnagyobb látható jeleire: „*aki hegyeket hoztál létre erőddel*” (Zsolt 65,7a). Ezenkívül a zoltáros leírja Isten mindent átfogó hatalmát a teremtés felett, elmesélve a vízözön részleteit: „*Mély vizekkel borítottad be, mint valami öltözettel, a hegyeken is állt a víz.*” (Zsolt 104,6) Tehát gyakran szemléltető vagy összehasonlító jelleggel használja a hegyeket Isten tulajdonságainak, erejének, jelenlétének és védelmének érzékeltetésére.

A Biblia idejéhez képest a hegyek keletkezéséről elég pontos tudományos ismereteink vannak, hogy milyen folyamatok eredményeként születtek a hegyek. A földkéreglemezek elmozdulásaiból jöttek létre,

amelyek törtek, vetődtek vagy gyűrődtek, de emellett még a vulkanikus tevékenység eredményeképpen is. A születés módjától, a találkozó lemezek minőségétől függő mértékben az üledékképződés is szerepet játszott. Ezek az ismeretek hozzásegítették az emberiséget ahhoz, hogy a hegyekre más szemmel tekintsen. Látványuk lehet lenyűgöző vagy félelmetes, ha éppen a hegy magasából tekintünk le, de nem társul már hozzá transzcendens élmény.

Máig vannak vallások, amelyek az Istennel való találkozás lehetőségét egy konkrét helyhez, illetve hegyhez kapcsolják. Különösen nehéz akkor a helyzet, ha egy adott hegy több vallás számára is szent helynek számít, és ez folyamatos és kibékíthetetlen konfliktusok forrása. Ettől a keresztény ember bizonyos értelemben szabad. Olyan hívőként állhat a többi vallás követői közé, aki rendelkezik a békességre találás lehetőségével. Ehhez Jézus és a samáriai asszony története szolgál tájékoztatóul, amelyet János evangéliumából ismerünk (Jn 4)

A samáriai asszony elérkezik ahhoz a ponthoz, ahol kibékíthetetlen ellentétet lát a zsidóság és Samária népe közt: a szent hegyek körüli vitát. *„A mi atyáink ezen a hegyen imádták Istent, ti pedig azt mondjátok, hogy Jeruzsálemben van az a hely, ahol Istent imádni kell.”* (Jn 4,20) Jézus azonban így válaszol neki: *„Nem ezen a hegyen, nem is Jeruzsálemben imádjátok az Atyát”* (Jn 4,21b) – vagyis nem is a Garizimen, nem is a Sionon. Ha Jézus templomtisztítási történetére gondolunk, láthatjuk, hogy ezeket a kultuszi központokat, szent helyeket kíméletlen és elszánt érdekcsoportok uralták.

Vannak kibékíthetetlen hitvallások: nem lehet alku tárgya a szent hely és annak birtoklása. Azokért még ma is emberek életét oltják ki. A szent helyek embervérrel megöntözött helyek, azok voltak egykor és sajnos ma is. Nemcsak Pilátus öntözte annak idején vérrel a Siont, és minél több vér folyik, annál nagyobb a szent helyért epekedő imádat tüze. Nem lesz az öldöklésnek és fanatizmusnak vége soha addig, míg hisznek abban, hogy a szent helyen elmondott imákat Isten inkább meghallgatja, mint a más helyen elmondottakat.

Jézus arról beszél a samáriai asszonynak, hogy Isten Lélek, és akik őt imádják, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk, hátat fordítva a Sionnak vagy a Garizimnek és minden más helynek, amelyről azt állítják, hogy egy bizonyos helyen összegyűlve Istennek nagyobb tetszésére lehetünk, és inkább meghallgat.

Lélekben és igazságban: azaz abban a hitben, hogy Isten jelen van mindenütt közöttünk, éppúgy, mint a levegő, mi pedig minden érdek nélkül gyönyörködhetünk Lényében, egyetemes, mindenkire kiterjedő, személyválogatás nélküli jóságában és kegyelmében.

ILLUSZTRÁCIÓK

Merénylet a Templom-hegyen 2017 júliusában

Két drúz származású rendőr és a három izraeli arab merénylő halálával végződött a merénylet a Templom-hegyen. Az előzményeket érdemes áttekinteni: A második világháború után jött létre Izrael állam, amely azután három háborúban biztosította a státuszát az arab túlerővel szemben. A hatnapos háború során foglalták vissza Jeruzsálemet, Hebront és a Templom-hegyet Jordániától. A kialakult feszültség enyhítése céljából megegyezés született, hogy a Templom-hegyen levő muzulmán szent helyeket továbbra is egy speciálisan erre a célra létrehozott alapítvány (WAFQ) felügyeli és működteti a muzulmán előírásoknak megfelelően. A zsidók végre szabadon látogathatták a Siratófalat, a muzulmánok a hegyet, a keresztények a Szent Sír bazilikát az óvárosban. A hegy különleges státusza miatt az izraeli hatóságok elfogadták, hogy a biztonsági feladatok egy részét a WAFQ veszi át, cserébe szavatolják, hogy a Templom-hegy és a muzulmán mecsetek nem válnak erőszakos cselekmények kiindulópontjává. 2017-ig nem történt meg az, hogy a Templom-hegyen lőfegyvereket rejtettek volna el, és azzal izraeli rendőrökre támadtak volna. A hegyre felmenő turistákat ugyanis az izraeli hatóságok szigorúan ellenőrzik, de az imádkozni menő muzulmánok ellenőrzése a WAFQ feladata.

A merénylet módja alapvetően változtatta meg a biztonsági helyzetet, és az izraeli hatóságok bejelentették, hogy ezek után mérlegelik, hogy átvegyék a hegy feletti teljes biztonsági ellenőrzést. Az arabok viszont arra szólítottak fel, hogy minden hithű muzulmán teljes erővel álljon ellen az újabb „megszállási kísérletnek”. Jeruzsálemben már ennél kevesebbért is súlyos zavargások és vérontások törtek ki a „megszállók” ellen. Ásatások elindítása vagy a Haszoneus-alagút megnyitása is véres incidensek sorozatát eredményezte. A hegy feletti biztonsági ellenőrzés átvételét hadüzenetnek tekinti a muzulmán világ, Izrael viszont nem engedheti, hogy a lazább felügyelet azt eredményezze, hogy a mecseteket gyeverraktárrá alakítsák. A merénylők minden jel szerint ezt pon-

tosan tudták, és vélhetően éppen az volt a céljuk, hogy felszítsák ezt a feszültséget.

„A három archaikus utazási cél közül – nevezzük ezeket most »háborúnak«, »kereskedelemnek« és »zarándoklatnak« – melyikből lett a turizmus? Sokan egyből rávágják, hogy a zarándoklatból. A zarándok azért megy »oda«, hogy lásson; a zarándok általában hazavisz valami emléktárgyat; a zarándok »szabadságra megy« a hétköznapiokból; a zarándok céljai nem anyagi természetűek. Ebben az értelemben a zarándok a turista előképe.

Ám a zarándok tudata a zarándoklat közben jelentős változáson megy át, mely számára valóságos. A zarándoklat a beavatás egy formája, s a beavatás a megismerés újabb formáinak kapuja.

A zarándok és a turista közötti különbséget az világítja meg, ha összehasonlítjuk, milyen hatással vannak arra a helyre, amelyet meglátogatnak. Egy hely – város, kegyhely, erdő – változásai csekélyek, de megfigyelhetők. A hely lelke kifürkészhetetlen, de a társadalmi változásokról talán mondhatunk valamit.

Az olyan zarándokhelyek, mint Mekka, lehetnek hatalmas kereskedelmi bazárok, sőt termelési központok is (gondoljunk a benaresi selyemiparra) – de elsődleges »termékük« a baraka vagy mana. Ezeket a szavakat (egyik arab, másik polinéz) általában úgy fordítják: »áldás«, de számtalan más jelentést is hordoznak.

A vándorló dervis, aki a megszentelt helyen alszik, hogy egy halott szentről (a »Sírok Népének« egyik tagjáról) álmodjék, beavatásra vagy a lelki ösvényen való előrejutásra vágyik; az anya, aki beteg gyermekét Lourdes-ba viszi, gyógyulásra; a gyermektelen nő Marokkóban azt reméli, hogy a Marabout termékennyé teszi, ha rongyot köt a sírjából sarjadó öreg fára; a mekkai utazó a Hit központjába vágyik, s ahogy a karaván megpillantja a Szent Várost, a hadzsi így kiált: Labbaika Allahumma! – Itt vagyok, Uram!

Mindezeket az indítékokat a baraka szó foglalja össze, amely néha tapintható, szinte anyagi természetű dolognak tűnik, s a zarándok erősödő karizmáján vagy »szerencséjén« mérhető le. A kegyhely barakát hoz létre. A zarándok magával viszi. De az áldás a képzelőerő műve – akárhány zarándok visz belőle magával, jut is, marad is. Sőt, minél

többet visznek el, annál több áldást „termel” a kegyhely (mert a népszerű kegyhely minden meghallgatott imádságtól gyarapszik).

A baraka a képzelőerő műve – de nem »irreális«. Épp elég reális azoknak, akik megérik. A lelki javak azonban nem a kereslet és kínálat törvényei alapján működnek, mint az anyagi javak. Minél nagyobb a kereslet a lelki javak iránt, annál nagyobb a kínálat. A baraka termelődése végtelen.

A turista ezzel szemben nem barakára, hanem kulturális különbségekre éhes. A zarándok azért hagyja el az otthon »profán terét«, és utazik a kegyhely »szent terébe«, hogy megtapasztalja szent és profán különbségét. De ez a különbség megfoghatatlan, finom, a profán tekintet számára láthatatlan, spirituális, képzeletbeli. A kulturális másság viszont mérhető, szemmel látható, anyagi, gazdasági, társadalmi természetű.

A kapitalista »első világ« képzelőereje kimerült. Nem tudja elképzelni, milyen, ami más. A turista nem azért hagyja el az »otthon« homogén terét az „idegen tájak” heterogén teréért, hogy áldást kapjon, hanem egyszerűen azért, hogy megcsodálja a festői tájakat, a másság látványát, pillanatát, hogy lássa a másságot.

A turista a másság fogyasztója. Ám a kulturális másság termelődése nem végtelen és nem pusztán képzeletbeli: nyelvben, tájban, építészetben, szokásokban, ízben, illatban gyökerezik. Minél többet használnak el, visznek el belőle, annál kevesebb marad. Egy adott társadalom csupán ennyi jelentés, csupán ennyi másság termelésére képes. Ha egyszer vége, akkor vége.

A turizmus valódi gyökere nem a zarándoklat (sőt, még csak nem is a »tisztességes« kereskedelem), hanem a háború. Erőszak és fosztogatás volt a turizmus eredeti formája; vagy másképp szólva: az első turisták közvetlenül a háború nyomában érkeztek, mint keselyűemberek, akik a harcmezei mészárlás maradványain kapirgáltak, képzeletbeli hadizsákmányra – képekre – vadászva.”

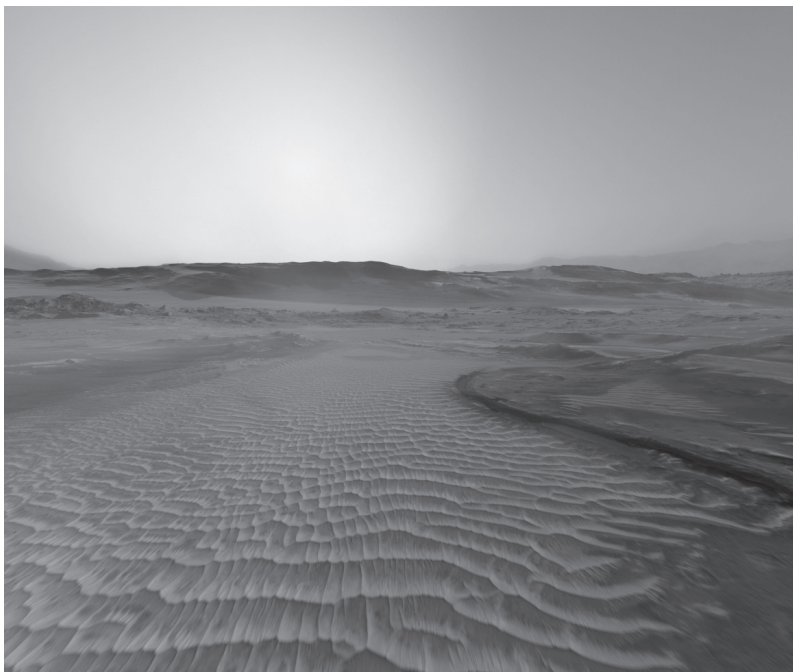
(Részlet Hakim Bey *Az utazás művészete* című írásából)

KÉPEK

- Juan de Flandes: *Krisztus és a samáriai asszony* <https://gallerix.org/storeroom/1014246250/N/2402048301/>
- Kínai hegyek: <https://flic.kr/p/NoXDVD>

5. Az ember és a sivatag

Amikor az első Mars-szonda, amely sikeresen landolt a bolygó felszínén, 1976-ban elküldte az első felvételeit, a világ megdöbbsent azon, hogy a látvány, amelyet látott, nem tűnt ismeretlennek. A táj ugyanis megdöbbsentően hasonlított a földünkön található sivatagokhoz. A különbség csupán annyi volt, hogy az ég színe nem kék volt, hanem vöröses rózsaszín. A felvételeket akár készíthették volna a Szaharában vagy az Atacama-sivatagban is. Egy bolygó élet nélkül csupán egy óriási sivatag.

A Bibliában a pusztulás és a halál szinonimája a sivatag és a pusztá – nincs a kettő között éles határ sem –, és a bibliai szerzők úgy látták, hogy Isten ítéletének eredménye az, hogyha a föld pusztává, sivataggá lesz. Például Ezékiel próféta így profétál Egyiptom ellen: *„Egyiptom földjét pusztasággá teszem az elpusztult országok sorában. Városai a rom-*

városok sorába kerülnek, pusztán maradnak negyven évig. Az egyiptomia-
kat pedig szétszórom a népek közé, és elszórom őket az országokba!”
(Ez 29,12)

A teremtéstörténet leírásában találkozunk azzal a kifejezéssel, hogy a teremtés előtt „a föld kietlen és puszta volt” (1Móz 1,2). A teremtés folyamata során aztán étellel telik meg a puszta, és akkor kerül vissza a világ egy része a puszta állapotába, ha Isten megszűnik gondoskodni róla.

Ugyanakkor a puszta és a sivatag a menekülés helye is. Illés próféta ide menekül a királyi udvar haragja elől. Amikor Jezábel megfenyegette Illést, az megijedt, útnak indult, hogy mentse az életét, és elérkezett a júdai Beersebába. Legényét ott hagyta, ő pedig elment a pusztába egy-napi járőföldre (1Kir 19,3–4). De nemcsak menedék, hanem az Úrral való találkozás helye is sokszor a puszta. Mózes a Sínai-pusztában találkozik Istennel, és az Úr ott szól Mózeshez (3Móz 1,1).

Jézus a pusztába megy, hogy negyvennapos böjtjével Mózes példáját kövesse, és ott kerül sor arra, hogy a kísértések során leszámoljon azokkal a hamis lehetőségekkel, amelyekre nem alapozhatja messiási szolgálatát, és ezután angyalok szolgálnak neki (Mt 4,12).

Jézus nem hajlandó engedni, hogy a Sátán hamis elvárásokat támasszon. Azt tanítja, hogy utasítsuk el és hagyjuk el azokat a hamis elvárásokat, amelyeket önmagunkkal, másokkal, Istennel szemben támasztunk. Jézus egész működése az élet valóságának teljességére mondott igenként is felfogható. És ezt a teljességet nem lehet átélni anélkül, hogy a veszteség, a szenvedés és a halál igazságára és valóságára ne látna rá az ember. Ez a keresztény hit paradoxona: feltámadást látunk a láthatáron, de nem rohanhatunk előre erre a pontra. A feltámadás egyetlen helye a sivatag. Hagynunk kell, hogy a sivatag megtanítsa minket látni az élet és a halál kegyetlen valóságát, hogy szabadon és teljes mértékben szerethessünk.

A sivatag mint emberi tapasztalat mindenféle formájú és méretű lehet. Lehet az egy kórházban, egy kórteremben, az élet és a halál közötti mezsgyén. Még ha éberem örködött is valaki az egészségén, és reménykedett, akkor sem tudhatja, hogy mi fog történni. Bárhová máshova kerülhet, csak ide ne – ezt gondolta korábban. Ugyanakkor ha már ott van, akkor a földön sehol máshol ne akarjon lenni. A kísértés nem mást üzen, mint hogy fordulj el és fuss. A kegyelem az, hogy igent mond

az ember, „itt vagyok” – mondja. Isten adja a kegyelmét, hogy addig maradjon a sivatagban, ameddig csak kell.

A sivatag – a továbbiakban nem a lelki értelemben vett sivatagról beszélünk – sajnos nem állandó területet jelent a föld szárazföldi részén, hanem sajnálatos módon egyre növekszik.

Az elsivatagosodás az egész világon tapasztalható, a mediterrán térségtől kezdve Kalifornián át a magyar Alföldig. A legérzékenyebben azonban a Szaharától délre található Száhel-övezetet érinti. A Száhel-övben az éves csapadékmennyiség 200-800 mm közé esik évente, de nagyon egyenetlen az eloszlása, az év során csak néhány csapadékos hónap van. A magas hőmérséklet, a légnyomás sajátosságai miatt harmat nem nagyon keletkezik, tehát a teljes csapadékmennyiség ezekben az esőkben jelenik meg.

Kezdetben az elsivatagosodás elsődleges okának a túlnépesedést tartották, de később kiderült, hogy nem mutatható ki egyértelmű összefüggés az elsivatagosodás és a népességnövekedés között. Ugyanis vannak olyan területek, ahol nő a népesség, de a talaj nem romlik, míg máshol akkor is egyre inkább pusztít a szárazság, ha kifejezetten csökken a népesség. Az elsivatagosodás tehát sokkal összetettebb és sokrétűbb jelenség, minthogy a népességnövekedéssel magyarázni lehetne. Ökológiai, éghajlati, mezőgazdasági, gazdasági, sőt politikai tényezők együtthatása okozhatja az elsivatagosodást. Az utóbbi két évtizedben a nemzetközi szervezetek egyre nagyobb figyelmet fordítanak arra, hogy milyen hagyományos módszerekkel gazdálkodnak az egyes területek népei, és ebből próbálják meg leszűrni a követendő stratégiát. Az eredmények alapján egyre nagyobb területen kezdik el újra a hagyományos kölest és cirokot vetni, alacsony kőfalakat építenek, hogy az esővíz ne tudjon elfolyni, és ne mossa le a talajréteget, továbbá a folyópartokon ligeteket telepítenek, hogy csökkentsék az eróziót, felhasználják a szerves trágyát, és mindig az adott helynek és évnek megfelelően használják az egyes területeket, akár a növénytermesztést és legeltetést is váltogatva. Fontos lépés, hogy a gazdálkodás ne monokulturális legyen: ehhez a termelés decentralizációjára van szükség, hogy a faluközösségek maguk döntsék el, mit, hol és hogyan termelnek. A hagyományos módszerek felhasználásán túl szintén nagy figyelmet fordítanak a környezeti nevelésre is.

ILLUSZTRÁCIÓK

A nagy zöld fal

A dél felé terjeszkedő Szahara megállítására már a nyolcvanas években felmerült egy érdekes ötlet: a nagy zöld fal. A nagy zöld fal egy 15 kilométer széles, 7000 kilométer hosszú erdősáv lenne, amely nyugatról keletre Dakartól (Szenegál fővárosa) Dzsibutiig (Dzsibuti fővárosa) nyúlna.

A fal építésének ötletét először a Burkina Faso-i államfő, Thomas Sankara vetette föl a nyolcvanas években, az elsvatagosodás visszaszorítása céljából. Majd pedig 2005-ben a nigériai elnök, Olusegun Obasanjo kezdeményezte a nagy zöld fal létrehozását, amelyet két évvel később – 2007-ben – az Afrikai Unió is jóváhagyott. A tizenegy érintett ország mindegyike szorgalmazta a terv megvalósítását. A legeltökéltebb állam Szenegál volt: 2010-re 525 kilométer hosszú faültetvényt sikerült létrehozniuk Szenegál határain belül. A 12 millió fából álló ültetvényt sorfőként a Szenegálban őshonos akáciából áll. 2010 júniusában a nagy zöld fal kezdeményezésben résztvevő tizenegy ország aláírásával létrejött a Nagy Zöld Fal Ügynökség.

Az elsvatagosodás megállítása a környezeti, gazdasági, illetve szociális előnyökön kívül segíthetné a Száhel-régióban napjainkban megerősödött terrorizmus visszaszorítását. Azokon a területeken, ahol a népesség nagy része mélyszegénységben él, ami a Száhel-övezet esetében kb. 10 millió főt jelent, a terrorizmus a kilátástalan jövővel szembenező fiatalok körében gyorsabban terjed. Ha a nagy zöld fal megvalósulása által vissza tudnák szorítani a szegénységet, illetve munkalehetőségeket tudnának nyújtani a régióban élő fiatalság számára, nagy valószínűséggel csökkenteni lehetne a migrációt és a szélsőséges politikai, illetve vallási csoportok működését.

2012-ben a Száhel-övezeti körülmények gyors romlása miatt ismét elővették a döntéshozók a nagy zöld fal tervét az asztalfiókból. 2011 óta az Amerikai Egyesült Államok 115 millió dollárral, az Európai Unió 1,9 millió euróval támogatta az ötlet megvalósulását. Ennek ellenére jelentősebb előrelépésről a tizenegy ország közül csak kettőben beszélhetünk. Niger Zinder régiójában rengeteg fát ültettek a Szahara déli peremére, és ötmillió hektárnyi földterületet sikerült visszaszerezni a mezőgazdasági termelés számára. Szenegálban 27 000 hektárnyi terület vált újra művelhetővé, miután tizenkétmillió fát ültettek.

A 2008-ban ültetett és életben maradt fák (nyolcvan százalék) akár a háromméteres magasságot is elérhetik.

Az előzetes tudományos eredmények azt mutatják, hogy már akár négy-nyolc fából álló kisebb telep is mérhető változást okoz a terep mikroklímájában. A fák transzpirációja olyan mikroklímát hoz létre, amely mérsékli a napi hőmérsékleti kilengéseket. A talajerózió is csökken, így kevesebb a falvakba áramló por mennyisége. A vékony, fákkal borított övezet „úgy viselkedik, mint egy jó kis lábtörlő, és megállítja a homokot hozó szaharai szeleket” – mondja Gilles Boëtsch, a Szenegálban dolgozó francia kutatócsoport vezetője. Még a vándormadarak is kezdenek visszatérni.

De ha ennyire pozitív az erdősáv hatása, a Száhel-övezet többi országáért miért késlekedik? Az általános magyarázat az, hogy a nemzetközi támogatás megvan a projekthez, de sok esetben a helyi közösségek nem találják jó ötletnek a faültetést. Az okok között szerepelhet, hogy akiket a fásítás érintene, azokat kizárták a döntéshozatalból. Másrészt gyakran aktívan használt mezőgazdasági területeket kellene „kivonni a forgalomból” a faültetés érdekében. Felmerült az is, hogy az öntözés miatt tovább csökkennek az amúgy is szűkös vízkészletek, ráadásul tradicionális élőhelyeket kellene feláldozni a fásítás oltárán.

„Az életnek ezek az örömei bezárultak előttünk, amikor mint a szaharai vonal pilótái, erőtől erődig repülve folyton, hetekig, hónapokig, évekig a homok foglyai voltunk. Ennek a sivatagnak nem voltak ilyen oázisai...

De én ismerem a magányt. Három sivatagi esztendő jól megtanított a magány ízére. Az ember nem retten meg ott attól, hogy ifjúsága sivár tájon telik el; úgy tűnik, távol tőle lassan, egyre vénül a világ. A fák meghozták gyümölcsüket, a föld gabonái beértek, s az asszonyok is szépek már. Az évszak nőttön-nő, sietni kellene hazatérni... az évszak nő, és az ember nem mehet haza... És a föld javai kiperegnek ujjai között, mint a buckák finom homokja...

Mégis szerettük a sivatagot.

A sivatag eleinte: csönd és üresség; nem nyílik meg mindjárt az első napon szerelmesének. Hiszen egy otthoni jámbor kis falu is elleplezi magát! Ha nem mondasz le érte az egész világról, ha nem fogadod el

Ha végiggondoljuk, hogy a magyarországi evangélikus templomok oltárdíszítésein, orgonaszekrény-dekorációin milyen gyakori az aranyat vagy kisebb mértékben ezüstöt látványában megidéző, azt helyettesítő festés, vagy ha a mindmáig használatban lévő úrvacsorai készleteket, gyertyatartókat vennénk sorra, akkor arra a következtetésre juthatunk, hogy az Isten jelenlétét és dicséretére megnyilvánuló szolgálatot mindmáig a nemesfémek használatával érezzük autentikusnak.

Az Ószövetségben már a szent sátor berendezésénél találkozunk az arany és ezüst kiemelten fontos használatával. Erről a Zsidókhoz írt levél így vall: *„A második kárpit mögött pedig az a sátor volt, amelyet szentek szentjének neveznek, amelyben az arany tömjénező és a szövetség szekrénye volt, minden oldalán arannyal borítva, ebben pedig a mannát tartalmazó aranyveder, Áron kivirágzott vesszője, és a szövetség táblái. Fölötte a dicsőség kerubjai voltak, amelyek beárnyékolják a fedelet.”* (Zsid 9,3–5a)

A Bibliában több mint négyszáz hivatkozást találni az aranyra. Mind ez azt mutatja, hogy a szent iratok keletkezési idejében az arany és az ezüst értékes voltárról való meggyőződés már a közel-keleti kultúrák része volt. De nem minden kultúra használta a nemesfémeket érték, illetve fizetőeszköz gyanánt.

Ugyanakkor egy-egy közösségnek valamilyen biztos pontra szüksége volt, hogy valamihez tudja viszonyítani a vagyoni értékeket. Erre talán a legfurcsább megoldást Mikronéziában találjuk, ahol az európai civilizációval való találkozás előtt malomkőszerűen faragott hatalmas kövek szolgáltak pénz gyanánt. Ezek képezték a közös megegyezés szerinti „vagyont”. Ha adás-vétel történt, akkor a megfelelő kópézt tulajdonost váltott, bár nem nyúltak hozzá, de mindenki tudta, hogy a tulajdonosa mostantól egy másik személy. Ismerünk még kagyló- és tollpénzeket is az óceániai népek régebbi gyakorlatából.

Az első aranykincsek a csiszolt kőkorszak és a rézkorszak határán keletkeztek. A Duna völgyében több helyről is előkerültek kezdetleges kidolgozású aranytárgyak. Egy Várna közeli kőkori temetőben mintegy 6600-6400 éves sírokban találtak aranylemezeket, tömör arany karpereceket és gyűrűket, jelenleg ez a világ legrégebbi aranykincslete. Hasonló korú és formájú aranytárgyakat ástak ki a Tiszaszőlős, illetve Hencida határában lévő lelőhelyeken is.

Gyakori forma a közepén kivágott körrel rendelkező, akár ruhára vagy zsinórra fűzhető aranylemez; ez talán még a neolitikumban használt kagylópénzek maradványa lehet. De elképzelhető az is, hogy ezek az aranyak éppúgy, mint a mikronéziai kópénzek a közösség értékőrzésének céljára voltak használatosak, hiszen bányászatuk, megszerzésük rendkívüli erőfeszítéseket igényelt.

Az arany értékességét sárgás színe csak még inkább felerősítette, mivel a különböző, egymással kapcsolatban nem lévő kultúrákban is a napra emlékeztette az embereket. Ezt kiegészíthette az ezüstnek a holddal való asszociációja. Az inkáknál Inti, a nap fényének szilárd megtestesüléseként tekintettek az aranyra, és az őt megjelenítő király csak arannyal érintkezhetett. Az aranyat az egyiptomiak is a nappal és az étellel azonosították. Ghánában pedig az ashanti király aranyszéke a mai napig a nemzet összetartozását, önmeghatározását megjelenítő legfontosabb jelkép. A magyar királyi koronához hasonlóan, amelyet visszakerülése után eleinte múzeumban őriztek, majd bekerült a Parlamentbe, hogy a magyarság összetartozását és identitását kifejező jelkép legyen.

Így az arany és az ezüst az élet legfontosabb szimbólumaiként kaphattak helyet egyes kultúrákban, és ehhez kapcsolódóan született meg az aranykor mitikus elképzelése. Így ír erről Hésziodosz *Munkák és napok* című művében: „Emberi nemzetséget először fényes aranyból készítették el az istenek, ők, az Olümposzon élők. [...] Ekkor még könnyű szívvel, akárcsak az istenek, élt a halandó, távol a bajtól, távol a jajtól, még az öregség sem járt köztük, mindvégig duzzadt az erőtől karjuk s lábuk, a kórság még nem törte meg őket; mint lágy álmom jött a halál rájuk, s amíg éltek, csak jóban volt részük. A föld meghozta magától bő termését, és dolgozni merő gyönyörűség volt, sok jó közepette. A dús legelőn legelészett nyájuk, s kedvelték az olümposzi boldogok őket.” Majd Hésziodosz némi keserűséggel vall saját koráról és jelen állapotáról: „Csak ne születtem volna e most élő ötödik rend embereként, meghalni előbb, vagy a messze jövőben élni szeretnék, mert melyben mi vagyunk, ez a vaskor...”

Bár az aranykor elképzelése az ókort követően nem rendelkezett jelentős befolyásoló, történelemalakító erővel, de egy másik legenda, Eldorádó legendája annál inkább. Eldorádó elképzelt, mitikus ország Dél-Amerikában, amelyet az európai konkvisztádorok és kalandorok

Dél-Amerika különböző részein kerestek. A legenda szerint egy bizonyos tó partján áll egy város, Manoa del Dorado, amelynek még a lakóházait is aranylemezek borítják. Ide menekültek az inkák utódai, akik minden nap friss aranyporral hintették be testüket, és színaranyból készült palotában laktak. Mások úgy tudták, a muiszkák a királyukat aranyporral kenték be, így *El Doradó*vá, vagyis bearanyozottá változtatták, és aranytárgyakat szórtak a szentnek tartott Guatavita-tóba is.

A legendák hatására, amelyeket többek közt valószínűleg Francisco de Orellana spanyol hajós terjesztett el, kalandorok népes csapata indult Dél-Amerikába, hogy megtalálja a legendás országot. Félelren indultak az amerikai kontinens felé, kalandra és aranyra éhesen. Az arany birtoklása iránti vágy hajtotta őket. Minden erkölcsi korlát nélküli célra törésük nyomán milliós lakosságú birodalmak omlottak össze, és az őslakosoktól elrabolt aranykincset magukkal vitték Spanyolországba. Az egyetemes történelem legelképeztebb és legszégeyenteljesebb történetei a konkvisztádoroké.

Az európai történelmet végigkíséri az aranyért való rajongás, és meglepő módon már Máté evangéliumában megtaláljuk a nyomát az arany túlértékelésének. Jézus az írástudók és farizeusok elleni beszédében idéz egy mondatot az akkori vallási vezetőktől: *„Jaj nektek, vak vezetők, akik ezt mondjátok: Ha valaki a templomra esküszik, az érvénytelen, de ha valaki a templom aranyára esküszik, azt köti az eskü.”* (Mt 23,16) Mintha az arany nagy mennyisége teremtené meg a templom szentségét. Már ebből az idézett mondatból kitűnik az arany iránti rajongás, az arany túlértékelése. Jézus vissza akarja állítani a helyes értékrendet, amikor ezt mondja válaszában: *„Bolondok és vakok, mi a nagyobb: az arany vagy a templom, amely megszenteli az aranyat?”* (Mt 23,17) Tehát Jézus szerint az igazi érték a nem látható szentségben rejlik, nem a látható aranyban.

A földi értékek és vagyon iránti vágyat Jézus ezzel a realista mondatral hűti le: *„Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a moly és a rozsdá megemészti, és ahol a tolvajok betörnek, és ellopják, hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem a moly, sem a rozsdá nem emészti meg, és ahol a tolvajok sem törnek be, és nem lopják el. Mert ahol a te kincsed van, ott lesz a te szíved is.”* (Mt 6,19–21)

A békesség elkerüli azt a házat, amelyben rossz lelkiismerettel birtokolt nagy vagyon van; gondoljunk Zákéus történetére, aki lelki békéjét

keresve visszafizeti kamatostól a megkárosítottjainak, amit elvett tőlük, mire Jézus azzal zárja a történetet: „*Ma lett üdvössége ennek a háznak.*” (Lk 9,19)

ILLUSZTRÁCIÓK

Krózus pénze

Hérodotosz görög történetíró szerint az első valódi aranypénzt Lüdia ókori államának vezetője, Kroiszosz, azaz Krózus, a mesésen gazdag király verette, aki Kr. e. 561–546 között uralkodott. Lüdia királyai már Kroiszosz előtt is vertek aranypénzt elektrumból, vagyis arany–ezüst ötvözetből. A Lüdiában elérhető nyersanyag kb. 70% aranyat és 30% ezüstöt tartalmazott, a probléma viszont az volt ezekkel, hogy az érmék nem voltak egységesek. Az elektrumot könnyen lehetett további ezüsttel ötvözni, és így a pénzek aranytartalma, azaz belső értéke akár érméről érmére változhatott, így speciális próbakövekkel állapították meg az emberek az adott érme értékét fizetéskor.

Az Alüattész (Kroiszosz apja) által veretett aranyérme, korabeli nevével sztatér még szintén elektrumból volt, de az érme hátoldalán királyi pecsét biztosította az érme birtokosát az érme beválthatóságáról és értékéről. Így a méricskélést, számolgotást felváltotta a királyi pecsétbe vetett bizalom, azonban ezzel is volt egy kis probléma. Már a kezdet kezdetén is szeretett volna kicsit „lecsípni” a pénz értékéből az állam, így az eredetileg 70% aranyat és 30% ezüstöt tartalmazó érmék alapanyagát színezüsttel ötvözték, és az érme aranytartalmát levítették 51% aranytartalom körülire, ezáltal a „kamara haszna” mintegy 20% arany volt. A Lüdián kívülre kerülő pénzek esetében az azt elfogadó kereskedőknek nem tetszett, hogy az érme belső értéke kisebb, mint a névértéke, így Kroiszosz pénzreformot hajtott végre és bimetallikus pénzrendszert hozott létre, rögzítve az arany és az ezüst egymás közti arányát.

A lüd főváros, Szardeisz körül létrejött nemesfémfinomító-telepnek köszönhetően lehetővé vált az arany precíz finomítása és a színarany szétválasztása a színezüsttől. A színarany sztatér súlyát 8,06 grammban állapították meg, az ezüst továbbra is maradt 10,7 gramm súlyú, mint a korábbi pénzek esetében is. Így elérték azt, hogy tíz ezüstsztatér érjen pontosan egy aranysztatérre, az ezüst–arany aránya pedig $107 \div 8,06 = 13,3$ átváltásban rögzült, ami tükrözte a bányászati és egyéb előállí-

tási költségeket, ráadásul igazodott a kétezeröttszáz évvel korábban a sumérok által is használt mitikus arany–ezüst cserearányhoz.

A Kroiszosz-féle új sztatér valóban sikeres nemzetközi pénzzé vált, és az Égei-tenger teljes régiójában el is terjedt. Talán a legnagyobb vívmány az volt, hogy a sztatér nemcsak csereeszköz volt, hanem elszámolóegységgé is vált, megvalósítva ezáltal az egyik legfontosabb pénzfunkciót. A pénz olyannyira sikeres volt, hogy a lüd birodalmat hamarosan leigázó perzsák is folytatták a sztatérok verését, így Kroiszosz emléke még sokáig fennmaradt.

Szkíta temetkezési ékszerek

Figyelemre méltó kétezer-hétszáz éves szkíta lelet, amelyet a Tuvai Köztársaságban tártak fel 2001-ben: a sírablók figyelmét szerencsésen elkerülő Arszás II. lelőhelyen több mint kilencezer-háromszáz aranytárgyat találtak, amelyek többsége olyan állatfigura volt, amelyet a vörösfenyő sírkamrában fekvő fejedelmi pár ruházatára varrtak. Ezenkívül a régészeknek sikerült rekonstruálni a fejedelem nadrágját és csizmáját is, amelyre több mint százezer mini aranygömb volt illesztve. Ezt a ruházatot, rajta a közel tíz kiló arannyal, minden bizonnal csak ünnepeken viselhették, talán épp a szakrális tavaszi napünnepen. A királyi pár az arany segítségével „napba öltözött”, ruhájukról visszaverődött a nap fénye, istenségként, szent emberként feltüntetve a királyt mint a nép igaz vezetőjét.

„Peruban a főtemplom szentélye mögött rejtett kert volt. Magas falakkal vették körül, a kapun csak a király, a főpap és néhány beavatott léphetett be. A kertben minden aranyból volt. Aranyból voltak a fák, a fák ágai, s az ágak levelei; aranyból volt a fű, az utakat szegélyező fűkocka; a földet aranyporral szórták be. Aranyból voltak a virágok, a lépcsők, a pillangók, a fákon ülő madarak, az állatok, amelyek ott húsültek az aranyfák tövében, vagy az aranypázsiton napoztak; aranyból volt a kert közepén álló ház, és annak minden része: a kilincs, a küszöb, a padló, a tető és benne a bútorok, a székek, az asztalok, az ágyak és az edények.

Az aranykert nem a királyé volt, nem a főpapé, nem a papságé vagy az egyházé. Mint ahogy az arany Peruban nem lehetett senki ember tulajdona, a kert sem volt az. A szent kert a világnak az az állapota és képe, amilyen a világ eredetileg volt, s amilyen végül is lesz. A világ

képe akkor, amikor a Teremtő kezéből kikerült, és amikor az ember a Teremtőnek visszaadja. Az újszülött világ, az első világ, és az utolsó világ, a megdicsőült világ. Az ősi aranykor, amit Isten teremtett, és a végső aranykor, amit az ember teremt. És a világ magja: a tulajdonképpeni és a valóságos világ. Az a világ, amelynek a kerten kívül fekvő alakja lehet bármilyen sötét, romlott, mulandó, gonosz, örökké változó – lehet bármennyire magántulajdonná, milliő darabra tépve és szaggatva, lehet hideg, fagyos, állhatatlan, cseppfolyós, az aranykert változatlanul ragyog belül a dolgokban, az embereken, az időben, ott van romlás, mulandóság túl és kívül és felül. Az aranykert a világ ősképe, amely a világban elmúlhatatlanul él. A szent kert úgy terül el a főtemplom mögött rejtve, csak a beavatottak által ismert, ahogy a világ mélyén nyugszik a szent kert: aranykert, paradicsom, elízium, az öröklét azok számára, akik tudják: ez volt a világ, az ember, és ezzé kell lennie. Ember, a világot ezzé kell tenned! Te voltál az, aki ezt az aranyvilágot porrá és homokká, kővé, sárrá, mulandó és értéktelen, otromba anyaggá, feloszló hússá és halandó léletté tetted! Ne felejtse el, ember, hogy vétkeidet jóvá kell tenned és a világot vissza kell vinned oda, ahonnan lerántottad! A világot újra aranykertté kell tenned!”

(Hamvas Béla: *Scientia Sacra* – részlet)

KÉPEK

- A világ első aranypénze, Kroiszosz sztatérja: <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=272671>
- A kaliforniai aranylázról szóló kiállítás plakátja: <http://stephen-correia.blogspot.com/2010/11/gold-rush.html>

7. Az ember és a nyersanyagok

„Neked adom a sötétség kincseit, az elrejtett drágaságokat, hogy megtudd: én vagyok az Úr” (Ézs 45,3a) – olvasható Ézsaiás könyvében. A föld ásványkincseinek kiaknázását művelő, civilizált ember tekinthetne úgy erre a próféciára, mint amely igazolja életmódját és jogát a „sötétség kincseire”. De valójában ez az ígélet csak Kúrosz királynak szólt, és neki is csak erősen korlátozott idejű érvényességgel.

Aki látta az *Avatar* című science fiction filmet James Cameron rendezésében, az talán emlékszik az unobtániumra. A szó beszélő név: a szép-

irodalmi és a mérnöki szóhasználatban az *unobtainium* bármilyen hipotetikus, kitalált anyag, de jelenthet kézzelfogható, ám rendkívül ritka, költséges vagy észszerűen beszerezhetetlen anyagot is.

A történet szerint az emberiség 2154-ben telepeket és bázisokat épít, hogy bányászni tudják az igen értékes ásványi anyagot, az úgynevezett unobtániumot. Ennek kilója a Földön 20 millió dollárt ér. A kitermelést egy RDA nevű részvénytársaság végzi, az ellenséges környezet miatt egy zsoldos hadsereg védelme alatt. A problémát az okozza, hogy a na'vik faluja, a több száz méter magasba nyúló Otthonfa a legfontosabb unobtánium-lelőhely fölött található. Bár az ember megpróbálja őket elköltöztetésre bírni, az őslakók ragaszkodnak lakhelyükhöz, és a vége az, hogy az ember fegyveres erővel megtámadja a falut, kiönti és felégeti az Otthonfát, hogy az unobtániumhoz hozzáférjen.

Ahogy emlékszem, a moziban ülő nézők egyáltalán nem hördültek fel, és nem kérték ki maguknak, hogy miféle portrét fest ez a film az emberiségről. Talán már megtanultuk és elfogadtuk, hogy az emberiség tényleg ilyen, és ha egy valós helyzetben ilyen vagy ehhez hasonló dilemma előtt állna, akkor az éppen aktuálisan ott lévő felelős döntéshozók

hasonló eredményre jutnának, és ugyanúgy elrendelnék a fegyveres beavatkozást.

Ha analógiát akarunk keresni, akkor elég a történelmi Magyarország egyik hegyi falujába elmennünk, Verespatakra. Verespatak aranyban gazdag földjét egy multinacionális bányász cég parcellánként megvásárolta, és a lakosokat kecsegtető kárpótlás ellenében gyors elköltözésre kényszerítette. Európa legnagyobb külszíni fejtésű aranybányáját kívánta ott létrehozni. A terv megvalósítása falvak kitelepítésével, emberek elköltöztetésével, házak lerombolásával járna. A több évszázados katolikus, unitárius és református temetőket el kellene költöztetni. A kétezres éves régészeti értékek, római kori várrom és bányászati emlékek is megsemmisülnének. A cég tervei szerint 42,82 km² területet használna, és úgy becsüli, hogy 300 tonna aranyat és 1600 tonna ezüstöt termelne ki onnan. A település házainak felét már tulajdonukban tudhatják, lakóik elköltöztek máshová. A történelmi egyházak elutasították a bányatervet. Az óriási beruházást mindössze tizenöt évre tervezik. A kitermeléshez az úgynevezett ciántechnológiát akarják alkalmazni, amely már egy ízben, 2000-ben hatalmas környezeti katasztrófát okozott. Akkor, 2000. január 30-án 22 órakor a nagybányai Aurul bányavállalat tározójából 100 ezer m³ cianid- és nehézfém tartalmú szennyvíz zúdult a Lápos folyóba, majd ezen keresztül a Szamosba és a Tiszába. A halálosan mérgező hatású anyag koncentrációja száznyolcvanszorosan haladta meg a megengedett határértéket, így hatalmas pusztítást végzett az élővilágban. A legsúlyosabb károk a Tisza élővilágában keletkeztek, ahol a 40 kilométer hosszan elnyúló cianidfolt két hét alatt vonult le.

Hosszú romániai belpolitikai csetepaté, több civil tüntetés, demonstráció után 2016-ban Verespatak és térsége felkerült az UNESCO javaslati listájára, de erre a kanadai bányász cég 4,4 milliárd dolláros kártérítést kezdett követelni a román államtól, amiért tizenöt év után kudarcot vallhatnak a terveik. A per miatt nem került sor a világörökség bizottsággal folytatott tárgyalásokra 2018-ban. A romániai politikai vezetés a bizottság döntésétől függetlenül műemléki védeltséget adott a területnek. De a történetnek ezzel még nincs vége.

Verespatak példája jól szemlélteti, hogy milyen gazdasági tényezők, profitéhség, etikai fogalmakkal szólva: strukturális bűnök azok, amelyek folyamatosan veszélyeztetik a kultúránkat.

Érdemes végigvennünk azokat a nyersanyagokat, amelyekre az idők változásával szüksége volt az emberiségnek.

Az emberiség történetében valamikor a vörösokker-festékekkel kezdődött a nyersanyagok beszerzésének szervezett módja. Lovas község határában találtak egy vörösfesték-bányát. Korát nyolcvanezer évesre becsülik. Csont- és agancsszerszámok használata mutatható ki a területen, ahol a bányáüregeket megtalálták. Ezek mérete 100-150 köbméter, ami alapján egyértelmű, hogy a kinyert festékekkel kereskedtek. A másik kőkori nyersanyag, amelyre nagy lehetett a kereslet, az obszidián volt. Hazánkban Sümeg területén fedeztek fel obszidiánbányát, amelynek korát hatezer évesre becsülik. Hasonló korúnak tartják a tatai Kálvária-domb és a miskolci Avas térségében talált leleteket is.

A következő lépés az emberiség történetében, amikor nagy mennyiségű nyersanyagra volt szükség, az ókori, vallási indíttatású építkezések voltak. Az ezekhez szükséges kőmennyiséget bányászat útján termelték ki Közép- és Dél-Amerikában éppúgy, mint Egyiptomban, ahol még a bányászok elhelyezésére szolgáló települések nyomait is megtalálták.

A Bibliában is olvashatunk a kőbányákról, sőt arról is, hogy Dávid a Joáb hadvezér által legyőzött ammóniakat „*pedig kihozta és kőbányába, a vascsákányokhoz és vasékekhez rendelte. Így cselekedett Dávid Ammon fiainak valamennyi városával.*” (1Krón 20,3; Káldi-Neovulgáta ford.) Így biztosították a kényszermunkásokat a kőbányák számára.

A fémeket először termésmém formájában „gyűjtve” bányászták, de igen hamar felismerték, hogy a fémek különböző eljárásokkal, például olvasztással az ércekből is kinyerhetők. Az ókorban Cipruson, Görögországban, Egyiptom területén, a Közel-Keleten és Indiában is megtaláljuk ennek a korai nyomait. A Római Birodalomban érc- és sóbányákat üzemeltettek a kiterjedt birodalom számos területén: még Pannóniában is, a Garam folyó mentén és Erdélyben, Verespatakon. Ha az ember kitérülést tesz Selmezbányára, Kőmőcbányára és más felvidéki bányatelepülésekre, akkor láthatja, hogy az ottani nemesfémbányáknak köszönhetően milyen gazdagság és fejlődés volt egy adott periódusban, egészen a bányák kimerüléséig.

Ha időben egy nagyot lépünk előre, akkor láthatjuk, hogy a szén alapvető nyersanyaga, fűtőanyaga lett a modern kornak. A szénbányászatot iparszerűen Angliában kezdték meg még a 13. században, de

látva a szénnek mint energiaforrásnak az előnyeit, sorra létesültek a következő századokban szénbányák – Magyarországon is számos helyen, Salgótarjától Tatabányán át Várpalotáig és Komlóig.

A szén hasznosítása megkétszerezte a föld népességét. De a szénbányászat káros következményeit már világszerte felismerték, és nemcsak a bányák kimerülése miatt; a savas esők, az üvegházhatás és a globális felmelegedés is a fosszilis nyersanyagok használatára vezethető vissza. Jelenleg az Európai Unió energiatermelésének 15 százaléka származik a széniparból. A tervek szerint 2020 és 2030 között az Európában jelenleg működő elavult és környezetszennyező szénbányák kétharmadát fogják bezárni.

A szénhez képest még robbanásszerűbb változásokat hozott a kőolaj kitermelése és hasznosítása. Az olaj nélkül a modern világ kiépülése nem válhatott volna valóra. Az olaj hatszorosára növelte a Föld népességét. Olyan régiók emelkedtek fel annak hatására, hogy földjükben nagy mennyiségű kőolajmezt találtak, amelyek korábban teljesen marginális helyei voltak a világnak. Bő száz évig tarthat hozzávetőlegesen ez az időszak számukra, hogy aztán az olajkészletek végleges kimerülése után ki tudja, milyen sors elé nézzenek.

A fosszilis energiákból élők korszaka után remélhetőleg a környezetet kevésbé kizsákmányoló magatartású emberiség fog majd élni a Földön.

ILLUSZTRÁCIÓK

Az Olajváros születése és a kőolajüzlet kezdeti időszaka

Az első modern olajkutató az Egyesült Államokban egy leszállékolt vonatkísérő, Edwin L. Drake és William A. Smith kovácsmesterúrta a pennsylvaniai Titusville-ben 1859. szeptember 21-én James Townsend bankár megbízásából. A kút naponta húsz-huszonöt hordó kőolajat adott. Ez akkor hordónkénti húszdolláros áron négyszáz-ötven dollárt jelentett naponta. A hír gyorsan terjedt, az egy évvel korábban még értéktelen földdarabkák fantasztikus összegekért keltek el. A területet Oil Citynek nevezték el, amelyet pár hónap alatt mintegy háromszáz-ötvenezer *oilsmeller* (olajkereső ember) özönlött el. Gyors ütemben épültek a házak, üzletek és italmérések, a város tele volt szélhámossal és zsebtolvajokkal. A környéken az a hír járta, hogy csak egy lyukat kell fúrni a földbe, odaállítani egy hordót, és bárki vég nélkül merít-

heti az olaját. Más nem lévén kéznél, eleinte whiskyshordókba töltötték az olajat, akkor vált a kőolajmennyiség máig is általános egységévé a 42 gallonos hordó, ami kereken 159 liter.

Ebben az időben élt és tevékenykedett John D. Rockefeller clevelandi vegyeskereskedő, akinek a szlogenje az volt: „Az ember annyit keressen, amennyit csak bír!” Rockefeller 1860-ban Titusville-be utazik, hiszen meglátta a hatalmas üzletet az olajiparban. A kínálat növekedésével rohamosan csökkenni kezdett az olaj ára, 1861 végére elérte a katasztrofális hordónkénti tízcentes árat. Így a piacvezető Seneca Oil Company is csődbe jut. Rockefeller nem retten el az iszonyúan alacsony olajártól, még mindig hatalmas üzletet lát benne, így megvásárolja üzlettársával, Mr. Clarkkal az ohioi olajfinomítót. Szorgalmazza a vasútépítést. 1863 novemberében felavatják a clevelandi vasutat, amitől az olaj csak 160 kilométerre van. Belátja, hogy az olajüzlethez rengeteg pénz, hatalmas tőke kell, így köt egy gyors érdekházasságot Laura Spellmannal. Majd most, hogy egy kis mozgatható tőkéhez jut, 1865-ben kiszorítja üzlettársát (ekkor még csak huszonöt éves).

1865-ben az amerikai polgárháború végére újra egyensúlyba került a kereslet a kínálattal, amikor is egy hordó olaj ára 13,75 dollárban stabilizálódott. Rockefellernek új üzlettársa lesz Henry Flanger, egy gabonakereskedő személyében. 1870-re már az övék a legnagyobb kőolaj-finomító az Egyesült Államokban: Standard Oil of New Jersey, rövidítve SO, a mai Esso cég elődje. 1872-ben Rockefeller olyan megállapodást köt a vasúti társasággal, hogy a vasúti társaság háromszorosára emeli a tarifát, de Rockefeller cége 40% kedvezményt kap.

1877. július 18-án általános sztrájk tör ki a Pennsylvania Vasút összes vonalán. A pittsburghi pályaudvaron csata alakul ki. 1883-ig az Egyesült Államok elégítette ki a világ kőolajigényének több mint 80%-át kitűnő kenő- és lámpaolajjal. Rockefeller az olaj hatására olyan befolyásos lesz, hogy miniszterelnököt választ William McKinley személyében 1897-ben. De McKinley-t 1901. szeptember 6-án meggyilkolják. Rockefeller 1937. május 23-án, kilencvenkét éves korában meghal.

Marcus Samuel londoni zsidó kiskereskedő tengeri kagylókkal kereskedik, de 1887-ben tankerépítésre adja a fejét. 1892. augusztus 24-én az első tanker átkel a Szezei-csatornán. Ebből fog majd kialakulni a Shell olajcég, amely 1907-től a Royal Dutch Shell nevet viseli. A különböző társaságoknak köszönhetően olajháború alakul ki Kínában és Amerikában.

A Standard Oil Kínában fillérekért árulta az olajlámpásait, sőt a végén már ingyen adta. Így is hatalmas üzlet volt, hiszen az olajat már csak pénzért adta a lámpába. 1911-ben a Shell tankhajó már New Yorkig és San Franciscóig megy.

Miután Karl Benz megalkotta a robbanómotort, Ford 1909-ben piacra kerülő T-modellje már ezzel készült. Így elkezdődik az olaj üzemanyagként való alkalmazása. 1912-re már egymillió autó van az USA-ban. Megépül a Bagdad–Berlin vasútvonala, amely ismét egy ismerős névhez fűződik: George Siemenshez. 1860-ban Mezopotámiában, Irak területén olajmezőt találnak.

William D'Arcy tanult geológus és bányamérnök hétévi kutatás után 1908-ban megtalálta Perzsiában az olajat. Ezt a mezőt a Burmah Oil Company 900 000 fontért megvásárolja. D'Arcy tulajdonában volt egy olyan koncessziós papír (amelyet nem melleleg az állam is meg akart szerezni), mely különféle előjogokra jogosította fel tulajdonát az olajiparban. Így történt, hogy egyszer hazafelé találkozott egy hittérítővel, akinek odaadta azt a papírt. Ez a hittérítő valójában Sidney Reilly, a Winston Churchill vezetésével működő tengerészeti minisztérium titkos ügynöke volt álruhában. Így 1909. április 4-én megalakul az Anglo-Persian Oil Company, amelynek neve 1935-től Anglo-Iranian Oil Company, majd 1954-től British Petroleum Company – a mai BP cég elődje.

„»Voltunk néhányan, talán hatvanan-nyolcvan a háromszázezerből, akik elhatároztuk, hogy eltakarítjuk az itt bűzlő szemetet, addig nem megyünk haza, amíg be nem gyógyítjuk a föld sebeit, ahogy egyikünk mondta.«

Bizonyára sokan ráismertek a *Képzelt riport* zárómondatára. Mindenképpen jellegzetes Déry-mondat, szerkezete s a benne foglalt közlés egyaránt ismerős. *Elhatároztuk, eltakarítjuk, begyógyítjuk* – hirdetik az igék. A többes a nagy szám (háromszázezer) elenyésző hányadát (hatvanan-nyolcvan) képviseli, színét-javát a tömeghisztériába, gyilkosságba fordult popfesztiválra összeseregletteknek. Ennek a maroknyi fiatalnak a célkitűzése – begyógyítani a föld sebeit – mennyiségből minőségigé lépteti elő őket. Kristálytisza képlete ez a mondat a déry-i idillnek, amely mindig a föld sebeinek a begyógyítására, a bűzlő szemet eltakarítására hivatott. A hivatás betöltését az kényszeríti ki, hogy

eltakarítandó szemét van, hogy a földnek sebei vannak. A *van* (szenny, bűz, seb) és a *legyen* (tisztaság, egészség) ellentétéből vezeti le Déry a változtatás szükségletét.”

(Szilágyi Júlia: *Begyógyítani a föld sebeit* – részlet)

KÉPEK

- Gyerekbányászok egy pennsylvaniai szénbányában: <https://www.motherjones.com/environment/2015/10/kids-coal-mines-lewis-hines-photos/>
- Selmecbánya tárnáinak rajza: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0f/Schemnitz_in_Danubius_Pannonico-Mysicus_1726_by_Marsigli.jpg

8. Az ember a városokban

195

Leonardo Benevolo történész szerint Európa története messzemenően megegyezik az európai városok történetével. A városias település a Krisztus előtti harmadik évezredtől kezdve a térbeli viszonyok koncentrációja révén hozzájárul az események felgyorsulásához, az emberi történelem gyorsabb változásaihoz. Ugyanakkor tartósítja az egyes korokban épített tájat, közvetíti azt a következő időszakok számára,

és arra kényszeríti az újabb nemzedékeket, hogy a korábbiak életmódját figyelembe vegyék. Egyszerre motor, amely segít abban, hogy gyorsabban haladjunk a jövő felé, ugyanakkor horgony, hogy ne veszítsük el a kötődést a múlthoz.

Az i. e. harmadik és második évezred során Mezopotámiában, a Nílus partján, valamint az Indus és a Sárga folyó völgyében született meg a város, a központ, ahol gazdát cseréltek a mezőgazdasági termények. Az első, városokról szóló írott emlékek szembeállítják a várost a vidékkel, két részre osztva ezzel a világot. Ez a kettősség mindmáig megmaradt. Az ókori közel-keleti város már körülkerített tér, messziről is láthatóak építményei, falai, kapui, templomai, amelyek egyúttal hatalmi szimbólumok is.

A bibliai történetek közül érdemes Jónás könyvét felidézni, amelyben a közel-keleti város, Ninive a történet második felének helyszíne. Külön megjegyzést találunk a város méretére nézve: három nap kellett a körbejárásához. Ezt alapul véve egy közel 100 kilométer kerületű kört kell feltételeznünk, azaz a város átmérője a könyvben leírtak alapján 32 kilométer. Tény, hogy a régészek feltárták a város egykori falának darabjait, amely a becsléseik szerint 12 km hosszú lehetett.

Ninive mint az Újasszír Birodalom fővárosa Szemiramisz függőkertjének is a valós helyszíne, amely Szanhérib palotájának 500 méter hosszú és 250 méter széles teraszához tartozott. A palota harminchatodik termének dombormű dekorációja Lákis város ostromát ábrázolja. Ninive régészeti feltárása még tartogathat meglepetéseket, hiszen csupán az egykori város harmadát sikerült eddig kiásni.

Jónás könyve azzal kezdődik, hogy Isten elküldi Jónást Ninivébe, mert „*[f]eljutott hozzám gonoszságának híre*” (Jón 1,2b). Miféle gonoszságról volt szó? Az asszírok a hadifoglyokkal keményen és embertelenül bántak: a legyőzött nép uralkodóját befogták a győztes király szekerébe, és diadalmenetben húzták vele a szekeret. Előfordult, hogy a legyőzött király nyakába kötötték egyik kiváló harcosának a levágott fejét, karikát fűztek a király orrába, és így vezették megalázva a népe előtt, vagy ketrecbe zárva közszemlére tették a kapunál, ahol a nép leköpdöste és megalázta a legyőzött uralkodót. Az élve maradt foglyoknak levágták a végtagjait, orrukát, fülüket, kiszúrták a szemüket vagy kitépték a nyelvüket. A szörnyűségek közé tartozott a karóba húzás vagy az elevenen megnyúzás, ami után a megkínzottak sebeibe só

hintettek. Az elfogottak gyermekeit ketrecekbe zárva mutogatták, vagy a város elhagyását megtiltva rájuk gyújtották a várost. Jónás könyve nem részletezi Ninive asszír lakosságának gonoszságát, hiszen ez közismert volt az akkori Közel-Keleten. Ninive lakosságához intézett prédikációja etikailag jogos, az ilyen gonosz népnek el kell pusztulnia.

A könyv meglepő fordulata, hogy ez a velejéig gonosz nép is képes volt egységes közösségként viselkedni, és megtérni. Sajátos módon ez összefüggött a városi életformával, ahol a hírek gyorsan terjednek, az emberek közötti kapcsolatok sűrű hálózatot képeznek, kommunikációs csatornák bőven állnak rendelkezésre, és olyan szerteágazóak, hogy negyven nap elégséges volt ahhoz, hogy ez az akkori léptékkel mérve valóságos metropolisz, illetve annak teljes lakossága megbánást tanúsítson. Bár mindez természetesen csak fikció, de előrevetítette a maga idejében azt az erkölcsi többletet, amely a görög városállamokban valósult meg később.

A közel-keleti városokhoz képest újat hozott az antik görög városállam, amely emberhez méltó, kollektív térként fogja fel magát. A vidékkel kiegyensúlyozott kapcsolatot tart fenn, ugyanakkor a városon belül kiszámítható és jól ellenőrzött rend van, amely a lakosai számára a biztonság és a jóllét érzését közvetíti. Arisztotelész teoretikusan meg is fogalmazza ezt az erkölcsi többletet: „Minden városállamban egy bizonyos fajta közösséget ismerhetünk fel, s minden közösség nyilván valamilyen közjó megvalósítására alakult. De a legfőbb jó elérésére elsősorban mégis a felsőbbrendű közösség törekszik, mely a városállam. [...] Először is azok kényszerülnek társulni, akik egymás nélkül nem tudnak meglenni, mint férfi és nő az utódlás céljából, vezető és alárendelt a biztonság céljából. [...] A mindennapi élet szempontjából létrejött közösség természetesen a háznép, aztán több háznépből jön létre a falu, majd a több faluból a városállam, mely eléri az önmagában való elegendőség szintjét. [...] A városállam természetesen, mert az ember természeténél fogva állami életre hivatott élőlény. [...] Az ember felfogja a jót és a rosszat, az igazságot és az igazságtalant, és éppen azokból, akik erre képesek, jöhet létre a család és az állam. Ezért az állam előbbre való, mint az egyes ember. [...] Aki nem képes a társas egyesülésre, vagy akinek az önmagában való elegendőség folytán semmire sincs szüksége, az nem része az államnak.”

Az ideális városállam mérete Arisztotelész szerint tízezer fő, mert szerinte ez a méret még alkalmas a demokratikus gyűlésekre. De a városállam eszméjét, egyetemes értékeit akaratlagosan veszi át a Római Birodalom, hogy annak dimenzióit messze meghaladó méretekre is kiterjessze. Az egész birodalom tulajdonképpen a város, az Urbs kiterjesztése volt. A Földközi-tenger mentén sorra új városokat építenek a rómaiak, sokszor ugyanolyan geometriai elrendezés alapján, de a Pax Romana védelme alatt fejlődnek régiók és újak egyaránt.

A kereszténység ebbe a környezetbe lép be új, ismeretlen szereplőként. A kezdeti időszakában kifejezetten városi jelenség volt. A város volt az a közeg, ahol meg tudta vetni a lábát, ahol láthatatlanná tudott válni, ha az üldözések miatt arra volt szükség, és ahol tudott robbanás-szerűen terjedni. A városi embernek volt egyáltalán esélye arra, hogy választható alternatívát lásson a kereszténységben. Ugyanakkor a városi ember a maga helyi, adott városra jellemző életformájával, habitusával kicsit a maga arculatára is alakítja a kereszténységet. Ezt látjuk a Jelenések könyvének hét gyülekezethez írott leveleiben (Jel 2; 3): a felsorolt városok mindegyikének más a karaktere, az itt élő keresztényeknek mások a nehézségei és kísértései, és ezek még csak nem is hasonlítanak egymásra. Nincs köztük jó és rossz, a szerző nem rangsorolja őket, de azt látjuk, hogy az egyik városi közeg nagyobb próbatételnek teszi ki a keresztény embert, mint a másik. A szerző azt hangsúlyozza, hogy éljen bármelyik városban is a felsoroltak közül az adott közösség, figyelemztetést, dorgálást mindegyik kap, de üdvösséges ígéretet is Krisztustól.

A népvándorlás és a birodalom összeomlása a városokat is válságba sodorta. A kultúrát szerzetesek próbálják átmenteni kis, védett szigetekben, és sokáig, egészen a reneszánsz koráig kell várni arra, hogy az antik görög-római kor békéje és biztonsága újra a városok sajátja legyen, ahol a művészi kreativitás és a spirituális igényesség kellő támogatást kap.

Most pedig ugorjunk egészen a modern korig, hiszen az iparosodás – a kínáló munkalehetőségek révén – tömegével vonzotta a megélhetést kereső vidéki népességet a városokba, és ezzel végérvényesen megváltoztatta a város mibenlétét.

Angliában a 18. században az ipari forradalomnak köszönhetően a városlakók aránya száz év alatt több mint duplájára nőtt: 1900-ban

78% volt, míg a világátlag ezen időszakban 2-3%-ról csupán 15%-ra emelkedett. 1850-től kezdve pedig az Egyesült Királyságot többségében városi lakosság népesítette be, vagyis több lett a városlakó, mint a vidéki.

A faluból a városba tömegesen költöztek be az emberek. London lakosságszáma a 19. század közepén 2,5 millió fő volt, ahol egymás szomszédságában éltek a gazdag és szegény rétegek, az ipari forradalom következtében beinduló gyors gazdasági növekedés nyertesei és az éhbéret dolgozó ipari munkásság. Megszületik az első nyomornegyed, amely ettől kezdve többnyire jelen van a nagyvárosokban.

Egy londoni lelkész így számol be az akkori viszonyokról: „Az egyházközségben 1400 ház van, s ezekben 2795 család, körülbelül 12 000 személy lakik. Ilyen zsúfoltságban egyáltalán nem szokatlan, ha egy 9-10 m²-es szoba férjet, feleséget, négy-öt gyermeket, sőt olykor még nagyszülőket is befogad, s ebben az egyetlen szobában dolgoznak, étkeznek, alszanak.” Még rosszabb volt a helyzete annak a körülbelül ötven ezer főnyi hajléktalannak, akik az utcán kényszerültek élni vagy fizetség ellenében éjjeli menedékhelyeken aludni.

Tehát az 1850 körüli London már megelőlegezi mindazt, ami a későbbiekben a nagyvárosi lét szomorú velejárójává válik, és amely jelenség miatt olyan ellentmondásos és meghasonlással terhes ma is városlakónak lenni.

Az elvárosiasodás a fejlődő országokban csak a 20. század második felében indult be. Míg Európában általában a városokban létrejövő ipari munkahelyek vonzása csábította a tömegeket a városokba, addig a fejlődő térségekben a városba költözést a vidék teljes elszegényedése provokálta ki. A különbözőségekből adódó következmények nyilvánvalóak: míg Európában viszonylag konszolidált munkásnegyedek jöttek létre, addig a harmadik világban ellenőrizhetetlen és egészségtelen bádoggvárosok.

A városok fejlődésével idővel a széttelepülés, illetve a városok környezetében lévő településekre történő költözés lesz megfigyelhető. A várost övező területek egy részén kialakulnak úgynevezett alvótelepülések, ahol a lakosság csak a munkaidőn kívüli idejét tölti.

Az elmúlt évtizedekben a dezurbanizáció is jellemzi a városok fejlődését, amikor a nagyvárosok népessége csökkenni kezd a nagyarányú kiköltözési hullámok miatt, majd ezt követi a reurbanizáció, ami az informatikai és technológiai fejlődéssel összefüggésben indult meg.

A városok belterületén újjáéledtek egykori városnegyedek. Példa lehet erre a londoni Dockland, Amszterdam néhány leromlott kikötői negyedének átalakítása vagy Budapesten a Belső-Ferencvárost érintő rehabilitációs projekt.

Meg kell említeni az átalakuló városok mozgalmát (Transition Towns Movement), amely két súlyos problémára nyújt radikális, közösségi szintű választ: az éghajlatváltozásra és az energiaválságra. A mozgalom célja, hogy a kölcsönös segítségnyújtás és együttműködés formáira, továbbá a helyben elérhető erőforrások fenntartható hasznosítására építve fejlessze a közösség alkalmazkodóképességét, nemet mondva az olyan rendszerekre, amelyek az instabil világpiacon az alapszolgáltatások biztosításáért versengenek egymással. További lényeges eleme a helyi közösségek hagyományos készségeinek és szolgáltatásainak átértékelése, a közösségi támogatórendszerek újjáépítése és problémáinak orvoslása, valamint fenntartható kapcsolat kialakítása a helyi környezettel. A mozgalom szerves részét képezi a kritikus hozzáállás a fogyasztás, a neoliberais gazdaságpolitika és a gazdasági globalizáció jelenségeihez.

ILLUSZTRÁCIÓK

„Az én Bécssem egy folyamatosan vérző vicc. Nincs viccesebb város Bécsnél, még Tel-Aviv sem az. E város viccessége azon a csigalépcsőn kúszik fölfelé, amely a Bécs-test bensejében vezet le egészen a ködbevésző ősidőig, egy nem létező gerincoszlop körül tekeredve, hogy a tátott szájakon keresztül dallamos böffentés formájában kerüljön napfényre, majd azonnal eltűnjön a bécsiek engedelmességében. Így halmozódik és akkumulálódik a szörnyűség apró viccrészecskékből, egyszer s mindenkorra beleivódva a város lakóiba. Négy hónapos korom óta élek e városban a Duna és a Bécs partján, a nevetést pedig már korán megismertem...

Gyermekkoromban egész más alakok tévelyegtek Bécsben. A Práter mellett nőtettem fel, s amint már említettem, állandóan fociztunk, bár ez meg volt tiltva. »Tschif, a Práter hülyéje«, kiabáltuk, amikor a Práter öre feltűnt a kerékpárján. Fölvettük a labdát és kézilabdáztunk, mert azt szabad volt. A Práter hülyéje felügyelt minden gondosan ápolt bozót- és fűcsomóra, s majdnem annyira féltünk tőle, mint szellemi testvérétől, a cukrosbácsitól, aki ugyancsak intim viszonyt ápolt bizonyos

bozótokkal, de a sötét pincelépcsőkkel is. Ő minden bécsi gyermekkorának mitikus alakja.

Az ötvenes évek felnőtt világa kétféle hangot hallatott, ezekkel kísérte növekedésünket: a nyavalygást és a kézbeköpest. Ez volt a háború és az újjáépítés generációjának muzsikája. Nemrég még lóttek, most pedig tenyerükbe köpve építenek, nemrég még »Heil Hitler!« üvöltöztek, most pedig nyavalyognak ugyanezen démon és csábító miatt. Panaszhangjuk egy egész generáció áldozattá válása miatt összeolvad a »Hajrá, Ausztria!« kiáltással. A vaskalaposan keresztényi harmincas évek akarták az ötvenes évek maszkjában jóvátenni mindazt, amit a kellemsen hátorzongató negyvenes évek elkövettek...

Ebből a szempontból az én Bécsemben az a különleges, hogy a cselekvő személyek minden további nélkül lementek a színpadról a nézőtérre, és azt állították, mindig is ott ültek. Mindezzel persze csak ahhoz illeszkedtek, ami az itteni habitust már régóta alakította: a bécsi hivatásos nézőhöz. A nagy világszínházban mindig is az első sorban ült. Onnan bámulta a harmincéves háborút, akárcsak a forradalmakat, amelyek a távoli Franciaországban zajlottak, és amelyekről hivatalosan fogalma sem volt. A bécsi kongresszus közvetlen házi muzsikálásba ment át...

Bécsein természetesen nem a bécsiek többségét értem, a külvárosok lakóit, akiknek, mint egyáltalán az alacsonyabb sorúaknak, természetesen vásárra kellett vinni a bőrüket, ilyen-olyan háborúban pusztultak el. Nem e névtelen, nyomorúságba zárt bécsi proletárokat és félproletárokat értem, akik a biedermeier bombasztikus kulisszái mögött mind a mai napig ott rejtőznek. A kispolgárra gondolok, a középosztályra, a nézők furfangos-sírós rétegére, amely jobban rányomta bélyegét erre a városra, mint az 1848-ban harcoló munkások és diákok rétege, hogy 1934-ről ne is beszéljünk...

Úgy szeretnék mesélni az én Bécsemről, ami bennem él, ha éppen nem vagyok ott. A beteg gesztenyefákról, az orgonákról, a práterbéli tejszarnokról, a kávéházakról, amelyek köré a város épült, az én Leopoldstadtomról, a szolidaritásról és a bratyizásokról, az igazságosságért vívott küzdelmekről és az egy, a saját igazság intrikáiról.

De hát a bécsiek a leggonoszabb emberek a világon, a város maga pedig egyetlen zsenimegsemmisítő gépezet, mondta Thomas Bernhard, a legújabb szentje azoknak, akik meg akarják semmisíteni.

Ezért Bécs még narkózisban is veszedelmesebb a történelmi Chicagónál. Vértelenül, kissé másnaposan magát löki az ember a gödörbe, s előtte még csak egy aszpirint sem vett be. Nevetnek és kiüresednek. Isznak és meghalnak. Énekelnek, az emberek pedig megállnak. Vicceket mesélnek, és visszatér a múlt.”

(Robert Schindel: *Az én Bécssem* – részlet)

„Gyakran megesik, hogy a világ valamely városában jegy nélkül szállok fel az autóbuszra. Ilyenkor az utasoktól kérek egyet, és amikor valamelyikük megszán, odaadom neki a jegy árát. Az viszont egyedül Nápolyban fordulhat elő, hogy a buszjegy adományozója felháborodottan utasítsa vissza, hogy kifizessék. Ez a nagylelkűség, mellyel képesek szemet hunyni eme néhány pénzdarab fölött, olyan következetesen nyilvánul meg, hogy néha arra kell gondolnom: hátha éppen ez az a jelenség, amely magáról a nápolyiságról árulkodik; egyike azon apró részleteknek, mely egy általános igazságról rántja le a leplet.

Nápolyt a világ minden táján – okkal vagy ok nélkül – tolvajok és szélhámosok tanyájaként emlegetik. Hogyan lehetséges mégis, hogy egy ilyen egyetemesen rossz hírnek örvendő városban még a legszegényebbek is szükségét érzik annak, hogy ezerötszáz lírát adjanak egy ismeretlennek az autóbuszon? Akár hiszik, akár nem, abban a városban, ahol fényes nappal, nyílt utcán letépi az ember nyakláncát vagy fülbevalóját, csak mert aranynak látszik, olyan figyelmességekre tarthatunk számot, amilyenekről másutt nem is álmodhatunk. A nápolyi polgár somolyog az orra alatt, fittyet hány a szociológusok és pszichológusok olcsó és merev ellentmondásaira, miközben megmarad továbbra is cinikus individualistának és nagylelkű adakozónak. A nápolyiak különösen az idejükkel gazdálkodnak nagyvonalúan: ha bármilyen apró bajod van, mindig találsz egy csak rád figyelő fülre, akár órákra is, s a tulajdonosának még csak eszébe sem jut, hogy az idő pénz. Egy város, mely nyomorúságosan előkelő, és előkelően nyomorúságos: tőkében szegény ugyan, de időben gazdag. [...]

A nyomor persze a világ bármely más pontján is ráviszi erre az embert, de nem a lopás művészetére, ami tipikus nápolyi specialitás. Ezenkívül a nápolyiak azért lopnak és csálnak, hogy a gazdagságnak azon csekély maradványával kérkedhessenek, mely a *bella figurát* biztosítja számukra. (Jó színben tünteti fel őket – voltaképpen lefordíthatatlan ki-

fejezés, amelyet a külföldiek is olaszul, dőlt betűvel írnak le, ha szóba hozzák.) Egy olyan kultúrában, melynek volt ideje átítatódni a *honra* spanyolos értelmével, még a pizzasütő is úrnak érzi magát. Alig akad olyan nápolyi még a legszegényebbek között is, aki ne lenne meggyőződése arról, hogy valamelyik nemesi család sarja, legalább törvénytelen ágon.”

(Sergio Benvenuto: *Nápolyi vázlatok* – részlet)

KÉPEK

- London az ipari forradalom idején: https://hu.wikipedia.org/wiki/Nyomornegyed#/media/F%C3%A1jl:London_slums_Wellcome_L0000877.jpg
- A Hundertwasser ház Bécsben: https://blog.h-hotels.com/wp-content/uploads/2018/10/hundred-water-house-vien-na-2441783_1920.jpg

Békesség néktek!

Hitünk és hitetlenségünk a békekesség útján

BÉRES TAMÁS – MAGYARKUTI GYULÁNÉ TÓTH KATALIN

Bevezető gondolatok

„Kardjaikból ezért kapákat kovácsolnak, lándzsáikból pedig metszőkéseket; nép a népre kardot nem emel, hadakozást többé nem tanul. Jöjjetek, járjunk az Úr világosságában!” (Ézs 2,4–5)

„Nem értük könyörgők csupán, hanem azokért is, akik az ő szavukra hisznek énbenem.” (Jn 17,20)

A kételynek, az elővigyázatosságnak, a visszafogottságnak, a hit finom és szemérmes megvallásának, valamint a hitetlenségnek és a magukat hitetlennek, ateistának tartó emberekkel folytatott beszélgetéseknek több tekintetben is jelentős szerepe van hitünk megtisztításában és megerősödésében, valamint abban, hogy a hívő vagy a magukat annak álcázó emberek kezében a hitigazságok és hitbizonyosságok ne fegyverré, hanem a békekességszerzés és az Isten országa lényegét és értelmét megvilágító bizonyoságtétel szelíd és vonzó eszközeivé váljanak.

Tízalkalmas feldolgozásra szánt sorozatunk célja, hogy segítse a beszélgetést a hit szépségének törékeny, tapintatosan szóba hozott élményéről és az önmagunkkal és másokkal folytatott őszinte, szelíd és nyitott párbeszédet hit és hitetlenség, bizalom és gyanakvás, remény és kétség magunkban és környezetünkben egyaránt felfedezhető jelenségei és megtapasztalásai között. Munkánk alapja Anselm Grün OSB (teológus,

bencés szerzetes, szerző, lelkivezető), Tomáš Halík (római katolikus pap, teológus, szociológiai professzor) és Winfried Nonhoff (szerkesztő, szerző, kiadó) *Távol az Isten – Hit és hitetlenség párbeszéde* című könyve, amelyből a „szemelvények” rovatban is majd a legtöbbet idézünk (AG, TH, WN), tartalmába ily módon betekintést nyújtva.

1. Békesség a világban

*„Egymás iránt pedig valamennyien legyetek alázatosak,
mert Isten a gőgösöknek ellenáll, az alázatosaknak
pedig kegyelmet ad.” (1Pt 5,5)*
*„Istenünk könyörülő irgalmáért meglátogat minket a fel-
kelő nap a magasságból, hogy világítson azoknak, akik
sötétségben és a halál árnyékában lakoznak, hogy lábunkat
a békesség útjára igazítsa.” (Lk 1,78–79)*

Béke és békesség két különböző fogalom a mindennapi nyelvben. Béke alatt az emberi élet normális megélését lehetővé tevő külső adottságot szoktuk érteni, míg a békesség az embert vagy az embereket jellemző állapot, „alapedély”, amelyet sokszor a szív szimbólumához kötünk.

Sok archaikus nyelv a háború vagy a káosz ellentétét nevezi békének – ahogy a héber és görög is –, és ezzel határozott pozitív és aktív jelentést ad a szónak. Ebben az értelemben a béke nem az élet eredendő adottságaihoz tartozik, hanem kivételes és különleges lehetőség arra, hogy minden fenyegetettséggel szemben az ember rendeltetésének megfelelő életformákat, életmódokat szolgálja. A béke tehát nem egyszerűen van vagy létezik, hanem konkrét történelmi úton keresztül megvalósulva biztosítja a jelenben élők életkereteit. Ezért a mindenkori jelen békéjéről a nemzedékek tagjai a történelmi emlékezet tisztán tartásával és a jelen állapothoz vezető lényeges események elbeszélésének ébren tartásával gondoskodnak (Ex 13). A gondoskodás minden nemzedék feladata, amely sajátos módon köti össze a mindenkori jelen nemzedékek tagjait: a középnemzedék gondoskodik a jelen békéjéhez vezető narratívák fiataloknak való továbbadásáról részben az idősebbektől megismert részletekkel, részben egyéni meglátásaikkal kiegészítve. Az idősebbek számára a történelmi emlékezetnek az a módja, ahogyan a közvetlen tapasztalatot nélkülöző, de az életközelség kreativitásával rendelkező

fiatalok éltetik, illetve bemutatják, nemcsak pedagógiai kérdés, hanem az üdvösség értelmezéséhez is köze van.

Az üdvösség, ahogyan Ábrahám alaptörténetén keresztül ismerjük, a jövőben beteljesedő ígélet, amelynek középpontjában már nem közvetlenül az ígérettel megajándékozott személy áll. Neki csak módja van rá látni a múltbeli szerepével a jelenben megvalósult ígéretek tartalmára, részleteire. Ez a rálátást biztosító „mellékszerep” jelenik meg számára üdvösségként. Az Ábrahámnak adott ígélet beteljesedése ily módon egy teljes nép számára hozta el a béke korszakát, amely nép szintén nem tarthatja meg magának az őt összetartó béke elvét, hanem annak továbbadására vonatkozó küldetéssel rendelkezik. Jézus születése és fellépése az újszövetségi írók szerint ugyancsak saját népének kereteit meghaladó módon jelent békességet a világ számára. Az üdvösségnek ezt a mellékszereplőként átélhető hatását fejezi ki Simeon tisztán és ünnepi egyszerűséggel énekében, amelyben ezenkívül még az üdvösséggel járó, korlátokat meghaladó külső béke és belső békesség kettőssége is megjelenik: „*Most bocsátd el, Uram, szolgálodat beszéded szerint békességgel, mert meglátták szemeim üdvösségedet, amelyet elkészítettél minden nép szeme láttára, hogy megjelenjék világosságul a pogányoknak, és dicsőségül népednek, Izráelnek.*” (Lk 2,29–32)

Végiggondolva az üdvösséghez való viszonyunkat, különösen az imént említett mellékszereplői vonását, nem sok alapja marad a hívők büszkeségének. A kétezer keresztény év történelmét mégis jócskán átjárják a büszkeség különféle megnyilvánulási formái: az igazság kisajátítása, elitizmus, erőszakos térítési ideológiák és technológiák, a félreértett üdvösség embertelenül magabiztos mosolya, az üdvözülés lehetőségének elvitatása más vallások követőitől, a hitetlenek és a másképp gondolkodók kizárása abból a mennyei örökségből, amelybe a legkiválóbb keresztény is csak vendégként kap meghívást... A világ teljes békéje nem biztosítható a világot alkotó emberek kisebb-nagyobb csoportjainak kizárásával. Ennek ellenére világbékén gyakorlatiasan és viszonylagosan még a jelenlegi állapotot is érteni szoktuk, amelynek egyik jellemzője, hogy a második világháború óta egyetlen háború nélküli nap sem telt el a Földön. A büszkeség nem erény, hanem a már az Evagrius Ponticusnál felsorolt hét bűnforrás (főbűn = bűnfő), a *viciumok* egyike. Ennek megértése közelebb vezethet ahhoz, hogy önmagunk hitetlenségének se legyünk ádáz ellenségei, hanem egységben lássuk a világ

külső békéjét a hit békessége iránti vágyunkkal, miközben tisztában vagyunk a békétlenség jelenlétével és a hitetlenség létjogosultságával még saját életünkben is.

Fogalmak

HITETLENEK

Akik valamilyen tényben, kijelentésben, hitigazságban vagy magának Istennek a létezésében nem hisznek, illetve azokban nem bíznak, erősen kételkednek. A dogmatikus ateizmus valamely ideológiájának magabiztos propagandistáit éppúgy megtaláljuk köztük, mint azokat az embereket, akik fájdalommal élik át Isten elrejtőzésének sötét éjszakáját – utóbbiak ilyenkor ugyanazt tapasztalják, amit sok hívő is megismert, csak épp másként értelmezik Isten távollétének tapasztalatát.

BÜSZKESÉG, GÖG

Isten akaratával ellenkező emberi magatartás. Jelentésartalma azonos az elbizakodottságéval. A gögös viselkedés elutasításának teológiai indoka abban van, hogy az öntelt, gögös ember csupán önmagára tekint, másra nincs tekintettel, s számításaiból teljesen kimarad a teremtő, gondviselő, megváltó Isten. Ebből eredően csak magára támaszkodik, s önmagával büszkélkedik. A hamis kegyesség is gögössé tehet. Isten elítéli a vele és az embertársakkal szemben megnyilvánuló gögöt. *„Utál az Úr minden fölfuvalkodott szívűt.”* (Péld 16,5)

ELITIZMUS

A kiválasztottak vezető szerepének hirdetése.

Szemelvények

„Sem a magabiztos hitetlenek, sem a magabiztos hívők nem keresik Istent.” (TH 15. o.)

„A kinyilatkoztatás által Isten szeretettel szólítja meg az embert, barátjává fogadja, és párbeszédet kezd vele. Az egész emberiséggel együtt a történelem zárandokútján járó, annak változásait követő egyház a Szentháromságból élő kommunióként csak úgy teljesítheti

krisztusi küldetését, ha hitében, reményében, szeretetében befogadja és viszonozza a Szentháromság embert megszólító szeretetét, és maga is dialógust kezd a világgal, minden kereszténnyel, minden vallással, a különböző kultúrákkal, a mai kor emberével – az emberiség szolgálatában.” (Lukács László: *A párbeszéd jegyében*)

„A kérdést, hogy lesz-e valaha is világbéke, csak a világtörténelem ismerője tudja megválaszolni. A világtörténelem ismerőjének lenni azt jelenti viszont, hogy az embereket meg kell ismerni. Azt, hogy milyenek voltak és milyenek lesznek mindig is az emberek. [...] A béke egy óhaj, a háború pedig tény, és az emberiség története sosem törődött az emberi óhajokkal és ideálokkal. [...] Amíg az emberiség fejlődése tart, addig háborúk is lesznek.” (Oswald Spengler: *Lehetséges-e a világbéke? – Sürgönyválasz egy amerikai körkérdésre*)

„Sokak számára csak az Egyesült Államok elleni terrortámadás nyomán vált nyilvánvalóvá a világethosz programjának sürgető volta: nincs béke az országok között, ha nincs béke a vallások között, ez utóbbi pedig nem lehetséges a vallások közti párbeszéd nélkül. Párbeszéd híján nem marad más hátra, mint az erőszak. Nemcsak az iszlám, hanem a kereszténység, a zsidóság és a keleti vallások esetében is fennáll a veszély, hogy politikai célokra használják fel a vallást, aminek következtében vallás és politika robbanásveszélyes keveréke állhat elő.” (Hans Küng: *Tizenkét tézis a béke lehetőségéről*)

„A [hitetlen vagy] más vallású embereket, [a nyitottság] és a vallási határokon átnyúló barátság eszméjének jegyében közös problémáink megoldásában velünk együtt fáradozó személyeknek, ne pedig ellenfeleknek tekintjük. Viszonyuljunk befogadóan másokhoz, s adjunk helyet a másoknak a saját gondolkodásunkban, »bújunk bele« a másik nézőpontjának perspektívájába, tegyük lehetővé, hogy a másik otthon érezze magát nálunk – ezt kívánja a vendégszeretet erénye.” (Klaus von Stosch: *Mi és a többiek – A kereszténység és a világvallások kapcsolatainak új formája*)

„A zsidóknak és a keresztényeknek közös feladatuk van a világban. Először, kiengesztelődött kapcsolatuk révén, egymás számára kell tehát

áldássá válniuk, s csak ezután válhatnak áldássá az egész világ számára.” (II. János Pál)

„Hogyan kell viszonyulnunk hitünkhöz s mások hitetlenségéhez? A legteljesebb alázattal. Épp mivel hitünk Isten kegyelméből való, semmiképp se lehet mások megítélésének vagy kivált megvetésének eszköze. Sőt: alázatra, megértésre és még fokozottabb szeretetre kötelez. A hit nem lehet szűkebb, se kevesebb, se türelmetlenebb a hitetlenségénél. Mindkettő a lélek legbensőségesebb állapota, amin vita vagy kritika nehezen változtathat. Hívők és hitetlenek közt a szeretet lehet az egyetlen méltó és igazságos magatartás, a szeretet, mely minél hatékonyabb, minél erősebb, annál szelídebb és annál toleránsabb. Mert túl érveken és ellenérveken, s túl mindenfajta tapasztalaton, a »kegyelem kiszolgáltatóitjai« vagyunk egytől egyig valamennyien. S amit a kegyelem működéséből átláthatunk, az bennünket, hívőket: egyedül szeretetre kötelezhet mindenki iránt. A többit bízunk Istenre, ki maga az élő szeretet.” (Pilinszky János: *Paulusból – Saulus*, 151–152. o.)

Kérdések

Mottó: „Mindenről két véleményem van” (Nietzsche)

Próbáljuk meg mind a tíz alkalom során a miénkkel ellentétes nézőpontba helyezkedve is megválaszolni azt, amit lehet!

- Élnek-e más kultúrákhoz vagy vallásokhoz tartozó emberek/családok a környezetünkben? Beszéltünk már velük, ismerjük őket? Milyen tapasztalataink vannak velük kapcsolatban? Milyen közös nevezőink és céljaink vannak, illetve lehetnek velük?
- Alakíthatják-e jótékonyan nem keresztény vallások és kultúrák pozitív, jó és igaz alkotóelemei a kereszténység gyakorlatát és gondolkodásmódját?
- Üdvözülhetnek-e más vallások követői, ha jóhiszeműen követik saját vallási hagyományait, nem pedig tudatosan utasítják el a keresztények által hirdetett igazságot?
- Van-e létjogosultsága a – kinyilatkoztatást közlő – zsidóságra irányuló keresztény misszióknak (úgy, hogy közben tudjuk, a misszió fogalma számos zsidóban komoly félelmet kelt és nyomasztó emlékeket ébreszt)?

- Hogyan tehetjük meg, hogy egyrészt hűségesen valljuk: Jézus Krisztusban megtapasztalható módon valóságossá vált az igazság teljessége és üdvözítő szándéka, másrészt nem kicsinyeljük le a többi vallást vagy a vallástalan embereket?

Ének

EÉ 468

2. Az egyház békéje

„Békességet hagyok nektek: az én békességemet adom nektek; de nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, ne is csüggedjen.”

(Jn 14,27)

„Hiszek! Segíts a hitetlenségemen!” (Mk 9,24)

Jézus evangéliumi szavaival egyértelművé teszi az ő békessége és az általános emberi vágy céljaként értett békesség különbségét. Saját békességét hirdeti, amelynek forrása az Atyával való egysége. Személyében és szavaiban Isten békessége tárul fel, amely vallási és kulturális határoktól függetlenül minden ember számára az élet nélkülözhetetlen dimenziója lehet/lenne. A meghívással természetesen nem él mindenki, aki olvassa vagy hallgatja szavait, nem is beszélve azokról, akik egyiket sem teszik. Ezt az állapotot tekinthetjük a világ tragédiájának (1Kor 2,8–9), de gyakorlatiasabb szempontból a világ természetes adottságának is, amelyen a jézusi békét ismerő emberek sokszor változtatni szeretnének. A változtatás vágya az egyház missziós indíttatásának egyik legfontosabb forrása. Az egyház azonban sem tagjainak összetételét, sem belső életét tekintve nem homogén.

Az egyház görög szava, az *ekklészia* egyszerűen jelenti a helyi gyülekezeteket és az egyház egészét, amelyben együtt vannak a „meghívottak” és „választottak”. Ezért sohasem válhat vallásos élcsapattá, különleges képességű vagy teljesítményű emberek gyűjtőhelyévé, ahol az emberek „hivatalból” többet tudnának Jézus békességéről. Ez a békesség általános, mindenkire egyformán közeli vagy távoli valóság, amelyet az egyházhoz való tartozás sem befolyásol (Róm 3,9kk). A Jézust követő egy-

háztagok esetében mégis várható, hogy elméletben vagy gyakorlatban számon tartják a Mesterüktől tanult békesség többletét.

Az egyház tagjait az életrajzi sajátosságok hasonlósága jellemzi leginkább. Amennyiben az egyháztagok következetesen szembesülni kívánnak azzal a kérdéssel, hogy miért, mitől vagy mi végett tagjai az egyháznak, akkor erre a kérdésre életútjuk egy szakaszával vagy annak egészével válaszolhatnak legpontosabban. Ezek a személyes beszámolók egyediségük ellenére is sok közös vonást hordoznak – gyakran az adott egyház vagy felekezet tanításbeli vagy kegyességi hagyományainak megfelelően –, és bennük különös módon kiéleződik a békesség jelenlétével vagy megvalósulásával kapcsolatos motívum. Jézus a sokak által áhított igazság, mindentudás, természetfölötti képességek vagy hatalom helyett a békességét hagyta tanítványaira, akik élhetnek ezzel, képviselhetik és tovább is adhatják másoknak, mégsem rendelkeznek vele. Jézus békessége nemcsak az emberek sokféle csoportja közül nem sajátítható ki néhányak számára, hanem az egyes ember maga sem önálló elhatározása szerint válik részesévé. Jézus békessége Isten ajándéka, amely a Krisztus-követés útján válik a keresztények erőforrásává. Ezért ahogy a hit és a hitetlenség sem az emberek egyéni képességének vagy erőfeszítésének gyümölcse, a békességre vagy annak hiányára sem hangolhatja rá magát valaki kénye-kedve szerint. A hitetlenség időszakait éppúgy el kell fogadni, mint a békesség hiányát, ha a hitet és a békesség erejét nemcsak megszokásból, leltárszerűen akarjuk magunkénak tudni, hanem Isten minden értelmet meghaladó ajándékaként szeretnénk szembesülni valóságos erejével.

Fogalmak

HIT

Nem hiedelmet vagy vallást jelent, hanem alapvető bizalmat. A bibliai értelemben vett hit lényeges vonása, hogy nem pusztán elképzelések halmaza, nemcsak vallási meggyőződés, hanem életünk irányvétele, élő kapcsolat az élő Istennel, az ő hívására adott válasz és egyúttal útnak indulás. A hit nem ideológia, hanem út, mégpedig olyan út, amely soha nem ér véget. Aki hinni kezd, nem támaszkodhat bizonyosságok tartópilléreire, hanem belép a titok felhőjébe, és elfogadja a kihívást: evezz a mélyre!

A HIT ELLENTÉTE, ELLENSÉGE

Nem okvetlenül az ateizmus, hanem a bálványimádás, a babona, a hamis istenek kultusza, a faragott képek tisztelete, viszonylagos értékek abszolutizálása. A kritikai ateizmus képromboló szerepet vállalhat, szövetség-re léphet a hittel, amely harcot vív a karikatúrák és a valláspótlékok ellen, szembeszáll az Istenről alkotott emberi, túlon túl emberi képekkel, amelyeknek létrehozása és tisztelete a bibliai hit szerint tilos.

HIT ÉS HITETLENSÉG VITÁJA

Nem két, egyértelműen elkülönülő, különböző színű mezben pályára lépő csapat egymással folytatott küzdelme, hanem sok esetben egyetlen emberi szíven vagy gondolatvilágon belül zajló párbeszéd, alkalmasint egyazon lélek belső konfliktusa.

JÁMBORSÁG, KEGYESSÉG (LAT. PIETAS)

Az igazságosság s a vallásosság társerénye, a Szentlélek ajándékainak egyike. Rokon a hitből fakadó, érzelmekkel is áthatott jósággal, istenfélelemmel, Isten iránti odaadással. Kerüli az egyoldalúságot, a vallásos különcödést, józanul kritikus, s fenntartásokkal van önnön gondolatai és érzelmei iránt is. Gyakorolni, erősíteni kell, főként az ima és a felebaráti szeretet, a felebarát anyagi és lelki javaiért végzett fáradozás eszközeivel. Eredménye az emberi viszonyok kiegyensúlyozottsága, az egymás alá és fölé rendelvek, például szülők és gyermekek, Isten és ember jó kapcsolata.

Szemelvények

„Sokan közülünk a hitetlenség világából érkeztek, a kereszténység hagyományos formáitól érintetlenül fáradoztak azon, hogy először fedezzék fel a hitet, míg mások kinőtték gyermekkori hitüket, s most lépésről lépésre ismét elsajátították új formában, immár felnőtt hitként. Ismét mások nehéz próbatételekkel szembesültek saját életükben, esetleg környezetükben találtak súlyos válsághelyzetekkel, és arra a belátásra jutottak, hogy hitükért újra meg újra meg kell küzdeniük.” (TH 20. o.)

„Minden emberben van hit és hitetlenség. Számomra a kereszt az átölelés jelképe. Ha mellemen keresztbe fonom karjaimat, hitemet és hitetlenségemet is átölelem. A hitetlenség átölelése megóv a nem hívők elleni harctól. Aki nem öleli át a saját magában rejlő hitetlenséget, azt mások hitetlensége elbizonytalanítja. Aki elfogadja magában a hitetlent, az hitetleneket is megért.” (AG 201. o.)

„Ó, Zarathustra, jámborabb vagy te, mintsem hinnéd, ezzel a hitetlenséggel! Alighanem valami Isten lakozik tebenned, az térített meg az ilyen istentelenségre. Avagy nem maga a jámborságod-e az, ami nem enged többé istenben hinned?” (F. Nietzsche: *Így szólt Zarathustra*)

„Valódi öröm, ha olyasvalakivel találkozunk, aki szenvedélyesen küzd Istennel. Az ilyen emberek sokszor közelebb vannak Istenhez, mint a konvencionális hívők. A Biblia tanítása szerint Isten szereti azokat, akik harcolnak vele. A gyűlölettel teljes szeretet láttán, amilyen például Nietzsche viszonya Istenhez, nem szabad, hogy a vicsorgó gyűlölet eltántorítson bennünket, hiszen az acsarkodó kutyák gyakran a szeretet kincsét őrzik, még ha sebzett szeretetről is van szó.” (TH 198. o.)

„Hit és hitetlenség vitáját Goethe az egész történelem lényegének tekintette. E vita – ismételjük – sokszor egyetlen emberen belül zajlik. Korunkban egyre növekszik azok száma, akiket *simul fidelis et infidelis*-nek nevezhetünk: olyan emberek, akikben váltakoznak a bizalom és a kétség pillanatai, [...] akik a hit és a hitetlenség közti »szürke zónához« tartoznak, és bizonyos értelemben egyszerre ezek is, azok is: hívők és hitetlenek.” (TH 21., 97. o.)

„Az istentelenség spirituális indítéka adott esetben az Isten másfélesége iránti érzék. Az istentelen elfordul a túlságosan kézzelfogható istenképektől. A korai keresztényeket is ateizmussal vádolták, mivel másként beszéltek Istenről, mint azok, akik készen kapott isteneket tiszteltek, és ezeket egészen konkrét jellemvonásokkal ruházták fel. A keresztények úgy gondolják, Isten minden képet és képzetet meghalad. [...] Aki képes elengedni azt az Istent, aki élete igazolására szolgál, megnyílik Jézus üzenetére az egészen más Istenről.” (AG 191. o.)

„Mindenről két véleményem van” – Kérdések

- A hívő emberek különböző világokból, más-más háttérből érkeztek meg a hit útjára. Az egyik „beleszületett”, már a rácsos ágyától fogva volt valamilyen hite. A másik a keresztény hatásoktól érintetlen, hitetlen háttérből érkezett, és tényleges hitbéli felfedezőútját így kezdte meg. A harmadik a gyermekkor hitét kinövő, immár a felnőtt hit új lépéseit gyakorló ember. A negyedik – mi magunk legyünk! Mi honnan, milyen háttérből, milyen világból érkezünk meg a hit útjára?
- Egyetértünk-e azzal, hogy az ateizmusról való beszélgetést, hit és hitetlenség vitáját különösen érdekessé teheti az a belátás, ha a hitre és a hitetlenségre nem egymástól független jelenségekként, hanem egy olyan érem két oldalaként tekintünk, amely a hívő emberek – mindannyiunk – zsebében is ott lapul?
- Hogyan van tehát? Különbek vagyunk? (Róm 3,9 válasza: „Egyáltalán nem!”)
- Mi az, amit a kereszténységünkben jelenleg a legnagyobb értéknek tartunk?
- Mi áll jelenleg hitünk középpontjában, amire most valóban támaszkodunk? Mi az, ami hitünk peremvidékén van, mert most épp mellékes?

Ének

EÉ 383

3. Visszaélés a vallással

*„Hagyjátok el az együgyűséget, és éltek,
járjatok az értelem útján!” (Péld 9,6)*

*„Semmit ne tegyetek önzésből, se hiú dicsőségvágyból,
hanem alázattal különbnek tartsátok egymást
magatoknál.” (Fil 2,3)*

A vallással való visszaélés, főként a harcos iszlámmal kapcsolatban, az elmúlt évek egyik legtöbbet emlegetett vallási-politikai jelenségévé vált. Sokak számára evidens, ám hamis sztereotípa a vallások szembe-

állítása a vallási visszaélések gyakorisága alapján. Ahogy az iszlámnak, úgy a kereszténységnek és a többi vallásnak is megvan a maga útja az önnön értékeivel való visszaélés tekintetében, legyen szó akár az agresszió, akár az annak elfojtásán alapuló „erények” világáról. A visszaélések e szembetűnő megjelenése láttán sok ateista vagy közömbös ember fogalmazta már meg, hogy a vallások nélkül békésebb, kiegyensúlyozottabb, szelídebb vagy méltóbb hely lenne a világ az emberi élet számára. Annyi biztos, hogy a vallások transzcendens tartalma általában lehetőséget ad a konkrét emberi és társadalmi értékekkel való szembefordulásra, és az is igaz, hogy a humanista vagy kollektivistá talajon kialakult szemléletek erre a célra *per definitionem* nem alkalmazhatók. Mégis nagyon szűk lenne annak a következtetésnek az érvényessége, amely az emberi lehetőségek perspektívájában nem volna képes kimozdulni az emberre vonatkozó közvetlen kör immanens területéről. A Tanakh egyik legjellemzőbb irodalmi és tartalmi rétege a próféták világa, akiknek mondanivalóját az isteni megbízatás és az emberi jelenlét személyessége közötti kettősség teszi életszerűvé, erőteljessé és követésre alkalmassá. Nem várható, hogy az ember számára legfontosabb útmutatásokat egyedül az emberi realitás körén belül létrejövő racionalitás vagy bölcsesség segítségével fogalmazza meg bárki is. Ugyanakkor minden egyes prófétai fellépéskor jól érezhető az üzenet átadásával és meghallásával kapcsolatos felelősség és az ezzel való visszaélés lehetőségéből következő veszélyek.

Anselm Grün a vallással való visszaélés jelensége mögött az emberi gyengeség három, egymással mélyen összefüggő formáját teszi szóvá. Először a saját élet átlagosságából való menekülést a vallási nagyizolás irányába, vagyis a kisserűség kompenzálását. Másodszor a hívők és nem hívők közötti erőltetett és kényszeres megkülönböztetést, amelynek alapján saját értékességük többlete formálisan is igazolható. Végül azt az igazságosztás leplébe csavart kényszert, hogy hatalmi késztetéseiket archetipikus képek mögé rejtve, másokon töltsék ki az önmaguk iránt érzett elégtelenségből fakadó agresszív haragjukat. Logikusnak látszik Anselm Grün következtetése, hogy ebből a helyzetből csak az értelem jelenlétével és a vallásos indulattal szembeni ellenpólus, az ateizmus képviselőinek támogatásával van esély kiszabadulni. Ebből következően az ateisták a keresztények számára nem a leküzdendő ellensé-

get vagy a szükséges, illetve járulékos rossz jelenlétét fejezik ki, hanem nélkülözhetetlen társakat a teljesebb önismeret és világismeret útján.

A mások elpusztítására irányuló késztetés említésével nem merítettük még ki a vallással való visszaélés lehetséges formáit. Ide kell sorolnunk ezenkívül minden olyan „gondolattal, szóval vagy tettel” megvalósított tevékenységet, amelynek során a vallást személyes vagy csoportos hiányainkat leplező „protézisként” használjuk fel. Az árnyaltabb képhez hozzátartozik a kereszténység vallásként való azonosításának problémaköre is. Bár sokak számára evidensnek látszik ez az azonosíthatóság, már a Krisztus követéséért életüket áldozni kész második századi keresztények is bizalmatlanok voltak a (korabeli) vallásokkal, vallási jelenségekkel szemben, és a huszadik században is több olyan teológiai programmal találkozunk, amely a vallás keretei nélkül kívánja megszólaltatni és a gyakorlatban is érvényre juttatni a kereszténység lényegi mondanivalóját. Ez a törekvés nagyban előkészítette a szekularizációs teológiák értelmezésének világát.

Fogalmak

VISSZAÉLÉS

Önző cselekvés, amikor valaki valakit vagy valamit helytelenül „használnál”, azzal megalázó vagy tiltott módon bánik. Személyekkel kapcsolatban főleg az, ha valaki beosztásával, hatalmával, erejével, kapcsolataival vagy egyéb lehetőségeivel él úgy, hogy ezzel mások testi-lelki egészségét, jólétét, biztonságát, jogait vagy életét veszélyezteti. Jellegénél fogva többnyire titokban történik, és nemritkán bűncselekmény.

ŐSZINTE VAGY SZENVEDŐ ATEIZMUS

A világ tragikumuma miatt érzett fájdalom kifejeződése. Egyaránt lehetségesnek véli és tiszteletben tartja a hitet és a hitetlenséget, ezért toleráns.

HARCOS ATEIZMUS

Egyrészt a hívők szemére hányja, hogy megrekedtek gyermeked vágyaik szintjén, másrészt azzal érvel, hogy világunkban minden háborúról a vallás tehet. Az ember maga akar istenné válni. Szerinte a korlátlan szabadság pátozsa nem tűrheti el a korlátlan Istent.

TÉTOVA ATEIZMUS

Húzódózik attól, hogy nyíltan kimondja az ember ráutaltságát az itt-létében rejlő vagy föllétező abszolút titokra. Istenfélelemből inkább istentelen marad.

GYAKORLATI ATEIZMUS

Életforma, amelyben az ember úgy él, mintha Isten nem létezne. Nem tiszteli őt, csak önmaga s legfeljebb a társadalom törvényeihez igazodik. Hitetlen család, vallástalan iskolák, az élet nehézségei, szenvedélyek bizonyos ideig elterelhetik az ember figyelmét Isten létéről, de előbb-utóbb mindenki szembetalálja magát léte alapkérdéseivel. Az ilyen ateizmus kialakulásához hozzájárulhatnak a hívők is méltatlan életükkel s a különféle felekezetek is az egymás közti vitáikkal, de véglegesen nem menthetik föl az embert felelőssége alól.

Szemelvények

„Nagypéntek van. 2016 nagypénteke. Pár nappal ezelőtt a brüsszeli terrortámadásokról érkező hírek hallatán elnémultunk. Ma, nagypénteken, az emberek egy része, az, amely a keresztény Istenben hisz, az ő Küldöttére emlékezik, aki halála pillanatában felkiáltott. Az evangélium ezt az ígét adta szájába: *Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?* (Mk 15,34) Kifordult önmagából, megőrült a világ. Miközben égtájunkon Isten lopva, úgyszólván feltűnés nélkül meghal, a Föld más tájain harcok egy olyan isten nevét kiáltják rémisztő életerővel, aki nemhogy nem halt meg, hanem éppenséggel csatába vonul velük, hogy szorongást és retteget hozzon a világra, amely az ő szemükben hitetlen világ. Nem azon kapjuk-e magunkat ilyenkor, hogy őszintén kívánjuk: haljon meg végre igazán, szabaduljunk meg tőle – attól az istentől, akinek nevében embereket válogatnak szét és jelölnek meg: ez itt értékes, az ott értéktelen, emez pusztuljon, amaz megmaradhat? Hányszor, de hányszor jött már kapóra valamiféle isten, ha gyilkolni kellett, lemészárolni más istenségeket, de legfőképpen híveiket, mindazokat, akik nem a harcba induló istenben hittek? Zavaros történet, nem vitás. És szemlátomást még nem ért véget.” (WN 7. o.)

„Sok ateista azzal vádolja a vallásokat, hogy miattuk vannak háborúk szerte a világban. Szerintük a vallások megjelenése békétlenséget és széthúzást hozott a földre. A szemrehányás történeti szempontból természetesen helytálló. A múltban sajnos vallásháborúk egész sora zajlott, és ma is állandó terrorfenyegetettségben élünk, a terrorcselekményeket pedig többek között olyanok követik el, akik Allah nevében ölnek embereket, és az emberiesség minimális mértékét sem tartják tiszteletben. Feladatunk tehát, hogy közösen lépjunk fel a vallással való visszaélés ellen. Keresztényekként nem elégedhetünk meg azzal, hogy védelmünkbe vesszük a vallást, hanem az ateistákkal közösen meg kell vizsgálnunk, hogy valamely vallás mikor és miért válhat háború forrásává.” (AG 180. o.)

„Paul Evdokimov orosz teológus mondta egyszer: tudjuk, hol az egyház, de azt nem tudjuk, hol nincs. Az egyház tényleges határait csak Isten ismeri. [...] Az egyház jövője szempontjából döntő fontosságú, hogy sikerül-e újra dialógust folytatnia az emberekkel. Ha hátat fordít azoknak, akik hátat fordítottak neki, szektává válik. Semmiképp sem lehet cél, hogy mindenáron visszacsábítsa őket az egyház jelenleg létező formájának intézményes és intellektuális keretei közé. Feladata sokkal inkább az, hogy a »tétkozló fiúk és lányok« tapasztalatával is gyarapítsa a hit kincsestárát, hiszen Isten bennük éppúgy alkotó módon volt és van jelen – még lázadásukban is.” (TH 195. o.)

„A görcsösen harcias magatartás és az összeférhetetlenség azokra jellemző, akiket mélyén megoldatlan és elfojtott kétségek gyötörnek. Nem képesek, de nem is készek rá, hogy szembenézzenek kétségeikkel, amelyeket ezért másokra vetítenek ki, eretnekséggel és eltévelyedett gondolkodásmóddal vádolva őket, s nem veszik észre, hogy valójában saját árnyékukkal hadakoznak.” (TH 46. o.)

„A francia hívők lelkét a legkisebb mértékben sem szennyezik Evangélium-idegen érzések vagy gondolatok. Faji türelmetlenségnek például még árnyéka se érinti őket, nemhogy még az Evangéliumból merészelnének érveket kovácsolni efféle nemtelen indulatok számára! Nem, gondolkodni azt aztán tudnak a franciák, ami eleve megkíméli őket és hitüket legalább a nyilvánvaló tévelygésektől. Nem, nem probléma-

mentes a hitük, sőt! De problémáik valódi problémák, korunk és az Evangélium kohójában születtek.” (Pilinszky János: *Párizsi szentmisék* 292. o.)

„Isten minden emberben jelen van, az ateistában is. Isten minden emberben benne lakik, a lelke mélyén. Mégis, sokan elszakadnak lelkük alapzatától, és nem érzékelik magukban Istent.” (AG 194. o.)

*„Az Úristen őriz engem
mert az ő zászlóját zengem,*

*Ő az Áldás, Ő a Béke
nem a harcok istensége.*

*Ő nem az a véres Isten:
az a véres Isten nincsen.*

*Kard ha csörren, vér ha csobban,
csak az ember vétkes abban.*

*Az Úristen örök áldás,
csira, élet és virágzás.*

[...]

*S kell, hogy az Úr áldja, védje
aki azt énekli: Béke.”*

(Babits Mihály: Zsoltár gyermekhangra – részlet)

„Mindenről két véleményem van” – Kérdések

- Csakugyan olyan erőtlen a hitünk, amellyel hitvallásunk igazságához ragaszkodunk, hogy mások vallásának démonizálásával kell meg támogatnunk?
- A harcos hívők, akárcsak a harcos ateisták, sokszor csupán túlkiabálják saját be nem vallott és feldolgozatlan kétségeiket. Milyen kétségek lehetnek ezek bennük?
- Miért és hogyan alakul ki a militáns hívőkre és a harcos ateistákra egyaránt jellemző fanatizmus?

Békesség néktek!

- Igaz-e és miként az állítás, hogy valamilyen mértékű egyház-üldözés mindig egészséges és hasznos lehet?
- Létezhet-e Isten, ha a világ, amelyet ő teremtett, csordultig van szenvedéssel és igazságtalansággal? – kérdezik a szenvedő ateizmus képviselői. Mit válaszolunk nekik?
- Komoly szenvedésben mit jelent számunkra a hit? Kitartanánk-e benne?

Ének

EÉ 467

4. Istenkép

*„Erős váram az Isten, az én hűségem Istenem!” (Zsolt 59,18)
 „...én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.”
 (Mt 28,20)*

220

Mostanában sok szó esik a szekularizációról, többen igyekeznek jól megfogalmazni a lényegét, megmutatni, hogyan húzódik át napjainkra a középkor végétől vagy a felvilágosodástól, sőt sokszor negatív hatását is taglalni és a kívánatos megoldás úttjaként szembehelyezni vele valami mást. Természetes, hogy a szekularizációról is lehet jó és rossz jelzőkkel beszélni, de nem volna sem természetes, sem jó, ha az istenképünk is áldozatul esne a szekularizációról szóló, alapvetően nem teológiai minőségű vitáknak.

A szekularizációról szóló vélemények egyik nagy zsákutcája az, amikor az ateizmussal szinonim jelentésű jelenségként könyvelik el, és ezért ráadásként eredendő ellenségnek kiáltják ki. A másik nagy zsákutca akkor valósul meg, amikor előjönnek az ötletek, hogy mi lehetne helyette. Jézus főpapi imájának légköre és mondanivalója jóval realisabb képet nyújt a keresztények világban való helyzetéről. Talán könnyebb útnak látszik valamiféle olyan világgép vagy „világrend” meghirdetése, amelyben a kereszténység is eredendően jobban érezné magát. Ilyen lehet tipikusan az ún. szakrális világ képe, amelyben a mindennapi értékek közvetlenül visszavezethetők az élet, illetve a lét alapját jelentő vallási alapokra, és ezzel megvalósulna minden létező egészsége. Érdekes,

hogy az ilyenfajta egységet sem az ószövetségi teremtéshit, sem Jézus nem tulajdonítja a világnak, és még programként sem hangzik el a szájából. A kultúra vallásivá válásának és egységesedésének vágya mögött inkább az a platóni filozófiai szemlélet állhat, amely az örök haza gondolatát már az adott immanens keretek között megfelelteti a világ végső egységével és békéjével. Samuel Huntington a más kultúrába szakadt emberek életében kimutatta az „őshonosodás” jelenségét, és azt állította róla, hogy minél hatékonyabban akar valaki élni és dolgozni egy idegen kultúrában, annál nagyobb szüksége van saját eredetének tudatosítására és megvalósítására. Már Huntington is elválasztja azonban ezt a kérdést a vallások szerepének és jelentőségének témájától. Szerinte a modernizációs korszakot jellemző szekularizáció nem tudta legyőzni a vallást, mert ez olyan mély alapigény az emberben, amelyet ha a saját kultúráján belül elnyomnak, kulturális import révén újul meg. Azt is mondja egyúttal *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása* című könyv szerzője, hogy a vallás nem válogató. Nem ragaszkodik önmaga eredeti hagyományaihoz a megváltozó kulturális-társadalmi közegben, hanem a változáshoz alkalmazkodó importált formák segítségével gondoskodik saját érvényességéről.

Mindez akkor válik igazán jelentős kérdéssé az istenképre vonatkozóan, amikor kulturális képzeink vallási kifejeződése vagy a vallási igényeinkhez választott kulturális, esetleg importált formák hagyományos teológiai ismereteinket is felülírni készülnek. Az érvényes kulturális formák kényszere és a vallás ereje vakon és rombolva vívná harcát bennünk, ha szívünk mélyén nem a kinyilatkoztatásból megismert irgalmas, igazságos, szerető, féltő és személyes Isten képe alapozna meg mindent, amiben részünk lehet az életben. Mivel azonban ezek érvényre jutásáért aktív tevékenységet is ki kell fejteni, és mivel az aktivitás véleményütköztetéseket feltételez, nélkülözhetetlen szükségünk van az Isten létével és jelenlétével kapcsolatos eltérő vélemények ismeretére, a másként gondolkodók építő jellegű társaságára.

Fogalmak

SZEKULÁRIS

A latin *saecularis* (százévi, évszázados) nyomán, a *saeculum* (század, emberöltő, kor) szóból ered, jelentése ehhez a korhoz tartozó, nem az

örök értékeket követő, nem egyházi úton kialakult, azaz nem egyházi, hanem világi.

SZEKULARIZÁL

Egyházi javakat világi célokra átad vagy kisajátít.

SZEKULARIZÁCIÓ

Elvilágiasodás, tömeges elfordulás a vallástól, az egyházaktól.

SZEKULÁRIS HUMANIZMUS, „EGÉSZSÉGES EVILÁGISÁG”

Kultúrkörünk legszélesebb körben elterjedt vallása, ha úgy tetszik, vallási dilettantizmus vagy házilag összeeszkábált vallás. Krédója: Istenben nem hiszek, templomba nem járok, de „van valami fölötünk”, „kell ott fenn egy ország...”

Szemelvények

„Ha Nietzsche a kereszténység kritikusa, kritikája nagyon is a keresztények hasznára válhat; ha a kereszténység ellenfele, akkor a keresztények hálásak lehetnek ellenfelüknek, amiért nyugtalanságra és gondolkodásra ösztökéli őket.” (TH 19. o.)

„Az egyházaknak nem sikerült a vallás fogalomrendszerét lefordítani a hétköznapi nyelvére, hogy azok is megértsék, akiknek nincs kapcsolatuk az egyházi környezettel [...], illetve nem sikerült úgy felmutatniuk a hit hagyományos egyházi formáját mint hiteles alternatív lehetőséget a legkülönbözőbb életstílusok és hívő viselkedésmódok eszmeiségének és kínálatának hirtelen megnyílt szabadpiacán. Miután megszűnt az ideológiai cenzúra és az állam kulturális monopóliuma, a tarka vallási piacon jobban érvényesülhettek a távol-keleti vallások különböző motívumainak kereskedelmi utánpótlásai, amelyek olcsó és gyorsan elkészíthető frissítők gyanánt hamar és könnyűszerrel csillapították – és csillapítják – a transzcendenciára vágyó emberek szomjúságát.” (TH 61. o.)

„Nem olyan egyszerű megszabadulni Istentől. Egész civilizációnkra mindmáig rávetül »a halott isten árnyéka«: racionális gondolkodásunk, tudományunk, a haladás- és demokráciaeszme, az értelemben, a tudo-

mányba és az erkölcsbe vetett hit, sőt nyelvünk grammatikája sem más, mint árnyék, istenmaradvány. Értékeink és eszményeink a metafizikai Isten által szavatolt alapigazságok szilárd talaján állnak. E bizonyosságok azonban – az igaz és a jó rögzített rendje, biztos tudásunk arról, hogy mi jó és mi rossz, mi a valóság és mi ábránd csupán, tévedés vagy hazugság – Isten halála következtében egytől egyig megrendültek. Olyan előfeltevésen alapultak, amely érvényét veszítette, Isten halálával talajvesztetté váltak. Szükséges tehát, hogy a múlt tartományába utaljuk őket, és új értékeket, új isteneket teremtsünk.” (TH 16. o.)

„Nietzsche elutasította ama jólelkű öregurat, aki »csak a jó Isten« (Az *Antikrisztus*). Olyan Istenre vágyott, aki átfogja a valóság egészét, az élet paradoxonait, azaz nemcsak a nappal megérthető világban, hanem a világ sötét és tragikus dimenzióiban is otthonos. De nem bukkanhatott volna-e épp ilyen istenképzetre a Bibliában, kivált Jób könyvében?” (TH 18. o.)

„Az ötvenes évek sztálini börtöneiben és munkatáboraiiban váratlan ökomené született: bebörtönözött papok és katolikus értelmiségiek nagy erkölcsi tekintélynek örvendtek a többi fogoly szemében, közelebb kerültek egymáshoz a más felekezetű keresztények és a szekuláris humanizmus képviselői.” (TH 40. o.)

„Azok a keresztény kisközösségek, amelyek 1989 őszéig a kommunista cenzúra és titkosrendőrség elől elrejtőzve voltak kénytelenek végezni vallási és kulturális tevékenységüket, a szellemi szabadság szigeteivé váltak, ezért egyre több fiatalra gyakoroltak vonzerőt – főként egyetemistákra és művészekre. Ennek az egyháznak nem volt se vagyona, se befolyása, az üldöztetés és a zaklatás legkülönbözőbb változatait kellett elszenvedniük. Pontosan erre az egyházi formára mondtam igent a hitben.” (TH 41. o.)

„A posztkommunista országokban keresztény hívők sokaságát érte kultúrsoikk, amikor a nyugati világ egyházaival találkozottak [...], a teológiai sokféleség, a kritikus alapállás, amely az egyházvezetés, sőt a pápa bírálatától sem riad vissza. Akiknek mindenáron ellenségre volt szükségük, megragadták az alkalmat, és a kommunizmus bukása után megüresedett helyet új ellenségképpel, a nyugati liberalizmussal töl-

tötték be. [...] A szekuláris világgal, a hit és a hitetlenség különböző változataival, különféle valláspótlékokkal, valamint a lelki útkeresés tarka gyümölcseivel és a vallási dilettantizmussal való szüntelen konfrontáció nem okozott bennem különösebb megrázkódtatást.” (TH 43–44. o.)

„Szüleim nem annyira ateisták voltak, mint inkább kultúrkeresztények. Kulturális és szellemi bioszférájukat a szekularizált társadalom alkotta. A szekularizáció a kereszténység hagyományos egyházi formájától való távolságtartást jelentette, nem pedig a kereszténység mint olyan elvetését. Inkább arról van szó, hogy a szekuláris humanizmus a kereszténység számos értékét magába olvasztotta és új kulturális kontextusba ágyazta. Ezért sokkal inkább tekinthető a hagyományos kereszténység »nem kívánt gyermekének«, mintsem ellenlábásának. [...] A szekuláris humanizmusban sokkal több a kereszténység, mint azt képviselői hajlandók volnának elismerni.” (TH 67. o.)

„Ratzinger, akkor már XVI. Benedek pápa egy Prágában elmondott beszéde szerint korunk szekuláris kultúrája semmivel sem volna toleránsabb és észszerűbb, hanem épp ellenkezőleg: sebezhetőbb volna, ha elutasítaná legitim dialóguspartnerét, a hitet. [...] Értelmezésében a szekuláris humanizmus – amely a felvilágosodás szülötte – és az egyház üzenete nem versenytársai egymásnak, hanem az európai kultúra egymást kiegészítő alkotóelemei, amelyek egyszersmind szövetségrelépnek a fundamentalizmus és az irracionalizmus ellen.” (TH 69–70. o.)

„A vallásos képzelőerő „hatalmas Istene” ellentétes az evangéliumok Istenével, aki a keresztben, Krisztus erőtlenségében nyilatkoztatta ki magát. [...] A vallás válsága a kereszténység új, mélyebb rétegeit tárja fel: az evangélium új értelmét, Jézus megújult követését a másokért való önátadásban. Az egyetlen, keresztény értelemben hiteles transzcendencia az önmagát másokért odaadó élet – vallotta Dietrich Bonhoeffer.” (TH 73. o.)

„Mindenről két véleményem van” – Kérdések

- Nevezhető-e hitnek az államilag sulykolt ideológiával szembeni politikai ellenállás?
- A keresztény hitnek csak akkor kell szellemi csörtét vívnia az ateizmussal, ha utóbbi megszűnik kritikusnak és önkritikusnak lenni, azaz ha „konkurens vallássá” válik. Vívunk-e már ilyen jellegű csörtéket?
- Mit jelent számunkra az önátadás, az önmagunkat másokért odaadó élet? Hogyan tudjuk gyakorolni ezt?
- Miként viszonyuljunk azokhoz az emberekhez, akik számára a megtérés magánjellegű szellemi kaland, és nem érzik szükségét annak, hogy újonnan felfedezett hitüket bevigyék a szervezett vallás keretei közé (amiről talán amúgy is keveset tudnak)?

Ének

EÉ 236

5. Békés-békétlenség: emberek együtt a Földön, emberek együtt az egyházban

*„Rejtsd el orcádat vétkeim elől, töröld el minden bűnömet!
Tiszta szívet teremts bennem, Istenem, és az erős lelket
újítsd meg bennem!” (Zsolt 51,11–12)*
*„Éljetek ahhoz az elhíváshoz méltón, amellyel elhivat-
tatok, teljes alázatossággal, szelídséggel és türelemmel;
viseljétek el egymást szeretettel, igyekezzetek megtartani
a Lélek egységét a békesség kötelékével.” (Ef 4,1–3)*

A klasszikus társadalmi szerződéselméletek megfogalmazói általában abból az alaptételből indultak ki, hogy az emberek saját életükkel kapcsolatos igényei szükségszerűen szemben állnak mások igényeivel. Ez az elképzelés filozófiai szempontból jól igazolható, amennyiben az ember kifejezés alatt minden esetben olyan konkrét élőlényt értünk, amely ugyanazokat a fajspecifikus tulajdonságokat hordozza. Bár

Békesség néktek!

olyan komolyabb szerződéselmélet nem született, amely fajspecifikus tulajdonságként az önzetlenséget tartotta volna számon, de könnyen beláthatjuk, hogy ha az önzetlenség semmilyen konstruktív erejű egyéb tulajdonsággal nem kapcsolódna össze az egy társadalmat alkotó emberek esetében, az eredmény ugyanolyan meddő és veszélyes volna, mint mondjuk a Thomas Hobbes által az emberiség alapállapotának tekintett *homo homini lupus* helyzet. Csak kevésbé különbözik Hobbes véleményétől az Adam Smith-féle, szintén klasszikus gazdaságelméleti kiindulópont, amely szerint a gazdaságban a megfelelő kereslet-kínalati mérleget az a statisztikai kapcsolatrendszer tartja össze, amely az embereket a több és jobb birtoklása és az ezt az igényt az anyagi haszon fejében kielégíteni vágyó termelés között áll fenn. Elméleti kérdés természetesen az, hogy mennyiben tekinthetők ezek a szerzők pesszimiztának vagy realistának. Annyi valószínű, hogy ha egy létező társadalomra könyörtelenül rákényszerítünk bizonyos viselkedési elveket és együttműködési szabályokat, akkor az emberi természet többé-kevésbé ismert jellemzői folytán jó ideig kevés ellenállással kell számolnunk. A „remény”, amely természetünk talán legmélyebb ösztönrétegeiből származik, akár pszeudovallási elemek kitermelésével is igyekszik gondoskodni az egyén és faj túlélését leginkább biztosítani látszó perspektívák kialakításáról.

Tekintsük bármennyire is meghatározónak vagy elkerülhetetlennek a Hobbes és társai által megfogalmazott emberi természeti és együttélési alapfeltételeket, az mégis feltűnő már a bibliai Genézis első lapjain, hogy amikor még csak két ember él a Földön, róluk is eltérő jellemzők hordozóiként beszél. S ahogy a szövegben előrehaladunk a nemzedékek tagjainak megismerésével, úgy egyre kevesebb közös vonást találunk bennük. Az előtérbe kerülő tulajdonságok alapján az emberek már az első néhány generációban fokozatosan bemutatják a nagyravágyás, a félrevezetés és hiszékenység, a felháborodás és méltatlankodás, a színészkedés és panaszkodás, az irigység és érvényesülni akarás, a düh és rosszindulat vonásait, s az ebből előre, az üdvösség felé vezető út nem a bölcs belátáson alapuló életszemlélet-váltás, hanem a teljes emberi létezésre vonatkozó, Istenhez totálisan visszaforduló bűnbánat és a megbocsátása iránti vágy. Alig van gazdagabb szöveg az emberek eltérő voltának érzékeltetésére a Példabeszédek és a Prédikátor könyve mondanivalóját csaknem összefoglaló 49. zsoltárnál, és alig van

érzékletesebb szöveg a bűnbánat pozíciójából remélt megújulásra és békességvágyra, mint az 51. zsoltár. „Ilyen az ember. Egyedüli példány”. Az Újszövetség szerzői sem tekintenek rá másképp. Akár az evangélisták, akár Pál apostol szavait nézzük, az ember és a békesség közötti kapcsolat nem a békesség egyéni kimunkálásával, megvalósításával, megtanulásával vagy elsajátításával lesz jelen az emberek életében, hanem más, a szeretet és elfogadás jegyében fogant érzületek és elvégzett tevékenységek sajátos, Isten ajándékaként értelmezhető kísérő-jelenségeként.

Fogalmak

ELFOGADÁS

Egy másik személyhez való támogató hozzáállás.

MEGTÉRÉS, METANOIA

Elfordulás a rossztól, Istenhez fordulás, lelki átalakulás, újjászületés a hitben.

BŰNBÁNAT

A kegyelem hatására születik meg a lélekben. Az első lépés a szeretet útján. Isten szeretete megszabadít a hamis önszeretettől, és segít abban, hogy önmagunkat, a felebarátot és a jót helyesen szeressük.

AZ EGYHÁZ MINT HÍD

Az egyház úgy illeszkedik személyes hitünkbe, mint a mozaik az összképbe, kontextust kínál, megóv az egyoldalúságoktól és a „vallási magánvállalkozók” veszélyes dilettantizmusától. Az egyház szilárd alapzat, amelyre építhetünk, történeteket ajánl fel, amelyekhez csatlakozhatunk, járható utakat, amelyeken biztosabban és gyorsabban érhetünk célba. Ugyanakkor az egyház csak híd, nem maga a cél. Ha meginog az az egyházi forma, amelyhez ragaszkodunk, és amelyben otthon érezzük magunkat, és ha – bármilyen okból – hozzá fűződő kapcsolatunk megrendül, akkor hitünk is kockázatos helyzetbe kerülhet. Számos ember hitén egyházi környezetben szerzett fájdalmas tapasztalataik ütöttek sebeket, és azóta sem heverték ki annak következményeit.

Békesség néktek!

Szemelvények

„Nietzsche, »az istentelenek közül a legjámborabb« szerint Jézus kereszténysége nem új hit vagy új vallási meggyőződés, hanem új élet, új gyakorlat, a határtalan szeretet gyakorlása. Abból áll, amit Jézus cselekszik, de még inkább abból, amit nem cselekszik. »Kér, szenved és szeret azokkal és azokban, akik rosszat tesznek vele. [...] Nem védekezni, nem haragudni, nem tenni felelőssé. [...] Hanem még a rossz embernek sem ellenállni – szeretni őt. [...] A valódi, az eredeti kereszténység lehetséges lesz minden korban.» (F. Nietzsche: *Az Antikrisztus. Átok a kereszténységre*)

„Pár hete olvastam lelki olvasmányban egy mondatot. [...] Minden, ami szép, jó és nemes lakik felebarátainkban, mind Istentől való. Kései reflexszel először a mondat pedagógiája ragadott meg. Hogy a bölcs szerző e nemes keresztény gondolat fölismerését először másokon kezdi el. [...] Az önzetlenség nemcsak a legszebb erény, de a legaktuálisabb erény is. [...] Mikor tehát mindent Istennek tulajdonítunk, lényegében a birtoklás művészetét gyakoroljuk. A keresztény lélek számára Isten keresése és Isten szemlélése: az önzetlenség legfőbb iskolája. Isten keresése az egyetlen út számunkra, melyen nem önmagunkat keressük. Az önzetlenség többi útja lehet mind csalóka, az igaz és szenvedélyes Isten-keresése soha. Talán azért is merészelünk olyan nehezen elindulni rajta. Aktuális útnak is mondtam az önzetlenséget. S valóban, anyagiakban egyre gazdagodó korunkban ez az erény fogja megadni leginkább birtoklásunk szépségét és tisztaságát. Az önzetlenség az öröm, a béke és a valóban gyümölcsöző tevékenység kezdete.” (Pilinszky János: *Az önzetlenség csatája*, 268. o.)

„Isten békessége Isten hozzánk való hűsége a mi hűtlenségünk ellenére, Isten békessége az oltalmunk, amely megóv és szeret minket. Természetesen nem veszi le a vállunkról minden gondunkat, felelősségünket és nyugtalanságunkat, de minden ténykedésünk és gondunk

mögött megjelenik az isteni béke szivárványa. Tudjuk, hogy életünk megtartott, egységben vagyunk Isten örök életével. Tudjuk, hogy a hasadás, amelyet újra és újra fájdalmasan élünk át, csak újabb utalás arra, hogy Isten megszüntette ezt a hasadást, hogy bevont bennünket a saját életébe, elfogadva bennünket úgy, amint vagyunk, a föld embereiként, emberi érzésekkel és gondolatokkal. A Biblia nyelvén ez azt jelenti: szenvedélyekkel és szükségletekkel, a világ hatásaiba belegabalyodva. Isten békessége fékezze meg szenvedélyeinket, fegyelmezze gondolatainkat, akaratunkat, és vezessen el minket Jézus Krisztus békességéhez, amely megszólalt, s nekünk adta magát a gólgotai éjszakán.” (Dietrich Bonhoeffer: *Jöjj velem!*)

„Számomra Isten az emberi méltóság szavatolója. Az ember Isten teremtménye. Az emberben nem csak az emberrel találkozom, hanem a teremtménnyel is, akiben Isten Lelke lakik. Isten ezenkívül szabadságunkat is szavatolja. Vigyáz rá, hogy mint embert ne használjanak ki, ne váljak az elharapódzó haszonelvűség, a mindent piacósító gondolkodásmód eszközévé, hanem legyen cselekvési szabadságom, személyes terem, ahová senki más nem léphet be. A szent Isten a bennem lakozó szent őrzője. Szent az, ami fölött a világnak nincs hatalma, ami csak az enyém, ami belső szabadságot ad a világgal szemben. [...] Ha a társadalom és a világ szemszögéből tekintek Istenre, akkor Istent reményforrásnak látom. Megóv a pesszimizmustól. A világunkban tapasztalható romboló tendenciák ellenére jobb jövőt remélek, reménykedem Isten kegyelmében, amely újra meg újra csodát tesz az emberekben: megtérésre, gondolkodásmódjuk megváltoztatására indítja őket.” (AG 201. o.)

„Az egyház: szent és tele bűnösökkel. Az egyházat azért alapították, és Ura, Jézus Krisztus azt a hivatást adta neki, hogy az örömhírt hirdesse: Isten szereti az embereket, irgalmas, és mindent megtesz, hogy megváltsa őket, Fiában még életét is adja értük. Ezt a megbízást az elmúlt kétezzer év alatt számtalan ember teljesítette, hozzájárulva, hogy az egyház a szegények, a betegek és a különösen sérülékenyek szolgálatában a megváltás csodálatos szentsége lehetett. Ugyanezzel a lélegzettel azonban azt is ki kell mondani, hogy az egyházban mindig voltak olyan emberek, akik épp az ellenkezőjét tették annak, amit ők maguk,

az egyház és Jézus hirdetett. (Hans Zollner: „Istenem, miért hagytál el?” – *Spiritualitás és a visszaéléssel való bánásmód*, 108. o.)

„A lengyel filozófus és katolikus pap, Józef Tischner mondta egyszer, hogy nem találkozott még olyan emberrel, aki azért hagyott fel a templomba járással, mert elolvasta Marx *Tőkéjét*; én viszont sokakat ismerek, akik azért nem teszik be többé lábukat a templomba, mert elegük lett plébánosuk ostoba prédikációiból.” (TH 47. o.)

„Joseph Ratzinger azt írta egyszer: az embernek tudnia kell, hogy amikor befogadja Krisztust, vele együtt egyfajta családi átkot is hordoznia kell, ugyanúgy, ahogy a házasságban szíve választottjával együtt olyan rokonokat is el kell fogadnia, akiket nem választhat meg szabadon. A kereszténység nem magánvállalkozás, a hívők közösségéhez a hit bioszférája is hozzátartozik.” (TH 41. o.)

„Sokszor személyes okokra vezethető vissza, hogy valaki nem hisz többé. Ha azok, akik a hitet hirdetik, hiteltelenné válnak, akkor híveik mintegy megbüntetik őket azzal, hogy Istentől is elfordulnak.” (AG 84. o.)

„Megértem, ha istenkereső emberek kiábrándulnak az egyházból, mert nem találják meg benne azt, ami legbelül foglalkoztatja őket. De aztán igyekszem megértetni velük, hogy mindnyájan emberek vagyunk. A korai keresztények számára fontos istentapasztalat volt, hogy zsidók és görögök, férfiak és nők, gazdagok és szegények, jámbor hívők és bűnösök együtt egyetlen közösséget alkotnak. A lélek útját mindenkinek egyedül kell járnia. Ugyanakkor arra is szükségünk van, hogy megtartsion bennünket egy közösség, akkor is, ha időnként kicsinyes és megbotrántoztató. Arra buzdítom tehát az embereket, hogy merjenek egyedül továbbmenni lelki útjukon, de legyenek közben nyitottak, fogadják el megtartó gyökereiket. Ha tudatára ébrednek gyökereiknek, akkor egyházuk irányában is újra nyitottak lesznek. Végső soron mindnyájan az egyházban gyökerezünk.” (AG 194. o.)

„Minderről két véleményem van” – Kérdések

- Átéltünk-e már változásokat eredményező kríziseket a hitünkben?

- Mi rendítheti meg a hitünket?
- Éltünk-e már át csalódásokat keresztény környezetünkkel, egyházunkkal, egyházunk képviselőivel kapcsolatban?
- Mik az egyházzal kapcsolatos várankozásaink, elképzeléseink, elvárásaink?
- Mit sorolhatunk az egyházra és annak tagjaira vonatkozó illúziókat kergető és naiv elvárások körébe?

Ének

EÉ 474

6. Békétlenség a békéért: igazságosság és szolidaritás

*„Ha majd senkire sem raksz jármot, nem mutogatsz ujjal,
és nem beszélsz álnokul, ha falatodat megosztod
az éhezővel, és jól tartod a nincstelen, akkor fölragyog
a sötétben világosságod, és homályod olyan lesz,
mint a déli napfény.” (Ézs 58,9–10)*
„Minden szabad nekem, de nem minden használ.”
(1Kor 6,12)

231

A neofitákhoz gyakran társul a rajongás képzete, mert természetesnek vesszük, hogy a frissen megtért emberek lelkesebbek is. Érdemes tisztázni a rajongás és lelkeség, lelkesültség közötti különbséget. Az eltérés középpontjában nem a gondolkodás vagy a tettek intenzitása áll, hanem a szélesebb és szűkebb látókör. A rajongó és a lelkes ember egyaránt megélheti a hitét élményvezérelt módon, amely az első esetben önmaga jelentőségének vagy jelentéktelenségének szűk látókörű átélésére épül, a másodikban viszont a megtörtént változások és elvégzett feladatok élet- és világjobbító hatásának visszajelzésszerű felismerésére. A rajongás ily módon a neofiták esetében a hit megszületéséig vezető út rövidegének vagy zártságának lehet köszönhető, amely a régebb óta hívő emberek életében is – elsősorban rövidlátó közösségi bátorításra – megmaradhat később is. Az élményvezéreltség szó első hallásra egyoldalúnak tűnhet a gyakorló keresztények életének összefüggésében, de csak addig, amíg észre nem vesszük, hogy az emögött kifeje-

Békesség néktek!

zódó lényeges elem a hittapasztalat, amely nélkülözhetetlen eleme az Isten és ember kapcsolatában megszülető, megújuló életformának.

Az elmondottakból következik, hogy a rajongás voltaképpen önmagával van elfoglalva, míg a szélesebb látókörű keresztény hitgyakorlással járó lelkesültség a belső, illetve a környező világban és emberekben bekövetkező változásokra érzékeny. A rajongók többek közt a hitetlenek és érzéketlenek ellen szállnak síkra, míg a lelkes emberek feladatuk elvégzése közben nem válogatnak azok között, akiket Isten küld nekik munkatársul. A lelkesültségnek a keresztények világért viselt felelőssége kapcsán különösen nagy jelentősége van, mert a világ önmaga szellemiségében nem tud megújulni, hanem feltétlenül igényli Isten fiainak megjelenését (Róm 8,19). Ezért akár neofitákról, akár hitükben sokszorosán megpróbált keresztényekről van szó, feladatuk egyformán a teremtés isteni igéjét hordozó világban való látható jelenlét, amely egyet jelent annak jobbatételével. Jézus szavainak tükrében nem értelmezhető az a gondolkodásmód, amely a cselekvés *helyett* kizárólag a szemlélődésre, a hit tartalmának elvont magyarázatára, az egyházi tevékenység igazolására vagy az elméleti hitvédelemre szorítkozik.

A Kolossében élőkhöz írt újszövetségi levél szerzője hatalmas ívvel átkötve mutatja be Krisztus kozmikus hatalmának és az egyes ember hálás életformájának összetartozását. Ahogy más helyeken az Újszövetségben, itt sem a természetes erkölcsi megújulás szerepel az igazságosság és szolidaritás világban való érvényre juttatásának zálogaként. Ehelyett az új ember „felöltözéséről” olvashatunk, erről a különös cselekvésről, mely a krisztusi szeretet és békesség uralmának megvalósulásaként a hálás életformában éri el csúcspontját. A Római levélhez hasonlóan itt is a keresztények szabadsága biztosítja a világhoz való jobbító odafordulás okát és erejét. „*Bölcsen viselkedjete a kívülállók iránt, a kedvező alkalmakat jól használjátok fel.*” (Kol 4,5) Ez a többletforrás teszi alkalmassá őket arra, hogy a világban rájuk bízott feladataikat embertársaikkal együtt, a nehézségeket és békétlenséget vállalva is végezzék.

Fogalmak

SZOLIDARITÁS

Közös, kölcsönös kötelesség- és segítségvállalás. Indítéka a társadalmi egymásraultaltság, vagyis a közérdek.

NEOFITA

Újhitű, újonnan megtért, valamely vallásra újonnan áttért ember, valamely tan újsütetű s ennek folytán túlbuzgó, türelmetlen híve.

Szemelvények

„Dietrich Bonhoeffer Eckhart mester misztikájának szellemében a következőt mondta: a létező Isten nem létezik. Az igazán mély lelkiség előbb-utóbb felfedezi azt az Istent, aki a valóság mélysége; meghaladja azt az elképzelést, hogy Isten tárgy a tárgyak között, a világ létezőinek egyike, és gondolkodásunkat a tiszta Lét felé mozdítja el. Isten statikus elképzelését felváltja az a dinamikus szemlélet, amely szerint Isten nem »létezik«, hanem »történik«. Már a középkori skolasztika is azt állította, hogy Isten nem más, mint »tiszta ténylegesség« – *actus purus*.” (TH 191–192. o.)

„Isten nemcsak fluidum, mindent átjáró valóság, hanem személy, aki megszólít, kiszólít önmagunkból, felelős létezésre hív.” (AG 182. o.)

„A *pestis* című regényében Albert Camus elbeszéli, hogyan küzd vállvetve egy ateista orvos és egy katolikus pap a járvány ellen. A *pestis* ugyanakkor többet jelent, mint csupán a gyorsan terjedő betegséget: az értelmetlen és abszurd élet jelképe. Rieux doktor nem hajlandó »szeretni azt a világot, ahol gyermekeket vonnak kőpadra«. Amikor pedig Paneloux atya arról beszél, hogy a gyermek halálakor értette meg, »mi az, amit kegyelemnek neveznek«, az orvos így válaszol: »Mi most együtt dolgozunk valamiért, ami összehoz bennünket ott, ahol nincs többé káromlás, és ahol ima sincsen. Csak ez a fontos, és semmi más.« Keresztények, [más vallásúak] és ateisták együttműködhetnek a szenvedés elleni harcban, az igazságosabb világért vívott küzdelemben. Ilyenkor nem az a kérdés, kinek van igaza, a hívőnek-e, [a más hitűnek] vagy a hitetlennek. A lényeg a közös felelősségvállalás egy jobb és igazságosabb világért. És a szolidaritás – a szegényekkel, a betegekkel, a hátrányos helyzetűekkel. A *pestis* elleni közös harcban közelebb kerül egymáshoz az ateista orvos és a katolikus pap, elnémul köztük a vita, amelyet hitről és hitelenségről folytattak. Egyedül az számít, hogy

mindketten a beteg és haldokló emberekkel törődnek, s hogy világunkat közösen akarják emberibbé formálni.” (AG 186. o.)

„A valódi szabadság mindig felelősséggel társul – ezért olyan igényes, és ezért követel erőfeszítést. Sokan előszeretettel hangoztatják, hogy joguk van a szabadsághoz, de ha valóban ki kell tartaniuk a szabadságban, inkább visszakívánoznak a rabszolgalét biztonságába. [...] A szabadság az emberi élet radikális nyitottsága. Pontosan ezért »oltár« – olyan hely, ahol Istennel találkozunk. Nem őrizheti meg szabadságát, aki önzésébe és önkényébe zárkózik, vagy Pál szavaival: a test kívánsága szerint él. Szabadságát csak az őrizheti meg, aki a lélek szerint él, s a lélek jelentése itt: szabad fuvallat, önfelülmúlás, transzcendencia. A kereszténységben a transzcendencia legmagasabb formája a szeretet, önzésünk és önmagunkkal szembeni elfogultságunk meghaladása. Ezért a tulajdonképpeni értelmében vett szabadságot az valósítja meg, aki nem önmagának él, hanem megnyílik mások felé – a szeretetben él. A szeretet a szabadság mint radikális nyitottság, mint az Istenben való élet megvalósulása. A mélyről fakadó élet nem más, mint a szeretet.” (TH 126. o.)

„Van egy nagyszerű muszlim barátom, aki orvos, és az egész napját a munkájával együtt úgy osztja be és úgy szervezi meg, hogy eleget tudjon tenni a naponta ötször végzett imádság kötelességének. Rám nézve sokszor megszegyenítően komolyan veszi Isten misztériumát és transzcendenciáját, és nehéz élethelyzetekben többször kérte tőlem, hogy imádkozzam vele a helyzet javulásáért. Személyes kapcsolatunk során szemernyi kétségem sem maradt afelől, hogy ez az ember az élet-szentség útján jár, és arról is meggyőződtem, hogy útját a saját vallása határozza meg.” (Gavin D’Costa: *A katolikus vallásteológia*, 88. o.)

„Isten elrejtőzésére az ember kétféleképpen válaszolhat: ismételten kísérletezhet azzal, hogy Isten helyére lépjen, és kihagyja őt a játékból; vagy megpróbálhatja azzal »helyettesíteni« a távol lévő Istent, hogy ő maga bújjik Isten szerepébe – nem úgy, mint Ádám, aki isteni teljhatalomra tört, hanem úgy, mint Krisztus, aki Istent mint az odaadó és feltétel nélküli szeretet forrását jeleníti meg. Dorothee Sölle szerint Jézus Isten helyettese, aki a láthatatlan és megközelíthetetlen Atya szerepé-

ben lép fel – következőképp minden kereszténynek Krisztust kellene jelenvalóvá tennie a világban. Hiszen nem arra szólít-e fel és nem arra ad-e felhatalmazást minden eucharisztiaünneplés, hogy Krisztushoz hasonlóan mi is vállaljuk ezt a küldetést az emberek között, s hogy olyanok legyünk, mint a megtört és szétosztott kenyér, amely betölti az éhezőket?” (TH 158–159. o.)

„Mindéről két véleményem van” – Kérdések

- Joggal nevezhetjük-e keresztény hitnek azt a hitet, amely nem kifejezetten Jézus személyére vonatkozik ugyan az „Uram, Uram” állandó ismételtetésével, mégis olyan életvitelben nyilvánul meg, amelyet átjár Jézus szellemisége?
- A megtérők kezdeti buzgalma és lelkesedése is elmúlik egyszer. Lehet, hogy olykor csendben és szinte észrevétlenül, máskor pedig fájdalmasan és drámai módon, mint ahogy a gyermekkorból a felnőtt életbe való átmenet is mindenkinél másképp zajlik. – Mi ezt hogyan éltük át?
- Hit-e az, aminek a gyümölcse nem az emberek iránti szolidáris szeretet?
- Háttérbe vannak-e szorítva az egyház, illetve saját gyülekezetünk igehirdetésében és tanításában az evangélium kulcstémái: a szeretet, a szolidaritás, az irgalmasság, a megbocsátás, a kiengesztelődés?
- Keressük-e egyházunkban és gyülekezeti közösségeinkben a változókat az idők jeleire: a teremtésért viselt felelősség, a béke, a társadalmi igazságosság, az ökumené és a kultúrák közti megértés sürgető kérdéseire?

Ének

EÉ 446

7. Erények vagy ajándékok?

*„Milyen kedves annak az érkezése, aki örömhírrrel jön
a hegyeken át!” Békességet hirdet, örömhírt hoz,
szabadulást hirdet.” (Ézs 52,7)
„Ha a Lélek által élünk, akkor éljünk is a Lélek szerint.”
(Gal 5,25)*

Jézus békességének egyik újszövetségi jelentésrétege hozzávetőlegesen megfelel annak az egyéni erénynek, amely elsősorban a nyugalom és higgadság vagy türelmesség formájában jellemezheti az embert. Mivel ezt a jelentést sem a héber, sem a görög szavak nem hordozzák önmagukban, csak az Újszövetség egyes helyein szerepel a mondanivaló egységében (pl. Gal 5,22; Róm 14,17; 15,13; Jn 14,27), több kutató vitatja létjogosultságát.

Jézus békességének az egyes emberben való megjelenését – az inkarnáció kifejezést követve – inkorporációnak vagy karakterizációnak, „jellembe épülésnek” is nevezhetjük abban az értelemben, ahogyan a „nem csupán kenyérrel élő” ember fizikai életében láthatóan megvalósulnak Isten lelki ajándékai. Ezekben az esetekben nem arról van szó, hogy a jézusi békesség az emberi természet részévé válna, hanem hangsúlyosan az egyes ember életében való megjelenés áll előtérben. Ebben a személyhez kötött tekintetben a klasszikus görög „erényetikusok” közül Arisztotelész, Platón és Szókratész erényfelfogásához is viszonylag közel áll, azzal a lényeges különbséggel, hogy mindhármuk tanításában az erényt az emberek az emberi lényeg potencialitásából valósítják meg mások segítségével vagy saját tiszteletre méltó erőfeszítéseik gyümölcseként. Az Újszövetség ezzel szemben mindenütt úgy tekint a békességre – több más „erényszerűséggel” együtt –, mint Isten ajándékára.

A Lélek gyümölcsei, amelyeket Pál a Galata levélben sorol fel – a szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság és hűség – a levél gondolatmenetében a keresztények szabadságának kísérőelemei, amelyek a testvéri szeretet (tetteinek) gyakorlása közben válnak valósággá az egyes ember, illetve a gyülekezet tagjainak életében. E megvalósulás távol áll mindenféle varázslatosságtól, ehelyett Pál a ke-

resztények gondolkodásához kapcsolja a helyes, a Lélek vezetésének megfelelő életmódot (5,10).

Egészen meglepőek Pál Római levélben mondott szavai Isten országáról, amely „nem evés és ivás, hanem igazság, békesség és öröm a Szentlélekben” (Róm 14,17). Lehetetlen volna e három, a fizikai örömet meghaladó ajándék személytelen értelmezése, de ugyanilyen nehéz lenne őket konkrét személyhez kapcsolni. A kapcsolat megvalósítója a Szentlélek, aki a személyesség végső ereje vagy – az itteni szavak alapján – inkább erőtere és egyben Isten közelségének közvetítője.

Azokban az esetekben, amikor a szekuláris kultúra a vallási jelenségekől merít, gyakran kerül sor a spiritualitás kiemelésére. Ez a törekvés rámutat arra a sajátos lelki-szellemi igényünkre, amely immanens definiálhatatlanságával együtt megfelel az emberről alkotott ismeretinknek. A bibliai teremtésradíció és Augustinus segítségével megfogalmazhatjuk ezt a jól ismert mondattal is: „Magadnak teremtettél minket, Istenünk, és nyugtalan a mi szívünk, amíg meg nem nyugszik tebenned” (*Vallomások* 1, 1) – vagyis akként, hogy a bennünket saját képére teremtő Isten jelenti végcélunkat és rendeltetésünket, egyben szívünk békesség iránti vágyát is felkelti önmaga iránt.

Fogalmak

SPIRITUALITÁS

Keresztény értelemben a legáltalánosabban a Szentlélekből való életet jelenti, amely egyszerre utal a legbelsőbb istenkapcsolatra, valamint az emberben jelen lévő, Szentlélekkel szembeni tudatos és szubjektív magatartásra, valamint az embertársak felé forduló, cselekvő hitre. A spirituális ember vallja, hogy élete nem önmagáért való – nem öncélú –, hanem magasabb szintű rendet, célt és értelmet szolgál. Tetteit, döntéseit ezen elv alapján igyekszik megvalósítani.

MISZTIKA

Ernst Troeltsch szerint a kereszténység társadalmi alakzatainak harmadik típusa. Az első kettő az egyház és a szekta. Olyan vallási filozófia, amely átível az egyes vallási rendszerek határai fölött.

Szemelvények

„Magadnak teremtettél minket, és nyugtalan a mi szívünk, amíg meg nem nyugszik tebenned.” (Augustinus: *Vallomások*)

„C. S. Lewis *Csúrcsavar levelei* című bölcs és izgalmas könyvében az ördög attól fél, hogy ha valaki elhagyja az egyszerű jelszavak világát, és nekilát, hogy mélyebben elgondolkodjék a dolgokon, már átkerült az ellenség (értsd: Isten) veszélyes játékkerébe. Hasonlóképpen talán mi is kijelenthetjük, hogy aki valóban keres, és kérdéseivel a dolgok mélyebb értelmét fürkészi, már elhagyta a »hitetlenek« táborát, és nem is tér többé vissza.” (TH 97–98. o.)

„C. G. Jung meg van győződve róla, hogy minden lélek mélyén arche-tipikus képek lakoznak. A bennünk rejlő képek nyitottak Istenre. Jung a lélek bölcsességéről beszél, és arról, hogy a léleknek tudomása van Isten jelenlétéről. [...] A mélylélektan nem tudja bizonyítani Istent. Isten képe azonban mélyen bevésődött a lelkünkbe.” (AG 196. o.)

238

„A spiritualitás iránti kirobbanó érdeklődés nagyrészt a mértékadó keresztény nagyegyházak spirituális alultápláltságára adott reakció.” (TH 107. o.)

„Napjaink vallási piacának árusító pultjain kétségkívül sok giccses, olcsó és értéktelen áru található.” (TH 108. o.)

„Az egyház szigorú keretei közt a teremtés örökifjú szellője fújdogál. Ez a szellő igazában Jézussal érkezett a világba. A farizeusok szigorával szemben, amely a vallásban elsősorban a másik ember feletti ítélkezés jogát látja, Jézus megbocsátásra, feloldozásra fordítja a törvényt. A szigor: önmagunkkal szemben kötelező, a felebaráttal szembecala

„Mindenről két véleményem van” – Kérdések

- Találkoztunk-e már olyan emberekkel, akikből első látásra sugárzik a „szívben rejlő kegyelem”, és akikben csakugyan *anima naturaliter christiana*, „természettől fogva keresztény lélek” lakozik – noha ők hitetlennek tartják magukat?
- A spiritualitás felváltja a hagyományos vallást? Vagy a vallás spirituálissá változik át?
- Vajon a spiritualitás iránti érdeklődés ajtaján keresztül Isten tér vissza a kései modernség világába? Vagy a spiritualitás jelenkori formája inkább annak a bizonyítéka, hogy a vallási élet elvilágiasodott, és a vallás a pszichikai élmények tartományába szorult vissza?

Ének

EÉ 299

8. A belső tér spiritualitása

*„Lecsendesítém és elnémítám lelkemet. Amilyen
az elválasztott gyermek az anyjánál;
mint az elválasztott gyermek, olyan bennem az én lelkem.”*

(Zsolt 131,2)

*„Menj be a belső szobádba, és ajtódat bezárva
imádkozzál Atyádhoz, aki rejtve van.” (Mt 6,6)*

Az előző fejezetet a spiritualitásnak a vallási, illetve keresztény szférából a szekulárisba való áttemelésének példájával fejeztük be, de Anselm Grün emlékeztet rá, hogy a gyakorló vallásos emberek épp annyira tanulhatnak spiritualitást az ateistáktól, mint fordítva. Példái közt megemlíti az Isten nélküli spiritualitásról könyvet író André Comte-Sponville nevét – akinek filozófiai etikai írásait magyarrá fordítva is ismerhetjük –, valamint személyes élményét arról, hogy előadásain mindig akad egy-két ateista ember, aki meglepően tisztán érti mondani-valóját. Grün a csend belső terének megtapasztalásáról szólva elmondja, hogy ez őt Isten „helyére” vezeti, ahol átélheti Jézus békességét, irgal-

Békesség néktek!

mát és elfogadását, de nem szükségszerű, hogy mindenki hasonló lelki élményt éljen át a csend belső terében.

A csend átélésének vágya és következményei igénylik a felkészülést, a misztikus élmény iránti nyitottságot és azt a türelmet, amely a Galata levél szerint a Lélek gyümölcseinek egyikeként lehet jelen életünkben. A csenddel való találkozással mint keresztény hitgyakorlattal szemben főleg a protestáns egyházak tagjai közül bizalmatlanok sokan, mert az Isten ígérére vonatkozó teológiai hagyomány elsősorban annak dinamizmusában: teremtő, ítélő és újjáteremtő hatásában él a kegyességi gyakorlatban. További nehézséget jelenthet még a csenddel való találkozás megvalósulása során a sokféle kommunikációs akcióelmélet hatása, a háttértevékenységektől kialakult függés, a *horror vacui* alapélmény ösztönös kerülése, a felületes zizegés biztonsági zónájának kényelme és a passzivitásról szóló rossz vélemény is. A felsoroltak közül a passzivitással kapcsolatban tehetők a legközelebbi teológiai megfontolások.

Mind az ismeretszerzést, mind az új élmények beépülését az aktivitás és pihenés váltakozó fázisai teszik levetővé az emberi elmében. A Lélek erőterében élve különösen intenzíven élhetjük át Isten folyamatos hívását és küldését az új összefüggések felfedezésének és értékelésének kettősségében. Életünk különös vonása, hogy a szellemileg-lelkileg passzív életforma rögzülésével gyakorlatilag elkezdődik vagy meg is történik a személyiség halála, amely állapotot jól mutatja be a Jelenések könyvében a szárdiszi és laodiceai gyülekezetnek szóló üzenet. Hosszan lehetne írni arról a gyengéd és célravezető útmutatásról, amely mindkét gyülekezet számára elhangzik. Egyik esetben sem a végső ítélet hangja jut szóhoz, hanem az életbe való visszavezetés személyre szabott terápiája. A csak nevében élő, valójában halotti állapotban levő szárdisziak első feladata a felébredés, amit a többiek biztatása után a saját elhívás történetének megbecsülése és megtartása követ. E négy lépésen keresztül térhet vissza a gyülekezet az életbe. Ez a passzivitásból való kitörés útja. Velük szemben a laodiceaiak a kényelem áldozatává váltak. Éppen nem haltak még meg, de gondolkodásukban ellustultak, érzékenységük megszűnt, nem sokban különböznek a halottaktól ők sem. Beszélni még tudnak, szükség szerint védekezni is, de bármit mondanak, fölösleges időhúzás, minden tettük

szánalmas és erőtlén. A nekik szóló tanács fájdalmas és kényelmetlen, de ez az apátia ellenszere.

A bemutatott passzivitás veszélyes és kerülendő, a lélek és az igazság elleni merénylet. A csend belső terének felfedezése azonban tökéletes ellentéte mind a passzív afáziás, mind az elpuhult apátiaás állapotoknak. A csend, az üresség helyszíne minden ismerős kapaszkodó elhagyásával a legnagyobb mértékű aktív összpontosítást igényli az abba belépőtől. A csend útjelző táblákat nélkülöző tájain kerül igazán mérlegre a bennünk élő megismerési vágy ereje, figyelmünk szabadságának és akaratumk célra tartásának szintje, a minket ért tapasztalatok konstruktív értékelésének eredménye. A csend ebben az értelemben emberi lehetőségeink teljességének felfokozott próbája, a pusztán átvezető út megtalálásának kísérlete a kietlenségben. A szemlélődés csendje bátorságpróba, amelynek során minőségében egyszerre átmenetileg és végsőleg igazolódhat vissza a Gondviselő személyes és megbízható jelenléte.

Fogalmak

BELSŐ TÉR

A csend és a szeretet tere lelkünk legmélyén.

ELMÉLKEDÉS, MEDITÁCIÓ

Az *imádság* egyik fajtája; a belső térhez, a csendhez vezető út vagy lelki tevékenység, amikor szellemünket átengedjük a nyugalomnak, a békeségnek és a belsőnkre való koncentrálásnak. Az elmélkedés egyik legfontosabb formája Isten szavának megfontolása, átgondolása, megőrzése, földözése és megértése. A hitbéli növekedés és elmélyülés, a döntések, a személyes és bensőséges imádság, a válságokban és a mindennapi helyzetekben történő helytállás igényli az elmélkedés, a meditáció állandó segítségét. Általa erősödik az önismeret, a fölismert hibák, bűnök bűnbánathoz és jó elhatározásokhoz vezetnek.

APATEIZMUS

A hittel szembeni közöny, amelyet a hittel együtt járó kérdések és válaszok – mivel nincs antennájuk Istenre – egyaránt hidegen hagynak.

A hit és az ateizmus közti választás kockázata előli menekülésnek ez ma egy különösen kedvelt formája.

LUSTA AGNOSZTICIZMUS

Nem tudjuk, van-e Isten, vagy nincs, nem törődünk az istenkérdéssel, és kész.

Szemelvények

„Vannak filozófusok, akik szerint a lét teljességét a szeretet hordozza. A szeretet közös alap, amely összeköt keresztényeket és ateistákat. Keresztényként azonban úgy is értelmezem ezt a teret, mint »Isten helyét« – így nevezi Evagrius a 4. században. Ez az a tér, ahol Isten titka lakik bennem, és ahol belső otthonomra találok. Lelkem legmélyén nemcsak a szeretettel mint belső energiával, hanem a Jézus személyéből felém áradó szeretettel is találkozom, azzal a szeretettel, amely a szelídséggel, a jósággal és az irgalmassággal rokon, azzal a szeretettel, amelyben úgy érzem, Jézus elfogadott.” (AG 183. o.)

„Számomra az emberi psziché mélységdimenziójának felfedezése arra a kérdésre is választ adott, hogy némely »hitetlen« miért áll közelebb hozzám, mint némely »hívó«. Vannak emberek, akik a lelkük mélyrétegeiben, tudatalattijukban, szívükben nyitottak Istenre, akkor is, ha racionális életükben – tudatukban – valamilyen okból a hittel szemben megfogalmazódó érvek vannak fölényben. Vannak ráadásul olyanok is, akik teli szájjal beszélnek Istenről, folyton azt mondogatják: »Uram, Uram«, de szívükben távol vannak tőle.” (TH 196. o.)

„Annak, aki komolyan veszi életét és vallását, egyik legégetőbb problémája ma a két zóna, a vallásos és a köznapi kettéválása. Életünk egy jelentős hányadának már se neve, se jele, se szerepe a nagy egészben, méltatlannak éreznénk bármiféle helyet vagy fontosságot tulajdonítani neki Isten előtt. Lényünk kettéhasadt: más, aki a villamoson utazik, és más, aki a templomban térdepel. Pedig a vallás egyik legfőbb funkciója épp az egység és a teljesség megteremtése a szívekben. Pontosabban a teljes világ (az ismerős és az ismeretlen) és benne önmagam szerves

egységként való, bensőséges átélése. E mélyebb értelmezésben a szakrális se jelent elszigetelődést vagy akár elidegenedést a profántól, hanem épp a profánnak is mélyebb, vagyis teljesebb átéléséhez segít hozzá. Vegyük például az imádságot. Igaz, Istenhez emel – de nem az emberektől való elidegenedés árán. Ellenkezőleg: az Isten felé nyitott szívbe természetes a bejárás az ember számára is, az Isten ütötte résen befér akár az egész világ. Más szóval: az imában Isten a felebarátnak és vele a teljes világnak legodaadóbb szálláscsinálója.” (Pilinszky János: *A teljesség felé*, 295–296. o.)

„Sok apateista nem maga választotta meg álláspontját: sohasem kerültek olyan helyzetbe, hogy a hittel mint olyasféle komolyan veendő kínálattal szembesültek volna, amelyről mélyen el kellett volna gondolkodniuk. Civilizációnk világának abban a kicsiny részében, ahol élünk, a közelmúlt olyannyira egyedülállóan alakult, hogy az embereknek lehetőségük nyílt nélkül leélniük az életet, hogy találkozniuk kellett volna a vallás jelenségével. Így van ez egyfelől Kelet- vagy Észak-Európa végletesen szekularizált országaiban, ahol a kereszténységet vagy erőszakkal száműzték, vagy pedig, hallgatólagosan, más életformák és gondolkodásmódok szorították ki a kultúrából és a társadalomból. Másfelől azonban ugyanez bizonyos fokig Nyugat- és Dél-Európára is áll, ahol a kereszténység olyannyira felszívódott a kultúrába és feloldódott a mindennapi életben, hogy az emberek végül már nem is érzékelték. [...] Európa, kivált az 1968-as kultúrforradalom után [...] a vallási apateizmus hasonlíthatatlan színterévé vált. [...] És ehhez nem is kellett drámai, fájdalmas vagy felszabadító búcsút vennie a vallástól.” (TH 101–102. o.)

„Ma arra van szükség, hogy a hit provokáció legyen, mélyebb töprengésre ösztönözzön, nehéz kérdések felvetésére bátorítson. Isten sokszor szívesebben látogat meg bennünket kérdés formájában, mint megnyugtató válaszként.” (TH 198. o.)

„Hitünket a mindennapi tapasztalatok, a munkahelyünkön, találkozássaink során szerzett vagy irodalmi művekhez kapcsolódó élményeink

is mélyítik. Ezek a hétköznapi történések számtalan isteni kihívással és sugallattal ösztönzik azokat, akik figyelnek rájuk, és képesek értelmezni a felőlük érkező üzeneteket.” (TH 117. o.)

„A hit tapasztalásra törekszik. És mindenki, aki hisz, emlékszik olyan tapasztalatokra, amelyek lehetővé teszik, hogy minden észszerű megfontolás ellenére változatlanul higgyen. Például megtörtént vele, hogy egy istentiszteleten valósággá vált számára Isten közelsége, vagy úgy érezte: ez az ige nekem szól. Megérint. Felnyitja szemem életem misztériumára. A hívő azonban Isten távollétét is megtapasztalja [...], mintha nem hallaná meg imádságunkat. Elcsendesedünk és elmélkedünk, mégsem érzünk belőle semmit. Nincs az a spirituális technika, amellyel Isten közelsége kikényszeríthető volna. Mindig ajándék, ha érzékelhetjük közelségét. Ezzel szemben elég sokszor szenvedünk Isten távollététől. Közös tapasztalata ez kereszténynek és ateistának. Legújabb kori történelmünk számos példával szolgál arra, hogy mélyen vallásos emberek szenvedtek Isten távollététől. Ilyen volt Lisieux-i Szent Teréz. [...] Tény, hogy élete utolsó évében szenvedett Isten hiányától. Semminek nem látta értelmét. Már nem érezte Istent. Minden elsötétült. Ateista gondolatok kísértették meg. Amint ő maga írja: »a legrosszabb materialista gondolatai törnek rám«. [...] Hasonló tapasztalatra tett szert Teréz anya. [...] Utolsó éveiben ő is megszenvedte Isten távollétét.” (AG 137–138. o.)

„Az évek során időről időre megváltozik a hit súlypontja. [...] A hit világa már itt a földön leképezi Isten királyi uralmának megígért sokszínűségét és sokféleségét (Jn 14,2). Személyes növekedésünk a hitben, vándorlásunk a hit tájain olykor sűrű erdőben vagy labirintusban kanyargó útra emlékeztet.

Ha a hitéletben megrázkódtatások érnek bennünket, vagy válságokat élünk át, döntően fontos, hogy a hit személyes súlypontja mennyire van távol a kereszténység valódi középpontjától. Ha valaki a hit peremvidékén időzik, ha ahhoz ragaszkodik, ami a kereszténységben másodrangú, akkor az ilyen megrázkódtatás rendszerint drámaibb lefolyású; ellenben ha a válság idején nem esünk pánikba, ha türelmesek, bátrak és kitartóak, de legalábbis bizakodóak és elszántak vagyunk, akkor

a válság a középpont felé mozdíthat el, hullámhegy módjára a tengerpart sekély vizétől a mélység felé sodorhat bennünket.” (TH 51. o.)

„Az érett hitnek türelemre van szüksége ahhoz, hogy kibírja a kétség nyitott kérdéseit és tövisét. Szerencsére a Bibliában sok olyan szöveg van – a zsoltárokból, Jób könyvéből, a Prédikátornál – amelyekből szavakat meríthetünk imádságunkhoz, ha torkunk és szívünk kiszáradt. A nap időnként felhők mögé bújik, vagy lebukik a látóhatár mögé. Ugyanez a helyzet vallási bizonyosságaink fényével is.” (TH 197. o.)

*Nem szánom én az ostobát,
kinek üres a mennyek boltja:
ki méltó látni a csodát
az a csodát magában hordja.
(Babits Mihály: Babona, varázs – részlet)*

„Mindenről két véleményem van” – Kérdések

- Hogyan érhetjük el a kereső embereket? Hogyan érinthetjük meg a szívüket?
- „Akinek tudomása van a mélységről, annak Istenről van tudomása.” Mit jelent Paul Tillich e mondata?
- Mit nevezünk szemlélődő életnek?
- Hogyan kereshetünk mélységet a magányban és a kapcsolatainkban?
- Mibe ütközünk vajon, ha az összes indulatunkon és gondolatunkon keresztülmegyünk? Csak saját élettörténetünkbe, csak sebeinkbe vagy sikereinkbe? Nem nyílik-e meg számunkra azon a helyen szent tér: a titok tere, a csend tere?
- Ragaszkodunk-e csak azért a hithez, mert félünk szembenézni a kétellyel, nehogy beleszédüljünk?
- Igaz-e, hogy Isten távolléte időskorban különösen is megtapasztalható?

Ének

EÉ 118

9. Kultúra és szépség

„Milyen nagy az ő jósága, milyen nagy az ő szépsége!”

(Zak 9,17)

„Daloljatok és zengedeztetek szívből az Úrnak.” (Ef 5,9)

Amikor a két tanítvány, Lukács evangéliumának utolsó fejezetében, visszatért Emmausból Jeruzsálembe társaikhoz, hogy megosszák egymással Jézus feltűnésének örömét, a Mester is megjelent közöttük, de számukra már szokatlan, követhetetlen módon. Két szót mond, amellyel nemcsak kiletét fedi fel, hanem összefoglalja földi életét, tanítását és az övéinek adott örökségét. A két szó kezdeményezés, emlékeztetés, erőforrás, feladat, vigasztalás, hivatás, életcél és üdvösség számukra. Csak két szó, amely a tanítványokon kívül a világot is megrengette, s megrengeti mindig, ahol a helyén használják: *„Békesség nektek!”* A feltámadt Úr szavai, aki önmaga békességét ajándékozza a jelenlevőknek. Mintha a teremtés megismételt igéi kelnének életre személyesen. Ugyanaz az a rendező és tisztázó erő, mint amikor a Teremtő az őskáosz-ból, a teremtményeket támogató *valami* előtti rendezetlen semmiből szólította életre fokozatosan élő és élettelen teremtményeit. Az akkor (és azóta is) egybegyűltek számára Jézus teremtő békessége minden ismert és megismerhető életlehetőség keretét képezi, amellyel élet és halál kérdésein is túl mindennek alapot vet, és mindent fenntart.

A teremtés a kultúra kezdete. Isten szavával rendet formál, s e formák jelölik ki örökre az embernek világot adó kereteket. A kultúra nem az egyéni teljesítmények társadalmi beágyazódásának korszakonkénti láttelepe, hanem az ember minden elképzelhető, valós, fiktív és lehetséges teljesítményével adott válasza a számára otthonként belakható, ajándékként kapott világ kereteire. A kultúra válasz az itt-létre, a mibenlétre. A teremtés rendező békességének ajándékával való elszámolás, amely Isten és ember közös békességtörténetének arcvonásaiból áll össze. A kultúra ugyanakkor a teremtésben egymástól függővé tett teremtmények kapcsolatának kifejeződése is, a legalapvetőbb termőföld-ember relációtól a legelvontabb szellemi képességek konkrét és eszmei eredményeivel való szembesüléseinkig. A szépség a Teremtő jelző-rendszere, a teremtésbe kódolt békesség megvalósulásának vizsgálódása. A kultúra a nyers teremtéshez kapcsolódó, az életet értel-

mezhetővé alakító emberi enteriőr, nem csupán barátok és rokonok részvételével, és nem csak a harmónia eszközeivel. Ahogy a házassággal az emberpárt, a kultúra kereteivel az emberiséget rekeszti egy törvény alá Isten. S hogy önzésük vagy szűklátókörűségük miatt ne távolodjanak el egymástól túl messzire, együttélésükben a békesség útját a szépséggel jutalmazza és annak hiányával bünteti.

A békesség sokszor csak békességvágy. Távoli, remélt állapot, amelynek éltető erejére a békétlenség vidékéről nyílik a legjobb kilátás. A szépségről az egyik legharmonikusabb és talán legközismertebb sorokat Babits Mihály írta le 1911-ben *A második ének* című négyfelvonásos mesedramájában, „történik egy dalos lelkében, melyet az író Meseországának nevez”. A teljes mesedramát Babits sohasem adta ki. Felesége, Török Sophie csak 1942-ben, férje kiadást megtiltó végakaratával szembeszegülve jelentette meg, egy e sorokkal záródó előszó kíséretében:

„Két szégyen félelme ült rajta [Babits Mihályon]: a bukás szégyene, s – a meztelenségé. Szeméremből rejtezett mindig szorosabb formák ruháiba, de minden ruha szűk volt és rövid, s minden forma mögül árulón kilátszott a meztelenül szégyenkező lélek.” (Babits Mihály: *A második ének*, 13. o.)

Ehhez közeli tépelődésből kerültek papírra a mese ifjú királyának feleségét vigasztaló, híres sorok:

*„Megmondom a titkát édesem a dalnak:
önmagát hallgatja, aki dalra hallgat.
Mindenik embernek a lelkében dal van
és a saját lelkét hallja minden dalban.
És akinek szép a lelkében az ének,
az hallja a mások énekét is szépnek.”*
(Babits Mihály: *A második ének*, 85. o.)

Fogalmak

SEMMI

A teremtés előtti „semmi” görög fogalom, amely az ószövetségi zsidó gondolkodás számára túlságosan elvont lett volna ahhoz, hogy a Genezisben a „valamit”, illetve a teremtést megelőző állapotként szerepeljen.

A Genézisben a „valamit” a „más”, a csak Isten számára alkalmas állapot, a káosz előzi meg.

DAL

Babits Mihály számára már ekkoriban is az egykori erőteljes talentum, amely a jelenben már félelmes kötelesség.

Szemelvények

„Mire jó a zene? És mit látsz, amikor rápillantasz egy virágra, és szépek látod? Vagy amikor egy szép képet nézel? Számomra a szépség Isten nyoma. A szépség színt, tarkaságot, elevenséget, mélységet hoz életembe. Mit tapasztalsz, amikor szerelmes vagy? Csak múltó érzelmet? Nem a teljes lét titkát érinted meg? Nem minden valóság alapját? Nem magát a szeretetet?” (AG 31. o.)

„A katolicizmus eleinte esztétikai vonzerőt gyakorolt rám. Amikor Prágában a »szocialista realizmus« monoton szürkesége és lapos semmitmondása uralkodott, az egyházzene és a templomépítészet szemlátomást annak a múltnak az emlékezetét hordozta, amelyet a kommunista tankönyvek a »sötétség koraként« ábrázoltak. Ránk éppenséggel csábítóan hatott minden, amit a kommunista iskola ördöginek tüntetett fel, ezért – akárcsak egykor a romantikusok, akik előszeretettel fedezték fel újra mindazt, amit a felvilágosodás a sötétséghez sorolt és elutasított – Prága templomaiban a varázslatot megillető ámulattal szemléltük a gótika és a barokk összjátékát.” (TH 38. o.)

„A hit képes rá, hogy felépítse a vallás csodaszép, fenséges katedrálisát – és a művelődéstörténet hálás is neki ezért a munkáért és gyümölcszeiért –, de nem jó, ha a katedrális a hit állandó lakhelyévé válik. [...] Mindig lesznek emberek, akiknek épített hajlékra van szükségük ahhoz, hogy jól érezzék magukat. Ezt némelyek a vallás világában, mások az ateizmusban találják meg. Mindkét oldalon sok lakóhely van, de olyan emberek is mindig lesznek, akiknek élet- és gondolkodásmódjukhoz nyílt tengerre van szükségük. Azt hiszem, a jövőben sok keresztény úgy éli majd meg a hitét, mint kifutást a nyílt tengerre, mint kihajózást

a végtelenbe. S talán épp ezért meg sem fognak lepődni azon, hogy a tengeren rajtuk kívül is sokan hajóznak.” (TH 100. o.)

„Az ember szépnek teremtetett. Nem szabad eltékozolnia, amije van, hanem magára kell öltenie, hogy belső szépsége kifelé is megnyilvánulhasson.” (AG 145. o.)

„Abban a világban, amelynek alakulását egyre inkább gazdasági szempontok határozzák meg, hívők és hitetlenek közös feladata a kultúra védelme és megőrzése. Színházak zárnak be, zenekarok oszlanak fel, mert fenntartásukra nem jut elegendő pénz. A pénzt abba akarják fektetni, ami »nyereséges«. Ahol azonban a kultúrát elhanyagolják, ott az emberiség is elvész. Keresztények és ateisták közösen lelhetik örömeiket a művészetben; nemcsak a vallásos művészetben, hanem minden festményben, minden szoborban, minden szép épületben. Keresztények és ateisták csodálattal telve hallgatják ugyanazt a zeneművet. A zenében mindig azt is hallják, ami nem hallható: a transzcendenst. A zeneművet alighanem mindegyikük másként értelmezi, mégsem kezdenek vitatkozni arról, hogy mit jelent. Hanem hallgatják. Vagy megszólaltatják. Nem minden zenész vallja magát kereszténynek, a zene spirituális erejéből mégis átad valamennyit a közönségnek, talán a lehető legtöbbet. Amikor felhangzik egy csodálatos zenedarab, elnémul az értelmezése körüli vita. Belefeledkezünk a zenehallgatásba, és megérintjük benne, ami túl van minden hallhatón: a kimondhatatlan titkot.” (AG 186. o.)

„Igen. Bach éppoly jó vezetőnk lehet a lelki életben, mint akár Kempis Tamás. Sőt: aki csak füllel hallgatja (s nem tevékeny szívvel), nem is hallja e »zenét.«” (Pilinszky János: *Aki csak füllel hallgatja...*, 381. o.)

„Az »imitatio Christi«, úgy érzem, *egyetemes* fogalom, s nemcsak vallásos, de morális, sőt esztétikai elv is. József Attila kommunista volt ugyan, de hiszem, sőt tudom, hogy a Hegyi beszéd erkölcsi és esztétikai szépsége, ereje mérhetetlenül közel állt szívéhez. [...] Az új esztendő kezdetén mi jobbat kívánhatnánk, mint az »imitatio Christi« fogalmának kiszélesítését, s épp a hívő katolikusok részéről. Mert ez az út amennyire kiválaszt, épp oly mértékben egyesít is. S amilyen mértékben hiányolhat-

juk saját magunkban Jézust, oly mértékben kötelességünk fölismernünk őt másokban. Az ő szépsége, tisztasága, édessége, gyengédsége, amilyen egyszerű, éppoly egyetemes is. Hogy Istennek valóban képmásai vagyunk, az valójában Jézusban realizálódik. Nem Isten profanizálása ez, hanem az ember megszentelése, minden embernek és minden valóban emberinek megáldása. Mert a vallásos hit épp nem elzárkózást jelent, hanem fokozott nyitottságot; nem kirekeszt, hanem egyesít. Nem azt fürkészi, hogy saját értékrendje mennyire nincs jelen a világban és másokban, hanem éppen arra nyitja fel a hívő szemét, hogy megálssa: mennyire jelen van!” (Pilinszky János: *Az új év elébe*, 248. o.)

„Pszichológusok kutatások sorozatát szentelték annak kiderítésére, hogy a mai ember hol szerez tapasztalatot a Szentről, a Feltétlenről, a Fenségesről és a Végsőről. E tapasztalatot gyakran a szépség, kivált a természet szépsége, míg mások számára a zene, tágabban pedig a művészet közvetíti.” (TH 109. o.)

„A görögök szerint az Istenbe vetett hit szorosan összefügg a nézéssel. A *theos*, Isten szó a »nézni, látszani« jelentésű *theasthai* igéből származik. A görög nyelv szerint akkor tapasztaljuk meg Istent, ha nézünk. Tudjuk, hogy közvetlenül nem láthatjuk Istent, de a természet szépségében, egy emberi arc szépségében, egy műalkotás szépségében megláthatjuk Isten dicsőségét. Isten az ős-szép, amely a szépben mutatkozik meg. A szépet mindenki láthatja, akár teista, akár ateista. [...] Keresztényként úgy értelmezem a szépséget, mint Isten dicsőségének visszfényét. A szépségben az ő nyomát látom. Segít ebben a szép platonikus filozófiai megközelítése. A szép valóságos, mondja Platón. [...] Az ateistának nem feltétlenül kell Isten felől értelmeznie a szépet, elég, ha hagyja, hogy a szép megérintse.” (AG 132–133. o.)

„Minderről két véleményem van” – Kérdések

- Számunkra mit jelent a szó: szép? Mi, ki jut eszünkbe róla?
- Mikor éltük át legutóbb a széppel s általa az Istennel való találkozást?
- Nevezhető-e minden további nélkül hitnek a vallás intellektuális-esztétikai varázsereje?

10. Környezetvédelem

*„Ha látom az eget, kezed alkotását, a holdat és a csillagokat,
amelyeket ráhelyeztél, micsoda a halandó – mondom –,
hogy törődsz velem, és az emberfia, hogy gondod van rá?”*

(Zsolt 8,4–5)

*„Ámulat fogta el mindnyájukat, és dicsőítették az Istent,
megteltek félelemmel, és ezt mondták:
Csodálatos dolgokat láttunk ma!” (Lk 5,26)*

Anselm Grün és Tomáš Halík könyvében a környezetvédelem is abba a lelki háttérbe beágyazva szerepel, amellyel minden spiritualitásra képes és képességét használó lény nem hétköznapi módon találkozik a világ jelenségeivel. A szerzők számára ezen az alapon természetesen nem jelent gondot, hogy a természeti szemlélődésből vagy a teremtés iránti csodálatból fakadó lelkiállapotot különleges, spirituális lelki-mentális „közegnek” tekintsék, amelyben különös hangsúly jut a „szépnek”, és amelyben hívő, nem hívő természetszerűleg osztozik. A spiritualitás (igényének, gyakorlásának vagy továbbadásának) képessége – a szükséges értelmezési változtatások megtétele után – valóban közös nevező lehet különféle világszemléletű emberek kapcsolatában annyira, hogy ne csak információ-, hanem gondolatcserére is sor kerüljön közöttük. Abban az értelemben azonban elitista megközelítés a közös spiritualitás feltételezése, hogy e képesség sem a hívők, sem a nem hívők között nem nevezhető általános gyakorlatnak. Mindannyian rendelkezünk külső és önmagunk életéből származó példákkal arra vonatkozóan, hogy a vallásunk vagy akár a hitünk gyakorlása sok tekintetben praktikus vagy begyakorlott, nem egyszer automatikus előfeltételek vagy célok alapján valósul meg. Előfordul, hogy spirituális orozatok eléréséhez módszerüket tekintve éppen a legmechanisztikusabb utakat vesszük igénybe.

A spirituális elmélyülés élménye biztosan az emberi faj egyik csúcsteljesítménye. A bennünket körülvevő természet azonban ennél jóval hétköznapibb módon jelenik meg sokszor, és az igényei is sokkal közvetlenebbek annál, mintsem megvárhatná, hogy az életet támogató fennmaradásához szükséges embertömeg először kiprísse magát e csodálatra méltó csúcsteljesítményt, és ezt követően egymással egyetértésben meg is teszi, ami észszerű és lehetséges. Ahogy minden fontos, például az életről és halálról, a szeretetről és büntetésről, a nevelésről és gondoskodásról, a gazdaságról és politikáról (stb.) szóló etikai kérdésben, úgy a hívők és nem hívők ebben is egyetérthetnek már a spiritualitás lelki dimenziói előtt, például a felelősséggyakorlás vagy a józan ész alapján.

A teremtett világ jelenleg abban a leromlott állapotban van, hogy a legkisebb odafigyelést is az emberi életfeltételek látványos megváltoztatásával képes meghálálni. Elég arra gondolnunk, hogy a nem embernek való, városi környezetbe – vagy a sokszor épp annyira emberi élethez méltatlan jelenlegi falusi életmódba – kényszerített embereken évtizedek óta növekvő ütemben jelentkezik a neurózis egy különös formája, amely a természetes környezet hiányára vezethető vissza. Kis odafigyeléssel, összefogással, az igazán fontos célok időbeni közös megvalósításával valószínűleg a legtöbb városi és települési élethelyszínen megvalósítható volna az emberi életet támogató, teremtményi kapcsolatokat biztosító változás, amely gyorsan, de hosszú távra tenné egészségesebbé az ott lakókat és a köztük fennálló viszonyokat. Ehhez jelenleg annyira sok és különböző tudományterületről származó, interdiszciplinárisan igazolt ismeret áll rendelkezésünkre, hogy már régen nem a jelenlegi állapotok megváltoztatásának igénye számít megmagyarázhatatlan jelenségnek, hanem a nem cselekvés oka és indokai.

Fogalmak

FENNTARTHATÓSÁG

Az embert is beleértve a természeti jelenségek között megvalósuló, életpárti fogalom, amely elfogadottságával párhuzamosan rég átadta helyét a vele való visszaéléseknek.

TERMÉSZET

Definiálhatatlan szó, amely folyamatosan a világ definíciókon túli esszenciális valóságára figyelmezteti a világot alkotó jelenségeket, köztük az embert is a maga sajátos, önmagával szembe fordulni képes módjában.

Szemelvények

„A környezetvédelem spirituális megalapozására is szükség van ahhoz, hogy elővigyázatosak legyünk, és figyelmet fordítsunk a teremtett világ megóvására. A keresztények Isten teremtő művét látják a természetben, és a Teremtővel találkoznak benne. Ateistákat is gyakran fűz spirituális kapcsolat a természethez. A szépséget látják benne, de sokszor a titkot is, amelyet felfogni nem, csak csodálni lehet. A teremtés szépsége mindnyájunkat megérint – ebben is közösek vagyunk. A keresztények úgy látják, a természeti szép Isten keze nyoma a világban. Az ateisták megcsodálják a szépet, nem lépnek tovább. De bennük is felfénylik valami, ami nagyobb náluk. Mindenesetre keresztények és ateisták között egység van abban, hogy ember és természet spirituális kapcsolata a józan értelem szerint is fontos, mivel azok az emberek, akik elidegenedtek a természettől, és csak tárgynak tekintik, sosem fognak körültekintően viszonyulni hozzá, és előbb-utóbb kíméletlenül lerombolják.” (AG 184. o.)

„A kereső emberek megérik, ha van valami, ami nagyobb náluk. Ráéreznek a titokra. Meglátják a teremtésben rejlő szépséget. Megpillantják az értelem nyomait, amikor a növényeket, az állatokat és ezek viselkedését tanulmányozzák. Ilyenkor annak nyomát ismerik fel, ami felülmúlja őket. [...] Pál szerint a teremtés műveiben minden kereső ember felismerheti Istent. [...] A görögök, akikről az a hír járta, hogy az ész emberei, az istenkeresés és az istentapasztalat fontos eszközeknek tekintik a tapintást. [...] Ha tudatosan tapintok füvet vagy virágot, megsejtem a szépség titkát. És a szépség titkában az ős-széppel találkozom, amely a platonikus filozófia szerint végső soron nem más, mint maga Isten.” (AG 89–91. o.)

„Budán az Orbán tér feletti kapaszkodónál különös kótábla állítja meg az erre sétálót:

*Hú állatodat, óh hallgasd meg ember!
Ne üss, ne verj, légy hozzám türelemmel.
Ha megdolgoztam, adjál innom, ennem,
Ha fázom, adj fedelet melegegdem,
Erőmön felül terhet ne halmozz rám,
Istennek tetsző, hogyha jó vagy hozzám.*

A vers felett, a kótáblán, lovacsák kis csoportját látjuk megmintázva, a tábla alatt kiszáradt itatómedence. Valamikor az itteni emelkedővel csak nehezen birkózhattak meg az igáslovak, s a nekikeseredett kocsisokat intette türelemre a jámbor versfaragó.

Most csönd van a kapaszkodónál, autók surrannak el mellettem a sima betonon. Végig a hegyoldalon nyárvégi nyugalom, fák, bokrok, füvek békéje. Növényi béke. Erre mondotta egyszer Németh László, hogy a növények élete a szellemi élet jelképe lehetne, ahogy zajtalanul, szinte a semmiből – napfényből és klorofillból – szülik termékeny gyümölcsüket. »De az állatok elszomorítanak« – fűzte hozzá, s valóban, az ő életük meg a bennünk nehézkedő, vajúdo anyagot szimbolizálhatná.

Az állatok szeméből mintha maga a föld pillantana ránk! Ember és anyag közt mintha ők lennének a titokzatos követek és összekötők! [...] A létezés hierarchiájában látszatra nagyon szerény helyet foglalnak el, de szeretetünk, irántuk való részvétünk mintha túlcsapna ezeken a hierarchikus korlátokon, s már-már tulajdon emberi drámánk kereteibe emelné őket. Oktalan állatokról beszélünk, s a »józan« ész hasznos és haszontalan állatot ismer csak, de az irodalom, az érzelmek és megsejtések tudománya, eleve sokkalta több közösséget vállalt velük.

Példaképp csak két világirodalmi lovacsák szeretnék megemlíteni. Az egyik Dosztojevszkij *Bűn és bűnhődés*ében szerepel, Raszkolnyikov álmában. Kis igáslovacska, kit a részeg kocsisok halálra vernek. Álmában Raszkolnyikov is kisfiú még, s mikor a szerencsétlen állat lerogy, »mintha mind a négy lába egyszerre eltört volna«, a kisfiú »sírva tört át a tömegen a lovacskaig. Átöleli hült tetemét, véres fejét, csokolja

szemeit...« A másik világirodalmi, halálra sebezett lovacska nem álombeli, hanem nagyon is valóságos. Torinó utcáján pillantotta meg Nietzsche, amint egy részeg kocsis ostora alatt vergődött. Az eset világhírű lett: az »Übermensch« apostolából ez a szerencsétlen pária robbantotta ki a lappangó tébolyt. Zokogva, a részvét paroxizmusában tapasztotta arcát a vérző állat fejéhez. S ne ironizáljunk felette: ez az ölelés a század legmegrázóbb ölése volt. [...]

Raszkolnyikov gyilkossága előtti álmában mintha az egész természet könyörögne részvétért, mielőtt még embert ölné. S Nietzsche lovacsájában is mintha a teremtés egyetemes egésze könyörögne magáért az emberért, kit Nietzsche eretnek gőgjében minden keresztény részvét nélkül kívánt szemlélni, egy »férfiasabb boldogság« jegyében. Igen, ha ők, az állatok nem lennének, sokkalta hűvösebb lenne viszonyunk a körülöttünk levő mindenséghez. A teremtés rendjében az állatok minden bizonnyal a teremtés lentibb szférái felé tartják nyitva szívünket, szeretetünknek közvetlenül a »kiskapujában« állva. Fontos, kitörölhetetlen szerepük van abban, hogy a teremtés egészét elevenen átélhessük szívünkben.

Nietzsche és Raszkolnyikov ölése hát nem a megbillent értelmet, hanem épp ennek az egésznek megrendítő érvényét példázza, ahogy a maga kissé ügyetlen nyelvéen az Orbán-hegyi kőtábla is.” (Pilinszky János: *Két ölelés és egy kőtábla*, 171–173. o.)

*Tudod hogy érted történnek mindenek – mit busulsz?
A csillagok örök forgása néked forog
és hozzád szól, rád tartozik, érted van minden dolog
a te bűnös lelkedért.*

*Ó hidd el nékem, benned a Cél és nálad a Kulcs
Madárka tolla se hull ki, – ég se zeng, – föld se remeg,
hogy az Isten rád ne gondolna. Az Istent sem értheti meg,
aki téged meg nem ért.*

*Mert kedvedért alkotott mennyet és földet s tengereket,
hogy benned teljesedjenek, – s korok történetét
szerezte meséskönyvedül, – s napba mártotta ecsetét,
hogy kifesse lelkedet.*

*Kinek színezte a hajnalt, az alkonyt, az emberek arcát? Mind teneked!
És kinek kevert sorsokat és örömet és bánatot,
hogy gazdag legyen a lelked? És kinek adott
annyi bús szerelmeket,*

*szerelmek bűnét és gyászát? s hogy bűn és gyász egysúlyú legyen,
eleve elosztott számodra szépen derűt és borút,
sorsot és véletlent, világ nyomorát, inséget, háborút,
mindent a lelkedre mért*

*öltöny gyanánt: – úgy van! éonok zúgtak, tengerek száradtak, hogy
a lelked: legyen
császárok vétkeztek, seregek törtek, hogy megkapd azt a bűt,
amit meg kellett kapnod, és világok vihara fűtt
a te bűnös lelkedért!*

*Mert ne gondold hogy annyi vagy amennyi látszol magadnak,
mert mint látásodból kinőtt szemed és homlokod, úgy nagyobb
részed énedből, s nem ismered föl sorsod és csillagod
tükörében magadat,*

*és nem sejtéd hogy véletleneid belőled fakadnak,
és nem tudod hogy messze Napokban tennen erőd
ráng és a planéták félrehajlítják pályád előtt
az adamant rudakat.*

(Babits Mihály: Zsoltár férfihangra – Consolatio mystica)

„Mindenről két véleményem van” – Kérdések

- Sok szülő ideges lesz, ha gyermeke folyton kérdez. Pedig a kérdés lényegileg tartozik hozzá emberi mivoltunkhoz. Idősebb korunkban sem volna szabad abbahagynunk a kérdezést. Ameddig kérdezőnk, keresők vagyunk. Éltenek bennünket a kérdéseink? Megáll-e a belső fejlődésben az, aki felhagy a kérdezéssel?

- Miért emberhez illő magatartás a csodálkozás, az ámulás, a tisztelés, a megrendülés?
- Hogyan nyitja fel a csodálkozás az embert a jézusi titokra?

Ének

EÉ 489

Felhasznált irodalom

- BABITS Mihály: *A második ének*. Nyugat, Budapest, 1942.
- BONHOEFFER, Dietrich: *Jöjj velem! Elmélkedések minden napra*. Harmat-Luther, Budapest, 2020.
- D’COSTA, Gavin: A katolikus vallásteológia. Kérdések és súlypontok. *Vigilia*, 83. évf. 2018/2. sz. 82–89. o.
- GRÜN, Anselm – HALÍK, Tomás – NONHOFF, Winfried (szerk.): *Távol az Isten. Hit és hitetlenség párbeszéde*. Bencés Kiadó, Pannonhalma, 2018.
- KÜNG, Hans: Tizenkét tézis a béke lehetőségéről. *Mérleg*, 37. évf. 2001/4. sz.
- LUKÁCS László: A párbeszéd jegyében. *Vigilia*, 83. évf. 2018/2. sz. 81. o.
- PILINSZKY János: *Összegyűjtött művei. Tanulmányok, esszék, cikkek I.* Századvég, Budapest, 1993.
- STOSCH, Klaus von: Mi és a többiek – A kereszténység és a világvallások kapcsolatának új formája. *Vigilia*, 83. évf. 2018/2. sz. 90–99. o.
- ZOLLNER, Hans SJ: „Istenem, miért hagytál el?” Spiritualitás és a visszaéléssel való bánásmód. *Embertárs*, 2017/2. sz. 107–114. o.

Krisztus és a politikai közösség

Bibó István nyomán

CSEPREGI ANDRÁS

*„Boldogok, akik békét teremtenek,
mert ők Isten fiainak [gyermekének] neveztetnek.”*

(Mt 5,9)

Bibó István (1911–1979) tudományos pályára készült, de külföldi ösztöndíjas évei idején felfedezte a különbséget a polgárosult nyugati társadalom és a felemásan fejlődött magyar társadalom között, s ettől kezdve tettekre is készen állt. Kapcsolatba került a szociális igazságosságért küzdő Márciusi Fronttal, 1944-ben minisztériumi tisztviselőként üldözött zsidókat segített, amiért a nyilas hatalomátvétel után letartóztatták. A koalíciós években közéleti szerepeket vállalt, amelyekből a kiépülő pártállam kiszorította. 1956-ban miniszteri posztot vállalt Nagy Imre kormányában, amiért később életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1963-ban amnesztiával szabadult, haláláig visszavonultan élt, de közben járt a még mindig börtönben tartott politikai foglyok érdekében, és fontos írásokban értelmezte a politikai lehetőségeket. A legkülönbözőbb helyzetekre és kihívásokra reflektáló írásai titka a jó kérdésfeltevés, az igényes igazságkeresés és a közérthetőségre való törekvés. Református volt (Ravasz László püspök veje), egy méltatója szerint szerteágazó gondolatait kereszténysége felől lehet a legjobban megérteni.

Bibó István figyelme már gyermekkorában a történelmi dilemmák és a társadalmi kérdések felé fordult. A történelem és a társadalom sok értelmetlen áldozattal és szenvedéssel együtt járó, konfliktusos találkozásaként élte meg kilencesztendősen a trianoni döntést. Önletrajzi

visszaemlékezéseiben elmondja, hogy hosszú órákat töltött a történelmi Magyarország térképe fölött, a települések hálózatait, az etnikai arányokat és a geopolitikai szempontokat vetette össze, hogy megrajzolhassa az igazságosabb határokat, amelyek nem járnak egzisztenciális törésekkel, mardosó szegénnyel vagy – a másik oldalon – kihívó és irritáló diadalmámmorral, amely végül a győzteseket is lealacsonyítja. Az igazságosabb határok a győztesek és a vesztesek között kiegyensúlyozottabb helyzethez vezetnek, amely tartósabb békét alapozhat meg. Már ezeknek a gyermekkori kísérleteknek az idején ráébredhetett arra, ami későbbi tudományos kutatásaiban nagy szerepet kapott, hogy a társadalmi élet változásaiban, akár sebesüléseiben, akár gyógyulásában nagy szerepe van a lelki tényezőknek egyéni és közösségi értelemben egyaránt. A súlyosan megsebzett közösség hisztérikussá lehet, ami beszűkítheti és zsákutcákba vezetheti. Az a közösség, amely fél a szabadságtól vagy retteg a vélt vagy valós ellenfelektől, nem alakíthat ki a saját körein belül sem nyílt és egyenlő esélyeket biztosító kapcsolatokat. A kiegyensúlyozott, lelkileg erős közösség viszont elviseli a csapásokat, és arra törekszik, hogy akár segítséggel, akár a maga erejéből begyógyuljanak a sebei. A közösség iránt érdeklő Bibó a közösséget elhívó és megújító Jézustól azt tanulta meg, hogy Jézus követésének, a keresztény hitnek köze lehet a közösségek talpra állásához, akár nagyobb társadalmi traumák gyógyulásához. „*Ti vagytok a föld sója*”; „*Ti vagytok a világ világossága*” – biztatja Jézus a tanítványait a Hegyi beszéd elején. Bibó is azt kereste, hogy hogyan lehetünk só és világosság annak ellenére, hogy kicsik, sebzettek és gyakran még zavarosak is vagyunk. Azt kereste, hogyan lehetünk béketeremtők. Hitte, hogy Jézus szavai és példája valódi változásokat indíthat el az egyéni és a közösségi életekben egyaránt.

Bibó István keresztény hitének a középpontjában Krisztus áll, de Bibó nem ugyanabban a szemléletben közelíti meg Krisztust, mint Pál apostol, Luther, Kálvin és nyomukban a legtöbb protestáns teológus. Felismeri Krisztus halálának és feltámadásának jelentőségét, de figyelmének a fókuszában az a Jézus áll, aki már halála előtt is tanítványokat hív el, és új közösséggé igyekszik formálni őket. Azt a Jézust keresi az evangéliumok elbeszéléseiben, aki jól ismeri az emberek félelmeit és gyengeségeit, és meg akarja őket gyógyítani. Meggyőződése, hogy

a harag és az erőszak a félelemből táplálkozik, a harag gyógyulásához és az erőszak csökkenéséhez pedig a félelemtől való megszabaduláson keresztül vezet az út. Aki megszabadul a másik embertől való félelemtől, az jobban meg tudja fékezni a saját haragját, és kezdeményezőbb, aktívabban, leleményesebben ellen tud állni a másikban dühöngő haragnak is. Jézus gyakran biztatja a tanítványait arra, hogy ne féljenek, de Bibónak ezek között a jézusi szavak között is azok a legfontosabbak, amelyek gyakorlati utat is mutatnak ahhoz, hogy miképp emelkedhetünk felül a minket bénító félelemben, és hogyan vezethetjük rá agresszív ellenfelünket arra, hogy neki is jobb, ha velünk békességben próbál élni. Ezt a Jézust leginkább a Hegyi beszédben, a törvényt aktuálisan értelmező prófétában találja meg, aki az odanyújtott másik arcáról, az odaadott felsőruháról és az önként elkezdett második mérföldről tanít, valamint János evangélistának abban a történetében, amelyben a házasságtörő asszonyt megmenti az őt halállal büntetni készülő tömeg indulatától.

A beszélgetéssorozat hat állomásból áll, amelyeket igény szerint hat egymást követő napon, hat egymást követő héten, esetleg még ennél is ritkább találkozásokkal lehet végigjárni. Olyan témákat emeltem ki, amelyekben közösen elmélyülve megerősödhetünk abban, hogy jobb gyermekei lehetünk Istennek, ha békét teremtünk vagy békességre törekszünk.

Ezek a témák:

- a szabadság,
- a politikai hisztéria,
- a félelem,
- a felelősségvállalás,
- az erőszakmentes ellenállás
- és Krisztus hatása a közösségi életünkre.

A beszélgetések kiindulópontja mindig Bibó István egy szövege, amelyhez rövid életrajzi háttér kapcsolódik, majd néhány bibliai és teológiai gondolat, végül néhány kérdés, amelyet az értelmező közösség feltehet magának. Az idézetek időrendi sorrendben követik egymást, a bennük megjelenő témák pedig szervesen fejlődő gondolatmenetté állnak össze. A vezérfonal kiindulópontja az érettségi előtt álló evangé-

likus diákok számára írt hittankönyv egy leckéje,¹ amelyben az ide választott témák egy kivétellel szerepelnek. A gimnazistáknak egy tanórára tervezett gondolkodnivalót bontjuk most ki hat nyugodt beszélgetés számára.

A Bibó-idézetek forrásaként a Kalligram Kiadónál megjelent legújabb háromkötetes kiadás (*Bibó István összegyűjtött írásai*, 2016, 2018, 2020, rövidítve BIÖ 1–3.) oldalszámait adom meg. Bibó-szöveget magyarországi nagy példányszámú kiadásban először a Magvető Kiadó négykötetes Bibó István: *Válogatott tanulmányok* című sorozatában olvashattunk (1986, 1986, 1986 és 1990, rövidítve BIV 1–4.), ezeknek a köteteknek az oldalszámait is megadom. Az első témánkat bevezető idézet a Magvető-kiadásban nem szerepel, ezzel a legszélesebb körben az 1995-ben az 1956-os intézet és az Osiris-Századvég Kiadó gondozásában megjelent *Bibó István (1911–1979). Életút dokumentumokban* (rövidítve BIÉD) találkozhatott az olvasó, illetve az interneten található meg a teljes szöveg.

Szabadság

A SZABADSÁGSZERETŐ EMBER POLITIKAI TÍZPARANCSOLATA (1938–40 KÖRÜL)

„A szabadságszerető ember [...] (5.) szüntelenül szem előtt tartja, hogy az emberi szabadság és az emberi méltóság egy és oszthatatlan, és az egyik ember ellen akár társadalmi helyzete, akár származása, akár neme vagy kora címén elkövetett minden sérelem mindenki más szabadságát és méltóságát veszélyezteti; ezért az emberi szabadság minden korlátozása, önkényes letartóztatás, fogva tartás, egyéni vagy hatósági hatalmaskodás s az emberi méltóság minden megalázása ellen azonnal együttesen, de ha az rögtön nem lehetséges, magában is fellép [...]; (10.) bizik a közösség erejében, az emberek többségének tisztességében és abban, hogy ezt elegendő bátorsággal és igyekezettel érvényre is lehet juttatni, ezért a maga példájával, minden rosszhiszeműség elleni együttes és eredményes fellépéssel és minden jóhíze-

1 *Reméljl!*, 34. lecke: Bibó István, a gondolkodó.

műség számára a bizalom előlegezésével erősíti maga körül a közösségben és a tisztességes szándékok győzelemre vihethetőségében való hitet.”²

A szabadságszerető ember politikai tízparancsolata a még huszonéves fiatalember életének azt a szakaszát tükrözi, amikor már túllépett azon a korábbi tervén, hogy a jog- és államtudomány művelésének szenteli az életet, és elhatározta, hogy közvetlenebb közéleti, véleményformálói szerepet keres. Két doktorátus, kormányzói kitüntetés, bécsi, genfi és hágai egyetemi tanulmányok után kapcsolatba került a Márciusi Front szervezőivel, és maga is törekedett arra, hogy rövid és közérthető mondatokkal szólítsa meg a honfitársait. Úgy érezte, hogy már csak azért sem hallgathat, mert látta, hogy a nyugati átlagpolgár hogyan éli meg a szabadságát és a méltóságát, s ezt a lehetőséget be szeretne volna mutatni a győztes forradalmak tapasztalatait nem ismerő magyaroknak is.

A szabadságszeretet témájára elméletileg már évekkel korábban felkészült. Első doktori disszertációjában (*Kényszer, jog, szabadság*) pontosan bemutatta a „negatív szabadság”, azaz a nemet mondás és a „pozitív szabadság”, az igent mondás kapcsolatát, kiemelve, hogy erkölcsileg értékes szabad tettről csak akkor beszélhetünk, ha abban szerepet kap a nemet mondás és a spontán cselekvés is. Ezt alkalmazta a szabad döntést kívánó helyzetekre, a Tízparancsolat keretébe helyezve, ezzel arra utalva, hogy a szabadon élni akaró ember Isten akaratát követi.

A szabadság gondolatának és gyakorlatának a forrásvidéke a Bibliában az Egyiptomból való szabadulás, a pusztai vándorlás és a törvényadás története. Az Úr népe élére állítja Mózeset, és átvezeti őket a Vöröstengeren, hogy útnak indulhassanak az ígéret földje felé. A pusztai vándorlás az Úr iránti hűség és a szabadsággal élni tudás sokszor ismétlődő próbája, a Sínai-hegyen átvett Tízparancsolat pedig azt mutatja meg, hogy mi várható attól az embertől, attól a közösségtől, akik megismerték a szabadító Istent. Ezt a tapasztalatot építi újra Máté evangélista Jézus Hegyi beszédében a feltámadott Krisztusban hívő, az evangélium születése idején marginális és üldözött, ugyanakkor az isteni

2 BIÖ 2: 38–39. o.; BIÉD 190–191. o.

újjáteremtés ígéretét hordozó közösség számára. A szabadulás örömhírét (az evangéliumot) a nyolc boldogmondás és a só és a világosság képe képviseli, az újjáteremtett közösség életszabályait (a törvényt) pedig Jézus aktuális törvényértelmezése: „*Hallottátok, hogy megmondattott... Én pedig azt mondom nektek...*” Az evangélium és a törvény, a szabadulás élménye és a jó élet gyakorlata együtt vezetnek a szabadság életformájához. A Hegyi beszéd utolsó képe, amely szembeállítja egymással a kősziklára építő embert és a homokra építő embert, egy különbséget mutat fel kettőjük között: a kősziklára építő ember nemcsak ismeri és hallgatja, hanem cselekszi is Isten ígését, míg a homokra építő nem cselekszi. A szabadság nem pusztán tudás és ismeret, hanem cselekedet és napról napra fejlesztett gyakorlat, mind a nemet mondás, mind az igent mondás területén.

Akár a Vörös-tengertől a Sínai-hegyig haladó történetben, akár a boldogmondásoktól a kősziklára építő ember példájáig terjedő (Máté által szerkesztett) jézusi tanításban tisztán hallatszanak Isten nemjei és igenjei, amelyek minket is nemek és igenek kimondására hívnak. Isten nemet mondott a rabszolgaságra és a fáraó erőszakára, igent mondott a népére. Később nemet mondott a félelemre, az önsajnálatra, a bálványimádásra és a káoszra, és igent mondott a rá figyelő és a másik ember iránt is figyelmes rendre. Jézus szavaiban igent mondott azokra, akiket a maguk korában jobb esetben szánalmasnak, rosszabb esetben gyanúsnak és bűnözőnek tekintettek: a (lelki) szegényekre, a szelídekre, a tiszta szívűekre, az irgalmasokra, az igazságért üldözöttekre, és a föld sójának és a világ világosságának nevezte őket; majd nemet mondott a képmutatókra, az ítélezőkre, a mammonimádókra és az aggodalmaskodókra. Isten nemjei és igenjei orientálnak bennünket is, amikor nemet vagy igent mondunk.

Bibó „tízparancsolatba” foglalt nemjei és igenjei számunkra szolgálhatnak kordokumentumként és kiindulópontként egyaránt. Feltehetjük a kérdést, hogy az itt idézett két „parancsolat” (vagy a többi nyolc) mit mond a harmincas évek végének Magyarországról, mit tartunk belőlük aktuálisnak ma is, és mit nem. Megpróbálhatunk friss és aktuális „tízparancsolatot” fogalmazni, ami közvetlenebbül érinti a kortársainkat és a mai problémáinkat. Végül feltehetjük a kérdést, hogy látunk-e magunk előtt olyan konkrét kimondani- vagy megtennivalót, ami Bibó vázlatos programjának a folytatása lehet.

Politikai hisztéria

AZ EURÓPAI EGYENSÚLYRÓL ÉS BÉKÉRŐL (1944)

„A politikai hisztéria kiindulópontja mindig a közösségnek valamiféle *megrázkódtató történelmi tapasztalata* [...], melyről a közösség tagjai úgy érzik, hogy annak elviselése és a belőlük származó problémák megoldása a közösség erejét meghaladja. [...] A gondolkodás, az érzelmek, és az aktivitás betegesen *hozzákötődik* egyetlenegy élmény egy bizonyos értelmezéséhez. Ebben a megrögződött, bénult állapotban az aktuális problémák megoldhatatlanná válnak [...]. Ezt azonban a közösség [...] nem képes bevallani, és nem is meri magának bevallani. Belemenekül tehát valami álmegoldásba [...], összeegyeztethetetlen dolgokat próbál összeegyeztetni [...]. Ezek azok a helyzetek, mikor egy ország úgy tesz, mintha egységes volna, holott nem az, mintha független volna, holott nem az, mintha demokratikus volna, holott nem az [...]. A hisztérikus világvkép zárt és tökéletes: megmagyaráz mindent és igazol mindent, és mindaz, amit állít, és mindaz, amit előír, tökéletesen megfelel egymásnak. Minden stimmel benne. Csupán egyetlenegy hibája van. Nem azért stimmel benne minden, mert megfelel az igazi értékeknek és a való tényeknek, hanem azért, mert egy hamis helyzet követelményeit foglalja rendszerbe, és pontosan azt mondja, amit a helyzetben élő hallani akar.”³

A trianoni döntés mély nyomot hagyott a még kisgyermek Bibó gondolataiban, a rossz következményeivel pedig már a felnőtt szembesült. A második világháború éveiben egy hosszú írást készített elő a majdani győztesek számára, akiknek döntő szava lesz a háborút lezáró új békeszerződések megfogalmazásában, azzal a céllal, hogy realisabb és igazságosabb feltételek mellett köthessenek békét a győztesek és a vesztesek, ezzel pedig a szerződések tartósabban szavatolhassák a nyugalmat, mint az első világháborút lezáró békeszerződések. A könyvben magyar politikai gondolkodóként be akarta mutatni a diplomatáknak a saját

3 BIÖ 1: 553–555 o.; BIV 1: 376–378. o.

világát, Közép-Európát, hogy az itt élők mentalitását, korlátait és lehetőségeit jobban figyelembe vehessék. (Közép-Európának akkoriban a Franciaország és a Szovjetunió közötti világot tekintették, Németország is a része volt.) A könyvet 1944-ig írta, teljesen soha nem fejezte be. Az volt a terve, hogy a Londonban élő Mannheim Károlyhoz juttatja ki a szöveget, ő pedig angolra fordíttatja és eljuttatja a békeszerződésen dolgozó diplomaták számára. Mannheim 1945-ben meghalt, a fordítás nem készült el, 1947 februárjában Magyarország (négy másik vesztes országgal együtt) úgy írta alá a párizsi békeszerződést, hogy Bibó munkája ismeretlen maradt.

Az európai egyensúlyról és békéről című könyvben dolgozta ki először Bibó a politikai közösség histériájáról, azaz a politikai histériáról szóló gondolatait. A kifejezést a lélektan világából kölcsönözi, de más értelemben használja. A histérikus közösséghez tartozó emberek ugyanis mentálisan nem betegek, sőt kifejezetten egészséges, okos, teherbíró embertársaink, akik tudatosan és biztonságosan vezetik az életüket. Nem személyes problémára utal tehát a jelző, hanem a közösség kollektív tudatának a torzulására. A politikai histéria iskolapéldájának a náci Németországot tekintette, amely az első világháborús vereségből és a versailles-i békeszerződésből mint megrázkódtató tapasztalatból született, és a histériával megfertőzte a szövetségeseit is. Mivel Bibó célja a közép-európai politikai közösségek bemutatása, a politikai histériával ennek a régiónak a határain túl nem is foglalkozott, sőt kifejezetten állította, hogy a politikai histéria Közép-Európa tipikus jelensége. Ebben nem volt igaza, hiszen a politikai histéria a világ más részein is elérheti a közösségeket, az ő korában szenvedett ettől a Szovjetunió is, távolabb Japán, de még az Egyesült Államok is mutatott histérikus tüneteket. Ez a tévedése viszont semmit nem von le a diagnózisa értékéből.

Könyvében Bibó felteszi azt a kérdést is, hogy mit tehet egy politikai histériában szenvedő közösség a gyógyulása érdekében. A histérikus közösségnek nincs betegségtudata, nem gondolja, hogy gyógyulásra van szüksége, és ha bármiféle kudarc éri is, mindig megtalálja azokat a külső tényezőket vagy rajta kívül álló rosszakarókat, amelyeket és akiket felelőssé lehet tenni a kudarcért. Ez egészen addig folytatódhat így, amíg a közösséget nem éri valami szinte teljesen megsemmisítő csapás. Ezen a ponton, mondja Bibó, az is megtörténhet, hogy a csapás

a közösséget az addiginál is mélyebb hisztériába taszítja, az állapota tehát tovább romlik, de megtörténhet az is, hogy a csapás kijózanítja, és – különösen akkor, ha ehhez külső segítséget is kap – a gyógyulás útjára léphet. Nehéz leírni a különbséget a tovább romló és a gyógyulás útjára lépő közösségek között. Egy példa a gyógyuló közösségre viszont megmutathat valamit abból, hogy milyen tényezők vezethetnek a gyógyuláshoz. A példa Németország, amely a Hitler iránti ájult tiszteletből és a szomszéd Franciaországgal való évszázados ellenségeskedésből eljutott oda, ahol ma áll. Kelltt ehhez a megsemmisítő vereség, kelltt a nyugati megszállási zónákat, a későbbi NSZK-t érintő jelentős amerikai támogatás, de mindez nem lett volna elég, ha maguk a németek nem hoznak fájdalmas döntéseket, és nem lépnek nehéz utakra az ön-reflexió, az önkritika, a szembenézés, a tanulás, a korábban ellenfélnek, sőt ellenségnek tartott „mások” iránti figyelem területén. Bibó mindezt nem láthatta előre, és 1979-ig tartó élete során nem is reflektált ennek a folyamatnak a látványosabb állomásaira, nekünk viszont megadatik ennek a reflexiónak a lehetősége. Amint megfigyelhetünk olyan közösségeket is, közelebb és távolabb egyaránt, amelyek nem látszanak kimozdulni a politikai hisztériából.

A politikai hisztéria diagnózisának és terápiájának a bibliai párhuzama a *megtérés*. Az Ószövetség rengeteg megtérésre hívó szava közül Mikeás próféta egy mondatát emeljük ki: *„Ember, megmondta neked, hogy mi a jó, és hogy mit kíván tőled az Úr! Csak azt, hogy élj törvény szerint, törekedj szeretetre, és légy alázatos Istennel szemben.”* (Mik 6,8; az utolsó mondatrész fordítása az újonnan revideált Károli-fordítás szerint talán kifejezőbb: *„...alázatosan járd Istennel.”*) Az Újszövetségben pedig Pál apostolhoz fordulunk: *„Az Isten irgalmára kérlek tehát titeket, testvéreim, hogy okos istentiszteletként szánjátok oda testeteket élő és szent áldozatul, amely tetszik az Istennek; és ne igazodjatok e világhoz, hanem változzatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhesétek: mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.”* (Róm 12,1–2) A megtérés tehát magában foglalja az Isten felé fordulást, a világtól való elfordulást – ami a mi esetünkben a politikai hisztériában szenvedő közösség világvilágképétől és világmagyarázataitól való elfordulást, a véleménybuborékából való kiszabadulást jelenti – és a gondolkodás megújulását, valamint azokat a cselekedeteket, amelyeknek állhatatos gyakorlása a megtérés élményét az életünk, a habitusunk

részévé szervesíti. Sokat segíthet a politikai hisztéria felismerésében és a gyógyulás elindulásában, ha valaki felidézi a sok-sok bibliai megtéréstörténet közül azt az egyet vagy kettőt, amely számára a leginkább átélhető. A megtérés vezethet a trauma feldolgozásához és a testvérrel való kibéküléshez, mint Jákóbé vagy Józsefé; vezethet az irónián keresztül is átsugárzó istenismerethez, mint Jónásé; a kudarc után újra vállalt küldetéshez, mint Jeremiásé; az elcsalt vagyon visszaadásához, mint Zákeusé; a gyávaságért érzett lelkiismeretfurdalás túllépéséhez, mint Péteré; a sztereotípiákból állított határokon túlradó spontán örömhöz, mint a samáriai asszonyé; vagy ahhoz a látványos tettel megmutatott boldogsághoz, amelyet a Jézust illatszerekkel elárasztó egykor bűnös asszony tanúsított. A bibliai szereplőkkel való azonosulás inspirálhat arra, hogy a politikai hisztériát felismerjük, elutasítsuk, és a belőle kivezető út lépéseit megtehessek.

A politikai hisztériában állapotában érintettek lehetnek kisebb közösségek és nagyobb közösségek egyaránt. A második világháborús Németország valóban iskolapélda, a náci párt befolyásszerzésének a története részletesen megismerhető, amint arról is tudunk, hogy még az összeomlás küszöbén, 1945 tavaszán is a németek többsége Hitler mögött állt. Több tízmilliós közösségről van szó. Lehetnek hisztérikusak kisebb közösségek is, szubkultúrák, vallási közösségek, egyes gyülekezetek, családok. A politikai hisztéria generációkon keresztül öröklődhet, a Bibó által megjelölt *megrázkodtató történelmi tapasztalat* hatása nemzedékeken átívelve is fenntarthatja a hisztérikus közösségi identitást. A keresztény ember lehetőségei a politikai hisztéria felismerésében és gyógyításában különlegesen. A politikai hisztériában élő közösség tagjai nem látják a hisztériát, sőt a közösségüket másokhoz képest különlegesen értékesnek tartják, amint azt a hisztérikus világnép elő is írja nekik. A keresztény ember viszont, aki nemcsak a kezében tartja a Bibliáját, hanem a szívében is forgatja Isten ígését, újra meg újra meghallja a megtérésre hívó szót, ami a közösségi identitás felülvizsgálatával is együtt jár. Isten szavának a lutheri értelmezése erre külön hangsúlyt helyez, hiszen Luther a 95 tétel élén beszél arról, hogy a keresztény ember egész élete megtérés legyen, a keresztséget pedig a naponkénti megtérés, a rossztól való elfordulás és a jóhoz való odafordulás folyamataként mutatja be. A keresztény ember tehát – akár Bibó gondolatmenetére támaszkodva – időről időre felteszi a kérdést a saját közösségeire

nézve, hogy nem él-e hisztériában, vagy nem mutat-e olyan tüneteket, amelyek a hisztéria kialakulását jelzik. Ezek a kérdések lehetnek a mi kérdéseink is.

Félelem

A KELET-EURÓPAI KISÁLLAMOK NYOMORÚSÁGA (1946)

„Abban a görcsös félelmi állapotban, mely elhiszi, hogy a szabadság előrehaladása veszélyezteti a nemzet ügyét, nem lehet élni a demokrácia javaival. *Demokratának lenni mindenekelőtt annyit tesz, mint nem félni*: nem félni a más véleményűektől, a más nyelvűektől, a más fajúaktól, a forradalomtól, az összeesküvésektől, az ellenséges propagandától, a lekicsinyléstől és egyáltalán mindazoktól az imaginárius veszedelmektől, amelyek *által* válnak valódi veszedelmekké, hogy *félünk* tőlük. Közép- és Kelet-Európa országai *azért* féltek, mert nem voltak kész, érett demokráciák, s *minthogy* féltek, nem is tudtak azokká válni.”⁴

Az 1944-ben befejezetlenül félbehagyott *Az európai egyensúlyról és békéről* című könyv több témáját továbbvitte és publikálta később Bibó, ezek közé tartozik *A kelet-európai kisállamok nyomorúsága* lapjairól széles körben ismertté lett és a rendszerváltozás éveiben gyakran idézett gondolat: „Demokratának lenni annyit tesz, mint nem félni...” Nézzük meg most ennek a gondolatnak a szöveggörnyezetét, a megjelenése idejének politikai atmoszféráját, a leírásához vezető, valószínűsíthető bibói szándékot, végül a sajátos, máig tartó hatástörténetét.

Bibó arról ír, hogy a győztes forradalom tapasztalatait nem, a politikai megsemmisülés élményét viszont annál jobban ismerő közép-kelet-európai kisállam polgárában kialakult az a meggyőződés, hogy a közösség megtartása érdekében korlátozni kell a szabadságot. Tőlünk nyugatra a többség ismeri azt a lehetőséget, hogy a közösség ügyét és a szabadság ügyét lehet együtt támogatni, a több szabadság pedig az egész közösségnek a javára van; nálunk és a körülöttünk élő kisállamokban viszont az a jellemző, hogy a közösséget féltik a szabadságtól. Erre

4 BIÖ 1: 852. o.; BIV 2: 220 o.

az évszázados beidegződésre pedig, új tapasztalatként, ráépült a kommunista hatalomgyakorlástól való félelem is. Az idézett könyv szövegkörnyezetében a legfontosabb *A magyar demokrácia válsága* című, 1945 végén megjelent cikk, amelyet nagy figyelmet kiváltó vita is követett. Ebben a cikkben Bibó arról beszélt, hogy a náci Németországtól és magyar szövetségeseiktől való megszabadulás pozitív élményét beárnyékolhatja a Belügyminisztériumot is irányító kommunista párt erőszakos gyakorlatából származó negatív élmény. Ha a kommunista párt nem hagy fel az erőszakkal, akkor maga is hozzájárul ahhoz a régió tartó, lefelé vezető spirálhoz, amelyet a félelem mozgat – figyelmeztet Bibó –, és a közösség biztonságáért való félelem megsemmisíti a szabadságra rejlő lehetőségeket is.

1946 politikai atmoszféráját igen nehéz lehet nekünk több mint hetven év távából és a későbbi események ismeretében felidézni. A Szovjetunió és a magyar kommunista pártvezetők hosszú távú szándékai széles körben még nem ismertek, a kisgazdapárti miniszterelnök elrablása – amelynek az évfordulója ma a kommunizmus áldozatainak emléknapja – és a kékcédulás választási csalás majd 1947-ben jönnek el. Ebben az évben még lehetett hinni abban, hogy az ország sorsa döntően azon múlik, hogy az ország polgárai meg tudnak-e szabadulni a korábbi politikai vereségek során rögzült félelmektől, és készek-e egy szabadabb, nyitottabb, demokratikusabb közélet gyakorlására. Minden bizonnyal Bibó is ebben a hitben osztozott.

Ebben a helyzetben Bibó arra próbálta felhívni a figyelmet, hogy különbséget kell tennünk a valódi veszélyektől való félelem és a képzelt, imaginárius veszedelmektől való félelem között. A valós veszélytől való félelem egészséges, az ember elemi önvédelmét erősíti, figyelmét élesíti, a képzelt veszélytől való félelem viszont megbénít, ott és akkor is meggátolja a fontos lépések megtételét, ahol és amikor azok lehetségesek, sőt kívánatosak volnának. A gyakorlatban ez a különbségtétel nagyon nehéz lehet, különösen egy olyan átmeneti korszakban, amelyhez az 1946-os esztendő is tartozott, és könnyű tévedni mind a két irányban: nem félni valamitől, amitől pedig félni kellene, és félni valamitől, amitől pedig nem kellene félni. Ezt a dilemmát Bibó (és minden érzékeny kortársa) jól ismerte, és ebben a folyékony helyzetben választotta azt, hogy kisebb bajnak tartja egy valós veszélytől való félelem meg nem születését, mint egy elképzelt veszélytől való félelemhez való ragaszkot-

dást. Lehet, hogy azt a politikai folyamatot, amely az egész országot is sodorta, nem mérte fel pontosan, és jobban kellett volna félnie. Ha így érez, talán előbb elhallgat, esetleg emigrál, mint akkoriban több érzékeny gondolkodó, közéleti szereplő. Ebben a maga választotta közéleti szerepben viszont még egy ideig beszélhetett arról, amit a kelet- és közép-európai kisállamok évszázados nyomorúságának tartott: a vere-segekből és a tehetetlenség élményéből fakadó félelem bénító hatásáról.

Bibó talán a leggyakrabban idézett gondolatának a rendszerváltás éveiben való megjelenése, használata, majd elhallgatása igen tanulsá-gos történet. Megfigyelhetjük, hogy gyakran a gondolatnak csak az első szavait idézték különféle pártok képviselői és politikai véleményformá-lók: demokratának lenni annyit tesz, mint nem félni. Ebben a rövid, cson-ka formájában Bibó gondolata egyszerű üzenetté alakult át: nem félek tőled. Üzenem ellenfeleimnek, riválisaimnak, rosszakaróimnak: nem félek tőletek, jobb, ha inkább ti féltek tőlem. Én demokrata vagyok, tehát nem félek; ti nem vagytok demokraták, így van mitől félnetek. A teljes bibói gondolat tehát, amely eredetileg érzékeny és akár fájdalmas ön-reflexióra hívott, ebben a rövid változatában bunkósbotná változott. Mint bunkósbotnak, hamar le is járt a szavatossága, ebben a műfajban születtek azóta hatékonyabb fegyverek. Mint önreflexió, még mindig időszerű lenne, egyének és közösségek számára egyaránt.

A „ne félj!” üzenet a Bibliában gyakran megszólal, egy közismert számítás szerint éppen háromszázhatvanöttször, hogy jusson belőle minden napra. Az Ószövetségben különösen szívhez szólóak a babiloni fogságban élő népet megszólító biztatások: *„Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy! Ha vízen kelsz át, én veled vagyok, és ha folyókon, azok nem sodornak el. Ha tűzben jársz, nem perzselődsz meg, a láng nem éget meg.”* (Ézs 43,1-2) *„Ne félj, Mária”* – szólítja meg az angyal Jézus leendő édesanyját, később pedig a betlehemi mezőn tanyázó pásztorokra is kiterjesztette az angyal a biztatást (Lk 1,30; 2,10). *„Ne féljetek azoktól, akik megölik a testet, de a lelket meg nem ölhe-tik”* – mondja majd Jézus a tanítványainak, akiket szolgálatba küld ki (Mt 10,28). Az őskeresztény közösséget ezek a szavak erősítették: *„Mert nem a félelemnek lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erő, a sze-retet és a józanság lelkét.”* (2Tim 1,7) Az Újszövetség utolsó könyvében pedig így szól „az Emberfiához hasonló” a Jelenések könyvének az írójá-hoz: *„Ne félj, én vagyok az első és az utolsó, és az élő: halott voltam, de*

íme élek örökkön-örökké, és nálam vannak a halál és a pokol kulcsai.” (Jel 1,17–18)

Hogyan kapcsolódhat ez a hihetetlenül gazdag bibliai örökség Bibónak a 20. század közepén született mondanivalójához? Hogyan kapcsolódhat a demokráciához, a demokrata mentalitásához, amelyről a bibliai könyvek írói még semmit nem tudtak? A fent idézett néhány mondat is elég annak a felismeréséhez, hogy a bibliai írók a félelem legyőzését Istentől (Jézustól, a Szentlélektől) várták, és mind ennek a világnak a viszonyai között, mind az eljövendő világ viszonyaira nézve értették. Ez a perspektíva két tartományában is különbözik attól, amit sok kortársunk, Bibó nyomán vagy tőle függetlenül, a félelem és a demokrácia kapcsolatán érthet. Egyrészt nem gondolják, hogy a félelem legyőzése az ember képessége lenne, és egyszerűen tudás, tapasztalat és akarat kérdése, hogy ne féljünk: a próféták, az evangélisták és az apostolok szerint Isten győzheti le bennünk a félelmet. Másrészt azt sem gondolják, hogy ha legyőzzük a félelmet, abból mintegy magától értetődő módon megszületik egy jobb, kiegyensúlyozottabb, igazságosabb, demokratikusabb világ. Számoltak a személyes és a közösségi kudarcokkal, gyilkos rezsimekkel és tömegeket érintő nyomorúságokkal, amint ezt meg is tapasztalták mind a babiloni fogság évtizedeiben, mind a kereszténység első száz esztendejének az idején. Nem hittek ennek a világnak a megjavíthatóságában, hanem abban hittek, hogy Isten hamar elhozza ennek a világnak a végét, elhozza az új világot, és majd ott szabadulhatnak meg a félelemtől mindazok, akik Isten szava szerint élnek az életüket.

Ma is számítanunk kell minden este arra, hogy Isten reggelre elhozza az új világot, de számítanunk kell arra is, hogy még fenntartja ezt a mait, nekünk pedig dolgunk lehet azzal, hogy a világ holnap ne legyen olyan szörnyű hely, mint amilyen ma, vagy mint amilyen lehetne, ha a jóakarátú emberek magára hagynák. A keresztény emberek kétezer éve élnek együtt ezzel a dilemmával. Frappánsan fejezte ki Luther sok felelős kortársa gondolatait: ha tudnám, hogy Isten holnap elhozná a világ végét, ma még ültetnék egy almafát. Ugyanerről gondolkodott Dietrich Bonhoeffer is, amikor megkülönböztette a „végsőt” és a „végső előtti”, kiemelve, hogy a végsőt, tehát azt, hogy Isten majd újjá fogja teremteni a világot, soha nem figyelmen kívül hagyva, nem szabad lemondanunk a végső előtti, tehát a komplex és ellentmondásos mai világ

gondozásáról sem. Sokatmondó lehet még Albert Schweitzer példáját is felidézni, aki – amikor fiatal kutató teológusként rájött arra, hogy kora teológiájának, a 20. század eleji német protestáns teológiának a főárama annyira berendezkedett ebben a világban, hogy nem lehet számára a végső kérdéseket feltenni – elhagyta ezt az ismerős világot, és Afrikába ment gyógyítani azokat a magukra hagyott embereket, akik túl voltak annak a világnak a határain, amelyet sok vezető európai protestáns teológus akkor szinte Isten országa földi megvalósulásának tartott.

Ha Bibó híres mondatait ennek a bibliai örökségnek a tágas hátterén próbáljuk megérteni, akkor a képzelt veszélyek mellett, amelyek korábbi vereségek emlékeiből táplálkoznak, számolni kell a valódi veszélyekkel is, amelyek szó szerint életveszélyek lehetnek. A bibliai „Ne félj!” ezeknek a valódi veszélyekből fakadó félelmeknek a legyőzésére is biztat, hiszen nemcsak e világról tud, amelyben a hűséges tanú osztályrésze lehet a szenvedés és a halál, hanem az újjáteremtett világról is, ahol az itt üldözöttek is megszabadulnak a félelemtől. A félelem legyőzésére biztató mondatokat a keresztény ember tehát csak akkor veheti komolyan, ha látja a „végső előtti” felett a „végsőt” is, és nem ragaszkodik ahhoz, hogy a „végső előtti” ellentmondásos világban mindenáron megmentse az életét. A „végső” dimenziójának a bevonása a félelemmel szembeni harcba tehát a valós veszélyektől való félelemmel szemben is teret ad, így még inkább segít felépíteni azt az emberi habitust, amely nélkül nincs demokratikus közösség. A „végső” komolyanvétele tehát visszahat a „végső előtti” állapotára. A mi korunkban, amikor széles körű tapasztalat igazolja, hogy a különféle diktatúrákkal és autokráciákkal szemben a legkevesebb félelmet generáló közösségi forma a demokrácia, a „végső előtti” formája lehet a demokrácia azok számára, akiket a tapasztalataik megérleltek erre. A demokráciát támogatni, fejleszteni, vívmányait megőrizni segíteni, kultúráját ápolni tehát ma olyan lehetőség, amely a félelemmel operáló uralmi viszonyok humanizálását szolgálja, amely a közösségben megélt emberi tapasztalatokat egyre inkább képes megszabadítani a félelemtől. Ha egy korban vagy közösségben nincsenek emberek, akik szükség esetén készek kockára tenni a közösség javáért a pozíciójukat, a népszerűségüket, a vagyonukat vagy akár az életüket is, a demokrácia „végsőből” eredő forrásai elapadnak, és talán megállíthatatlan a romlás. Ha viszont vannak ilyen emberek, a példájuk magá-

val ragadhat másokat is, és a félelemtől szabadabb egyéni álmok a közösség dimenziójában is testet ölthetnek.

Manapság sok vita folyik arról, hogy mit is jelent a demokrácia. Bibó írásai és a hozzá kapcsolódó olvasmányaim alapján arra jutottam, hogy a demokráciáról legalább négy megközelítésben kell beszélnünk: mint hagyományról (liberális, szocialista vagy konzervatív kereszténydemokrácia), mint jogrendszerről (hatalmak elválasztása, többpártrendszer, fékek és ellensúlyok, a gyülekezés, a szerveződés és a sajtó szabadsága), mint jövőképről (egy igazságosabb, kiegyensúlyozottabb, kevésbé félelemkeltő világ felé vezető út) és végül, negyedikként mint folyamatról. A folyamat szemléletében kapja a legnagyobb szerepet a félelemtől szabad keresztény ember, aki előremozdíthatja a közösség fejlődését vagy fékezheti annak a romlását. Mi lehet közöttünk, itt és most, a félelmeivel megküzdő keresztény ember feladata és lehetősége?

Felelősgvállalás

ZSIDÓKÉRDÉS MAGYARORSZÁGON 1944 UTÁN (1948)

„Legutolsó érvül azt lehetne végül ellene vetni a magunk felelőségének a felvetése ellen, hogy ha egyszer ilyen jól meg lehet magyarázni azokat a politikai és társadalmi összetevőket, történeti megrázkódtatásokat, félrevezető tapasztalatokat, közösségi zsákutcákat, rossz beidegződéseket, amelyek a magyar társadalom viselkedését meghatározták s idáig vezették, akkor mi értelme van bűnösségről vagy felelősségről beszélni, amikor itt valójában a történelem nagy folyamatairól van szó, amelyeket elsősorban megérteni kell, nem pedig ilyen hittanóra-ra való kategóriákkal, mint bűnösség és felelősség, túlmoralizálni. A problémának ez a fajta felfogása a bűnösség és felelősség kérdésének és mibenlétének a teljes félreismerését jelenti. Bűnösség és felelősség megállapítása nem azon alapszanak, hogy a tettesről bebizonyult, hogy *nem* társadalmi, közösségi, nevelési és személyes meghatározói alapján cselekedett, hanem mindezekről függetlenül és szabadon határozta el, hogy gonoszat fog cselekedni; ha ellenben bebizonyítja, hogy csak különféle meghatározó okoknak és előzményeknek engedett, akkor nem bűnös és

nem felelős. A gonoszság, a silányság, a gyávaság nem valami szabad és impozánsan ördögi elhatározásban áll, hanem éppen abban, hogy nyomorultul, tudatosság és szabad elhatározás nélkül azt tesszük és csak azt tesszük, amire társadalmi, közösségi, nevelési és személyes adottságaink, torz és torzító tapasztalataink, belénk rögződött előítéleteink, üres közhelyeink, kényelmes és ostoba formuláink indítanak. Való, hogy az ilyen emberrel szemben nincsen értelme felelősségvállalásról beszélni, mert egyszerűen nem is ér el a tudatáig ennek a szónak az értelme. Ezzel azonban nem vonja ki magát a felelősségre vonás, vagyis cselekedeteinek a következményei alól. A felnőtté válás és a szabadság ott kezdődik, amikor meglátjuk a merőben előzmények által meghatározott cselekedeteink silány voltát, kezdünk felelősséget vállalni és szabadon, felelősen cselekedni. [...] Ebben a helyzetben egyet lehet csinálni: megállapítani és elvállalni a felelősség reánk eső, *személyes* részét. Megállapítani pl. azt, hogy mindaz, amit e sorok írója akár lelkiismeretből, akár kérésre segített vagy segíteni próbált, milyen siralmasan és szánsalmasan kevés, mennyire mögötte marad annak, amit kellett és amit lehetett volna, mennyire meg van terhelve sok hiábavaló óvatossággal és jóra való restséggel, mennyire hiányzott belőle az, hogy a jóakarát megéreztetésének az igyekezetén túlmenően, mindenestül vállalja egy-egy hozzá forduló gondját, és kezébe vegye a megmentését, és az esetleges kockázatokba is mennyire inkább csak belecsúszott, mintsem szembement volna velük. Szükséges, hogy mindenki megcsinálja magának ezt a mérleget, s a hangsúlyt ne arra helyezze, hogy mik az érdemei vagy a mentségei, s ezek hogyan egyenlítik ki a vétkeiket vagy a mulasztásait; hanem egyszerűen csak arra, hogy mi mindenért *felelős*, vagy mi mindennek a felelősségében *részes*. Így talán utóbb mégis kialakul egy tisztább, bátrabb és a felelősséggel inkább szembenéző, együttes nemzeti számvetés is.”⁵

Bibó István hosszú utat járt be *A zsidókérdés Magyarországon 1944 után* című könyve megírásáig. A Márciusi Front fiatal támogatójaként

5 BIÖ 1: 973–976. o.; BIV 2: 659–662. o.

kulturális antiszemita nézeteket képviselt. Sokakkal együtt azt gondolta, hogy a kulturális életben túl nagy hatása van az asszimilált zsidóságnak, és a többségi magyarságnak meg kell erősödni és fel kell vennie a versenyt a kisebbséggel szemben. Nem támogatta az antiszemitizmusnak azt a változatát, amely a zsidóság gazdasági lehetőségeit akarta korlátozni, és 1938-tól kezdve a zsidóellenes törvénykezés egyik jelentős hajtóereje lett, de nem támogatta az első zsidótörvény vitája idején tiltakozó keresztény és magyar művészek, tudósok, közéleti emberek kiáltványát sem, mert úgy vélte, hogy a zsidók védelme eltereli a figyelmet a szegényparaszток és a kiszigerelt munkások ügyének a támogatásáról. Erről az álláspontonról mozdult el odáig, hogy 1944 őszén az Igazságügyi Minisztérium tisztviselőjeként rejtőzködő zsidókat látott el hamis papírokkal. A nyilasterror és a háború vége után tapasztalta, hogy az antiszemitizmus nem múlt el, a kevés túlélő és hazatérő zsidót gyakran fogadta ellenszenv, sőt lincselések is történtek. Tapasztalta azt is, hogy az antiszemita közhangulat kialakulásáért felelős társadalmi és szellemi csoportok, közöttük az egyházak is, milyen nehezen vállalják a felelősségüket a holokauszt felé vezető úton játszott szerepükért, és milyen kevéssé vannak felkészülve arra, hogy az 1944 után is pusztító antiszemitizmust gyógyítsák.

Könyve, amely 1948-ban jelent meg, egyszerre kíván diagnózis és terápia is lenni, részletesen leírja a holokauszthoz vezető utat (magát a holokauszt kifejezést akkor még nem használták), a magyarországi antiszemitizmusnak a középkorig visszanyúló gyökereit, a zsidó asszimiláció folyamatának az ellenmondásait, majd az asszimiláló politikának a trianoni döntés utáni összeomlását. A könyv megjelenését nyilvános vita követte, amelynek során Bibó kiegészítő megjegyzéseket fűzött a munkájához, amelyek 1949-ben nyomtatásban is megjelentek. Ezekben a megjegyzésekben kerül a középpontba az a kulcsszó, amelyet talán a diagnózis és a terápia központi fogalmaként érthetünk: az elembertelenedett (dehumanizált) kapcsolatok felszámolásáért kell küzdenünk, azért tehát, hogy pusztító erejű előítéletek, amelyek nélkülöznek minden személyes kapcsolatot és érintettséget, ne generálódjanak és ne öröklődjenek nemzedékről nemzedékre. Ezzel Bibó olyan értelmezési modellt alkotott meg, amely segítséget nyújt sokféle dehumanizált, tehát öröklött képekben vagy akár a kortárs médiában közvetített előítélet

azonosításához, amelyek a zsidóellenességen messze túl és attól teljesen függetlenül is mérgezik szűkebb és tágabb világunk közösségeit.

A hosszú könyvből kiválasztott szakasz a terápia egy fontos lépéséről, a felelősségvállalásról szól. Bibó számára különösen fájdalmas volt, hogy mások mellett az ő közösségei, a keresztény középosztály és a nagyobb egyházak is vonakodtak elismerni azt, hogy felelősségük van a tömeggyilkossághoz vezető folyamatokban. Az újrakezdés és az elembertelenedett kapcsolatok felszámolása a felelősség tárgyilagos megállapításával és elvállalásával kezdődhet el. Könyvében oldalakon keresztül tárgyalja a felelősségvállalással szemben felhozott érveket. Végül arra jut, amit magán el is kezd: mindenki mérje fel és vállalja a felelősség rá eső részét, ebből alakulhat ki „egy tisztább, bátrabb és a felelősséggel inkább szembenéző, együttes nemzeti számvetés is”.

Bibó szándéka a pártállam évtizedei során nem valósulhatott meg. Bár a pártállam magát antifasiszta pozícióban határozta meg, ebből nem következett sem a holokauszt áldozatai vagy túlélői történeteinek a közösségi emlékezetben való feldolgozása, sem az elkövetők vagy a néma tanúk megszólítása, személyes felelősségvállalásra való biztatása. Az elembertelenedett kapcsolatok befagytak. A kapcsolatok humanizálása helyett a pártállam történelemszemléletének megfelelő szerepeket játszhattak el az erre vállalkozók. Az egyházi vezetőknek meg kellett vallaniuk elődeik bűneit a zsidóüldözésben való részvételükért, de ez a bűnbánat nem volt sem önkéntes és a képviselt közösség akaratát kifejező, sem pedig tárgyilagos. Hallhattuk például Káldy Zoltán püspök szájából azt, hogy az evangélikus püspökök megszavazták a zsidótörvényeket a felsőházban, arról viszont sosem esett szó, hogy a kétkamarás parlamentben az alsóház szavazott a törvényekről, a felsőházi képviselők csak véleményt nyilvánítottak, és arról sem, hogy a harmadik zsidótörvényt a felsőházi egyházi képviselők elutasították, az alsóház viszont ennek ellenére megszavazta. Ezzel nem a felsőházban megszólaló egyházi vezetők felelősségét szeretném kisebbiteni, akik beszédeikkel maguk is hozzájárultak a zsidóellenes közhangulathoz, hanem azt mondani, hogy az előírt önkritika nem járhatott együtt a felelősség természetét és mértékét árnyaló közös gondolkodással, így maga az önkritika és a vezető által elvállalt felelősség sem járhatta át az evangélikus gyülekezetek közösségeit. A pártállami emlékezetpolitika keretében őszinte, személyes, falakat bontogató nyilvános beszélgeté-

sekre nem kerülhetett sor. Hogy 1990 után hogy éltünk az erre is megnyíló új lehetőségekkel, arról kinek-kinek már személyes tapasztalatai is lehetnek. Jó lenne egyszer ezekről a tapasztalatokról is beszélgetni.

A felelősségvállalás témája a Bibliában a bűnbánat és a bűnvallás, ezen belül is a nyilvános bűnvallás körében jelentkezik. A bűnbánat elmaradásának szomorú példájával már az első lapokon találkozunk: az Úr kérdésére – „*Hol van Ábel, a testvéred?*” – Kain így válaszol: „*Nem tudom! Talán őrzője vagyok én a testvéremnek?*” (1Móz 4,9) A tagadás és felelősségelhárítás később is szerepel a Biblia lapjain. Annál jelentősebbek a felelősség elvállalásának a példái. Dávid király Nátán próféta előtt beismeri a házasságtörést és a gyilkosságot (2Sám 12,1–13; Zsolt 51). Zákeus beismeri, hogy csalt, és kész kártérítést is adni (Lk 19,8). A bűnvallás az első keresztény közösség életének alapvetően fontos gyakorlata volt, ezt őrizzük a gyónás és az úrvacsora liturgiájában is: „*Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, önmagunkat csaljuk meg, és nincs meg bennünk az igazság. Ha megvalljuk bűneinket, hű és igaz ő: megbocsátja bűneinket, és megtisztít minket minden gonoszságtól.*” (1Jn 1,8–9)

A gyónás és az úrvacsora liturgiájában való részvétel sajnos üres szokássá lehet, és a szavak rendszeres ismétlése mellett is elveszhet az az igényünk és képességünk, hogy a közösséget érintő bűneinket nyilvánosan is megvalljuk. A nyilvános bűnvallással szemben gyakran megszólal az az ellenvetés, hogy elég nekünk Isten előtt megvallanunk a bűneinket. Igen, elég akkor, ha az a bűn titkos bűn, ami más életét nem zavarta meg, amivel egyedül Isten ellen vétettünk. Ilyen esetben még kifejezetten káros is lehet az önfeltárás. De nem elég akkor, ha ezzel a bűnnel a közösség életét rontottuk meg, konkrét kárt okozva vele konkrét felebarátainknak is. Akkor a közösség helyreállításához, gyógyulásához szükség lehet arra, hogy nyilvánosan megvalljam a bűnömet, elvállaljam a felelősségemet. Ehhez a lépéshez bátorságot meríthetünk abból a távlatból, amelyet az előző, a félelemmel foglalkozó fejezetben járunk körbe: nemcsak e világban, a „végső előttiben” élünk, hanem a transzcendensben, a „végsőben” is. A nyilvános felelősségvállalással esetleg együtt járó megszégyenülés vagy pozícióvesztés nem a világ végét hozza el számunkra. Lehet, hogy a bűnvallás nehézségekkel jár a „végső előttiben”, lehet, hogy az én megszégyenülésem lesz az ára a „végső előttiben” élő közösség gyógyulásának, de az életem gyökere

nem a „végső előttiből”, hanem a „végsőből” táplálkozik. Erre a dimenzióra nézve pedig bírom az ígéretet: „...akik Istent szeretik, minden javukra van” (Róm 8,28; revidéált Károli-ford.).

A beszélgetésnek ebben a fázisában a legjobb lenne személyes tapasztalatokat megosztani a nyilvános felelősségvállalásról, annak nehézségeiről, esetleg kudarcairól, talán a céltévesztettségéről, de az erejéről és az örömről is; akár saját felelősségvállalást, akár másokét.

Erőszakmentes ellenállás

NYILATKOZAT (1956. NOVEMBER 4.)

„Magyarok!

Nagy Imre miniszterelnök a ma hajnali szovjet támadáskor a szovjet követségre ment a tárgyalások folytatására, és onnan visszatérni már nem tudott. [...] Az országgyűlés épületében egyedül alulírott Bibó István államminiszter maradtam, mint az egyedüli törvényes magyar kormány egyedüli képviselője. [...]

A magyar népet felszólítom, hogy a megszálló hadsereget vagy az általa esetleg felállított bábkormányt törvényes felsőséggnek ne tekintse, s vele szemben a passzív ellenállás összes fegyverével éljen – kivéve azokat, melyek Budapest közellátását és közműveit érintenék. Fegyveres ellenállásra parancsot adni nincs módomban: egy napja kapcsolódtam be a kormány munkájába, felelőtlenség volna tehát tőlem a magyar ifjúság drága vérével rendelkezni. [...]

Isten óvja Magyarországot!”⁶

Az 1956-os forradalom emléke számunkra leginkább erőszakos eseményeket jelent: tömegbe lövetés a Parlament előtt, a rádió ostroma, a pesti srácok utcai harcai, kivégzések a Köztársaság téren, Molotov-köktelőkkel megállított szovjet tankok, majd a szovjet támadás, Széna tér, Corvin köz és Nap utca, szétlőtt budapesti házak, karhatalmisták sortüze Mosonmagyaróváron és másutt, végül éveken keresztül a meg-

6 BIÖ 2: 407–408 o.; BIV 4: 167–168. o.

torló és sokszor végre is hajtott halálos ítéletek. E mellett az erőszakos esemény sor mellett gyakran eltűnik az erőszakmentes ellenállás gyakorlata, amely pedig legalább olyan fontos, sőt hosszú távon még fontosabb szála a forradalom történetének.

A forradalomhoz vezető események – a diákgyűlések és az értelmiségi fórumok – már 1956 nyarától kezdve mind nyilvánosak és erőszakmentesek voltak. Az egyetemisták és munkások október 23-i felvonulása, amellyel a lengyelországi felkelőkkel való szolidaritásukat fejezték ki, szintén békés tüntetés volt. Ezekhez az előzményekhez képest a fegyveres harc átmeneti eltérésként volt értékelhető, amellyel fel lehetett hagyni, és amelytől vissza lehetett térni az erőszakmentes ellenállás gyakorlatához. Mindezzel bizonyára Bibó István is számolt, amikor november 4-én, a kormány egyetlen, a Parlamentben tartózkodó képviselőjeként kiadta híres nyilatkozatát, és felhívott a passzív, erőszakmentes ellenállás folytatására.

Felhívása sokak gondolataival és szándékaival találkozott: november 4-ét követően még hónapokon, bizonyos esetekben éveken keresztül tartott a munkástanácsok, értelmiségi körök, egyházak erőszakmentes ellenállása. A Moszkvából irányított Kádár-kormány csak lassan és sok erőfeszítéssel tudta ezt az ellenállást visszaszorítani, amelyet kezdetben a nemzetközi közvélemény egy része is támogatott. Az ellenállás felszámolása fokozatos volt: a nagyobb egyházak között először a református egyház vezetését térítették vissza a forradalom előtti útra, már 1957 tavaszán. Az evangélikus egyházban Ordass Lajos püspök második eltávolítására csak 1958 nyarán került sor, a katolikus egyháznak az új hatalom százjéze szerinti konszolidációja pedig csak az 1964-ben a Vatikánnal aláírt „részleges megállapodással” teljességedt be – innentől fogva a Vatikán elfogadta az egyházvezetés pártállammal folytatott nyílt és titkos kollaborációját, és nem bátorította, sőt esetenként maga is üldözte az egyházi erőszakmentes ellenállást.

1956. november 4-ét követően Bibó több írást készített; ezek között volt, amelyik röplapként terjedt a városban. A legfontosabb írása a *Magyarország helyzete és a világhelyzet* című cikke, amelyet sikerült kijuttatnia Bécsbe, és 1957 szeptemberében német nyelven meg is jelent a *Die Presse* hasábjain. Ebben Bibó a magyar helyzet rendezetlenségét a nyugati világ, a kommunista világ, illetve a harmadikutas országok (ide sorolták akkoriban például Indiát) *botránnyaként* mutatta be. A botránnyos

viselkedés mögött, amelyet az akkori világpolitika mind a három tömbjén megfigyel, tulajdonképpen a politikai hisztéria tapintható ki (ezt a kifejezést Bibó ebben az írásában nem használja), amely megakadályozza a világpolitika szereplőit abban, hogy az egyensúly kialakulása felé tekintő jó döntéseket hozzanak. Írása végén viszont arról beszél, hogy a megoldatlan magyar helyzet olyan kihívást jelent a világpolitikai tömbökkel szemben, amely arra inspirálhatja őket, hogy kimozduljanak a hisztériából, és rátaláljanak egy reményteli, konstruktív szerepre. Érdeemes a cikk végét szó szerint felidézni, és ízlelgetni, hogy milyen üzenete lehet Bibó 1957 tavaszi szavainak más – akár mai, és nem feltétlenül csak világpolitikai léptékű – hisztérikus helyzetek megoldásaira nézve.

„Így alakul ki az a mérleg, amely együttvéve azt jelzi, hogy a magyar helyzet, amennyire botrány a világ jelen állapotának szempontjából, annyi reménységet rejt magában a világ jövője számára; e reménység azonban nem történelmi szükségszerűséget jelent, hanem megvalósítható vagy elpuskázható lehetőséget. A kérdés tehát az, hogy a világ különböző erőtényezőinek és felelőseinek mit kell tenni ahhoz, hogy a magyar helyzetben rejlő botrány megszűnjék, s a benne rejlő reménységek valósággá váljanak. E feladatok – úgy vélem – a következők:

1. A nyugati világnak az a feladata, hogy az eredménytelenségek után se ejtse el a magyar ügyet, hanem továbbra is tartsa fenn, mint aminek a megnyugtató elintézése kizáró előfeltétele a megszakadt nyugat-keleti dialógus újrafelvételének.

2. A szocializmus híveinek a Szovjetunióban – és azon kívül – legfőbb feladatuk annak szüntelen szem előtt tartása, hogy a szocializmus s vele együtt a Szovjetunió egész jövő sorsa a sztálini politikai gyakorlat egész felszámolásán áll vagy bukik, s annak, hogy ez a felszámolás lehetséges-e vagy sem, a próbaköve lett Magyarországnak.

3. A harmadik út erőinek azt kell tudniuk, hogy nemcsak a jövő világpolitikai súlyuk és szavuk múlik azon, hogy közvetítő szerepük fennmarad és sikerrel jár-e, de egész létüket érinti az, hogy a polarizálódás jelenleg kiéleződött folyamata megáll és megfordul-e.

4. A magyar népnek pedig, mely e pillanatban e történelmi szerep minden dicsőségét és minden súlyát hordozza, az a dolga, hogy akár annak árán is, hogy életét hosszabb vagy rövidebb időre merőben vegetatív szintre szállítja le, továbbra is utasítson vissza minden együttműködést azzal, ami hazugság és erőszak. Az nem feladata, hogy új felkelést kezdjen és új visszatörést provokáljon ki. De feladata, hogy minden rágalommal, feledéssel és elszürküléssel szemben tisztán őrizze meg a maga forradalmának a zászlaját, mely az emberiség szabadabb jövőjének a zászlaja is.”⁷

Bibó májusban kapott hírt arról, hogy letartóztatására készülnek. Amikor valaki azt tanácsolta neki, hogy kérjen Kádár Jánostól kegyelmet, a *Szondi két apródja* soraival válaszolt: „Jézusa kezében kész a kegyelem: / Egyedül oda fog folyamodni.” Az ellene felhozott vád egyik terhelő adata éppen a *Magyarország helyzete és a világhelyzet* című cikke volt. Indiának mint a harmadik út erői egyik képviselőjének, ha a helyzet egészére nézve nem is, de Bibó személyes sorsa alakulására nézve végül adódott pozitív szerepe: Nehru elnök közbenjárására változtatták meg Bibó tervezett halálos ítéletét életfogytiglani börtönbüntetésre. A Bibó által megmutatott lehetőséget a világpolitika szereplői akkor „elpuskálták”; a cikk mindazonáltal eleven inspiráció marad a hasonló helyzetek szereplői számára azóta is.

Isten népe történetének bibliai elbeszéléseiben egyaránt találkozunk a nép erőszakos és erőszakmentes ellenállásának a kísérleteivel. Az erőszak az ókori közösségek általános gyakorlata volt, és nem kell csodálkoznunk azon, hogy Izrael népe is élt az erőszak eszközével a közösség védelmében. Annál figyelemre méltóbbak az erőszakot elkerülő kísérletek. Jézus élete és tanítása az erőszak elutasítását nagyon határozottan tükrözi, a feltámadott Krisztust követő közösségek pedig sokáig tisztában is voltak ezzel. Az erőszak a kereszténységben majd akkor fog újra jelentkezni, amikor az államhatalom igényt tart a keresztények támogatására, a keresztények pedig alkalmazni kezdik a hatalom erőszakos eszközeit. Innentől fogva az erőszak elutasítása a kereszténységen belül is a Krisztus-követés tudatosan vállalt útja lett, amiért az ezt az

7 BIÓ 1: 274 o.; BIV 4: 237–238. o.

utat vállalók gyakran üldöztetéseket szenvedtek el. A 20. század polgárjogi küzdelmei során a korábbi passzív ellenállás, amelyre Bibó is utal, aktív erőszakmentes ellenállássá alakul át. Ennek az a lényege, hogy tartózkodik a fizikai erőszaktól és az ellenfél elpusztításától, viszont nyilvános vitákban aktív, és igyekszik a közvéleményt meggyőzni a maga igazáról. Az aktív erőszakmentes ellenállás mint keresztény életforma azokban az országokban alakulhatott ki, ahol a politikai kultúra helyet ad a szabad véleménynyilvánításnak. Bibó Magyarország, a forradalom leverése után, megtorlások révén kialakult pártállam nem volt ilyen ország, 1990-től kezdve viszont a mi országunk is ilyen hely lehet.

Mit sorolhatunk a passzív ellenállás vagy az aktív erőszakmentes ellenállás bibliai előzményei közé? Az Ószövetségből főleg a próféták szolgálatát: Nátánt, aki megrója a házasságtörő és gyilkos királyt; Jeremiást, aki igát vesz a nyakába, és a népet a megtérés szükségességére figyelmezteti az üres és felelőtlen udvari propagandával szemben; utolsó prófétaként pedig Keresztelő Jánost, aki nemcsak a kisemberek életének megváltozásáról beszél, hanem a negyedes fejedelem bűnéről is. Az ószövetségi próféták sorából kiemelkedik Deutero-Ézsaiás szenvedő szolgája (Ézs 52,13–53,12), akinek a küldetése erőszakmentes teljesítése az életébe került, és akinek az üzenetén, karakterén, szenvedésén és erőszakos halálán később a közössége elgondolkodik, és a történetéből sokkoló, megvilágosító felismeréseket kap. Nem véletlen, hogy a feltámadott Krisztust követő közösség a szenvedő szolgában Jézus előképét fedezte fel.

Az erőszak vagy erőszakmentesség ószövetségi dilemmája az első keresztények számára eltűnt. A bűnök megbüntetése, a gonosz cselekedetek megtorlása egyedül Isten dolga, amint erről Pál is ír az Újszövetség legkorábbi iratában (1Thessz 4,1–7), és ami az újszövetségi kánont lezáró Jelenések könyvéből is sokszorosán kiderül. Krisztus követője szavá teszi az erőszakot, de maga nem gyakorol erőszakot, vállalva ezzel azt a kockázatot is, hogy az erőszak áldozatává lesz. Az első keresztények abban a hitben éltek, hogy Krisztus hamar visszatér, ítéletet tart, Isten pedig újjáteremtí a világot; nem gondoltak tehát arra, hogy az ő erőszakos cselekedeteiknek pozitív szerepe lehet a világ egyensúlyának fenntartásában, a nagyobb rossz elhárításában. Az igazságos háború vagy a jogos önvédelem jegyében elkövetett erőszak teológiai

igazolását majd Augustinus kezdi kidolgozni akkor, amikor a kereszténység már a Római Birodalom államvallásává lett. Az európai történelmet kezdettől fogva jellemzik a háborúk, köztük a keresztények egymással vívott háborúi is, amivel vele jár az az erkölcsi kényszer, hogy a háborút igazságosnak, az erőszak alkalmazását elkerülhetetlennek kell beállítani. Ez az örökség igen változatos és megosztó, ma is heves viták folynak arról, hogy a keresztények gyakorolhatnak-e erőszakot.

Bibó Istvánnak az 1956-os forradalom kapcsán született alkalmi írásai és az egész életműve azt a meggyőződését tükrözi, hogy törekedni kell az erőszak elkerülésére, és kitartóan kell keresni az ellenállás passzív útjait akkor, ha a nyilvános ellenállásra nincs lehetőség, és az aktív, de erőszakmentes útjait akkor, ha a nyilvános szerveződésre és megszólalásra megvan a lehetőség. Van-e a mai közéletünknek olyan területe, ahol mérlegeljük a passzív ellenállás, az aktív erőszakmentes ellenállás és az erőszakos ellenállás lehetőségeit? Melyek ezek a területek? Mi alapján döntünk az egyik vagy a másik lehetőség mellett?

Krisztus hatása

AZ EURÓPAI TÁRSADALOMFEJLŐDÉS ÉRTELME (1971–1972)

„[Krisztusnak] különös képessége volt olyan szavakra és olyan gesztusokra, amelyeknek a hatására a gyűlölködésre, ütésre, ítélkezésre, számonkérésre és az emberi félelem egyéb sok szerencsétlen megnyilvánulására nekiindult, nekikészült ember egyszerre lehorgad, egyszerre rájön a cselekedetének, a magatartásának a hiábavalóságára. [...] A szabadságjogok kialakult, polgárinak bélyegzett, de valójában egyetemes nyugati technikája: a parlamentarizmus, többpártrendszer, sajtószabadság, bírói jogvédelem, független bíróság, a közigazgatással szemben való bírói jogvédelem együttes rendszere az egész nyugati kultúrkör egyik legnagyobb, legmaradandóbb és legsikeresebb társadalomszervezési teljesítménye, s egyben a maga távoli keresztény gyökereivel tulajdonképpen az egyetlen reális és tartósan eredmé-

nyes társadalomszervezési lecsapódása a keresztény erőszakmentesség programjának.”⁸

Bibót már fiatalkorában is foglalkoztatta, hogy a szekularizált és eltömegesedett európai társadalomban hogyan mutatkozhatna meg újra Krisztus személyének az a társadalomformáló hatása, amely egykor az ókori Római Birodalomban megjelent, és a középkor századaiban is élet- és közösségformáló tényező volt. Ez az érdeklődés vezette, amikor 1943-ban lelkes recenziót közölt Mannheim Károly angolul kiadott *Korunk diagnózisa* című könyvéről, amelynek az utolsó fejezete erről szól. Mannheim nyomán arról írt, hogy az evangéliumok elbeszéléseiből fel kellene építeni Krisztusnak azokat az egyszerű képeit, amelyek a kortársaink tapasztalataival találkoznak, azokat megérintik és megnyitják egy olyan távlat felé, amelyben megszólal egy jobb világ ígérete, de megcsillan benne a transzcendens, isteni perspektíva is. Bibó számára 20. századi és közép-európai politikai gondolkodóként a legnagyobb probléma az esztelen erőszak, amely sok kortársunk életét törte derékba, vagy traumatizálta őket akár egy életen keresztül. Ehhez a kortárs tapasztalathoz találta meg az evangéliumok lapjain azt a Krisztust, aki képes a félelem gyógyítására, a hatalomvágy megfékezésére és ezen keresztül az erőszak csökkentésére. Ennek a Krisztusnak a személyén és hatásán keresztül gondolta végig az európai politikai kultúra fejlődését egészen az ő jelenéig, azon belül is a hatvanas-hetvenes évek Magyarországanak a hétköznapijait. Ez a gondolatmenet fogalmazódik meg *Az európai társadalomfejlődés értelme* című munkájában.

Bibó István az '56-os forradalomban való szerepvállalásáért kapott életfogytiglani börtönbüntetésből 1963 márciusában amnesztiával szabadult. Könyvtárosként tudott elhelyezkedni, hatvanévesen nyugdíjba mehetett. Nem remélhette, hogy a magyar belpolitika lényegi kérdéseit is érintő gondolatai nyilvánosságot kaphatnak. Fia és menyé lepték meg azzal a kéréssel, hogy mondja hangszalagra a gondolatait, s ebből a felvételtől született a százoldalnyi írás. A hangfelvétel leirata megőrzi az élő beszéd elevenségét és azt a folyamatot is, amelynek során Bibó először egy lendülettel elmondta a gondolatait, majd – talán vissza-

8 BIÖ 1: 300–332. o.; BIV 3: 20–59. o.

hallgatva a felvételt – tizenkét hosszabb-rövidebb „kiterőt”, illetve „beszúrást” fűzött hozzá. Az *európai társadalomfejlődés értelme* a pártállami Magyarországon sokáig nem jelenhetett meg, az olvasók szélesebb köre az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem négykötetes berni kiadásában ismerhette meg először, ezt követte 1986-ban a budapesti Magvető kiadó háromkötetes válogatásában való megjelenése. 2001-ben megjelent egy kreatívan újraszerkesztett változata, a záró kitérők és beszúrások oda kerültek, ahová Bibó szánhatta őket, ezáltal a szöveg (amelyet szerzője ebben a formájában sosem látott) könnyebben érthetővé vált.

Bibó gondolatmenetének a lényege az az állítás, hogy Krisztusnak a félelmet legyőző és az erőszakot visszaszorító szándéka az emberi közösséget meghatározó intézményként a nyugati demokráciában valósult meg, s ennek a demokratikus kísérletnek a gondozása ma is Krisztus követésének a gyakorlását jelenti. A nyugati demokrácia az élmény szintjén a Genfben kijutott fiatalembernek azt a felismerést jelentette, hogy a kisembernek sem kell hajlongania a hatalmasok előtt, a tapasztaltabb politikai gondolkodónak pedig azt a lehetőséget, hogy lehetséges a vérontás nélküli hatalomváltás. Ha körülnézünk a világban, látjuk, hogy az emberiség nagyobb hányadára nézve ezek a lehetőségek még mindig nem maguktól értetődőek. Nyugat-Európában, annak a peremén élve pedig azt is látjuk, hogy az egykor működő demokratikus intézmények sem maradnak mindig maguktól ugyanazok, éberem kell figyelni a válság jeleire, és tenni kell azért, hogy az intézmények ne veszítsék el az erejüket, és szolgálhassák a félelemtől szabadabb és az erőszaktól kevésbé fenyegetett élet lehetőségeit.

Bibó gondolatmenetének két komoly korlátja van; az egyik geopolitikai, a másik pedig teológiai. A geopolitikai korláton azt értem, hogy Bibó mindig csak Európával foglalkozott, és nem vetett számot az Európán kívüli világgal, sem a veszélyek, sem a lehetőségek szempontjából. Az európai politikai kísérletnek nagyon fontos, a kontinensen kívül került elágazása az amerikai demokrácia, Európa 20. századi történetét pedig nem lehet megérteni az Egyesült Államok ismételt szerepvállalásai nélkül. A hitleri és a sztálini diktatúrák idején az európai demokratikus erők talán alulmaradtak volna amerikai segítség nélkül, és Németországnak a második világháborút követő újjáépülésében is komoly szerepet vállalt az Egyesült Államok. Lehet, hogy Európa ma sem nélkü-

lözheti az Egyesült Államok segítségét ahhoz, hogy megőrizhesse a demokratikus politikai kultúráját.

Bibó elméletének a teológiai korlátját pedig abban látom, hogy nem számol komolyan a zsidó örökséggel, amely Krisztus személyiségét és annak hosszú távú hatásait is formálta. A Krisztus előtti zsidóság ugyanis már évszázadokkal korábban rátalált egy olyan vezetési formára, amely megkülönböztette a politikai kultúráját az ókori birodalmak világitól. Az ókori birodalmak csúcán az egyeduralkodó istennek járó tiszteletet is követel magának, a birodalom stabilitása az egyeduralkodó feltétel nélküli tiszteletén múlik. Izrael királyai viszont nemcsak nem istenek, de az Úr melléjük rendeli a prófétáit, akik, kizárólag a szavuk tekintélyével, a király mellett részt vesznek a kormányzásban. Van király, aki hallgat a prófétára, van, aki nem, sőt halálra is üldözi, de a király és a próféta egymás mellé rendelt szerepe folyamatosan jelen van. Ebben a felállásban politikai intézménnyé lesz a királyt Isten akarata szempontjából, azaz morális szempontból támogató vagy kritizáló próféta. A Názáreti Jézus ebben a számára természetes hagyományban élve végezte a szolgálatát, gyakran idézett a kortársai számára is ismerős prófétai igéket. Híres tanításai, hogy választani kell Isten és a mammon között, vagy add meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami Istené, csak abban a helyzetben értelmezhetők, ha valaki el is mondja, hogy mit jelent Isten tisztelete, mi az, amivel egyedül neki tartozunk.

A Jézus által is gyakorolt prófétai szolgálat kapott egy világtörténelmi távlatú értelmezést később Augustinusnak a két városról szóló munkájában (*De civitate Dei*), amelyre Bibó is felfigyelt, és Európa későbbi politikai fejlődése szempontjából döntő fontosságúnak tartott. Az Isten városa (*civitas Dei*) a próféta perspektíváját testesíti meg, amely a földi város (*civitas terrena* vagy *civitas diaboli*) számára a morális mércét jelenti, amelyhez a világi uralkodónak igazodnia kell. A próféta és a király ókori izraeli pluralitása a középkori Európában többféle módon is tovább élt. Megjelent a hűbéri kapcsolatok logikájában, ahol a hűbérúr és a hűbéres kölcsönös szolgáltatásokról szóló szerződést kötött. Megjelent a császár és a pápa egymás mellé rendelt hatalmában, ami a megegyezés kényszerét, később a megegyezésre törekvés kultúráját hozta létre, annak ellenére is, hogy akár a pápa, akár a császár gyakran eltévesztette a szerepét. (Ezt a helyzetet írja le Luther az Isten

kétféle kormányzásáról szóló gondolataival, amelyek, ha jól értjük őket, ma is megvilágító erejűek lehetnek.) Ezek az ókori és középkori fejlemények vezettek végül el a mai nyugati liberális demokrácia intézményrendszeréhez és politikai kultúrájához: szervezettebb fejlődés révén, mint például Angliában; egy szélsőségesen erőszakos forradalom közjátékával, mint Franciaországban; egy távoli földrész sokféle kísérletre alkalmas világában, mint az Egyesült Államokban; Európa északi peremén, a viszonylagos elszigeteltség (és az evangélikus szemléletmód) védeltségében, mint a skandináv országokban; végül a pusztítás és önpusztítás megrázkodtató sokkjából felépülő Németországban.

Ebben a (geopolitikai és teológiai szempontból is kiegészített) nagy képben értelmezi és emeli ki Bibó Krisztus személyiségének páratlan jelentőségét. Krisztus Bibó számára elsősorban Isten embere, aki bennünket, embereket arra tanít, hogy hogyan élhetnénk jobb, a félelemtől és az erőszaktól szabadabb emberi életet. Nemcsak tanít, hanem cselekszik is, példát is mutat: cselekedeteinek a koronája az önként vállalt szenvedése és halála. Így testesíti meg Krisztus „a békeeséses tűrés világát meggyőző erejét”, ahogyan Bibó fogalmaz. A félelemtől és az erőszaktól megszabadító krisztusi gesztusok közül Bibó kettőt emel ki: a Hegyi beszédből az aktív erőszakmentes ellenállás lehetőségeit megmutató lépéseket (másik arc, felsőruha, második mérföld; Mt 5,38–41) és a házasságtörő nő megkövezését megakadályozó tettet (hallgat, majd így szól: az dobja rá az első követ, aki nem vétkes; Jn 8,1–11). Mindkét gesztus egyszerre törekszik a megszorongatott ember életének a megmentésére (ne tégy olyan kétségbeesett erőszakos lépést, amelyért megtorlásul elvehetik az életedet) és a méltóságának a megmentésére (ne hagyd, hogy porig alázzanak, és elvegyék az önbecsülésedet). Mindkét gesztus azt szolgálja, hogy életben maradjunk, de ne pusztán túléljünk egy-egy gyilkos helyzetet, hanem egészséges, felelős, a sorsát a saját kezében tartani képes, morális szempontokra is érzékeny, a másik ember jogos igényeivel is számoló, aktív emberek maradjunk. Demokraták, akik nélkül nincs demokrácia.

Mire Bibó ezeket a sorokat megfogalmazta, Jézus aktív erőszakmentes ellenállásra tanító gyakorlatai kipróbálásának két nagy, nemzetközi léptékű, kortárs kísérlete is közismert volt: Mahátmá Gándhí indiai felszabadító mozgalmanak és Martin Luther King amerikai polgárjogi mozgalmanak a stratégiái. Mindkettőjüket meggyilkolták, jelölve annak,

hogy az út, amelyet választottak, kockázatos. De az is kiderült, hogy olyan politikai környezetben, amely ismeri és tiszteli azt a politikai kultúrát, amelyet Bibó leírt, ezek a stratégiák sikerrel alkalmazhatók. India is, az Egyesült Államok is egykori brit gyarmatként kapcsolódik a morális kritikára érzékeny hatalomgyakorlás hagyományához. Olyan politikai környezetben, amely a morális kritikát elutasítja (Hitler vagy Sztálin diktatúrája és a világ több országa ma is), ez a stratégia nem hozhat sikert, a képviselőit rövid úton elteszik láb alól, legfeljebb távolra ható példát adhatnak azoknak, akik egyszer újra megpróbálják ezt az utat járni. Ennek a stratégiának a szempontjából Bibó Magyarország is reménytelen helynek számított, a rendszerváltozással viszont váratlan lehetőségünk nyílt arra, hogy a politikai kultúránk világát megnyissuk a Bibó által is leírt folyamatot képviselő közösségek hatása előtt. Hogy ebben azóta meddig jutottunk, vagy ezután meddig juthatunk el, ezek olyan kérdések, amelyekre még nincs biztos, megnyugtató válaszunk.

Beszélgessünk arról, hogy milyen ma Magyarország politikai kultúrája, amelyet részben a rendszerváltás előtti időből örököltünk, részben az azóta eltelt évtizedek alatt magunk is formáltunk. Mit tud nyújtani a politikai kultúránk az életét és a biztonságát féltő kisembernek, a szegénynek, a betegnek, a peremre szorulónak, a jövővénynek? Mit tud nyújtani ahhoz, hogy megalázó tapasztalatok ellenére is megőrizzük az emberi méltóságunkat? Mit tudunk tenni azért, hogy a nálunk kiszolgáltatottabbak is meg tudják őrizni a méltóságukat?

Bibliográfia

RÖVIDÍTÉSEK

BIÉD = HUSZÁR Tibor – LITVÁN György – S. VARGA Katalin (szerk.) 1995.

Bibó István (1911–1979). Életút dokumentumokban. 1956-os Intézet – Osiris – Századvég, Budapest.

BIÖ = *Bibó István összegyűjtött írásai.* 1–3. köt. Kalligram Kiadó, Budapest, 2016–2020.

BIV = BIBÓ István 1986–1990. *Válogatott tanulmányok.* 1–4. köt. Vál. Huszár Tibor. Szerk. Vida István. Magvető, Budapest.

HIVATKOZOTT MŰVEK

BÉRES Tamás – CSEPREGI András – KODÁCSY-SIMON Eszter – RÉZ-NAGY Zoltán
– SIMON Z. Attila: *Remélj! Evangélikus hittankönyv 12. osztályosok
részére*. Luther Kiadó, Budapest, 2017.

SZENT ÁGOSTON: *Isten városáról / De civitate Dei*. 1–4. köt. Ford. Földváry
Antal. Kairosz, Budapest, 2005–2009.

Múlt és jelen szolgálói

Évfordulók 2022-ben

GALAMBOS ÁDÁM

Bevezető

Az egyháztörténeti évfordulókat feldolgozó, szöveggyűjtemény jellegű sorozatunkban arra törekedtünk, hogy a gyülekezeti csoport számára ne elsősorban történeti beszámolóvá vagy előadássorozattá váljanak ezek az alkalmak, hanem sokkal inkább aktuális kérdések közös megvitatásának lehetőségei legyenek. Így az egyes évfordulókat kiindulópontként kezeltük, és olyan az eseményhez, személyhez kapcsolódó kérdéseket vázoltunk fel, amelyek a mai gyülekezeti életet is meghatározhatják. A sorozat célja a múltat és jelent összekötő, formáját tekintve beszélgetős gyülekezeti alkalom vázlatának közreadása. Több helyen is jeleztünk segédanyagokat, valamint a digitális háttértárban vetítésre alkalmas képeket, többféle választási lehetőséget is összegyűjtöttünk, hogy minél könnyebben lehessen a sorozatot az adott gyülekezeti csoporthoz „igazítani”. Amennyiben a közösség nyitott rá, ajánljuk, hogy az egyes fejezeteket ne csak a csoportvezető „prezentálja”, hanem próbáljunk meg minél többeket megkérni, hogy ők is készüljenek az alkalomra.

290

Kronológia

(Kiemelve azok az események, amelyekhez feldolgozási javaslatot közlünk.)

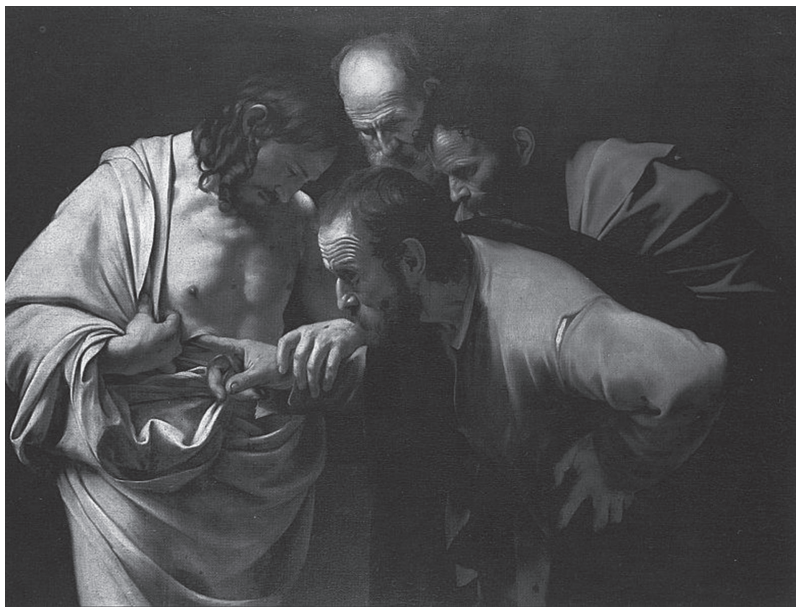
A szerző ezúton mond köszönetet Czenthe Miklósnak, H. Hubert Gabriellának és Korányi Andrásnak a kronológia összeállításához nyújtott segítségért.

- **72 körül: Tamás apostol vértanúsága Milapurban (?–72)**
- 167 Polükarposz mártírhalála (?–167)
- 367 Húsvéti levél (Atanáz)
- 397 Elhunyt Ambrosius (?–397)
- 622 hidzsra
- 632 Elhunyt Mohamed (570–632)
- 1077 Canossa-járás
- 1122 wormsi konkordátum
- 1147–1492. Második keresztes hadjárat
- 1222 Aranybulla
- 1452 Megszületett Girolamo Savonarola (1452–1498)
- **1472 Megszületett id. Lucas Cranach (1472–1553)**
- 1497. Megszületett Philipp Melanchthon (1497–1560)
- 1522: Luther lefordítja görögről német nyelvre az Újszövetséget
- 1522: Luther visszatérése Wittenbergbe (1522–1525)
- 1522 Paul Speratust a reformáció tanainak terjesztése miatt kutasították Bécsből
- 1522. márc. 23.: A törökök elleni védelem támogatására összehívott nürnbergi birodalmi gyűlés
- 1542 Speyeri birodalmi gyűlés
- 1547 Schmalkaldeni háború
- 1557 A magyarországi evangélikus teológiai képzés megalapítása (Evangélikus Hittudományi Egyetem)
- 1572. augusztus 23–24. Szent Bertalan éjszakája
- 1592 Elhunyt Károli Gáspár (kb. 1529–1592)
- 1622. június 4-én Sopronban nádorrá választják Thurzó Szaniszlót
- 1622. április 19. XV. Gergely pápa bíborossá kreálja Richelieu-t
- 1672 Elhunyt Heinrich Schütz (1585–1672)
- 1722 Herrnhuti testvérközösség megalapítása
- 1722 Háromszáz éves gyülekezeteink megalapítása: Mezőberény, Pilis, Szarvas, Sárszentlőrinc
- 1727 Elhunyt August Hermann Francke (1663–1727)

- 1742 Megszületett Tessedik Sámuel (1742–1820)
- 1802 Megszületett Kossuth Lajos (1802–1894)
- **1822/23 Megszületett Petőfi Sándor (1822–1849)**
- 1822 Megszületett Albert Ritschl (1822–1889)
- 1822 Megszületett Kerényi Frigyes (1822–1852)
- 1822 Megszületett Orlai Petrich Soma (1822–1880)
- 1847 Elhunyt Schedius Lajos (1768–1847)
- 1847 Megszületett Mikszáth Kálmán (1847–1910)
- 1892 Megszületett Martin Niemöller (1892–1984)
- 1892 Megszületett Reinhold Niebuhr (1892–1971)
- 1897 Megszületett Karner Károly (1897–1984)
- 1902 Megszületett Szabó József (1902–1986)
- 1902 Megszületett Wigner Jenő (1902–1995)
- 1912 Megszületett Kendeh György (1912–2000)
- 1912 Megszületett Sulyok Imre (1912–2008)
- 1912 Megszületett Ottlik Géza (1912–1990)
- 1922–1925 A Katolikus Akció felállítása több európai országban
- 1922 Elhunyt Pecz Samu (1854–1922)
- 1922 Elhunyt Gárdonyi Géza (1863–1922)
- 1927 Lausanne-i ökumenikus konferencia
- 1937 Oxfordi ökumenikus konferencia
- 1947 Létrejön a Lutheránus Világszövetség
- 1947 A kommunista diktatúra kezdete Magyarországon
- **1952 A történeti, négy egyházkerületi rendszer átalakítása kétkerületessé: az Északi és Déli Egyházkerület létrejötte**
- 1952 A fasori és Deák téri iskoláink államosítása
- 1962 Megnyitják a II. vatikáni zsinatot
- 1972 Sztéhlo Gábor megkapja a Világ Igaza címet
- 1972 Elhunyt Vladár Gábor (1881–1972)
- 1972 *Ember és bioszféra* címmel az ENSZ megrendezi környezetvédelmi világkonferenciáját
- **1972. november 19. Magyarországon felszentelik az első lelkesznőt**
- 1982 *Limai dokumentum*
- **1997 Elhunyt Kalkuttai Teréz (1910–1997)**

Tamás apostol mártírhalála

72

Tamás, (héb. 'iker', gör. *Didümosz*): az Újszövetségben egy a tizenkét apostol közül.

A szinoptikusoknál csak az apostolok listáján szerepel (*Mt 10,3; Mk 3,18; Lk 6,14; ApCsel 1,13*). *János evangéliumában* több helyen találkozzunk vele, figyelmet érdemlő szerepekben.

Jn 11,16: Tamás vállalja azt a sorsközösséget Jézussal, amely a tanítványoknak életük feláldozását jelenti. *14,5*: a többiek helyett is Tamás fogalmazza meg, hogy még a tanítványok is mennyire nem értették meg Jézust, nem tudták, hova megy, és hogy ő az út. *20,24–29*: a „hitetlen” Tamás húsvét utáni története a tanítvány szíve mélyéből fakadó vallomás, amellyel „*én Uram, én Istenem*”-nek vallja a feltámadt Krisztust.

Az Abgár-legendában Jézus Tamással szerveztette meg Edesszában az evangélium hirdetését, ezért Tamást Szíria északi részében a kereszténység egyik megalapítójaként tisztelték.

Kaiszareiai Euszebiosz Órigenészre hivatkozva mondja, hogy Tamás a pártusok földjén hirdette az evangéliumot. A 3. századi apokrif *irat, Tamás apostol cselekedetei* szerint viszont Tamás Indiában térített, és ott halt mártírhálát.

Tamás apostol nevéhez több apokrif irat fűződik: *Tamás apostol cselekedetei, Tamás apokalipszise, egy gyermekségtörténet* és *Tamás apostol evangéliuma*. (Ez utóbbiról sokáig csak az egyházatyák írásából volt tudomásunk. 1945–46: Nag Hammadiban 13 kéziratot találtak, amelyek közül az egyik szahidi változatban megőrizte ezt az apokrif evangéliumot: „Jézusnak, az Élőnek titkos szavai, melyeket az Iker Júdás Tamás följegyzett”.)

Az apostolok sorában és mint az ácsok és építészek védőszentjét ábrázolták. *Attribútumai*: kezdetben kard vagy lándzsa, később legtöbbször derékszögelő, néha kő, kehely, szív (ez arra utal, hogy megérintette Krisztus sebé). Fiatalos, sima arccal ábrázolták, a gótika óta szakállas-ként. Gyakran szerepel Becket és Aquinói Tamással együtt. A művészet kedvelt témája volt a hitetlen Tamás (*Jn 20,24–29*).

KÉPEK

- Caravaggio: *Tamás hitetlensége* (kb. 1602)
- Diego Velázquez: *Tamás apostol* (1619)
- Andrea del Verrocchio: *Krisztus és Tamás apostol* (1464–1483)
- Peter Paul Rubens: *Tamás apostol mártírhála* (1636–1638)

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Beszéljessünk az apostolokról. Kiről mit tudunk? Miért fontosak az apostolok?
- Tamás apostol nevéhez számos apokrif irat kötődik. Mit jelentenek az apokrif iratok? Miért nem kerültek be a kánonba? Mutassunk és olvassunk fel részleteket apokrif iratokból.
- Hitetlen Tamás – így nevezzük leggyakrabban Tamás apostolt. Mit jelent hit és hitetlenség?

- A téma megbeszéléséhez vegyük figyelembe Paul Tillich alábbi megállapításait: „A kétely nem a hit ellenlábasa, a hit alkotórésze.”¹ „A végeesség magában foglalja a kételyt.”²
- „...az egészséges hit és az egészséges kételkedés nem zárják ki egymást, sőt együtt járnak. Erre talán Tamás apostol az egyik legnagyobb példája. Nem véletlen, hogy az úgynevezett »keresők istentiszteletét« éppen Tamás-misének nevezzük”³ – olvassuk Gáncs Péter tanévnyitó istentiszteleten elhangzott gondolatát. Beszéljünk a keresők istentiszteletéről.
- Mit jelent keresőnek lenni? – tehetjük fel a kérdést, de talán szerencsésebb megkérdeznünk, hogy hogyan viszonyulunk gyülekezetként és hívőként a keresőkhöz. Tudunk-e partnerük lenni a végesről és végtelenről, kereszténységről és világnézetről való dialógusban? Helyet kínálunk-e számukra, bizalmat kapnak-e tőlünk, hogy feltehessék, megélhessék a kérdéseiket? Nyitottak vagyunk-e rájuk, vagy elzárkózunk tőlük?
- A kételkedőkkel, keresőkkel folytatott dialógus arra is jó alkalom, hogy önmagunk identitásával, hitével találkozzunk. Amennyiben „kényes kérdések” kerülnek elő, akkor lehetőséget kapunk arra, hogy „megmérjük” hitünket, meggyőződésünket. Mennyire élünk ezzel a lehetőséggel? Mit kaptunk a keresőkkel történő beszélgetések által?
- Bár hitünk lehet szilárd, de kérdéseink mindig vannak – ez természetes rendje életünknek. Biztassuk a jelenlévőket – amennyiben lehetséges, akkor mutassunk is számukra példát –, hogy osszák meg a hittel kapcsolatos vívódásaikat. A közös megbeszélésnél figyeljünk arra, hogy a csoport tapintatos legyen a másikkal, kellő nyitottságra van szükség az őszinte, ugyanakkor egymást erősítő beszélgetéshez.

1 <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Gondolattar-kristo-nagy-istvan-gondolattar-1/>.

2 TILICH 1996, 292. o.

3 GÁNC 2018, 128. o.

Megszületett id. Lucas Cranach festőművész

1472

Idősebb Lucas Cranach egy festő fiaként született 1472-ben a franciaországi Kronachban. 1501 és 1504 között Bécsben tartózkodik, majd utána a szász választófejedelem, Bölcs Frigyes udvari festője lesz. 1508-tól képein már feltűnik mesterjele, a kígyó és monogramja. Már ebben az időben is több megbízást teljesít Németalföldön fejedelmének.

Két évvel később házasságot köt Barbara Brengieberrel, a gothai polgármester lányával. A következő években terjedelmes házában műhelyt alakít ki, amely sokoldalú művészmanufaktúraként üzemel.

A két fia, Hans és Lucas (az ifjabb) 1513?-ban és 1515-ben születtek. Mind a két fiú apja mesterségét űzte tovább. 1517-ben és 1519-ben megszületett két lánya, Ursula és Barbara. 1520-ban Cranach gyógyszerári monopóliumot kap. Anna lányának, aki ez időben született, Luther volt a keresztapja. 1523-tól Cranach rövid ideig nyomdát üzemeltet, később könyvesboltot nyit. Luther és Katharina von Bora esküvőjén Cranach volt az egyik tanú, és ő volt Luther első gyermekének, Johannesnek a keresztapja is.

Cranach volt Wittenberg egyik leggazdagabb és legmegbecsültebb polgára. Sok évig volt a wittenbergi városi tanács tagja, majd többször választják meg polgármesternek is. 1537-ben Bolognában meghal tehetséges fia, Hans. Három évvel később meghal felesége, Barbara. 1547-ben V. Károly császártól kegyelmet kér a rab János szász választófejedelemnek. Cranach 1552-ig Weimarban él a választófejedelem udvarában, és ott is hal meg 1553-ban nyolcvanegy évesen.

A Szépművészeti Múzeum gyűjteményei több mint harminc alkotást – festményeket és grafikákat – őriznek az id. Lucas Cranach műhelyében készült több ezer mű közül. A múzeum animációs kisfilmet készített Cranach életéről.⁴

A filmről:⁵ A kisfilm Cranach szűkebb és tágabb környezete, Wittenberg és a német fejedelemségek bemutatásával kezdődik. A festő a wittenbergi fejedelem udvari festőjeként kezdte a pályáját, itt ismerkedt meg Luther Mártonnal is. Cranach óriási szerepet játszott a protestáns eszmék közérthetővé tételében. Luther tanainak vizuális formába öntésével és bibliafordításának illusztrálásával messzemenőig meghatározta a reformáció képi világát. Házi nyomdájában hatalmas mennyiségben nyomtatta a fametszetekkel illusztrált röplapokat, amelyek hamar eljutottak Európa szinte minden pontjára. 1522-ben ő nyomtatta ki először Luther *Szeptemberi Bibliáját*, a Jelenések könyvét fametszetekkel illusztrálta – ezekből az illusztrációkból a múzeum grafikai gyűjteménye is őriz egy példányt. Luther és Cranach kapcsolata azonban nem korlátozódott ezekre a feladatokra. Szoros barátságuk bizonyítéka, hogy a festő volt a reformátor esküvői tanúja 1525-ben,

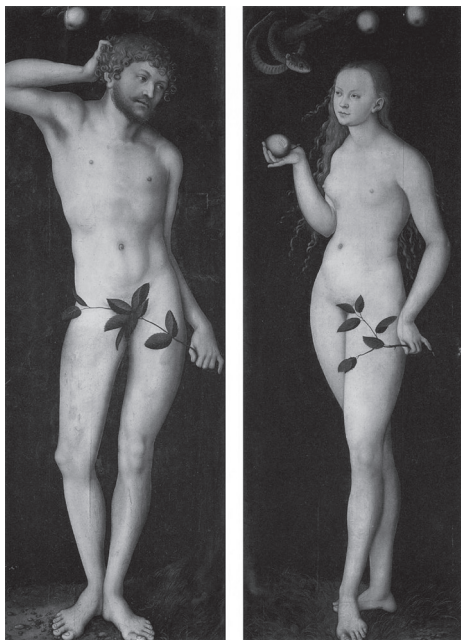

4 https://youtu.be/dhU0oa_CrRI.

5 <https://www.szepmuveszeti.hu/lucas-cranach-a-reformacio-festoje-animacios-kisfilm/>.

majd első fiának keresztapja is. Luther cserébe Cranach legfiatalabb lánya, Anna keresztapaságát vállalta el. A festő az ily módon családtaggá vált Luthert, annak feleségét és szüleit is több alkalommal megfestette.

Cranach mai szemmel nézve is megdöbbentően sokféle dolgot csinált egyszerre: elsősorban festő volt és grafikus, de könyvkiadót és nyomdát is üzemeltett, kereskedő volt, üzletember és diplomata, ráadásul egy időben ő töltötte be Wittenberg polgármesterének tisztét is. Udvari művészként Európa egyik legproduktívabb és legnagyobb létszámú festőműhelyét vezette, amelyben fiai (Hans és ifj. Lucas) is tanultak és dolgoztak. Ez igazi nagyvállalat volt, ahol Cranach akár harminchat festősegédet is foglalkoztatott egyszerre. A műhelyben a mester által létrehozott mintarajzok és sablonok alapján valóságos „sorozatgyártás” folyt. Cranach sokszor saját magát is „másolta”, egy-egy kompozícióját, például a népszerű Salomé-t nagy példányszámban festette meg és variálta. Összesen több mint ötezer mű került ki a műhelyéből, ebből több mint ezerötyszáz maradt fent napjainkra.

KÉPEK⁶

- *Kálvária* (1503)
- *A pihenő szent család* (1504)
- Luther apjának portréja (1527)
- *Ádám és Éva* (1528)
- *A megváltó Krisztus* (1552)
- *Az utolsó vacsora* (1547)
- Luther Márton és Philipp Melanchthon portréja (1543)
- *Szentháromság* (kb. 1515)
- *Törvény és kegyelem* (1529)
- Katharina von Bora portréja (kb. 1530)
- *Az ember bukása* (1531)

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Beszélgessünk id. Lucas Cranach és Luther személyén keresztül a reformáció koráról.
- Vetítés segítségével beszélgessünk id. Lucas Cranach alkotásairól.
- A reformáció korát meghatározta a könyvnyomtatás és a sokszorosítás. Utóbbi nemcsak az írott szövegre, de a képekre is kiterjedt. Mai kultúránkat a vizualitás erősen meghatározza, a kommunikáció egyik legerősebb közlési lehetősége a vizuális kommunikáció. Vitassuk meg, hogy a gyülekezet milyen formában használja belső és külső kommunikációjához a vizuális kommunikációt. Miben lehetne fejlődni, tovább erősödni? Kik azok a gyülekezeti tagok, akik ebben a folyamatban szerepet tudnak vállalni?
- Id. Lucas Cranach személye kiváló lehetőséget nyújt arra, hogy megvitassuk kultúra és egyház viszonyát. Míg a reformáció korában és lényegében a 20. századi művészetig a művészet meghatározó témája a Biblia volt, ez a 20. századtól kezdve egyre inkább visszaszorult. Mi lehet ennek az oka? Mit tehetne az egyház? Hogy viszonyulunk a klasszikus és a kortárs művekhez?

6 A képek nagy, kivetíthető méretben letölthetők a digitális háttértárból.

A történeti, négy egyházkerületes rendszer átalakítása kétkerületessé: az Északi és Déli Egyházkerület létrejötte

1952

E témakör feldolgozásához Kovács Rudolf Zoltán *Kényszerpályák mentén – az 1952-es evangélikus egyházszervezeti átalakítás története*⁷ című tanulmányából válogattunk részleteket.

1952-ben az Északi és a Déli Egyházkerület megszervezésével a Magyarországi Evangélikus Egyház történetének fontos fejezete ért véget. A régi egyházszervezet, amelyet III. Károly (1711–1740) alakított ki a I. és a II. Carolina Resolutio (1731, 1734) révén, az állam és a belső kényszerek nyomására, de az evangélikus egyház döntésével került felszámolásra. Olyan egyházkerületek szűntek meg ekkor, amelyek némelyik római katolikus egyházmegyénel is hosszabb múltra tekinthettek vissza, és generációk hitéletbeli kereteit adták meg századokon keresztül. Az új egyházszervezetet egy kisebb ország adottságaihoz igazították, aminek következményeként az állampárt teljesen az ellenőrzése alá tudta vonni az evangélikus egyházat.

7 <https://ujkor.hu/content/kenyszerpalyak-menten-az-1952-es-evangelikus-egyhazszervezeti-atalakitas-tortenete>.

A demográfia felől megközelítve a kérdést, a történelmi Magyarország területén a Horvát Társkirályság nélkül az evangélikus lakosság rendkívül aránytalanul oszlott meg. A nagy evangélikus tömbök Felvidéken, Délkelet-Magyarországon és Nyugat-Dunántúlon helyezkedtek el. A II. Carolina Resolutio rendelkezései alapján négy egyházkerületet állítottak fel: a Dunántúli, a Dunáninnen, a Bányai és a Tiszai Evangélikus Egyházkerületet.

Az első világháború előtt, 1910-ben tartott népszámlálás adatai szerint az evangélikus lakosság a közvetlenül Magyarországon élő 18 264 533 főből 1 306 384 főt tett ki, ami a lakosság 7,2 százalékát jelentette, ezen belül a magyarság tette ki az egyház tagjainak 31, a tótok (szlovákok) 34,6, a német ajkúak pedig 32,6 százalékát. A későbbi trianoni határokon belül viszont csak 485 036 evangélikus maradt, számarányuk pedig 6,4 százalékot tett ki az ország összlakosságához képest. 1920-ban ennek megfelelően 7 980 143 fő lakott az ország területén, 6,2%-uk, vagyis 497 012 fő tartozott az evangélikus felekezethez. A nemzetiségi arányok pedig a határmódosítások és a háborút követő lakosságcsere miatt jelentős mértékben a magyarok felé tolódtak el.

1930-ra – az intenzív Magyarországra irányuló áttelepülésnek köszönhetően – az ország lakossága 8 688 319 főre duzzadt fel. Az evangélikus közösség létszáma 534 165 főre nőtt, viszont az arányuk 6,1%-ra csökkent. Az 1938–1941 közötti területi gyarapodások révén 14 683 323 főre emelkedett a lakosság létszáma, az evangélikus egyház lélekszáma pedig 729 929 főre gyarapodott, viszont a lakosságon belüli arányuk tovább csökkent, így a lakosságnak már csupán 5 százalékát tették ki az evangélikusok.

A második világháború elvesztése magával hozta a megszerzett területek elvesztését is, így Magyarország lélekszáma 9 204 799 főre esett vissza. 1945 után a Csehszlovákiával kötött lakosságcsere-egyezmények és a német ajkú lakosság kitelepítése érzékenyen érintették az evangélikus egyház populációját; a nemzetközi egyezmények végrehajtását követően az evangélikusok létszáma 482 152 főre esett vissza. Az 1920 és 1949 közötti demográfiai változások a magyarországi evangélikus lakosságot összességében igen negatívan érintették.

Az egyház korabeli dokumentumai és jegyzőkönyvei alapján megállapítható, hogy az 1920-as trianoni békét követően a Magyarországi

Evangélikus Egyház a „békediktátum” elleni dacos tiltakozásképpen elutasította egyházszervezetének az új országhatárokhoz való igazítását, mivel az egyházi elitben az ilyen szintű „területi megcsonkítást” el nem fogadó magyarok aránya tovább nőtt a területi veszteségeket követően.

Ez azt jelentette, hogy az az egyházszervezet, amely az 1918 előtti Magyarország méreteihez, közigazgatási szerkezetéhez és népességeihez igazodott, megcsonkítva élt tovább. A négy egyházkerület (Bányai, Dunántúli, Dunáninneni, Tiszai Egyházkerület) közül kettő, a Dunáninneni és a Tiszai Egyházkerület területeinek túlnyomó része a Magyar Királyság utódállamaihoz került át, míg a másik két kerület sokkal kisebb területi veszteségeket szenvedett el. Így óriási aránytalanságok alakultak ki az egyházon belül mind a közigazgatási egységek nagysága, mind a hívek száma, mind az anyagi források tekintetében. A helyzetet tovább súlyosbította, hogy a hívek kétharmada is az utódállamokhoz került, ami az egyház anyagi alapjait is megrengette.

1931–1937 között élénk vita alakult ki az egyházi közép- és felső vezetői körökben az arányosítás kérdésében, amit főként a rossz anyagi helyzet motivált. A felvetések a csonka egyházkerületek ideiglenes összevonását vagy pedig a nagyokhoz csatolását javasolták. A protestáns felekezetek decentralizáltságából adódóan az ilyen típusú döntéseket csak az érintett felek kezdeményezhették és bonyolíthatták le – ezt viszont nem voltak hajlandók meglépni és felvállalni, mert féltek, hogy ezzel elismerik a trianoni békeszerződés véglegességét. A zsinati és püspöki értekezletek nyilvános jegyzőkönyveiből kivehető vitát a korabeli evangélikus sajtóorgánumok – a források tükrében – elhallgatták a nagyközönség előtt.

Az átszervezés elvi megfontolásának az 1938 és 1941 között megvalósuló területi gyarapodások vetettek véget. A háború és ezzel együtt a területi visszacsatolások elvesztésével szembe kellett nézni azzal, hogy az arányosítás kérdését rendezni kell.

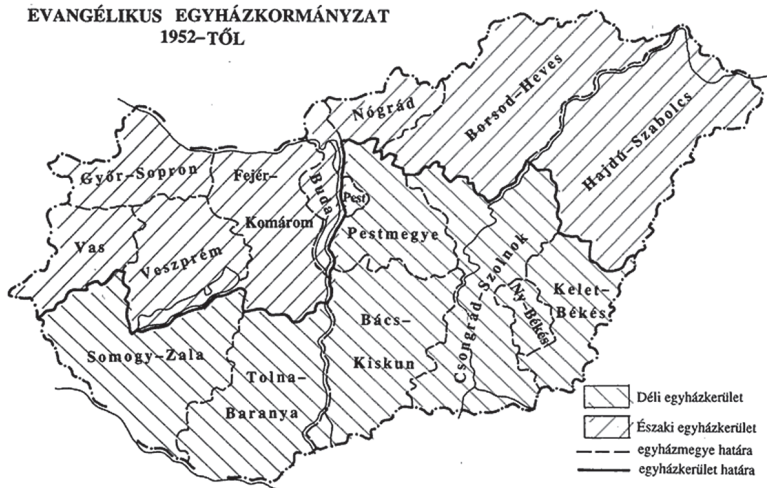
Az átszervezés előkészítésére már az 1948–1952-es zsinatot megelőzően elindult a munka a belső fórumokon. Dr. Sólyom Jenő, az evangélikus felekezet egyik prominens személye és az I. számú szakbizottság tagja és előadója 1948 és 1950 között a *Lelkipásztor* című evangélikus

lelkészi havi lap hasábjain több cikkében is foglalkozott az átszervezés kérdésével.

Sólyom cikkeiben nem pusztán bemutatott több elképzelést, hanem részletesen elemezte is azokat. Ezek között a tervezetek között voltak olyanok, amelyek a kerületek számát lecsökkentették volna egyre, esetleg kettőre vagy háromra, de olyan is akadt, amelyik a területi átrendezések mellett megtartotta volna mind a négy egyházkerületet. A különböző felvetések mögött szakmai, pasztorális és anyagi megfontolások egyaránt meghúzódtak.

1950-ben vezették be az új állami közigazgatási rendszert, amely elkerülhetetlenné tette a régi egyházmegyei rendszer átalakítását is, az 1952. március 12-én tartott országos értekezlet egy javaslatot állított össze, amelyben azt mondták ki, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház egyházszervezetét annak valóságos teherbírásához és méreteihez kell igazítani. A zsinat elfogadta a koncepciót, valamint a két egyházkerületből álló szervezeti modell mellett foglalt állást. Leszögezték a dokumentumban, hogy a korábban és széles körben elfogadott átrendezési irányelvek mentén szeretnék egyszerűsíteni az egyházi szervezetet, illetve kidolgozni az erre vonatkozó javaslatot.

EVANGÉLIKUS EGYHÁZKORMÁNYZAT 1952-TŐL

Az értekezlet javaslatai alapján az I. számú zsinati szakbizottság az alábbi hat irányelvet határozta meg és dolgozta ki IX. számú tervezetében: „1. Az egyházmegyék határait az államigazgatási megyék határaihoz kell igazítani. 1.1. Az egyházmegye és a közigazgatási megye határai fedik egymást. 1.2. Egy egyházmegye két megyét foglal magában. 1.3. Egy megye területén kettő egyházmegyét hoznak létre. 2. Kettő egyházkerületet kell felállítani. 3. A területi reformok az egész országra kiterjednek. 4. Az újonnan felállított kerületekben joghatósága egyenlő számú egyházmegyékre fog kiterjedni. 5. A kerületekben lehetőség szerint egyenlő számú lelkészi állás legyen. 6. Mindkét kerület székhelye Budapest főváros legyen.”⁸

Első ízben került megnevezésre a két új püspökség, az Északi és a Déli Egyházkerület, emellett kitértek még a lehetséges új megyei beosztásra is. Ezen elképzelés szerint az Északi Egyházkerület része lett a Hajdú-Szabolcsi, a Borsod-Hevesi, a Nógrádi, a Budai, a Fejér-Komáromi, a Veszprémi, a Vasi és a Győr-Soproni Evangélikus Egyházmegye, míg a Déli Egyházkerületé a Kelet-békési, a Nyugat-békési, a Szolnok-Csongrádi, a Bács-Kiskun, a Pest megyei, a Pesti, a Tolna-Baranyai és a Somogy-Zalai Egyházmegye.

A tervezet szerint a két új püspökség területén nyolc-nyolc esperesség és százhetvenhárom, illetve százhetvenöt lelkészi állás került kialakításra. Az elméletileg és látszatra arányosnak tűnő megoldáshoz képest az északi kerület területén százhatvankét egyházközségben 172 848 lélek, míg a déli kerület területén százötvenöt egyházközségben 251 766 lélek élt.

A törvényjavaslat kifejtette továbbá azt is, hogy miképp felel meg a tervezet a lefektetett irányelveknek. Az első irányelvben megfogalmazott feltételek alapján a felállítandó tizenhat egyházmegyéből ötben egybeestek az egyházi és a közigazgatási határok (Nógrádi, Veszprémi, Vasi, Győr-Soproni és Bács-Kiskun Egyházmegye), hat esetben viszont az egyházmegye területén két közigazgatási megye volt található (Hajdú-Szabolcsi, Borsod-Hevesi, Fejér-Komáromi, Szolnok-Csongrádi, Tolna-Baranyai és Somogy-Zalai Egyházmegye). Egy egyházmegyében egy közigazgatási megye területére két esperesség esett: Kelet-békési

8 EOL Zsinati ügyek, Zsinati iratok és jegyzőkönyvek 1948–1953 (16. doboz). Zsinat 1948–1952. IX. számú Tervezet – Egyházmegyék és Egyházkerületek beosztása 1.

és Nyugat-békési Egyházmegye. Az első irányelv alól két település képzett kivételt, mert Nagybörzsönyt a Budai Egyházmegyéhez, míg Erdet a Fejér–Komáromi Egyházmegyéhez osztották be.

A hatodik irányelvben megfogalmazott igényt, hogy mindkét püspök székhelye Budapest főváros legyen, csak a főváros „kettéválasztásával” látták megvalósíthatónak: Buda városrészből különálló egyházmegyét alakítottak ki Budai Egyházmegye néven, amely az északi kerülethez tartozott, míg Pest városrész a Déli Egyházkerülethez.

A hat irányelvből az első elv kivételével mindegyik százszázalékosan teljesült. A háromszáztizenhét evangélikus településből kettő esetben nem valósulhatott meg az első irányelv, viszont 99,5 százalékuknál igen.

A X. tervezet az új I. törvénycikk átmeneti rendelkezéseit foglalta össze *Magyarországi Evangélikus Egyház egyházközségeinek egyházmegyékbe és egyházkerületekbe való beosztásáról* címmel.

A tervezet 1. paragrafusában a zsinat önmagának biztosította az egyházközségek egyházmegyékbe és egyházkerületekbe való beosztásának, továbbá az egyházmegyék és egyházkerületek száma meghatározásának jogát. A 2. paragrafus kimondta a közigazgatási határok figyelembevételének az elvét. A tervezet 3. paragrafusa rendelkezett az egyházmegyék egyenlő beosztásának és a lelkési állások közel egyenlő számának az elveiről. A 4. paragrafusban véglegesítették a IX. tervezetben felsorolt egyházmegyék elnevezését és területét. Az 5. paragrafus tételesen felsorolta az új egyházmegyékbe beosztásra kerülő egyházközségeket. A 6. paragrafus az egyházmegyék új beosztását követően – mintegy köztes lépésként – a Tiszai Egyházkerülethez osztotta be a Nógrádi, a Budai, a Fejér–Komáromi, a Veszprémi, a Győri–Soproni és a Vasi Egyházmegyét, a Bányai Egyházkerülethez a Tolna–Baranyai és a Somogy–Zalai Egyházmegyét. Az addig fennállt négy püspökség helyett kettőt alakított ki Északi Evangélikus Egyházkerület és Déli Evangélikus Egyházkerület néven. Ily módon az egyházkerületek történelmi beosztása és elnevezése megszűnt.

A 7. paragrafusban az új püspökségek joghatóságát a IX. tervezetben ismertetett beosztás szerint határozták meg. A 8. paragrafusban rögzítették, hogy mindkét új püspökség székhelye Budapest főváros lesz. Az északi kerület székhelyéül a vári egyházközséget (ma Budavári Evangélikus Egyházközség), a déli kerület székhelyének a Deák téri

Evangélikus Egyházközséget jelölték ki. A 9. paragrafus szerint a vonatkozó törvény kihirdetése után a változásokat harminc napon belül, míg az egyházkerületekre vonatkozó törvényt hatvan napon belül végre kellett hajtani. A törvény végrehajtásáról kiküldött bizottság gondoskodott, és a területi változásról értesíteni kellett a megyei és fővárosi tanácsokat és az Állami Egyházügyi Hivatalt. Végül a törvény kihirdetéséről az egyetemes közgyűlés elnöksége gondoskodott.

A zsinat I. számú szakbizottsága 1952. április 30-ai ülésén véglegesítette az I. számú törvényjavaslatát, amely *A Magyarországi Evangélikus Egyház területi beosztásának újrarendezéséről* címet kapta. A korábban ismertett IX. és X. tervezetek szövegei kerültek be ide néhány kisebb módosítással és kiegészítéssel. A végső szavazást követően az *Evangélikus Élet* hetilap is közzétette a rendelet szövegét.

A törvény kihirdetését követően gyorsan mozgásba lendültek az események, és az egyházmegyék, valamint az egyházkerületek záró közgyűléseire rendkívül hamar sor került, azt követően pedig az alakuló közgyűlésekre is. A sajtóban csak pozitív hírek tömkelege jelent meg, nem mutathatták be a kialakuló vitákat – már ha voltak egyáltalán, mert a levéltári forrásokban nincsenek vitákra utaló anyagok, és a legfontosabb forrás, a zsinati napló, amelyben minden elhangzott felszólalást rögzítettek, elveszett. Így csupán a hivatalos állami és egyházi álláspontot ismertethették ebben az ügyben.

Az egyházszervezet átalakítása felfogható lenne egyszerű adminisztratív lépésként, amely az állami közigazgatási szerkezethez alakította át az egyházszervezetet. Az 1952-es átszervezés azonban ennél sokkal nagyobb horderejű folyamat volt, hiszen az addigi egyházi élet romjában fennmaradt kereteit végleg megsemmisítette. Továbbá a teljes evangélikus felső vezetés Budapestre került fel, ami lehetővé tette az egyháziak teljes ellenőrzését, könnyebbé tette az állami beavatkozást a felekezeti belügyekbe és a vezetőválasztások menetébe is. Ezt az egyházszervezeti rendszert a rendszerváltoztatást követően a zsinat felülbírálta, és 2000-ben felállítottak egy harmadik egyházkerületet Dunántúli Evangélikus Egyházkerület néven.

AZ EVANGÉLIKUS EGYHÁZKERÜLETEK 1952 ÉS 2000 KÖZÖTT

I. Északi egyházkerület
II. Déli egyházkerület

— Egyházkerület-határ 1952-ben
..... Módosult egyházkerület-határ

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Miért fontosak az egyházkerületeink? Mit jelent a számunkra a saját egyházkerületünk?
- Beszélgetési téma: A történelmi egyházkerületeink és a Trianon utáni egyházi lehetőségeink.
- Beszélgetési téma: Az 1950-es évek és az egyház.
- Egyházi élet egyházellenes időben. Idősebb testvéreinket kérjük meg, hogy ha lehet, őszintén elevenítsék fel emlékeiket, és alakuljon ki aktív beszélgetés az időszakról. Volt, aki saját életén tapasztalta meg, mások kevésbé érezték, hogy milyen egyházellenes légkör vette őket körül. Mit jelent a helytállás? Amennyiben a gyülekezet fiataljai megszólíthatók, bevonhatók, akkor kezdeményezzük a középiskolás, egyetemista, fiatal pályakezdő korosztálynál, hogy kezdjenek el videós, diktafonos felvételeket készíteni idősebb gyülekezeti tagokkal. Ezáltal kialakulhat gyülekezetünk *oral his-*

tory gyűjteménye, valamint létrejöhet, megerősödhet a kapcsolat a generációk között.

- Az egyház fölött az állampárt az ÁEH-n keresztül erős befolyást gyakorolt.
- Ajánlott videó: *Befejezetlen múlt* – Mirák Katalin és Soós Viktor Attila beszélgetése (Asztali beszélgetések, 2016.)⁹
- Ajánlott interjú: *Az Állami Egyháziügyi Hivatal – Beszélgetés Soós Viktor Attilával*¹⁰
- Milyen változásokat éltünk meg a gyülekezeten belül a rendszer-váltás időszakában? Mit jelentett az egyházon belül a rendszer-váltás?
- Ki a bűnös? Azaz van-e jogunk mások döntése felett magunknak itélkezni?

Petőfi Sándor

1822

⁹ https://youtu.be/9_rRyvKPRU0.

¹⁰ <https://www.evangelikus.hu/befejezetlen-mult-soos-viktor-attila>.

Petőfi Sándor (1823–1849) életéhez, istenes verseihez Tomka Ferenc *Istenkeresés a magyar irodalomban* című tanulmányát ajánljuk, alább ebből idézünk.¹¹

Petőfi evangélikusnak született. Tanulmányai során megfordult az aszódi evangélikus, a pápai református és a pesti piarista gimnáziumban is. Nem volt vallásos. Keményen kritizálta a vallásosságot, általában a királyi abszolutizmus szövetségesének tekintette az egyházat. Költeményeinek mégis egyik legjellemzőbb vonása a maga sajátos „vallásossága”: szabadságimádata. A filozófia, a lélektan ma mindenféle „idealizmusban”, utópiában felfedezi a vallásos gyökeret, az ember abszolútumkeresését, akkor is, ha valaki az anyagi keretek között, illetve e világban reméli elérni a Teljeset, a Végtelent. (Így beszélnek arról, hogy az ideális kommunizmusba vetett hit is egyfajta valláspótlék volt. Hívó követői az ember és a társadalom utópikus tökéletesedésben, egyfajta földi mennyországban remélték megtalálni az emberi teljesség útját.)

Petőfi szabadságeszménye ugyancsak egyfajta vallási dimenzióba sorolható (s ez kora romantikus szemléletében nem volt egyedülálló). Ha a hívó mindent hite fényében él meg, Petőfi egész költészetét is átjárja az istenített szabadság magasztalása. Megjelenik ez szerelmi vagy tájleíró költészetében is – „Pusztá pusztá, te vagy a szabadság képe, / És szabadság, te vagy lelkem istensége!” (A csárda romjai) –, de egészen sajátosan a szabadságról írt költeményeiben. A szabadság Petőfinél nem egyszerűen politikai vagy társadalmi fogalom, sokkal inkább egyfajta vallásos (esztkatologikus) eszmény.

A világszabadság megvalósulása Petőfi számára új korszakot jelent, amelyben beteljesül az ember, az emberi történelem, megvalósul az ideális, boldog kor: egyfajta földi mennyország. S ezt az ideált sokszor csak valamiféle vallásos jellegű látomásokkal tudja szemléltetni. Ez a „látomásos képalkotás” jellemzi világszabadságról írt költeményeit.

Nem véletlen, hogy látomásos verseinek képeit gyakran a Bibliából veszi, például *A XIX. század költői* című versében szerepelnek próféták, ígéret földje, Mózes, tűzoszlop. Egyik legjellemzőbb látomásos és bibliai képekre építő verse *Az ítélet*, amely a bibliai világvégeének, illetve a Jelesnének könyvének képeit idézi fel. Épp e bibliai képekkel tudja kifejezni

11 TOMKA 2014, 20–23. o.

istenített szabadságálmát; s e képek teszik ezeket a költeményeket különösen emelkedetté, átszellemültté.

Vallásos hevületét jelzi a sokszorta kifejezett vágya: szeretne meghalni a szabadságért (*Egy gondolat bánt engemet; Sors, nyiss nekem tért...*). A halál azonban elképzelésében nem a véget jelenti. Ellenkezőleg, egyfajta vallásos hit nyilvánul meg benne, hogy életadásával egyrészt mintegy belesemmisül a mindenséget átölelő Szabadságba, másrészt mozgatja a mindenséget a Világszabadság megvalósulása felé. (Ez a kifejezetten vallásos jellegű gondolat sem idegen a romantikától – mind annak szerelmi, mind a világszabadságot magasztaló vonulatában.)

1848 márciusában Petőfi azt hitte, hogy álma megvalósul. E kor költeményei eleinte a hazaszeretettől és lelkesedéstől feszülnek, majd a költő válságát tükrözik. Látnia kell, hogy a politika nem az ideálok területe, s a valóságos történések egyáltalán nem felelnek meg az ő eszményi elvárásainak. Ezt a helyzetet, illetve lelkiállapotot tükrözi *Az apostol* című alkotása. Figyelemre méltó, hogy míg korábban a költőt próféta-ként álmodta meg, aki vezeti a népet a Kánaán, a világszabadság felé, *Az apostol* főhőse, Szilveszter (akiben önmagát ábrázolja) már nem a néptől rajongva követett próféta-vezér, hanem magányos hős, akinek egyedül kell vállalnia a szabadság ideáljának hirdetését, mert belátja, hogy a nép még nem érett meg a szabadságeszme befogadására.

E tapasztalat alapján a költő realisabbá és alázatosabbá válik, amint erről *Az apostol* soraiban ír. „Az apostol 10. éneke mindenképp Petőfi látomásos költészetének egyik legszebb alkotása. Az itt megjelenő vízió nem a korábban megismert versek apokaliptikus elemeiből épül fel, nem a vértenger látványát idézi, hanem a Végtelenséggel való találkozás átszellemült, minden eddiginél bensőségesebb, meditatívabb jellegű élményét. A látomás nagy átéltséggel jeleníti meg a világűr mérhetetlen mélységét és az »ős-szellemből« áradó ragyogó fényt”, valamiképp azt a Transzcendens Valakit, akiről Petőfi a maga szabadság-ideáljában egész életében álmodott.

*„És ott a rengetegben,
A fellegekben
Ágaskodó bércek között,
Ahol mennydörgés a folyam zúgása,
S a mennydörgés itéletnap rivalma...*

Vagy ott a puszták rónaságán,
Hol némán ballag a csendes kis ér,
S hol a bogárdöngés a legnagyobb zaj...
Ott megállt az ifjú,
Körültekintett áhítattal,
S midőn szemét s lelkét meghordozá
A láthatár fönnsegein,
Erőt vett rajta egy szent érzemény,
Letérdelt s imádkozék:
„Imádlak, Isten; most tudom, ki vagy?
Sokszor hallottam és sokszor kimondtam,
De nem értettem nevedet.
A nagy természet magyarázta meg
Hatalmad és jószágod...
Dicsértessél, dicsértessél örökre!
Imádlak, Isten; most tudom, ki vagy?”

Később Szilveszter Istenben is csalódik, midőn tapasztalja az emberi rövidlátást, gonosztságot, megéli családja nyomorát, gyermeke halálát. De Petőfi mindezen véres, fájdalmas realitások között is hirdeti a szabadságért, az emberiségért adott élet „isteni” erejét és végső győzelmét:

„A szőlőszem kicsiny gyümölcs,
Egy nyár kell hozzá mégis, hogy megérjék.
A föld is egy gyümölcs, egy nagy gyümölcs,
S ha a kis szőlőszemnek egy nyár
Kell, hány nem kell e nagy gyümölcsnek,
Amíg megérik? ez belékerül
Évezredek vagy tán évmiljomokba,
De bizonyára meg fog érni egykor,
És azután az emberek belőle
Világvégéig lakomázni fognak.
A szőlő a napsugaraktul érik;
Mig édes lett, hány napsugár
Lehelte rája élte melegét,
Hány százezer, hány miljom napsugár?..

A földet is sugárok érlelik, de
Ezek nem nap sugárai, hanem
Az embereknek lelkei.
Miden nagy lélek egy ilyen sugár, de
Csak a nagy lélek, s ez ritkán terem;
Hogyan kívánhatnók tehát, hogy
A föld hamar megérjék?...
Érzem, hogy én is egy sugár vagyok,
Amely segíti a földet megérni.
Csak egy nap tart a sugár élete,
Tudom, hogy amidőn megérkezik
A nagy szüret,
Akkorra én már rég lementem,
S parányi művemnek nyoma
Elvész az óriási munka közt,
De életemnek a tudat erőt ad,
Halálomnak pedig megnyúgovást,
Hogy én is, én is egy sugár vagyok! –
Munkára hát,
Föl a munkára, lelkem!
Ne légyen egy nap, egy perc elveszítve,
Nagy a föladat, az
Idő röppül, s az
Élet rövid. –
Mi célja a világnak?
Boldogság! s erre eszköz? a szabadság!
Szabadságért kell küzdenem,
Mint küzdtek érte oly sokan,
És hogyha kell, elvérzenem,
Mint elvérzettek oly sokan!
Fogadjatok, ti szabadság-vitézek,
Fogadjatok szent sorotok közé,
Zászlótokhoz hűséget esküszöm,
S hahogy véremben lesz egy pártütő csepp,
Kiontom azt, kifeccsentem belőlem,
Habár szívemnek közepén lesz is!”

*Ily vallomást tett... nem hallotta ember,
De meghallotta odafönn az isten,
Fölvette a szent könyvet, melybe
Jegyezve vannak a martírok,
S belé ír a Szilveszter nevet.*

A jövő isteni igazságszolgáltatásába vetett hite mellett – különösen amikor a szabadságharc sorsa egyre kilátástalanabbá vált, de már korábban is – megjelenik verseiben a reménytelenség (közismerten például utolsó versében, a *Szörnyű időben*). De reménytelen versei még kiáltóbbá teszik a költészete egészét jellemző eszkatologikus vágyat a végső Igazság győzelme után.

Petőfi világnézeti útkeresését példázza a következő vers is:

Világosságot!

*Sötét a bányá,
De égnek benne mécssek.
Sötét az éj,
De égnek benne csillagok.
Sötét az ember kebele,
S nincs benne mécs, nincs benne csillag,
Csak egy kis hamvadó sugár sincs.
Nyomoru ész,
Ki fénynek hirdeted magad,
Vezess, ha fény vagy,
Vezess csak egy lépésnyire!
Nem kérlek én, hogy átvilágíts
A másvilágnak fátyolán,
A szemfedőn.
Nem kérdem én, hogy mi leszek?
Csak azt mondd meg, hogy mi vagyok
S miért vagyok?..
Magáért születik az ember,
Mert már magában egy világ?
Vagy ő csak egy gyűrűje*

Az óriási láncnak,
Melynek neve emberiség?
Éljünk-e önnön örömineknek,
Vagy sírjunk a síró világgal? –
Hány volt, ki más szivéből
Kiszíta a vért
Saját javára,
És nem lett büntetése!
S hány volt, ki más javáért
A vért kiontá
Saját szivéből,
S nem lett jutalma!
De mindegy; aki áldozatnak
Od'adja életét,
Ezt nem díjért teszi,
De hogy használjon társinak.
S használ-e vagy sem?
A kérdések kérdése ez,
És nem a „lenni vagy nem lenni?”
Használ-e a világnak, aki érte
Fömláldozá magát?
Eljő-e a kor,
Melyet gátolnak a roszak
S amelyre a jók törekednek,
Az általános boldogság kora?
S tulajdonképen
Mi a boldogság?
Hisz minden ember ezt másban leli;
Vagy senki sem találta még meg?
Talán amit
Mi boldogságnak nevezünk,
A miljom érdek,
Ez mind egyes sugára csak
Egy új napnak, mely még a láthatáron
Túl van, de egykor feljövend.
Bár volna így!

*Bár volna célja a világnak,
Bár emelkednék a világ
Folyvást, folyvást e cél felé,
Amíg elébb-utóbb elérné!
De hátha úgy vagyunk,
Mint a fa, mely virágzik
És elvirít,
Mint a hullám, amely dagad
Aztán lesimúl,
Mint a kő, melyet fölhajítanak,
Aztán lehull,
Mint a vándor, ki hegyre mászik,
S ha a tetőt elérte,
Ismét leballag,
S ez így tart mindörökké:
Föl és alá, föl és alá...
Irtóztató, irtóztató!
Kit még meg nem szállott e gondolat,
Nem fázott az soha,
Nem tudja még: mi a hideg?
E gondolathoz képest
Meleg napsúgár a kigyó,
Mely keblünkön jégcsap gyanánt
Vérfaagylalón végigcsuszik,
Aztán nyakunkra tekerőzik,
S torkunkba fojtja a lélekzetet – – –*

Szerb Antal írja Petőfi Sándorról:¹²

„Ha nem tudná az ember, hogy Petőfi nem volt vallásos, feltétlenül azt kellene gondolnia, hogy nagyon vallásos volt. Abból a társadalmi rétegből származott, melynek a primitív vallásosságát a Felvilágosodás és indifferentizmus egyáltalán nem érintette: szülei áldozatot is hoztak, hogy ha tőlük távol is, de felekezetének megfelelő nevelésben részesüljön. Anyjától, a szlovák asszonytól örökölnie kellett valamit a szlovákság misztikus hajlamaiból. Egy annyira nyílt lírai természetet, mint Petőfi,

12 SZERB 1947, 353. o.

lehetetlen, hogy ne lett volna fogékony a »halhatatlanság intimációi« iránt, melyet a költők a természetből szoktak kiolvasni. És egy ember, aki annyira csordultig tele volt szívvel, emberi jóssággal és a tisztaság kultuszával, feltétlenül meg kellett hogy érezze a transzcendenset az erkölcs és humánus belső útmutatásaiban.

Hogy Petőfi nem volt vallásos a szó általános értelmében, annak csak az lehet a magyarázata, hogy vallási energiáit transzponálta valami másra, vagyis hogy a maga módján volt vallásos. Petőfi vallásossága a szabadság imádata volt. Azt az áhítatot, rajongást, önfeláldozási vágyat, amit a hívő Isten lábához helyez, ő a szabadságnak szentelte. Amint a hívő lélek mindent vallásán keresztül él meg, és vallásának értékrendszeréhez mér, hasonlóképpen Petőfi is a világot a szabadság jegyében éli át. Az a tájék szép, amely a szabadságra emlékeztet, az az irodalmi alkotás jó, amely a szabadság ihletését érezteti, az a tett jó, amely szabad és a világszabadság felé vezet.

Szabadságvallása nem volt elszigetelt jelenség a korban. Sőt ez a szabadságvallás a 19. század közepén a miszticizmusnak a korszerű formája. Ezt hirdeti Lamennais abbé rendkívül széles hatású művében, ennek a költője az angol Shelley, akit Petőfi jól ismert és szeretett; magyar földön Kossuth beszédei és hírlapi cikkei szintén vallásos bibliai pátosszal beszélnek szabadságról és függetlenségről. De Kossuth nem misztikus, és a függetlenség számára fontosabb a szabadságnál. A misztikus liberálisnak Petőfi az egyedülálló képviselője, nem számítva a későbbi Petőfi-utánpótlókat, akiknél séma lett, ami Petőfi számára vallási élmény volt.”

VERSAJÁNLO

Én

*A világ az isten kertje;
Gyom s virág vagytok ti benne,
Emberek!
Én a kertnek egy kis magja,
De az úr ha pártom fogja:
Benne gyom tán nem leszek.*

*Tiszta e kebelnek mélye;
Égi kéz lövelt beléje
Lángokat.
És a lángok szűzen égnek
Szent oltárúl az erénynek
El nem romlott szív alatt.*

*Nem építetek sors kegyére,
Tűrök, mit fejemre mére,
Jót, rosztat;
Mit ma ád, elvészi holnap;
Majd megadja, amit elkap;
Jellemképe: változat.
cala*

Mi a dicsőség?...

*Mi a dicsőség?... tündöklő szívárvány,
A napnak könnyekben megtört sugára.*

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Petőfi Sándor és az evangélikus egyház. Milyen evangélikus vonatkozású emlékeink vannak Petőfiről?
- Egyház és nemzetiség. Mit jelent az egyházon belüli szlovák, német identitás? Milyen példákat tudunk említeni?
- Petőfi vallásosságának kérdése.
- Petőfi Sándor hazaszeretete alapján beszéljünk a nemzeti identitás kérdéséről.

Magyarországon felszentelték az első lelkésznőt

1972

Magyarországon 1972-ben szentelték fel az első lelkésznőt Kovács Etelka személyében. Svédországban 1960-ban, Finnországban 1986-ban, Izlandon pedig 1974-ben volt az első női ordináció.

A *Lelképásztor* evangélikus teológiai szakfolyóirat 2004/5-ös lapszáma részletesen foglalkozott a nők lelkészi szolgálatának kérdésével.

A lapszám a Medit oldalán teljes terjedelmében elérhető.¹³ A lapszámból az alábbiakban teljes terjedelmében idézzük B. Pintér Márta tanulmányát.¹⁴

A NŐK ORDINÁCIÓJÁNAK TÖRTÉNETE A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZBAN

„Cherchez la femme!” (Keresd a nőt!) – gyakran idézték tréfásan a jól ismert francia mondást az országos levéltárunk munkatársai, valahányszor segítségüket kértem e cikk megírásában. Minél jobban elmélyültem a kutatómunkában, annál inkább nyilvánvalóvá vált, hogy a keresett nő aligha található. S nemcsak azért, mert kevés hivatalos irat, újságcikk őrizi az első évtizedek, a lelkésznők ordinációjáig vezető időszak emlékeit, hanem azért is, és főleg azért, mert az események mögött igazából nem ők, hanem teológiát végzett asszonyok állnak. Bár tudom, patetikusan hangzik, mégis így kell, hogy fogalmazzak: a nőt kerestem, de Istent

13 https://medit.lutheran.hu/files/lelkipasztor_2004_05.pdf.

14 B. PINTÉR 2004.

találtam meg. E felismerés egybecseng az elsőként felavatott lelkésznök vallomásával is. Mindannyian arról tesznek bizonyosságot, hogy bár természetesen tettek némi erőfeszítést az ordináció ügyének előmozdítása érdekében, igazából inkább ráhagyatkoztak Istenre. Kovács Etelka, az elsőként felavatott lelkész Ady sorait idézi az eseményekre visszatekintve: „És hogyha néha-néha győzők, / Ő, az Isten járt előttem, / Kivonta kardját, megelőzött.”¹⁵

Bár harminc esztendő időbeli távlatot ad, mégsem elegendő az objektív értékelésre. Még az első ordinációt megelőző időszakokkal kapcsolatban sem vonhatunk le végleges következtetéseket. A II. világháborút követő időszaknak sok tanúja van, akik akkor kezdték teológiai tanulmányaikat, még közöttünk élnek. A velük folytatott beszélgetések, írásbeli vallomásaik nyomán nyilvánvalóvá vált, hogy mindegyikük másként élte meg a múlt századi eseményeket. Egy-egy történetre néha egymásnak ellentmondó módon emlékeznek, gyakrabban pedig azokat eltérően értelmezik.¹⁶ Ennek a cikknek, éppen ezért, nem lehet célja az elmúlt évtizedek értékelése, noha időnként ez elkerülhetetlen. Céлом ezért csupán az, hogy felidézsem mindazt, amit tudhatunk, amire emlékezhetünk a „velünk történt történelemből”.

A kezdetek: Nők teológiai tanulmányokat folytatnak

Amennyire örvendhetünk annak, hogy az elsőként ordinált lelkésznök még közöttünk vannak, annyira bánthat minket, hogy nem ragadtuk meg időben az alkalmat arra, hogy a háború előtti nemzedék tagjairól elegendő információt gyűjtsünk össze. Így a legtöbbjükéről, hogy mi indította őket a teológia tanulására, csak sejtésünk lehet. Tudjuk, hogy az első nőhallgató, Aczél Anna¹⁷ tanítónő 1920-ban jelentkezett a teológiai fakultásra. Önéletrajza, amelyet a felvételihez bizonyára neki is be kellett nyújtania, elveszett. Az egyetemről csupán az 1924-ben készült szigorlati dolgozatai maradtak meg. Az egyik ezt a címet viseli: *A vallásitanítás a keresztyén nőnevelés szempontjából*. Munkáját pro-

15 VARGA 2003.

16 Ilyen például, ahogyan visszaemlékeznek a soproni fakultáson töltött évekre. Volt, aki „létüket veszélyben érezte”, mások teljes biztonságban.

17 Glatz Józsefné szül. Aczél Annáról, aki hitoktató lelkész férjével együtt létrehozta a bagolyirtási egyházi diaküldülőt, emlékezik meg Bozóky Éva az *Evangélikus Élet* 1987/42. számában *Az első magyar teológia* címen.

fesszora így értékelte: „Tárgyával meleg szeretettel foglalkozik, és megérik rajta a választott hivatáshoz való szeretet.” Mind a záródolgozat témája, mind pedig tanárának ez a dicsérő mondata árulkodik arról, hogy milyen kilátásai voltak akkoriban a teológiát végzett nőknek. Hitoktatók lehetek. Ezzel a szándékkal folytatta tanulmányait Pröhle Irén, a második teológus is 1926–30 között. Az ő indíttatásáról azonban tudunk. A nagyhírű professzor, id. Pröhle Károly leányaként gyakran beszélgethetett édesapjával a hit dolgairól, aki többször megemlítette: „Ezekről a dolgokról a teológusoknak többet beszélek az előadásokon.” Vágy ébredt hát benne, hogy hallja, mi is az a több, amit édesapja megoszt a hallgatókkal a teológián. Mindez azonban nem volt olyan magától értetődően természetes. Az egyetem nem volt felkészülve lányhallgatók fogadására. A nők csak a professzorral együtt jöhettek be az előadásokra, s vele is kellett távozniuk. A szünetekben külön kis helyiségben tartózkodtak. Női mosdó nem volt, így a szomszédos cukrászdába jártak át, ahol természetesen fogyasztaniuk is kellett valamit. De ezek a nehézségek sem vették el kedvét. Sőt az első év után megerősödött benne az Istentől kapott elhívása. A második szemesztert követő nyaralása alkalmával osztrák lányok keresték meg, hogy megosszák vele problémáikat. Meglepte a fiatalok őszintesége, akik könnyebben nyíltak meg neki, mint a papjuknak. Ekkor jutott erre az elhatározásra: „Én lelkipásztora leszek ezeknek a lányoknak!”¹⁸

A sorsa azonban másként alakult. A neki ígért hitoktatói állást természetesen(?) egy férfitársa kapta meg. Ezt a fajta esélyegyenlőtlenséget azonban nemcsak neki kellett akkortájt elfogadnia, hanem más nőknek is. Az akkori társadalom még nem volt nyitott arra, hogy egy asszonyt a háztartás vezetésén és az anyaságon kívül önálló hivatásban is szívesen lásson.¹⁹ Bizonyára emiatt nincs információnk némelyik teológus további sorsáról. Elképzelhető, hogy nem helyezkedhettek el hitoktatói állásban. De álljon itt a többieknek is a neve, akik a háború előtt, a következő nemzedékek számára utat törve, a teológiai fakultáson tanultak: Porkoláb Márta, Gömör Ágnes Erzsébet, Pankuch Piroska, dr. Streck

18 Isó Dorottya beszélgetése Rozsonday Károlyné szül. Pröhle Irénnel *A lelkész nők első zsengéje* címen. *Női Misszió Osztálya Körlevele*, 2001.

19 Aczél Anna: *A vallásitanítás a keresztyén nőnevelés szempontjából*. Sopron, 1924 (EOL). „A Biblia szellemében és a történelmi tapasztalás alapján a nő speciális élethivatását a családi életben ismerjük fel [...], ez a kis kör az ő igazi világa.”

Laura, Lengyel Ágnes, Korom Erzsébet, Macher Jolán, Kondacs Judit.²⁰ Közvetlenül a háborút követő években pedig Glatz Anna (Aczél Anna leánya), Hybl Klára és Ajtony Ilma.²¹

Óriási változást hozott, amikor, az ébredési hullámnak köszönhetően, „tömegesen” jelentkeztek lányok a fakultásra. Az addig évfolyamonként elszórva előforduló egy-két nőhallgató után 1948–50 között tizenöt lány iratkozott be az egyetemre. „Visszatekintve, eléggé tudatlanul vállalkoztam erre a lépésre – emlékezik vissza a kezdetekre egyikük. – Szolgálni szerettem volna az egyházban, továbbadni Isten igéjét gyermekeknek, fiataloknak. Arról, hogy nőket felvesznek-e a teológiára, fogalmam sem volt.”²² Évfolyamából mások is hasonlóan nyilatkoztak. Nem tudták, mi vár rájuk, de indultak. Erre a „szent felelőtlenségre” csak Isten Szentlelke mozdíthat rá. Egyedül ő, aki a bizonytalanban, a látszólagos homályban is készíti az utat.

Élet a teológián túl

Természetesen a teológia tudományának elsajátítása is vonzotta őket, mégis a legtöbben, ha felmerült a kérdés, hogy a nők mit keresnek a fakultáson, egy dologra hivatkoztak, mégpedig arra, hogy elhívásuk van. Az egyetemen töltött időszakra szinte mindannyian úgy emlékeznek vissza, hogy néhány férfitársuk gúnyos megjegyzésén kívül sohasem érte őket hátrány női mivoltuk miatt. Ugyanakkor a lelkileg erős, de a háború után elszegényedett Magyarországon komoly egzisztenciális gondokkal kellett nekik is szembenézniük. Az, hogy a teológia elvégzése után egyházi szolgálatba kerülhetnének, teljesen reménytelennek látszott. A férfi hallgatókkal is aláíratattak egy nyilatkozatot, amelyben tudomásul veszik, hogy az egyház nem tudja őket elhelyezni. Ha a „fiúkra” az a feladat várt, hogy keressenek maguknak gyülekezetet, ahol szolgálhatnak, mennyivel inkább tűnt bizonytalanoknak a teológusnők jövője?

Ez a teher, úgy látszik, nemcsak a diáklányokra nehezedett rá, hanem az egyházi közvéleményt is foglalkoztatni kezdte. A nők helyzetének rendezése az egyházban szükségessé vált. Az *Evangélikus Élet* 1951/42.

20 Az utóbbi két teológára inkább férjük nevén emlékezünk, jeles papokhoz mentek feleségül. Jolán Veöres Imre lelkész, Judit pedig Riess György házastársa lett.

21 Anna Bácskay Gusztáv, Klára Gáncs Aladár lelkész, Ilma pedig Pröhle Károly professzor felesége lett.

22 KEVEHÁZI – KEVEHÁZINÉ CZÉGÉNYI 1995, 445. o.

számában egy püspöki értekezletről tudósít, mely az egyházi elnökség 1948 decemberében elnapolt zsinatát kívánta újra összehívni. Ezen az értekezleten, a törvényhozás elé kerülő feladatok közt negyedikként említik „a nők egyházi törvényben biztosított egyenjogúságának kidolgozását”.²³ A *Lelkipásztor* című folyóirat két számában²⁴ először Scholz László, majd Sólyom Jenő egyháztörténész professzor kezdenek foglalkozni a nők teljes jogú (ordinált) szolgálatának kérdésével. Míg az első írás az ordináció ellen foglal inkább állást: „Ne akarjuk átlépni a Teremtő Isten rendjét”, addig a tanár úr hozzáállása sokkal nyitottabb. Értekezésében, az egyházjogtan oldaláról nézve a kérdést, mégis arra a következtetésre jut, hogy pillanatnyilag nem szükséges a nők nyilvános ige szolgálatra küldése.²⁵ Sólyom professzor írását így fejezi be: „Nőknek a pillanatnyi szükségletnél nagyobb számban való képzését úgy kell látni, mint tartalék-munkaerőkről való józan gondoskodást.” Micsoda prófétai meglátás volt ez! A professzor úr még nem sejtette, hogy mire a népes teológus-lánycsapat végez, nem lesznek diakonissza anyaházak, kockázattá válik a laikus szolgálat. Az önkéntes egyházi munkásokat visszakényszerítik eredeti foglalkozásukba. „A jövő látomásaihoz tartozott az is, hogy a papi munka megbélyegzett hivatássá alacsonyodik a közgondolkodásban, egyre több lemondást, áldozatot követel a gyakorlótól, és egyre kevesebben vállalják majd a férfiak közül. Szükség lesz a nőkre!”

23 Elsősorban az 1937-es egyházi törvények 22. §-át kívánták megváltoztatni. Tarthatatlanná vált az a rendelkezés, hogy a közgyűlés nőtagjának a különféle választásoknál „személyesen gyakorolható szavazati joga van, de tanácskozási joga nincs és egyházi tisztségre – kivéve a törvény és egyéb törvényes rendelkezések által megengedett eseteket – nem választható”. A nők aktívvá váltak, szolgálni akartak.

24 SCHOLZ László: Hallgasson-e az asszony a gyülekezetben? *Lelkipásztor*, 25. évf. 1950/12. sz. 464–467. o.; SÓLYOM Jenő: Nők a nyilvános ige szolgálatban. *Lelkipásztor*, 26. évf. 1951/6. sz. 260–265. o.

25 „A szükség pillanatnyilag nem kényszerít bennünket, hogy nőket is rendeljünk a nyilvános ige szolgálat teljességére, arra, hogy a teljes ige szolgálatot ellássák, a gyülekezetet vezessék. Az sincsen indokolva, hogy mintegy cölibátust erőltessünk a nyilvános ige szolgálatba álló nőkre, újtát áljuk annak, hogy férjhez menjenek.”

Nők mint lelkészi munkatársak

A teológiai tanulmányok befejezéséig nem érződött a különbség a férfi és a női hallgatók jogállása között. De akkor nagyon is nyilvánvalóvá lett. A férfiakat ünnepélyes keretek között, ordinációs istentiszteleten küldték ki a szolgálatba, a lányokat pedig egyszerűen csak „szélnék eresztették”. Sokan ma is szomorúan gondolnak erre. Nehéz volt így indulni a szolgálatba – mert hiszen mindenkit megtalált végül a feladat, a gyülekezetek, elbocsátó szó, áldás nélkül. Egészen 1964-ig tartott ez a rossz gyakorlat. Ekkor mód vált arra, hogy egy végzős férfi avatása alkalmán két évfolyamtársnője is ún. kibocsátásban részesülhetett.²⁶ Csepregi Zsuzsannának adatott meg elsőként, hogy nőként egyedül állhasson az oltár elé. Erre a kibocsátó istentiszteletre 1974-ben került sor. (Abban az esztendőben rajta kívül más hallgató nem végzett a teológiai akadémián.) Ez az alkalom azonban áttörést is jelentett. Ettől kezdve nemcsak az ordinációkat, hanem a lelkészi munkatársak kibocsátását is megtartották a püspökök. Ennek az ünnepi alkalomnak akkor még nem volt kidolgozott liturgiája. Rendszerint a férfiak ordinálására használt istentiszteleti rendet használták a püspökök, csak kihagyták belőle az avatásra vonatkozó részeket. Ezen az „öszvérhelyzeten” segített, hogy az 1986-ban megjelentetett új *Agendánkba* már belekerült egy, a lelkészi munkatárs kibocsátására szolgáló rend.²⁷

De nemcsak a szolgálatra küldés módja, hanem maga az elnevezés is kifejezte, hogy a nők csak „másodrendű” munkatársként vannak számon tartva egyházunkban. Szükség volt rájuk, hiszen hiány volt igehirdetőkből, sok kicsiny, falusi gyülekezet maradt lelkigondozó nélkül. Ám a szolgálatukat szigorúan csak lelkészhez (férfi!) beosztva végezhetették, ahogyan 1966-os egyházi törvényeink megfogalmazták ezt: „A lelkészi képesítésű nő a lelkész mellé rendelt lelkészi munkatárs,

26 Lásd NOBIK Erzsébet: Pályám emlékezete. *Lelkipásztor*, 79. évf. 2004/5. sz. IV–V. o. címmel.

27 *Agenda* 1986, 450., 460. o. Az itt található eskü szövegében azonban túl általános van megfogalmazva a szolgálat tartalma: „...minden munkámat a teljes Szentírás szerint, egyházunk hitvallásai szerint [...] végzem.” Kár, hogy az Úr Jézus Krisztus evangéliumának tisztán és igazán való hirdetését, a reánk bízottak hű pásztorolását, a lelkipásztori titok megőrzését nem vették át a lelkészi eskü szövegéből. Mert így az az ember benyomása, hogy azok a spontán, „öszvér” kibocsátási rendek sutaságuk ellenére mégis tartalmasabbak voltak, mint a mostani *Agendánk*-ban szereplő szövegek.

akit a püspök a szolgálatra ünnepélyesen kibocsát. A szentségek kiszolgáltatásán kívül minden lelkészi funkciót végezhet. A püspök kivételes esetekben a szentségek kiszolgáltatását is engedélyezheti, elsősorban szórványhelyzetekben.²⁸ Ez utóbbi megjegyzés a kivételes esetekről mutatja, hogy milyen nehéz és tarthatatlan helyzetbe hozták a női szolgálattelvéket. A legtöbbjük távoli szórványgyülekezetbe lett kiküldve. A szolgálatot önállóan kellett végezniük, sok kilométeres távolságban attól a lelkésztől, akihez be lettek osztva. Ha a '60-as, '70-es évek közlekedési viszonyaira gondolunk,²⁹ megértjük, hogy szinte fizikai lehetetlenségnek tűnt, hogy minden egyes kazuális szolgálat alkalmával ordinált kollégája segítségét kérje a munkatárs. „Nem érdekelt engem, hogy másodosztályként vagyok számon tartva, csak hagytak volna szolgálni!” – mesélte egy lelkész nő-találkozó alkalmával idős kolléganőnk. Igen, ez a törvény a kiegészítés nélkül „gúzsba kötötte” őket, korlátozta a munkavégzésüket. Amit pedig mai eszemmel felháborítóan tartok, hogy ez a fajta rendelkezés kiszolgáltatta a nőket az egyházvezetés hatalmaskodásának. Elvileg a püspök jóindulatán múlott, hogy engedélyez-e, vagy sem. Elvileg, mert hiszen a távoli szórványokban ki tudta ellenőrizni, hogy a törvényt betartják-e? Ahol elég bátor volt a lelkész, akihez a lelkész nőt beosztották, és a gyülekezet is elfogadta a Luther-kabát nélkül végzett kazuális szolgálatot, ott bizony előfordult, hogy vétettek a paragrafus ellen. Sok helyen azonban a lojális kollégának köszönhetően, vagy amiatt a sajnálatos körülmény miatt, hogy a gyülekezet túlságosan szem előtt volt, szigorúan betartották a törvényt.

Hátrányos megkülönböztetés

A lelkészi munkatársak megalázó helyzete (ma ezt így ki kell mondani!) nemcsak a státuszukban, a szolgálatuk korlátozásában nyilvánult meg, hanem abban is, hogy anyagilag rosszabb helyzetben voltak, mint a férfiak. Alacsony gyülekezeti jövedelmük mellé a legkisebb összegű kongruát (államsegély) kapták csak. Ez utóbbit kicsit fegyelmező eszközként is használta az egyházvezetés; volt, akitől megvonták. Az egyház szociális ellátási rendszerében sem voltak benne, a nyugdíjpenztárnak nem

28 Egyházi Törvények 1966. II. Törvény 25. §. (1).

29 Nem volt szolgálati autó, esetleg motort kapott a lelkész, de leginkább a tömegközlekedést használta.

lehetek tagjai. Ezáltal a jövőjük, a nyugalomba vonulás utáni egzisztenciájuk vált bizonytalanná. Különösen azok voltak kiszolgáltatott helyzetben, akik házastársra sem támaszkodhattak. Közülük néhányan ezért világi állásban helyezkedtek el egy időre.³⁰ Ezt a helyzetet oldotta meg a már idézett 1966-os zsinat II. törvény 25. § (2) bekezdése: „A lelkési képesítésű nő lelkési nyugdíjra jogosult.”

Ám 1968-ban azt vetette fel az egyházvezetés, hogy a nyugdíjbiztosítási rendszer reformelképzeléseinek megfelelően a nők, a lelkési munkatársak magasabb járulékot fizessenek, mint segédlelkész kollégáik. Ez az elgondolás szerencsére megghiúsult, de egy lelkész állásába került. Ő ugyanis azt mondta erről a mai szemmel nézve kisztílv tervezetről, hogy az az egyház „szegénységi bizonyítványa”.³¹ A férfi kolléga felháborodott tiltakozását megértem, bátorságát tisztetem, a lelkési munkatársak zömének „birkatürelme” azonban őszinte ámulatra készített. Miért nem csináltak a nők „forradalmat”? – kérdezhetnénk. Nem felejthetjük el azonban a kort! A szocializmus időszakának sűrűjében járunk. Nagyon elszántnak kellett lennie annak, aki akkor mert bírálni. Hiszen nemcsak az egyházvezetéssel, hanem az állammal is szembe került a renitens. A nők is távol éltek egymástól. Nem volt „sisternet”, amelyen tarthatták volna a kapcsolatot. Sok helyen víz, villany sem volt a parókián, nemhogy telefonhálózat! Az információk lassan értek el hozzájuk, még levélben is. De meggyőződésem, hogy más körülmények közt sem csináltak volna „forradalmat”. Bár bántotta őket az igazságtalanság. Olykor belefáradtak, elcsüggedtek, máskor viszont bátran bombázták kéréseikkel az egyházvezetést, néhányan még a nyílt konfrontációt is vállalták a gyenesdiási lelkészkonferenciákon³² – mégis tudtak türelmesen várni. Nem emberi hatalmasságok jóindulatára számítottak csendes szívóssággal, hanem a történelem Urára, aki a szükségből, a nyomorúságos körülményekből jót hoz ki.

30 Kinczler Irén.

31 Andorka Eszter a Közép-Európai Egyetemen írt szemináriumi dolgozata *The History of Women's Ordination in the Hungarian Lutheran Church* címmel, 2000/2001 téli szemeszter.

32 Emlékszem, valahányszor édesanyám hazatért Gyenesről, édesapám ezzel a kérdéssel fogadta: Most is vitatkoztál a püspökkel?

Az áttörés

Az eseményeket Ő irányította. Egyre gyakrabban kerültek a püspökök abba a helyzetbe, hogy a szentségek kiszolgálására szóló engedélyt meg kellett adniuk a lelkészi munkatársnak. A férfi kollégák közül is többen sürgetni kezdték a nők ordinációjának bevezetését. Igaz, sokszor csak praktikus megfontolásból, mert terhes volt nekik, hogy saját szolgálatuk mellett még máséba is be kellett segíteniük. A gyülekezetek kezdték elfogadni, hogy náluk női lelkigondozó van. Sőt, néha jobban kedvelték őket, mint a férfiakat. Igaz néhány helyen dacosan elzárkóztak a női szolgálattévő alkalmazásától. Külföldről is érkeztek a hírek, Hollandiában, Skandináviában nőket ordinálnak. Püspökeinket, akik gyakran vettek részt külföldi konferenciákon, bizonyára megkérdezték az itthoni helyzetről. Az ENSZ nemzetközi bizottságokat hozott létre a nők helyzetének felmérésére. A szekuláris világban elfogadottá kezdett válni, hogy az asszonyoknak, a családon belüli helytálláson túl, teljes értékű hivatásuk legyen. Az Evangélikus Teológiai Akadémiánkra egyre kevesebb fiú jelentkezett. Közülük is többen lemorzsolódtak, hiszen, ahogy egy lelkész nő élcesen megjegyezte, oda „boldog-boldogtalant” felvettek, csak férfi legyen. Az egyházvezetés egy darabig még próbált háritani. Káldy püspök 1971-ben arról beszélt, hogy nincs lelkészhiány, tehát szükségtelen a nők teljes körű alkalmazása. Pálfy Miklós dékán az országos presbitériumnak benyújtott jelentésében felveti a kérdést: „...nem kellene-e leányhallgatóinkat egyre inkább a diakóniai munka területére irányítani, és akadémiai kiképzésüket ennek megfelelően alakítani.”³³ Voltak is próbálkozások ez irányban, vagyis hogy a végzett nőt egy szeretetotthon vezetésével bízzák meg, de mind kudarcot vallottak. Az Úr elhívása másra szólt. Ebből az időszakból egymásnak ellentmondó nyilatkozatok maradtak meg. A nők ordinációjával való látszólagos szembehelyezkedése ellenére Káldy Zoltán püspök 1970-ben azt az ígéretet adja a szarvas-újtemplomi gyülekezetnek: „Ha megválasztjátok Nobik Erzsébetet, én felszentelem őt.” Vajon mi állhatott az egyházvezetés ingadozó álláspontja mögött? Sok egyházpolitikai és egyéb tényező, amelyeknek részletezésére itt nincs mód. Egy sajátos női észrevételemet azonban hadd osszam meg. Az EVT 1975-ben Nairoriban megtartott világggyűlését követően Káldy püspök a kon-

33 Országos Presbitérium Ülésének jegyzőkönyve 1971/465.

ferencia egyik szekciótémáját ismertette a következőket írja: „Sürgető érdekelttségünk a nők és férfiak egymás közti kapcsolata, ahol gyakran kizsákmányolják egymást. Ez a kizsákmányolás gyakran a hatalommal való visszaélés formáját ölti fel, nevezetesen egymás felett hatalmat gyakorolnak.”³⁴ Döbbenetes ezt az idézetet a nők ordinációjával összefüggésben olvasni. Vajon nem ugyanez a helyzet jellemezte akkori közegházunkat is?

Elhallgatott egyháztörténeti esemény: Az első ordináció

Már az 1966-os egyházi törvények megteremtették a nők ordinációjának jogi alapját.³⁵ Erre hivatkozott Káldy Zoltán püspök, amikor 1972. október 17-én az országos presbitérium ülésén elmondta a tényállást arról, hogy az Északi Egyházkerületben álló csöglei gyülekezetben hosszú idő óta betöltetlen a lelkészi állás. „Mivel a törvényben megjelölt »szükség« fennáll, az egyházi vezetőség azt javasolja, hogy a grémium éljen a törvényerejű rendelet alkotásának jogával, és döntsön úgy, hogy Kovács Etelkát teljes jogú lelkészi szolgálatba állítja.”³⁶ Nyílt szavazással döntött erről az országos presbitérium, melynek eredményeként 1973. november 19-én az első lelkészi munkatársat felavatták. Híradások alig szólnak az ordinációról. A következő évi *Evangelikus Naptár* tesz csupán említést róla. Pedig történelmi esemény volt Kovács Etelka felavatása, de maga az 1973-as esztendő is igen jelentős. Egyházunk abban az évben emlékezett meg arról, hogy Isten megtartó erejéből 450 esztendeje élhet. Jubileuma volt annak, hogy az 1523. április 24-re összehívott budai országgyűlés először foglalt állást a reformáció óta rohamosan terjedő „lutheranizmussal” szemben az 54. törvénycikkében: „A király őfelsége mint katolikus uralkodó valamennyi lutheránust, úgyszintén pártfogóikat és párthíveiket mint nyilvános eretnekeket és a szentséges Szűz Mária ellenségeit, fejevételrel és jószágvesztéssel büntesse.” Az ünnep 1973 tavaszán erre emlékeztetett. Isten nem hagyja el népét! Ugyanennek az esztendőnek az őszén viszont egy

34 *Evangelikus Élet*, 1976/42. sz.

35 25§.(4) A lelkészi képezésű nők felavatásáról és teljes jogú lelkészi szolgálatba állításáról a szükséghez képest az országos presbitérium törvényerejű rendelettel dönt.

36 EOL OP 1972/300 (11–12. o.).

csendes, elhallgatott ünnepen maga a történelem Ura figyelmeztetett: nem hagyja el azokat, akiket elhívott, a neki szolgáló nőket!

És a folytatás...

Igaz, tizennégy évnek kellett még elteltie ahhoz, hogy a teológiát végzett nőhallgatóknak természetes lehessen, hogy a tanulmányaik után férfitársaikkal együtt ordinálják őket. Az 1972-es presbiteri gyűlésen rögtön a döntés meghozatala után, miszerint Kovács Etelkát ordinációra bocsátják, siettek hozzátenni, hogy ez nem jelenti valamennyi lelkészi munkatárs teljes jogú lelkészi szolgálatba állítását. „Az Országos Presbitérium csak abban az esetben hoz hasonló döntést, ha a szükség fennáll.”

A szükség pedig fennállt. Putnokon például, amelynek gondozásával Pintér Károlynét kellett megbízni. De ő családos volt. Noha a törvényben nem szerepelt feltételként, az egyházvezetés csak az egyedülálló munkatársak ordinációját tartotta elfogadhatónak. Másodikként mégis az ő avatására került sor 1976. október 24-én Ózdon. Egy év múlva a Déli Egyházkerületben is megtörtént az első ordináció. Nobik Erzsébetet 1977. március 20-án avatta lelkésszé Káldy Zoltán püspök Szarvason. Majd sorban következett a többiek ordinálása abból a népes lányévfolyamból, néhányuké méltatlanul későn.³⁷ Meggyőződésem szerint a Lutheránus Világszövetség budapesti nagygyűlése komoly szerepet játszott abban, hogy 1987. június 20-án az addig még nem ordinált tizenhárom munkatársat ünnepélyes keretek között lelkésszé avatta Nagy Gyula püspök. Szabad azóta az út minden teológiát végzett nőhallgató előtt, hogy teljes jogú szolgálatot végezhesen.

Az *Evangélikus Élet* a címlapon számolt be az ordinációról, öles betűkkel hirdetve, „egyház történeti esemény” történt Magyarországon. Ez így igaz. De valójában már akkor elkezdődött, amikor Isten az első teológát elhívta szolgálatába.

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- A nők és férfiak lelkészi szolgálata mára kiegészíti, segíti egymást. Mint B. Pintér Márta tanulmánya rámutat, nem volt ez mindig így. Idősebb testvérek még emlékezhetnek azokra az időkre, amikor

37 1982. március 21-én, Budapest-Fasorban Dóka Zoltánné, Takácsné Kovácsné Zelma, Muntagh Andorné.

a női lelkészség kérdés volt. Kérjük meg a jelen lévő idős testvéreket, hogy elevenítsék fel emlékeiket, valamint generációnként beszéljünk arról, ki hogyan éli meg a női és a férfi lelkészi szolgálatot.

- „Az a tény, hogy női lelkészeket ordináltak a férfi jelöltek kétségbeejtő hiánya miatt, a kommunista állam miatt és a Nyugat miatt, a nők ordinációját külső tényezők termékévé silányította. Semmilyen formában nem merült fel, hogy a férfiak és nők közötti egyenlőség az egyházban esetleg a keresztény üzenet következménye lenne”³⁸ – fogalmazott a *Lelkipásztor*ban közölt tanulmányában Andorka Eszter. Miként vélekedünk erről?
- A női-férfi lelkésszerepek is izgalmas beszélgetési témák lehetnek, valamint az is, hogy a női és férfi laikus szolgálattevők miként vannak jelen a gyülekezet életében.
- Vannak-e női és férfi szerepek az egyházban?
- Beszélgetési témánkhoz ajánljuk a *Lelkipásztor* 2004/5. lapszámát. Ebből az egyes visszaemlékezéseket, a női ordinációval kapcsolat-

ban közölt tanulmányokat akár ki is oszthatjuk a résztvevők között, hogy kiselőadások formájában tartsanak ezek alapján előadásokat.

AJÁNLOTT IRODALOM

Lekipásztor 2004/5 lapszáma: https://medit.lutheran.hu/files/lekipasztor_2004_05.pdf.

Laborczi Dóra: Nők az egyházban: mi a helyzet? *Kötőszó blog*, 2016. március 8. https://kotoszo.blog.hu/2016/03/08/nok_az_egyhazban_mi_a_helyzet.

Huszonöt éve hunyt el Kalkuttai Teréz, Teréz anya

1997

330

KALKUTTAI SZENT TERÉZ ÉLETÉRŐL³⁹

1997. szeptember 5-én hunyt el a Szeretet Misszionáriusai szerzetesrend alapítója, Teréz anya.

³⁹ Forrás: katolikus.hu.

Az albán nemzetiségű Teréz anyja 1910. augusztus 27-én született Agnes Gonxha Bojaxhiu (ejtsd: Ányesz Gondzsa Bojadzsiu) néven Üszküb városában (ma Szkopje, a Macedón Köztársaság fővárosa).

Édesapja, Kolle Bojaxhiu építési vállalkozó volt, édesanyja, Drana otthon nevelte három gyermeküket. Agnes kilencéves volt, amikor édesapja meghalt. Az édesanya jelentős szerepet töltött be az egyházközség életében, a jótékony cselekedetek asszonyának nevezték, mivel a nála szegényebbek megsegítését mindig kötelességének tartotta. Ha egy szegény ember kopogtatott be házuk ajtaján, alamizsnát adott neki, és arra tanította gyermekeit: még ha nem is vér szerinti rokonuk, akkor is a fi-vérük, mert szegény.

A három gyermek szilárd vallási nevelésben részesült. Agnes állami iskolába járt, és tagja lett a Mária-kongregációnak. Ebben az időben a jugoszláv jezsuiták működést vállaltak a kalkuttai főegyházmegyében. Az első csoport 1925. december 30-án érkezett Kalkuttába. Egyiküket Kuersongba küldték, ahonnan lelkes leveleket írt a bengáliai missziós lehetőségekről. A kongregáció tagjainak rendszeresen felolvasták ezeket a leveleket. A fiatal Agnes egyike volt azoknak, akik önként jelentkeztek a bengáliai misszióba. Kapcsolatba került ezért a kalkuttai főegyházmegyében is szolgálatot végző írországi loretói nővérekkel.

Agnes 1928-ban határozta el, hogy szerzetesként Istennek szenteli életét. Iskolatársnőjével együtt felvételét kérte az angolkisasszonyok írországi anyaházába, amely a Loretói Miasszonyunk nevét viselte. Hamarosan Indiába küldték, hogy megkezdje noviciátusát Dardzsilingben. Itt tett szerzetesi fogadalmat 1931. május 25-én. A Teréz nevet az 1925-ben szentté avatott Lisieux-i Kis Teréz iránt érzett tiszteletből választotta. Döntését így indokolta meg: „Ha keresztényi életet él az ember, akkor az biztosítja hitének növekedését. Sok szent járt előttünk, hogy vezessen minket. De én azokat szeretem, akik egyszerűek, mint Lisieux-i Szent Teréz, Jézus kis virága. Őt választottam névadómnak, mert hétköznapi dolgokat tett nem hétköznapi szeretettel.”

Teréz anyja 1929 és 1948 között földrajzot tanított a kalkuttai Szent Mária Iskolában, néhány évig az intézmény igazgatónöje volt. 1946. szeptember 10-én vonattal indult Dardzsilingbe lelkigyakorlatra. Zsúfoltság volt, mint máskor, különösen a harmadosztályú kocsikban, ahol a legszegényebbek utaztak. A kasztrendszer teljes, tragikus valójában mutatkozott meg előtte, és e szegények tülekedő, nyomorúságos tö-

megét látva hirtelen úgy érezte, nincs joga ahhoz a kényelemhez és békességhez, amelyet megkap a kolostorban, és amelyet a kedves és jó módú lányok tanítása és nevelése közben érez. Tisztán észlelte Jézus hívását, hogy hagyja el a zárdát, és éljen a legszegényebbek között. Ez volt Teréz anya életében a „sugallat napja”.

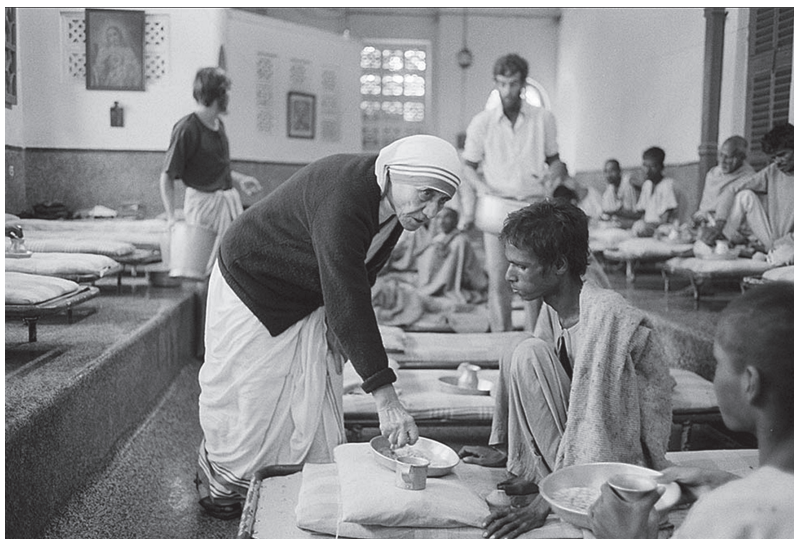
Ezt követően engedélyt kért elöljáróitól, hogy egyedül élhessen a zárdán kívül, és a kalkuttai nyomornegyedben dolgozhasson. Kérését Róma elé terjesztették, és XII. Piusz pápa egyévi időtartamra jóváhagyta azt: szerzetesi életet élhetett, klauzúrán kívül, a kalkuttai érsek felügyelete alatt. 1948 augusztusában Teréz anya levette a loretoi nővérek ruháját, és fehér száríba öltözött, kék szegéllyel, a vállán keresztel. Patnába ment, az amerikai missziós orvsnővérekhez, hogy beható kiképzést kapjon mint ápolónő. Karácsonyra visszatért Kalkuttába, és a szegények kis nővéreivel lakott. Még ugyanebben az évben engedélyt kapott első nyomornegyedbeli iskolájának megnyitására.

1950 októberében jóváhagyták az új szerzetestársulatot, a Szeretet Misszionáriusait, amely Kalkuttában alakult meg, és innen terjedt el egész Indiában, majd világszerte. A Szeretet Misszionáriusai 1965 februárjában pápai jogú társasággá lett. Hitvallásuk szerint: „Mindenekelőtt szerzetesnővérek vagyunk, és nem szociális segítők, tanárok, ápolónők vagy orvosok. A különbség köztünk és a szociális gondozók között az, hogy ők valamit cselekszenek, mi pedig Valakinek. Jézust szolgáljuk a szegényekben. Minden, amit csinálunk, Jézusért van. Életünknek ez az értelme. A nap huszonnégy órájában Jézust szolgáljuk.” A Szeretet Misszionáriusai egész szívükből, szabad elhatározással a szegényeket szolgálják, és munkájukért semmi pénzt nem fogadhatnak el.

Teréz anya tevékenységét az egész világon elismerték, rengeteg más díj és kitüntetés mellett 1979-ben megkapta a Nobel-békedíjat is. Kérésére nem tartották meg az ilyenkor szokásos bankettet, az erre szánt összeget az éhezők kapták. Teréz anya ugyanis elveihez hűen visszautasította, hogy a ceremóniát záró bankett finomabbnál finomabb ételeiből fogyasszon: „Nem tudnék venni belőle, és nyugodt lelkiismerettel megenni, amikor testvéreim közül annyian halnak éhen. Nekem egy darabka kenyér és egy pohár víz elegendő.”

Teréz anyának a szegények sorsáról, illetve a gazdagok felelősségéről vallott nézetei II. János Pál pápa gondolkodásában is fontos helyet foglaltak el, ezért is szövődtek kivételes baráti szálak a szerzetesnővér

és a pápa között. II. János Pál követte Teréz anya munkáját, és 1986. február 3-án, Kalkuttában meglátogatta a Szeretet Misszionáriusainak házát.

Teréz anya 1997. szeptember 5-én halt meg. II. János Pál pápa avatta boldoggá 2003. október 19-én, a szentek sorába pedig Ferenc pápa ik-tatta 2016. szeptember 4-én.

A Szeretet Misszionáriusainak rendjéhez ma már több mint négyezer apáca és négyszáz szerzetes tartozik. Gyógyító-gondozó tevékenységüket hárommillió önkéntes segíti. Öt földrész csaknem százötven országában – köztük Magyarországon – vannak jelen, gondoskodnak a szegényekről, ápolják a betegeket, a legsúlyosabbakat, így a leprásokat is. Az alapítás óta eltelt ötven esztendő alatt Teréz anya és rendje kiterjesztette tevékenységét a világ minden országára és az „élet minden sebesültjére”.

Teréz anya életével kapcsolatban a kétely is előkerül és sokan az utóbbi időben ezt helyezik reflektorfénybe. Magánlevelei között ugyanis többek között olyan megállapítások olvashatók, amelyek a hit és hitetlenség kérdésével foglalkoznak. Anthony Stern szerint „Teréz anyának Isten létezésével kapcsolatos kétségei elvezetnek egy, az

imádsággal kapcsolatos, alapvető jelentőségű igazsághoz: a tudatos imádság éppen azért olyan fontos, mert ott rejlik bennünk a kétely feszültsége.”⁴⁰

IDÉZETEK

„Minden az imával kezdődik. Ha nem kérünk szeretetet Istentől, nem lesz bennünk szeretet, és mi sem tudunk adni belőle másoknak. Az emberek manapság sokat beszélnek a szegényekről, de nem ismerik őket. Ugyanígy sokat beszélünk az imáról, mégsem tudjuk, hogy kell imádkozni.”

„Isten mindannyinkat gyengéd, személyes szeretettel szeret. Jobban sóvárog utánam, mint ahogy én sóvárogok utána.”

„Az igaz szeretetnek az Istenhez szóló imával kell kezdődnie. Ha imádkozunk, képesek leszünk szeretni, és ha szeretünk, képesek leszünk szolgálni.”

„A belső csöndet nagyon nehéz elérni, de mindent meg kell tennünk érte. A csöndben új energiára és valódi egységre lelünk majd.”

„Az alázatra, a bizalomra, az elhagyatottságra hivatkozva gyakran elfelejtjük használni az akaraterőnket. Minden ezektől a szavaktól függ: »akarom« vagy »nem akarom«. És az »akarom« szóba bele kell tennem minden energiámat.”

„Az ima öröm. Az ima Isten szeretetének napsütése, az ima az örök boldogság reménye, az ima Isten irántunk való szeretetének lobogó lángja.”

„Könnyű gőgösnek, durvának, szeszélyesnek és önzőnek lenni, de mi nagyobb dolgokra lettünk teremtve; miért süllyednénk le olyan dolgokhoz, amelyek tönkreteszik szívünk szépségét?”

„Isten szeretete végtelen. Nincs határa, és nem mérhető a mélysége.”

„A szeretet olyan gyümölcs, amely minden évszakban megterem, és mindenki hozzáfér. Bárki szedhet belőle, sosem fogy el. Az elmélkedésben, az imádságos és áldozatos szellemben, az intenzív lelki életben mindenki rátalálhat erre a szeretetre. De valóban ilyen életet élünk?”

„Időnként fel kellene tennünk magunknak bizonyos kérdéseket, hogy irányt szabjunk a cselekedeteinknek. Ismerem én a szegényeket?

40 <https://www.evangelikus.hu/az-ima-taplalja-lelket>.

Ismerem-e először is a családomban élő szegényeket, akik a legközelebb állnak hozzám – akik szegények, de nem azért, mert nincs mit enniük?”

„Több fajtája van a szegénységnek. Indiában vannak emberek, akik éhségben töltik egész életüket, és végül éhen halnak. De nyugaton létezik egy másfajta szegénység: a spirituális szegénység. Ami sokkal rosszabb. Az emberek nem hisznek Istenben, nem imádkoznak. Nem törődnek egymással. Mindenki szegénységben él, aki elégedetlen azzal, amije van, aki nem tudja elviselni a helyzetét, aki enged a kétségbeesésnek. A szívnek ezt a szegénységét gyakran nehezebb enyhíteni és legyőzni.”

A béke egy mosollyal kezdődik.

Uram, akarod?

*Uram, akarod a kezemet,
hogy ez a nap a rászoruló szegények
és betegek megsegítésével teljen?*

Uram, neked adom ma a kezemet.

*Uram, akarod a lábamat,
hogy a mai nap azok látogatásával teljen,
akiknek barátra van szükségük?*

Uram, ma neked adom lábamat.

*Uram, akarod ma a hangomat,
hogy a mai nap beszélgetéssel teljen azokkal,
akik a szeretet szavát szomjazzák?*

Uram, neked adom ma a hangomat.

*Uram, akarod a szívemet, hogy ez a nap
a magányosok szeretetével múljon el,
mert hiszen ők is emberek?*

Uram, ma neked adom a szívemet.

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Mit jelent számunkra Teréz anya élete?
- Válogassunk az idézetek közül, és használjuk őket a beszélgetés alapjaként.
- Mennyire érezzük feladatunknak a gyülekezeten belüli (azaz nem intézményi) diakóniai szolgálat gyakorlását? Az elmúlt években mit tett a gyülekezet a környezetében élő rászorulókért?

- Próbáljunk meg gyülekezeti diakóniai akciócsoportot létrehozni. Azok, akik úgy érzik, hogy szívesen tennének nemcsak alkalmi, hanem rendszeres szinten is környezetük rászorulóíért, nevezzenek meg rövid és hosszú távú célokat, amelyekért a gyülekezet gyűjtést (élelmiszer, anyagi) szervez. Emellett ne feledkezzünk meg arról, hogy nemcsak a testi szükségletek enyhítése, hanem akár tanulócsoport indítása is nagy segítséget jelenthet sokak számára. A segítség azonban nemcsak a „látható” szegénységre, hanem a „lát-hatatlanra” is reflektálhat. Így az idősek, magányosok felkeresésére, beszélgetésekre, közös séták szervezésére is.
- A Teréz anya életében felmerülő kétségekre Takács Zsuzsa külön versciklusban (India) reflektált.⁴¹

Takács Zsuzsa: Föjlánlom

*Föjlánlom a Hozzád tartozás megtapasztalását,
vak engedelmességemet. Elköteleződésemet
elkárhozásom terhe alatt, ha bármit meg-
tagadnék Tőled. Süketségemet a szitkozódás,*

*kéregetés lázító hangjaira. A gyanakvás lég-
körében elvégzett cselédmunkát. A levél-
írás gyötrelmes feladatát cselekvés helyett.
Belátom, hogy bárkinél ostobább vagyok.*

*Elfogadok minden megrovást. Részvételemet,
– cselekvés helyett – a beszélgetéseken. Elöl-
járóim tiltását, hogy a nagy tömeg arcán*

*a nagy szomorúságot lássam szüntelen. Föl-
ajánlom a négy rúpiával kezdett vállalkozás
kalandját. Sötét odúkba hazatérésemet.*

41 https://reader.dia.hu/document/Takacs_Zsuzsa-A_test_imadasa_India-7347.

Takács Zsuzsa: Karácsony

*Honnan ez a hidegség bennem? Ítéltő-
képességem hiánya? A túlzásba vitt részvét
előre megjósolt örülete? A részletek fel-
lázadtak az Egész ellen. December huszon-*

*negyedike van. A jászol szalmával tele.
Minden szála Neked szánt áldozatunkból
született. A misszió hölgyei ezerkétszáz új
ruhát vettek Kalkutta árva gyermekeinek.*

*Lukáccsal szólva összehívtuk a vakokat,
bénákat és szerencsétleneket. A szállításuk
meg van oldva. A hatóságok segítettek.*

*Nővéreim kezét fogva foszló mangrove-
gyökerekbe kapaszkodom mégis a kárhozat
örvénye felett. Szüless meg nekem!*

Takács Zsuzsa: Bombay mocskából

*Nem szólítasz meg, és nem válaszolsz nekem,
szólongatlak mégis. Elfordítottad tőlem
az arcodat, leprát bocsátottál rám, el-
némítottál. Tanácsadóim a férgek és legyek.*

*Járásom-kelésem, a pályaudvarokon való
sorbaállásom nevez meg, ahogyan minden
ablaktól, ráctól félrelöknek. Bizonyítékokat
eszelek ki létezésed mellett, s hiába*

*nem akarnám, bizonyítékaim támadnak
Ellened. Az utókor boldoggá avatásom
érdekében majd adatokat szerez be.*

Szaporodnak a csodás gyógyulásokról szóló híradások, csak én nem gyógyulok meg. Bombay mocskából nem emel föl senki.

Takács Zsuzsa: A darjeelingi vonaton

Lehetnek kétségeim, ugye? A darjeelingi vonaton negyvenhat szeptember tizedikén elhangzott szavakat ugyanis nem hallom többé. Megteszed ezt Nekem? – szó szerint

ezt kérdezted tőlem akkor. És én megtettem, amit engedtélt tennem. Úgy beszélek most is, mintha az öröm velem volna, de nem imádkozom többé. Elmondom az ima szavait, de édességük

nem érint. Torkomból sirlalmas, száraz és fagyos szavak törnek elő. Szenvedésem nem vezet extázisra. Csak feltorlódik gondolataimban

mint bontási hulladék, és lerakódik a Hozzád vezető keskeny úton. Mosolyom köpeny, mely ürességemet betakarja.

AJÁNLOTT IRODALOM

MUGGERIDGE, Malcolm: *Valami nagyon szépet Istenért. A kalkuttai Teréz anya*. Kairosz, Budapest, 2008. Web: http://www.ppek.hu/konyvek/Muggeridge_Valami_nagyon_szepet_Istenert_1.pdf.

Felhasznált irodalom

Agenda a Magyarországi Evangélikus Egyház lelkeszei számára. Szerk. Pröhle Károly. MEE Sajtóosztálya, Budapest, 1986.

ANDORKA Eszter: A nők ordinációja a Magyarországi Evangélikus Egyházban. *Lelkipásztor*, 79. évf. 2004/5. sz. 166–167. o.

B. PINTÉR Márta: A nők ordinációjának története a Magyarországi Evangélikus Egyházban. *Lelkipásztor*, 2004/5. sz. 162–166. o.

- CHADWICK, Owen: *A reformáció*. Osiris Kiadó, Budapest, 1998.
- GÁNC S Péter: *Forrásközelben*. Luther Kiadó, Budapest, 2018.
- GÖRFÖL Tibor – KRÁNITZ Mihály: *Teológusok lexikona*. Osiris Kiadó, 2002.
- HEUSSI, Karl: *Az egyháztörténet kézikönyve*. Osiris Kiadó, Budapest, 2000.
- KEVEHÁZI László – KEVEHÁZINÉ CZÉGÉNYI Klára: Pályánk emlékezete. *Lelkipásztor*, 70. évf. 1995/12. sz. 444–445. o.
- KÖBEL Szilvia: „*Oszd meg és uralkodj!*” *A pártállam és az egyházak*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005.
- LANE, Tony: *A keresztyén gondolkodás rövid története*. Harmat Kiadó – Kálvin Kiadó, Budapest, 2001.
- NOBIK Erzsébet: Pályám emlékezete. *Lelkipásztor*, 79. évf. 2004/5. sz. IV–V. o.
- SCHOLZ László: Hallgasson-e az asszony a gyülekezetben? *Lelkipásztor*, 25. évf. 1950/12. sz. 464–467. o.
- SÓLYOM Jenő: Nők a nyilvános igeszolgálatban. *Lelkipásztor*, 26. évf. 1951/6. sz. 260–265. o.
- SZERB Antal: *Magyar irodalomtörténet*. Révai Kiadó, Budapest, 1947.
- TILLICH, Paul: *Rendszeres teológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 1996.
- TOMKA Ferenc: *Istenkeresés a magyar irodalomban*. Szent István Társulat, Budapest, 2014.
- VARGA Gyöngyi: 30 éve avatták az első lelkésznőt. *Evangelikus Élet*, 68. évf. 2003/48. sz. november 30. 7. o.

LINKEK

Magyar Nemzeti Levéltár: <http://mnl.gov.hu/>
Digitális Irodalmi Akadémia: <https://pim.hu/hu/dia>
<https://www.evangelikus.hu/>
<https://mult-kor.hu/>
<http://www.rubicon.hu/>
<https://ujkor.hu/>

Adventi és böjti sorozat

Békesség néktek!

Adventi és böjti sorozat

NÉMETH KITTI

Bevezetés

Hol van ebben a kifordult és zaklatott világban valódi békesség? Merre induljunk, hol keressük, mit tegyünk, hogy igazi békesség legyen részünk? Tudjuk-e igazán, mi a békesség? Olyan gyakran fordul elő, hogy indulat, düh, harag, ártó szándék, bosszú, sértettség, hatalomvágy tombol bennünk – és persze még folytathatnánk a sort igen hosszan –, és félúton porrá hullik a szó, amely részünkké kíván lenni: békesség. El sem hisszük, távol tartjuk, kapaszkodunk abba, ami valójában elsodor bennünket, mert önerőből képtelenek vagyunk igazi békességre. Annak hosszú az útja, fájdalmas, nehéz, akadályokkal teli, de éppen úgy örömet is hordoz, bár ezt sokszor hajlamosak vagyunk elfelejteni. Mi az, amit mi békességnek gondolunk, és mi az igazi békesség? A kettő között olykor igen nagy szakadék tátong, pláne akkor, hogyha mindenáron magunk akarjuk megoldani az előttünk tornyosuló, egyre csak gyűlő probléma-tömeget.

Mi, emberek gyakran több részletben, több kisebb-nagyobb egységben szemléljük az életünket. Ha nem érezzük magunkat jól, komfortosan, elégedetten valamelyik részében, akkor majd megtaláljuk azt a másikban. Feldúltan, kedvetlenül, dühösen, szomorúan vagyunk jelen itt, de nyugalmat, szeretetet, kedvességet érzünk ott. Gyakran mondjuk ilyenkor, hogy „tulajdonképpen” vagy „összességében” békesség van az életünkben, mert ami számunkra kellemetlen vagy fájdalmas, azt

hajlamosak vagyunk elnyomni, ignorálni vagy szükséges rosszként értelmezni.

Jézus, mielőtt elfogják, többször beszél haláláról és feltámadásáról tanítványainak, akik ettől teljesen megrémülnek. Egyrészt értetlenségük, másrészt félelmük és rosszallásuk mindennek az eredője. Hihetetlennek tűnik, hogy az Isten Fiával, a Mesterrel megtörténhet mindaz, amiről beszél. Szenvedésen, kiszolgáltatott fájdalomon át vezet az út a Golgotáig, ahol a Megváltó kilehelve lelkét életét adja váltságul sokakért. Botrány... A tanítványok megrendülten veszik tudomásul a tényt, hogy Mesterük meghalt. Három nappal később azonban az üres sír bolydítja fel a lelküket: Hol van? Merre lehet? Aztán megjelenik közöttük, és azt mondja: „*Békesség néktek!*”

A halált legyőző Úr szava ez: békesség néktek! Nektek, embereknek, akik meglepődtek az Isten munkáján, aztán felocsúdtok, és a tagadhatatlan bizonyosságából töltekeztek, s később fel sem fogjátok igazán szeretetből adott ajándékának értékét. Rohantok, nem láttok, kerestek, elfáradtok, s ha elfogadjátok, megtalál benneteket az Isten. A hátatok mögött áll, s ti megkerülitek érte a világot.¹ Az az igazi békesség, hogyha meghalljuk a szavakat: Békesség néktek! Akkor, amikor tényleg megtalál az Isten.

1 Vö. József Attila: *Az Isten itt állt a hátam mögött.* <https://www.ars-sacra.hu/vers.php?vers=9>.

Adventi sorozat

1. Meglepődöttek

ÉNEKJAVASLAT
EÉ 140; ZÉ 19,1

„Azokban a napokban útra kelt Mária, és sietve elment a hegyvidékre, Júda egyik városába. Bement Zakariás házába, és köszöntötte Erzsébetet. Amikor Erzsébet meghallotta Mária köszöntését, megmozdult a magzat a méhében. Betelt Erzsébet Szentlélekkel, és hangos szóval kiáltotta: Áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhed gyümölcse! Hogyan lehetséges, hogy az én Uram anyja jön el énhozzám? Mert íme, amint meghallottam köszöntésed, ujjongva mozdult meg méhemben a magzat. Boldog, aki elhitte, hogy beteljesedik mindaz, amit az Úr mondott neki.” (Lk 1,39–45)

Az adventi időszak minden évben – talán mondhatjuk saját életünkre vonatkozóan – rutinszerűen jön el. Készülnek az adventi koszorúk, karácsonyi dallamok csendülnek fel mindenhol, mézeskalács és forralt bor illata ül a levegőben. Vágyjuk a pihenést, az egymásra figyelmet, az értékes és értelmes csendet, a gondoskodó szeretetet, a jó hangulatot, a barátságos légkört. Ehelyett pont az ellenkezőjét tesszük: vásárolni rohanunk, mindenkit meghívunk, majd a vendéglátást tehernek érezzük, a csend helyett hangzavar van, a rend helyett káosz, a szeretetteljes gondoskodás helyett veszekedés és csapkodás, a pihenés helyett fokozott munka, és természetesen folytathatnánk a listát, mi minden mérgezi meg az adventi várakozást.

Ritka az olyan pillanat, amikor a nagy műgonddal elkészített – vagy gyorsan megvásárolt – adventi koszorú meggyújtott gyertyája mellett csendben, minden gondot félretéve együtt tud lenni a család, két ember, vagy egyszerűen csak csendben pihenni tud a megfáradt lélek. Gondoljunk csak bele, hogy az adventi időszak kihívásaiban mennyire jól szervezeten, tudatosan kell figyelni arra, hogy valóban és igazán meg tudjuk élni az adventet annak minden felismerésével, fájdalmával, nehézségével, csodálkozásával és örömevel együtt. Nem egyedül és nem „csak” szereteteinkkel, embertársainkkal közösségekben, hanem azzal a minőségi idővel, amelyet istenkapcsolatunkra szánunk – amikor valóban és igazán Istenre igyekszünk figyelni, és várjuk a találkozás meglepett örömét, mert úgy és akkor talál meg bennünket Isten, ahogy és amikor igazán nem is számítunk rá.

Advent olyan része az egyházi esztendőnek, amely lendületet, töltekezést, bizonyosságot adhat: valósággá válik a hihetetlen, eljön közénk a Mindenható, aki mindennél több, mindennél nagyobb, aki mindenek felett áll.

A kiválasztott igeszakasz a meglepődött ember örömkialtását mutatja meg nekünk. Zakariás felesége, Erzsébet meddőnek hitt idős asszony, aki mégis fiút fogant méhében, mert az Úr akarata ez. A gyermektelenség fájdalma, az önhibáztatás, a szégyenérzet végigkísérhette ennek a házaspárnak az életét, míg nem könyörgésük meghallgattatott az Úr előtt. Majd szűzen megfogant Mária is, akinek egyik kérdése rögtön az: hogyan lehetséges ez? Erzsébettel való találkozása is hihetetlen dolgot hoz, a meglepetés erejével hat Erzsébetre gyermeke megmozdulása méhében, és még azt is érezni véli, hogy a gyermek ujjongva mozdult meg a két édesanya találkozásakor. Erzsébet pedig örömeiben kiált fel: Hogy lehet az, hogy az én Uram anyja jön el hozzám? Hogyan lehetséges, hogy még meg sem született, de már így érezhető a jelenléte?

A mellett a hihetetlen ajándék mellett, hogy Erzsébet öregkorára mégis gyermeket szülhet, még hihetlenebb az, hogy Mária az Istennek Fiát hordja a szíve alatt. Mind a két esetben olyan meglepetésekkel szembesültek az érintettek, amelyeket bizony nem lehetett egyszerű feldolgozni, de a meglepettség öröme fordult mindkét esetben: megtalálta őket az Isten, s ők válaszoltak Isten hívására. Boldogok mindketten, hiszen az Úr maga választotta ki őket szent feladatukra, s ők boldog békességben fogadták el mindezt. Erzsébet végszavával indíthatjuk

adventi várakozásunkat: „*Boldog, aki elhitte, hogy beteljesedik mindaz, amit az Úr mondott neki.*”

KÉRDÉSEK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Milyenek éljük meg mi magunk az adventi időszakot?
- Milyenek voltak az elmúlt évek adventjei számunkra?
- Milyen szokásaink, hagyományaink vannak családi, gyülekezeti vagy személyes szinten, amelyek segítenek abban, hogy igazán megéljük az adventi várakozást?
- Olvassuk el Lukács evangéliumának első fejezetét, amelyben a kiválasztott igeszakasz is található. Milyen érzések jönnek elő, törnek fel bennünk a két gyermek születésének ígérete és a reakciók alapján?
- Mit gondolunk: könnyű volt-e történeteink szereplőinek elfogadni, megérteni, elhinni az Istentől kapott ajándékot és feladatot? Nézzünk meg minden érintettet (Zakariás, Erzsébet, József, Mária).
- Mit jelenthet Erzsébet idézett mondata: „*Boldog, aki elhitte, hogy beteljesedik mindaz, amit az Úr mondott neki?*”

FELADAT

Írjunk közösen imádságot. Egy cetlire mindenki írja fel, ami jelenleg a legjobban

- leterheli,
- foglalkoztatja (nem hagyja nyugodni),
- félelmet ébreszt benne, hogy elveszítheti,
- öröme fakasztja,
- hála indítja.

Foglaljuk imádságba mindezeket olyan módon, hogy közösen bevezetjük az imádságot, például:

„Mennyei Atyánk! Köszönjük neked, hogy napról napra gondoskodsz rólunk, és nem hagysz elveszni bennünket a világ zajában sem. Kérünk téged, hallgasd most meg könyörgésünket, amelyben gyermeki bizalommal fordulunk hozzád.”

Majd folytassa mindenki, ha szeretné, hangosan egyenként kiegészítve ezt az imádságot a felírtakkal:

„Istenem, te látod életemet, látod nehézségeimet, örömeimet és kudarcaimat. Ma úgy vagyok itt, hogy szívemre nehezedik, hogy

..... (ami leterheli). Kérlek, adj erőt ahhoz, hogy felül tudjak kerekedni a te segítségével mindezen! Uram, gondolataimat állandóan leköti, hogy (ami foglalkoztatja). Kérlek, add, hogy rendezni tudjam gondolataimat, és azok ne csak ekörül forogjanak. Atyám, folyton félek, hogy veszteség ér, mégpedig (amitől fél, hogy elveszitheti). Kérlek, adj erőt nekem ahhoz, hogy ne a jövőtől rettegjek, hanem el tudjam fogadni azt, hogy mindez a te kezében van. Istenem, te látod örömeimet is, amely szívemben feléled, amikor/ ahogy/mert (ami örömeimre fakasztja). Add, hogy ez az öröm ne múljon el, és belőled táplálkozhasson. Hálás vagyok, Uram, azért, hogy (amiért hálás). Végtelen jószágodban bízom, hogy meghallgatod könyörgésemet, amellyel hozzád fordulok. Légy velem és felebarátaimmal kegyelmeddel, hogy megtapasztalhassuk irgalmas szeretetedet. Ámen.”

2. Felocsúdlók

ÉNEKJAVASLAT

EÉ 141, ZÉ 19,1-2; ZÉ 18

„De mindezt valóban tegyétek is, mert tudjátok az időt, hogy itt van már az óra, amikor fel kell ébrednetek az álomból. Hiszen most közelebb van hozzánk az üdvösség, mint amikor hívőkké lettünk: az éjszaka múlik, a nappal pedig már egészen közel van. Tegyük le tehát a sötétség cselekedeteit, és öltük fel a világosság fegyvereit.”
(Róm 13,11-12)

Mi, emberek nem szeretünk szembesülni. A szembesülés valamivel mindig magában hordozza azt, hogy változás következik, és általában nem szeretjük a változást – még akkor sem, hogyha világunk folyton azt hangoztatja és mondatja velünk is, hogy fő a változatosság és a változás akár magunkban, magunkon vagy környezetünkben. Természetesen nem arról van szó, hogy a változás ne lehetne jó – pusztán arról, hogy hajlamosak vagyunk beleragadni bizonyos helyzetekbe, szerepekbe, szokásokba, amelyekről aztán nagyon nehezen mondunk le, vagy válunk meg tőlük. A szembesülés azonban kétségkívül magában hordozza a változás szelét és szükségességét – nem valószínű, hogy sok olyan eset lé-

tezne, amikor szembesülünk valamivel, és fikarcnyi változás sem következik be. Legalább a gondolatainkban vagy csak időlegesen is.

A szembesülés lehet igen kellemetlen, leleplező, fájdalmas, de örömteli, boldogító és hálára indító is, csak ezt kevésbé nevezzük szembesülésnek, ez utóbbiakkal úgy vagyunk, hogy „végül is várható volt”, vagy „végül is számítottam rá”. A negatív dolgokkal azonban igen harciasan tudunk dobálózni: „derült égből villámcsapás” vagy „hirtelen jött, mint a nyári zápor”. Sokkal jobban megrendítenek minket a negatív események, amelyekkel találkozunk, mint amennyire öröme fakasztanak a pozitív, számunkra előnyösnek vélt történések. Az addig valamilyen élő, valamihez hozzászokott, valamely szerepben maradt ember egyszer csak felocsúdik, mintha álomból ébredt volna – talán még érzi is, ahogy megrázkódik a teste, hogy felébredjen „álmából”. Ettől a pillanattól kezdve a változás elkerülhetetlen – de akarjuk-e azt igazán, vagy csak kapaszkodnánk a régibe? Akarunk-e valóban másmilyenné válni, hogyha az szükséges és elkerülhetetlen, vagy egyszerűen inkább legyen úgy, ahogy eddig volt, ha jó az, ha nem?

Ugye, mennyi minden eszünkbe jut ilyenkor: hogy szokásaink rabjai vagyunk, vagy éppen azt mondjuk, ez a foglalkozásom, ezért ezt meg azt teszem, nem teszem, ehhez folyamodhatok, ehhez nem, ez jár nekem, ez meg nem. Kategóriákat állítunk fel magunknak, és szépen behelyezzük saját magunkat és másokat is. Azonban ha ők valamiért kilógnak ebből a kategóriából, akkor hajlamosak vagyunk egyből megbélyegezni, elítélni őket anélkül, hogy látnánk annak a változásnak az okát vagy szükségességét, amely oda vezetett, hogy ők – szerintünk – máshogy cselekedjenek. Természetesen elképzelhető ez fordítva is, hiszen jól ismerjük a társadalmi normákat, a szokásokat, az illetet, s bizony van olyan, hogy a kilógás nem szükséges, hanem egyszerű dac vagy lázadás. Mindkét esetben szükség van a szembesülésre és a jó irányú változás elfogadására, még akkor is, ha nehéz. Ez azonban nem egyemberes feladat, még akkor sem, hogyha annak látszik.

Pál apostolnak a Rómaiakhoz írott leveléből választottam erre a napra az ígét, amely az addigi állapotukban eltespedt emberekhez szól, egyfajta harci kiáltás: ébredjetek fel álmotokból, mert itt van, akire várattok! Eljött az idő, amikor fel kell kelnetek és levetkőznötök az eddigi szunnyadást, bátran szembenézni azzal, ami bizony elkerülhetetlen: a változással!

Bár az advent – ahogy az előző alkalommal már beszéltünk róla – minden évben ugyanúgy eljön, és talán ugyanazokat a hagyományokat, szokásokat követjük, és bele is esünk folyton ugyanazokba a hibákba, és aztán siránkozunk is mindig ezek miatt – mégis elkerülhetetlen ekkor a változás. Arra várunk, hogy megváltozzon a világ: hogy eljöjjön a Megváltó, és szembesítsen bennünket azzal, hogy annyira nem voltunk hajlandók az istenkövető életre, hogy a mennyei Atyának végső tervét kellett valóra váltania, hogy ennek a nyomorult világnak legyen még esélye. Fel kell hát ébrednünk az álomból, a „majd máskor” és a „majd később” hálójából, mert nem elég majd akkor hozzá térni, nem elég majd valamikor felébredni, nem elég majd valamikor szembesülni a ténnyel, hogy hozzám is jön személyesen a szabadító Isten.

Az éjszaka múlik, a nappal pedig már egészen közel van – írja Pál apostol –, és ez minden adventünkre igaz, hiszen két advent között élünk. Várjuk minden egyes alkalommal a kisdedet, az ünnepet, az adventi várakozás csendjét, és várjuk Krisztus újra eljövetelét, amelynek idejét még a Fiú sem tudja: *„Azt a napot pedig és azt az órát senki nem tudja, sem az ég angyalai, sem a Fiú, hanem csak az Atya egyedül.”* (Mt 24,36) Ébredjünk fel, és adjunk helyet ennek a változásnak – ne csak szavakban, ne csak elszálló ígéretekben, hanem valódi, látható tettekben, abban a békességben, amelyet ő hoz el számunkra. Erre buzdít minket Pál apostol is ebben az igeszakaszban.

KÉRDÉSEK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Kerültünk-e már olyan helyzetbe, hogy szembesülnünk kellett nem várt dologgal, s ha igen, pozitív vagy negatív következménnyel kellett számolnunk? (Ha valaki szeretné, mesélje el!)
- Mennyire szeretjük a változásokat?
- Volt-e már olyan helyzet, amikor alkalmazkodásból, konfliktuskerülésből vagy az előrejutás érdekében megváltoztattunk magunkon, magunkban, viselkedésünkben, szokásainkban valamit? Ha igen, milyen élmény volt, meddig tartott, hogyan hatott ránk?
- Mi kell ahhoz, hogy valaki igazán meg tudjon változni? Szükség van-e minderre?
- Igeszakaszunkban az olvassuk, fel kell ébrednünk, és tettekben is meg kell változnunk, mert Krisztus közel van. Hogyan változtathat meg bennünket Krisztus közelsége?

- Miben látszik vagy látszódhat egy emberen a változás, hogyha egyre közelebb kerül Krisztushoz?
- Látszik-e változás, hogyha eltávolodik tőle?
- Hogyan lehetünk Krisztus békességének követőivé az igeszakasz alapján?

FELADAT

Írjunk közösen imádságot! Egy cetlire mindenki írja fel, mi az a legkellemetlenebb, legrosszabb változás vagy szembesülés, amelyben része volt, egy másikra pedig azt, hogy mi volt a legjobb, ami hatással volt az életére. Foglaljuk imádságba mindezeket olyan módon, hogy közösen bevezetjük az imádságot:

„Mennyei Atyánk! Köszönjük neked, hogy napról napra gondoskodsz rólunk, és nem hagysz elveszni bennünket a világ zajában sem. Kérünk téged, hallgasd most meg könyörgésünket, amelyben gyermeki bizalommal fordulunk hozzád.”

Majd egyenként folytatjuk, ha valaki szeretné, személyes kiegészítéssel:

„Istenem, te látod életemet, örömeimet, harcaimat és kudarcaimat. Jelen vagy, amikor az örömtől duzzad a lelkem, és ott vagy akkor is, ha valami ellen erősen küzdök. Tisztában vagyok veled, Uram, hogy gyakran nem ismerem fel, amit neked szánsz, ahogy a világ sem ismerte fel elküldött Szabadítóját. Én is éppen olyan vak vagyok, és ugyanúgy félek a változástól. Kérlek, Uram, adj erőt elengednem a rossz választásomat (ami a legrosszabb változás volt), amikor letévedtem a helyes útról valami másért. Adj erőt azonban megtartani azt, amely gyümölcsözővé lett életemben (ami a legjobb volt). Kérlek, légy velem és felebarátaimmal, adj nekünk erőt, hogy felismerjük akaratodat és a nekünk szánt utakat. Légy velünk irgalmaddal és kegyelmeddel, hogy megtapasztalhassuk végtelen szeretetedet. Ámen.

(Nem muszáj kiegészíteni, az imádság enélkül is elmondható.)

3. Töltekezők

ÉNEKJAVASLAT

EÉ 132; ZÉ 19,1–3; ZÉ 32

„Magasztaljátok az Urat, ti, mennyei lények, magasztaljátok az Úr dicsőségét és hatalmát! Magasztaljátok az Úr dicső nevét, boruljatok le az Úr előtt szent öltözetben! Az Úr hangja zeng a vizek fölött, mennydörög a dicsőséges Isten, az Úr, a nagy vizek fölött. Az Úr hangja hatalmas, az Úr hangja fenséges. [...] Az Úr hangjára lángok törnek elő. [...] Az Úr hangja megriasztja a szarvasokat, letarolja az erdőket. Templomában mindenki őt dicsőíti. Az Úr trónol az áradat fölött, ott trónol az Úr, az örökkévaló király. Az Úr erőt ad népének, az Úr megáldja népét békeséggel.”
(Zsolt 29,1–4.79–10)

A feltöltődés, töltekezés korunk hívószavai. Mindenféle nyaralást, kapcsolódást, szállást, gasztronómiai vagy egyéb élményt nyújtó létesítményt vagy helyet úgy reklámoznak, hogy ott lehetőségünk van a feltöltődésre. Többnyire van valamiféle fürdő, masszázs vagy egészségmegőrző vagy netán egészségmegújító program. Általában nem túl alacsony áron, de valóban egészen jó testi feltöltődésre van lehetőségünk, és valóban ki tudjuk magunkat pihenni – fizikailag legalábbis. Sokszor és sok helyen előfordulnak már azonban lelki és szellemi feltöltődést is ajánló helyek, szervezetek vagy programok, amelyek valamilyen meditatív módszerrel megtisztítják, sőt megszabadítják az ember lelkét és gondolatait a mindenféle káros tényezőktől.

Nyilván mindenkinek megvannak a preferenciái, hogyan és miféleképpen tudja „kiszellőztetni a fejét” vagy lélekben felfrissülni, feltöltődni, de annyit azért hadd szögezzünk le, hogy általában ezek félmegoldások, látszatintézkedések a részünkről a lelki egyensúlyunk megtartására. Egyáltalán nem arról van szó, hogy a hívő keresztyén embernek ne lenne szüksége lelki megújulásra, tisztulásra, pihenésre, felfrissülésre, sőt! Nem mindegy azonban, hogy hogyan. Más lehetőségünk, hogyha igazi töltekezést, igazi megtisztulást és felfrissülést szeretnénk a mindennapok ránk nehezedő gondjaiból, Krisztuson kívül nincsen. Csak ő adhat igazi megtisztulást, igazi felfrissülést, igazi megújulást. Ő a földre jött Isten,

akit megígértek a próféták, akiben az Isten hozzánk hasonlóvá lett, pontosan azért, hogy biztosítson róla: ő érti és tudja, hogy mire van szükségünk. Tudja, hogy a sok teher alatt összereszkadunk, és tudja, hogy a világ sokszor csábít, amely csábításba és annak következményeibe szintén képesek vagyunk belerokkanni. Tudja, hogy nehezen engedjük el a fájdalmat, tudja, hogy kirobbanó módon tudunk örülni. Tudja, hogy az emberek függnek egymástól, szeretnek és gyűlölnek, féltékenyek és odaadóak, döntenek jól és döntenek rosszul, olykor megbánják, olykor büszkék arra és kamatoztatják azt, amit elértek. Nyilván tudnánk még rengeteg mindent felsorolni saját tapasztalataink alapján is, hogy mégis milyen lehet az ember, hogyan él, mi zajlik benne, és bizonyára technikákat, tanácsokat is tudnánk mondani, ki hogyan birkózik meg a ránehezedő terhekkel, problémákkal, hogyan igyekszik megújulni, töltekezni.

Választott ígénkben a zsoltáros csodálatosan fejezi ki, milyen Istenünk van, milyen hatalmas az ereje. Hangjára lángok törnek elő, megriasztja a szarvasokat, erdőket tarol le – ebből arra gondolhatnánk, hogy Isten rombol, holott a legfontosabb mondatok ezután következnek: mindenki őt dicsóítja templomában, ott trónol a Király, aki örökkévaló. Uralmának soha nem lesz vége. A mindent megrendítő, mennydörgést előidéző, mindenképp felett uralkodó Király azonban nem egyszerűen egy az uralkodók között, nem hasonlítható senki máshoz, nem volt és nem is lesz más, aki így tudna uralkodni a világon és egész népén, hiszen „*az Úr erőt ad népének, az Úr megáldja népét békességgel*” (Zsolt 29,11).

Nincs más ezen a földön, aki meg tudná tenni mindezt. Senki más nem áldhatja meg a népet, csakis Isten, senki más nem adhat valódi és igazi békességet sem egyetlen embernek, sem egy egész népnek, csakis a mindenható Isten, aki végtelen szeretettel uralkodik ezen a világon. Ezt írja le a zsoltáros, és erről tanúskodik nekünk az egész Szentírás: Isten szeretete mindig megmenti az eltévelyedett, elárvult, elveszett, megbotlott, elesett embert, akit gúzsba kötnek bűnei láncai. Isten azonban megtalálja őt, mert hívja és keresi. Ezért született meg azon a különös betlehemi éjszakán a világot megváltó Jézus, az ártatlan kisgyermek, aki emberi formában maga az Isten. Benne erőt ad, és békességgel áldja meg Isten az ő népét, nemcsak akkor, hanem ma is, mindnyájunknak ezt ígéri Krisztusban.

KÉRDÉSEK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Milyen érzés volt olvasni a zsoltárrészletet?
- Mit tudunk meg Istenről a zsoltárrészlet alapján?
- Hogyan gondolkodunk mi Istenről, mit gondolunk, milyen ő?
- Milyen lehetőségeink vannak a mai világban, hogy testi, szellemi, lelki megújulásra találjunk? Mondjunk példákat!
- Milyen technikákat, módszereket alkalmazunk, hogy akár testben, akár lélekben fel tudjunk frissülni? Vannak-e bevált módszereink?
- Hogyan és milyen megújulást, feltöltődést hozhat nekünk az advent?
- Hogyan élhetjük meg a békesség áldását, amelyet Krisztusban kapunk a mennyei Atyától?

FELADAT

Készítsünk közösen áldásfát. Írjuk fel cetlikre, hogy

- milyennek látjuk Istent;
- mit gondolunk Istenről, hogyan viszonyul hozzánk;
- milyen áldásokat köszönhetünk neki az életünkben;
- hogyan élhetjük meg a békesség áldását, amelyet Istentől Krisztusban kapunk.

Minden témakört külön színekkel írjunk (pl. zöld, piros, narancs, barna). Elég minden témakörhöz szavakat, kifejezéseket írni, esetleg egy-egy félmondatot, a lényeg, hogy jól átlátható legyen. Egy nagy felületre (karton, legalább A/3 méretű papír stb.) témakörönként ragasztgassuk fel a cetliket. Aki utána szeretné elmondani, mit miért választott vagy írt, tegye meg, beszélgessünk róla. A beszélgetés végeztével ülünk körbe közös imádságra.

„Drága mennyei Atyánk! Köszönjük neked, hogy napról napra gondoskodsz rólunk, és nem hagysz elveszni bennünket a világ zajában sem. Kérünk téged, hallgasd most meg könyörgésünket, amelyben gyermeki bizalommal fordulunk hozzád. Látjuk elesettségszűkölkünket és elveszettségünket ebben a világban, és látjuk, érezzük mindenek felett álló hatalmadat. Emberi ésszel fel nem foghatjuk végtelen szeretetedet, amellyel a világról gondoskodsz még úgy is, hogy oly sokszor hátat fordítottunk neked. Nem mérhetjük fel ésszel és értelemmel, hogy képes voltál egyszülött Fiadat értünk keresztre adni, de csordultig telik szívünk hálával, amikor arra gondolunk, hogy mindent értünk, esendő emberekért tettél. Kérünk,

segíts bennünket békességed áldását elfogadni, amelyet szent Fiadban, Krisztusban ajándékoztál nekünk. Légy velünk kegyelmeddel, hogy megérezhessük mindent átfogó szeretetedet. Ámen.”

4. Megajándékozottak

ÉNEKJAVASLAT

EÉ 137; ZÉ 19,1–4; 28

*„Örüljete az Úrban mindenkor! Ismét mondom: örüljete.
A ti szelidségeitek legyen ismert minden ember előtt.
Az Úr közel! Semmiért se aggódjatok, hanem imádságban
és könyörgésben mindenkor hálaadással tárjátok fel kéréseiteket Isten előtt; és Isten békessége, mely minden értelmet meghalad, meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban.” (Fil 4,4–7)*

„Örüljete! Örüljete mindenkor!” Ha az olyan könnyű lenne! – vághatjuk rá rögtön. Az ember nem tud parancsszóra örülni, de milyen jó az, amikor mégis szinte szétszakítja az öröm az ember szívét! Olyan, mintha nem is létezne más abban a pillanatban, csak az az örömteljes esemény. Az öröm és a vele járó összes érzés betölti az ember egész valóját.

Milyen emlékezetes és milyen kirobbanó is az ember életében egy-egy ilyen esemény! S habár nem megy parancsszóra, mégis igen fontos az, hogy emlékeztessenek, figyelmeztessenek bennünket arra, hogy mennyi szenvedésünk, kudarcunk, fájdalmunk ellenére igenis van minnek örülni az ember életében. Milyen gyakran elfelejtjük, hogy mennyi-mennyi ajándékért adhatunk hálát Istennek – még akkor is, hogyha képesek vagyunk a saját kudarcaink és terheink alatt összeroskadva sírdogálni és belemerülni az önsajnálatba. Hányszor felejtjük el, hogy az életet, a levegőt, a vizet, az eget, az állatokat, a társakat, a szeretetet, a szomorúságot, a könnyeket, a nevetést – és még sorolhatnánk tovább, mennyi mindent – mind Istentől kapjuk nap mint nap. Mennyiszor felejtünk el hálát adni ezekért az ajándékokért? Egy tekintetért, egy ölelésért, egy jó szóért, egy csendes imádságért, egy szeretetteljes kézmozdulatért vagy egyszerűen csak azért, hogy van kihez fordulnunk? Hányszor felejtjük el, hogy Isten megajándékozott gyermekei vagyunk?

Az adventi időszak várakozásában, a hajszában, a zajban, a sokszor erőltetni akart elcsendesedésben, a meg nem élt csendességben olyan gyakran felejtjük el Isten ajándékait, pont akkor, amikor az ő legnagyobb ajándékára, Krisztusra várunk. Nincs nála nagyobb ajándék, amelyet ember személyesen vagy bármely közösség kaphatna. Olyan ajándék ő, aki miatt szétrepedhet a szívünk az örömtől: békességet és fényt hoz ennek a bűn sötétjében tengődő világnak.

Adventben nagyon gyakran elfelejtjük, hogy ez nemcsak a várakozás és az elcsendesedés időszaka, hanem éppen úgy a bűnbánaté is. Krisztusban nyerhetünk egyedül bűnbocsánatot, és ettől az örömtől, hogy Isten személyesen küldte el a megbocsátást nekünk, bizony szétrepedhetne a szívünk. Nem véletlenül mondja Pál apostol, nem véletlenül figyelmeztet, szinte halljuk, ahogy kiabál, halljuk visszhangozni a szavait a fülünkben és a fejünkben: *Örüljetek! „Örüljetek az Úrban mindenkor! Ismét mondom: örüljetek!”* Sőt fokozza is Pál apostol: az öröm mellett még forduljatok bizalommal, hálaadással és teljes ráhagyatkozással Istenhez! Ő meghallgat és megsegít, hálaadással fordulhatunk hozzá, és bizalommal, őszinte gyermeki bizalommal tárhatjuk fel könyörgésünket öelötte. Amikor pedig képesek vagyunk letenni mindent, de tényleg, igazán mindent az ő kezébe, akkor *„Isten békessége, mely minden értelmet meghalad, meg fogja őrizni szívünket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban”.*

Ezt a békességet nem adhatja meg más. Semmilyen módszer, technika vagy szakember, semmiféle emberi erőfeszítés nem képes ilyesfajta békességet hozni az életünkbe. Ez a békesség, Isten békessége, a Krisztusban megélt békesség az az ajándék, amely csak Istentől eredhet, és amely valóban betöltheti az életünket.

Advent negyedik vasárnapjához és szentestéhez közeledve talán egyre jobban érezzük, hogy közel akar jönni hozzánk az Isten – *„Az Úr közel”,* mondja Pál apostol is. Emlékeztet, öröme hív bennünket ez az ige, hiszen igenis van miért örvendeznünk, és van, aki gondoskodik rólunk, van, aki megsegít, és van, aki önmaga békességét adja nekünk. Ezért jön a földre az Isten személyesen mindannyiunkhoz – hozzád is és hozzám is – abban az ártatlan gyermekben, akinek születése ünnepére oly nagyon készülünk; őbenne, aki életét adta mindannyiunkért, aki feltámadt, és azt ígérte, újra eljön. Az ő eljövételére és békességére várunk életünk minden egyes napján.

KÉRDÉSEK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Mi jut eszünkbe erről a szóról: békesség?
- Mit jelent számunkra a békesség, és hogyan szeretnénk tenni érte?
- Hogyan tudjuk adventben megélni a békességet, amelyet a világ pont el akar takarni előlünk?
- Mit jelent számunkra a szó: öröm?
- Milyen emlékeket idéz fel bennünk ez a szó? Ha valakinek van rá indíttatása, mesélje el röviden, mi az, aminek életében eddig legjobban örült, és miért.
- Milyen hatással van az öröm az életünkre?
- Hogyan várunk egy örömteljes eseményt, milyen érzések kavarnak bennünk?
- Hogyan készítjük magunkat Krisztus születésének ünnepére?
- Mit jelent számunkra az a békesség, amely Istentől ered? Hogyan gondolunk erre?
- Milyen érzéseket kelt bennünk ez az ige, amely Pál apostol levelében olvasható? Mennyire tudunk „engedni” neki, vagy mennyire tudjuk magunkat az örvendezők közé képzelni?

FELADAT

Készítsünk együtt egy nagy képet, amelyen középen egy rajzolt adventi koszorú *vagy* annak négy gyertyája látható. Mindannyiunk kezének körvonalát rajzoljuk köré (tegyük le a kezünket, és rajzoljuk körbe), lehetőleg mindenkiét más színnel. Ezekbe a kéznyomokba írjuk bele néhány szóval, hogy milyen érzések vannak most bennünk. Ha ezzel megvagyunk, írjuk bele azokat a szavakat is, amelyek eszünkbe jutnak arról, hogy milyen ajándékokat kaptunk Istentől, amelyekért hálásak lehetünk. Ha ezzel megvagyunk, üljünk körbe a záróimádságra.

„Drága mennyei Atyánk! Köszönjük neked, hogy alkalomról alkalomra te gyűjtesz össze minket, és te vagy, aki Szentlelkeddel közösséget formálsz belőlünk. Köszönjük neked, hogy megoszthatjuk egymással érzéseinket, gondolatainkat, és együtt lehetünk imádságban is előtted. Kérünk, Urunk, tekints most ránk, akik nemcsak imádságban, de ebben a rajzban is eléd visszük kéréseinket, érzéseinket, gondolatainkat. Te ismersz mindannyiunkat, és te látod a legjobban, mire van szükségünk. Kérünk, áldd meg adventi várakozásunkat, adj igazi csendességet,

belső figyelmet, veled való igazi kapcsolatot. Kérünk, adj nekünk erőt és lehetőséget arra, hogy valóban megélhessük a Krisztusban kapott békességet, amelynél nagyobb ajándék nincsen számunkra e földön. Köszönjük, hogy kísérsz minket, és nem fordulsz el tőlünk akkor sem, amikor elfelejtjük Krisztus általi megajándékozottságunkat. Légy velünk kegyelmeddel, hogy megtapasztalhassuk végtelen és irgalmas szeretetedet. Ámen.

Böjti sorozat

1. Rohanók

ÉNEKJAVASLAT

EÉ 385; ZÉ 45; 48

„Nem az Úr keze rövid ahhoz, hogy megsegítsen, nem az ő füle süket ahhoz, hogy meghallgasson, hanem a ti bűneitek választottak el titeket Istenetektől, a ti vétkeitek miatt rejtette el orcáját előletek, és nem hallgatott meg. [...] Nincs, aki igaz vádat emelne, nincs, aki helyesen ítélnének. [...] Lábuk gonosz cél után fut. [...] Gondolataik ártó gondolatok, pusztulás és romlás jelzi az útjaikat. A békesség útját nem ismerik, eljárásuk soha nem törvényes. Ösvényeik görbék: aki azokon jár, az békét nem ismer. Ezért van távol tőlünk a törvény, és nem ér el hozzánk az igazság. Világosságra várunk, de csak sötétség van, napfényre, de homályban járunk. [...] De eljön Sionhoz a Megváltó, Jákób megtérő bűnöseihez! – így szól az Úr. Ilyen szövetségem van velük – mondja az Úr: Lelkem, mely rajtad nyugszik, és ígéim, amelyeket szádba adtam, nem fogynak ki a szádból, utódod szájából és utódod utódainak a szájából, mostantól fogva mindörökké – mondja az Úr.” (Ézs 59,1–2.4b.7–9.20–21)

Mindent akarunk. Mindent és rögtön. Szokták mondani az idősebb testvérek, szülők, nagyszülők, hogy „adj, uramisten, rögtön” akarunk dolgozni. Ez a viselkedés alapvetően baba- és kisgyermekkorban kellene, hogy a leginkább jellemezzen bennünket, hiszen a szükségleteink és azok generálta vágy és késztetés enyhítése egy baba és/vagy egy kisgyermek legfőbb célja, aki ennek hangot is ad, és ha már teheti, meg is mutatja

akár csípéssel, markolással, húzással, hogy tulajdonképpen ő mit szeretne. Talán nincs olyan, akinek ne lenne ezzel kapcsolatos élménye, hogy ha egy csecsemő vagy egy kisgyermek éhes, akkor sír vagy kiabál, hogyha fáj valamije, ha társaságra vágyik, vagy játszani akar, azt mind-mind valahogy a tudunkra adja, aztán szépen megtanulja késleltetni ezeket a szükségletek okozta késztetéseket. Ha éhes, tud várni már arra, hogy elkészüljön az étel, ha játszani akar, meg tudja várni türelmesen, míg valaki megy és játszik vele. Ahogy egyre növekszik az ember, gyakorolja – kénytelen gyakorolni – a türelmet, és büszke is magára akkor, amikor türelmet gyakorol.

Világunkban, ahol a digitális elérés, a gyorséttermek, az internetes rendelés és még mennyi minden uralkodik, nem igazán tudjuk gyakorolni a valódi türelmet, mert rohanunk. Futunk, meg sem állunk, szinte levegőt sem veszünk, csak szaladunk, és ahogy mi magunk rohanunk, minden más – legyen az ember, tárgy, érzés, lehetőség, esemény stb. – is elrohan mellettünk. Pontosabban észre sem vesszük, hátrahagyjuk, el-elejtjük, meg sem éljük, meg sem látjuk... Mindent akarunk, mert úgy érezzük, hogy kell, hogy jár, hogy a miénk, és elérhető, másodperceken vagy perceken belül az. Ha valami késik, egyre türelmetlenebbek, idege-sebbek leszünk – hát hol van? Miért nincs még itt? Ha most itt lenne, az is késő lenne...

Biztosan eszünkbe jut sok-sok alkalom, amikor mi magunk voltunk annyira türelmetlenek, hogy indulattal viseltettünk a helyzet vagy az emberek iránt, akik igazából nem is tehettek semmiről, csak éppen „rajtuk csattant” a mi rohanásunk. Úgy rohanunk, hogy észre sem vesszük, mi a feladatunk ezen a földi vándorúton. Annyira elvakítanak a földi célok, amelyekért olyan nagyon rohanunk, hogy nem vesszük észre, hogy az emberi életnek nem ez a célja a földön, hanem mindenkinek Istentől kapott feladata van, és az egészen biztosan nem az, hogy „siess, siess, állandóan siess, és ne vedd észre, ami érted van”.

Minden, ami egyáltalán a mi vágatásunkat ebben a felgyorsult világban lehetővé teszi, az Istentől van. Ő adja, ő rendelkezik róla, ő is veszi el, ha el akarja. Ha azonban rohanásunk egyre távolabb visz Istentől, mert meg sem látjuk, meg sem halljuk, észre vesszük, hogy ő van itt közöttünk, ő hív, és ő akar velünk találkozni ezen a bőjti úton is, amelyre most együtt lépünk rá, akkor valójában saját magunk alatt vágjuk a fát.

Az ellenkező irányba futunk, mint ahogyan Jónás is megpróbálta annak idején, amikor Ninive helyett az ellenkező irányba, Tarsiszba indult el. Jónás azonban direkt próbálkozott ezzel, nem egyszerűen elsodorta valami hullám, amely csak vitte és vitte. Mi sokszor nem direkt vagy legalábbis nem tudatosan tartunk Istennel ellenkező irányba, hanem a világ ragad el bennünket így.

Ézsaiás próféta könyvében a kiválasztott igékben igen szemléletes formában olvashatunk arról, hogy milyen az, amikor valaki Istennel ellentétes irányba fut, ugyanis az emberek, a nép, akikről Ézsaiás ír, pontosan ezt tették. Meg se hallották, meg se látták, nem értették és fel sem fogták, hogy Isten a világban van, és velük akar találkozni, hogy békességet akar hozni az életükbe az állandó hajsza helyett. Nem véletlenül írja Ézsaiás, hogy lábuk gonosz ösvényen fut, és nem ismerik a békességet, sem az igazságot, sőt sötétségben járnak, mert csak várnak a világosságra.

Ha elolvassuk Ézsaiás könyvének 59. fejezetét az elejétől, ennél még sokkal súlyosabb a kórrajz, amelyet az ember akkori állapotáról ír. Sokkal rosszabb a helyzet, mint azt az akkori kor embere gondolja. Kierződik a kétségbeesett tehetetlenség, az elveszettség érzése Ézsaiás szavaiból, aki viszont látja és tudja, hogy az ember így az örök halálba fut, mert pont ellentétes irányba siet Istennel. Az Úr azonban a prófétán keresztül ebben a szörnyűséges helyzetben is vigasztalja az eltévelyedett, szinte gonosszá vált népet. Még akkor is szeretetéről és irgalmáról tanúskodik, amikor egyértelműnek tűnhetne, hogy ez a nép a legsúlyosabb büntetést érdemli. Azt ígéri, Megváltót küld, és igéje hangzik örökké. Van-e ennél nagyobb vigasztalás? Létezik-e annál nagyobb szeretet és irgalom, hogy mindannak ellenére, amit a nép, az ember Isten ellen elkövet, Isten mégis Megváltót, Szabadítót ígér, és Igéjét ígéri ennek a népnek? Kijelenthetjük: nincsen. Bár éppen a felé az ünnepünk felé haladunk, amelyben a legnyilvánvalóbban mutatkozik meg az Atya mérhetetlen szeretete és irgalma a bűnös nép iránt, mégis hajlamosak vagyunk ezt elfelejteni.

Néhányaknak az a víziója, hogy bűjtben szomorúan, lehorgasztott fejjel, szinte egymásra sem nézve kell bűnbánatot gyakorolni, mert ez a szokás. Ez nem így van! Bizony, bűnbánatot kel gyakorolni, bűnbánatra kell hogy indítsa a szívünket az ige – de nem elfelejtve, hogy a bűnbocsánat is létezik, és olyan Istenünk van, aki (minden emberi gyar-

lóságunk és gyengeségünk ellenére is, amely a rossz irányba terel bennünket: Istentől egyre távolabb) nem szegi meg az ígérését, és beteljesedik, amit a próféták mondtak. Isten elküldte a Fiát, hogy értünk, bűnösökért vállalja a kereszthalált, és győzedelmes feltámadásával reménységet adjon nekünk az örök életre. Akkor majd hallhatjuk tőle magától: Békesség néktek! Ő maga hozza el, és ő maga lesz számunkra az igazi békesség.

Böjt első vasárnapja előtt készítsük szívünket a bűnbánatra, a csendességre, az Istennel való személyes beszélgetésre – annak tudatában, hogy Fiában rohanó, háborgó lelkünkbe és életünkbe békességet akar hozni.

KÉRDÉSEK ÉS FELADAT A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Böjt minden évben eljön. Talán vannak olyan szokásink, rituáléink, amelyeket minden évben megteszünk böjtben. Vannak-e ilyenek, és ha igen, mik azok? Aki szeretné, ossza meg velünk.
- Mit jelentenek a számunkra ezek a szokások vagy rituálék? Miért fontosak?
- Meg tudjuk-e élni igazán a böjti időszakot?
- A rohanó, stresszes életmód szinte mindannyiunkat érintett és érint most is. Ebben a világban, amely megköveteli tőlünk ezt a tempót, hogyan tudjuk a magunk számára biztosítani, hogy minőségi időt szánjunk az istenkapcsolatunkra? Mondjunk erre példákat.
- Van-e ezek között, ami ránk is igaz, és van-e lehetőségünk ezt gyakorolni?
- Mennyire szippant be minket a munka, az iskola, az egyéb feladatok?
- Hogyan vesszük észre, hogy ez már sok?

Ézsaiás próféta nagyon keményen beszél azokról, akik nem hajlandók észrevenni, hogy Isten közelebb akar kerülni hozzájuk, hívja őket, de ők éppen ellentétesen cselekszenek azzal, amit Isten akar. Mi magunk is gyakran kerülünk ebbe a csapdába, mert a világ gondja és a gazdagság csábítása sokszor felülkerekedik rajtunk, és Isten „megvár” – gondoljuk mi. Találjunk ki magunknak egy új böjti szokást, amelynek segítségével megpróbálunk minőségibb időt szánni az Istennel való kapcsolatunkra. Kapjon mindenki két-két cetlit, amelyeknek egyik oldalára felírja, hogy mi az, ami a legjobban eltávolít(hat)ja őt Istentől (amiről úgy érzi,

hogy ebben a pillanatban ez a dolog, tevékenység, stb. az, ami ezt teszi). Mindkettőre ugyanazt kell írni (egy-egy oldalára). Ne gondolkodjunk sokat! A cetlik másik oldalára írjunk egy olyan tevékenységet, amelyet börtben minden ap tartani tudunk, és úgy érezzük, közelebb kerülhetünk általa is Istenhez. Így a két cetli másolata egymásnak. Ha kész, egyfajta emlékeztetőként tegyük bele az egyiket összehajtogatva egy kosárba vagy zárható tetejű dobozba, de előtte mindenki írja rá kívülről a nevét, becenevét, monogramját. A nálunk maradt cetlit vigyük haza, hogy nehogy elfelejtsük ezt. Később jelentősége lesz!

Ha kész vagyunk a feladattal, kérdezzük meg:

- Milyen érzés volt leírni, hogy szerinted mi az jelenleg, ami a legjobban eltávolít Istentől?
- Milyen érzés volt átgondolni a lehetőségeket, hogy mi az, ami közelebb vihet?
- Könnyen ment ennek a két dolognak a leírása, vagy kellett hozzá egy kis idő?
- Hamar megtaláltad-e, mi vihetne közelebb Istenhez?

Azért készítettük ezt az emlékeztetőt, hogy a börti út legelején legyen valami, ami segít nekünk abban, hogy az idei börtben valamin változtassunk, máshogy cselekedjünk, másra fókuszáljunk, mint az előző évek börti időszakában. Talán segítséget nyújt, hogy most átgondoltuk, mi az, ami ebben a pillanatban éket ver Isten és közénk, és így lehetőségünk lesz nap mint nap nem elfelejteni, mindennap emlékeztetni magunkat, mit kell(ene) tennünk, hogy csökkenhessen a távolság Isten és köztünk. Imádságban vigyük most mindezt Isten színe elé.

Üljünk körbe, és imádkozzunk!

„Urunk, mennyei Atyánk! Köszönjük neked, hogy te mindig keresel és nem szűnő szeretettel hívsz bennünket. Könyörgünk neked, hallgasd most meg mindazt, amit az imádság csendjében eléd viszünk, ami nyomja a lelkünket, és eltávolít tőled. *(Hagyjunk két percet csendes imádságra.)*

Urunk, kérünk, adj erőt, hogy elindulva ezen a börti úton le tudjuk gyűrni, ami igazában a veled való kapcsolatunkat akadályozza. Kérünk, segíts bennünket, és légy velünk minden lépésünknel, terelj bennünket a helyes útra, amely hozzád vezet, az Úr Jézus Krisztusért. Ámen.”

2. Vakok

ÉNEKJAVASLAT

EÉ 85; 172; ZÉ 60; 77; 73

„Tanítványai közül ketten aznap egy faluba mentek, amely Jeruzsálemtől hatvanfutamnyira volt, és amelynek Emmaus a neve, és beszélgettek egymással mindarról, ami történt. Miközben egymással beszélgettek és vitáztak, maga Jézus is melléjük szegődött, és együtt ment velük. Látásukat azonban mintha valami akadályozta volna, hogy ne ismerjék fel őt. [...] És amikor asztalhoz telepedett velük, vette a kenyeret, megáldotta, megtörte és nekik adta. Ekkor megnyílt a szemük, és felismerték, ő azonban eltűnt előlük. Ekkor így szóltak egymáshoz: Nem hevült-e a szívünk, amikor beszélt hozzánk az úton, amikor feltárta előttünk az Írásokat? Még abban az órában útra keltek, és visszatértek Jeruzsálembe, ahol egybegyűlve találták a tizenegyet és a velük levőket. Ők elmondták, hogy valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak. Erre ők is elbeszélték, ami az úton történt, és hogy miként ismerték fel őt a kenyér megtöréséről.” (Lk 24,13–16.30–35)

A látásunk igen fontos részét képezi a mindennapjainknak. Ez az egyik legfontosabb érzékünk, amely nélkül azok, akik megtapasztalhatták, milyen a látás, nagyon nehezen tudnának, tudnak boldogulni. Fontos azonban, hogy mit értünk látás alatt. Hogyha a „mindentudó internet” segítségét kérjük abban, hogy meg tudjuk határozni a látás fogalmát, kismillió oldallal találkozhatunk, amely ezzel foglalkozik. Vannak köztük orvosi, pszichológiai, laikus és nyilván nem hiteles oldalak is. Az orvosi, biológiai jellegű oldalakon javarészt inkább a szemmel mint érzékszervvel foglalkoznak fiziológiai szempontból, a pszichológiai, kutatási oldalak a látás mint érzékelés és az agyban lejátszódó folyamatok közötti kapcsolatra fókuszálnak, a laikusok általában ezeket vegyítik és idézik attól függően, mivel foglalkoznak, vagy mire akarnak kilyukadni, míg a nem hiteles oldalakon az önjelölt szakértők látványosan képes igazságtartalmú írásai olvashatók. (Érdemes rákeresni egyszer az inter-

netes keresők bármelyikén a látás fogalmára, érdekes dolgokra fogunk bukkanni...)

A látásról mint folyamatról vagy fogalomról közérthető módon úgy beszélhetünk, hogy az tulajdonképpen a minket körülvevő környezet vizuális érzékelése, amelyet az agy dolgoz fel számunkra értékes és fontos információvá. Tehát ami körülöttünk van, azt javarészt a látásunkkal dolgozunk fel először, és szinte nincs is olyan terület az életünkben, amelyhez ne kapcsolhatnánk a látásunkat. Még a táplálkozásra is azt mondjuk, hogy a szemünkkel eszünk először: ha szépen néz ki egy étel, akkor gyakran előlegezzük meg azt is, hogy az bizony finom. Számtalan más helyzetben is a legfontosabb számunkra a vizuális információ, legyen szó akár tanulásról, munkáról, szabadidős tevékenységekről, hobbiról. Milyen gyakran elfelejtünk azonban hálát adni azért, hogy megadatott számunkra a látás, pedig mind ismerünk olyan testvéreket, akik elveszítették azt, vagy soha nem is tapasztalhatták meg, hogy milyen látni a körülöttünk levő világot.

Életkorunk előrehaladtával jó eséllyel egyre kevésbé látunk élesen, szemünk romlani kezd. Gondoljunk bele azonban abba is, hogy szemünk majdhogynem folyamatos munkában van egész életünk során. Még alvás közben sem tud igazán pihenni, hiszen az alvás egyes szakaszaiban rendületlenül mozog, mintha éppen valamit nagyon követne, megpróbálna befogadni – és álmunkban tulajdonképpen látunk dolgokat.

A látás fogalma igen gyakran átvitt értelemben is használatos, és leginkább a megismeréshez kapcsolódik. Hányszor használjuk például azt a kifejezést, hogy „nem látom értelmét” vagy „átláttam rajta”, esetleg azt, hogy „megláttam a lényegét”. A megismerés, felismerés az, ami megbújik a látás szóban, ebben a fogalomban, amely azt jelenti, hogy képesek vagyunk valamit érzékelni, aztán észlelni, majd információvá feldolgozni. Meglátni valamit azt is jelenti: felismerni, megismerni, befogadni.

Igeszakaszunk jól ismert történet, az emmausi tanítványok története, akik Jézus feltámadásának napján, amikor Péter üresnek látta a sírt, egy faluba mentek, Emmausba. Közben beszélgettek a történekről, nyilván arról, hogy történt az Isten Fiával. Hogyan eshetett meg ilyen botrányos történet? Hogyan lehet, hogy a Mestert – aki számos jellel, csodával, tanításával bizonyította, hogy isteni erő lakozik benne, és kétség sem férhetett hozzá, hogy olyan kapcsolatban van Istennel,

mint senki más – ilyen borzalmas módon, megaláztatások és gyalázkodás közepette ölték meg? Hogyan tovább? Vajon mit lehet tenni? Vajon hogyan kellene ebben a helyzetben viselkedni? S amikor szó szót követett, melléjük szegődött a feltámadott Úr Jézus. Velük együtt ment, sőt, még beszélgetett is velük, „látásukat azonban mintha valami akadályozta volna, hogy ne ismerjék fel őt. [...] És amikor asztalhoz telepedett velük, vette a kenyeret, megáldotta, megtörte, és nekik adta. Ekkor megnyílt a szemük, és felismerték, ő azonban eltűnt előlük.”

Könnyen és gyorsan elítélhetnék a tanítványokat mindezért – hát hogyan lehet az, hogy nem ismerték fel a mellettük sétáló Úr Jézust? Hogyan lehet az, hogy semmilyen módon nem sikerült felismerniük? Talán úgy elváltozott Jézus a feltámadása után, hogy emiatt nem ismerték fel őt? Nem valószínű. Nem véletlenül áll itt az a mondat, hogy valami akadályozta a látásukat. Nem tudjuk, hogy mi, és nem tudjuk, hogy miért, kár is lenne feszegetni, azonban világos, hogy nincs jogunk ahhoz, hogy emiatt elítéljük vagy megítéljük őket, magunkat pedig jobbnak, okosabbnak vagy bölcsebbnek tartjuk náluk; hiszen honnan vesszük, hogy nem ugyanaz történt volna velünk, mint ezzel a két tanítvánnyal?

Amikor Jézus asztalhoz telepszik velük, és megtöri a kenyeret, majd nekik adja, abban a pillanatban felismerik őt – megnyílik a szemük, addigi vakságuk szertefoszlik, a sötétség helyére világosság lép. Ikoni-kus pillanat ez, hiszen a kenyér megtörése és megáldása senki máséhoz nem volt kapcsolható, mint Jézushoz. A tanítványok meglátták: ő a Mesterük, aki kínhalált halt a kereszten, és aki feltámadt a halálból, pontosan úgy, ahogyan annyiszor elmondta, csak addig senki nem értette. A tanítványok szívébe ekkor visszatartathatlan öröm és a felismerés békessége költözik: nem hevült-e a szívünk, amikor az Írásokról beszélt nekünk? Azonnal el is mennek, hogy elbeszéljék a történeteket a többi tanítványnak is, bizonyosságot tegyenek róla: az Úr feltámadt, valóban feltámadt.

A böjti úton haladva előre álljunk meg egy pillanatra, és tekintsünk egy kicsit vissza! Hogyan vagyunk mi a látással és a vaksággal? Észrevesszük a mellettünk lépdelő Krisztust? Felismerjük, amikor ő van ott, és ő akarja elmondani mindenképpen, amit nekünk szán? Meglátjuk a felénk nyújtott kézben, egy ölelésben, egy bátorító tekintetben vagy egy rosszalló pillantásban, jó szándékú feddésben, hogy az Úr itt van velünk, és kíséri az életünket? Vagy abban a vakságban szenvedünk,

hogy még akkor sem ismerjük fel őt, hogyha már szinte ostromol a féltő szeretetével? Hogy vagyunk a látással és a vaksággal?

Krisztus áldozata és feltámadása nélkül mi magunk sem lehetnénk most itt, mert a bűnben tobzódó világ elpusztította volna önmagát. Isten szeretete azonban megnyilvánult a Fiúban, akit elküldött hozzánk, hogy életét adja értünk. Ismerjük a történetet, ismerjük a végkifejletet, beszélünk is róla – de olyan sokszor képtelenek vagyunk meglátni, hogy életünk minden percében rá vagyunk utalva Krisztusra, és ő valóban támaszunk lehet, hogyha meglátjuk és megismerjük őt, aki velünk együtt jön. Krisztussal együtt menni életünk útján – nincs ennél nagyobb békesség.

KÉRDÉSEK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Voltunk-e már teljes sötétségben, amikor egy nagyon kicsi fény sem volt sehol? Milyen érzés volt ez?
- Voltunk-e már olyan helyzetben, amikor akaratunkon kívül nem láttunk jól vagy nem láttunk semmit? (Pl. zuhogó esőben vagy tejfehér ködben autóval, áramkimaradáskor stb.) Milyen érzésekkel gondolunk vissza erre az élményre?
- Voltunk-e már olyan helyzetben, hogy egyszerűen nem értettünk meg valamit vagy nem láttuk a logikáját, nem értettük meg a lényegét?
- Voltunk-e már úgy, hogy valaki nagyon ismerős volt, és talán ismerősként is köszöntött minket, de mi magunk egyáltalán nem tudtuk, ki ő és vajon honnan ismerjük, honnan ismer minket?

FELADAT

Gyakran van az embereknek úgynevezett „aha-élménye”, amikor hirtelen rájönnek valamire, hirtelen megértenek bizonyos összefüggéseket, meglátnak addig számukra láthatatlan dolgokat. Mind a megértés, mind a megismerés, felismerés kapcsán lehet részünk ilyen aha-élményben, és az emmausi tanítványok is ezt élhették át, amikor hirtelen felismerték az addig velük levő, velük beszélgető Messiást. Mi magunk felismerjük-e, megértjük-e azokat az eseményeket az életünkben, amikor egyértelműen a Krisztus munkálkodik, hogy arra az útra tereljen, amelyen járnunk kell, hogy igazi örömet és békességet találjunk önála, őáltala és őbenne? Valljuk be azért, hogy igen sokszor szenvedünk mi is abban

a vakságban, hogy nem látjuk meg a mellettünk haladó Messiást, aki nem rejtőzni akar előlünk – habár a tanítványok szeme elől eltűnt –, hanem pontosan azt akarja, hogy felismerjük őt, és elfogadjuk, hogy nélküle nem számíthatunk valódi öröme, békességre és életre.

A mai közös imádságunkhoz ülünk körbe, középen helyezünk el egy gyertyát (de ne gyújtsuk még meg). Kapjon mindenki a kezébe egy kisebb gyertyát vagy teamécsest. Sötétítsük be a termet, kapcsoljunk le minden fényforrást, sötétítsük be az ablakokat. Amikor mindenki elfoglalta a helyét, kérjük meg a résztvevőket, hunyják be a szemüket. Egy percig ülünk csendben, majd kérjük meg a résztvevőket, fogják meg egymás kezét, és vezessük be a közös imádságot.

„Mennyei Atyánk! Köszönjük neked, hogy te annak ellenére, hogy ismersz minket, látod félelmeinket, gyötrődéseinket, vágyainkat, gyengeségeinket és vakságunkat, mégis velünk maradsz ezen az úton, amelyen életünkben lavírozunk. Kérünk téged, hallgass most meg minket, amikor letesszük eléd azt, ami bánt, ami fáj, ami nyomja a lelkünket, ami visszavet, vagy ami elhomályosítja a látásunkat, és nem vesszük észre, amikor te akarsz nekünk valamit mutatni vagy üzeni. Kérünk, légy most velünk böjti utunk ezen állomásának imádságos csendjében, és halld meg szívünk minden szavát, amely hozzád kiált. *(Hagyjunk legalább öt percet csendes imádságra. Az elején mondjuk el, hogy aki esetleg szeretne hangosan imádkozni, természetesen megteheti. Majd folytassuk a csend után.)*

Mennyei Atyánk! Köszönjük, hogy meghallgatod könyörgésünket. Kérünk, gyújts világosságot a szívünkben, és nyisd meg a szemünket valódi látásra, hogy felismerjük, amikor te jársz mellettünk. Ámen.”

Kezdjük el halkán énekelni a *Szívem csendben az Úrra figyel* című éneket, közben gyújtsuk meg a középső gyertyát, és gyújtsuk meg a sajátunkat róla, majd jelezzük (akár kézmozdulattal, akár egy bátorító szóval vagy mondattal), hogy mindenki egyesével gyújtsa meg a saját gyertyáját, és tartsa a kezében. Amikor a végéhez ért a kör, még egyszer énekeljük el a dalt, majd még várjunk egy kicsit csendben, és köszönjük egymásnak: Erős vár a mi Istenünk! (Itt befejeződhet a bibliáóra, de figyeljünk rá, hogy lehetőleg ne törjük meg teljesen a hangulatot.)

3. Keresők

ÉNEKJAVASLAT

EÉ 71; 332; 348; ZÉ 49; 52

„Ezért mondom nektek: ne aggódjatok életetekért, hogy mit egyetek, vagy mit igyatok, se testetekért, hogy mibe öltözködjetek. Nem több-e az élet a tápláléknál, és a test a ruházatnál? Nézzétek meg az égi madarakat: nem vetnek, nem is aratnak, csűrbe sem gyűjtenek, és a ti mennyei Atyátok táplálja őket. Nem vagytok-e ti értékesebbek azoknál? Aggódásával pedig ki tudná közületek meghosszabbítani életét csak egy perccel is? Mit aggódtok a ruházatért is? Figyeljétek meg a mező liliomait, hogyan növekednek: nem fáradoznak, és nem fonnak, de mondom nektek, hogy Salamon teljes dicsőségében sem öltözködött úgy, mint ezek közül akár csak egy is. Ha pedig a mező fűvét, amely ma van, és holnap a kemencébe vetik, így öltözteti Isten, nem sokkal inkább titeket, kicsinyhitűek? Ne aggódjatok tehát, és ne kérdezzétek: Mit együnk? – vagy: Mit igyunk? – vagy: Mit öltünk magunkra? Ilyesmikért a pogányok törik magukat; a ti mennyei Atyátok pedig tudja, hogy szükségetek van minderre. Keressétek először Isten országát és az ő igazságát, és mindezek ráadásként megadatnak majd nektek.” (Mt 6,25–33)

Az ember kereső magatartása nem újdonság egyikünk számára sem. Szinte állandóan keresünk valamit vagy valakit. Gondolhatunk egyszerű és közérthető dolgokra, mint egy elveszettnek hitt kulcs vagy telefon, esetleg hajgumi vagy karóra, de átvitt értelemben is használjuk ezt a kifejezést. Keresni szoktunk lehetőségeket, örömet, új dolgokat, de néha vesztélyt és bajt is – ha nem is tudatosan. Keresünk pénzt, munkahelyet, időt vagy energiát. Keresünk párt, barátot, társakat. Mindegyik esetben valamiféle hiányt szeretnénk pótolni, hiszen ott van bennünk a vágy a gazdagságra, a jólétre, a tudásra, a fejlődésre, az egészségre, a társaságra és a társra vagy társakra, a szeretetre vagy a sikerre. Sorolhatnánk még nagyon sokáig és sokféle módon, hogy mi mindenre van még igénye az embernek, amit folyton keres. Aztán ha megtalált dolgokat, kutat

tovább, mert megint lesz valami más, amit keresése tárgyául választ. Az embernek folyton hiányai és vágyai vannak, soha nem elégedett, sosem nyugszik meg igazán, mert mindig talál valami újat, amiért rohanhat, amiért dolgozhat, epekedhet, ami után vágyakozhat, ami számára hiányként jelenik meg. Ez lehet pitiánernek tűnő dolog is, de vannak igen komplex és elérhetetlennek bizonyuló hiányok és vágyak. Aztán ha nem éri el, az ember sokféleképpen reagálhat, amikor világossá válik, hogy bizony, ez most tényleg nem „jön össze”. Úrrá lehet rajta a düh, a szomorúság, a kudarc, a bánat, de az is lehet, hogy semlegesén áll a veszteséghez vagy a sikertelen megoldáshoz, azonban ez egészen ritka. Vannak azonban olyan testvéreink is, akiken egyáltalán nem látszik meg, hogy éppen egy sikertelenség kellene hogy beárnyékolja a hangulatukat, és aszerint kellene hogy viselkedjenek, hanem úgy tűnik, egyből továbblépnek, és újabb cél lebeg a szemük előtt.

Közös jellemzője mindenkinek, hogy nem igazán ismerünk olyat, hogy valaki ne aggódna. Akár így, akár úgy viseltetünk egy-egy kudarc-élmény kapcsán, az aggodás ezektől függetlenül jelen van az életünkben, még annak az életében is, aki azt állítja, hogy nem. Némi aggodásfoszlány azért ott lapul mindannyiunk lelkében. A közeljövő miatt, a távoli jövő miatt, a munkahelyünk miatt, a gyerekek miatt, az unokák miatt, a kutya, macska miatt, a társadalom, a világ, a gazdaság és még sorolhatnánk tovább, mennyi minden miatt aggódhat az ember, és aggódik is. Mi értelme van ennek a szűnni nem akaró aggodásnak? Előrébb visznek a feladataink megoldásában? Igazából nem, bár vannak olyanok, akiket az aggodás okozta stressz tettekre készítet – de ez nyilván nem feltétlenül kifizetődő. Sokszor vagyunk úgy az általunk elérendő célokkal, teljesítendő feladatokkal, számunkra fontosnak tartott vágyainkkal, hogy azonnal akarjuk, de ha nem kapjuk meg vagy nem érzük el azonnal, hanem megfeszített munka, idő, türelem kell ahhoz, hogy elérhessük, akkor vagy alábbhagy a lelkesedésünk, vagy teljesen rágörcsölünk, vagy elkezdünk aggódni. Mi történik, ha így vagy úgy lesz, vagy ha ez vagy az nem lesz, nem sikerül, máshogy alakul, stb.?

Rengeteg verziót tudunk kitalálni, általában olyanokat, amelyek sikertelenséggel végződnek. Azzal nem nagyon tudunk mit kezdeni, és ritkán is aggódunk azért, hogy mi történik, ha mégiscsak elérjük a vágyott célt. Pedig sokszor inkább emiatt kellene aggódnunk, mert előfordul – elég gyakran –, hogy köszönőviszonyban sincsen azzal, ami

nekünk tényleg a javunkat szolgálná, amire valóban szükségünk lenne, ami igazából a javunkra válna. Magyarul köszönőviszonyban sincs Isten akaratával és a számunkra kijelölt úttal.

Mindent magunk akarunk elérni, kitalálni, megtervezni, megtenni, megnyerni. Sokszor nehezen kérünk segítséget, és nehezen hagyatkozunk rá a másik emberre, pláne olyanra, akit kevésbé ismerünk vagy ritkán látunk, esetleg egyáltalán nem látunk. Mert nem elég, hogy úgy gondoljuk, majd mi megoldjuk, hanem ráadásul még bizalmatlanok is vagyunk a másikkal szemben, még akkor is, ha semmi okunk nincs rá valójában. Aggódásunkkal és bizalmatlankodásunkkal felesleges köröket futunk, amelyek nemhogy nem visznek előre, de egyre csak mélyítik a szakadékot Isten és ember között – mert az ember olyanért aggódik, és azt szeretné befolyásolni, megváltoztatni, sőt elrendezni, amihez nincsen hatalma és ereje.

Az embernek nem feladata azzal foglalkozni, hogy mi lesz majd a jövőben, az ugyanis Istenre tartozik, a világ egésze és annak menete Isten kezében van. Ha megértjük és fel tudjuk fogni ezt szívvel és ésszel, akkor rájövünk, hogy az aggódás tulajdonképpen egyfajta felesleges, emberi természetből fakadó rossz tevékenység, amely mérgezi az Istennel való kapcsolatunkat.

Igeszakaszunkban Jézus teljesen érthető és hétköznapi példákon keresztül szemlélteti Isten gondoskodását a világról. Még a mező fűvéről, a liliomokról, a madarakról is gondoskodik Isten, pedig azok biztosan nem aggódnak azért, mi lesz velük holnap, nem tesznek semmit azért, hogy Isten gondoskodjon róluk, és Isten mégis megteszi, még az oly primitívnek tartott élőlényvel is, mint a mező füve, amelyet lehet, hogy holnap bevetnek a kemencébe, és nem lesz belőle semmi. Nem gondolunk-e mi egy kicsit sokat magunkról? Nem gondoljuk-e, hogy mi mindent el tudunk rendezni és meg tudunk oldani? Nem arról van-e szó, hogy azt gondoljuk, hatalmunk van, olyan hatalmunk, amely más élőlényeknek nincsen e földön?

Pontosan ebbe a hibába szoktunk beleesni mi, emberek. Azt gondoljuk, mindent megtehetünk, mindenhez jogunk van, és senki ne mondja meg, hogy mit kellene tennünk és hogyan. Mindeközben azonban teljesen elfelejtjük, hogy miért is lehetünk itt egyáltalán. Isten akaratából és kegyelméből, amellyel ezt a világot teremtette és fenntartja, sőt kizárólag abból a szeretetből és kegyelemből, amely képes volt halálra

adni egyszülött Fiát, „*hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen*”. Felfogjuk-e ezt igazán? Vagy egyszerűen belemerülünk továbbra is az aggodásba, az erőfeszítésbe, az emberi dolgok okozta bizonytalanságba és bizalmatlanságba ahelyett, hogy meghallanánk Jézus szavát, aki tisztán és világosan azt mondja: „*Keressétek először Isten országát és az ő igazságát, és mindezek ráadásként megadatok majd nektek.*”

Az Úr tudja, hogy mire van szükségünk, ami valóban előrébb visz, valóban segít és épülésünkre szolgál. Ő az, akinek akaratából lett a világ, és ő az, aki azt akarta, hogy ne pusztuljon el. Böjti utunkon, életünk nagy keresésében álljunk meg egy pillanatra, és nézzünk körül: mindent Istennek köszönhetünk! Minden, amiben részünk lehet, ami életünket szolgálja, az Istentől van, tőle ered, és hozzá is tér vissza.

Hol vagyunk mi ebben a rendben? Hálát tudtunk-e eddig adni érte, és hálát tudunk-e adni érte most? Tudunk-e csendesen annyit mondani: Uram, meg se láttam, fel se fogtam – és még most sem értem igazán – kegyelmes szeretetedet, kérlek, segíts, hogy ne vesszek el aggodalmaim tengerében. Észre vesszük-e, hogy csak annyit tehetünk, hogy a világ minden másfajta nyomása ellenére Isten tenyerébe tesszük le életünket? Úgy, ahogy vagyunk, minden erősségünkkel, gyengeségünkkel, botlásunkkal, keresésünkkel, hibáinkkal együtt. Meg tudjuk-e tenni, hogy a céltalan keresésben és próbálkozásban helyet készítünk Krisztusnak, aki azért jött, hogy célt és értelmet adjon mindennek? Meg tudjuk és meg akarjuk-e tenni, hogy radarjainkat inkább Isten felé, a vele való kapcsolat felé fordítjuk, hogy megtalálhasson bennünket? Hiszen hiába minden eszeveszett keresés, hogyha képtelenek vagyunk Isten jelzéseire, kezdeményezésére figyelni. Keressük hát először az Isten országát, és minden, amire szükségünk van, az igazi békesség, amely az Istenre bízott és ráhagyatkozó életből árad, az lehet részünk egykor. Ez a mi reménységünk!

KÉRDÉSEK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Igen gyakran elfeledkezünk róla, hogy nem kiskirályként kellene hogy jelen legyünk ebben a világban. Élünk-e már át olyan helyzetet, amikor csakis magunkra hagyatkoztunk, és a végén kiderült, hogy kevésnek vagy gyengének bizonyultunk az adott feladatban? Milyen érzés volt mindez?

- Hogyan láthatjuk, érezhetjük, tudatosíthatjuk Isten gondoskodását, amely jelen van a világban?
- Nagyon nehéz meghallani, meglátni, megérezni Isten akaratát, amellyel minket vezetni akar. Mi az vagy kik azok, amiken, akiken keresztül Isten vezet bennünket?
- Nehéz-e vajon az Isten számunkra kijelölt útját követni? Ha igen, miért? Ha nem, miért nem?
- A világ folyamatosan azt szajkózza nekünk, hogy kövessük az álmainkat, valósítsuk meg önmagunkat, és sokszor nem tér ki arra, hogy mindezt a másokon való átgázolással kell(ene) elérni. Gyűjtsünk ötleteket arra vonatkozóan, vajon hogyan ismerhetjük fel, hogy egy vágyunk, célunk vagy álmunk valóban Istennek tetsző lehet-e vagy sem.
- Milyen jelzőket tudnánk találni vagy hogyan tudnánk leírni az a valódi békességet, amely abból fakad, hogy rá tudjuk magunkat bízni Istenre?

FELADAT

Fentebb már említettük, hogy nagyon ritkán és nem szívesen bízunk magunkat rá a másik emberre, pedig lehet, hogy Isten éppen rajta keresztül gondoskodik arról, amire nekünk szükségünk van, legyen az egy baráti beszélgetés, egy jó szó, egy ölelés vagy akármi más. Eszközök lehetünk Isten kezében arra, hogy gondoskodjon rólunk, a világról és a világban élő minden gyermekéről. Kapjon mindenki egy cetlit, amelyre felírja, hogy mi az, amiben ő maga – legjobb tudása és képességei, kedve és szeretete szerint – felebarátjának segítségére, javára tud lenni. Egyet válasszunk ki, és írjuk fel a cetlire. Ha kész vagyunk, dobjuk ezeket a cetliket összehajtva egy kosárba, keverjük össze, majd sorban mindenki húzzon egyet belőle. Ezen valaki másnak a „felajánlását” fogja olvasni, s akár meg is keresheti majd felebarátját, aki azt írta a cetlire, amiben segíthet vagy javára lehet felebarátjának. Isten gondoskodik rólunk, és mindent felhasznál, hogy keresésünket javunkra fordítsa – de ehhez életünket teljesen az ő kezébe kell letennünk.

Üljünk körbe, és imádkozzunk.

„Drága mennyei Atyánk! Olyan sokszor vagyunk tétován vagy erőszakosan keresők, olyan sokszor nem tudunk mit kezdeni az étellel, és olyan sokszor butaságokra pazaroljuk el a nekünk adatott drága

időt. Oly sokszor nem vesszük észre, Urunk, a te jelenlétedet, gondoskodásodat, irgalmas szeretetedet, amellyel fenntartod és óvod ezt a világot és benne élő minden teremtményedet. Olyan sokszor hajszojzuk álmainkat és vágyainkat, és nem figyelünk oda arra, amit te üzensz nekünk, nem figyelünk arra, ahogy vezetnél bennünket. Kérünk, Urunk, adj nekünk tisztánlátást és keresésünknek valódi értelmet, hogy az veled és általad valósuljon meg, ne pedig a minket körülvevő világ teljesítménykényszere és nyomása alatt. Urunk, óvj minket az emberi hatalomvágy folytonos kudarcaitól, s adj nekünk elég értelmet, erőt és élő hitet, hogy megértsük, hogy csak akkor van esélyünk, ha életünket a te féltő kezédbe helyezzük mindenestől. Vedd el emberi gögünket és büszkeségünket, kérünk, adj erőt, hogy ezt meg tudjuk tenni! Ámen.”

4. Fáradtak

ÉNEKJAVASLAT

ÉÉ 331; ZÉ 30; 31

„Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok, és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek. Vegyétek magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy szelíd vagyok és alázatos szívű, és megnyugvást adok lelketeknek.” (Mt 11,28–29)

A fáradtság olyan fogalommá kezd válni az életünkben, amely egyrészt végigkísér, másrészt nem vagyunk képesek szabadulni tőle. Nagyjából óvodáskorban kezdődik, szinte életünk végéig tart, és általában jó okkal van jelen. Annyi minden miatt lehetünk fáradtak; ha erre megkérdeznénk egy ezerfős csoportot, talán mindenki tudna mondani egy-egy különböző indokot, miért lehet valaki fáradt, és konkrétan ő miért fáradt, vagy miért érezte már magát fáradtnak. Az óvodásnak korán kell kelnie, elfárad a szociális, társas interakciókban, az őt érő rengeteg ingerben, a folyamatos tanulásban. A kisiskolás ugyanezek mellett kénytelen még egy fokkal szabálykövetőbb magatartást tanúsítani, megszokni egy újabb rendszer, tanulni, jól teljesíteni, megfelelni saját magának, a szüleinek, a barátainak, a tanítóinak. Ahogy egyre előrébb haladunk az iskolásévekben, az egyre töményebb tananyag, a megértést, logikát, erőfeszítést kívánó leckék, az emberi kapcsolatok szövevényes hálója,

hobbik, szabadidős tevékenységek, a kamaszkor hullámvölgyei, a jövőről való gondolkodás mind-mind lefárasztja az egyre érettebbé váló embert. A középiskolában már talán mindezek mellett megjelenik a munka is, a külön felkészülések időt és energiát igényelnek; aztán egyetemen, főiskolán, tanúsítványos képzésen már igen sokszor természetes, hogy munka mellett kell teljesíteni ezerféle területen, érett, felnőtt emberként, akik egyébként még csak most kóstitolnak bele a valódi felelősség és életszervezés és életvezetés feladataiba.

Aztán önálló felnőttként eljön a családalapítás ideje, amikor felelősséget kell vállalni több ember jólétéért, szeretetéért, növekedéséért, fejlődéséért; de az is lehet, hogy valaki a saját karrierjét helyezi mindezek elé, akkor pedig nyilván más perspektíva jelenik meg az életében: folyamatos készenlét, fejlődés, rugalmasság. Később megint más kerül előtérbe, és foglalja el annak a helyét, ami ki tudja meríteni az embert: az aggodás, a munkahely, az előrelátható nyugdíjaskor és az azzal járó változások, esetleg a megjelenő egészségügyi problémák, és bizonyára sorolhatnánk tovább és tovább, mi minden fáraszthatja ki az embert élete során. Olyan ez, mint egy fordított piramis, amelynek az alja a legkeskenyebb, míg a teteje a legszélesebb, hiszen egyre csak gyűlnek, gyűlnek azok a tényezők, amelyek hozzájárulnak ahhoz, sőt egyenesen generálják azt, hogy elfáradjunk.

Többféle fáradtságot ismerünk, létezik testi, mentális, szellemi fáradtság, és ami talán az összes többinél is jobban meg tudja viselni az embert, lelki fáradtság. A fizikai fáradtságot sok pihenéssel, alvással kipihenhettük, persze idő kell hozzá, míg regenerálódni tud ez a csodálatos rendszer, amelyet Isten alkotott. A mentális és a szellemi fáradtság már nehezebb dió, hiszen általában kihat a testünkre, fizikai teljesítőképességünkre a szellemi fáradtságunk. Gondoljunk csak bele, hányszor voltunk már olyan helyzetben, amikor az iskolában, a munkahelyünkön, társasági eseményen vagy mondjuk egy hosszan tartó vitában elfáradtunk, és azt éreztük, hogy megmozdulni sem bírunk, ha nem alhatunk rögtön egy napot. Elfáradtunk fejben, ez a fáradtságunk kihatott a testünkre is, és pihenni sürgetett. Ez gyakran segít is ilyenkor, és fejben is pihenni tudunk, hogyha a testünk is pihen. Segíthet a rendszerezés, a csendesség, a befelé figyelés, az oly divatos relaxáció (annak megfelelő módjai). Mindegyik esetben idő kell a valódi kipihenéshez, regenerálódáshoz, megújuláshoz, amikor azt mondhatjuk és valóban úgy is érezhet-

jük, hogy feltöltöttünk, újult erővel vághatunk bele ismét a munkába, az életünk élésébe.

A lelki fáradtság azonban egészen más. Olyasfajta fáradtságot jelent, amelyből testi és szellemi, mentális fáradtság is következik. Valami olyasmi telepszik ránk, amitől egy kiadós alvással nem lehet megszabadulni. Ezen nem segít a relaxáció, a masszáz, a lazítás vagy bármiféle újabb, divatos módszer, hogy feltöltődjünk. A lelki fáradtság olyan űr, amelyet nem lehet valamivel betölteni. Pontosabban meg lehet próbálni, de az mindig csak pótlék lesz. Ez az űr fekete, végtelen lyukként tátong az ember lelkén.

Éreztünk-e már ilyet? Volt-e már arra példa, hogy azt éreztük, olyan végtelenül fáradtak vagyunk, hogy soha nem fogjuk tudni azt kipihenni? Volt-e már arra példa, hogy ebben a nehéz és mozdíthatatlannak tűnő fáradtságban enyhülést éreztünk? Vajon miért? Vajon hogyan lehet legyőzni ezt a minket maga alá temetni akaró lelki fáradtságot? Egyedül sehogyan, és ez a lényeg. Ez az űr – amely először csak kicsi, aztán egyre növekszik, míg végül akkorára nő, hogy az embert szinte elnyeli –, ez az űr egyvalaki alakjában tátong a lelkünkön. Ez a valaki az, aki az igazi életet hozta és hozza el ma is közénk. Ez a valaki világságot gyűjt az emberek közt a földön uralkodó sötétségben. Ez a valaki enyhülést hoz a betegeknek, vigasztalást a szomorúaknak, együtt örül az örülőkkel. Ez a valaki, aki számunkra fizikailag (egyelőre) nem látható, képes betölteni azt az űrt, amely lelkünkön tátong, hiszen őerte sóvárog az ember lelke, amikor ez az űr megpróbálja bekebelezni. Ennek az űrnek Krisztus-alakja van, és egyedül ő képes azt betölteni és elvenni minden fájdalmat, nyugtalanságot, békétlenséget és hiányt, amely ezt az űrt alkotta. Egyedül ő képes vigasztalást nyújtani és erőt adni a lélekben megfáradt embernek. Egyre közelebb lép és egyre inkább hozzánk hajol, mert pontosan tudja, hogy mire van szükségünk mindig, minden egyes percben, életünk minden napján.

Ő ott kopogtat az ajtónkon, megfáradt lelkünk rozoga ajtaján, amikor a legnagyobb szükségünk van rá. Ki tudjuk-e nyitni azonban az ajtót, amikor az Isten Fia kopogtat rajta? Ki tudjuk-e ebben a súlyos fáradtságban is nyitni előtte, és azt mondani: Térj be hozzám, Uram! Le tudjuk-e ültetni lelkünk zsámolyára őt, és térdre hullani előtte, azt mondva: Uram, végtelenül fáradt vagyok, kérlek, te segíts rajtam! S akkor Jézus

odalép, talán megfogja a kezünket, felemel, és azt mondja: „*Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok, és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek. Vegyétek magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy szelíd vagyok és alázatos szívű, és megnyugvást adok lelketeknek.*”

Pontosan erre a megnyugvásra van szükségünk, és ezt senki más, csak Krisztus hozhatja el mindannyiunk életébe akkor, amikor elfogadjuk, megértjük, hogy csakis ő töltheti be a bennünk tátongó űrt. Ő hozza el a békességet és a nyugalmat, ő adja az erőt és a kitartást, ő ébreszt bennünket hitre, ő általa van reményiségünk az örök életre, amelybe csak rajta keresztül juthatunk.

Az idei év böjti időszaka erősen figyelmeztet bennünket arra, hogy igenis merjünk, tudjunk Krisztusra hagyatkozni, merjünk az ő tenyerébe tenni életünket, merjünk odaállni és azt mondani: Tiéd vagyok, Uram, a te békességedbe vágyom, mert más nem adhatja meg ezt elfáradt lelkemnek. Álljunk meg, és vizsgáljuk meg magunkat: mennyire tátong most bennünk ez a Krisztus-alakú űr? Be tudjuk őt fogadni? Ki tudjuk nyitni az ajtót a zörgető Krisztus előtt? Van elég erőnk arra, hogy rábizzuk magunkat? Csendesedjünk el, figyeljünk órá, hiszen ott áll mindannyiunk ajtaja előtt, s várja, hogy kinyissuk az ajtót, és behívjuk szívünk ajtaján.

KÉRDÉSEK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Bizonyára mindannyian voltunk már fáradtak, és talán kategorizálni is tudtuk fáradtságunkat. Milyen az, amikor igazán fáradtak vagyunk? Milyen érzések vannak bennünk olyankor, és mi tölti ki a gondolatainkat?
- Mi vezet általában és milyen fáradtságához az életünkben?
- Vannak-e bevált módszereink a fáradtság kiküszöbölésére? Ha vannak, melyek azok, amelyek valóban segítenek?
- Éreztük-e már, hogy fáradtságunk abból adódik, hogy valaki vagy valami nagyon hiányzik?
- Milyen gondolatok kavartak bennünk akkor, amikor ez a fajta fáradtság lett rajtunk úrrá? Sikerült-e, és ha igen, hogyan sikerült ebből kikeverednünk?

FELADAT

Krisztus hiánya az életünkben sokféleképpen megjelenhet. Először talán nem egyértelmű és nem világos, hogy mi okozza ezt a hiányérzetet, amely fárasztja a lelkünket, de talán később egyre világosabbá válik. Isten azért is küldte Krisztust a világba, hogy ezzel lehetőséget teremtsen arra, hogy egyre közelebb kerülhessünk őhozzá a Fián keresztül. Ennek a legősibb és legjobb útja az imádság. Az imádság vajon mindenkinek adatott lehetőség-e? Igen! Mindenki szólhat Istenhez! Az imádság azonban nem csupán „megoldási javaslat” egyes problémákra, hanem egész életünk tartóháloja kell(ene), hogy legyen, hiszen az istenkapcsolat tartja rendben a lelket, az embert magát, aki egyedül, emberi eszközeivel képtelen lenne megharcolni életének harcait. Írjunk ezért most csendben imádságot úgy, hogy őszintén, mindenfajta álarcától és takargatástól mentesen tárjuk fel Isten előtt, ami ebben a pillanatban leginkább nyomja lelkünket. Istennel beszélhetünk szabadon, mintha a szüleinkkel, legjobb barátunkkal, titkaink ismerőjével és őrzőjével beszélnének. Egészen biztos, hogy tőle nem kerül információ harmadik félnek.

Kapjon most mindenki egy tiszta fehér lapot és egy borítékot. Foglaljon el mindenki egyedül egy olyan helyet a teremben, ahol kényelmesen – és mindenféle szempontból, őszintesége és sebezhetősége szempontjából is – biztonságban érzi magát.

Kapcsoljunk be zenét (lehetőleg meditatív, szöveg nélküli zenét), és hagyjunk tizenöt percet saját imádság írására.

Kérjük meg a résztvevőket, és biztassuk őket arra, hogy bátran legyenek őszinték Istennel, hiszen megfáradt lelkük csak nála lelhet vigasztalást. Gondjaink, fájdalmaink, nehézségeink, örömeink Isten elé helyezése pedig böjti utunk fontos állomása. Ennek az imádságnak nincsen kötött formája, így mindenki úgy és azt ír, amit szívesen megosztana Istennel, ami kikíváncozik belőle ebben a csendes formában. Aki készen van, hajtsa össze a papírját, és helyezze el a saját borítékjában, majd zárja le. Ezeket a borítékokat hazavihetik a résztvevők, és biztassuk őket arra, mindennap írjanak vagy mondjanak (vagy mindkettő) igazán Istenre figyelve olyan imádságot, amelyben nem viselnek álarcot, hanem teljes valójukban Isten előtt állnak, hiszen csak így lehet fáradt lelkük háborgása Krisztuson keresztül békéssé.

Otthon természetesen újraolvasható, átírható, szabadon rendelkezhet vele, akié, ám a csoportban nem kell megbeszélni, ki mit írt le az imádságban, csak kifejezett kérésre. Ha mindenki elkészült, és nála van a lezárt borítékja, ülünk körbe és mondjuk el együtt az Úrtól tanult imádságot.

„Mennyei Atyánk, te látsz minket és ismersz minket úgy, ahogy senki más. Kérünk, hallgass most meg minket, amikor eléd vittük mindazt, ami fárasztja és nyomja lelkünket, és amikor Fiad tanítása szerint együtt így imádkozunk: Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is; mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vígy minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól; mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Ámen.”

5. Megtaláltak

ÉNEKJAVASLAT

EÉ 438; ZÉ 55; 1, 12; 47

„Akkor Jézus ezt mondta tanítványainak: Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztyét, és kövessen engem! Mert aki meg akarja menteni az életét, elveszti azt, aki pedig elveszti az életét énértem, megtalálja azt.” (Mt 16,24–25)

Megtalálni valamit mindig nagy jelentőséggel bír az ember életében. Ez persze lehet nagyon pozitív és lehet igen negatív élmény is. A megtalálással kapcsolatban azonban általában valamilyen pozitív esemény szokott eszünkbe jutni. Lehet valamit először megtalálni, rátalálni valamire, de az is lehet, hogy valamit már egyszer megtaláltunk, de valamiért újra keresni kell, erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy újra ráleljünk. Gondoljunk csak bele, hogy a megtalálás – legyen az akár első vagy újbóli – milyen nagy örömet okoz az embernek, hiszen már kisbaba korban is azt üzenjük a kukucs-játékkal, hogy a megtalálásnak, újra megtalálásnak örömmel kell történnie.

Sokszor vagyunk úgy elveszettek hitt tárgyakkal, hogy még meg is könnyezzük megtalálásukat, sőt azután sokkal jobban vigyázunk majd rájuk. Nemcsak tárgyak esetében működik azonban ez a fajta meghatódott vagy kitörő öröm, hanem működik akkor is, hogyha emlékeket „találunk meg” – eszünkbe jutnak. Működik akkor, ha rátalálunk a megoldásra egy probléma vagy feladat kapcsán, sőt akkor is, hogyha személyekhez kapcsolódik a rátalálás, megtalálás öröme. Egy rég nem látott barát vagy rokon újra megtalálása szintén örömet okozhat, hiszen valamilyen kapcsolat erősödhet meg két vagy akár több ember között – és milyen fontosak nekünk a kapcsolataink! Ezekben élünk és mozgunk, átszövik egész életünket, annak szinte minden kis elemét. Az emberi kapcsolataink meghatározhatnak, irányíthatnak, előreivethetnek, de ugyanúgy vissza is vethetnek minket. Milyen nagy öröm, amikor rátalálunk olyasvalakire, aki pozitív hatással van ránk, és a vele való kapcsolat jó irányban befolyásolja az életünk alakulását! És milyen fájdalmas felismerés az, amikor rájövünk – tulajdonképpen megtaláljuk az okát –, hogy van olyan, aki inkább visszahúz bennünket, és nem gyümölcsöző a vele való kapcsolatunk... Sokszor azonban nem vagyunk hajlandók tudomást venni erről, de néha még azokról sem, akik valójában pozitívan befolyásolnak vagy esetleg vezetni tudnának bennünket akár bizonyos helyzetekben, akár életünk egészében.

A megtalálás öröme kétoldalú – örül a megtaláló, és örül az is, akit megtaláltak. Képzeljük csak el, amikor egy kisgyermek elveszik egy óriási üzletközpontban, egy hatalmas strandon vagy egy erdőben. A szülők aggódnak, úrrá lesz rajtuk a félelem, szinte nem is tudnak tisztán gondolkodni, és eszeveszetten keresik az elveszett gyermeket. A gyermek, aki idegen környezetben elveszik, nem találja a számára biztonságot jelentő szülőket, akikkel olyan szoros a kapcsolata, szintén kétségbeesik, és talán sírva fakad vagy kiabál. Félni kezd, hiszen elveszett, csak abban bízhat, hogy megtalálják. A szülők fejében egyre csak zakatol, hogy mit tanítottunk neki, mit kell tenni ilyenkor, a gyermekében pedig a „mit tanultam, mit kell tenni ilyenkor” gondolata cikázhat, és reménység, hogy e közös pontok alapján megtalálják egymást. Valószínűleg gőzerővel keresi a szülő a gyermeket, a gyermek pedig kutatja, pásztázza a szülőt. „Vajon megtaláljuk?” „Vajon megtalálnak?” Abban a pillanatban pedig, amikor bekövetkezik a megtalálás pillanata, szinte euforikus öröm lesz úrrá szülőn és gyermekén. Egymásba kapaszkodva el sem engedik

a másikat, őszinte, igazi, hálás, könnyes örömmel szorítja magához anyja és apa a gyermekét. Pedig mennyire egyszerűnek tűnhetett a „feladat”: csak gyere utánam, ne tévessz szem elől! Aztán valami másik csábító dolog hamar el is feledtette a szülők által mondottakat. A gyermek szem elől tévesztette szüleit, akik bár hamar észrevették, mégis távol kerültek a gyermektől. A megtalálás öröme azonban minden addigi félelmet, szenvedést, fájdalmat, rosszat elfeledtet – a lényeg a megtalálás és megtaláltatás örömeiben van.

Igen hasonlóan vagyunk mi azzal, amit Jézus a Szentírásan keresztül, az igében, az igehirdetésekből vagy akár felebarátunk által üzen nekünk: „Kövess engem!” Egyszerűnek tűnik, miért ne lenne egyszerű? Valaki után menni, őt követni, vele lenni nem tűnik nehéznek – önmagában. Mégis gondoljunk csak bele, mennyi ellenállás van bennünk a másik emberrel kapcsolatban általában! Mennyire kritikusak, szófogadatlank, makacsok tudunk lenni, hogyha a másik ember vezetésére gondolunk.

Jézus azonban nem úgy hív bennünket az ő követésére, ahogyan ebben a földi életben vezetnek minket más emberek (vagy ahogy mi vezetünk másokat adott esetben). Ez a követés sokkal többet igényel, mint egy másik embertársunk követése, de ezzel együtt nem összehasonlíthatók a „következmények” sem. Egy embertársunkat tiszteletből, barátságból, félelemből, kényszerből – de bizonyára tudnánk még ötleteket mondani – követjük, és sokszor csak menet közben derül ki, hogy nem is az, akinek gondoltuk, vagy nem olyan, amilyennek vártuk, elvártuk volna. Jézus követése messze nem ilyen. Nem nyereségért vagy primitív érdekből, nem előnyszerzésből vagy haszonlesésből követhetjük őt. Soha nem ígért semmi mást, mint amit valójában adni tud. Soha nem áztatott senkit azzal, hogy őt követni könnyű lesz, és minden fenékgig tejfel lesz azután, hogy elköteleződöttünk mellette. Sőt, még csak azt sem mondta, hogy mindaz, amiért arra buzdít, kér és hív, hogy kövessük őt, rögtön láthatóvá és érthetővé válik a számunkra. Soha nem mondta, hogy egyszerűen és könnyen megérthetünk mindent, ami vele kapcsolatos, nem hozott semmiféle stratégiát egy szép színes mappába gyűjtve és grafikonokon ábrázolva, nem szervezett soha semmilyen meetinget, és nem kért bizalmi szavazást sem soha. Egyszerűen annyit mondott tanítványainak, amivel minket is ugyanerre hív: *„Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztjét, és kö-*

veessen engem! Mert aki meg akarja menteni az életét, elveszti azt, aki pedig elveszti az életét énértem, megtalálja azt."

Ebben a „programban” vagy „stratégiai tervben” nincsen apró betűs rész. Nincsenek kiskapuk, és nincs lehetőség előnyhöz jutni, nyereszkedni vagy eltiporni a másikat. Jézus világosan és érthetően fogalmaz. Aki engem akar követni, tagadja meg magát. Mit jelent ez? Mikor ez a világ folyton azt harsogja, hogy vállaljuk, valósítsuk meg önmagunkat, Jézus pont az ellenkezőjére biztatna? Hiszen azt mondja, aki őt akarja követni, az tagadja meg magát. Mit jelent ez a megtagadás? A tanítványok, akiket Jézus elhívott, mind különböző élethelyzetű emberek voltak, teljesen különböző műveltséggel vagy anyagi helyzettel. Mindnek ugyanazt mondta, amikor elhívta őket: „Kövess engem!” Ez pedig teljes odaadást és odaszánást követelt. Nem lehetett csak félig-meddig követni Jézust vagy csak részben vállalni a tanítványságot, hanem hátra kellett hagyni mindent, házat, munkát, családot, és követni őt. Nem volt könnyű, de sosem volt róla szó, hogy az lesz. Lemondással, nélkülözéssel járt, amely olykor gyötrelmes lehetett. Nem volt teljesen világos az sem, hogy mi fog történni, de a tanítványok Jézusban megtalálták a Mestert, a Szabadítót. A megtalálás bizonyossága és öröme pedig mindenél több volt. Így letettek mindent, megtették, amire Jézus elhívta őket: követni kezdték őt, ahogy Jézus kérte, megtagadták magukat, és felvették keresztyüket. Hátrahagytak mindent, amiről eddig úgy gondolták, meghatározza őket, képesek voltak otthagyni mindent, ami világi csábítás volt a számukra, ami addig földhöz láncolta és megakadályozta őket abban, hogy Istenre figyeljenek, hogy teljes mértékben, egész valójukkal Jézust követhessék. Felvették keresztyüket – szembe kellett nézniük addigi tetteikkel, bűneikkel és azok minden következményével, vállalva mindent, ami Jézus követésével jár. Elvesztették addigi életüket Jézusért – de éppen ezért meg is találták az igazi életet, amely Jézusban jött el hozzájuk.

Megtalált emberekké váltak, akiket Jézus keresett és talált meg, de ezzel nem kizárólag a tanítványok voltak így. Mindenki, akinek életébe belépett Krisztus, akinél zörgetett, és aki befogadta a Szabadítót, általa új életet nyert. Elveszítette a régit, és újat kapott Krisztusban. Békességet, „megtaláltságot”, valódi örömet, igazi vigasztalást, új erőt. Ez történhet velünk is, hogyha válaszolunk az ő hívására, és le tudjuk tenni

mindazt, ami eltávolít tőle, mindazt, ami ebben a világban csábít, ami visszatart Jézustól és az ő követésétől. Sem mindezek letétele, sem Jézus követése nem könnyű, de annyit biztosan tudhatunk, hogy ő hova vezet bennünket. Nem mellékletben olvashatunk róla a Szentírásban vagy valamilyen kódolt részben – ezt harsogja felénk az ige által is Krisztus. „Kövess engem, és nem veszel el. Kövess engem, és nem leszel egyedül. Kövess engem, és részed lesz az örök életben!” Nem létezik ennél nagyobb öröm és kegyelem, ennél nagyobb békesség és örömteli várakozás. Krisztus ígérete mindannyiunknak szól. Hagyjuk hát, hogy megtaláljon, és legyen mindannyiunké ezen a böjti úton a Krisztus által megtaláltak öröme!

KÉRDÉSEK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Voltunk-e már olyan helyzetben, hogy elvesztettünk valamit, de aztán végül megtaláltuk pont ott és akkor, ahol és amikor nem is gondoltuk volna? Milyen érzés volt a megtalálás?
- Voltunk-e már úgy, hogy rég nem látott ismerőssel, barátal, rokonnal találkoztunk akár véletlenül, akár tervezetten újra? Hogyan emlékszünk vissza a találkozásra?
- Vajon miért leli örömét az ember abban, hogyha megtalál valakit vagy valamit?
- Miért örül az ember, ha ő az, akit megtaláltak?
- Adódott-e már olyan helyzet, és hogyan éreztük magunkat benne, hogy nagyon vártunk valakit, aki segíteni tud egy bizonyos helyzetben,
 - de nem jött senki?
 - és jött valaki, aki úgy tett, mintha segítene, de igazából önérdékből tette?
 - és jött valaki, aki valóban segíteni tudott?
- Hogyan tekintünk vissza erre a böjti útra, amelyet most közösen jártunk be?
- Hogyan érezzük magunkat, amikor arra gondolunk, mennyi minden van ebben a világban, ami (aki) eltávolíthat minket Krisztustól?
- Fel tudjuk-e venni a keresztünket és hátra tudjuk-e hagyni életünket azért, hogy kövessük Jézust?

- Milyen dolgokra gondolhatunk annak kapcsán, hogy tagadjuk meg magunkat, azaz hagyjunk hátra mindent, ami eltávolít Jézustól? Könnyű-e ezt megtenni? Ha igen, miért? Ha nem, miért?
- Vajon be tudjuk-e engedni az ajtónkon kopogtató Messiást – hogyan zörgethet ajtónkon a Szabadító?

FELADAT

Böjti utunk elején írtunk magunknak egy cetlit, amely emlékeztet arra, mi az, ami a legjobban eltávolít bennünket Istentől, és szerintünk mi az, ami közelebb vihet őhozzá. Most vegyük elő ezt a cetlit! (Előzőleg monogrammal vagy valahogyan megjelöltük, így mindenki tudhatja, hogy melyik az övé.) Olvassuk el, ami rajta van.

- Hogyan érezzük magunkat most annak kapcsán, ami a cetlin van?
- Változott-e valami ebben a böjtben a cetlire írtakkal kapcsolatban?
- Sikertült-e elérni, hogy úgy érezzük, közelebb kerültünk Istenhez?
- Valóban közelebb kerülhettünk-e Istenhez?
- Miben nyilvánul ez meg? Akinek van indíttatása, beszéljen róla, miben látja azt, hogy közelebb került Istenhez.
- Hagytuk-e, engedték-e, hogy megtalálja a minket kereső Isten?
- Elfogadtuk-e a Krisztusban nekünk szánt békességet és ajándékot, amely sehogy máshogy nem lehet a miénk?
- Vajon meg tudjuk-e őrizni a szívünkben mindezt annak ellenére, hogy a világ teljesen mást akar?
- Hogyan tudjuk testvéreinknek is azt sugározni, hogy Isten keres, hív és vár bennünket, és elhozza a szeretetet és a békességet nekünk is, hogyha beengedjük őt az életünkbe?
- Hogyan nézünk nagyhét elébe, amikor ismét szembesülhetünk a miértünk életét adó Krisztus szenvedésével, halálával és a húsvéti csodával, az ő győzelmes feltámadásával?

Ha lezártuk a beszélgetést, kérjük meg a résztvevőket, hogy körben ülve fogják meg egymás kezét, és imádkozzunk.

„Urunk, mennyei Atyánk! Köszönjük neked, hogy te mindig keresel és nem szűnő szeretettel hívsz bennünket. Könyörgünk neked, hallgasd most meg mindazt, amit az imádság csendjében eléd viszünk, ami nyomja a lelkünket, és eltávolított tőled, de erődöt kérve igyekeztünk harcolni ellene. *(Hagyjunk két percet csendes imádságra.)*

Urunk, kérünk, adj erőt, hogy a böjti út végéhez érve le tudjuk gyúrni és magunk mögött tudjuk hagyni, ami a veled való kapcsolatunkat akadályozza. Kérünk, segíts bennünket, és légy velünk minden lépésünkénél, terelj bennünket a helyes útra, amely tehozzád vezet. Adj erőt és igaz hitet, hogy felvegyük keresztünket, és egész életünket oda tudjuk szánni neked akaratod szerint az Úr Jézus Krisztusért. Ámen.”

Gyermek / ifjúság

Fekete-fehér történetek

Ifjúsági bibliaóra

ARATÓ LÓRÁND

Fekete-fehér történetek, avagy feketén-fehéren a fiatalokkal. Így fogalmaztam meg az alábbiakban részletezett ifjúsági bibliaórai tematikát. A fekete-fehér szókapcsolat egyszerre mutat rá a fekete és fehér történetekre, valamint az egyértelműen és tisztán megfogalmazott tanításra, amelyet fiataljaink szívére szeretnénk helyezni.

A fekete történetek általában morbid, trükkös vagy kétségbeeső, baljós történetek. Az egyes játékok során nyomozók szerepébe bújva kell felderíteni ezeket a csavaros történeteket. Néha a megoldás gyorsan jön: elegendő két vagy három kérdés, és már sínen van mindenki. De sokszor egy egyszerűnek tűnő történet fogja a legnagyobb fejtörést okozni. A fekete történetek szerzői hangsúlyozzák, hogy a játék célja egyáltalán nem a néhol tragikus esetek nevetségessé tétele, inkább óva int, figyelmeztet, tanít.¹

A fehér történetekkel párosítva a játék még inkább tanító jelleggel bírhat. A fehér történetek olyan bibliai igék, történetek, amelyek megadják – a fekete történetekkel együtt – egy-egy bibliaóra témáját. Minden fekete történethez kapcsolódik egy fehér történet, tehát egy olyan bibliai igeszakasz, amelynek feldolgozása – a tanítói jellegén túl – formálni kívánja fiataljaink szemléletét, a másik emberhez, valamint Istenhez fűződő kapcsolatát. Isten igéje mint „fehér történet” központi helyet kell

1 Az itt szereplő történeteket a Reflexshop Kft. forgalmazásában megjelent kiadványok felhasználásával írtam. Az eredeti kiadványok tervezői: Holger Bösch, Corina Harder, Jens Schumacher.

hogyan elfoglaljon ifjúsági alkalmainkon, amennyiben azt ifjúsági bibliáórának nevezzük.

Ezt a bibliáórai tematikát alkalmaztuk már a kiskörösi gyülekezetben. Az ifjúság körében igen népszerűvé vált. A fekete történetek játékos-sága és izgalma megalapozza a hangulatot, valamint segítenek az adott témára való ráhangolódásban is.

Fontos tisztázni a fiatalokkal, hogy nem csak fekete történetekből áll egy ifjúsági bibliáóra, az csupán bevezetője annak a fehér történetnek, amely az adott alkalom központi témája, s amelyet közösen dolgozunk fel.

Miután a fekete történet fokozza a hangulatot, fontos, hogy a fehér történetek feldolgozása is dinamikus, érdekes és játékos legyen. Legyen tanító jellegű, de semmiképp se kezdjük „prédikálásba”. Azt, hogy miként dolgozunk fel egy adott fehér történetet, nem kívánom meghatározni, mindenkire rábízom, hiszen nincs két egyforma ifjúsági csoport és ifjúságot vezető személy.

Az igei üzenetet ültessük el, mint magot, fiataljaink szívébe, és kérjük Isten Szentlelkét, hogy adja meg a növekedést.

Szeretném hangsúlyozni, hogy az igei üzenet megfogalmazása és átadása mellett nagyon fontosnak tartom az imádságot. Tanítsuk meg fiataljainkat imádkozni! Tanítsuk meg őket szabadon megfogalmazni imádságaikat, és adjunk erre lehetőséget.

Eredményes és élményekkel teli ifjúsági bibliáórákat kívánok mindenkinek!

A villanykapcsoló

FEKETE TÖRTÉNET

A férfi egy elszigetelt épületben élt, és minden este, lefekvés előtt felkapcsolta a lámpát. Egyik reggel bekapcsolta a rádiót, majd kirohant, és a tengerbe vetette magát.

(Megfejtés: Az elszigetelt épületben élő férfi valójában az egyik legfontosabb világítótorony felelőse volt. Reggel a rádióban minden idők leghatalmasabb hajószerecsétlenségéről tudósítottak...

...ugyanis előző este elfelejtette bekapcsolni a jelzőfényt. És ez megbocsáthatatlan bakinak bizonyult.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Az Ige volt az igazi világosság, amely megvilágosít minden embert: ő jött el a világba. A világban volt, és a világ általa lett, de a világ nem ismerte meg őt: saját világába jött, és az övéi nem fogadták be őt. Akik pedig befogadták, azokat felhatalmazta arra, hogy Isten gyermekeivé legyenek; mindazokat, akik hisznek az ő nevében, akik nem vérből, sem a test, sem a férfi akaratából, hanem Istentől születtek.” (Jn 1,9–13)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Tudunk-e Jézusra úgy tekinteni, mint életünk, életutunk világító-tornyára?
- Mennyire határozza meg útirányunkat a világ Világossága?
- Kik azok, akik nem fogadják be az életet adó Világosságot?
- Kik azok, akik befogadják az életet adó Világosságot?
- Mit jelent befogadni a Világosságot?
- Hogyan válhatunk a Világosság hordozóivá?
- Milyen többletet ad, ha Jézus világosságában járunk, élünk?

ÉNEKJAVASLAT

ÚÉ 62, 108, 212, 241; ZÉ 93; EÉ 258

Egyszerű gyilkosság

FEKETE TÖRTÉNET

Rómeó és Júlia holtan fekszik a földön. Körülöttük egy tócsa és üveg-szilánkok. Az ablak résnyire nyitva, odakint süvít a szél.

(Megfejtés: Rómeó és Júlia aranyhalak voltak, akik az ablakpárkányon tartott akváriumban éltek. Egy macska beszökött, és lelökte az akváriumot, ezzel halálra ítélve a szerelmespárt.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Mi hallottuk, hogy ezt mondta: Én lerombolom az ember-kéz alkotta templomot, és három nap alatt másikat építek, amelyet nem emberkéz alkotott.” (Mk 14,58)

„Jézus így válaszolt: Bizony, bizony, mondom neked: ha valaki nem születik újonnan, nem láthatja meg az Isten országát. Nikodémus ezt kérdezte tőle: Hogyan születhetik az ember, amikor vén? Bemehet anyja méhébe és megszülethetik ismét?” (Jn 3,3–4)

„Azután maga mellé vette a tizenkettőt, és így szólt hozzájuk: Most felmegyünk Jeruzsálembe, és az Emberfián beteljesedik mindaz, amit a próféták megírtak. A pogányok kezébe adják, kigúnyolják, meggyalázzák, leköpi, és miután megostorozták, megölik, de a harmadik napon feltámad. Ők azonban semmit sem fogtak fel ezekből. Ez a beszéd rejtve maradt előlük, és nem értették meg a mondottakat.” (Lk 18,31–34)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Azt gondoltuk, hogy személyekről van szó, közben kiderült, hogy egyáltalán nem – óriási félreértések.
- Jézust is sokan félreértették, beszédeit sokszor félreértelmezték.
- Mire utal Jézus Mk 14,58-ban?
- Milyen félreértést fedezünk fel Jn 3,3–4-ben?
- Miért nem értik Jézust tanítványai?
- Vajon mire gondolhatnak a tanítványok, amikor Jézus az Emberfia szenvedéséről szól?
- Velünk is előfordult már, hogy félreértettünk vagy félreértelmeztünk egy bibliai igét, példázatot, történetet?

ÉNEKJAVASLAT

ZÉ 40, 90, 146, 150; EÉ 393

A meggyilkolt polgármester

FEKETE TÖRTÉNET

Egy pap búcsúbeszédet mond. A beszéd végén megérkezik a polgármester, hogy egy köszönőbeszéddel válaszoljon, de lelövik, mielőtt még a mondanivalója végére érne.

(Megfejtés: A pap beszédében megemlékezett egy különleges gyilkosságról, amely pont aznap történt, hogy ő a parókiára került. Elmondta, hogy az elkövető volt az, aki először meggyónt nála. A polgármester le-

maradt a beszéd elejéről, és büszkén mesélte el, hogy ő volt az első, aki meggyónt a papnál. Miután így elárulta magát, a hallgatóságból az áldozat egyik hozzátartozója elővett egy pisztolyt, és bosszút állt rokona haláláért.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Jézus pedig kiment az Olajfák hegyére. De korán reggel ismét megjelent a templomban, és az egész nép hozzá-sereglett; ő pedig leült, és tanította őket. Ekkor odavezettek az írástudók és a farizeusok egy asszonyt, akit házasságtörésen értek, középre állították, és így szóltak Jézushoz: Mester, ezt az asszonyt házasságtörés közben tetten érték. Mózes azt parancsolta nekünk a törvényben, hogy kövezzük meg az ilyeneket. Hát te mit mondasz? Ezt azért mondták, hogy próbára tegyék, és legyen mivel vádolniuk őt. Jézus pedig lehajolt, és ujjával írt a földre. Amikor továbbra is faggatták, felegyenesedett, és ezt mondta nekik: Aki büntelen közületek, az vessen rá először követ. És lehajolva tovább írt a földre. Azok pedig ezt hallva, egymás után kimentek, kezdve a véneken, és egyedül ő meg az asszony maradt ott a középen. Mikor pedig Jézus felegyenesedett, és senkit sem látott az asszonyon kívül, így szólt hozzá: Hol vannak a vádlóid? Senki sem ítélte el téged? Ő így felelt: Senki, Uram. Jézus pedig ezt mondta neki: Én sem ítélek el téged, menj el, és mostantól fogva többé ne vétkezz!” (Jn 8,1–11)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Mi az a legnagyobb ellened vétett bűn, bántás, rossz cselekedet, amelyet még meg tudsz bocsátani?
- Mi az a legnagyobb ellened vétett bűn, bántás, rossz cselekedet, amelyet már nem tudnál megbocsátani?
- Mit jelent a gyónás?
- Milyen gyakorlata van a gyónásnak az evangélikus egyházban?
- Isten előtt vannak-e rejtett vétkeink, titkaink?
- Miért kerülendő a bosszúvágy, illetve maga a bosszú?
- Mit tanít Jézus a bűnről?
- Mit tanít Jézus a megbocsátásról?

Halálos lakoma

FEKETE TÖRTÉNET

A csajszi enni adott valamit egy pacáknak. Kis idővel később mindketten meghaltak.

(Megfejtés: A kérdéses férfi és nő a Bibliából ismert első emberpár, Ádám és Éva volt. Miután Ádám is evett a tiltott gyümölcsből, mindketten elveszítették halhatatlanságukat.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„A kígyó pedig ravaszabb volt minden mezei állatnál, amelyet az Úristen alkotott. Ezt kérdezte az asszonytól: Csakugyan azt mondta Isten, hogy a kert egyetlen fájáról sem ehettek? Az asszony így felelt a kígyónak: A kert fáinak gyümölcséből ehetünk, csak annak a fának a gyümölcséről, amely a kert közepén van, mondta Isten: Nem ehettek abból, ne is érintsetek, mert meghaltok. De a kígyó ezt mondta az asszonynak: Dehogyan haltok meg! Hanem jól tudja Isten, hogy ha esztek belőle, megnyílik a szemetek, és olyanok lesztek, mint az Isten: tudni fogjátok, mi a jó, és mi a rossz. Az asszony úgy látta, hogy jó volna enni arról a fáról, mert csábítja a szemet, meg kívánatos is az a fa, mert okossá tesz: szakított a gyümölcséből, evett, majd adott a vele levő férjének is, és ő is evett. Ekkor megnyílt mindkettőjük szeme, és észrevették, hogy mezítelenek. Ezért fügefaleveleket fűztek össze, és ágékkötőket készítettek maguknak. Amikor azonban meghallották az Úristen hangját, amin szellős alkonyatkor járt-kelt a kertben, elrejtőzött az ember és a felesége az Úristen elől a kert fái között. De az Úristen kiáltott az embernek, és ezt kérdezte: Hol vagy? Az ember így felelt: Meghallottam hangodat a kertben, és megijedtem, mert mezítelen vagyok. Ezért rejtőztem el. Az Isten erre azt kérdezte: Ki mondta meg neked, hogy mezítelen vagy? Talán arról a fáról ettél,

amelyről azt parancsoltam, hogy ne egyél? Az ember így felelt: Az asszony, akit mellém adtál, ő adott nekem a fáról, és így ettem. Akkor az Úristen ezt kérdezte az asszonytól: Mit tettél? Az asszony így felelt: A kígyó szedett rá, azért ettem.⁴ Akkor ezt mondta az Úristen a kígyónak: Mivel ezt tetted, átkozott légy minden állat és minden mezei vad közt: hasadon járj, és port egyél egész életedben! Ellenségeskedést támasztok közted és az asszony közt, a te utódod és az ő utódja közt: ő a fejedet tapossa, te meg a sarkát mardosod. Az asszonynak ezt mondta: Igen megnövelem terhességed fájdalmát, fájdalommal szüled gyermeked, mégis vágyakozol férjed után, ő pedig uralkodni fog rajtad. Az embernek pedig ezt mondta: Mivel hallgattál feleséged szavára, és ettől arról a fáról, amelyről azt parancsoltam, hogy ne egyél, legyen a föld átkozott miattad, fáradsággal élj belőle egész életedben! Tövis és bogáncsot hajt neked, és a mező növényét eszed. Arcod verejtékével eszed a kenyeret, míg visszatérsz a földbe, mert abból vétettél. Bizony por vagy, és vissza fogsz térti a porba! Az ember Évának nevezte el a feleségét, mert ő lett az anyja minden élőnek. Az Úristen pedig bőrruhát készített az embernek és feleségének, és felöltöztette őket. Azután ezt mondta az Úristen: Íme, az ember olyanná lett, mint miközülünk egy: tudja, mi a jó, és mi a rossz. Most azért, hogy ne nyújthassa ki kezét, és ne szakíthasson az élet fájáról is, hogy egyék, és örökké éljen, kiüzte az Úristen az Éden kertjéből, hogy művelje a földet, amelyből vétetett. És miután kiüzte az embert, odaállította az Éden kertje elé a kerubokat és a villogó lángpallóst, hogy őrizzék az élet fájához vezető utat.” (1Móz 3,1–24)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Mit tudunk elmondani a kígyóról?
- Lehetett volna másként dönteni az Édenkertben?
- Mit értünk az eredendő bűn fogalma alatt?
- Hogyan tudok dönteni jó és rossz között?
- Mi lett volna, ha Ádám és Éva helyesen döntenek és cselekszenek?

- Mi magunk hányszor tesszük az ellenkezőjét annak, amit Isten vár tőlünk?
- Milyen következményei lehetnek elhibázott döntéseinknek?

ÉNEKJAVASLAT

ZÉ 139; ÚÉ 117; EÉ 405, 410

Foglalt vonal

FEKETE TÖRTÉNET

Mivel túl sokáig telefonált, egyszerűen meghalt a nő.

(Megfejtés: Egy autószervezben új kerekeket helyeztek fel egy hölgy kocsijára. A gond csak az volt, hogy az illetékesek nem húzták meg kellően a csavarokat... Amint ez kiderült, azonnal figyelmeztetni akarták a hölgyet, azonban a nő készüléke folyamatosan foglaltat jelzett – ugyanis útközben mindvégig telefonált. Az első nagyobb göröngynél elvesztette az irányítást az autója felett, és egy fának csapódott.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Amikor Jézus továbbment onnan, meglátott egy embert ülni a vámnál, akit Máténak hívtak, és így szólt hozzá: Kövess engem! Az felkelt, és követte őt. És történt, amikor Jézus asztalhoz telepedett a házban, sok vámszedő és bűnös jött oda, és letelepedtek Jézussal és az ő tanítványaival együtt.

Meglátták ezt a farizeusok, és szóltak tanítványainak: Miért eszik a ti mesteretek vámszedőkkel és bűnösökkel együtt? Ő pedig, amikor ezt meghallotta, így szólt: Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek.

Menjetek, és tanuljátok meg, mit jelent ez: Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot. Mert nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket.” (Mt 9,9–13)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Hívásunk van!
- Meghalljuk-e a hívó/elhívó szót?
- Mi történik, ha az isteni hívó szót figyelmen kívül hagyjuk?
- Hogyan hív/szólít meg személyesen az Isten?

- Miként figyelmeztet bennünket Isten szava?
- Elhívottnak érzed-e magad?
- Miként reagálsz a jézusi „kövess engem!” felszólításra, elhívásra?

ÉNEKJAVASLAT

ZÉ 11, 12, 40; EÉ 267, 438

Köszönöm

FEKETE TÖRTÉNET

Bemegy a nő a kocsmába, és kér egy pohár vizet. Erre a pultos megragad egy puskát, és rászegezi a hölgyre, aki ezt megköszöni, majd távozik.

(Megfejtés: A nő csuklott, ezért kért vizet. A pultos – akinek nem ez volt az első rodeója – azonnal megértette a problémát, ezért gondolta, nagyobb segítség lesz, ha a frászt hozza a hölgyre. Ötlete végül remekül bevált.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Ki tehát a hű és okos szolga, akit azért rendelt szolgálói fölé az úr, hogy kiadja nekik az eledelt idejében? Boldog az a szolga, akit ilyen munkában talál ura, amikor megjön! Bizony, mondom néktek, hogy egész vagyona fölé rendeli őt. Ha pedig a gonosz szolga így szólna szívében: Késik az én uram, és szolgatársait verni kezdené, és együtt enne és inna a részegekkel: megjön annak a szolgának ura azon a napon, amelyen nem várja, és abban az órában, amelyben nem is gondolja; akkor kettévágatja, és a képmutatók sorsára jut-tatja: ott lesz majd sírás és fogcsikorgatás.” (Mt 24,45–51)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Mire figyelmeztetnek az igében található ijesztő szavak?
- Jobb félni, mint megjedni?
- Mit kér számon tölünk Isten?
- Az eljövendő ítélet képe ijesztő vagy inkább kijózanító?
- Hol lesz sírás és fogcsikorgatás?
- Mit tanít a Biblia az utolsó időkről és az ítéletről?

- Milyen érzéseket váltanak ki benned a következő kifejezések: megjön a szolgának az ura; abban az órában, amelyben nem gondolja; kettévágatja; képmutatók sorsára juttatja; ott lesz sírás és fogcsikorgatás?

ÉNEKJAVASLAT

ZÉ 31, 174; ÚÉ 41, 98; EÉ 449, 451

Halálos csönd

FEKETE TÖRTÉNET

A közönség teljes odaadással hallgatta a zenét. Egyszer csak minden elcsendesült, és abban a pillanatban valaki meghalt.

(Megfejtés: A zenész egy kötél táncossal csinált közös műsort. A zenész mindig pontosan addig játszott a hangszerén, amíg a bekötött szemű kötél táncos biztonságban el nem ért a túlóldali platformig. De valami a közönség soraiból megzavarta a zenészt, aki ezért idő előtt hagyta abba a muzsikát.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Tamás pedig, egy a tizenkettő közül, akit Ikernek hívtak, éppen nem volt velük, amikor megjelent Jézus. A többi tanítvány így szólt hozzá: Láttuk az Urat. Ő azonban ezt mondta nekik: Ha nem látom a kezén a szegek helyét, és nem érintem meg ujjammal a szegek helyét, és nem teszem a kezemet az oldalára, nem hiszem. Nyolc nap múlva ismét benn voltak a tanítványai, és Tamás is velük. Bár az ajtók zárva voltak, bement Jézus, megállt középen, és ezt mondta: Békesség néktek! Azután így szólt Tamáshoz: Nyújtsd ide az ujjadat, és nézd meg a kezeimet, nyújtsd ide a kezedet, és tedd az oldalamra, és ne légy hitetlen, hanem hívő. Tamás pedig így felelt: Én Uram, és én Istenem! Jézus így szólt hozzá: „Mivel látsz engem, hiszel: boldogok, akik nem látnak és hisznek. Sok más jelt is tett Jézus a tanítványai szeme láttára, amelyek nincsenek megírva ebben a könyvben. Ezek pedig azért íratlak meg, hogy higgyétek: Jézus a Krisztus, az Isten Fia, és e hitben életetek legyen az ő nevében.” (Jn 20,24–31)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Mit jelent „látatlanban” hinni?
- Rá tudom-e bízni magamat Isten szeretetére, ígéretére, vezetésére?
- Miért zuhannak le sokan a hit kötéléről?
- Hogyan lehet biztonságosan célba érni?
- Mi a cél?
- Hogyan értelmezed a következőt: Isten ígéje a zeneszó, te magad pedig a kötélzáncos vagy?

ÉNEKJAVASLAT

ZÉ 92, 101, 152; EÉ 354, 453

Közelgő katasztrófa

FEKETE TÖRTÉNET

A hotel előtt áll egy nő, aki ha még egy lépést tesz, teljesen tönkremegy.

(Megfejtés: A nő éppen a Monopoly játékkal játszik, a bábuja két lépésre van a Park Place mezőtől, amelyen már „égbe tör” az egyik ellenfél hotelsora. Ha a következő körében dupla egyest dob, elveszíti minden vagyonát, és csődbe megy.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Azután így folytatta: Egy embernek volt két fia. A fiatalabb ezt mondta az apjának: Atyám, add ki nekem a vagyon rám eső részét. Erre megosztotta köztük a vagyont. Néhány nap múlva a fiatalabb fiú összeszedett mindent, elköltözött egy távoli vidékre, és ott eltékozolta a vagyonát, mert kicsapongó életet folytatott. Miután elköltötte mindenét, nagy éhínség támadt azon a vidéken, úgyhogy nélkülözni kezdett. Ekkor elment, és elszegődött annak a vidéknek egyik polgárához, aki kiküldte őt a földjeire disznókat legeltetni. Ő pedig szívesen jóllakott volna akár azzal az eleséggel is, amit a disznók ettek, de senki sem adott neki. Ekkor magába szállt, és ezt mondta: Az én apámnak hány bérese bővelkedik kenyérben, én pedig itt éhen halok! Útra kelek, elmegyek apámhoz, és azt mondom neki: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened. Nem vagyok többé méltó arra, hogy fiadnak nevezzenek,

tégy engem olyanná, mint béreseid közül egy. És útra kelve el is ment az apjához. Még távol volt, amikor apja meglátta őt, megszánta, elébe futott, nyakába borult, és megcsókolta őt. A fiú ekkor így szólt hozzá: Atyám, vétkeztem az ég ellen és te ellened, és nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak nevezzenek. Az apa viszont ezt mondta szolgálainak: Hozzátok ki hamar a legszebb ruhát, és adjátok reá, húzzatok gyűrűt a kezére, és sarut a lábára! Azután hozzátok a hízott borjút, és vágjátok le! Együnk, és vigadjunk, mert ez az én fiam meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott. És vigadozni kezdtek. Az idősebb fiú pedig a mezőn volt, és amikor hazajövet közeledett a házhoz, hallotta a zenét és a táncot. Előhívott egy szolgát, és megtudakolta tőle, hogy mi történik itt. Mire a szolgál így felelt: A testvéred jött meg, és apád levágatta a hízott borjút, mivel egészségben visszakapta őt. Ekkor az megharagudott, és nem akart bemenni. De az apja kijött, és kérlelte. Ő azonban ezt mondta az apjának: Látod, hány esztendeje szolgállok neked, soha nem szegtem meg parancsodat, és te sohasem adtál nekem még egy kecskegidát sem, hogy mulathassak barátaimmal. Amikor pedig megjött ez a fiad, aki parázna nőkkel tékozolta el vagyonodat, levágattad neki a hízott borjút. Ő azonban ezt mondta neki: Fiam, te mindig velem vagy, és mindenem a tied. Vigadnod és örülnöd kellene, hogy ez a te testvéred meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott.” (Lk 15,11–32)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Voltak-e már felelőtlen döntéseid?
- Veszítettél már el barátot, társat rossz döntés miatt?
- Milyen kockázatai vannak döntéseinknek?
- Ki az, aki a rossz döntésekben, a vargabetűs életutunkon is velünk van, velünk marad?
- Mi alapján hozok keresztényként felelősségteljes döntéseket?
- Mi az, amit merünk kockáztatni, és mi az, amit már nem, vagy már nem szabad?

Az örökkévalóság alagútja

FEKETE TÖRTÉNET

Egy sötét kabátos, napszemüveges úriember vonaton utazik A-ból B-be. Két héttel később a visszaúton kiugrott a vonatból egy alagútba.

(Megfejtés: Az idős vak úriember szemműtétre utazott. A visszaúton pont akkor vette le a szeméről az orvosi kötéseket, amikor a vonat éppen egy hosszú alagúton haladt át. Összetörten, amiért az orvos minden ígérete és igyekezete ellenére még mindig nem lát, kiugrott a vonatból.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Azután Jerikóba értek, és amikor Jézus tanítványaival és elég nagy sokasággal kifelé ment Jerikóból, egy vak koldus, Bartimeus, a Timeus fia ült az út mellett. Amikor meghallotta, hogy a názáreti Jézus az, így kiáltott fel: Dávid Fia, Jézus, könyörülj rajtam! Többen is rászóltak, hogy hallgasson, ő azonban annál inkább kiáltozott: Dávid Fia, könyörülj rajtam! Jézus megállt, és ezt mondta: Hívjátok ide! Odahívták a vakot ezekkel a szavakkal: Bízál! Kelj fel! Hív téged! Ő pedig ledobta felsőruháját, felugrott, és odament Jézushoz. Jézus megkérdezte tőle: Mit kívánsz, mit tegyek veled? A vak ezt mondta: Mester, hogy újra lássak. Jézus ekkor így szólt hozzá: Menj el, a hited megtartott téged. És azonnal újra látott, és követte őt az úton.” (Mk 10,46–52)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Milyen lehet úgy élni, hogy nem láatsz?
- Volt-e már hosszán tartó testi betegséged?
- Türelmesen vagy türelmetlenül vártad a gyógyulást?
- Mit jelent a lelki szemeink vakasága?
- Mit válaszolnál, ha Jézus megkérdezné tőled: „Mit kívánsz, mit tegyek veled?”

A hold

FEKETE TÖRTÉNET

Mivel a hold teljes pompájában tündökölt, ezért Helga sosem tudta meg, hogy ki volt a gyilkos.

(Megfejtés: Helga egy krimi olvasva aludt el a tengerparton. Még akkor is békésen szendergett, amikor beköszöntött a dagály, amely elsodorta a könyvét.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Ekkor elbocsátotta a sokaságot, és bement a házba, tanítványai pedig ezzel a kéréssel fordultak hozzá: Magyarázd meg nekünk a szántóföld konkolyáról szóló példázatot.

Ő pedig így válaszolt nekik: Az, aki a jó magot veti, az Emberfia, a szántóföld a világ, a jó mag a mennyek országának fiai, a konkoly a gonosz fiai, az ellenség, aki elvetette a konkolyt, az ördög; az aratás a világ vége, az aratók pedig az angyalok.

Ahogy tehát a konkolyt összegyűjtik és megégetik, úgy lesz a világ végén. Az Emberfia elküldi angyalait, és összegyűjtenek országából minden botránkozást okozót és gonosztevőt, és a tüzes kemencébe dobják őket: ott lesz majd sírás és fogcsikorgatás. Akkor majd az igazak fénylenek Atyjuk országában, mint a nap. Akinek van füle, hallja!”

(Mt 13,36–43)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- A csattanó leggyakrabban egy történet vagy könyv végén jelenik meg, amikor kiderül az igazság, kikristályosodik a cél.
- Mi a csattanója az emberi életnek?
- Mondhatjuk, hogy nem tudjuk, mi vár ránk, de Jézus egyértelműen feltárja azt a végső állomást, amely felé életünk tart.
- Lesz aratás, lesz számonkérés, lesz ítélet, lesz örök öröm – vagy örök sírás és fogcsikorgatás?

- Nem ismeretlen a cél, és nem ismeretlen számunka az, hogy miként kell számot adnunk, illetve hogy mi vár ránk. Ennek ismeretében hogyan alakítjuk az életünket, gondolkodásunkat, mindennapjainkat?

ÉNEKJAVASLAT

ZÉ 115, 155, 158, 174; EÉ 269, 502

Új nap virradt

FEKETE TÖRTÉNET

Egy gyönyörű szép reggelen felébredt egy nő, kinézett az ablakon, majd végzett magával.

(Megfejtés: A nő egy szektavezér volt, aki megjövendölte az apokalipszist, amelynek hajnalban kellett volna bekövetkeznie. A követői, köztük tulajdon gyermeke is, megmérgezték magukat az előző este, hogy ne kelljen átélniük a világvége borzalmait. A nő tanúja akart lenni a rettenetes eseményeknek, ezért ő nem végzett magával. Amikor másnap reggel felismerte az apró kalkulációs malórt, követte társait a halálba.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Jézus így válaszolt nekik: Vigyázzatok, hogy meg ne tévesszen valaki titeket! Mert sokan jönnek majd az én nevemben, és ezt mondják: Én vagyok a Krisztus! – és sokakat megtévesztenek. Fogtok hallani háborúkról, és hallotok háborús híreket. Vigyázzatok, meg ne rémüljete, mert ennek meg kell lennie, de ez még nem a vég. Mert nemzet nemzet ellen és ország ország ellen támad, éhínségek és földrengések lesznek mindenfelé. De mindez a vajúdás kínjainak kezdete! Akkor átadnak titeket kínvallatásra, megölnék benneteket, és gyűlöl titeket minden nép az én nevemért. Akkor sokan eltántorodnak, elárulják és meggyűlölnek egymást. Sok hamis próféta támad, és sokakat megtévesztenek. Mivel pedig megsokasodik a gonoszság, a szeretet sokakban meghidegül. De aki mindvégig kitart, az üdvözl. Isten országának ezt az evangéliumát pedig hirdetik majd az egész világon, bizonyágul minden népnek; és akkor jön el a vég. [...] Akkor, ha valaki

ezt mondja nektek: Íme, itt a Krisztus, vagy amott: ne higgyétek! Mert hamis krisztusok és hamis próféták állnak majd elő, jeleket és csodákat tesznek, hogy megtévesszék – ha lehet – a választottakat is. Íme, előre megmondtam nektek! Ha tehát azt mondják nektek: Íme, a pusztában van, ne menjete ki! Íme, a belső szobákban, ne higgyétek! Mert ahogyan a villámlás keletről támad, és ellátszik nyugatig, úgy lesz az Emberfiának az eljövetele is. Ahol a tetem, oda gyűlnek a saskeselyűk.” (Mt 24,4–14.23–28)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Kik a tévtanítók?
- Hallottuk-e már a szekta kifejezést? Mit jelent ez?
- Milyen szekták léteznek napjainkban?
- Miért veszélyes ilyen közösségbe csöppenni?
- Kinek higgyünk?
- Mit tanít Jézus a megtévesztésről?

ÉNEKJAVASLAT

ZÉ 5, 73, 96, 102; EÉ 268, 389

Megbékélés

FEKETE TÖRTÉNET

Éva megbékélt férjével, erre kapott egy monoklit, és még egy fogát is kiütötték.

(Megfejtés: Éva és a férje épp egy felszállni készülő repülőgépen tartózkodtak, amikor vitájuk odáig fajult, hogy Éva azonnal le akart szállni a gépről. A földi személyzetnek igen hosszú idejébe került, hogy kikeresésük a teli gépről a nő bőröndjét. A késedelem miatt minden légi folyosó megtelt, így nem tudott már aznap felszállni a gép. Mivel a környék hoteljeiben nem volt üres szoba, az utasoknak a reptéren kellett tölteniük az estét. Másnap reggel az utasok megpillantották Évát és férjét, akik azóta kibékültek. De az utasok sajnos időközben nem bocsátottak meg neki!)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Akkor Péter odament hozzá, és ezt kérdezte tőle: Uram, hányszor vétkezhet ellenem az én atyámfia úgy, hogy én megbocsássak neki? Még hétszer is? Jézus így válaszolt: Nem azt mondom neked, hogy hétszer, hanem még hetvenszer hétszer is. Ezért hasonló a mennyek országa egy királyhoz, aki számadást akart tartani szolgálóival. Amikor hozzákezdett, vittek eléje egy szolgát, aki tízezer talentummal volt adósa. Mivel nem volt miből fizetnie, megparancsolta az úr, hogy adják el őt és feleségét, gyermekeit és mindenét, amije van, és fizessen. A szolga erre leborult előtte, és így esedezett: Légy türelemmel hozzám, és mindent megfizetek neked. Az úr pedig megszánta a szolgát, elbocsátotta, és elengedte az adósságát. Amikor azonban eltávozott az a szolga, összelátalkozott egyik szolgatársával, aki száz dénárral tartozott neki. Megragadta, fojtogatni kezdte, és ezt mondta neki: Fizesd meg, amivel tartozol! Szolgatársa ekkor leborult előtte, és így kérlelte: Légy türelemmel hozzám, és mindent megfizetek neked. De az nem engedett, hanem elmenve börtönbe vettette őt, amíg meg nem fizeti tartozását. Amikor szolgatársai látták, hogy mi történt, nagyon felháborodtak. Elmentek, és jelentették uruknak mindazt, ami történt. Akkor magához hívatta őt ura, és így szólt hozzá: Gonosz szolga, elengedtem minden tartozásodat, mivel könyörögtél nekem. Nem kellett volna-e neked is megkönyörülnöd szolgatársadon, amint én is megkönyörültem rajtad? Ekkor haragra lobbant ura, és átadta őt a hóhéroknak, amíg meg nem fizeti neki az egész tartozást. Így tesz majd az én mennyei Atyám is veletek, ha szívetekből meg nem bocsátotok, mindenki az ő atyjafiának.” (Mt 18,21–35)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Van-e olyan sérelmünk, amelyet még nem tudunk megbocsátani?
- Hányszor lehet valakinek megbocsátani?
- Mit tegyünk, ha valakinek nem tudunk megbocsátani?
- Cselekedtünk-e már a gonosz szolgálóhoz hasonlóan?

- Miért fontos a bűnök bocsánata?
- Miért csak Jézus által bocsáttatnak meg bűneink?

ÉNEKJAVASLATOK

ZÉ 71, 75, 76, 113; EÉ 266, 455

Bumm a fejbe!

FEKETE TÖRTÉNET

Két hapsi holtteste fekszik a földön. Mindkettőnek egy luk van a fején, és egyiküknél van egy pisztoly.

(Megfejtés: A két férfi sarkkutató volt, egy antarktiszi barlangban dolgoztak. Azon vitáztak, hogy melyikük legyen az, aki a világ elé tárja világrengető felfedezésüket. Amikor a vita elfajult, egyikük pisztolyt rántott, és fejbe lőtte a másik férfit. A pisztoly dördülése végigverődött a barlang falain, ami miatt kisebb-nagyobb jégcsapok váltak le a barlang mennyezetéről. Az egyik lehulló jégcsap épp a pisztolyt rántó kutató fejébe állt bele.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Abban az órában odamentek a tanítványok Jézushoz, és megkérdezték tőle: Ki a nagyobb a mennyek országában?

Jézus odahívott egy kisgyermeket, közéjük állította, és ezt mondta: Bizony, mondom néktek, ha meg nem tértek, és olyanok nem lesztek, mint a kisgyermekek, nem mentek be a mennyek országába. Aki tehát megalázza magát, mint ez a kisgyermek, az a nagyobb a mennyek országában. És aki befogad egy ilyen kisgyermeket az én nevemben, az engem fogad be.” (Jn 18,1–5)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Milyen különbségeket tudunk felsorolni két ember között?
- Mit jelent az, hogy a teremtésben egyik vagyunk?
- Van-e teremtettségünknel fogva alá-fölé rendeltség az emberek között?
- Milyen veszélyei vannak a rivalizálásnak?
- Milyen áron szerezzünk hírnevet?

- Mit jelent alázattal élni, cselekedni?
- Ki a nagyobb a mennyek országában?

ÉNEKJAVASLAT

ZÉ 76, 104; EÉ 472

Az ugrás

FEKETE TÖRTÉNET

Egy férfi leugrott a mélységbe, de csak pár órával később halt meg.

(Megfejtés: Egy férfi elment túrázni a vadonba. Melege volt, így egy sziklafalról beugrott egy kis tavacskába. Csakhogy az ugrás előtt könnyelműen figyelmen kívül hagyta, hogy a meredek sziklafalak között nem igazán lesz lehetősége visszamászni.)

FEHÉR TÖRTÉNET

*„Ne sodorhasson el a víz árja, ne nyelhessen el a mélység,
ne záruljon be fölöttem a kút szája!” (Zsolt 69,16)*

*„A mélységből kiáltok hozzád, Uram! Uram, halld meg
szavamat, füled legyen figyelmes könyörgő szavamra!”*

(Zsolt 130,1–2)

*„...sem magasság, sem mélység, sem semmiféle más teremtmény
nem választhat el minket Isten szeretetétől, amely
megjelent Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.” (Róm 8,39)*

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Milyen mélységet/mélységeket éltél már meg?
- Ki/mi segített kilépni, felemelkedni mélységeidből?
- Mi az, ami mélybe taszíthatja az ember?
- Hogyan járjunk a szakadék szélén?
- A Tízparancsolat korlátozza az emberi szabadságot, vagy inkább úgy jelenik meg, mint szakadék szélén található korlát?
- Átélted már az evangélium felemelő erejét?
- Mindig van kiút!

ÉNEKJAVASLAT

ZÉ 36, 37, 45; EÉ 318, 402

A rövidítő

FEKETE TÖRTÉNET

Egy rövidebb utat választott a krapek, és meg is halt.

(Megfejtés: A férfi részeg volt, és a temetőn keresztül akart rövidebb úton hazajutni. Az ömlő esőben támoilyogva nem vette észre a nyitott sírt, amelybe bele is zuhant. Megpróbált kimászni, de egyszer csak meghallott egy vészterhes hangot: „Hiába minden erőlködés, ma itt fogsz elszenderedni!” Ettől emberünkben azonnal megállt az ütő. Egyébként egy másik pityókás férfi szólt hozzá, aki előzőleg esett be, és aki szintén nem tudott kijutni.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Menjetekek be a szoros kapun! Mert tágas az a kapu, és széles az az út, amely a kárhozatba visz, és sokan vannak, akik azon járnak. Mert szoros az a kapu, és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik azt megtalálják.”

(Mt 7,13–14)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Hogyan tudunk az Isten által kijelölt úton járni?
- Tisztázzuk a szoros kapu, tágas kapu, keskeny út, széles út kifejezéseket.
- Jelenlegi utam az élet felé visz?
- Merre járok?
- Melyik utat válasszam?
- Útkeresések ifjúkorban
- Rövidítsek, vagy járjam végig a kijelölt utat?

ÉNEKJAVASLAT

ZÉ 30, 31, 68, 127; EÉ443, 459

Csak keményen

FEKETE TÖRTÉNET

Tíz alkalommal járta át Pedro húsát a hideg acél. Örült, hogy ez tizenegyedszerre is megtörténhet.

(Megfejtés: Pedro tizenegyedik alkalommal jelentkezett önként a szülőfalujában, a Fülöp-szigetek déli részén rendezett drasztikus húsvéti rituáléra. Minden évben férfiak tucatjai vállalják, hogy előbb kiadósan megostorozzák magukat, majd vasszegekkel felszegezik őket fakeresztekre, hogy emlékezzenek Jézus szenvedéseire. A keresztek felállítása után kereken öt percig maradnak így, mindenki által jól láthatóan megfeszítve, azután leveszik és orvosi ellátásban részesítik őket.)

FEHÉR TÖRTÉNET

„Átvették tehát Jézust, ő pedig maga vitte a keresztet, és kiért az úgynevezett Koponya-helyhez, amelyet héberül Golgotának neveznek. Ott megfeszítették őt, és vele másik kettőt, jobbról és balról, középen pedig Jézust. Pilátus feliratot is készíttetett, és rátétette a keresztre. Ez volt ráírva: A NÁZÁRETI JÉZUS, A ZSIDÓK KIRÁLYA. A zsidók közül sokan olvasták ezt a feliratot, amely héberül, latinul és görögül volt írva, ugyanis közel volt a városhoz az a hely, ahol megfeszítették Jézust.

A zsidók főpapjai akkor szóltak Pilátusnak: Ne azt írd:

A zsidók királya! – hanem ahogyan ő mondotta: A zsidók királya vagyok. Pilátus így válaszolt: Amit megírtam, megírtam. A katonák pedig, amikor megfeszítették Jézust, fogták felsőruháit, elosztották négy részre, mindegyik katonának egy részt. Fogták köntösét is, amely varratlan volt, felülről végig egybeszöve. Ekkor ezt mondták egymásnak: Ne hasítsuk el, hanem vessünk rá sorsot, hogy kié legyen! Így teljesedett be az Írás: Elosztották ruháimat maguk között, és köntösömrre sorsot vetettek. Ezt tették a katonák. Jézus keresztjénél ott állt anyja és anyjának nővére, Mária, Klópás felesége, valamint a magdalai Mária. Amikor Jézus meglátta ott állni anyját, és azt a tanítványt, akit szeretett, így szólt anyjához: Asszony, íme, a te fiad! Azután így szólt a tanítványhoz: Íme, a te anyád! És ettől az órától fogva otthonába fogadta őt az a tanítvány.

Jézus ezek után tudva, hogy már minden elvégeztetett, hogy beteljesedjék az Írás, így szólt: Szomjazom. Volt ott egy ecettel tele edény. Egy szivacsot ecettel megtöltve izsópra tűztek, és odatartották a szájához. Miután Jézus elfogadta az ecetet, ezt mondta: Elvégeztetett! És fejét lehajtva, kilehelte lelkét.” (Jn 19,16–30)

JAVASLATOK A TÉMA FELDOLGOZÁSÁHOZ

- Miért túlzás a Fülöp-szigeteken évről évre megrendezett rituálé?
- Miért egyszeri és megismételhetetlen Jézus kereszthalála és fel-támadása?
- Kiket feszítettek keresztre Jézus korában?
- Jézus kereszthalála baleset, vagy Isten tervének része?
- Fejtsük ki a keresztt teológiájának lényegét a fiatalok számára érthető nyelvezettel, megfogalmazással.

ÉNEKJAVASLAT

ZÉ 53, 57, 58, 60, 62, 137; EÉ 189, 190, 208

Adventi és karácsonyi műsorok

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

Az összeállított műsorok elhangoztak iskolai közösség (Péterfy Sándor Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium) és a Győri Evangélikus Egyházközség gyülekezete előtt.

Az adventi és karácsonyi műsorok legtöbbször az istentiszteleti formát, a szentesti J rendet követik. A liturgia rendjét törlik meg a zenei, illetve verses részek. A műsorokban alapvetően különböző korosztályú gyermekek szerepelnek, de a gyülekezet közösségére pozitívan hat, ha egy-egy presbiter, idősebb gyülekezeti tag olvassa például a bibliai történetet. Ünnepi hangulatban, szentesti istentiszteleten kifejezetten szép üzenete van a generációk ilyenfajta találkozásának is. Ezek a műsorok szükségessé teszik a többszöri próbát, főleg ha a gyermekek zenei szolgálatot is vállalnak benne. Különösebb díszletet nem igényelnek a műsorok, ezért templomi oltártérben vagy gyülekezeti teremben is könnyen bemutatathatók.

Karácsonyi istentisztelet 1.

ZENE VAGY ÉNEK
EÉ 149

BEKÖSZÖNTŐ

1. szereplő: Lássátok meg a csodát, hogy a Magasságos milyen mélyen meghajolt!

2. szereplő: Lássátok meg a szeretetet, amely végre szeretetként mutatkozik meg!
1. szereplő: Isten gyermekké lett, hogy hordozza és eltörölje a bűnt.
2. szereplő: Mindenek őt imádják, és elcsendesednek színe előtt.
(G. Tersteegen)

Lelkész: Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében. Ámen.

Imádkozzunk!

Istenem, hallgass meg engem. Nincs okom panasza, egyedül csak örömrre. A karácsonyi ég alatt ne engedd újrakezdenem az elégedetlenkedő mondatokat és a számonkérő szavakat. Ébreszd az örömet bennem, hadd sugározzon körülöttem is. Nyisd ki a szememet, hogy észrevegyem az ünnep erejét. Emeld fel a fejemet a megszokott mélységből, hogy távolabb lássak ma, mint eddig. Tégy alkalmassá arra, hogy legalább egyetlen lépést tegyek a hozzád vezető ösvényen. Ámen.

ZENE

(Egyetlen hangszeren megszólal az EÉ 131 dallama.)

Lelkész: Amikor most karácsonyeste elcsendesedünk Isten színe előtt, elégtelennek érezzük az emberi szót annak a csodának az elmondására, amely egykor Betlehemben történt. Ezért a Szentírásból olvassuk az eljövendő Krisztusról szóló próféciákat és a születéséről szóló evangéliumokat, valamint Túrmezei Erzsébet verseit szólaltatjuk meg. Krisztus felé forduló vágyódásunkat, szeretetünket és karácsonyi örömünket sem a magunk szavaival mondjuk el, hanem azoknak az énekeknek a segítségével, amelyeket a hívek serege az angyalok karával együtt ősidők óta énekel szent karácsony éjszakáján. Énekeljük el az ősi Krisztus-váró imádságot: „Jöjj, népek Megváltója!”

ÉNEK

EÉ 131,1

Szereplő: Isten embert teremtett az ő hasonlatosságára, az ő dicsőségére. És mit tett az első emberpár? Visszaélt Isten szeretetével. Nem engedelmeskedett az ő szavának.

Evangélista: Amikor Isten kimondja ítéletét az első ember bűne felett, akkor adja a Megváltóról szóló első ígérését. Így szól a kísértőhöz: „Ellenségeskedést támasztok közted és az asszony közt, a te utódod és az ő utódja közt: ő a fejedet tapossa, te meg a sarkát mardosod.” (1Móz 3,15) Ezt az ígérést erősíti meg Isten, amikor ezt mondja Ábrahámnak: „Gazdagon megáldalak, és a te utódod által nyer áldást a föld valamennyi népe.” (1Móz 22,17–18)

Szereplő: Jézus születését próféták jelezték, habár ők még nem láthaták, de Isten szavát elhitték. Karácsonyvárásunk fényes előképe: Messiásra várt az Ószövetség népe. Próféták hirdették: eljön a Várva-várt; figyeljük, hogy mit mond Ézsaiás, Mikeás, Zakariás és Malakiás:

Evangélista: „A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát. Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk. Az uralom az ő vál-lán lesz, és így fogják nevezni: Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme! (Ézs 9,1.5)

Szereplő: „Te pedig, efráti Betlehem, bár legkisebb vagy Júda nemzet-ségei között, mégis belőled származik az, aki uralkodni fog Izraelen. Származása visszanyúlik a hajdankorba, a távoli múltba.” (Mik 5,1)

Evangélista: „Örvendj nagyon, Sion leánya, ujjong, Jeruzsálem leánya! Királyod érkezik hozzád, aki igaz és diadalmas, alázatos, és száma-ron ül, szamárcsikó hátán.” (Zak 9,9–10)

Szereplő: „Én majd elküldöm követemet, aki egyengeti előttem az utat. Hamar eljön templomába az Úr, aki után vágyódtok, a szövetség követe, akit kívántok. Jön már! – mondja a Seregek Ura.” (Mal 3,1) Erről a követről szólnak az evangéliumok: „Azokban a napokban megjelent Keresztelő János, és prédikált Júdea pusztájában. Mert ő volt az, akiről Ézsaiás így profétált: „Kialtó hangja szól a pusztában: Készítsétek az Úr útját, tegyétek egyenessé ösvényeit!” (Mt 3,1.3) Keresztelő János pedig ezt mondta: „Közöttetek van az, akit ti nem ismertek, aki utánam jön, és akinek a saruja szíját megoldani sem vagyok méltó.” (Mt 3,2; Jn 1,26–27)

ÉNEK

EÉ 133,1

Evangélista: Isten megtartotta szavát: „Mert úgy szerette Isten a vilá-got, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen,

hanem örök élete legyen”, és „valahány ígérete van Istennek, azokra őbenne van az igen, és ezért általa van az ámen is, az Isten dicsőségére általunk”. (Jn 3,16; 2Kor 1,20)

ÉNEK

EÉ 159,2

Evangélista: Isten ígérete így teljesült: „Történt pedig azokban a napokban, hogy Augustus császár rendeletet adott ki: írják össze az egész földet. Elment tehát mindenki a maga városába, hogy összeírják. Felment József is a galileai Názáretből Júdeába, a Dávid városába, amelyet Betlehemnek neveznek, mert Dávid házából való volt, hogy összeírják jegyesével, Máriával együtt, aki áldott állapotban volt.” (Lk 2,1–5)

ÉNEK

EÉ 157,1

Evangélista: És történt, hogy amíg ott voltak, eljött születésének ideje, és megszülte elsőszülött fiát. Bepólyálta, és a jászolba fektette, mivel a szálláson nem volt számukra hely.

ÉNEK

EÉ 167

Evangélista: Pásztorok tanyáztak azon a vidéken, a szabad ég alatt örködtek az éjben. Miközben nyájukra figyeltek, körülragyogta őket az Úr dicsősége.

SZÓLÓÉNEK

EÉ 164,1–4

Evangélista: Hirtelen mennyei seregek sokasága Istent dicsérve zengte: „Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát.” Most mi is dicsérjük őt együtt énekelve!

ÉNEK
EÉ 158,1-2

Evangélista: Miután elmentek tőlük az angyalok a mennybe, a pásztorok így szóltak egymáshoz: Menjünk el egészen Betlehemig, és nézzük meg: hogyan is történt mindaz, amiről üzent nekünk az Úr.

ZENE VAGY ÉNEK
EÉ 545

VERS

Túrmezei Erzsébet: Karácsonyi kívánság

*Ha én betlehemi
pásztorgyerek lennék,
karácsony estéjén
a jászolhoz mennék.*

*Magyar földön járok...
el is múlt az régen,
hogyan az a csillag
ragyogott az égen.*

*Ha volna egy szelíd
szép, fehér báránycám,
azt is odavinném,
azt is odaszánnám.*

*Van most csillag elég,
De úgy egy se ragyog.
Nem énekelnek már
Mennyei angyalok.*

*Gyorsan letérdelnék...
Milyen jó is volna!
Angyalok éneke
Gyönyörűen szólna...*

*Úr Jézus elébe
elmegyek mégis,
száz nap és száz éjjel
ha mindig mennék is.*

*Talán egy kis angyal
kezemen is fogna...
Megtartó Úr Jézus
rám is mosolyogna.*

*Száz nap és száz éjjel
még nem is kell járnom:
Odarepít engem
az én imádságom.*

*De én nem lehetek...
Mért is nem lehetek
Betlehemi nyáját
Őrző pásztorgyerek!*

*Mért megyek elébe?
Megköszönni szépen,
a sötét világra
hogyan leszállott értem.*

*Megmondani neki:
Életem, halálom:
már én csak ezentúl
mindig Őt szolgálom.*

*Megtartó Úr Jézus
édes mosolyával:
karácsonyestének
nagy boldogságával.*

*Megsimogat, tudom,
szerető szemével.
Megtelik a szívem
szíve melegével.*

ÉNEK
EÉ 163,1

Evangélista: Elmentek tehát sietve, és megtalálták Máriát, Józsefet és a jászolban fekvő kisgyermeket.

ÉNEK
EÉ 161,1

Evangélista: Amikor meglátták őket, elmondták azt az üzenetet, amelyet erről a kisgyermekről kaptak, és mindenki, aki hallotta, elcsodálkozott azon, amit a pásztorok mondtak nekik.

SZÓLÓÉNEK
EÉ 164,6–9

Evangélista: Mária pedig mindezeket a dolgokat megőrizte, és forgatta a szívében.

ÉNEK
EÉ 138,1

Evangélista: A pásztorok pedig visszatértek, dicsőítve és magasztalva az Istent mindazért, amit pontosan úgy hallottak és láttak, ahogyan ő megüzente nekik.

Lelkész: Isten az evangéliommal új eget vont a hívők fölé. A kegyelem ege ez. Sokkal gyönyörűsebb, mint a látható égboltozat. (Luther Márton)

VERS

Túrmezei Erzsébet: *A kegyelem ege alatt*

*A kegyelem ege alatt
járhat Isten népe boldogan.
A kegyelem ege alatt
az életnek annyi szépsége van.*

*A kegyelem ege alatt
könnyet törölhetünk.
A kegyelem ege alatt
szeretetet sugárzik életünk.*

*A kegyelem ege alatt
könnyűvé válik a nehéz.
A kegyelem ege alatt
szemünk a célra néz.*

*A kegyelem ege alatt
Jézusunk jár velünk...
s a kegyelem ege alatt
az Ő nyomában hazaérkezünk.*

*A kegyelem ege alatt
nem roskaszt bűn és fájdalom.
A kegyelem ege alatt
szolgálhatunk egymásnak
szabadon.*

ÉNEK

EÉ 151,1-2

IGEOLVASÁS, IGEHIRDETÉS, IMÁDSÁG

ÉNEK

EÉ 151,3-4

LEKEREKÍTŐ

Szereplő: A csillag nem tévedett, amikor elhívta a távoliakat, hogy induljanak a közeli Istenhez. A csillag nem tévedett, amikor megállt az egyszerű emberek háza felett. A szíved sem tévedett, ami-

kor felkerekedett, és elindult megkeresni az ismeretlent. Akkor sem tévedett, amikor meghajolt a gyermek előtt. (K. Hemmerle)

ZÁRÓ IMÁDSÁG

Lelkés: Imádkozunk! Áldunk téged, üdvözítő Istenünk, hogy egyszülött Fiad által csupa szeretetből békességet küldtél a földre. Add, hogy szereteted és békességed betöltse az egész világot és a mi szívünket is! Hálát adunk neked, hogy ezért a kegyelmedért együtt örvelezhetünk most előtted, és együtt magasztalhatjuk nevedet. Add meg az igazi karácsonyi örömet szereteteinknek és minden hívőnek, hogy együtt jusson el hozzád ujjongó énekünk és hálaadó imádságunk! Könyörgünk hozzád minden emberért: örvelezőkért és bánkódókért, egészségeseinkért és betegekért, hívőkért és keresőkért, barátainkért és ellenségeinkért, vezetőinkért és munkatársainkért, népünkért és minden népért. A te jóakarated indítson mindnyájunkat jóakaratra egymás iránt, hogy békességben örvelezzünk és dicsőítsünk téged az Úr Jézus Krisztusért, akinek tanítása szerint együtt így imádkozunk.

MIATYÁNK

ÁLDÁS

ÉNEK

EÉ 158

Ifjúsági karácsonyi istentisztelet 2.

KEZDŐ ÉNEK

EÉ 148: Szép Hajnalcsillag, Jézus...

(Csak a gyertyák az oltáron és az oldalsó falikarok világítanak, a szereplők a versszakuk mondása közben jönnek elő a templom különböző részeiből, és csillagokat helyeznek el a karácsonyfán.)

1. szereplő: Elindul újra a mese!

Fényt porzik gyémánt szekere!

Minden csillag egy kereke!

Ezeregy angyal száll vele!

Jön, emberek, jön, jön az égből

Isten szekerén a mese!

2. szereplő: Karácsony készül, emberek!

Szépek és tiszták legyetek!

Súroljátok föl lelketek,

csillogtassátok kedvetek,

legyetek újra gyermekek

hogyan emberek lehettek!

Lelkész: Vigyázzatok! Ez a mese

már nem is egészen mese.

Belőle az Isten szeme

tekint a földre lefele.

Vigyázzatok hát emberek,

Titeket keres a szeme!

Olyan jó néha angyalt lesni

s angyalt lesve a csillagok közt

Isten szekerét megkeresni.

Ünnepelőben elébe menni,

mesék tavában megferedni

s mesék tavában mélyen, mélyen

ezt a világot elfeledni.

3. szereplő: Mert rút a világ, fekete.

Vak gyűlölettől fekete.

Vak, mint az emberek szeme:

az égig sem látnak vele.

Pedig az égből lefele

porzik már Isten szekere!

Minden csillag egy kereke,

ezeregy angyal száll vele,

az Isten maga száll vele

és csillagtükröt nyújt felénk,

mesetükröt, a keze.

4. szereplő: Szent tükrébe végre egyszer

Pillantsatok tiszta szemmel,

tiszta szemmel, Istenszemmel

milyen szép is minden ember!

Minden ember szépségtenger

s mint a tenger csillagszemmel

telve vagytok szeretettel...!

Tagadjátok...? Restellitek...?

Elfordulnak fejeitek...?

Megvakultak szemeitek...?

Szépségteket, jószágtokat

nem érzitek, nem hiszitek...?

Csillaggyertyák fénye mellett

Isten elé nem viszitek...?

5. szereplő: Akkor bizony rútak vagytok,

szégyenyek és vakok vagytok,

ha szépek lenni nem akartok.

De még így is, szegényen is,

rútan, vakon, mégis, mégis

Isten gyermekei vagytok!

Rátok süti fényes szemét,
elindítja fényszekerét,
jó emberek játékszerét.
Milyen kár, hogy áldó kezét
nem érzitek, nem nézitek
s nem hiszitek már a mesét.

6. szereplő: A rút világnak gondja van,
minden embernek gondja van,
a sok angyalnak mind gondja van
s az Istennek is gondja van,
mert mindenekre gondja van.
S így múlik el a szép s a jó
az ember mellől, nyomtalan.

ÉNEK

ÚÉ 21: *Ó, mennyi szív vár...*

BEVEZETÉS

Lelkés: Isten fénye ragyogja be szíved közepét! Krisztus lángja gyújtsa
lángra benned a szeretetet!

A Lélek tüze tegyen szabaddá, hogy igazán megélhesd ezt a mai napot
és minden utána következőt! Ámen.

(Az adventi koszorún meggyújtjuk az első gyertyát.)

Szereplők: Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és Mária
fia,

1. szereplő: aki növeli hitünket,
2. szereplő: aki erősíti reménységünket,
3. szereplő: aki szeretetet gyújt bennünk.

ÉNEK

EÉ 168,1

(Az adventi koszorún meggyújtjuk a második gyertyát.)

Szereplők: Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és Mária
fia,

1. szereplő: aki kezdetben az Atyánál volt,
2. szereplő: akit Mária fogant a Szentlélek által,
3. szereplő: aki értünk emberré lett az idők teljességében,
4. szereplő: akit mennyei seregek dicsérnek a magasságban,
5. szereplő: aki békességet hoz minden embernek a földön.

ÉNEK

EÉ 168,2

(Az adventi koszorún meggyújtjuk a harmadik gyertyát.)

Szereplők: Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és Mária
fia,

1. szereplő: akinek születését Gábrriel angyal jelentette,
2. szereplő: akinek angyalok szolgáltak a pusztában,
3. szereplő: akit angyal erősített a Gecsemáné-kertben,
4. szereplő: akinek feltámadását angyalok hirdették.

Lelkész: Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen
volt kezdetben, most és mindenkor és mindörökkön-örökké.
Ámen.

ÉNEK

EÉ 168,3–4

(Az adventi koszorún meggyújtjuk a negyedik gyertyát.)

VERS

Pilinszky János: *A nap születése* (részlet)

*Sokáig csupán csillagok
lakták az égbolt magasát.
Pislákoló fényükben a világ
sokáig élt örök árnyékban,
ezüstszín gyászruhában.*

*A sötétségben ez idő tájt
nagyon egyedül vándorolt a föld.*

Csupán kik egymás közelében laktak,
társalogtak egymással, közbe-közbe
félálomba merülve, vagy akár
az egész telet átaludva,
mély álomban és szomorú magányban.

A különféle állatok

Alig ismerték egymást, és az ember
Hallgatagon ült kunyhója előtt.
A felhők vaktában bolyongtak,
Mint elszabadult bárkák a vízen,
S a madarak semmit se tudtak
A szárazföldek többi állatáról,
Se a tengerben fürdőző halakról.

Hasonlóképpen a virágok se látták
egymás színét, egymás ruháját,
köznap és ünnepi öltözékét.
A tavaszi és nyári záporok
nem tudták, hova hullanak,
és hasonlóan a hópelyhek,
a tél fehér gyönyörűsége
hamuesőként érkezett a földre,
és ott is szürke és sötét maradt.

Ekkor történt, hogy számos csillag
elhatározta, összefog,
hogy apró fényeik közös
nagy fényességet varázsoljanak.

El is indult vagy ezer csillag
egymásfele. Ezer irányból,
ezer úton ezernyi csillag
elindult a sötétség pereméről,
hogy az égbolt tátongó közepén
közös ragyogást alapítsanak.

*Hosszú utat tettek az égbolt
elhagyatott fekete féltékén,
de végül is nagy boldogan
egymásba olvadt mind az ezer csillag,
gyönyörű és egyetlen fényességben.*

*Ezer csillagnak közös fészke:
így született meg a kerek nap,
az ég csodája, s vette kezdetét
a világosság első ünnepéye.*

*Ünnep volt ez, valódi ünnep!
A tenger hullámai most először
láthatták meg a tengerpartot,
e hosszú-hosszú kikötőt, hová
a tenger szakadatlanul
befut – akár egy végtelen hajóraj –
gyönggyel megrakott hullámaival.*

*Megkezdődött tehát az ünnepély,
az első nappal ünnepéye,
a világosság kerek, óriási
és eddig szem-nem látta asztalánál.*

ÉNEK

ÚÉ 35: A szeleknek lengő szárnyán...

IGEHIRDETÉS

– Tényleg olyan ritkák a boldog pillanatok? – kérdezte aznap este a csillag.

A fa épp leeresztette szempilláit, hogy kipihenje magát. Megmozdította az ágait, és álmosan felelte:

– Nem... Nem. Nem annyira ritkák. Csak hát... Az emberek eszükkel hajszolják azokat a pillanatokat. Pedig az – hogy mondjam neked? – a szív ügye.

– Mesélj nekem a boldog pillanatokról!

– Hagyjál most, álmos vagyok...

- Adj nekem egy boldog pillanatot. Aztán hagylak aludni.
 - Szeretlek! Nagyon!
- A csillag leírhatatlan boldogsággal ragyogta be az eget.

ÉNEK

ÚÉ 35: *A szeleknek lengő szárnyán...*

IMÁDSÁG

(Az imaszakaszok között a felolvasók egy-egy mécseset meggyújtanak.)

1. szereplő: Istenem, köszönöm, hogy megteremtetted a világosságot, mert csak a világosságban tudjuk meglátni világod szépségeit, a kék égboltot, ahol a madarak röpködnek, a végtelennek tűnő tengert, a növényeket, a szép virágokat, a finom és egészséges gyümölcsöket, a hegyeket, barlangokat, folyókat, amelyeket mindig csodálunk. Köszönöm a szüleimet, akik szeretnek engem, és gondoskodnak rólam. Köszönöm a nagyszüleimet, akik a gyerekkort igazán széppé teszik. Köszönöm neked tanárait, akik minden okosságra megtanítanak. Köszönöm a barátaimat, akikkel jókat lehet játszani és focizni. Kérlek, segíts, hogy tudjak mindennek örülni, amit te teremtettél.
2. szereplő: Édes Istenem, köszönöm neked, hogy egész évben úgy szeretted minket! Köszönöm a szép családot, szerető szülőket. Segíts mindenkinek, hogy örömteli, szép karácsonya legyen, hogy békében ünnepeljük a kis Jézus születését. Kérlek, bocsásd meg bűneimet, azt, hogy elfordultam tőled. Segíts abban, hogy ebben a szép adventi időszakban és az ünnepek alatt ne történjen senkivel semmi rossz.

ÉNEK

ÚÉ 120,1: *Újítsd meg bennünk békéd...*

3. szereplő: Uram! Kérlek, add, hogy a családom egészségben és békében ünnepelhesse szent karácsony ünnepét. Kérlek, segíts meglátni másoknak is az igazi ünnepet és annak átfogó szellemiségét, hogy minden ember méltó módon és felkészülten várhassa Jézus Krisztus születését. Uram, remélem, nem bántottalak meg semmivel, de ha ellened vétettem, kérlek, bocsáss meg nekem!
4. szereplő: Köszönöm, Istenem, hogy megalkottad ezt az ünnepet, amikor még a legfagyosabb időben is melegség költözik szívünkbe.

Mélyítsd hitünket és nyisd meg szívünket, hogy mindazért, amit kapunk itt a földön, hálásak lehessünk.

5. szereplő: Kedves Isten! Kérlek, szép, békés és boldog karácsonyt hozzál családomnak, nekem és barátaimnak. Béke járja át házunkat és családukat. Töltse el szívünket az egymás iránt érzett feltétel nélküli szeretet és az ajándékozás öröme.

ÉNEK

ÚÉ 120,2

6. szereplő: Áldd meg, Uram, azokat, akik sanyarú sorssal élnek, és azokat, akik egyedül vannak. Adj melléjük társakat, és adj megoldást a szomorú, boldogtalan életükre. Add, hogy mindenki vidám és örömteli ünnepként töltse a szép karácsony napjait.

7. szereplő: Uram! Kérlek, add, hogy az ünnepek békében teljenek. Segíts, hogy lassítani tudjunk ebben a rohanó világban, és többet lehessünk szeretteinkkel. Add, hogy mindenki boldogan ünnepeljen, és mindenki megkapja a szíve által óhajtott ajándékot. Imádkozom a szegényekért, akik nem tudnak drága ajándékokat venni, és azokért, akiknek nincs kivel együtt tölteni a karácsonyt. Könyörülj a betegeknek, és gyógyítsd meg őket!

ÉNEK

ÚÉ 120,3

8. szereplő: Istenem! Gyakran elfordulunk tőled, de tudjuk és érezzük, hogy szereteted végtelen. Feláldoztad értünk egyszülött Fiadat, és megváltottál minket. Hálát adni jövünk és emlékezni évszázadok óta fiad születéséről. Kérünk téged, add, hogy boldogságban és békeségben ünnepelhessünk!

9. szereplő: Uram, ez az év ismét eltelt. Bár nem mindig vettem észre kegyelmedet, és gyakran dühös voltam, de most mégis mindent megköszönök. Kérlek, segíts az új évben a tanulásban, az emberi kapcsolataimban és abban, hogy közelebb kerüljek hozzád.

MIATYÁNK

ÁLDÁS

Adja meg neked a kegyelmes Isten, hogy teljes szívvel hidd:

Ő egy gyermekben jött közel hozzád,

S te is közel lehetsz hozzá mindig gyermeklelkű egyszerűségben, tiszta, szép örömben, hűséget próbáló kötődésben, bizalomból formálódó közösségben.

Közel lehetsz hozzá szenvedések, próbák óráján, amikor tanulgatod a csöndet, jóságból sarjadó mosolyokban s az emberséges szeretetben.

Végtelen szeretetéből tekintsen ma rád a magas égből, tekintsen rád emberek arcáról – és ajándékozzon meg az igazi Ünneppel. Ámen.

ÉNEK

EÉ 167: *Csendes éj*

Felhasznált irodalom

MADOCSEI Miklós (szerk.): *Ádventi-karácsonyi mozaik*. FÉBÉ Szociális és Rehabilitációs Szolgáltató Közhasznú Társaság, Piliscsaba. 2006.

SZABÓ Lajos (szerk.): *Visszhang*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest. 2001.

SZABÓ Lajos (szerk.): *Fényforrás*. Luther Kiadó, Budapest. 2006.

VARGA Gyöngyi: *Áldáskönyv*. Luther Kiadó, Budapest. 2009.

VARGA Gyöngyi: *Reménység*. Luther Kiadó, Budapest. 2011.

VARGA Gyöngyi: *Élők földje*. Luther Kiadó, Budapest. 2019.

Passió (színdarabok)

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

Az összeállított passiók elhangoztak iskolai (Péterfy Sándor Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium) közösség és a Győri Evangélikus Egyházközség gyülekezete előtt.

Jézus szenvedéstörténetének bemutatása kellő komolyságot és odafigyelést igényel, így idősebb (középiskolás fiatalok, fiatal felnőttek) korosztálynak tanítható be. Ezek a darabok nem igényelnek bonyolult díszletet vagy jelmezt. Díszletként egy talpra állítható, embernagyságú keresztre van szükség, valamint a templom vagy gyülekezeti terem adottságainak függvényében dobogókra (zsámoly). Jelmezként nemessen egyszerű megoldás a színekkel való játék (pl. Jézus fehér ingben, az összes többi szereplő fekete öltözékben).

Passió 1.

A színdarab kerettörténetét az emmausi tanítványok története adja (Lk 24,17–21). Jézus szenvedéstörténete prózai formában, monológokban jelenik meg, kevés szerepjátékkal. A monológokat olyan szereplők mondják, akik különböző helyzetekben találkoztak Jézussal. A szereplők visszaemlékeznek az eseményekre és az azokban betöltött szerepükre. Az emlékezést egy-egy szereplőre jellemző tárgyi eszköz segíti.

Az oltártérben középen áll a kereszt. A kereszt köré székeket helyezünk. A kereszt felé fordított székekre azok a szereplők ülnek, akik Jézus mellett állnak. A keresztnek háttal fordított székeken azok a szereplők

foglalnak helyett, akik Jézus elítélésében vállaltak szerepet. A nyitó jelenetben a kereszt tövében áll két tanítvány.

ÉNEK

Oly messzire mennék tőled, Istenem...

(A kereszt tövében álló két tanítvány elindul a kereszttől, távolodik tőle. Szomorúak. Egymás mellett haladnak lehorgasztott fejjel. Jézus melléjük szegődik.)

Jézus: Miről beszélgettek egymással útközben?

Kleopás: Te vagy az egyetlen idegen Jeruzsálemben, aki nem tudod, mi történt ezekben a napokban?

Jézus: Mi történt?

Kleopás: Az, ami a Názáreti Jézussal esett, aki próféta volt, szóban és tettben hatalmas Isten és az egész nép előtt; hogyan adták át a főpapok és a főemberek halálos ítéletre, és hogyan feszítették meg. *(Kereszt felé mutat.)*

Másik ember: Pedig mi abban reménykedtünk, hogy ő fogja megváltani Izraelt. De ma már harmadik napja, hogy ezek történtek.

Jézus: Ó, ti balgák! Milyen rest a szívetek arra, hogy mindazt elhiggyétek, amit megmondtak a próféták! Hát nem ezt kellett-e elszenvednie a Krisztusnak, és így megdicsőülnie?

ÉNEK

Oly messzire mennék tőled, Istenem...

Narrátor: Amikor közeledtek Jeruzsálemhez, és Betfagéba, az Olajfák hegyéhez értek, Jézus elküldött két tanítványt, és ezt mondta nekik: Menjetek az előttetek fekvő faluba, és ott mindjárt találtok egy megkötött szamarat a csikójával együtt: oldjátok el, és vezessétek hozzám. Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék a próféta mondása (Mt 21,1–2.4): Örvendj nagyon, Sion leánya, ujjongj, Jeruzsálem leánya! Királyod érkezik hozzád, aki igaz és diadalmas, alázatos, és szamáron ül, szamárcsikó hátán. (Zak 9,9)
Áldott, aki az Úr nevében jön! (Zsolt 118,26a)

Keresztelő János (*kancsó víz*): Építhettem volna kőből utakat. Készíthettem volna egyenest vagy kanyargóst, egyik városból a másikba vezetőt, de helyette kiáltó hang lettem a pusztában, az Úr útjának előkészítője. Nem egyszerű a kővé dermedt szíveket megnyitni, a túlzott magabiztosságot letörni, Istenhez térést hirdetni azoknak, akik fel sem ismerik, hogy letértek az ő útjáról. Magam is vártam az Urat, azt, akinek a kezében szórólapát van, aki megtisztítja a szérűjét: a gabonáját csűrbe takarítja, a pelyvát pedig megégeti olthatatlan tűzzel. Kétségeim támadtak, és kérdésem egyre inkább válaszáért kiáltott: Te vagy-e az Eljövendő, vagy más várjunk?

Narrátor: Közeledett már a kovásztalan kenyerek ünnepe, amelyet páskának neveztek. A főpapok és az írástudók keresték a módját, hogyan öljk meg Jézust. Félték ugyanis a néptől. Akkor bement a Sátán Júdásba, akit Iskáriótesnek neveztek, és egyike volt a tizenkettőnek. Elment, és megbeszélte a főpapokkal és a templomórség parancsnokaival, hogyan adja őt a kezükre. (Lk 22,1-4)

Akkor ezt mondtam nekik: Ha jönnek látjátok, adjátok meg béremet! De ha nem, akkor tartsátok meg! Ekkor kifizették a béremet: harminc ezüstöt. (Zak 11,12)

Júdás (*pénz*): Harminc ezüstért?! (*Egy zacskó/erszény pénzt odadob a kereszthez.*) Kerestem az alkalmat, hogy eláruljam őt. Ismertem, hallottam szavait, hiszen tanítványa volnék én is, de letértem az útjáról, megtévedtem. Vártam valamit tőle, talán nem jól értettem szavait. Én nem ezt akartam... Én nem akartam a halálát! Nagy a bűnöm, ártatlan vért árultam el.

Narrátor: Az Úr pedig ezt mondta nekem: Dobd oda a kincsek közé ezt a becses értéket, amire engem becsültek! Fogtam tehát a harminc ezüstöt, és odadobtam az Úr házának kincsei közé. (Zak 11,12-13) Amikor pedig Júdás, aki őt elárulta, látta, hogy elítélték, megbánta tettét, visszavitte a harminc ezüstöt a főpapoknak és a véneknak. De azok ezt mondták: Mi közünk hozzá? A te dolgod. Erre ő a templomba hajítva az ezüstöket, eltávozott, ment és felakasztotta magát. (Mt 27,3-4b.5) (*A kötelet felköti a keresztfára.*)

ÉNEK

EÉ 385,1-2

Narrátor: A kovásztalan kenyerek első napján odamentek a tanítványok Jézushoz, és megkérdezték tőle: Hol akarod megenni a húsvéti vacsorát, hol készítsük el? Amikor este lett, asztalhoz telepedett a tizenkét tanítvánnyal. Miközben ettek, vette Jézus a kenyeret, áldást mondott, és megtörte...: Vegyétek, egyétek, ez az én testem! Azután vette a poharat, és hálát adott, nekik adta, és ezt mondta: Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérém, a szövetség vére, amely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára. (Mt 26,17.21.26–28)

Eljön az az idő – így szól az Úr –, amikor új szövetséget kötök Izrael és Júda házával. Nem olyan szövetséget, amilyent őseikkel kötöttem, amikor kézen fogva vezettem ki őket Egyiptom földjéről. De ezt a szövetséget megszegték, pedig én voltam az Uruk. Hanem ilyen lesz az a szövetség, amelyet Izrael házával fogok kötni, ha eljön az ideje: Törvényemet a belsejükbe helyezem, szívükbe írom be. Én Istenük leszek, ők pedig népem lesznek. Akkor nem tanítja többé egyik ember a másikat, ember az embertársát arra, hogy ismerje meg az Urat, mert mindenki ismerni fog engem, kicsinyek és nagyok, mert megbocsátom bűneiket, és nem gondolok többé vétkeikre. (Jer 31,31–34)

Bűnös asszony (*kő*): A szívem hevesen dobogott. Testem remegett a félelemtől, és könnycseppek csordultak végig arcomon. Szemem lehunytam, hogy ne lássam a megvető és egyben bosszúra éhes tekintetüket, a kezükben szorított köveket, amelyek hamarosan életemet ontják. A morajló tömegből váratlanul megszólalt egy hang: Aki büntelen közületek, az vesse rá először a követ. (*Követ tesz a kereszt alá, és leborulva mondja elötte.*) Kinyitottam a szemem, és megláttam őt, ahogy a farizeusok között térdre ereszkedve, az ujjaival a földre írt. Ahogyan a kövek egytől egyig a földre huppantak, szívem mázsás terheit is leoldották. Ott álltunk ketten egymással szemben. Jómagam bűneim súlyával, ő pedig megbocsátó irgalmával.

ÉNEK

EÉ 385,3–4

Narrátor: Akkor elment velük Jézus egy helyre, amelyet Gecsemánének hívtak, és így szólt tanítványaihoz: Üljetek le itt, amíg elmegyek, és amott imádkozom. Amikor megjött Júdas, egy a tizenkettő közül,

és nagy sokaság jött vele kardokkal és botokkal a főpapoktól és a nép véneitől..., akkor a tanítványok mind elhagyták őt, és elfutottak. Azok pedig elfogták Jézust, elvitték Kajafáshoz, a főpaphoz, ahol összegyűltek az írástudók és a vének. A főpapok pedig az egész nagytanácsal együtt igyekeztek hamis tanúvallomásra szert tenni Jézus ellen, hogy halálra adhassák, de nem találtak, pedig sok hamis tanú állt elő. (Mt 26,36.47.56b.57–60)

Amikor pedig megtudta, hogy Heródes hatósága alá tartozik, átküldte Heródeshez, aki szintén Jeruzsálemben tartózkodott ezekben a napokban. (Lk 23,7)

Heródes (*fényes ruha magára terítve*): Sokat hallottam róla korábban, de találkozásra csak azon a bizonyos éjszakán került sor. Örültem, hogy Pilátus elküldte hozzám, mert abban reménykedtem, hogy végre csodát tesz majd a szemem láttára. De helyette? Egy szava sem volt. Kérdeztem... Nem válaszolt. Gúnyoltam... Mintha meg sem hallotta volna. Tőle voltak úgy oda az emberek? Hát én semmi érdemlegeset nem véltem felfedezni benne, így fényes ruhába öltöztetve, hogy rövid időre hadd érezze magát a zsidók királyának, visszaküldtem Pilátushoz; hozza meg ő a döntését, ha már rómaiéként felettünk bíraskodik.

Narrátor: Péter visszaemlékezett Jézus szavára, aki azt mondta neki: Mielőtt megszólal a kakas, háromszor tagadsz meg engem. Aztán kiment onnan, és keserves sírásra fakadt. (Mt 26,75)

Péter (*kezében a halászháló*): Ismét a hálóimat mosom. A háló csomóin megakad a kezem, mert minden csomó emlékeztet egy-egy mondatra: „Evezz a mélyre, és vessétek ki a halóitokat fogásra!”

„Ne félj, ezentúl emberhalász leszel!”

„Kicsinyhitű, miért kételkedtél?”

„Te Péter vagy, és én ezen a kősziklán építem fel egyházamat!”

„Ha nem moslak meg, semmi közöd sincs hozzám.”

A hajnali kakasszó hangja megtöri a mondatokat, könnyeim elmosás az emlékképeket, és szívem heves dobogása kérdéssé lesz bennem: miért mondtam azt, hogy nem ismerlek?

Narrátor: Amikor megvirradt, a főpapok és a nép vénei valamennyien azt a határozatot hozták Jézus ellen, hogy halálra juttatják. Azután

megkötözték, elvitték, és átadták Pilátusnak, a helytartónak. (Mt 27,1–2)

Mikor pedig a bírói székben ült, felesége ezt üzenté neki: Ne avatkozz ennek az igaz embernek a dolgába, mert sokat szenvedtem ma álmomban miatta. A főpapok és a vének azonban rávették a sokaságot, hogy Barabbást kérjék ki, Jézust pedig veszítsék el. Amikor Pilátus látta, hogy nem ér el semmit, sőt a forrongás még nagyobb lesz, vizet hozatott, megmosta a kezét a sokaság szeme láttára, és így szólt: Ártatlan vagyok ennek az igaz embernek a véréből. Ám ti lássátok! (Mt 27,19–20.24)

Pilátus *(tál víz)*: A víztükörben sohasem a magam arcát látom, hanem az övét.

Kezeimet mostam, de lelkiismeretemet nem moshattam tisztára. A csőcselék hada ott kiáltozott az ablakom alatt... Nem volt más választásom. Nem engedhettem, hogy fellázadjanak népem ellen, mert annak híre eljutott volna a császárhoz is, és ezért nagy árat kellett volna fizetnem.

A víztükörben az arcát látom. Egy tiszta tekintetet. Szavai nem e világról tanúskodtak, nem is egy hatalomra törekvő király kampánybeszédeként hangoztak. „Feszítsd meg!” – zsongott a fejemben. Ha ez kell a népnek?! Megkorbácsoltattam, hátha a nép vérszomjas indulata megenyhül a megtört test láttán. *(Pilátus belenéz a táliba.)* Íme, az ember! *(Sietve elhelyezi a tálat a kereszt alatt, és távozik.)*

Narrátor: Átvették tehát Jézust, ő pedig maga vitte a keresztet, és kiért az úgynevezett Koponya-helyhez, amelyet héberül Golgotának neveznek. A katonák pedig, amikor megfeszítették Jézust, fogták felsőruháit, elosztották négy részre, mindegyik katonának egy részt. Fogták köntösét is, amely varratlan volt, felülről végig egybeszöve. Jézus keresztjénél ott állt anyja és anyjának nővére, Mária, Klópás felesége, valamint a magdalai Mária. Jézus ezek után, tudva, hogy már minden elvégeztetett, hogy beteljesedjék az Írás, így szólt: Szomjazom. Volt ott egy ecettel tele edény. Egy szivacsot ecettel megtöltve izsópra tűztek, és odatartották a szájához. Miután Jézus elfogadta az ecetet, ezt mondta: Elvégeztetett! És fejét lehajtva, ki-lehelte lelkét. (Jn 19,16b.23.25.28–30)

Mária *(pólya – fehér lepedő)*: Egyik pillanatról a másikra fel kellett nőnnöm, mert szívem alatt egy új élet fogant. Ez az új élet mindannyiunk

életével összefonódott, mert nem önmagáért jött a világra, hanem a viláგért adta önmagát. Az angyali üzenetben hiába hangzott felém a „ne félj”, de a szívem aggodalommal figyelte felnötté cseperedő gyermekemet, és kísérte útján egészen a keresztra, ahol beteljesedett mindaz, amit fiatal anyaként még nem értettem tisztán, csak a szívemben forgattam. Nincs fájdalmasabb pillanat annál, mint hogy láttam gyermekem szenvedését, vérző sebeit, haláltusáját. Gyermekem halálával az én szívem egy darabja is meghalt, még akkor is, ha tudtam: ez az Isten akarata, hogy fiam halála árán mindannyian új életben járassunk.

Narrátor: Hiszen senki sem válthatja meg magát, nem adhat magáért váltságdíjat Istennek. (Zsolt 49,8) Eltörölte a követelésével minket terhelő adóslevelet, amely minket vádolt, eltávolította azt az útból, odaszegezve a keresztfára. Lefegyverezte a fejedelemségeket és a hatalmasságokat, nyilvánosan megszégyenítette őket, és Krisztusban diadalmaskodott rajtuk. (Kol 2,14–15)

Narrátor: Így értek el ahhoz a faluhoz, amelybe igyekeztek. Ő azonban úgy tett, mintha tovább akarna menni. De azok unszolták és kérték.

Kleópás: Maradj velünk, mert esteledik, a nap is lehanyatlott már!

Narrátor: Jézus asztalhoz telepedett velük, vette a kenyeret, megáldotta, megtörte és nekik adta. *(Jézus és a tanítványok beülnek a közönség soraiba, és Jézus ott töri meg a kenyeret, majd adja a többieknek.)*

Erre megnyílt a szemük, és felismerték, ő azonban eltűnt előlük. Ekkor így szóltak egymásnak:

Másik tanítvány: Nem hevült-e a szívünk, amikor feltárta előttünk az Írásokat?

Narrátor: Még abban az órában útra keltek, és visszatértek Jeruzsálembe, ahol egybegyűlve találták a tizenegyet és a velük levőket. Ők elmondták, hogy valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak. Erre ők is elbeszélték, ami az úton történt, és hogy miként ismerték fel őt a kenyér megtöréséről.

Passió 2.

Ennek a passiónak a középpontjában Jézus kereszten elhangzó hét mondata áll. A jézusi mondatok mögött olyan bibliai történetek állnak, amelyek a kereszten elhangzó mondatokra utalnak vagy azok értelmezését segítik.

ZENE

Keresztmetszet: *Vágyakkal telve* (CD-ről)

(A zene alatt a szereplők berendezik az oltárteret: a keresztet beállítják az oltártér közepére, mellette elhelyeznek egy gyümölcsöskosarat, egy kelyhet és a töviskoszorút.)

1. jelenet: A gonosz szőlőművesek példázatának parafrázisa (Mt 21,33–46)

SZEREPLŐK

- gazda
- munkások (2 fő)
- alkalmazottak (2 fő)
- fiú

A gazda (vállalat vezetője) a színen. Magához hivatja a munkásait. Kellékek: asztal, rajta laptop. A vállalat vezetője az asztal mögött áll és onnan beszél, míg az asztal másik oldalán a két munkás áll. Az első párbeszéd után helyet cserélnek. A munkások leülnek az asztal mögé, míg a vállalat vezetője távozik a másik irányba.

Gazda: Gondolom, sejtitek, hogy miért hívtalak magamhoz benneteket.

Amint azt tudjátok, a vállalkozásunk sikeres, és ezt részben nektek is köszönhetem. A vállalat további sikerének záloga, hogy a külföld felé is nyissunk, így hosszú időre elutazom, de a vállalat irányítását

olyanokra akarom bízni, akiről tudom, hogy távollétem ideje alatt hasznot termelnek.

Munkások: Köszönjük a bizalmát, számíthat ránk! *(A munkások elfoglalják az asztal mögött a helyüket. A vállalat vezetője egy másik helyszínen asztal mögött a kávéját fogyasztja, és int az egyik alkalmazottnak.)*

Gazda: Utazz haza, és hozd magaddal az elmúlt időszakban megtermelt hasznot! *(A levelet aláírja és odaadja az alkalmazottnak. Az alkalmazott elmegy a két munkáshoz.)*

Alkalmazott: A főnök megbízásából vagyok itt. *(A megbízólevél átadása, majd elolvasása. Az munkások széttépik a levelet, és biztonsági embert hívva kidobják a helyiségből. A vezető ismét int, most már két embert küld megbízólevéllel. A jelenet ismét lejátsszódik. A vezető int a fiának.)*

Gazda: Gyere, fiam! Téged választalak arra, hogy elmenj, és végre megszerezd azt, ami nekem jár. Te a fiam vagy, és engem képviselsz, így talán téged nem fognak bántani.

Fiú: Bízunk benne, apám!

(A fiú elmegy, majd közeledik a munkásokhoz.)

Munkások: Ez az örökös: gyertek, öljük meg, és azután miénk lesz az öröksége.

(Még meg sem érkezik a fiú, a biztonsági ember lecsap rá. Néhány öklöcsapás, és a kereszt alatt összerogy a fiú. A biztonsági ember elmegy a színről. Az apa táviratot kap, amit kibont és elolvas, összegyűri a papírt, felkiált fájdalmában.)

Gazda: Neeeeeeeeeeeeeeeeee! *(Az arcát kezébe temeti, és elmegy a színről. Közben megmerevedik a jelenet. A fiú feláll, a kereszt elé tárja a kezét, és kimondja a jézusi mondatot.)*

Fiú: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.”
(Lk 23,34)

2. jelenet: A bűnbeesés története (1Móz 3,1–13), Jézus megfeszítése

SZEREPLŐK

- Ádám
- Éva
- kísértő
- Úr (háttérhang)

- Jézus
- két katona

KELLÉKEK

Egy tál gyümölcs (pl. alma) a kereszt tövében elhelyezve. Az oltártér másik felében egy terített asztal.

(Ádám és Éva az asztalnál falatoznak. Békesség, kényelem, nyugalom. Egyszer csak megjelenik fekete kapucnis felsőben a kísértő, aki felül az asztalra Éva elé, és beleeszik az ételükbe.)

Kísértő: Csakugyan azt mondta Isten, hogy a kert egyetlen fájáról sem ehettek?

Éva: Amint azt láthatod, minden a miénk a kertből, minden fának a gyümölcsét fogyaszthatjuk, csak a kert közepén állót nem érinthetjük *(a kereszt felé mutat)*, mert akkor meghalunk.

Kísértő *(legyint, leugrik az asztalról)*: Á, dehogyan haltok meg! Jól tudja az Isten, ha esztek belőle, olyanok lesztek, mint ő: tudni fogjátok, mi a jó és mi a rossz.

Éva *(a kereszt tövébe megy, és szed egy almát)*: Mi baj lehet, ha eszünk belőle? Kívánatos ez a gyümölcs, adok belőle Ádámnak is. *(Ádámnak is ad az almából. Az asztal alatt elrejtőznek.)*

Úr: Hol vagy?

Ádám: Meghallottam hangodat a kertben, és megijedtem, ezért elrejtőttem.

Úr: Talán ettél arról a fáról, amelyről azt parancsoltam, hogy ne egyél?

Ádám *(kilöki az asztal alól az asszonyt)*: Az asszony, akit mellém adtál, ő adott nekem belőle, ezért ettem.

Úr: Mit tettél?

Éva: A kígyó szedett rá, azért ettem.

Úr: Íme, az ember olyanná lett, mint miközülünk egy: tudja, mi a jó, és mi a rossz. Most azért, hogy ne nyújthassa ki kezét, és ne szakíthasson az élet fájáról is, hogy örökké éljen, kiűzöm az Éden kertjéből. Menj! *(A szereplők elindulnak, de nem hagyják el az oltárteret teljesen. A jelenet megáll ott, hogy a kereszt felé visszafordulnak. Az oltártér másik felében már hozzák Jézust. Két ember belökdösi Jézust a színre, és keresztre feszítik. A kereszt tövében ott áll egy ember, és mondja a következőket.)*

Ember: A mi betegségeinket viselte, a mi fájdalmainkat hordozta. Mi meg azt gondoltuk, hogy Isten csapása sújtotta és kínozza. Pedig a mi vétkeink miatt kapott sebeket, bűneink miatt törték össze. Ő bűnhődött, hogy nekünk békességünk legyen, az ő sebei árán gyógyultunk meg.

Jézus (*Ádám és Éva felé fordított fejjel*): Senki sem mehet az Atyához, csakis én általam. (Lk 23,43) „*Bizony, mondom néked, ma velem leszel a paradicsomban.*”

3. jelenet: Jézus feltámasztja a naini ifjút (Lk 7,11–17); Jézus születésének ígérete (Lk 1,26–38); Mária éneke (Lk 1,46–55)

SZEREPLŐK

- Mária/asszony
- angyal
- fiú
- gyászoló tömeg
- Jézus

(Fiatal lány egy asztal mellett rendezkedik. Mögötte megjelenik az Úr angyala.)

Angyal: Üdvöz légy, kegyelembe fogadott, az Úr veled van! (*Mária megijed a hangra, hátrál néhány lépést. Az angyal közeledik hozzá, és kedvesen felé nyújtja a kezét.*) Ne félj, Mária, mert kegyelmet találtál az Istennél! Íme, fogansz méhedben, és fiút szülsz, akit nevezz Jézusnak. Nagy lesz ő, és a Magasságos Fiának mondják majd, és uralkodásának nem lesz vége.

Mária: Íme, az Úr szolgálóleánya: történjék velem a te beszéded szerint! (*Az angyal elmegy a színről. Mária térde ereszkedik, és imára kucsolja a kezét.*) Magasztalja lelkem az Urat, és az én lelkem ujjong Isten, az én Megtartóm előtt... (*Elhalkul a mondat. Érkezik a gyászoló tömeg, az asszony beáll közéjük. A halott fiút behozzák, leteszik egy ravatalra [összetolt székek fekete lepellel letakarva]. Mellette az anya, aki keservesen sír, jajong. A másik irányból érkezik Jézus. Az asszony mellé lép, megérinti a vállát, az asszony feltekint rá, de kezei közé temeti az arcát.*)

Jézus: Ne sírj! *(Odalép a fiúhoz, megérinti.)* Ifjú, neked mondom, kelj fel! *(Lassan felül a halott.)*

Ifjú: Anyám!

(Jézus odakíséri a fiút az anyjához, egymásba fonja a kezüket. A kép megmerevedik, csak Jézus mozog és beszél.)

Jézus: „Asszony, íme a te fiad! Íme, a te anyád!” (Jn 19,26b–27a)

4. jelenet: Samáriai asszony (Jn 4,1–42); Zsolt 42,2–4

SZEREPLŐK:

- Jézus/koldus
- asszony
- járókelők

(Jézus a kereszten függ. Járókelők mennek el mellette. Fejüket elfordítják, beszélgetnek, nem figyelnek rá.)

Jézus: „Szomjazom!” (Jn 19,28)

(Koldus a kereszt tövében. Asszony érkezik korsóval a kezében.)

Koldus: Adj innom!

Asszony: Hogyan? Tőlem kérsz inni, mikor én samáriai vagyok?

Koldus = Jézus: Ha ismernéd, hogy ki az, aki innivalót kér tőled, akkor te kértél volna tőle, és adott volna neked élő vizet.

Asszony: Merítőedényed sincs, a kút is mély: honnan vennéd az élő vizet? Talán nagyobb vagy annál, aki ezt a kutat adta nekünk?

Jézus: Aki ebből a vízből iszik, ismét megszomjazik, de aki abból a vízből iszik, amelyet én adok neki, soha többé meg nem szomjazik, mert örök életre buzgó víz forrásává lesz benne.

Asszony: Uram, add nekem azt a vizet, hogy ne szomjazzam meg, és ne kelljen idejárnom meríteni! Ahogyan a szarvas kívánczik a folyóvízhez, úgy kívánczik a lelkem hozzád, Istenem!

5. jelenet: Jezábel üldözi Illést (1Kir 19,1–8); Jónás imája (Jón 2,1–10)

SZEREPLŐK

- Jézus
- fiú/Illés
- angyal

Egy szereplő a széken/színpadon áll. Le akar ugrani onnan, véget akar vetni az életének. Közben a kereszten ott van Jézus, felfelé tekint.

Jézus: „Éli, Éli, lamá sabaktáni!” (Mt 27,46b)

Fiú *(a széken állva)*: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?

Elég volt! Most már vedd el az életem, mert nem vagyok jobb az elődeimnél! *(A fiú éppen lépne le a székről. Az angyal megérkezik, megérinti, visszahúzza a székre. A fiú ismét próbálkozik.)*

Fiú: Nincs tovább... nincs miért élnem.

Jézus *(halkabban, mint korábban)*: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?

(Az angyal ismét megjelenik, most már segítve a fiút, hogy a székről lelépjen. A fiú leül.)

Angyal: Kelj fel, mert erőd felett való út áll előtted.

(Az angyal elmegy a színről. Jézus sincs már a kereszten. A fiú a kereszt tövében a következőket mondja.)

Fiú = Jónás: Nyomorúságomban az Úrhoz kiáltottam, és ő meghallgatott engem. A halál torkából kiáltottam segítségért, és te meghallottad hangomat. Mélységbe dobtál, a tenger közepébe, és áradat vett körül. Minden habod és hullámod átcsapott fölöttem. Azt gondoltam, hogy eltaszítottál engem magad előtt.

6. jelenet: Jézus főpapi imádsága (Jn 17); Jézus a Gecsemáné-kertben (Mt 26,36–46)

SZEREPLŐK

- Jézus

(Jézus a kereszt tövében imádkozik, előtte kehely.)

Jézus: Atyám, ha lehetséges, távozzék el tőlem ez a pohár; mindazáltal ne úgy legyen, ahogyan én akarom, hanem, amint te.

Én óértük könyörgök: nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál, mert a tieid. Többé nem vagyok a világban, de ők a világban vannak, én pedig tehozzád megyek. Tartsd meg őket a te neved által.

Atyám, ha nem távozhat el tőlem ez a pohár, hanem ki kell innom, legyen meg a te akaratom.

Igazságos Atyám, a világ nem ismert meg téged, de én megismertelek, és ők is felismerték, hogy te küldtél el engem. És megismertettem velük a te nevedet, és ezután is megismertetem, hogy az a szeretet, amellyel engem szerettél, bennük legyen, és én is őbennük. Legyen meg a te akaratod. *(A keresztté elé állva mondja:)* „Atyám, a te kezébe teszem le az én lelkemet.” (Lk 23,46)

7. jelenet: 1Kor 1,18–31

ZENE

Jézus a kereszten

Jézus: „Elvégeztett!” (Jn 19,30)

(Sötét a templomban. Jézust két ember leszedi a keresztről, és elviszi a színről.)

1. szereplő: Mert a keresztről szóló beszéd bolondság ugyan azoknak, akik elvesznek...
2. szereplő: ...de nekünk, akik üdvözülünk, Istennek ereje.
3. szereplő: Miközben a zsidók jelt kívánnak, a görögök pedig bölcsességet...
4. szereplő: ...mi a megfeszített Krisztust hirdetjük, aki a zsidóknak ugyan megütközés, a pogányoknak pedig bolondság...
5. szereplő: ...de maguknak az elhívottaknak, zsidóknak és görögöknek egyaránt, az Isten ereje és az Isten bölcsessége.
6. szereplő: Az ő munkája az, hogy ti a Krisztus Jézusban vagytok.
7. szereplő: Őt tette nekünk Isten bölcsességgé, igazsággá, megszentelődéssé és megváltássá...
8. szereplő: ...hogyan amint meg van írva: Aki dicsekszik, az Úrral dicsekedjék.

ZENE

Foglalkozás a Boldogmondások alapján

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

1. állomás: Boldogmondások

Feladat: Képek párosítása a boldogmondásokkal vagy a boldogmondások kirakása.

Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa. (szegénység)

Boldogok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak. (sírós arc)

Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet. (galamb)

Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságra, mert ők megelégtetnek. (éhezés – szomjazás)

Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek. (segítőkész)

Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják az Istent. (tiszta szív – piros vagy fehér)

Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak neveztetnek. (békejobb)

Boldogok, akiket az igazságért üldöznek, mert övék a mennyek országa. (üldözés – igazság)

2. állomás: Ti vagytok a föld sója

Kellék: Tál só, cukor (kristály és por), liszt, búzadara, rizs

Mi micsoda? Mire valók?

Feladat: A szavak közül kiválogatni, hogy mivel ízesíthetjük meg mi ezt a földet.

Békesség, türelem, szeretet, irgalom, segítőkészség, jóság, megbocsátás, hűség, szelídség, igazság, tiszta szív

3. állomás: Ti vagytok a világ világossága

Kellék: Egy kép, amelyen a dolgok összekeveredtek (pl. gyertya a szekrényben vagy asztal alatt, város a hegy alatt stb.)

4. állomás: Adakozás

Feladat: Körben állunk. A kör közepén egy ember. A körben lévőknek úgy kell egymás között körbeadni egy tárgyat, hogy a kör közepén álló ne vegye észre.

5. állomás: Imádkozás

Feladat: Összekeveredett a Miatyánk szövege, mert elfújta a szél. Rakjuk össze a mondatokat!

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy,
szenteltessék meg a te neved,
jöjjön el a te országod,
legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is,
mindennapi kenyerünket ad meg nekünk ma,
és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek,
és ne vigy minket kísértésbe,
de szabadíts meg a gonosztól, mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Ámen.

6. állomás: Mert ahol a kincséd van, ott lesz a szíved is

Kellék: Doboz, benne sok apró értéktelen tárgy, közöttük kis aranykártyákon igazi kincsek
Feladat: Szétválogatni a valódi kincseket a hamisaktól

7. állomás: Mert szoros az a kapu, és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik azt megtalálják

Kellék: Táblajáték

Feladat: Kétféle választási lehetőség bizonyos feladatokhoz, azok teljesítése – táblajáték segítségével

8. állomás: Kősziklára épített ház

Kellék: különböző alapanyagok

Feladat: Te miből készítenéd el és milyen alapra helyeznéd az otthonod? (Pl. gyufásdobozból házikó)
„Homokra házadat ne helyezd” kezdetű ének eléneklése

Békesség

1. FELADAT: BÉKESSÉG

Kellék: boríték (benne szavak), két A4-es lap (ami a békességet szolgálja, illetve akadályozza)

Az osztály kisebb csoportban dolgozik. Minden csoport kap egy szót, amit először a kiscsoportban kell értelmezniük, majd egy rövid fogalmi meghatározást kell írniuk róla. Ezt követően a többi csoportnak körülírással vagy mutogatással bemutatják a szót úgy, hogy a többiek kitalálhassák.

Az összes szó kitalálása után a szavakat helyezték el a papíron, annak megfelelően, hogy az adott szó a békességünket akadályozza vagy szolgálja.

2. FELADAT: BÉKESSÉGBEN ISTENNEL

Kellék: boríték (igeversek), lapok

Egyenként minden diák rajzolja le egy-egy lapra egyszerű szimbólum segítségével, hogy az Istennel való kapcsolatát most éppen mi jelképezi. Érdemes utána közösen megnézni, értelmezni azokat. (Ne jelentsen gondot az, ha valaki nem érez semmilyen kapcsolatot vele – akkor ezt ábrázolja a lapon.)

A feladatot követően a borítékban található igéket osszátok szét a gyerekek között, és hangosan olvassák föl.

3. FELADAT: BÉKESSÉGBEN MÁSOKKAL

Kellék: lapok, igeverv kinyomtatva

A lapot hajtsák félbe. A lap egyik oldalára gyűjtsék össze azokat az embereket, akik szerintük rájuk haragszanak, mert rosszul szóltak, és megbántották őket. A lap másik oldalán azokat a személyeket sorolják fel, akikkel ők nincsenek békességben, akikre ők haragszanak valami miatt.

Kérdésként tegyék fel nekik (nem muszáj a közösség előtt hangosan válaszolni, de magukban mindenképpen tegyék meg):

- – Miért haragszunk a másokra?
- – Miért haragszanak rám?
- – Mit tehetek azért, hogy békességet teremtsék?

Olvassuk fel a következő bibliai igeszakaszt: Kol 3,12–17.

Ha osztálytársakat jelöltek meg a papíron, és van erre hajlandóság az osztályban, akkor adjunk lehetőséget arra, hogy az osztályközösségben egymástól bocsánatot kérjenek, kezet rázzanak stb. Ha úgy volna igény az egymáshoz lépéshez, hogy ne az egész osztályközösség előtt hangozzanak el az egymásnak szánt szavak, akkor engedjük meg, hogy négy szemközt ezt a folyósón megtehessek.

4. FELADAT: BÉKESSÉG ÖNMAGUNKKAL

Kellék: lapok (5 db)

Az osztály kiscsoportokban írja fel a lapra azokat a tulajdonságokat, szerepeket, amelyekben a későbbiekben (felnőttként) el tudják magukat képzelni. Nem egyéni munka, hanem csoportos, így a csoporttagoknak egymás között meg kell egyezni, hogy miket válasszanak. Döntésüket indokolják meg a többi csoportnak.

KÉRDÉS

– Mi szükséges ahhoz, hogy ezeket a szerepeket be tudjuk tölteni, ezt a foglalkozást el tudjuk érni, e tulajdonságok birtokában legyünk?

Ötletek csendesnapokhoz

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

	Téma	Igehely
Találkozás	Elmegyünk egymás mellett - Bizalom	Jn 20,28-29
	Észrevenni a másikat	Mt 9,20-23
	Felkelteni az érdeklődést	Lk 19,1-10
	Megszólítás	Mt 9,9
	Egymás értékeinek felfedezése - Ne a külsejére tekints!	1Sám 16,7
	Egymás értékeinek felfedezése - Ne tartsd magad többre!	Lk 18,9-14
	Mit adhatok én? - Oszd szét a szegényeknek!	Lk 18,18-27
	Mit adhatok én? - Mindent odaadni	Lk 21,1-4
	mit kaphatok én?	Lk 7,36-50
Kapcsolat		
Apa-fia	Ábrahám-Izsák	1Móz 22,1-18
	Jákób-József	1Móz 37,3-4
	Isten-Jézus Isteni szeretet	Jn 3,16
	Isten-Jézus Az Atya megismerése	Jn 14,1-11
Anya-fia	Rebeka-Jákób	1Móz 25,27-28; 1Móz 27,1-13
	Mózes anyja - Mózes	2Móz 2,1-4

	Mária–Jézus Születés ajándéka	Lk 1,26–38
	Mária–Jézus Gondoskodó gyermeki szeretet	Jn 19,25–27
	Zebedeus-fiak anyja	Mt 20,20–28
Testvérek	Kain és Ábel	1Móz 4,1–8
	Jákób és Ézsau Kezdetek	1Móz 25,19–26
	Jákób és Ézsau Kapcsolat	1Móz 25,29–34
Anyós–meny	Naomi–Ruth	Ruth 1,16–18
Barátság	Dávid és Jónátán	1Sám 18,1–5
Isten–próféta	Jeremiás küldetése	Jer 1,4–10
	Jeremiás kesergése	Jer 20,7–9
	Jónás	Jón 1,1–3
	Jónás vitája Istennel	Jón 3,10–4,11
Tanítványság	Emberhalász	Lk 5,1–11
	Küldetés	Mt 10,16–20
	Péter és Jézus	Jn 21,15–19
Együtműködés		
	Missziói parancs	Mt 28,16–20
	Első gyülekezet	ApCsel 2,37–47
	Kegyelmi ajándékok sokfélesége	Róm 12,3–8
	Isten titkainak sáfárai	1Kor 4,1–5
	Közös cél	Fil 2,9–11

Ötletek csendesnaphoz

Iskolai adottságtól függően egy-egy csendesnap megszervezése különböző szempontok figyelembevételével történik. Figyelnünk kell az adott korosztály életkori sajátosságaira, és ennek megfelelően kell kiválasztanunk a nap programját és a téma feldolgozásához a módszereket. Az iskolai csendesnap a programok megszervezéséhez általában egy délelőtti részt vesz igénybe.

A nap beosztása

ÁHÍTAT

A nap/téma felvezetése: rövid igemagyarázat vagy előre elkészített jelenet bemutatása (gondolatindító)

Csoportfoglalkozások: korosztályok szerinti bontás alapján

A nap összegzése: tanulságok, tapasztalatok

Téma: Együttműködés, kapcsolatok

FILM

Érdeemes olyan filmet kiválasztani, amelynek mondanivalója a témához kapcsolódik. A film megnézése után közös feldolgozása a látottaknak, élményeknek. A feldolgozás történhet kisebb csoportokban, egyéni munkában feladatok megoldása vagy irányított beszélgetés által. Ajánlott korosztály: 9–12. évfolyam.

AZ ÉLET HÁZA (PAPP JUDIT – KŐSZEGI KÖZÉPISKOLÁBAN MEGVALÓSULT CSENDES NAP)

George Monroe (Kevin Kline) középkorú építész élete során mindig is a munka volt az első. Rövid időn belül egyszerre dől össze minden jól felépített életében. Elbocsátják a munkahelyéről, és szinte ugyanazon a napon végzetes betegséget diagnosztizálnak rajta orvosai. A megtört George a hátralévő négy hónapban csak egy valamit szeretne megtenni: felépíteni álmai házát elhidegült kamasz fia, Sam segítségével. A film középpontjában leginkább az apa–fiú kapcsolat áll és az, ahogyan az épülő ház összehozza az embereket. Persze ez nem ennyire egyszerű... A ház felépítése nemcsak arra szolgál, hogy George megvalósítsa álmát, hanem arra is, hogy rendezze a kapcsolatát a fiával, és amikor ő meghal, szeretettel gondoljanak vissza rá. Sam első ránézésre egy depressziós, öngyilkos hajlamú, drogos rocker, aki úgy viselkedik, mint egy tízéves gyerek, de a film előrehaladtával kiderül, hogy ez csak egy felvett szerep, és ő cseppet sem ilyen. Az épülő ház közelebb hozza egymáshoz apát és fiát, és kapcsolatuk végre olyanná válik, amilyennek mindig is lennie kellett volna. Ám mi, nézők tudjuk, hogy ez nem folytatódhat az örökkévalóságig, hiszen George meg fog halni, és emiatt összeszorul a szívünk...

Feladatok a filmhez

1. Rajzolja meg az osztály az „Élet házát”!
 - Milyen „építőköveket” használnátok?
 - Milyen értékeket helyeznétek el benne?
 - Melyek azok a pozitívumok, amelyeket a reggeli előadás és a film kapcsán fontosnak tartotok?
2. Beszélgetés (lehetséges témák a film kapcsán)
 - Milyen határokat húznál a gyermeked elé? Vajon azért enged sokszor a szülő, mert fél attól, hogy elveszíti gyermeke szeretetét?
 - Szerinted mennyire határoznak meg bennünket a szülőktől kapott minták?
 - Mennyire tartod fontosnak a beszélgetést a családban?
 - Pénzzel vajon minden pótolható?

AKADÁLYVERSENY

Az alsós gyerekeknél érdemes több állomáson feladatokat összeállítani a témával kapcsolatban. Cél, hogy olyan feladatokat állítsunk össze, amelyeket egymás segítése nélkül nem tudnak megoldani. Ezzel erősíthetjük a közösséget. Ajánlott korosztály: 1–5. évfolyam.

SZEREPJÁTÉKOK

A feladat: különböző kapcsolatokat eljátszani egy-egy jelenetben, vagy állóképet alkotni. Különösen is figyeljünk arra, hogy a gyerekek maguk alakíthassák a szituációkat. Időigényes feladat, hiszen a szituáció kitalálása és annak begyakorlása bőven ad lehetőséget az idő kitöltésére. A szituációk eljátszása után érdemes megbeszélni, hogy hol és milyen módon jelent meg az együttműködés. Mi erősíti vagy gyengíti az adott kapcsolatot? Ajánlott korosztály: 5–12. évfolyam.

Témák:

- Férfi és feleség kapcsolata nevelési kérdésekben
- Osztálytársak kapcsolata egy közösségi program megszervezésénél
- Sport: focibajnokságra való felkészülés
- Munkahely: kollégák közötti rivalizálás a jobb pozícióért
- Gyerek–felnőtt kapcsolat
- Baráti kapcsolatok
- Szerelem vagy az udvarlás időszaka

CSOPORTFOGLALKOZÁS

Egy-egy bibliai történet irányított csoportos feldolgozása. Ajánlott korosztály: 5–12. évfolyam.

- A tanítványok elhívása: Mt 9,9–13; Lk 5,1–11
- A tanítványok kiküldése: Mt 10
- Péter vallástétele: Mt 16,13–20
- Jézus megmossa a tanítványok lábát: Jn 13,1–11
- Jézus és Tamás: Jn 20,24–29
- A nagy halfogás: Jn 21,1–14
- Péter megbízatása: Jn 21,15–19
- Az első gyülekezet: ApCsel 2,37–47

Lehetőségek a feldolgozásra:

- eljátszani a történetet,
- kiemelni a lényeges pontokat: kapcsolatokra, együttműködésre figyelve,
- megrajzolni a jeleneteket,
- kérdéssort összeállítani (totó formájában, kérdezz-felelek formában).

Békesség néktek!

Családi istentiszteletek

451

SZEMEREI GÁBOR BENJÁMIN

A családi istentiszteletről

A családi istentiszteletek helye minden gyülekezetben más. Ennek megfelelően a hangsúlyok is különböző helyekre kerülnek. A család szó alapvetően feltételezi, hogy szülők és gyerekek vannak jelen, de ennek bármilyen variációjáról lehet tapasztalatunk. Szülő jön, gyerek marad, nincs szülő, de gyerek van. Sőt találkoztam már olyannal is, ahol a nagyszülő kísérte el a gyereket az alkalomra. Nem vagyunk egyformák, lehet, hogy valakinek nagyobb kihívást jelent ebben a műfajban Isten igéjét hirdetni, de ne ijedjünk meg akkor sem ettől. Egy óvodás vagy kisiskolás gyermek őszintesége vagy nem értése ne csüggeszen, egy kamasz gyermek kétkedő kérdése vagy rezignáltsága se ijesszen meg minket, hanem inkább tekintsünk rájuk úgy, ahogyan a zsolttáros vall róluk: *„Bizony az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom. Mint a hős kezében a nyilak, olyanok a serdülő ifjak. Boldog az az ember, aki ilyenekkel tölti meg tegzét.”* (Zsolt 127,3–5) Rajtuk keresztül pedig a szülőkhöz is gyorsan eljut az örömhír.

Liturgia

Az alkalmak liturgiája lehet sajátosan kialakított, de kézbe vehetjük a *Liturgikus könyvet* is, amely kínál nekünk egy verziót (525. o.). Érdemes odafigyelnünk a liturgiában is azokra az elemekre, amelyek a témánkat

Békesség néktek!

erősítik. Például kegyelemhirdetés, feloldozás (526. o.): *„Örömmel és békével ajándékoz meg minket.”* Gloria (527. o.): *„Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát.”* Ha úrvacsorás a családi istentiszteletünk, akkor nagy hangsúlyt kaphat a Pax: *„Az Úr békessége legyen mindenkor veletek!”*, illetve az elbocsátás: *„Menjetekek el békével!”*

Meglátásom szerint fontos, hogy a családi istentisztelet liturgiájának egyes elemei egyezzenek meg a „főistentisztelet” liturgikus mozzanataival. Ne legyen minden más, mert ez esetleg alternatív közösséget hozhat létre. A Miatyánkon felül is legyenek kapcsolódási pontok, hogy ha valaki, aki csak az egyik istentiszteleten szokott jelen lenni, kíváncsiságból ellátogat egy másikra, ott is otthon érezze magát azáltal, hogy ismeri a liturgia egyes részeit. Ha a családi istentiszteleten gitáros éneklés van, akkor is érdemes elénekelni egy-egy korált. Mondjunk azonos hitvallást.

Nagyszerű lehetőség az interakcióhoz az egyes liturgiai elemekben való segítség bevonása. Zsoltárt vagy lekiót olvashatnak ifisek, konfirmandusok. Sőt az előkészületekben is segítközhetnek. Zenekart is lehet alakítani, amely minden alkalmon szolgál. Figyeljünk az igényességre, de ne akarjunk profi zenészeket csinálni fiataljainkból, mert elmehet a kedvük. Hogyha nincs erre lehetőség, egy szál gitárral vagy zongorával is lehet ifjúsági énekeket kísérrni, ami szintén lazíthat a formán.

Lehet tartani szeretetvendégséget az alkalom után, ebben sok irány van. Kávés-teás, sütis verzió, vagy esetleg batyus közös vacsora, ha délutáni/esti alkalomról van szó. Ez szervezési kérdés, persze látni kell, mire van igény. Nem szerencsés, ha túl sok étel megmarad. Ha új kezdeményezésről van szó, érdemes az elején csinján bánni a túl személyes, túl közeli lehetőségekkel. Ilyen esetben a kevesebb több, a kompaktabb megoldások jobban beválhatnak. Ebben nincs túl nagy tapasztalatom és gyakorlatom, így nem akarok olyan tanácsot adni, amelyet nem teszteltem, inkább a módszertan és tartalom terén szeretnék egy lehetséges ötlettel előállni.

Az igehirdetés módszeréhez

Általában a gyermekek lesznek a fókuszban, akiknek még „ami a szívükön, az a szájukon”. Sokszor megszólalnak akkor is, hogyha nem kérdezik őket, vonzzák a tekintetet, a figyelmet, ezért ezt ki kell használni. Lépünk interakcióba velük, hiszen azt szeretnénk mi is, hogy Istennel interakcióba lépjenek, ehhez segítsük őket. Minden istentiszteleten, így a családi istentiszteleten is ez a cél. Ha felnőttek nem is fognak válaszolni egy-egy feltett kérdésre, akkor se hagyjuk ki őket. Kapjanak ők is kérdéseket, az dolgozni fog bennük. Ezen a legalapvetőbb eszközön felül én is igyekszem ebben további segítségeket adni a „mozdulj” vázlatpontban kép, videó, ének, tárgy, játék formájában. Ne féljünk ezektől, mert ha Isten igéjének üzenetét hordozzák, áldás lesz rajtuk.

Szeretném hangsúlyozni, hogy rövidnek kell lenni. Bár a gyerekek figyelemküszöbét igyekszünk kitolni, mégsem egy istentiszteleten kell ezt feladatul kitűzni. Egy gyerek akkor figyel, ha valami izgalmas a számára. Erre törekszünk, mert Isten igéje tényleg nagyon izgalmas, de emberi befogadóképességünk korlátokba ütközik.

A prédikáció minden esetben bibliai ígéről legyen, ez lehet akár egyetlen ígevers is. Több esetben hosszabb ígét jelöltem ki, amelyből igyekeztem kiválasztani a tematikához illő lényegi mondatot (ezt a dőltbetűs ígében álló betűvel jelöltük). Eldönthetjük, hogy mennyit használunk fel belőle. Ezt akár memoriterszerűen is megtanulhatjuk a gyerekekkel. Ez akkor is dolgozni fog, hogyha most még nem is értik minden szavát. Nem tudhatjuk, hogy a Szentlélek évekkel később mikor hozza elő az életükben a megtanult ígét, hogy mikor szólítja meg őket azon keresztül.

A keresztyén békesség teológiai szempontjai

Keresztyén békességünk alapja az Isten és az ember között Krisztus által helyreállt rend (béke). Mindenekelőtt erről kell szólnunk. Önmagában az erőszak-ellenesség nem helyettesíthető a keresztyén békesség-fogalommal, mert az csakis Krisztus megváltásából ered. Amikor érzem, hogy Istennek úgy is kellek, hogy szembefordultam vele. Úgy is kellek neki, hogy a bűneim megszámlálhatatlanok, és nem tudok a szeretet parancsa szerint élni (vö. családi istentisztelet liturgiájának gyónó imádsága). Ebben kapok új életet. Ezt a feloldozást adja nekünk Isten

Krisztusban. És ebben a feloldozásban van nekem békességem, amelyben meg kell maradnom. „...és Isten békessége, amely minden értelmet meghalad, meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat Krisztus Jézusban.” (Fil 4,7) Tehát Isten békessége akkor marad meg bennem, hogyha a Krisztusban való hitben járok és élem az életem. Ezzel az isteni békességgel, Isten szemén keresztül nézhetem a világot. Így nézek magamra is és így nézek másokra is. „Isten ugyanis Krisztusban megbékéltette a világot önmagával, úgyhogy nem tulajdonította nekik vétkeiket, és ránk bízta a békéltetés igéjét.” (2Kor 5,19) Ebből pedig az alábbi három nagy témát látom folyamatában kibontakozni: 1. Békesség Istennel; 2. Békesség önmagammal; 3. Békesség az embertársaimmal.

Mivel családi istentiszteletekről van szó, ahhoz, hogy kézzelfoghatóvá tegyük ezt az egyébként komoly lelki háttérrel rendelkező témát, határozzunk meg helyszíneket vagy konkrét helyzeteket. Például: Békesség a teremtett világgal; Békesség az otthonunkban; Békesség a közösségben; Békesség a veszekedésben. A témák segítenek nekünk célzottá tenni az igehirdetést. Ehhez szeretnék ezzel a sorozattal javaslatot adni.

Fontos szempont: ne járjunk úgy, ahogyan Izrael népe (itt hangsúlyosan a próféták és papok), akiknek Jeremiás hirdeti az ígét: „*Népem romlását azzal gyógyítanák, hogy könnyelműen mondogatják: Békesség, békesség! – pedig nincs békesség!*” (Jer 8,11) Egymás között magunkat álltatni azzal, hogy békesség van, pedig bosszúsak vagyunk, nem kell. Sokkal inkább a békesség forrására kell ügyelnünk. A feltámadott Úr Jézusra, akinek az első szava hozzánk is az: „*Békesség néktek!*” (Jn 20,19c)

Plakátötlet

A sorozat alternatív címe lehetne: *Add tovább!*

Az alkalmak címei:

1. Békesség Istennel – Tanévnyitó
2. Békesség bennem
3. Békesség a felebaráttal
4. Békesség a földön – Karácsony
5. A teremtett világ békessége
6. Békesség az otthonunkban
7. A békesség királya – Virágvasárnap
8. A békesség hiányában – Húsvét

9. „Békeidőben” – Pünkösöd
10. Békesség vizsgahelyzetben – Tanévzáró

„Békesség néktek!” (In 20,19)

2021. szeptember 12.
Evangélikus Templom
10:00
Kossuth u. 107.
Szeretettel várunk!

Add tovább!

Családi Istentisztelet

455

Szeptember – Békesség Istennel

BIZTOS ALAP, AMELYEN ÁLLOK, AMELYEN JÁROK! – TANÉVNYITÓ

„Végül pedig: erősödjeteK meg az Úrban és az ő hatalmas erejében. Öltsetek magatokra Isten fegyverzetét, hogy megállhassatok az ördög mesterkedéseivel szemben. Mert mi nem test és vér ellen harcolunk, hanem erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen, amelyek a mennyei magasságban vannak. Éppen ezért vegyéteK fel Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon, és mindent leküzdve megállhassatok. Álljatok meg tehát, felövezve derekatokat igazságszeretettel, és magatokra öltve a megigazulás páncélját, sarut húzva lábatokra, készen a békesség evangéliuma hirdetésére. VegyéteK fel mindezekhez a hit pajzsát, amellyel kiolthatjátok a gonosznak minden tüzes nyilát. VegyéteK fel az üdvösség sisakját is, és a Lélek kardját, amely Isten beszéde. Minden imádságotokban és könyörgéseKben imádkozzatok mindenkor a Lélek által, és legyetek éberek, teljes állhatatossággal könyörögve valamennyi szentért; és érterem is, hogy adassék nekem az ige, ha szóra nyitom a számat, hogy bátran ismertessem meg az evangélium titkát, amelynek

Békesség néktek!

követe vagyok bilincsből is, hogy bátorságom legyen azt úgy hirdetni, ahogyan kell.” (Ef 6,10–20)

TEOLÓGIAI HANGSÚLY

Krisztus követőiként békességet kapunk Istentől, ebből következik majd a magunkkal és egymással való, sőt bármilyen békességünk, mert „Isten megbékéltette a világot...” Ezt hirdetjük, és ezért vesszük fel a „sarut”.

456

ÜZENET

Ajándékként kaptuk ezt a békességet, adjuk tovább!

ÉRDEKES LEHET

- Pál apostol börtönben van, megbilincselve, ott áll mellette egy felfegyverzett római katona. Levelet ír, és a levele végén megfogalmazott végső nagy üzenetének a célja, hogy megerősítse a keresztény gyülekezetet abban, hogy miként lehet a lelki harcban megállni, a hitet megtartani. Maga előtt látja a katona fegyverzetét; ehhez a külső képi valósághoz kapcsolja a belső, lelki, evangéliumi igazságokat. A kép használata segít nekünk a megértésben, az evangéliumi igazságok tudatos megragadásában, abban, hogy életgyakorlatunkká váljon mindez, és megállhassunk a harcban.
- Mi az a saru?
 - Lábbeli, amely a haladást segíti. Lényegében csupán egy talp, amelyet bőrszálakkal kötöztek/rögzítettek a lábhoz, az alja vaszögekkel volt kirakva.
 - Az alján lévő vasszegek egy stoplis cipőre emlékeztetnek.
 - Nem éppen fegyver, nem harcolunk vele! Ahogyan a békesség sem fegyver. Ez az alap. Ha ezen áll az életünk, akkor nem fáj sem állni, sem futni. Ha nem lenne rajtunk, fájna, ha belelépnénk a szűrős tövisbe, kavicsba vagy bármibe.

LEHETSÉGES VÁZLAT

Meg kell állni: Először is meg kell állnunk. Nem lehet futás közben megpatkolni a lovat, és mi sem tudjuk felvenni lábbelinket. Kell, hogy Isten előtt megálljunk. Kell, hogy megálljunk a golgotai kereszt tövében, látva az értünk szenvedő Jézust, és benne a minket megmentő Istent.

Fejet kell hajtani: Másodszor: nem lehet kihúzott testtartással lábbelit felvenni. Ahhoz le kell hajolnunk. Kifejező a testtartás. Aki cipőt húz, az lehajol. Mert csak alázattal szemlélhetjük mindezt. Hiszen semmit sem érdemből kapunk, hanem csakis Isten kegyelmének munkájából, Jézus Krisztus keresztyéből. Ezért fejet hajtva készülünk fel ennek az örömhírnek, a békesség evangéliumának a hirdetésére.

Haladni kell: Harmadszor pedig, ha már a lábunkon van ez a lábbeli, ha minket is megérint ez az evangélium, akkor tudunk haladni. Nem állít meg minket a szúrós kavics vagy a tüske, a nehézségek, hanem tudunk menni egymás felé ezzel az örömhírrrel, amely minket ért.

MOZDULJ!

Kihívás: Családosoknál ismerős lehet az elhagyott legódarab a földön, amibe mezítláb belelépni nagyon fájdalmas. Ha a békesség ott van a szívközpontunkban, megóvhat az ilyen fájdalmaktól. Mint a saru a lábat.

A feladat lényege az, hogy tudjuk, mi a célunk, és ahhoz milyen eszközzel van szükségünk. Mennünk kell, haladnunk, ahhoz pedig lábbelit kell vennünk, hogy ne akasszanak meg minket az akadályok. Vigyünk magunkkal az istentiszteletre egy pokrócot, rajta sóderrel, kavicsal vagy olyan legóval, amelyet nem sajnálunk. Kérjünk egy önként jelentkezőt, akinek az a feladata, hogy mezítláb végigmegy ezen a területen. (Még a zokniját is leveheti, úgy talán hatásosabb a feladat.) Ha végigment, kérjük meg tőle, hogy vagy az általunk készített bőrsarut vegye fel, vagy vegye vissza a cipőjét, és tegye meg ugyanezt. Ezek után kérdezzük meg, hogy hogyan volt könnyebb a feladat. Talán látszódnia is fog, hogy mezítláb óvatosabban fog végigmenni.

1. szemléltetés: Ki lehet hívni valakit, hogy mutassa meg, hogyan vette fel reggel a cipőjét. Mit csinált vele? Le fog hajolni hozzá, ekkor állítsuk meg, és el lehet mondani, hogy ez a testtartás alázatra int. Valaki előtt meghajtom a fejemet.

Videó: Akár egy videót is le lehet vetíteni.¹ Ebből akár kiindulhat az egész prédikáció. Miért kell a jó cipő? Hogy elérjük a célt. Mi a cél? Hogy eljuttassuk a labdát – „az üzenetet – a békesség evangéliumát” – a másikhoz.

1 <https://youtu.be/KQyl5gw1VFQ>.

2. szemléltetés: Vigyünk be egy stoplis cipőt. Miért van szükségünk stoplis cipőre? Hogy megtámasszon minket, hogy ne csússzunk el. A lelki küzdelmekben ez igen fontos szerepet kap. A békesség evangéliumának hirdetése támaszt meg, hogy ne essünk ki a sodrunkból, hogy ne tudjanak könnyedén „legyőzni” minket. „Földre teríteni” vagy „padlóra küldeni” rossz hírekkel, negatív hangulattal, kudarcokkal, gyásszal stb.

Kép: Saru

ÉNEKELJ!

Indulj és menj

(<https://youtu.be/vK7UNy49K38>)

Légy Krisztusnak jó katonája

(https://csecsy.hu/system/files/2020-12/legy_krisztusnak_jo_katonaja.pdf)

Fel, barátim

(https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/fel_baratim_draga_jezus_zaszlaja_alatt)

ZÉ 13

GONDOLD ÁT!

- Milyen színű számodra a békesség?
- Miből tudod megállapítani, hogy valóságosan békesség van a szívedben? Hova visz téged a Krisztusban kapott békességed? Hogyan tud felfrissülni benned ez a lendület?
- Milyen helyzetben vállaltál fel konfliktust azért, hogy helyreálljon valakivel a kapcsolatod?

- Találkoztál már olyan emberrel, akinek a természete nagyon heves volt?
- Mit gondolsz, a személyiségünkkel hogyan függ össze a békesség elérésére való hajlamunk?

Október – Békesség bennem

REFORMÁCIÓ

„A rád bízott drága kincset őrizd meg a bennünk lakozó Szentlélek által.”
(2Tim 1,14)

Háttér-információként az alábbi ige is segíthet, bár felolvasásra az egész szakaszt nem javaslom:

„Ha pedig egy városba vagy faluba mentek be, tudjátok meg, hogy ki méltó ott erre, és maradjatok annál, míg csak tovább nem mentek. Amikor beléptek a házba, köszöntsétek a ház népét, és ha a ház népe méltó, szálljon rá békességetek, ha pedig nem méltó, békességetek térjen vissza rátok! Ha pedig valaki nem fogad be titeket, és nem hallgatja meg beszédeteket: menjetek ki abból a házból vagy városból, még a port is verjétek le lábatokról! Bizony mondom nektek: könnyebb lesz Sodoma és Gomora földjének az ítélet napján, mint annak a városnak. Íme, én elküldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé: legyetek azért okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok! Óvakodjatok az emberektől, mert átadnak a törvényszékeknek, és megkorbácsolnak zsinagógáikban, sőt helytartók és királyok elé hurcolnak énmiattam, tanúbizonyságul nekik és a népeknek. Amikor azonban átadnak titeket, ne aggódjatok amiatt, hogyan szóljatok, vagy mit mondjatok, mert megadatik nektek abban az órában, hogy mit mondjatok. Mert nem ti vagytok, akik beszéltek, hanem Atyátok Lelke szól általatok. Akkor majd testvér a testvérét, apa a gyermekét adja halálra, gyermekek támadnak szüleik ellen, és megölik őket, és mindenki gyűlöl majd titeket az én nevemért, de aki mindvégig kitart, az üdvözülni fog. Ha pedig üldöznek az egyik városban, meneküljétek a másikba! Bizony mondom nektek: még végig sem járjátok Izráel városait, mire eljön az Emberfia.” (Mt 10,11–23)

TEOLÓGIAI HANGSÚLY

Milyen lélek van bennünk? Mielőtt a másikkal „találkoznék”, önvizsgálatra van szükségem. A Szentlélek segítségül hívásának fontossága. „*Ha pedig valakinek nincsen bölcsessége, kérjen Istentől, aki készségesen és szemrehányás nélkül ad mindenkinek, és meg is kapja.*” (Jak 1,5) stb.

ÜZENET

A békesség kincs a világban. A békesség kincs a mi személyes életünkben. Ennek továbbadása is kincs, amit a Szentlélek által őrizhetünk meg a szívünkben.

460

ÉRDEKES LEHET

- *Shalom alechem* – bevett köszönés, nem csupán annyit jelent, hogy békesség legyen veled, hanem az Isten szerinti békesség legyen meg az életedben. Az ő áldása nyugodjék rajtad. Nem semmi dolog, ha valaki még az ellenségének is ezt tudja kívánni. Márpedig Jézus a szeretettel kapcsolatban kér hasonlót tőlünk a Hegyi beszédben. Szeresd ellenségedet: ebbe beletartozik, hogy az ő életére is Isten áldását kéred. Ezt még inkább nehéz elképzelni. A feladat adott, hogyan tudunk ebben helytállni?
- Tudományos kitérő: Az agyunkban működő tükörneuronok átveszik azt a hangulatot, amelyet a másik áraszt.²
- Milyen helyzetben találkozunk a másikkal, legyen az barát vagy „ellenség”? Az óvodáskorú gyerekek még könnyebben barátkoznak mindenkivel. De ez a nyitottság egyre kevésbé van jelen az idősebb gyerekeknél. Ott már konkrét barátok vannak, esetleg olyanok is, akikkel nem jön ki a másik. Az irigység vagy az összeveszések már mindennaposak. Ezeket elő lehet venni konkrét szituációban is. Ha haragszom is, attól még tudok-e békésen beszélni a másikkal? Kamaszoknál a felnőttek felé lehet nehézkes a viszonyulás. Már próbálgatják a határaikat. De ugyanígy a felnőtteknek a kamaszok felé való viszonyulását is érdemes megpendíteni. Ezek olyan gócpontok, ahol érdemes önvizsgálatot tartani.
- Mi az én szerepem egy konfliktusban? Hogyan tudok akár én békességgel közelíteni a másik felé?

2 Erről bővebben: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Tükörneuron>.

- Kol 3,23: „Amit tesztek, jó lélekkel végezzétek úgy, mint az Úrnak, és nem úgy, mint az embereknek...”
- Előkerülhet akár a megbocsátás kérdése is. Minden esetben van részem egy konfliktusban, megbékélni is akkor tudok, hogyha ezt észreveszem. Lehet, hogy a 100%-ból ez csak 1%, de akkor is ezzel van dolgom. Ezek után mehetek békével a másik felé.
- Fontos, hogy mit viszel magaddal, amikor valakivel találkozol. Ahhoz, hogy Isten békességét vidd másoknak, neked is békésnek kell lenned. Ahhoz, hogy a Jézusról szóló örömhírt továbbadd, neked is örülnöd kell ennek. Mindig gondolj arra, hogy ki küldött téged (bemosakodás).
- Ahogy a tanítványokat is Jézus küldte, téged is Jézus küld, hogy vidd tovább az ő békességét és a benne való örömet.
- De Jézus azt mondja, hogy ha valaki nem méltó arra, amit magatokkal visztek, akkor ne az történjen, hogy az ő hangulata ragad rátok, és magával ránt, mint a gyomok közé esett magból kikelt növényt, hanem szálljon vissza rátok az, amit visztek, az Isten békessége (kimosakodás).
- Fogalmak: bemosakodás – kimosakodás.
- Ide tartozhat szempontként a reformáció üzenete is. Szüntelenül meg kell újulnunk. Minden esemény előtt be kell mosakodnunk. Naponként van szükségünk megtérésre. *Ecclesia semper reformanda* – az egyháznak szüntelenül megújulásra van szüksége. Szüntelen önvizsgálatban kell élnünk. *Ad fontes* – vissza a forrásokhoz. A tévelygő magatartásunk eltávolít Krisztustól. Mielőtt bárkinek beszélnek az evangéliumról, hirdetném a békességet, arra van szükségem, hogy én magam is, újra és újra átéljem Krisztus megváltását, hogy megbékéltetett Istennel.

LEHETSÉGES VÁZLAT

A békesség értéke általában: A kereszttől indulunk, de folyton tankolni kell. Újra és újra meg kell értenem, hogy milyen békesség az, amelyet Isten kínál Jézusban. (Isten megbékéltette a világot Jézus által.)

A békesség értéke bennem: Ez az enyém. Ajándék. Kincs. Folytonos önvizsgálatra van szükségem: megvan-e ez a kincsem? (Lásd a tanítványok kiküldését: olyan lehetőséget nem is mutat Jézus, hogy nem tudják békességgel köszönteni a másikat. Köszöntsd békével a másikat, és

így térj be hozzá. Ez az alapállás, ezt kaptuk az eligazítás során.) Ennek a kincse a miénk Jézus által. Ezért kell önvizsgálatot tartanunk. Meg van az alapállás bennem? (Bemosakodás.)

Tartós békességgel élni: (Lásd a tanítványok kiküldését: nincs részletezve, hogy mi fog ott történni. Vagy béke lesz a másikon is, vagy nem. De a békességnek meg kell maradnia. A békesség vagy a másokra is rászáll, vagy visszaszáll ránk.) Nagyon fontos, hogy ezzel a tudattal szolgáljunk egymás közt. „*Isten békessége, amely minden értelmet meghalad, meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat Krisztus Jézusban.*” (Fil 4,7)

MOZDULJ!

1. szemléltetés: Vigyünk be egy nagy tükört. Kérdezzük meg, ki az, aki szívesen belenézne. Ne erőltessük nagyon. Biztos lesz a kisebbek közül olyan, aki szívesen megteszi ezt. Milyennek látod magadat? Nézz az arc mögé! Valószínűleg külső tulajdonságokat fognak mondani legtöbben. Látsz-e örömet? Látod-e, hogy elégedett vagy? Milyen érzés magadat nézni? Mit gondolhatnak mások, amikor meglátnak téged? Jó téged nézni? Szép vagy? Okos vagy? Vagy csak jó a mosolyodat látni? Esetleg szomorú vagy? Vigasztalásra szorulsz? Szereted magadat?

Játék: Értékek árverése – Adjunk mindenkinek játékpénzeket. Legyen ugyanúgy száz egységnyi pénze mindenkinek. Bocsássunk árverésre négy-öt értéket, amelyre licitálhatnak. Fontos ezt a részt jól vezetni. Találjunk ki értékeket (pl. szeretet, öröm, levegő, tiszta víz, tanulás), de legyen közöttük a békesség. Kezdjünk bele. *(Segítség: Ki ajánl érte tíz dollárt/pénzt/tallért? Egy nagyon fontos értékről van szó, amely nélkül nem is lehetne élni. Kinek lesz ez vajon értékes? Tizenöt dollár! A hölgy a kék sálban ennyit kínált. Valaki ad-e érte húszat? Az úr az első sorban a pókemberes táskával. Húsz dollár először, másodszor, harmadszor! Elkelt!)*

Érzékenyítsük a gyerekeket a békesség szónál. Hangsúlyozzuk ki, hogy a kikiáltási ára is magas, mivelhogy ritka. A hiányában csak veszekedés és háború zajlik.

ÉNEKELJ!

ZÉ 78; 143; 144

Legyen a béke teveled! – Hevenu shalom alechem

(<https://kottak.mefju.hu/s/555>)

GONDOLD ÁT!

- Kik szeretnek téged? Te szereted-e önmagadat? Te kiket szeretsz?
- Mitől vagyok nyugodt? Mik a legkedvesebb pillanataim az életben? Tudom-e ezeket értékelni?
- Milyen lelkiállapotban találkozom emberekkel? A magatartásommal mit viszek nekik? Mit adok másoknak? Hogyha tükörbe nézek, akkor milyennek látom magamat?
- Mit adnak nekem mások? Hogy hat rám, ha valaki mérges/ideges? Hogyan zökkent ki engem, hogyha valaki panaszkodik?
- A békesség és a nyugodtság hasonlít egymásra. Szerinted mi a különbség a két érzés között? Milyen érzés nyugodt emberekkel találkozni?
- Hol van az én békességem forrása?
- Isten elfogadott téged. Megbékéltette az egész világot önmagával, benne veled is. Ő nem zabos már rád. Elfogad téged Krisztus által az ő gyermekének!

November – Békesség a felebarátommal

AZ IRGALMAS SAMARITÁNUS

„Ekkor felállt egy törvénytudó, hogy megkísértse őt, és ezt kérdezte: Mester, mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet? Ő pedig ezt mondta neki: Mi van megírva a törvényben? Hogyan olvasod? Ő pedig így válaszolt: »Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, és felebarátodat, mint magadat.« Jézus ezt mondta neki: Helyesen feleltél: tedd ezt, és élni fogsz. Ő viszont igazolni akarta magát, ezért megkérdezte Jézustól: De ki a felebarátom? Válaszul Jézus ezt mondta neki: Egy ember ment le Jeruzsálemből Jerikóba, és rablók kezébe esett, akik kifosztották, meg is verték, azután félholtan otthagya elmentek. Történetesen egy pap ment azon az úton lefelé, de amikor meglátta, elkerülte. Hasonlóképpen egy lévita is odaért arra a helyre, de amikor meglátta, ő is elkerülte. Egy arra utazó samaritánus pedig, amikor odaért hozzá, és meglátta, megszánta, odament, olajat és bort öntött sebeire, és bekötötte azokat. Azután feltette őt a saját állatára, elvitte egy fogadóba, és gondját viselte. Másnap elővett két dénárt, odaadta a fogadósnak, és azt mondta neki: Viselj rá gondot, és ha valamit

Békesség néktek!

még ráköltesz, amikor visszatérek, megadom neked. Mit gondolsz, e három közül ki volt a felebarátja a rablók kezébe esett embernek? Ő így felelt: Az, aki irgalmas volt hozzá. Jézus erre ezt mondta neki: Menj el, te is hasonlóképpen cselekedj!” (Lk 10,25–37)

TEOLÓGIAI HANGSÚLY

Az irgalmasság cselekvése felülírja a törvényt és bármilyen békétlenséget. Még a zsidó–samáriai ellentétet is felülmúlta az, hogy a bajba jutott embernek segítségére volt szüksége.

ÜZENET

Az irgalmasság gyakorlása a békesség gyökere egymás között.

ÉRDEKES LEHET

- A felebarát fogalma tág értelmet hordoz a zsidó gondolkodásban. Lehet alatta Izrael fiaira is gondolnunk, de általában az embertársat is jelentheti. Valójában a kérdésfeltevés e kettő közül szeretne eligazodni. Milyen értelemben használja Jézus a felebarát fogalmát?
- A pap és lévita templomi szolgálat után voltak, de ezen nincs nagy hangsúly, következtetni tudjuk csupán.
- A zsidó–samaritánus ellentét gyökerei a vallási, népi, faji és társadalmi különbségek. Milyen ellentéteink vannak egymás között?
- Amit az irgalmas samaritánus rákölt a másokra, az egy napszám ára, öt-tíz ezer forintnak felel meg. Ezenfelül kész még a további költségeket is fedezni. Anyagilag is áldozatot vállal a másikért.
- Empátia: beleérző képesség, amellyel egy másik ember érzéseit látva önmagamra is elképzelem azt az érzést.

LEHETSÉGES VÁZLAT

Ki a felebarátom? Tisztázzuk, hogy különbözőek vagyunk, mégis valamilyen hasonlítunk, hogy emberek vagyunk. Ugyanúgy vannak érzéseink, örömeink és bánataink, nehéz helyzetünk.

Mit érez a felebarátom? A kérdés arról szól, hogy észreveszem-e, hogy a felebarátomnak szüksége van rám. A példázat is kiemeli, hogy a pap és a lévita elkerüli az embert, de a samáriai nem. Vegyük észre a másikat nehéz helyzetében. (Az első osztályos hittankönyv segíthet ilyen helyzeteket találni.)

Mi a feladatom velem? Fontos, hogy lássuk, hogy nem mindig tudunk segíteni. De a meghallgatás, az odafigyelés és imádság az, amit minden helyzetben megtehetünk a másikkért.

MOZDULJ!

1. játék: A másik ember felé gyakran nem egyszerű az út. Sok akadály is lehet rajta, például társadalmi vagy vallási különbségek. Ezt szemléltethetjük egy szembekötős játékkal. Rakjunk ki akadályokat, és kérjünk két önként jelentkezőt. Az egyiknek kössük be a szemét, a másikat pedig állítsuk az akadályokon túlra. Többféle variációja lehet a játéknak. Egyvalaki lassan és tapogatózva indul el, a többiek csendben várják, míg odaér. Egy harmadik személy diktálja, hogy merre kell mennie (akár az Istentől kapott bölcsességre is gondolhatunk ebben az esetben, amelyet imádságban kérhetünk tőle, hogy a másikkal találjunk). A lényeg, hogy célba érjenek. Minden esetben van út a másikkal, és ezt meg kell találnunk. Egy kapcsolatról se mondjunk le.

2. játék: Kellékek: Tábla, filc, esetleg ív papír. „Milyenek a/az...?” kezdetű kérdéseket tegyünk fel. Hátha ismernek a gyerekek is külföldi nemzeteket, esetleg jártak már külföldön, ahol tapasztaltak valamit velük kapcsolatban. A lényeg, hogy ismerhetnek a gyerekek, de a szülők biztosan ismernek sztereotípiákat egyes nemzetekről, illetve csoportokról. Kisebbségek számára is csempészhetünk be kérdéseket, fiúk-lányok közötti különbség fiatalabb korban még kevésbé alsó végén már előkerülhet. Kérdezzük meg: Milyenek az olaszok? Milyenek a franciák? Milyenek a németek? Milyenek a munkások? Milyenek a lányok? Milyenek a fiúk? Milyenek a tanárok? Milyenek az óvó nénik? (Mindig nénik?) stb. A játék lényege, hogy vegyük észre, hogy különbözőek vagyunk, de ettől függetlenül mindannyian hasonlítunk annyiban, hogy emberek vagyunk. És ha bajba jutunk, mindannyiunknak szüksége van segítségre.

Tükörjáték: Többféle variációval játszható. A lényege, hogy az empátiát segítsen elmagyarázni a másiknak („...megszánta...”). Lehet két önként jelentkező is. Egyikük csinál valamit, a másik pedig leutánozza. (Például: megfogja a jobb fülcimpáját, egy lábra áll, szimatol, kinyújtja a nyelvét stb.) De csinálhatjuk úgy is, hogy egy karmester van, a többieknek pedig utánozniuk kell a karmestert. (Ennek van egy olyan változata, amelyikben ki kell találni, hogy ki a karmester; ez egy istentiszteleten már bonyolultabb lehet, de kisebb helységben családiasabb

légkörben játszható.) Hangsúlyozzuk, hogy az arccal is játszanak, hiszen az vezet minket leginkább az érzések felé.

ÉNEKELJ!

ZÉ 76; 172

(Isten országának már itt a földön tagjai lehetünk, ennek fényében a közösség és egymás iránti felelősségünk, az irgalmasság és jó cselekvésében előhozhatja ezt a témát.)

Két ország polgára

(<https://youtu.be/TnZrGpxvgJk>)

466

GONDOLD ÁT!

- Milyen ellentéteink vannak egymás között?
- Kivel vitatkoztál vagy vesztél össze utoljára? Miért?
- Milyen érzés a veszekedés után újra megszólalni? Mitől alakul ki újra jó kapcsolat a másikkal?
- Hogyha haragszom a másikra, félre tudom-e tenni a haragomat, hogyha segítségre volna szüksége?
- Mi motivál abban, hogy segítek?

December – „...a földön békesség”

JÉZUS SZÜLETÉSE – KARÁCSONY

„Történt pedig azokban a napokban, hogy Augusztusz császár rendeletet adott ki: írják össze az egész földet. Ez az első összeírás akkor történt, amikor Szíriában Kvirinius volt a helytartó. Elment tehát mindenki a maga városába, hogy összeírják. Felment József is a galileai Názáretből Júdeába, Dávid városába, amelyet Betlehemnek neveznek, mert Dávid házából és nemzetségéből származott, hogy összeírják jegyesével, Máriával együtt, aki áldott állapotban volt. És történt, hogy amíg ott voltak, eljött szülésének ideje, és megszülte elsőszülött fiát. Bepólyálta, és jászolba fektette, mivel a szálláson nem volt számukra hely.

Pásztorok tanyáztak azon a vidéken a szabad ég alatt, és örködtek éjszaka a nyájuk mellett. És az Úr angyala megjelent nekik, körülragyogta őket az Úr dicsősége, és nagy félelem vett erőt rajtuk. Az angyal pedig azt mondta nekik: Ne féljetek, mert íme, nagy örömet hirdetek nektek,

GYÜLEKEZETI MUNKAPROGRAM

amely az egész nép öröme lesz: üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában. A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban. És hirtelen mennyei seregek sokasága jelent meg az angyallal, akik dicsérték az Istent, és ezt mondták: Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békeség, és az emberekhez jóakarát.” (Lk 2,1–14)

TEOLÓGIAI HANGSÚLY

„Mindnyájan tévelyegtünk, mint a juhok, mindenki a maga útját járta. De az Úr őt sújtotta mindnyájunk bűnéért.” (Ézs 53,6) Krisztus mindnyájunkért halt meg a kereszten. Nincsenek kivételek, és nincs, aki előbb jutna üdvösséghez. Nincsen ranglista. A földön levő békeséget Krisztus megváltása hozza el, nem a földi értelemben vett békék.

ÜZENET

A földön levő békeséget nem az erősebb által diktált feltételek mentén hozza el Jézus, hanem Jézus Krisztust, a Megváltót ugyanúgy kapja ajándékba az elit és a peremen levő. Mindenki.

ÉRDEKES LEHET

- Augustus személye szerepel a szövegben, hiszen ő olyan császárként írta be magát a történelembe, mint a béke megteremtője a korában. A békeoltár (ara pacis) ennek emlékére állítottott néhány évvel Jézus születése előtt.
- A pásztorok kapnak hírt először. Miért? Ők a társadalom peremén élő emberek voltak. Lukács evangélista előszeretettel emeli ki evangéliumában ezeket a szereplőket. Tisztátalannak számítottak a munkájuk miatt. A „gyengék és elesettek” közé tartoztak.
- A Dávid házából származó József említése mutatja, hogy Jézus származása visszanyúlik egészen Dávidig. Lukács a nemzetségtáblázatban is kitér erre (Lk 3,23–38).
- A fényt, amelyben az angyalok megjelennek az Úr dicsőségében, minden esetben kinyilatkoztatás követi. Nagy örömet hirdet az angyal: Jézus megszületett. Életeket átformáló esemény ez. *Evangelizomai* – életet átformáló örömhír, jó hír.
- Bizonyos adatok azt mondják, hogy az emberiség történelmének csupán 8%-ában volt a földön teljes béke. Az évek során pedig leg-

alább nyolcezer békeszerződést szegtek meg. Mindig dúlnak háborúk, halljuk ennek hírért, bár szerencsés helyen vagyunk, ahol jelenleg békésnek mondhatóak a mindennapok.

- A világ három legbékésebb országa Európában található az Institute for Economics and Peace felmérései alapján. Ezek Izland, Dánia és Ausztria. De Magyarország is előkelő helyen áll a listán. Becsüljük ezt meg.³
- Aki tanul történelmi évszámokat, az biztosan megfigyelte már, hogy a legtöbb esemény valamilyen háborúhoz, területszerzéshez vagy valódi békének nem nevezhető békeszerződéshez köthető. A konfliktusnak hírértéke van.

LEHETSÉGES VÁZLAT

Ki érvényesül? A világon az érvényesíti az akaratát, aki erősebb, ebből származnak a konfliktusok.

Érvényesülni akarok? Van-e kiút ebből a mókuserékből? A béke a világon valójában tűzszünet. Van olyan, hogy jogosan harcolok az érdekeimért?

Az égi béke közöttünk van! Nem úgy kapjuk, ahogyan a világ adja, ráerőszakolva a saját akaratát a gyengébbre, hanem meghívva a gyengéket, kicsiket és nagyokat egyszerre a békére. Békeszerződést nyújt az erősebb (Isten), de nem a saját ő érdekeit képviseli, hanem a gyengébbik félét (az emberét).

MOZDULJ!

Verses mese: Sün Balázs (http://varazsbetu.hu/mesetar/sun_balazs)

A mese arról szól, hogy valójában mindig a nagyobbak és erősebbek akarata érvényesül. Bár konklúzióként szeretnénk mi is elérni, hogy nagyok és erősek legyünk, hogy ne szoruljunk ki a küszöbre, de valójában Isten akarata másképp érvényesül rajtunk. Jézus mindenkiért meghalt a kereszten. Nincs, aki a küszöbre szorult volna.

Csattanó: Dr. Robert Oppenheimertől, az atombomba egyik feltalálójától megkérdezték, hogy van-e lehetőség védekezni ez ellen a fegyver ellen. Azt válaszolta: Igen, a békekötés.

3 <https://www.erdekesvilag.hu/a-vilag-25-legbekesebb-orszaga-magyarorszag-elokelo-helyen/>.

Filmrészlet: 1914-ben tört ki az első világháború. A katonák ebben az évben a fronton ünnepelték a karácsonyt. Egy játékfilm is született a legendás történelmi pillanatról, amikor karácsonykor még a fronton is elhallgattak a fegyverek. Jézus születése még a háborús helyzetekben is ugyanarról üzen: Isten szeretetéről, amely békével tölti el az egész földet.⁴ Számomra fontos pontok: a közös éneklés, az egymásnak való tisztelgés, a középre letett fa, és amilyen üzenetet hordoz, a német katoná franciául köszöni meg a pezsgőt. De minden részlet jelentős lehet abban, hogy érzékeljük karácsony története mögött: Isten égi békét hozott el.

ÉNEKELJ!

ZÉ 28; 23

Jöjjetek (<https://punkosdi.hu/jojjetek/>)

GONDOLD ÁT!

- Miben van hiányosságod?
- Mi az, amiben úgy érzed, kiszorulsz a belső körből?
- Hogyan tudnád megfogalmazni azt az érzést, amikor nem úgy történtek a dolgok, ahogy te szeretted volna?
- Milyen érzés kiközösítettnek lenni?
- Az emberek sokszor ráhagyják a hangosabbakra a döntést, és eljátsszák, hogy nekik ez jó. Egyetértesz ezzel?
- Jézus Krisztus megszületése milyen változást hoz az emberek életében?
- Ha mindennap karácsonyt ünnepelnénk, szerinted megváltozna a világ? Akkor is lennének kiközösített emberek? Lennének háborúk?

Január – A teremtett világ békeessége

„És látta Isten, hogy minden, amit alkotott, íme, igen jó.” (1Móz 1,31)

⁴ A film megtalálható két részletben itt: <https://youtu.be/WtxudxSAt8o>. A 45. perctől kezdődik a szentesti jelenet, nagyjából az 51–52. percig egy egy-két perces részt ki lehet választani levetítés céljából.

TEOLÓGIAI HANGSÚLY

A teremtett világ rendje kezdetben jó. Minden, ami ehhez tartozik, Isten szemében jó. Ez az, amit az embernek feladata művelni és őrizni (1Móz 2,15). Ez természetesen a bűnbeeséssel megváltozik. Megjelenik a rossz.

A bűn az Isten és ember kapcsolata között tátongó szakadék. Emiatt van fájdalom, van halál. De az ember és a természet kapcsolata még Isten átka szerint is összekapcsolódik: „...*legyen a föld átkozott miattad, fáradsággal élj belőle egész életedben! Töviset és bogáncsot hajtson neked, és a mező növényét egyed! Arcod verejtékével egyed a kenyeret, míg visszatérsz a földre, mert abból vétettél.*” (1Móz 3,17–19) A földből élünk. Nem a paradicsomi, „mindenből bőségesen van” és „minden jó és békés” állapotában. De ez ellen nincs jogalapunk lázadozni.

A jelenlegi kizsákmányoló életmód, amelyet az ember folytat, nem azt mutatja, hogy a föld bőségesen adja termőerejét, hanem azt, hogy az ember azt a keveset is, amit a föld ad, elveszi a másik elől. A visszaállítás ennek a rendnek a helyreállítását is jelenti. A paradicsomi bőség és jó békés egyensúlyát Krisztus által.

ÜZENET

Isten jó világot teremtett, és ezt újjáteremti Krisztus által.

ÉRDEKES LEHET

- Refrénszerűen ismétlődő részek az első teremtéstörténetből: „*És látta Isten, hogy ez jó...*”; „*És lett este és reggel...*”
- Arra a rendre kell vigyáznunk, amelyet kezdetben Isten elképzelt, nem az általunk jól ismert fogyasztói szemléletet kell erősíteni. „*Műveld és őrizd!*”
- Ökológiai lábnym: azt mutatja, hogy az embernek milyen mennyiségű földre és vízre van szüksége önmaga fenntartásához és a megtermelt hulladék elnyeléséhez.
- Isten a teremtéstörténetben gondosan előkészíti a terepet az ember számára. Mindent megad neki. Mindent, ami fontos, és amire szüksége van. Nemcsak teremt, hanem gondoskodik is. Fenntartja az életet. „*Én ültettem, Apollós öntözött, de Isten adta a növekedést.*” (1Kor 3,6)

LEHETSÉGES VÁZLAT

Minden jó: A tereméstörténet lényege. Ami csak van, arra Isten azt mondja, hogy jó.

Tényleg minden jó? A bűnbe esett ember azt tapasztalja, hogy pusztítanak vírusok, hogy háborúban halnak meg emberek, éhezés van. Nem minden jó. Mert az ember eltávolodott Istentől.

Minden jó újra: Jézus Krisztust azért küldte el Isten, hogy a kezdeti békességet visszaállítsa. (Az ember és az élővilág között is. Ez elkezdődhet a földön is: ne zsákmányoljuk ki a természetet, hanem éljünk vele úgy, mint Istentől kapott ajándékkal. A fák oxigént adnak, a termőföld zöldséget, gyümölcsöt, a napfény D-vitamint stb.)

471

MOZDULJ!

Tárgy: Vigyünk be egy palántát vagy egy kisebb haszonnövényt, és kérdezzünk róla. Mi kell ahhoz, hogy ilyen legyen a növény? (Víz, napfény, föld, gondoskodás.) Ahhoz, hogy megegyünk egy paprikát a vacsoránkhoz, bizony kemény munkára van szükség. (Egy képet is levethetünk.⁵) Mit ad a növény? Oxigént és termést, amely táplál minket. Két fontos dologban is szükségünk van rá. De mit kell nekünk tennünk? (Kapálni, öntözni, ültetni stb.)

Cél: értsék meg a gyerekek, hogy a természettel akkor is fontos kapcsolatunk van, hogyha városban élünk, és nincs kert az udvarunkban, vagy ha soha nem tanultunk a szüleinktől földet művelni.

2. *tárgy:* Vigyünk be plüssállatokat, és tegyük őket jól látható helyre a templomban. Legyen közöttük ragadozó és növényevő is. (Amit én vinnék a sajátjaim közül: panda, jegesmedve, csiga, oroszlán, nyuszi, kutya, víziló, krokodil.) Mi a különös ezekben az állatokban? Mi az, ami miatt furcsa, hogy így együtt vannak? (Ragadozók a növényevőkkel együtt békében vannak, nem eszi meg egyik a másikat.) Ha nem jönnek rá a válaszra, segítsünk további kérdéssel, csoportosítással. Milyen állat a nyuszi? Mit eszik? És a medve vagy az oroszlán? stb.

Cél: vegyék észre a gyerekek, hogy Isten teremtett világa tökéletes, békés. A ragadozók együtt játszadoznak a növényevőkkel. Nincs bűn. Nincs baj.

5 Pl. www.pexels.com, <https://unsplash.com/>.

Videó: Biblia Projekt: *Messiás*.⁶ A nagyobbak számára jó összefoglalás a teremtéstől kezdődően, Jézus megváltó személyének hangsúlyozásával.

ÉNEKELJ!

ZÉ 73; 81; 151

Pillangó, ha lehetnék

(https://youtu.be/2Gqz_E_EsNs)

472

GONDOLD ÁT!

- Te hogyan figyelsz a környezetre, amelyben élünk? (Szelektív szemétgyűjtés, egyszer használatos műanyagok mellőzése, komposztálás, takarékos fűtés stb.)
- Miben veszed észre a teremtett világ ajándékát az életedben?
- Mi az, amit mellőzni tudnál a jelenlegi életviteledben, ami a környezetre káros hatásokkal rendelkezhet?
- Milyen tevékenységeket tudnál közösségi szinten kezdeményezni ahhoz, hogy jobban vigyázzunk a környezetünkre?

Február – Békesség az otthonunkban

JAIRUS LEÁNYA – ÚJÉV

„Amikor Jézus visszatért, a sokaság örömmel fogadta, mert mindnyájan várták őt. Ekkor egy Jairus nevű ember jött hozzá, aki a zsinagóga elöljárója volt, és Jézus lába elé borulva kérlelte, hogy jöjjön el a házába, mivel egyetlen leánya, aki mintegy tizenkét éves volt, halálán van.

Menet közben a sokaság minden oldalról szorongatta Jézust. Ekkor egy asszony, aki tizenkét éve vérfolyásos volt, és minden vagyonát az orvosokra költötte, de senki sem tudta meggyógyítani, odament, hátulról megérintette a ruhája szegélyét, és azonnal elállt a vérzése. Jézus erre ezt kérdezte: Ki érintett engem? Amikor mindnyájan tagadták, Péter ezt mondta: Mester, a sokaság szorongat és tolong körülötted! De Jézus ezt mondta: Valaki megérintett, mert észrevettem, hogy erő áradt ki belőlem. Mikor az asszony látta, hogy nem maradhat észrevétlen, remegve

⁶ <https://youtu.be/pkxvVNFQjCk>.

előjött, leborult előtte, és elbeszélte az egész nép előtt, hogy miért érintette meg őt, és hogy miként gyógyult meg azonnal. Jézus pedig ezt mondta neki: Leányom, hited megtartott téged, menj el békességgel!

Még beszélt, amikor jött valaki a zsinagógai előljáró házából, és így szólt: Meghalt a leányod, ne fáraszd a Mestert! Amikor Jézus ezt meghallotta, így szólt az apához: Ne félj, csak higgy, és meggyógyul. Amikor bement a házba, senkit sem bocsátott be, csak Pétert, Jánost, Jakabot meg a kislány apját és anyját. Mindnyájan sírtak, és gyászolták a leányt, de Jézus így szólt hozzájuk: Ne sírjatok, nem halt meg, csak alszik! De ki-nevették, mert tudták, hogy meghalt. Ő azonban megfogta a leány kezét, és szólította: Leányom, ébredj! Ekkor visszatért belé a lelke, és azonnal felkelt. Jézus pedig meghagyta, hogy adjanak neki enni. A leány szülei elcsodálkoztak, ő pedig megparancsolta, hogy senkinek ne mondják el, ami történt.” (Lk 8,40–56)

TEOLÓGIAI HANGSÚLY

Jézus felülírja a törvényhez való görcsös ragaszkodást. Meggyógyítja a testet és meggyógyítja (megbékíti) a lelket is.

ÜZENET

Jézust befogadni az életembe és az életem környezetébe azt jelenti, hogy bizonyos dolgokkal vállalnom kell a konfrontációt. Azzal, hogy Jézus az életem része, céltáblát veszek a hátamra, és a gonosz folyton támadni fog.

ÉRDEKES LEHET

- A vérfolyásos asszony története vendégszöveg Jairus lánya meggyógyításának történetében, önmagában is értelmezhető teológiai üzenettel.
- A vérfolyásos asszony tisztátalannak számított. Azzal, hogy megérintette Jézust, a törvény szerint Jézust is tisztátalanná tette. Azonban Jézus ezt felülírja azzal, hogy a belőle kiáradó erőt érezte. Nem őt szennyezi be más érintése, hanem mást tisztít meg, ha hozzáér. Nem az érintésben van mágia, hanem abban a hitben, amiért az asszony ezt teszi.
- Az asszony célja valószínűleg az volt, hogy észrevétlen maradjon. De mint látjuk, a feldúltságát a gyógyulás nem változtatta meg.

Lelki nyugalma nem volt a gyógyulás után. Félt a következményektől. A teljes szabadságot Jézustól kapja meg, miután Jézus elfogadja a magatartását, és nem dorgálja meg őt a törvény szerint helytelen viselkedésért.

- A halott kislányhoz érkező „tisztátalan” Jézus az élet tisztaságát hozza. Tisztánlátást és békességet.
- Mindkét történetben megfigyelhető a tömeg ellenreakciója. A vér-folyásos asszony esetében mindenkit mehökkent Jézus, aki ki is emeli, hogy egy tisztátalan ember, ráadásul egy nő megérinti. Jairus házában pedig Jézus szavait egyenesen kinevetik a jelenlévők. A történet végén nagy lesz a mehökkenés.
- Jézus kizökönt a megszokottból, felborítja az addigi rendet bizonyos értelemben, hogy helyreállítsa a békét a vér-folyásos asszony életében és Jairus családjának életében. Ehhez azonban vállalnunk kell, hogy ez nem mindenkinek fog tetszeni. Végül is az ilyen történetek adnak okot arra, hogy Jézust bevádolják, majd keresztre feszítsék. Mert szembeszegül a papokkal, a templomi kultusz rossz irányultságával, a farizeusokkal és írástudókkal.
- Érdekes szempont ezzel egyidejűleg, hogy voltak olyan tagjai a zsidó vallási elitnek, akik nem osztották a farizeusok véleményét, és hitelt adtak Jézus szavának, hittek benne. Hiszen Jairus is zsinagógai előljáró volt, mégis Jézushoz fordult segítségért. Jézus meg is óvja őket a további konfliktusoktól: „...megparancsolta, hogy senki-nek ne mondják el, ami történt.” (Lk 8,56)

LEHETSÉGES VÁZLATOK

A vér-folyásos asszony önállóan:

Érintés: Mi indít arra, hogy megérintsem? Meg akarok érkezni. Valamin túl akarok adni. Nyugalmat akarok, a kirekesztettségből haza akarok érkezni.

Gógyulás, de lelki békétlenség: Látom Jézus csodáit, felvállalom, nem maradhatok észrevétlen. Felvállalom a hitemet és az azzal járó esetleges konfliktust is. De a dorgálás, a békétlenség elmaradt.

Hit és békesség: Jézus váratlan válasza. Hit = otthon Jézusnál.

Ha Jairus lányának meggyógyítását helyezük középpontba, akkor alakulhat így:

Alapállás: Feldúlt állapot, kétségbeesés, olyan helyzet, amelyen én magam nem tudok változtatni. (Hozzuk közelebb a gyerekekhez: Rossz jegy az iskolában. Egy barát, aki nem bocsát meg. Elpusztult a hörcsögöm. Elveszítettem a mamámat. Eltört a kisautóm. Elhagytam a sapkám.) Jézust kérem, hogy segítsen.

A világ üzenete: Már senki sem tud segíteni. Nincs értelme tovább kérnem a segítséget. Támadják a hitemet. De Jézus biztat, hogy ne féljek, csak higgyek. Hogy ne vegyem le róla a szememet.

A hitem válasza: Beengedem-e a lehető legközelebb az otthonomba, a családomba, a legféltettebb dolgom közé, hogy ott valami váratlant tegyen? Hogy ne engedjen megbékélni a világgal, a racionálissal, hanem hittel várjam az ő válaszát.

MOZDULJ!

Játék – Goofy: A játékban bekötött szemmel kell járkálni, és megkeresni a játékvezető által titkosan kiválasztott Goofy nevű játékost. Ő a térben egy választott helyen áll – amelyet a többiek nem ismernek –, és nem beszélhet. A „sötétben tapogatózók” kezüket maguk elé kinyújtva, Goofyt szölongatva sétálnak. Akibe beleütköznek, attól megkérdezik: Goofy? Ha ugyanezt a szót kapják válaszul, akkor tovább kell keresgélniük, ám ha nem hallanak semmit, akkor megtalálták Goofyt, és kinyithatják a szemüket. Ők már Goofyhoz tartoznak, így immáron ha egy csukott szemű társuk őket érinti meg, ők sem válaszolhatnak, és így a társuk is csatlakozhat Goofyhoz. A játékot addig játsszuk, míg csönd lesz, azaz mindenki megtalálja a kiválasztott személyt. Ne felejtjük el utána megbeszélni az átélteket. Ezután újrajátszhatjuk, ha más is szívesen kipróbálná a kiválasztott szerepet.

Alkalmazás: lehet egészen egyszerűen csupán az érintésre fókuszálni. A témához kapcsolódva el lehet mondani, hogy milyen feszülten keresgéljük Goofyt; ugyanilyen feszülten keresgélünk megoldások után. De aki megtalálja a játékban Goofyt, az elhalkul, megnyugszik, békességre lel. Hasonlóan a vérfolyásos asszonyhoz: a kétségbeesett asszony először csak fizikailag gyógyul meg, majd Jézus jóváhagyja azt, amit tett, mert hittel tette, így meggyógyul lelkileg is.

Játék – Érints kéket! Hívjuk ki a gyerekeket egy nagyobb térre a templomban vagy teremben. Kérjük meg őket, hogy szabadon mozogjanak, és tegyék, amit mondunk. Ami magunkon van, azt nem szabad érinteni.

Először adjunk egyszerű instrukciókat. Például: *Érints kéket!* Mindenkinek valamilyen kék színt kell megérintenie, ami nem magán van. Folytathatjuk további színek felsorolásával, de bonyolíthatjuk is. *Érints pirosat a bal kisujjaddal!* Mondhatunk testrészt, épületrészletet, bármit, de vigyázzunk, hogy ne legyen sérülés. A játék segít minket belehelyezkedni a vérfolyásos asszony történetébe, aki a tömegben céltudatosan érintette meg az asszony Jézust.

ÉNEKELJ! ZÉ 5; 87

GONDOLD ÁT!

- Mi van a középpontban az életedben? Jézus hogyan ad neked felmentést ezekből?
- Milyen dolgokat vesz el tőled, amiben azt érzed, hiányosságod, „tisztátalanságod”, bűnöd van?
- Tudod-e vállalni az érintést akkor is, hogyha tudod, hogy Jézus ki fog emelni a tömegből?
- Mennyire mélyre engedem az életemben Jézust? Ki van otthon kinél?

Március – A békesség királya

JERUZSÁLEMI BEVONULÁS – VIRÁGVASÁRNAP

„Miután ezeket elmondta, továbbhaladt Jeruzsálem felé. Amikor közeledett Bétfagéhez és Betániához, az Olajfák hegyénél elküldött tanítványai közül kettőt, és ezt mondta nekik: Menjetek a szemben fekvő faluba, és amikor beértek, találtok egy megkötött szamárcsikót, amelyen még nem ült ember: oldjátok el, és vezessétek ide! Ha pedig valaki megkérdezi tőletek: Miért oldjátok el? – mondjátok ezt: Az Úrnak van szüksége rá. Amikor a küldöttek elmentek, mindent úgy találtak, ahogyan megmondta nekik. Miközben eloldották a szamárcsikót, gazdái ezt kérdezték tőlük: Miért oldjátok el a szamárcsikót? Ők így feleltek: Mert az Úrnak van szüksége rá. Azután elvezették Jézushoz a szamárcsikót, ráterítették felsőruhájukat, és felültették rá Jézust. Amint ment tovább, az emberek az útra terítették felsőruhájukat. Mikor pedig már közeledett az Olajfák hegyének

lejtőjéhez, a tanítványok egész sokasága örvendezve fennhangon dicsérni kezdte Istent mindazokért a csodákért, amelyeket láttak, és ezt kiáltották: Áldott a király, aki az Úr nevében jön! A mennyben békesség, és dicsőség a magasságban! A sokaságból néhány farizeus ezt mondta neki: Mester, utasítsd rendre a tanítványaidat! De ő így válaszolt: Mondom nektek, ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak kiáltani.” (Lk 19,28–40)

TEOLÓGIAI HANGSÚLY

Jézus mondja: „Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek, de nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, ne is csüggedjen!” (Jn 14,27) Jézus mennyei békét hoz közénk azzal, hogy halálával a Sátán fejére tapos. Ennek öröme a karácsonyi üzenettel teljes egész. Jézus emberségét hangsúlyozza a karácsonyi és istenségét hangsúlyozza a húsvét. Ennek tükrében érthető virágvasárnap, ami ennek az ünnepnek a nyitánya.

ÜZENET

Jézus a békesség királya. Jézus más eszközökkel hoz békét, mint azt magunkban vagy egymás közt tapasztaljuk.

ÉRDEKES LEHET

Ebben az igében több ószövetségi párhuzam is megtalálható.

- „Áldott, aki az Úr nevében jön!” (Zsolt 118) Az Úr nevében jönni olyan, mint az ő dicsőségében, méltóságában megfürödvé lenni.
- „Királyod érkezik hozzád, aki igaz és diadalmas, alázatos, és számaron ül, számarcsikó hátán.” (Zak 9,9) Szamár van, de korona nincs. Jézus nem harci lovon érkező, csatába vezető egyeduralgó. Elképzelem, hogy a felgyorsult világban szelíden és kényelmes tempóban baktat a szamár hátán. Nem vágtat, mint a rohanó világ.
- Lk 2,14-ben olvastunk az angyali dicsőségmondásról, ahol a földön élők számára kívánnak az angyalok békességet. Itt most a tanítványok fejezik ki azt, hogy Jézus mennyei békességet szerez. Akár mennyire is úgy tűnik, hogy a tanítványok nem értik Jézusnak a saját haláláról szóló szavait, itt most mintha a megfelelő szavakat használnák. Jézus győzelme mennyei győzelem. Nem olyan, amit mi nevezünk annak egy játékban vagy egy film végén. Nem olyan

eszközökkel vívja ki, mint az ellenfele. Az ő eszköze az, hogy az egész életét áldozatként adja a keresztre.

- Hogyha színekben fejeznék ki az ünnepeket, akkor virágvasárnapról nagyon sok szín eszünkbe juthat. A virágzó fák sokszínűsége. A fű zöldje, az ég kékje, ami ezen az ünnepen már biztos megmutatja magát a tavaszból. A sok felsőruha, amelyet Jézus elé tesznek egyfajta vörös szőnyegként, a zöld pálmaágak (ezek csak Máté evangéliumában kapnak említést). De valójában virágvasárnap üzenetét a textus utolsó mondata foglalja össze: ha most Jézus és tanítványai elhallgatják, hogy mi fog vele történni, akkor a kövek evangelizálnak.
- Nagypénteken a kettéhasadt kárpit előjele a templom pusztulásának. A templom pusztulásának kövei beszélnek Jézus áldozatáról, amely értelmetlenné tesz minden emberi áldozatbemutatást, mert ő az egyetlen és tökéletes áldozat. Nagypéntek színe fekete.
- Húsvétvasárnap is beszél egy kő, mégpedig a Jézus sírja elől elgördülő kő, amely pedig azt mondja nekünk, hogy ő győzött. A halálon diadalmaskodó, mennyei győzelmet arató Jézusról beszél nekünk. Húsvét színe pedig fehér.
- Érdekes, hogy a feketére azt mondják, hogy a fény hiánya, tehát konkrétan nem szín, viszont a fehér szín tudományos vizsgálata során kiderült, hogy a színek skálájának teljességét tartalmazza. Ahogy húsvét is az örök élet teljességét szeretné megmutatni a feltámadással.

LEHETSÉGES VÁZLAT

Hogyan győzünk? Hogyan érjük el a békét egymás között? Legyőzzük a másikat. Jobbak vagyunk nála. Mi vagyunk a gyorsabbak. Mi vagyunk az ügyesebbek. Vagy a győztes csapatban vagyunk, még ha a cserepadon is ülünk. Van egy minket győzelemre vivő edzőnk! Beállunk valaki mögé.

Hogyan győz Jézus? Jézus győzelme abban áll, hogy vállalja azt, amit az Atya rábízott. Ennek a nyilvánosságra hozatala lényegében virágvasárnap ünnepe. Jézus vállalja a keserű poharat. Vállalja a kereszthalált, az áldozatot értünk.

Kövek: nagypéntek veszteségének és húsvét győzelmének kontrasztja áthatja az életünket. „Mert aki meg akarja menteni az életét,

elveszti azt, aki pedig elveszti az életét érterem, megtalálja azt.”
(Mt 16,25)

MOZDULJ!

Játék: Vigyünk be magunkkal egy koronát. Kérjünk meg egy önként jelentkezőt, hogy üljön a többiek elé. Kérdezzük meg, hogy hogy érzi magát ebben a helyzetben. Milyen királynak lenni? Milyen uralkodni? Adjál parancsot! Mi van a kezében? Milyen ruhát hordanál? A játék célja, hogy lássuk meg Jézusban, hogy ő nem egyszerű földi király. Ő nem díszes ruhában és nem karddal jön, hogy győztes csatába vezessen minket, hanem szelíden, alázatosan szamárcsikó hátán.

„*Bevállalósoknak*”: Játsszuk el a jelenetet! Esetenként meg is állíthatjuk a gyerekeket, hogy megkérdezzük, milyen érzés benne lenni az adott helyzetben. Amolyan interjújelleggel a gyerekek maguk rakhatják össze a virágvasárnapi történet jelentőségét. Lehet egy csacsink is, de vigyázzunk, hogy ne legyen kellemetlen ez a szerep, bár a történetben kulcsfontosságú, ezt ki lehet emelni. Meg lehet kérdezni a csacsit is, hogy hogy érzi magát. Mit hall? Mit lát? Milyen érzései vannak? Ahogyan haladunk a történetben, megkérdezhetjük Jézust is. Legyenek kellékeink: fehér sál Jézusnak, pálmaágak, ruhák, pokrócok, akár egy hajpántra ragasztott kartonból készült csacsifül. Ezek mélyíthetik a történet memorizálását.

Kísérlet: Játshatunk a fényekkel. Ha van egy prizmánk, akkor már nyert ügyünk van, ehhez előny, hogyha könnyen be lehet sötétíteni. A fény, illetve a fehér szín magában hordozza az összes színt. Ahogyan a virágvasárnap is lehetne a színek ünnepe, amely már magában hordozza a többi eseményt.

Puzzle: „Vágjunk szét” egy szamarat. Hívjunk ki néhány önként jelentkezőt, hogy összerakják. Ne legyen túl bonyolult. Adjunk rá egy percet. Emellett érdemes ki is vetíteni, hogyha van rá módunk. Beszélgethetünk a samárról. Milyen feladata lehet egy samárnak? Volt egy fiatal samárcsikó, akiről a történetünk szól, akinek nagyon fontos feladata volt...

Játék: Bármilyen versengős játék megteszi. Egy papír és egy toll elég. Ki tudja gyorsabban leírni azt a szót, hogy „szamárcsikó” tizszer? Vagy kő, papír, olló párbaj öt nyert meccsig. Vagy két hátrahúzható autóra ragasszunk két szamárcsikót, amelyek egymással versengenek, hogy melyikük vigye Jézust Jeruzsálembe. A játék lényege az, hogy meg-

felelő versenyhangulatot teremtsünk. Nyugodtan váljunk egy kis ideig sportkommentátorrá. Lehetünk még ennél is kreatívabbak. De minél jobban igazodik a témához, annál jobban használható a verseny illusztrációként.

ÉNEKELJ!

Lift! – *Las mesas partidas*

(<https://youtu.be/nZZKxE1aYMo>)

Mondd, ki a dzsungel királya?

(<http://www.nezzjezusra.hu/gyermekenek/kotta/kkf109.jpg>)

Hozsánna a Dávid Fiának

(https://youtu.be/GrvA_QJmPlc)

ZÉ 142; 145; 153

GONDOLD ÁT!

- Hogy néz ki a világ?
- Vannak-e ma is háborúk? Miért vannak háborúk?
- Az emberek nem tudják, hogy létezik békeség? Az emberek nem akarnak békeségben élni? Miért jobb háborúzni, mint békében élni?
- Van-e jogos háború?
- Én magam mikor érzem, hogy ütnöm kéne? Van olyan, hogy jogosan vágok vissza a másoknak? Enélkül hogyan érvényesüljön az igazság, akár a keresztyén igazság szempontja?
- Milyen eszközökkel vívják ki a békeséget általában az emberek?
- Miben más a számárháton ülő Jézus békesége? Hogyan érhető el ez számomra?

Április – A békeség hiányában

Jézus megjelenik Tamásnak – Húsvét

„Tamás pedig, egy a tizenkettő közül, akit Ikernek hívtak, nem volt velük, amikor megjelent Jézus. A többi tanítvány így szólt hozzá: Láttuk az Urat. Ő azonban ezt mondta nekik: Ha nem látom a kezén a szegek helyét, és nem érintem meg ujjammal a szegek helyét, és nem teszem a kezemet az oldalára, nem hiszem.

Nyolc nap múlva ismét benn voltak a tanítványai, és Tamás is velük. Bár az ajtók zárva voltak, bement Jézus, megállt középen, és ezt mondta: Békesség nektek! Azután így szól Tamáshoz: Nyújtsd ide az ujjadat, és nézd meg a kezeimet, nyújtsd ide a kezedet, és tedd az oldalamra, és ne légy hitetlen, hanem hívő! Tamás pedig így felelt: Én Uram, és én Istenem! Jézus így szól hozzá: Mivel látsz engem, hiszel: boldogok, akik nem látnak, és hisznek.” (Jn 20,24–29)

TEOLÓGIAI HANGSÚLY

Jézus feltámadása választ ad az emberi reakcióinkra. A szomorúságra, félelemre, kétségekre. Mindet felváltja ennek a jó híre. Mint a születő gyermekkel való első találkozás híre. Az evangélium, a jó hír: Jézus él.

ÜZENET

Jézus győzelme minden képzeletünket felülmúlja, csak hit által fogadható be.

ÉRDEKES LEHET

- A feltámadásról általában: sok teológus állít fel különböző érveket az események láncolatára, de egy fontos dolgot mindannyian megállapítanak. Feltámadásról beszélni nem lehet hit nélkül. Ez az esszenciája a feltámadásnak. Hitünk alapja.
- János evangéliumának feltámadástörténete jól felépített. Az események láncolatában megfigyelhető, hogy a Feltámadott jelenléte és öröme hogyan mulasztja el Mária szomorúságát, a tanítványok félelmét és oszlatja el Tamás kételyét, minden feldúlt lelkiállapot helyére a békességet hozva.
- A békesség tekinthető tehát egy alapállapotnak, amelynek a hiányát felváltják negatív érzések (szomorúság, félelem, kétkedés). Itt nyugodtan magunkat is belevehetjük az eseményekbe. Te milyen vagy, hogyha kimozdítanak a békességedből? (Csalódott, bosszús, mérges, indulatos, közömbös, riadt.) Mindenki reakciója más, ezt igazolják a történetek. Ezen belül talán a legkiemeltebb történet az (egyébként a többiekénél nem kevésbé) hitetlen Tamásról szóló elbeszélés.
- A zárt ajtók: ez a szövegrész azt hivatott nekünk megmutatni, hogy a feltámadott Jézus játszi könnyedséggel beléphet bárkinek

Békesség nektek!

az életébe. Az igazi csoda nem a zárt ajtó ellenére való bejövétel, hanem a sírból való feltámadás.

- Tamás személye: János evangéliumában többször is „szerepet kap” Tamás. Lázár feltámasztásánál elszánt módon szólítja fel a tanítványokat, hogy menjenek Jézussal, hogy vele együtt meghaljanak (Jn 11,16). Másik helyen pedig Jézus arról beszél, hogy tudják az utat oda, ahová Jézus megy. De Tamás visszakérdez: nem tudják, hogy hova megy, honnan tudnák az utat (Jn 14,5)? Először a hívő lendület hajtja, aztán egy másik alkalommal fogalma sincs arról, hogy egyedül Jézus személye a fontos az életben. Ő az út! Tamás igazán hullámozó személyiség. Kimondja, hogyha kételkedik, hogyha nem ért valamit, hogyha nem hisz. De kimondja a legszebb hitvallást is. Tamás személye nagyon emberi, közel kerülhet hozzánk.
- Végül Tamásnak nem kell megérintenie a szegek helyét. Jézus csak felszólítja őt. De Tamás ezek után belátja, hogy tényleg ő az. Sőt kimondja az egyik legszebb hitvallást: „*En Uram, és én Istenem!*”

LEHETSÉGES VÁZLAT

Alaphelyzet: Érzéseink, amelyek a hiányból fakadnak. Az egyedüllét érzése, a magára maradt nyáj félelme. Elveszett gyerek az áruházban. Mindenki máshogy dolgozza fel a gyászt. Tamás valószínűleg „menekül”, ezért kimarad az első találkozásból. De Jézus nem akarja, hogy kimaradjunk a vele való találkozásból. Úgy jelenik meg, ahogyan szükségünk van rá.

Szembesülés: A Feltámadottal való találkozás szembesít minket azzal, hogy nem hittünk eléggé. A kicsinyhitűségünk miatt nem volt „lelki megnyugvásunk”. Jézus azt mondja Tamásnak: ne légy hitetlen, hanem hívő. Nekünk is ezt az utat szeretné megmutatni, a hívő élet útját.

Hitvallás: „En Uram, és én Istenem!” Elég komoly a kontraszt. Az imént még gyászoló, dacos Tamás a legnagyobb hitvallást mondja ki. Sokszor ilyen kontrasztokon keresztül tapasztaljuk meg a Jézusba vetett hitünk erejét. „Hiszek, segíts hitelenségemen!” A hit a hitelenséggel együtt jár.

MOZDULJ!

Játék: Egy lufit felfújás nélkül töltsünk meg valamivel, amit nehéz ki találni. (Például Himalája-só, borsó, fakavics stb.) Kérjünk meg néhány önként jelentkezőt, hogy jöjjön ki, és tapintsa ki, hogy mi lehet a lufiban.

Kapjon a tapogatásra fél percet. Biztosan mást fognak mondani. Nem fognak egyezni a vélemények. Meg lehet kérdezni, hogy elfogadják-e, amit a másik mond. Ebbe nyugodtan vonjuk be a szülőket is, hiszen ők sem biztos, hogy ki fogják találni. Hiszem, ha látom. Hogyha megmutatom, hogy mi van benne, akkor meg sem kell tapintanom. Ezzel a játékkal belehelyezkedhetünk Tamás helyzetébe, a hitkérdésbe. Persze lehet saját ízlés szerint variálni a játék felhasználását.

Optikai csalódás: Ha van lehetőségünk vetíteni, akkor néhány optikai csalódással készülhetünk.⁷ Tegyük fel kérdéseket: Melyik a nagyobb? Áll-e, vagy mozog?

Lehetőségünk lesz kiemelni, hogy különbség van aközött, amit látunk, és amit nem látunk, csak elképzelünk. Meséld el egy emlékedet, amikor valaki mondott neked valamit, és nem hittél neki, majd kiderült, hogy igaza volt. Mitől függ az, hogy vitatkozom-e a másikkal arról, amit gondol, vagy sem? (Tudom, hogy igaza van, vagy hiszem, hogy igaza van. Elfogadom igazságának azt, amit mond. A békességem kulcsa a hit.)

ÉNEKELJ!

ZÉ 49; 52; 55; 62; 89; 146; 148

GONDOLD ÁT!

- Mi az, ami a békességéből ki tud zökkenteni? Mivel tudod magadat megnyugtítani?
- Gondolj egy olyan eseményre az életedben, amikor megváltozott a véleményed! Mi volt ennek az oka?
- Szerinted van olyan, hogy kicsit hiszek vagy nagyon hiszek? Vannak szintek az ember hitében?
- Ha Tamás helyében lettél volna, akkor mit válaszoltál volna a neked örömmel Jézus feltámadásáról beszámoló tanítványtársaidnak?
- Szerinted miért nem volt ott Tamás a többiekkel, amikor először megjelent Jézus?
- Tegyük fel, hogy Jézus Tamás miatt jelent meg újból. Mi volt olyan különös Tamásban, hogy ez a megtiszteltetés érte?

7 Például: <https://mivoltma.444.hu/2016/02/22/19-optikai-csalodas-amit-nem-dolgozol-fel-konnyen>.

Május - „Békeidőben”

Saul megtérése - Pünkösöd

„Amikor Saul megérkezett Jeruzsálembé, csatlakozni próbált a tanítványokhoz, de mindenki félt tőle, mert nem hitték el, hogy tanítvány. Barnabás azonban maga mellé vette, elvitte az apostolokhoz, és elmondta nekik, hogyan látta az Urat az úton, beszélt is vele, és milyen bátran szólt Damaszkuszban Jézus nevében. Ettől fogva velük együtt járt-kelt Jeruzsálemben, nyíltan szólt az Úr nevében. Beszélt és vitázott a görög nyelvűekkel, azok pedig arra készültek, hogy végeznek vele. Amikor azonban megtudták ezt a testvérek, levitték őt Cézáreába, és elküldték Tarzuszba. Az egyháznak tehát egész Júdeában, Galileában és Samáriában békessége volt: eközben épült, az Úr félelmében járt, és a Szentlélek segítségével egyre gyarapodott.” (ApCsel 9,1-31)

TEOLÓGIAI HANGSÚLY

Pünkösöd a Szentlélek kiáradásának ünnepe, az egyház születése. Ennek kulcsfontosságú bibliai üzenete, hogy Isten ígéjének, Jézus feltámadás-hírének az öröme megállíthatatlan, sőt a legbékétlenebb időkben terjed a leginkább. Azok által is, akik üldözői az egyháznak, a Jézussal való találkozás megbékítheti az életét, és szolgálatba állíthatja az egyházon kívüli és egyházon belüli misszióra. Az egyháznak kezdetben komoly üldözéssel kellett szembenéznie. Először a zsidók által, aztán később a Római Birodalom által. Napjainkban látszólagos béke övezi a kereszténységet, de felhívnam a figyelmet a sok egyet nem értésre, belső szakadásra, szabadosságra. Minden látszat ellenére Krisztus egyházát ma is üldözés éri. Aki Krisztus szenvedéseiben osztozva követi őt, az céltáblát vesz a nyakába, hogy a bűn, a személyes gonosz hatalmába kerítse. De akinek az életében Jézus, a feltámadott, halált és gonoszt legyőző Jézus ott van, annak békessége van. Tehát az egyháznak békessége van, ennek a kitételeit is felsorolja az ige: épülni, az Úr félelmében járni, Szentlelket segítségül hívni!

ÜZENET

Krisztus egyházának (a hívők közösségének) a próbatételek (külső üldözések és belső személyes kísértések) közepette is békessége lehet.

ÉRDEKES LEHET

- Saul megtérésének története háttérként kell hogy megjelenjen az alkalmon, hiszen anélkül nincs értelme a kiemelt részről beszélni, de a hosszúsága miatt érdemes valamilyen más módot keresni arra, hogy elmondjuk a történetet.
- Ennek kulcsjelenete Saul látásának elvesztése. A magabiztos üldözőből lesz teljesen bizonytalan vezetett – hogy majd ő maga is vezethesse Isten választott népét, az egyházat.
- Paraklészisz, vagyis a Szentlélek vigasztalása az, ami békével tölt el. Nem azt jelenti, hogy nincs miért szenvedni és könnyeket hullatni, hanem azt, hogy van, aki megvigasztal, és megmutatja, hogy sokkal nagyobb dolgokat nyernek Isten országával, mint amit elveszíthetnek a földi életükkel.

LEHETSÉGES VÁZLAT

Milyen az üldözőnk? Mi a célja? Hogy összekuszálja az életet, a közösséget, a normálist. A nagy turmixmester, a „szétdobáló” akár egyéneket is használhat a munkájára, ahogyan Sault is.

Milyen az üldözött? Az üldözött maga Jézus. Saultól konkrétan ezt kérdezi Jézus: „*Saul, Saul, miért üldözöl engem?*” (ApCsel 9,4b) Aki Jézus követőit üldözi, az Jézust üldözi. Egyek vagyunk vele mi, akik követjük őt, ezért az ő erejében is osztozhatunk vele.

Van-e béke? Minden helyzetben éri az egyházat üldöztetés, ahogy Jézust magát. Az egész élete arról szólt, hogy hordozta a fájdalokat, szenvedett értünk. Ugyanúgy most is, amikor külső támadás éri az életünket, a közösségünket, vagy amikor belső feszültségeink vannak. De a békességet akkor is ő hozza el, ahogy Pál életében megjelent, és átformálta azt, békessége volt az egyháznak.

MOZDULJ!

Képek: Két német juhászról készült képet mutassunk meg egymás után. Először kérdezzük meg, hogy ismerik-e ezt a kutyaajtát, és milyennek tartják. Jó házőrző, biztos, hogy megugatja az arra járókat. Az első képen egy ugató, acsargó kutyát mutassunk be. Mi lenne a reakciónk, hogyha ezt a kutyát látnánk? (Valószínűleg a félelem és a menekülés.) Kezdetben Pál apostol is egy vicsorgó, lihegő, acsarkodó kutyára emlékeztet.

De amint találkozik Jézussal, a Feltámadottal, nagy változás megy végbe benne. Megszelídült, mondhatnánk. Nem úgy üldözi a keresztyéket, mint farkas a bárányokat, hanem pásztorkutyaként óvja őket. És az egyháznak békessége volt.

Játék: Jön a cápa! A játékhoz kell játéktér. A gyerekek a kalózkodnak. Azok játsszanak csak, akik szívesen csatlakoznak. Tíz-tizenöt ember kell a játékhoz. Az üldözéshez használható a játék ráhangolódásként. Ha a képeket is használjuk a játék után, akkor lehet a játék címe *Jön a farkas*. Ebben az esetben báránykák a gyerekek, akiket nem fal fel a farkas, hogyha csoportokba tömörülnek. Egyszerű a játék, tehát mindenki fogja tudni játszani.

A gyerekek békésen „legelésznek”, vagyis mozognak a területen. Elkiáltjuk magunkat, hogy „Jön a farkas!” Mindenkinek meg kell dermednie, és vissza kell kérdeznie, hogy „Hány?” Mondunk egy számot, és annyi fős csoportokba kell rendeződniük. Lehet egymást átkarolni vagy kézen fogni, körbeállni vagy csoportokban leguggolni, stb. Amelyik bárány nem fér be akkora csoportba, annak fél lábát elviszi a farkas. Ha legközelebb visszakerül egy csoportba, akkor meggyógyulhat. Lehet, hogy kicsit bonyolult a játék, ezért érdemes akkor használni, hogyha úgy érezzük, a közösség már eléggé közeli kapcsolatban van velünk és egymással. A játék arra is jó, hogy megmutassa a közösség erejét. Hogyha valaki nincs csoportban, azt könnyebben megtalálja a farkas. Tehát egyfajta védettséget nyújt az egyház, a gyülekezet, amelyet a Szentlélek tart egyben az üldözés közepette is.

ÉNEKELJ!

ZÉ 11; 12; 76

GONDOLD ÁT!

- Mikor érzed otthon magadat?
- Milyen érzés, amikor olyanok vesznek körül, akik szeretnek?
- Milyen érzés, amikor veszélyben vagy? Kihez fordulsz olyankor? Miért?
- Mit jelent az a szó, hogy közösség?
- A békesség függhet azoktól, akik körülvesznek téged? Milyen értelemben? Miben rejlik a közösség ereje?
- *„Ti pedig Krisztus teste vagytok, és egyenként annak tagjai.”* (1Kor 12,27)

Június - Békesség vizsgahelyzetben

A bűnös nő megkeni Jézus lábát – Tanévzáró

„Egy farizeus arra kérte Jézust, hogy egyék nála. Ő bement a farizeus házába, és asztalhoz telepedett. Egy bűnös asszony pedig, aki abban a városban élt, megtudva, hogy Jézus a farizeus házában vendége, olajat vitt magával egy alabástromtartóban, megállt mögötte, a lábánál sírva, és könnyeivel kezdte öntözni a lábát, és hajával törölte meg; csókolgatta a lábát, megkenete olajjal. Amikor pedig látta ezt a farizeus, aki meghívta őt, ezt mondta magában: Ha ő próféta volna, tudná, ki és miféle asszony az, aki őt megérinti, mivel bűnös ez az asszony. Ekkor megszólalt Jézus, és ezt mondta neki: Simon, van valami mondanivalóm neked. Ő pedig így szólt: Mester, mondd! Jézus ezt mondta: Egy hitelezőnek volt két adósa: az egyik ötszáz dénárral tartozott, a másik ötvennel. Mivel nem volt miből megadniuk, mindkettőnek elengedte. Vajon melyikük szerette jobban? Simon így válaszolt: Úgy gondolom, hogy az, akinek többet engedett el. Ő pedig ezt mondta neki: Helyesen ítéltél. Majd az asszony felé fordulva ezt mondta Simonnak: Látod ezt az asszonyt? Bejöttem a házába, és nem adtál vizet a lábam megmosására, ő pedig könnyeivel öntözte lábamat, és hajával törölte meg. Te nem csókoltál meg, ő pedig mióta bejöttem, nem szűnt meg csókolni a lábamat. Te nem kentél meg olajjal fejemet, ő pedig drága olajjal kent meg a lábamat. Ezért mondom neked: neki sok bűne bocsátott meg, hiszen nagyon szeretett. Akinek kevés bocsátatik meg, kevésbé szeret. Az asszonynak pedig ezt mondta: Megbocsáttattak a te bűneid. Az asztalnál ülők erre kérdezgetni kezdték egymás között:

Kicsoda ez, aki a bűnöket is megbocsátja? Ő pedig így szólt az asszonyhoz: A te hited megtartott téged, menj el békességgel!” (Lk 7,36–50)

TEOLÓGIAI HANGSÚLY

A bűnbocsánat elfogadásának kérdése. A hit szerepe az életünkben. A törvény helyes ismeretének dilemmái, hiszen a farizeus azt gondolja, hogy ismeri a törvényt. Ennek tudatában hívja meg magához Jézust, de a vendégnek járó tiszteletet sem adja meg neki, amolyan vizsgálóhelyzetbe kényszeríti őt. Hogyan viselkedik? Be tudja bizonyítani, hogy ő a Messiás? A törvény helyes ismerete először is abban áll, hogy tükröt tart felém. Hiszen maradéktalanul nem tudom betartani azt, valahogyan vétkezem ellene. Az asszony ezt felismerte. Olyan nézet is van, amely szerint az asszony prostituált volt, és olyan is, amely ezt cáfolja, mert akkor meg kellett volna kövezni, de biztosan olyan bűne volt, amelyet mindenki tudott róla. Ismerte bűnét, ezért is jöhetett Jézushoz, mint aki hitt abban, hogy valóban meg tudja bocsátani a bűneit. Épp ellenkező módon viselkedett, mint a farizeus, aki vizsgáztatta Jézust.

ÜZENET

Jézus elengedi az adósságunkat, hála lehet a szívünkben, békesség tölt el minket.

ÉRDEKES LEHET

- Az étkezések fekvő történetek, ezzel lehetőséget adva arra, hogy a bűnös asszony odaférkőzzön Jézus lábához.
- Az adósság kérdése a rabbinizmusban is előkerülő példa volt. A zsidó elgondolásban a bűnösnek Isten felé adóssága volt.
- Olyan kérdést tett fel Jézus, amelyben csak egy válasz volt elfogadható. Ezzel a farizeus tudtán kívül kimondja magára az ítéletet. Ő az, aki kevésbé szeret, aki még csak annyit sem mutat ki a felé, akinek adósa, hogy a kora szokásaihoz híven vendégelje meg Jézust.
- A hit kiemelése Jézus szavaiból érthető, mivelhogy hittel jött az asszony Jézushoz, mint aki hisz abban, hogy Jézus meg tudja szabadítani az „adósságától”, a bűnétől.
- Egy példa szerint minden ember a vízben van, fuldoklik. Vannak olyanok, akik több méteres mélységben, komoly bűnöket elkövetve élnek az életüket. Ők ugyanúgy fuldokolnak, mint a legszeretetre-

méltóbb és ártatlanabb emberek, a pápát vagy akár Teréz anyát is ideértve. Lehet, hogy ők csak centiméterekkel vannak a vízfelszín alatt, de akkor is szükségük van arra, hogy valaki kiemelje őket ebből a helyzetből. Jézus erre világít rá a példával. Van, akinek többet enged el, de mindannyian rászorulunk. A kérdés, hogy egyáltalán észrevesszük-e ezt. Ennek észrevétele pedig hittel lehetséges.

- Figyeljük meg, hogy bár Jézus váratlan vizsgálóhelyzetbe került, mégsem akar megfelelni, a „vérmérséklete” teljesen higgadt. Ő uralja a legnehezebb helyzeteket is. (Hogyha vizsgálóhelyzetbe kerülünk, menjünk ezzel a lelkülettel, gondolva az érettségire, év végi záró-dolgozatokra. „*Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk?*” – Róm 8,31)

LEHETSÉGES VÁZLAT

Elfogadott meghívás. Jézus nem zárkózik el, ha hívod, jön.

Hogy fogadom Jézust? Mit várok Jézustól? Igazoltatni akarom, hogy minden jót elvárhatok tőle, hogy rendben lehet az életem, megáldja az életem, mert olyan jó vagyok? (Hasonlóan a farizeushoz Jézus példázatában: Lk 18,9–14)

Rászorulok Jézusra. Hálából szeretem őt, és hit által kegyelmet kapok, békességem lesz.

MOZDULJ!

Jelenet: Játsszunk el egy szokványos találkozást két önként jelentkezővel. A jelenethez használjunk egy széket, és kopogtassunk, mintha valakinek a házába érkeznénk. Hangsúlyozzuk ki, hogy olyan vendéget vár a házigazda, akit nagyon kedvel. Aki az egyik legjobb barátja. Hogyan találkoznak? Mit csinálnak először? Valószínűleg kezét fognak. Lehet szülő–gyerek vagy nagyszülő–unoka találkozása is, attól függően, hogy kik az önként jelentkezők. A szituációt is változtathatjuk: lehet egyhetes nyári tábor utáni hazaérkezés, amikor végre találkozol anyukáddal, stb. Másodjára pedig játsszuk el úgy a jelenetet, mintha olyan valakit várnánk, akit egyáltalán nem ismerünk vagy nem kedvelünk, akivel összevesztünk stb. A játék célja, hogy vegyük észre, a farizeus nem nagyon mutatja ki a szeretetét Jézus iránt. Nem úgy fogadja, mint akit különösebben kedvelne. Kezdhetjük a jelenettel, amely után felolvassuk az ígét.

Videó: A jószágmérő egy mérleg, amelyre ráállnak az emberek, hogy lássák, elég jók-e ahhoz, hogy a mennyországba kerüljenek. A történet tanulsága, hogy mindenkinek vannak „piros papírai”, amelyek miatt senki sem elég jó. Csak Jézus az, akinél elég jót mutat a mérleg.⁸

Példa: Hasonlóan, de egy kicsit közelebb hozva a gyerekekhez hozhatjuk példaként egy tanórai felelés helyzetét. A tanár kihívja felelni a diákot, de a diák semmit sem tanult, nem készült, a tudása egyenlő a nullával. A legrosszabb jegyre számíthat. Már kelne fel a padból, amikor egy másik tanuló jelentkezik, hogy ő szeretne helyettünk felelni. Természetesen a feleletére ötöst kap. Ez a kegyelem átélése, amely nem zaklat fel, amely után nem kell magyarázkodnom otthon, hanem örömmel és békével tölt el. Nem írták be az egyest. Hit által, kegyelemből van üdvösségem és békességem is egyben.

ÉNEKELJ!

ZÉ 5; 128

GONDOLD ÁT!

- Emlékezz vissza egy olyan esetre, amikor valaki segített neked, és azt érezted, adósa vagy. Biztos tettél már tönkre valamit életed során, ami esetleg nem a tiéd volt. Mit éreztél abban a helyzetben? Hogyan oldottad meg a helyzetet?
- Mit jelent számodra annak átélése, hogy elengedik az adósságodat?
- Miért szereted Jézust?

Felhasznált irodalom

KARNER Károly: *A testté lett ige*. Magyar Luther-társaság, Budapest, 1950.

STOTT, John: *Az apostolok cselekedetei. A Lélek, az egyház és a világ*. Harmat-KIA, Budapest, 2012.

BESNYI Szabolcs – NAGY Gábor Mápó: *A játék nem játék!* OptimusTréning – Katalizátor Pedagógusképző Központ, Budapest, 2017. <https://elmenyesszencia.hu/wp-content/uploads/2016/06/a-jatek-nem-jatek-minta-besnyi-szabolcs-nagy-gabor-mapo-1.pdf>.

⁸ <https://youtu.be/Kfh2wKAY8IA>.

PRÓHLE Károly: *Lukács evangéliuma*. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest, 1966.

SPINETOLI, Ortensio da: *Lukács. A szegények evangéliuma*. Agapé, Szeged, 1996.

BOLYKI János: „*Igaz tanúvallomás*”. *Kommentár János evangéliumához*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001.

Zarándokének. Mevisz, Budapest, 2012.

Békesség fejedelme

Gyermektábori program

492

BARANYAY BENCE

Bevezetés

Már jó ideje tapasztaljuk, hogy az ottalvós táborokkal szemben felértékelődtek a gyülekezeti napközis táborok evangélikus egyházunkban is. A pandémiás időszak erre még inkább ráerősített. Gyülekezeteinkre nézve nagyon különbözőek a helyi adottságok és lehetőségek, de a következő program segítség lehet kisebb és nagyobb létszám esetén is, több és kevesebb segítővel készülve és akár szűkösebb költségkerettel tervezve is. A tábor formájában követi a répcelaki napközis tábor megszokott kereteit, tematikájában pedig az idej munkaeév témáját bontja ki.

Teológiai alapvetés

Ézsaiás gyönyörű próféciáját talán a táborozó gyerekek is mind hallották már a templomban vagy hittanórán: a születendő gyermek mint a Békesség Fejedelme (Ézs 9,5). Az első keresztények magától értődő módon vonatkoztatták a próféta jövő idejű szavait a Názáreti Jézusra. Benne találtak a valódi békességgel.

A békesség fogalma a Bibliában jóval gazdagabb jelentést hordoz, mint amire elsőre gondolunk. A tábor napjainak textusaiban és alaptörténeteiben láthatjuk, hogy Jézus szavaiban és tetteiben is megmutatta ennek teljességét egészen a keresztség menően, de feltámadása után is a „*Békesség nektek!*” szavakkal köszöntötte tanítványait. Jézus-

nál tehát az *eiréné* vagy *shalom* többféle szempontból is megjelenik.¹ Egyszerre jelent egyfajta spirituális (vö. Lk 1,76–79; Jn 16,33) és szociális (vö. Mk 5,34; Lk 4,18–19) teljességet, utal a tanítványok között harmonikus, testvéri kapcsolatra is (vö. Mk 9,50; Mt 5,9), az erőszakmentes cselekvésre (Mt 5,17–48; Lk 9,51–56), és eszkatologikus értelemben is előkerül (vö. Lk 2,14; Lk 19,38; Jn 3,36; Jn 14,27).

Ezekből a különböző irányokból közelítjük meg a hét során a Békesség Fejedelmének alakját, természetesen anélkül, hogy a fenti szempontokat konkrétan kimondanánk. A békesség fogalmának mind-egyik oldalával találkozhatnak a gyerekek már egészen kiskoruktól fogva a lelkiismeret-furdalástól a társaikkal való kapcsolatukon át a társadalomban lévő igazságtalanságokkal találkozva a bosszú érzéséig vagy az élet végességének kérdéseiig. Bízom benne, hogy ez a hét lehetőséget ad arra, hogy hittanosaink felismerjék, hogy valóban Jézus Krisztus a Békesség Fejedelme, és csak vele járhatunk mi is a békesség útján.

A tábor keretei

NAPI IGE

A hét minden egyes napja reggeli áhítattal indul a gyülekezés után.² Az áhítatokon az éneklés dominál, nem a hosszas igehirdetés a cél, hanem inkább a nap témájának felvezetése személyes történetek, valamilyen élmény és a gyerekek életkérdései alapján. A reggeli áhítathoz választott igeszakaszok (vagy azoknak egy-egy részlete) aranymondás-szerűen is megtanulhatók. A tábori áhítatainkon gyakran nem az igehirdetés elején szoktuk felolvasni az igét, hanem inkább a végén, megfelelő előkészítés után érkezünk a napi „textushoz”. Érdemes ezeket felírni egy nagy lapra minden reggel, hogy a hét során végig lássák a gyerekek.

A NAP TÖRTÉNETE

A rövid áhítat után a nap énekével (igény szerint rövid mozgással) átkötve az adott napi bibliai történetünk kerül elő. Jézus életének egyes eseményeit, találkozásait interaktívan dolgozzuk fel. A történetek jelen-

1 WILLIAMSON 1984, 58–64. o.

2 A gyülekezés idejére szoktuk a nagy focimeccseket időzíteni, reggel még nincs hatalmas forróság, és az sem baj, ha a fiúk kicsit fárasztják magukat az áhítat előtt.

tős része alkalmas drámapedagógiai módszerek alkalmazására, de több irányból is megközelíthetjük azokat.

Kisebb létszám esetén több időt szánnék a közös feldolgozásra, nagyobb létszám esetén pedig kiscsoportokra bontva dolgoznánk fel a történetet a jelenet átélése után. Mindkét módszerre igyekeztem könnyen megvalósítható ötleteket adni, de természetesen sok más kreatív megoldás is eszünkbe juthat a készülés során.

FOGLALKOZÁSOK

A következő blokk kevésbé kötött. Lehetőség van szabad játékra, társasozásra, kézműveskedésre. Ezekhez néhány ötletet a fejezet végén találhatunk. A táborvezetőknek is egy kis lélegzetvételt jelenthet ez az idő, mert a játékok vezetését rábízhatjuk a segítő fiatalokra, középiskolás önkéntesekre is. Előfordul, hogy a kézműveskedéssel órákat eltöltenek a gyerekek, máskor viszont hamar ráunnak. Ha pedig a játékból is csak veszekedés lesz, akkor érdemes mérlegelni és fejben tartani néhány csapatépítő játékötleletet is, hogy beiktathassunk egy-egy szervezett közös játékot erre az időre.

Az ebédet gyülekezetünkben a helyi óvoda menzáján fogyasztottuk el. Az ebédidőre érdemes időt szánni és megfelelően nekikészülni.³ Nagy előnye evangélikus táborainknak, hogy sok esetben teljesen ingyenesek, ugyanakkor ne féljünk legalább az ebéd árát elkérni a szülőktől. A napi egy-két ezer forintos tábordíjakkal számolva még így is rendkívül kedvezőek maradunk más táborokkal összevetve.

NAGY JÁTÉK

Ebéd után több lehetőség közül is választhatunk a helyi adottságok szerint. Jó, hogyha kicsit kimozdulhatunk a gyerekekkel, vagy hozzánk érkezik valamilyen különlegesebb program. A helyi tűzoltóság meglátogatásától strandoláson át lovaglásig sok minden eszünkbe juthat. Egy-egy napra a szülők segítségét is kérhetjük egy komolyabb kirándulásnál. Ugyanakkor ez a program remélhetőleg akkor is segítségünkre lesz, ha nincs lehetőségünk kimozdulni. Erre az esetre különböző játék-

³ Fontos hangsúlyozni, hogy mindenki hozzon sapkát és naptejet magával, mert egy tízperces séta is veszélyes tud lenni a nyári napon.

ötleteket találhatunk, amelyek kipróbáltan élményt jelentenek a gyülekezet területén maradva is.

ZÁRÓZSOLTÁR

A napot közös elcsendesedéssel zárjuk. Minden záróáhítat egy-egy zsoltárversre épül. Ismét nem klasszikus prédikációról van szó, hanem inkább összegzés, élménygyűjtés és imádság a megadott zsoltárversekből kiindulva. Ezekkel kapcsolatban kibonthatjuk az első nap témáját, amely az egész héten meghatározó, hogy a belső, lelki békénk is csak Jézusnál van.

CSOPORTALAKÍTÁS

Amennyiben a létszám engedi, érdemes csoportokat alakítani. A fejedelem fogalmából kiindulva a kiscsoportok vezetőjét hívhatjuk kapitánynak, míg a csapattagok választhatnak egy zászlóhordozót is. A csapatok készítsenek egy-egy zászlót, a címerben szerepelhetnek bibliai állatok. Öt csoport esetén az egyes zászlókra felírhatjuk a napi igéket (egyébként is kerüljön fel valamelyik igevers). Ez esetben lehetnek az adott napnak felelősei is, akik például a tízóráiban segédkeznek vagy a nagy közös projekten dolgoznak aznap. Ezek a nagy közös alkotások táborainkban a hét során készülnek el, vasárnap kiállítjuk őket, és valamiképpen utalunk is rájuk az istentiszteleten. Például a 2020-as táborunkban dobozokból építettünk egy nagy várat a templomban. Hangulatos lehet a fejedelem- és a vártematikát kiterjeszteni az egyéb foglalkozásokra is, hívhatunk például bórdíszművest vagy ellátogathatunk egy közeli lovardába.

A békesség útja

A témához kapcsolódva a „békesség útját” is megjeleníthetjük, amelyet együtt járunk a Békesség Fejedelmével. Ehhez feszítsünk ki egy nagy lepedőt egy fakeretre, és rajzoljuk meg az utat előre. Mindennap az adott történet egy-egy részlete készülhet el az út mellé a nagyobbak vezetésével, és a gyerekek lábnyomai is kerüljenek az útra. Ezt megtehetjük akár a lábunkat körberajzolva és a nevünket beleírva, vagy a bátrabb verzió szerint akár festékbe lépve (ez esetben fedjük le a kép többi részét kartonpapírral).

1. nap: A bűnbocsánat békéje (A békesség mint spirituális teljesség)

NAPI IGE

„Téged pedig, kisgyermek, a Magasságos prófétájának neveznek majd, mert az Úr előtt jársz, hogy elkészítsd az ő útjait, hogy megtanítsd népét az üdvösség ismeretére bűneik bocsánata által, Istenünk könyörülő irgalmáért, amellyel meglátogat minket a felkelő nap a magasságból, hogy világítson azoknak, akik sötétségben és a halál árnyékában lakoznak, hogy lábunkat a békesség útjára igazítsa.” (Lk 1,76–79)

A tábor nyitóáhitata az alapvetés. Zakariás éneke már előre utal az evangélium teljességére, és a békesség fogalmának gazdagságába is bevezet. Lukács tizennégyszer említi a béke szót az evangéliumában, ez az első alkalom. Szabadítás, megváltás és béke elválaszthatatlanul összekapcsolódik. Érdemes a nap témája miatt a bűnbocsánat és a békesség útján való elindulás mozzanatait is körüljárni. Maga a tábor első napja is új útra indulás. Bilbó mondja *A Gyűrűk Ura* első részében: „Veszélyes dolog kilépni az ajtón, Frodó. Csak rálépsz az Útra, és ha nem tartod féken a lábadat, már el is sodródtál, ki tudja, hová.” Jézussal a helyes úton marad a lábunk.

ARANYMONDÁS

„...hogy lábunkat a békesség útjára igazítsa.”

ÉNEK

ZÉ 45

A NAP TÖRTÉNETE

A bűnös nő megkeni Jézus lábát (Lk 7,38–50)

„Egy farizeus arra kérte Jézust, hogy egyék nála. Ő bement a farizeus házába, és asztalhoz telepedett. Egy bűnös asszony pedig, aki abban a városban élt, megtudva, hogy Jézus a farizeus házában vendége, olajat vitt magával egy alabástromtartóban, megállt mögötte, a lábánál sírva, és könnyeivel kezdte öntözni a lábát, és hajával törölte meg; csókolgatta a lábát, és megkenete olajjal. Amikor pedig látta ezt a farizeus, aki meg-

hívta őt, ezt mondta magában: Ha ő próféta volna, tudná, ki és miféle asszony az, aki őt megéri, mivel bűnös ez az asszony. Ekkor megszólalt Jézus, és ezt mondta neki: Simon, van valami mondanivalóm neked. Ő pedig így szólt: Mester, mondd! Jézus ezt mondta: Egy hitelezőnek volt két adósa: az egyik ötszáz dénárral tartozott, a másik ötvennel. Mivel nem volt miből megadniuk, mind a kettőnek elengedte. Vajon melyikük szereti őt jobban? Simon így válaszolt: Úgy gondolom, hogy az, akinek többet engedett el. Ő pedig ezt mondta neki: Helyesen ítéltél. Majd az asszony felé fordulva ezt mondta Simonnak: Látod ezt az asszonyt? Bejöttem a házába, és nem adtál vizet a lábam megmosására, ő pedig könnyeivel öntözte lábamat, és hajával törölte meg. Te nem csókoltál meg, ő pedig mióta bejöttem, nem szűnt meg csókolni a lábamat. Te nem kentél meg olajjal a fejemet, ő pedig drága olajjal kente meg a lábamat. Ezért mondom neked: neki sok bűne bocsáttatott meg, hiszen nagyon szeretett. Akinek pedig kevés bocsáttatik meg, kevésbé szeret. Az asszonynak pedig ezt mondta: Megbocsáttattak a te bűneid. Az asztalnál ülők erre kérdezgetni kezdtek egymás között: Kicsoda ez, aki a bűnöket is megbocsátja? Ő pedig így szólt az asszonyhoz: A te hited megtartott téged, menj el békeséggel!”

Kezdjük neki: Mi miatt szoktuk rosszul érezni magunkat? Fejezzük ki a testünkkel, hogy milyen az, amikor félünk, rosszat tettünk, lelki ismeret-furdalásunk van stb. Hol szoktuk érezni a lelkiismeret-furdalást? Kivel szoktuk megbeszélni? Hogyan szoktunk bocsánatot kérni?

Jelenet: Az asszony szemszögéből játsszuk el a történetet, aki éppen a piacon meséli el a vele történeteket egy barátjának. A végén hangsúlyozzuk, hogy az asszony azért lelt lelki békére, mert Jézustól kapott bűnbocsánatot, és így tudott felegyenesedve elindulni.

Kis csoport: Mivel ez az első kiscsoportos találkozás, hagyjunk időt az ismerkedésre. A találkozás előtt gyűjtsünk köveket, és írjunk rájuk hétköznapi tévedéseket, bűnöket, rosszságokat, amelyeket a gyerekek is ismernek. Van, amit többször is felírhatunk, de legyenek üres kövek is. Beszélgessünk arról, hogy milyen nehezek ezek a kövek, főleg, ha többet is „gyűjtöttünk”, de Jézusnál letehetjük ezeket, csak forduljunk hozzá szeretettel.

ZÁRÓZSOLTÁR

„Az Úr erőt ad népének, az Úr megáldja népét békességgel.” (Zsolt 29,11)

2. nap: A béke íze (A békesség mint a tanítványok közötti testvérkapcsolat)

NAPI IGE

„Jó a só, de ha a só ízét veszti, hogyan adjátok vissza az ízét? Legyen bennetek só, és éljetez békességben egymással!” (Mk 9,50)

498

A második napi reggeli áhítaton induljunk ki a só képéből. Vigyünk be egy nagy kartonra rajzolt sószórót. Milyen nálunk egy jó hangulatú étkezés? Uthalhatunk arra, hogy az ókorban sót enni valakivel a barátság, a hűség jele volt.⁴ Jézussal mindez a tanítványságban és asztalközösségben teljesedik ki. Egymás felé is van felelősségünk, szolidaritással fordulhatunk egymás felé. Ez az alaphozzáállás Jézus tanítványaiként. Nem kell várni arra, hogy valaki igazán nagy bajba jusson (ez inkább a következő nap témájához kapcsolódik), egy kevés só mindig szükséges. Az áhítat végén a tanítványok közötti békességig juthatunk el, ami nem versengés, nem a másik legyőzése, hanem a másik felé forduló szeretet, így érhetjük el az Istentől kapott igazi „ízünket”.

ARANYMONDÁS

„Legyen bennetek só, és éljetez békességben egymással!”

ÉNEK

ZÉ 85

A NAP TÖRTÉNETE

Ki a legnagyobb? (Mk 9,33–37)

„Megérkeztek Kapernaumba, és amikor már otthon volt, megkérdezte tőlük: Miről vitakoztatok útközben? Ők azonban hallgattak, mert arról vitakoztak egymás között az úton, hogy ki a legnagyobb. Jézus ekkor leült, odahívta a tizenkettőt, és így szólt hozzájuk: Ha valaki első akar

4 PERKINS 1995, 485. o.

lenni, legyen mindenki között az utolsó és mindenki szolgája! És kézen fogva egy kisgyermeket, közéjük állította, átölelte, és ezt mondta nekik: Aki az ilyen kisgyermekek közül egyet is befogad az én nevéért, az engem fogad be; és aki engem befogad, az nem engem fogad be, hanem azt, aki engem elküldött.”

Kezdjünk neki: Kivel szoktál veszekedni? Ki az, aki nagyon veszekedős? Szoktál-e versengeni? Kivel és mivel kapcsolatban? Miben vagy te a legjobb? Mi a legnagyobb erősséged? Miben vagy igazán tehetséges?

Ezután mindenki írja fel egy cetlire a legnagyobb erősségét, tehetségét, majd ragasszuk a hátunkra, és sétálgassunk picit így a teremben.

Jelenet: Ebből a sétából kiindulva és kilépve játsszuk el a vezetővel a jelenetet, a tanítványok vitáját. Amennyiben megoldható, Jézust egy nagyobb bábbal jelenítsük meg. Hangsúlyozzuk, ahogy Jézus kézen fogja és átöleli a kisgyermeket, majd utaljunk arra, hogy különböző erősségeink vannak, amivel akár dicsekedhetünk és versenghetünk is, de az nem vezet békességre, viszont ezekkel az erősségekkel fordulhatunk a másik felé, egymás felé is.

Kis csoport: Mindenki gondolja át és írja a cetlijére, hogy hogyan tudja a saját erősségével a legkisebbeket is befogadni, mások életét „megízésteni”. A beszélgetés után ismét gyűljünk össze, és ragasszuk fel a cetliket az oltár előtti nagy szószórára.

ZÁRÓZSOLTÁR

„Az alázatosak öröklik a földet és teljes békességet élveznek.”
(Zsolt 37,11)

3. nap: A béketeremtők boldogsága (A békesség mint szociális teljesség)

NAPI IGE

„Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak neveztetnek.”
(Mt 5,9)

Gondoljuk végig, hogyan lehet békét teremteni, békét csinálni. Sokszor gondoljuk azt: mit számít a mi egyéni béketeremtő próbálkozásunk?

Igenis számít, boldogok⁵ leszünk majd egykor, és Isten béketeremtő munkájába kapcsolódunk már most. Van értelme az apró tetteknek is, mert Isten fiainak nevezetünk. A következő történet is segítségünkre lehet a megértéshez.

Egy kisleány az apály idején a tengerpart fövényén rekedt naphalakat szedi, és sorban visszahordja őket a vízbe. Egy arra járó turista hosszasan nézi ezt, majd fejcsóválva megkérdezi: „Tiszteletre méltó, amit csinálsz, de nem gondolod, hogy teljesen felesleges? Nézd csak meg, tízezerrel rekedtek itt ezek a szerencsétlenek, nem tudod az összeset megmenteni.” Erre a kisleány odatartja az éppen a kezében lévő halat, és azt mondja: „Szerintem neki más a véleménye” – majd egy óvatos mozdulattal a tengerbe dobja a megmentett kis állatot.⁶

ARANYMONDÁS

„Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak nevezetnek.”

ÉNEK

ZÉ 151

A NAP TÖRTÉNETE

Jézus Názáretben (Lk 4,16–21)

„Amikor Názáretbe ment, ahol felnevelkedett, szokása szerint bement szombatán a zsinagógába, és felállt, hogy felolvasson. Odanyújtották neki Ézsaiás próféta könyvét, ő pedig kinyitotta a könyvtekercset, és megkereste azt a helyet, ahol ez van megírva: »Az Úrnak Lelke van énrajtam, mert felkent engem, hogy evangéliumot hirdessek a szegényeknek; azért küldött el, hogy a szabadulást hirdessem a foglyoknak, és a vakoknak szemük megnyílását; hogy szabadon bocsássam a megkínzottakat, és hirdessem az Úr kedves esztendejét.« Ekkor összegöngyölítve a könyvtekercset, átadta a szolgának, és leült. A zsinagógában mindenkinek a tekintete rajta függött; ő pedig így kezdett beszélni hozzájuk: Ma teljesedett be ez az írás a fületek hallatára.”

5 A bibliai „boldog” szó áldottat is jelent.

6 Nicky Gumbel nyomán, idézi SEFCSIK 2019, 53. o.

Kezdjünk neki: Már az alkalom előtt írjuk fel és rajzoljuk le (sematikusán vagy szimbolikusan) Jézus „programjának” egyes elemeit egy nagy tekercsre. Ezután vágjuk részekre, és rejtjük el.

Jelenet: Éneklés után képzeljük magunkat a názareti zsinagógába, és mondjuk el, hogy előző nap a római katonák razziát tartottak, és sajnos elveszett Ézsaiás próféta tekercse. Mit fog most Jézus felolvasni? Hogyan fog így bemutatkozni? Keressék meg a gyerekek a tekercs részeit, rakjuk össze, majd beszéljük végig.

Kis csoport: Húzzanak a gyerekek kis lapokat, ezek egyik részére valamilyen hétköznapi társadalmi békétlenséget írjunk, a másik felére emberi próbálkozásokat, amelyekkel segíthetünk ezeken. Próbáljuk meg összepárosítani. A végén minden cetlit összegyűjtünk a kereszt tövébe, és a csoportvezető vezetésével röviden imádkozhatunk, a mennyei Atya elé helyezve mindezeket a békétlenségeket és felelősségünket a világon.

ZÁRÓZSOLTÁR

„Nagy békességük van azoknak, akik szeretik törvényedet; nem botlanak meg azok.” (Zsolt 119,165)

4. nap: A Jézusi indulat (A békesség mint erőszakmentesség)

NAPI IGE

„Az az indulat legyen bennetek, amely Krisztus Jézusban is megvolt.” (Fil 2,5)

Az áhítat során induljunk ki az indulat szóból. Előre rajzoljunk nagy lapokra arcokat különböző érzelmekkel, indulatokkal, amelyeket alá is írhatunk (öröm, félelem, unalom, szomorúság stb., az utolsó legyen a harag). Hívjunk ki egy önként jelentkezőt, ültessük le a többiekkel szemben, és a háta mögött mutassuk fel az érzelmeket. A gyerekek az arc kifejezésükkel próbálják azokat visszatükrözni. Az önként jelentkezőnek ki kell találnia, hogy milyen érzést, indulatot lát. Utána mesélhetünk arról, hogy milyenek vagyunk, amikor haragszunk, szoktunk-e bosszút forralni, és jussunk el odáig, hogy ezekben a helyzetekben szükségünk van arra az indulatra, amely Jézusban volt.

ARANYMONDÁS

„Az az indulat legyen bennetek, amely Krisztus Jézusban is megvolt.”

ÉNEK

ZÉ 95

A NAP TÖRTÉNETE

Jézust nem fogadják be egy samáriai faluban (Lk 9,51–56)

„Amikor pedig közeledett felemeltetésének ideje, elhatározta, hogy felmegy Jeruzsálembe, és követeket küldött maga előtt. Azok útnak indultak, és betértek a samaritánusok egyik falujába, hogy szállást készítsenek neki. De nem fogadták be, mivel Jeruzsálembe szándékozott menni. Látva ezt tanítványai, Jakab és János, így szóltak: Uram, akarod-e, hogy ezt mondjuk: Szálljon le tűz az égből, és eméssze meg őket!? De Jézus feléjük fordult, megdorgálta őket, és ezt mondta: Nem tudjátok, milyen lélek van bennetek, mert az Emberfia nem azért jött, hogy az emberek életét elveszítse, hanem hogy megmentse. Azután elmentek egy másik faluba.” (Lk 9,51–56)

Kezdjünk neki: Beszélgessünk arról, hogy sokszor közösségek is szemben állnak egymással. Gyűjtsünk mai példákat, majd mondjuk el, hogy ilyen ellentét volt a zsidók és a samáriaiak között is. Amikor Jézus Jeruzsálem felé ment, maga is átélte ezt a konfliktushelyzetet.

Jelenet: Válasszunk önként jelentkezőket, akik a samáriai falu lakosságát alakítják (lehet fazekas, pásztor, földműves, édesanya és gyermekei stb.), mások pedig a tanítványokat. A tanítványok feladata, hogy átjussanak a falun. Figyeljük meg, hogy hogyan rendezik a feszültséget. Végül mondjuk el a történet végét, aláhúзва Jézus válaszát és megoldását.

Kis csoport: A gyerekek hétköznapi szituációkat kapnak:

- Egy osztálytársam folyamatosan kibeszél a hátam mögött, de most kettesben maradtunk a folyosón. Mi fog történni?
- Meccsen az ellenfél védője szándékosan felrúgja a legjobbunkat, a bíró nem látja, de szögletnél ezzel a játékosal kerülök össze. Mi fog történni?

- A padtársam mindig rólam másol, és még dicsekszik is a megoldásaival. A tanár éppen nem figyel, amikor még a kedvenc tollamat is elveszi. Mi fog történni?
- Amikor elsős voltam, a nagyobbak mindig csúfoltak, hogy kicsi vagyok. Negyedikesként már magasabb vagyok náluk, és találkozom egyikükkel a játszótéren. Mi fog történni?

Játsszuk el önként jelentkezőkkel, majd beszéljük meg. Keressünk olyan lehetőséget, amellyel elkerülhetjük a bosszút. Végül imádkozzunk azért, hogy mindig a jézusi indulat legyen bennünk.

ZÁRÓZSOLTÁR

„Békében fekszem le, és el is alszom, mert csak te adod meg, Uram, hogy biztonságban élhessek!” (Zsolt 4,9)

5. nap: A békesség, amely ránk vár (Békesség mint eszkatológikus valóság)

NAPI IGE

„Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek, de nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, ne is csüggedjen!” (Jn 14,27)

A mai áhítat összefoglalása is lehet a hétnek.⁷ A különböző félelmekből, aggodalmakból is kiindulhatunk. Ismerjük, mennyit ér, ha azt mondja valaki nekünk, hogy „Nyugi!” Akár egy báb segítségével is megfogalmazhatjuk ezeket az érzéseket. Jézus fenti ígérete nem azt jelenti, hogy nem lesznek gondok, hanem hogy ezekben a gondokban is az ő békességében lehetünk. Jézus sosem csak mond valamit, hanem mindig ad: a saját békéjét, saját magát adja, amely reménység minden veszélyben. Ez a reménység nemcsak mostanra szól, hanem az örök békesség kapuját nyitja meg.

ARANYMONDÁS

„Békességet hagyok nektek. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek!”

⁷ János evangéliumában éppen ez az első előfordulási helye a béke szónak.

A NAP TÖRTÉNETE

Jézus születése (Lk 2,12–14), Jézus bevonulása Jeruzsálembe (Lk 19,37–38)

„A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban. És hirtelen mennyei seregek sokasága jelent meg az angyallal, akik dicsérték az Istent, és ezt mondták: Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békeesség, és az emberekhez jóakarát.”

„Mikor pedig már közeledett az Olajfák hegyének lejtőjéhez, a tanítványok egész sokasága örvendezve fennhangon dicsérni kezdte Istent mindazokért a csodákért, amelyeket láttak, és ezt kiáltották: Áldott a király, aki az Úr nevében jön! A mennyben békeesség, és dicsőség a magasságban!”

Kezdjük neki: Kivételesen két igeszakasz kerül elénk. A Jézus földi életének kezdetén hangzó mennyei kórus és a Jeruzsálemben megszólaló tanítványi kar rámutat, hogy a földi békeességet hozó Megváltó a halálával a mennyben is megbékéltetett minket Istennel. Ezek jól ismert történetek, így először néhány kérdéssel elevenítsük fel: Mi történt? Hol játszódnak az események? Kik a szereplők?

Jelenet: Ezután a gyerekeket két csoportra osztjuk, az első csoport Jézus születésekor, a másik pedig a jeruzsálemi bevonuláskor elhangzó szöveget tanulja meg. Amennyiben megoldható, az előbbieket küldjük fel a templom karzatára, a másik csoportot pedig ültessük le kétoldalt a padokba. Miközben lent a segítőkkel eljátsszuk a jeleneteket, megbeszélte jelre a karzaton levők a történetnek megfelelően elharsogják a dicsőítő sorokat. Végül röviden beszéljük meg, hogy mi a különbség a két mondatban a békeesség összefüggésében, és miért jelent ez valódi jó hírt minden embernek.

Kis csoport: Milyen a békeesség a földön és a mennyben? Alkossunk termékekből „mennyországot”, ahol Jézussal mindannyiunknak helye van a mennyei Atyánál. A végén mutassuk be a sajátunkat és nézzük meg egymásét.

ZÁRÓZSOLTÁR

„Szeretet és hűség találkoznak, igazság és béke csókolgatják egymást.”
(Zsolt 85,11)

6. nap: Pihenőnap

Fontosnak tartom, hogy a napközis gyerektáborok is vasárnapi istentisztelettel záruljanak lehetőleg a megszokott időpontban a gyülekezet közösségében. Ez természetesen kérdéseket vet fel a szombati nappal kapcsolatban. Mivel ez a nap a szülők jelentős részének már nem munkanap, ezért nehéz számolni a gyerekek jelenlétével. Sok helyen gyakorlat és lehetőség egy közös családi nap vagy kirándulás megszervezése, de ahol nem áll rendelkezésre megfelelő számú segítő, ott a tábor vezető lelkészeknek a vasárnapi készülés és hangolódás rovására is mehet egy újabb fárasztó nap. Talán a legjobb forma az agapé. Egy késő délutáni közös főzés és kerti parti jó lehetőséget ad a szülőkkel való találkozásra, az élmények megosztására, közös játékra, a gyülekezet közösségének megélésére. Ez a szeretetvendégség egyébként a péntek délután zárása is lehet, ahogy a répcelaki gyülekezetünkben is hagyománya van. A rövid áhítatot és éneklést követően gulyás- és palacsintaparti következik, majd estébe nyúló mölkk- és pétanque-játzmák a szülőkkel együtt.⁸

505

7. nap: A békesség ünnepe

ISTENTISZTELET

A vasárnapi istentiszteleten használhatjuk a következő igeszakaszokat (vagy ezek részleteit): Zsolt 122; Ézs 9,1–6; Fil 2,1–11; Jn 20,19–21.

Érdemes a gyerekeket bevonni a liturgiába, de az istentiszteletnek semmiképp ne legyen műsorjellege, hanem maradjon a gyülekezet ünnepe.

8 A mölkk finn eredetű szabadtéri ügyességi játék (<https://hu.wikipedia.org/wiki/Mölkk>), a pétanque pedig francia eredetű golyójáték (<https://hu.wikipedia.org/wiki/Pétanque>).

A tábor énekei közül választhatunk néhányat, a nagyobbak között kioszthatjuk az olvasmányokat, és használhatjuk a héten megfogalmazott imádságokat.

Közös játékok/aktivitás

A tábor délutánjai mindig kevésbé kötöttek. Természetesen a lehetőségek tárháza végtelen, ha ki tudunk mozdulni valamilyen szervezett programra, de előfordul, hogy erre nincs lehetőségünk. Ilyenkor jól jönnek az izgalmas közös játékok, amelyeket általában már az első naptól várnak a gyerekek. Beláthatjuk, hogy békét nehezebb játszani, mint háborút, de éppen ezek a játékok taníthatnak meg a másik tiszteletére és önmérsékletre.

Az *ölbeülős* játékot UNO-kártyával játszunk. A játékosok körbeülnek, a játékvezető megkeveri a kártyát, majd mindenkinek oszt egy lapot. Minden játékos megjegyzi a neki osztott kártya színét, majd visszaadja a lapot. A játékvezető egymás után fordítja fel a lapokat a csomagból, és bemondja azok színét. Akinek olyan színű lapja volt, mint amelyet épp bemond a vezető, az egy hellyel arrébb ül. Ha valaki ül azon a széken, akkor annak az ölébe kell ülni. Ha olyan valakinek húzzák a színét, akinek egy másik játékos ül az ölében, az nem mozdulhat. Ha cserevagy más extra kártyát húzunk, akkor az egy széken ülők sorrendje megfordul. A játékot az a játékos nyeri, aki a leghamarabb ér vissza a saját helyére, ahonnan elindult.

Gyülekezetünkben népszerű a *sárkány, a királyfi és a királylány* játék, ahol két csapat egymással szemben a kő-papír-olló szabályai szerint játszik. Csakhogy itt a választott „fegyvert” el is kell mutogatni (sárkány a száját tátja és ordít, királyfi kardozva kiált, királylány szoknyát rázva dúdolgat). A sárkány üti a királylányt, királylány a királyfit, királyfi a sárkányt. A csapatok együtt mutatják be a választott akciót, és a győztes a fogócska szabályai szerint üldözi a vesztest a saját bázisáig. Akit elkaptak, az átáll a győztes csapathoz.

Kardozós: A játékhoz szükségünk van úszónudlikra, lehetőleg két-féle színben. Két csapat harcol egymással, a cél a másik zászlójának megszerzése, amelyet a saját térfélre kell visszajuttatni. Akit a „karddal” eltalálnak, kővé dermed, de a társak felszabadíthatják, ha sikerül visszahúzni a saját térfélre. Az úszónudlikkal való találát nem fáj, de

fontos szabály, hogy fejre nem szabad célozni, aki így tesz, rögtön kiesik.

Vizes játékok: A hét közepére érdemes tervezni a vizes játékokat, mert a gyerekek általában nagyon várják. A lehetőségek tárháza szinte végtelen. Megtölthetünk vízzel három-három vödört, majd elhelyezzük néhány méterre egymástól. A két csapat tagjainak adunk néhány szivacsot: legalább csapatonként hármat. A cél: betalálni az ellenfél vödreibe. Minden találat egy pontot ér, és az nyer, aki előbb eléri a tíz pontot. A buborékfújás is vidám pillanatokat szerezhet, de fontos a megfelelő recept követése, hogy valóban nagy buborékjaink legyenek. Kifeszített kötelekre is fűzhetünk egy-egy műanyag poharat. Cél: vízipisztollyal minél gyorsabban átlőni a poharat a túlsó oldalra. Sorverseny jelleggel is versenyezhetnek a csapatok, például egy-egy pohár vizet a fejük fölött hátraadva vagy vízbombát egymásnak dobálva. Ha már vízbomba, akkor a szervezett játékok sorát zárhatja egy nagy vízbombacsata.

*Sátánlabda:*⁹ Répcelaki táborunkban nagy hagyománya van ennek a vetélkedőnek. A hét során előkerülő témákból, történetekből és élményekből gyűjtünk kérdéseket, könnyebbeket és nehezebbeket, egytől ötig rangsorolva nehézség szerint. Szükségünk lesz még hat pingponglabdára, amelyeket egytől ötig beszámozunk, a hatodik a „sátánlabda” (s). Ezeket tegyük egy zsákba. A csapatok minden kérdésnél húznak egy labdát és választhatnak témát. Jó válasznál megkapják a pontot, és dönthetnek, hogy továbbmennek vagy megállnak. Viszont ha a következő körben sátánlabdát húznak, akkor az összes felhalmozott pontot elbukják, és jöhet a következő csapat. Ez a játék azért is jó, mert motivációt jelent a figyelemre az egész hét során.

Kézművesfoglalkozás

A kézművesfoglalkozás során igyekezzünk olyan módszert választani vagy olyan alkotásokat készíteni, amelyek kapcsolódnak a napi történethez, témához. Jó program lehet környékbeli mesterembert is hívni, hogy mutassa be a művészetét, amit aztán a gyerekek is kipróbálhatnak,

⁹ A játék neve a gyülekezetbe kerülve nekem is meglepő volt, de ezzel a névvel szokták és szerették meg a táborozók Répcelakon. Természetesen a hatodik labdát másféleképpen is jelölhetjük.

ilyen lehet például az agyagozás, a faégetés, a gyertyaöntés, de akár az arcfestést is idevehetjük.

Ha pedig egyszerűen szeretnénk megoldani, akkor a következő kézművesfoglalkozások különösebb szakértelem nélkül is népszerűek szoktak lenni. Zsugorfóliából készíthetünk nyakláncot vagy kulcstartót. Dekorgumi és szövetek segítségével megalkothatjuk bármelyik történetünk szereplőjét, és mágnesszalaggal hűtőmágnés készülhet belőle.

A vasalós gyöngy és a gyöngyfűzés nem csak a lányokat szokta lekötni. ahogy az üvegfestés sem megy ki a divatból. Jó, ha a kész alkotásoknak valamilyen funkciója is van, a legutóbbi táborunkban például vászontáskákra textilfilccel rajzoltunk Luther-rózsát vagy kulacsot dekoráltunk, amelyet a hét során használhattak is a gyerekek.

Az ilyen ajándékok pluszköltséget jelentenek, de maradandó emléké válnak a táborozóknak, nem beszélve arról, hogy később valóban használni is tudják azokat.

TÁRSASJÁTÉKOK

A következő társasjátékok egytől egyig könnyen tanulható, rövid játéokra adnak lehetőséget: Boldog lazac; Dobble Kids; Robbanó cicák; Cica, pizza, taco, gida, sajt; Jungle Speed; Hali Gali; Imagine; Twister. Elsősorban reflexjátékok, amelyeket a kisebbek is könnyen megértének, tehát együtt játszhatnak a különböző korosztályok. Érdekes néhány asztalt erre a célra kijelölni, ahol a szabadidőben mehet a játék, és jó, ha a segítők és önkéntesek előre megismerik ezeket, hogy tudják vezetni a kisebbeket.

Filmajánló

Bár a program elsősorban napközis táborra készült, de a legforróbb nyári időben is előfordulhatnak esős napok, illetve vannak gyülekezetek, ahol tartanak egy-egy ottalvós éjszakát is a nagyobb gyerekekkel. Ezekben az esetekben is jobban szeretek közösségi játékokat játszani, de azért érdemes minden táborra legalább egy filmmel készülni.

A tanítványok közötti testvérkapcsolat kérdésére szépen rímel a *Verdák* című film, míg a *Zootrópia* a békés együttélés kérdését feszegeti, a sztereotípiáktól, az ellenségképig sok minden előkerül a rajzfilmben.

Élőszereplős filmek közül a *Menedék* nem csak a lovakat szerető lányoknak lehet érdekes, míg a nagyobbaknak levetíthetjük az *Emlékezz a titánokra* című filmet. Mindkettő a megbékélés témájához kapcsolódik.

Tapasztalatom szerint érdekesebb olyan filmet nézni, amely közelebb áll a gyerekekhez (esetleg látták is már korábban), de leköti őket, és tudunk utána beszélgetni az igeszakaszok tükrében, mint levetíteni egy direkter bibliai filmet, amelyet unnak, és amelyre egyáltalán nem figyelnek.

Keresztény filmek közül válogathatunk az alábbi listáról: <https://nicelife.hu/galeria/film/index-bibliai.php>.

Napi bontás

A napok sorrendjét természetesen megváltoztathatjuk. A bűnbocsánat és a kegyelem minden cselekvésünk kiindulópontja, ezért került a lelki béke kérdése az első napra, de akár lehet az utolsó előtti nap témája is. Az időkeretek tájékoztató jellegűek.

Felhasznált irodalom

- CULPEPPER, R. Alan: *Luke*. Abingdon, Nashville, 1995. (New Interpreters Bible 9.)
- KOCZOR Tamás – SÁNDOR Éva – SÓLYOM Anikó: *Szálljunk hajóra! Tanári kézikönyv*. Luther Kiadó, Budapest, 2015.
- PERKINS, Pheme: *Gospel of Mark*. Abingdon Press, Nashville, 1995. (New Interpreters Bible 8.)
- SEFCSIK Zoltán: Az örömmel áldott élet. In: *Áldás. Evangélikus gyülekezeti munkaprogramok 2019–2020*. Luther Kiadó, Gyülekezeti és Missziói Osztály, Budapest, 2019. 25–59. o.
- WILLIAMSON, Lamar Jr: Jesus of the Gospels and the Christian vision of Shalom. *Horizons in Biblical Theology*, 6. évf. 1984/2. sz. december, 49–66. o.

	Hétfő	Kedd	Szerda
7:30–8:30	Gyülekező		
8:30–9:00	Napi íge: Lk 1,76–79	Napi íge: Mk 9,50	Napi íge: Mt 5,9
9:00–9:45	Történet: A bűnös nő megkeni Jézus lábát Lk 7,38–50	Történet: Ki a legnagyobb? Mk 9,33–37	Történet: Jézus Názáretben Lk 4,16–21
9:45–10:30	Kiscsoportos		feldolgozás
10:30–11:00	Tízórai		
11:00–12:00	Délelőtti foglalkozások:	„Békesség útja” zászló készítése	- kézműveskedés
12:30–13:30	Ebéd		
13:30–14:00	Kézműveskedés	- társasjáték	- sport/játék
14:00–15:30	Ismerkedős, csapatépítő játékok	Kardozós játékok	Vizes játékok
15:30–16:00	Zárózsoltár: Zsolt 29,11	Zárózsoltár: Zsolt 37,11	Zárózsoltár: Zsolt 119,165

Csütörtök	Péntek	Szombat	Vasárnap
		Pihenőnap	
Napi ige: Fil 2,5	Napi ige: Jn 14,27		
Történet: Jézust nem fogadják be egy samáriai faluban Lk 9,51-56	Történet: Jézus születése és bevonulása Jeruzsálembe Lk 2,12-14; Lk 19,37-38		
			Istentisztelet – A békesség ünnepe
- társasjáték	- sport/játék		
Kirándulás	Békesség útja zászló befejezése		
	Sátánlabda		
Zárószoltár: Zsolt 4,9	Kerti parti Zárószoltár: Zsolt 85,11		

Tartalom

- Németh Zoltán: Békesség-hordozók ▶ 3
Orosz Gábor Viktor: Béke – Betekintés a béke bibliai, teológiai-
történeti, hatalomelméleti és szociáletikai értelmezésébe ▶ 5

BIBLIAÓRA

- Vladika Zsófia: A boldogmondások
mint a békességkeresés útja ▶ 31
Czöndör István: A békességre törekvés lépései ▶ 60
Farkas Ervin: Békesség néktek! ▶ 92
Bakay Péter: Egy asztalnál –
Cigánymisszió, békességkeresés, önfelfedezés ▶ 129
Réz-Nagy Zoltán: Békességkereséseink –
Ember és környezete ▶ 152
Béres Tamás – Magyarkuti Gyuláné Tóth Katalin: Békesség néktek!
– Hitünk és hitetlenségünk a békesség útján ▶ 204
Csepregi András: Krisztus és a politikai közösség –
Bibó István nyomán ▶ 258
Galambos Ádám: Múlt és jelen szolgálói –
Évfordulók 2022-ben ▶ 290

ADVENTI ÉS BÖJTI SOROZAT

- Békesség néktek! – Adventi és böjti sorozat ▶ 343
Németh Kitti: Adventi sorozat ▶ 345
Németh Kitti: Böjti sorozat ▶ 359

Tartalom (folytatás)

GYERMEK / IFJÚSÁG

Arató Lóránd: Fekete-fehér történetek – Ifjúsági bibliaóra ▶ 389

Csorbáné Farkas Zsófia:

Adventi és karácsonyi műsorok ▶ 411

Passió (színdarabok) ▶ 428

Foglalkozás a Boldogmondások alapján ▶ 442

Ötletek csendesnapokhoz ▶ 446

Szemerei Gábor Benjámín: Békesség néktek! –

Családi istentiszteletek ▶ 451

Baranyay Bence: Békesség fejedelme –

Gyermektábori program ▶ 492

GYÜLEKEZETI ÉS MISSZIÓI OSZTÁLY

1085 Budapest, Üllői út 24.

gyulmisz@lutheran.hu

<http://gyulmisz.lutheran.hu>

„A mi haragunk, türelmetlenségünk és nyugtalanságunk helyett az ő békessége uralkodjék bennünk. Mert a békesség Isten műve, a türelmetlenség pedig a mi testiségünk gyümölcse.”

(Luther Márton: A jó cselekedetéről)

„Mert egyedül a hit a lelkiismeret békessége, a hitetlenség pedig a lelkiismeret egyetlen békétlensége.”

(Luther Márton: Az egyház babiloni fogságáról)

„Csak Jézus Krisztus által találunk egymásra. Az emberek viszályban élnek. »Ő a mi békességünk« (Ef 2,14), mondja Pál apostol Jézus Krisztusról, akiben egygé vált ama régi, szétszakadt emberiség. Krisztus nélkül nincs békesség – sem Isten és ember, sem ember és ember között. Krisztus lett a közvetítő, aki békességet szerzett Istennel és az emberek között. Krisztus nélkül nem ismerném Istent, nem tudnám őt segítségül hívni, nem juthatnék el hozzá. Ám Krisztus nélkül testvéremet sem ismerném, s őhöz sem juthatnék el. Tulajdon énem zárja el az utat. Krisztus viszont szabaddá tette utamat Istenhez és testvéremhez.”

(Dietrich Bonhoeffer: Szentek közössége)

„Bennem sötét van, nálad azonban világosság,
egyedül vagyok, ám te nem hagysz el
kishitű vagyok, nálad a segítség
nyugtalan vagyok, nálad a békesség
bennem keserűség, nálad türelem
nem értem útjaid, de te tudod, milyen úton kell mennem.”

(Dietrich Bonhoeffer: Börtönlevelek)